© Jiří Šifrin 2019
Textová část knihy s ISBN 978-80-270-6368-0
PDF verze k volnému použití. Objednat tištěnou knihu můžete na adrese redakce@pospolne.cz,
zasíláme sítí zásilkovny (uveďte telefon a adresu, nebo sběrné místo zásilkovny),
cena ČR 480/450 Kč, SR 20/19 EUR.

Jiří Šifrin

Bůh synergie

V období před Achnatonem pojem bůh nepředstavoval nějakou nadpřirozenou bytost, ale projev určité síly. Z tohoto pohledu Josif Vissarionovič Stalin bohem beze sporu je. Ztělesňuje kvalitu rozhodování, sílu vůle, výsledek práce a úspěšné činy lidského konání.
Se všemi souvisejícími důsledky.

Obsah

Předmluva.....9

Stíny zapomenutých předků.....11

Ruská zvláštnost.....13
Ruské podnebí 13
Vydržené zlo 14
Zákonitosti 15
Vojenská doktrína 17
Ruská duše 18

Předrevoluční Rusko.....19
Poměšťici 19
Rolníci 19
Kulaci 20
Dělníci 21
Ruské nevolnictví 22
Zrušení nevolnictví 25
Vzepětí teroru 28
Daně v Rusku 30
Odlesky staré společnosti 31

Ruské revoluce.....33
Vstanou noví bojovníci 33
Vytoužená válka 35
Rok 1905 38
Mezi revolucemi 42
Rusové za hranicemi říše 47
První světová válka 50
Rok 1917 51

Československé vojsko na Rusi.....65
Česká družina 65
Bitva u Zborova 66
Běločeši 66
Velká loupež 68
Kolčak 69
Lesk a bída ‚Sibiřské anabáze‘ 70
Zlato… 73
Závěrečný pohled 74

Za hranicemi lidských možností.....77
Na počest Vítězného Října! 79
Vzpoura snobů 80
Brestlitevský mír 87
Jedenapůltá světová 90
Válečný komunizmus 94
Revoluční teror – kdo je vinen? 95
Utváření sovětského zřízení 99
Světlo na konci tunelu 102
Vznešená rodina 104
Výměna stráží 106
Stalinova noční můra 110
Tajné stezky zlata 112
Daně a finance v dobách revolučních a sovětských 114

Zázraky ihned, nemožné na počkání.....119
Na rozcestí 119
Budování socializmu 121
Kolektivizace 122
Hladomor 139
Rozkulačování 150
Výstavba průmyslu, aneb pětiletky 154
Účet 157
Každému, co jeho jest 164
A další překvapení na závěr 165

Cesta na vrchol.....169
Inventura 169
Otevřené účty 170
Rubikon překročen 175
Souboj šelem 176
Únorové plénum 177
Krvavé odlesky zlata 202
Velká čistka 203
Po zlé noci přichází krásný den 209
Když to nejde dveřmi, zkusíme to oknem 213
‚Nevinné‘ oběti stalinizmu 214
Pyramidion moci 217

Širší souvislosti nové války....221
A my jsme je milovali 221
Spojenec za všechny peníze 223
Mezihra 236
Masakr v Kozích Horách 237
Hitlerova tajná zbraň 263
Drtivé vítězství začalo strašlivou porážkou 263
Sovětské tajné zbraně 266
Vojenské vztahy Československa a SSSR 272
Opustíš-li mne, nezahynu, opustíš-li mne, zahyneš 273
Světové války 277

Jak umírá bůh....279
Nesmrtelný Stalin 279
Vítězstvím k porážce 282
Ministerstvo světových financí 287
Podivné dusno 293
Leningradský případ 295
Pád 298
Stalinův carevič 310
Tajemný řád Stalinových rytířů 310

Sbohem a šáteček....315
Chvilka poezie 315
Perličky ze Stalinova života 317
Židovská otázka 320
Oběti ‚sovětského teroru' 322
Jedová chýše pomluv 334
Kukátko do jiného světa 337
Trockij a bankéři 338
Teorie stalinizmu 340
Odkaz Ivana IV. 347
Role Stalina v ruských a světových dějinách 347
Úvahy o společenském zřízení 355

Přílohy....365
Životopisy 365
Ruský lid 395
Stručné dějiny Ruska 397
Politická uskupení 408
Politická duha občanské války a intervence 411
Slovníček 411
Místopis 421
Literatura 422
Populační vývoj Ruska a SSSR a odhady počtu obětí doby 424
Obrazová příloha 432

Předmluva

Blahoslavení jsou s čistým duchem.

Ježíš Kristus

Většina lidí dějinné události vnímá buď jako zcela izolované, nebo nejvýše propojené v jedné dějové linii, aniž si všímá souvislostí, a neuvědomuje si, nakolik takovýto pohled deformuje skutečnost. Pro rozumný popis takřka jakékoliv události je správné vysvětlit příslušné souvislosti a každý historický obraz tak vykreslit jako výsledek řady významných dějů, které se, leckdy bizarně, protínají. Kdo se na dějinné události podívá takto, bude překvapen, jak se mění jejich význam a hodnocení. A to se týká i našich dějin. Použijeme-li však přílišná zjednodušení při studiu sovětských dějin, získáváme naprosto nesmyslný obraz. A takto, bohužel, také vypadá obecné povědomí o této éře. Právě díky tomu, že taková zjednodušení jsou obvyklá, mohl Chruščov prosadit deformované zobrazení svého předchůdce, které nejvíce ze všeho připomíná špatný komiks.

Myslím, že v tomto směru se objevilo příliš mnoho zvláštních zájmů, které zakryly skutečnost, a je nezbytné, i v rámci našich vlastních dalších perspektiv, celou Stalinovu éru uvést do správných souvislostí. To, co jsem až dosud nalezl v souvislosti se Stalinem, jsou podle mého názoru jen obrysy skutečností. Je zde ještě obrovské neprobádané pole, jenž by si zasloužilo pečlivý průzkum, vyhodnocení a správné zařazení do toku dějin.

Jurij Muchin vyslovil myšlenku: „*Jestli si nechceš danou záležitost nastudovat sám, a chceš jenom opakovat to, co říkají jiní, máš jenom dvě možnosti. Když budeš opakovat to, co říkají moudří a čestní lidé, budeš vypadat jako moudrý a čestný člověk. Když budeš opakovat to, co říkají darebáci nebo idioti, potom budeš vypadat jako darebák nebo idiot a to dokonce i tehdy, pokud jím nejsi. Ospravedlňovat se tím, že jsem uvěřil nějakému hlupákovi, nebo podvodníkovi, znamená dělat ze sebe hlupáka.*“

Říká se, že dějepisci vychovávají politiky – potom si přiznejme, že již s ohledem na současný stav nejen naší politiky, historikové posledního půlstoletí zoufale selhali. Ztráta perspektiv, ztráta jakýchkoliv řešení, ztráta společenských jistot, absence idejí, prakticky všech (s výjimkou mamonu) rozhodně nejsou dobrým vysvědčením těch, kteří se prosadili do horních vrstev společnosti. Místo detailního studia a zveřejňování skutečných událostí a motivů, někteří ‚historikové‘ jen papouškovali zfabrikované fabulace na úrovni bulvárních zpráv a tím posílili předsudky a vytvořili zdání bezvýchodnosti z nastupující krize.

Ale zpět k Rusku a Sovětskému svazu. Události, ke kterým tam po roce 1917 došlo, jsou gigantickým kataklyzmatem, kde se setkalo mnoho sil, z nichž mnohé se zformovaly již o desetiletí dříve a dosud existovaly jen jako slabá a zdánlivě nenápadná hnutí. Vyvolaly však šílené turbulence, smetly starou společnost a podpořily slávu osobností, které se v tomto prostředí dokázaly prosadit a přežít. Tuto dobu nelze sledovat jinak, než s maximální snahou zachytit co nejvíce dějových linií. Mnohé události měly vyloženě jepičí život a včerejší moc se velmi snadno měnila na dnešní nicotu a zítřek již z téhož zdroje přináší zcela jiné spektrum sil…

Zaměříme-li se na knihy o dějinách Ruska a Sovětského svazu 20. století, velmi rychle získáme dojem, že je psali výhradně poražení. Jak jsem již předeslal, tato doba byla ohromným kataklyzmatem, které vtáhlo spoustu lidí. Byli pod velikým tlakem a řada z nich tuto dobu nedokázala přežít. Byli ovšem i tací, co se prosadili a na nějaký čas zaujali více či méně významné postavení,

případně dokonce i zazářili jako meteor. Ovšem většina z těch zářivých osobností na této pouti selhala. Buď je čekala smrt, nebo v lepším případě vyhnanství. Vyhnanci, stejně jako rodiny popravených, hledají viníky, ale málokdo začíná s hledáním u sebe…

Mnohé ze známých a dnes znovu oslavovaných osobností přitom stojí za řadou vyloženě pochybných kroků. Je sice pravda, že se ve své době musely velmi rychle rozhodovat a mít přitom štěstí, aby přežily, ale to je nezbavuje mravní odpovědnosti za své činy. Ovšem při psaní svých pamětí a popisování historických událostí na tyto prohřešky zapomínají a hledají nějakého univerzálního viníka. Tím se stal tehdejší vítěz – Josif Vissarionovič Stalin.

Pojďme tedy podrobněji prostudovat dobu a život velikého státníka. Abychom jej však mohli správně pochopit, budeme se muset ještě předtím věnovat onomu ohromnému společenskému výbuchu. A protože ruské reálie z ryze objektivních důvodů představují svět do značné míry odlišný od našeho, budeme muset začít ještě podstatně hlouběji. Teprve takto můžeme namísto špinavých mýtů a legend zahlédnout obrysy skutečné reality. A na cestě objevů o samotném Stalinovi nás čeká dávno zapomenutý světadíl…

Stíny zapomenutých předků

Vždycky jsem si myslel, že demokracie je vláda lidu, ale právě soudruh Roosevelt mi jasně vysvětlil, že demokracie je vláda amerického lidu.

Josif Vissarionovič Džugašvili – Stalin

Americký astrofyzik Carl Sagan spolu se svou manželkou se ve své vynikající knize Stíny zapomenutých předků věnují obecným principům fungování života, hluboce zakódovaným mechanizmům a společenským vztahům, na jejichž základě společnosti nejrůznějších živočišných druhů existují. Autoři na základě nepřeberného množství experimentů i pozorování dokazují, že život jako takový lze zjednodušeně charakterizovat jako záležitost vzájemně pozitivního přístupu. Přitom vyzdvihují – především na základě experimentů a pozorovávání – že míra společenské úspěšnosti jednotlivců je přímo závislá na tom, jak vyhoví těmto elementárním zásadám. Autoři také upozorňují na skutečnost, že charakteristikou vysoce strukturovaných společenství a jejich jasnou výhodou je to, že takovéto společnosti mají malé vnitřní ztráty. Jako další charakteristiku uvádějí, že vůdci, kteří se v těchto společnostech prosadí, musí být velmi kompromisní. Musí umět prosadit svoji dominanci, ovšem nekrvavě. Jinak by se prostě velkými vůdci stát nemohli. Za krvavé prosazování by platili jednak svými silami, jednak silou celého společenství. To platí v celé živočišné říši a odpovídají tomu i lidské dějiny. Jde o základní vlastnosti vůdců. Ovšem existuje vůdce, zcela mimořádného významu, jakoby se zásadně vymykající tomuto schématu. Je jím Josif Vissarionovič Stalin.

Lze nalézt spousty příkladů z lidských dějin, které existenci tohoto pravidla dokazují. Vůdci ve svých velkých chvílích vládnou světu a vše přitom vypadá, jako by to bylo samo sebou. Ve světových dějinách je to například Čingischán, Napoleon, Bismarck a spousta dalších. Z našich dějin například Jan Žižka, nebo i legendární Přemysl zvaný Oráč. Opak, byť je součástí řady legend, je především osudem osobností, které prohrávaly.

V knize autor píše i o řadě dalších zákonitostí, a opět mnohé z nich jsou problémem legend o Stalinovi. Ale to již nechávám na osobním studiu.

Za této situace, ve světle obecně rozšířených legend, vypadají dějiny Ruska a SSSR jako gigantická a šílená anomálie. Jakýsi hlupák (Stalin) se někdy ve dvaceti letech (!) rozhodne opanovat svět a za tím účelem se dá k bolševikům (!) a v čele podobných omezenců, jako on sám (Berija, Vorošilov, Molotov ad.), za cenu války, rozvrátí celou společnost. Protože je mu málo všeho toho utrpení, začne vraždit i mezi svými věrnými spolupracovníky (Trockij, Kameněv, Zinovjev, Bucharin ad.) a bez problémů nechává kosit i lidi moci vzdálené. Přitom zcela zjevně dosahuje tak gigantických úspěchů, že se mu v celém světě a celých dějinách lidstva může sotva kdo rovnat. Tato anomálie mě svého času začala vést ke studiu celé záležitosti.

Pokud ovšem odmítneme tvrzení, že za vznikem velkého teroru a spoustou mrtvých stála ‚Stalinova nezměrná paranoia', musíme najít jiné vysvětlení strašlivých událostí doby, kdy se podílel na vládě Sovětskému svazu. A upřímně řečeno, vzhledem k tomu, že Stalin prostě mohl být úspěšný pouze tehdy, pokud na vnější události reagoval velmi rozumně a přiměřeně, tedy pokud vládl dobře, zbývá nám jediné vysvětlení. Stalinovy kroky byly oprávněné a v Sovětském svazu skutečně existovaly síly, které působily ničivě. Existovala spiknutí, či spíše celá síť intrik, které se pokoušely zničit formující se stát a společnost. Stalin zcela nepochybně za sebou cítil podporu široké společnosti a cítil se oprávněn vystupovat na její ochranu. Proto musel podpořit akce na zničení opozičních sil, hrozících nejen společnosti, ale i jemu samému.

Obvyklá tvrzení o tom, že nic jako spiknutí neexistovalo, prostě odporují celé řadě skutečností, a proto je rozumné se připojit k názoru současných autorů, jako jsou Kara-Murza, Buškov, Muchin, Prudniková a další. Opravdu není rozumné se opírat o tvrzení těch, kteří v této době padli, vlastně především mravně, oni přece ve svém vlastním zájmu museli tvrdit opak. To také znamená, že nelze dopředu zavrhovat tehdejší sovětské vyšetřovací spisy a soudní výroky. Vše dohromady nám vytváří logický celek.

V této souvislosti uvedu ještě to, že během studia záležitostí okolo Stalina jsem si povšiml existence podobně falešných legend týkajících se Lenina. I on prý podporoval revoluční teror, popravy, a tak podobně. Taková prohlášení však ve světle dosud trvající popularity Lenina vypadají na podobný problém v profilu vůdce, jaký mě o několik let dříve přivedl ke studiu záležitostí okolo Stalina. V tomto případě se nejedná o primitivní manipulace Trockého, Goebbelse, Dullese a Chruščova, ale o to, že pro zranění a nemoc jeho jménem mluvili nejméně tři různí lidé: Sverdlov, Kameněv a Rykov. Celá tato trojice přitom patřila do tábora Leninových oponentů. A konečně z popisu hádek po Leninově smrti vznikají asociace, že podle Trockého Lenin měl terorizující tendence, avšak Stalin a jeho lidé tvrdili, že Lenin naopak teroru bránil[1]. To je zajímavá informace, naznačující, že Trockému teror nevadil, zatímco Lenin a Stalin jej považovali za problém.

Z toho všeho vyplývá, že Stalin a asi i Lenin se stali uznávanými vůdci naprosto logicky jako osoby zcela odpovídající obecným zákonitostem a oba byli a jsou, v pozitivním smyslu velmi významnými a mimořádnými osobnostmi dějin lidstva. Na rozdíl od nich řadě dalších chyběla mravní čistota, a tak i z tohoto důvodu se nemohli do pozice Lenina a Stalina dostat. Navíc se hlavně Trockému podařilo v obecném povědomí pokřivit mravní profil nejen Stalina, proti němuž dlouho bojoval, ale i Lenina, jehož se dovolával.

1 Tucker R. C. : Stalin jako revolucionář 1879-1929

Ruská zvláštnost

Národ, který nezná minulost, nemá budoucnost.

Michail Lomonosov

Ruské podnebí

Rusko má jednu objektivní zvláštnost, která jej naprosto odlišuje od ostatních států tohoto světa a má ve svém důsledku velmi podstatný dopad jak na chování a zvyky obyvatel Ruska, tak i na organizaci státu. Jde o podnebí[2]. Velká část Ruska má totiž vegetační období dlouhé i pouze 5 měsíců[3], zatímco valná většina ostatního světa má vegetační období dlouhé 7-8 měsíců, nebo i více. Jižněji položené rozsáhlé oblasti jsou zase suché. V průměru v Rusku vyroste na jednotku plochy polovina zelené hmoty než v západní Evropě a jen pětina toho, co v ohromné a žírné nížině Missisipi a Missouri. Rusko je tak zemědělskou společností s nejhorším podnebím; další společnosti s podobným podnebím jsou již jen pastevecké a lovecké. Krátká vegetační doba znamená velké riziko neúrody a malý a nejistý přebytek potravin. A proto se ruské obyvatelstvo, venkov i stát organizovaly tak, aby maximálně zajistily potravinovou bezpečnost.

Ruská říše proto byla obchodní společností, která vydělávala na dálkovém obchodu – a vládcové, vlastně velcí obchodníci, obyvatelstvo potřebovali pro obsluhu obchodních cest.

Ruská vesnice (občina – viz Slovníček) byla silně kolektivizovaná a byla systémem společenského pojištění. Půdu rolníci nevlastnili, ovšem panovník jim ji zdarma přenechával k využití – tedy sedláci nemohli půdu ztratit[4]. Krátké vegetační období nutilo k maximálnímu nasazení: když byl některý sedlák hotov na svých polích, šel pomoci méně úspěšným sousedům. Tím se zajišťovalo maximálně rychlé provedení zemědělských prací a zvýšení naděje na slušnou úrodu, kterou potom občina disponovala. Krátké vegetační období a nutnost velké intenzity prací zároveň omezovala možnosti investic práce do zvýšení úrodnosti půdy, neboť po skončení vegetačního období půda rychle zamrzá a nedá se na ní až do jarního tání pracovat[5].

Občina představovala jistého kříženec samostatného a kolektivního hospodaření. Občina přidělila políčka rolníkům, kteří je obhospodařovali, ale úroda připadla celé občině. Ta z výnosů zaplatila daně a poplatky a zbytek rozdělovala mezi své členy. Výnosy rozdělovala nejen mezi rolníky, ale i mezi lidi neschopné práce, tedy mezi invalidy, nemocné a staré a sirotky. Nástup liberalizace znamenal i módu rovnosti. V praxi to znamenalo, že každý rolník dostal patřičnou výměru od každého druhu půdy miru (viz Slovníček). Následkem toho rolníci hospodařili na mnoha, často vzdálených kouscích půdy. Rolníci se nestarali o výnosnost půdy, ostatně dlouhá zima jim k tomu ani nedávala prostor. Velmi dlouho se také udrželo hospodaření založené na žďáření (vypalování lesa).

2 Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008

3 Za dobrý rok se považuje takový, kdy jarní práce mohou začít 6. května a skončí 16. října.
Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

4 Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008
Payne R., Romanoff N.: Ivan Hrozný; Dobrovský; 2008
Švankmajer M.: Petr I. - Zrození impéria; Lidové noviny 1999

5 Миронин С.: Воюющие цифры; viz www.contrtv.ru/common/2505/ (viz také zákony Milova, Čajanova a Parševa)

Velkovýroba byla ve větší míře zavedena jen v některých kozáckých oblastech, ale to se nejednalo o sedláky, ale o dělníky na velkostatcích. Právě tyto velkostatky ovšem byly schopny vyvážet, ostatní samostatní rolníci vypěstovali sotva na přežití. (Je to nepříjemná analogie se současným přístupem k zemědělství, kdy malá nevýkonná hospodářství získávají nesmyslné dotace.)

Daně se dlouho řešily zdánlivě zastarale, naturálně, tedy výkonem práce na velkostatku. Byla to však dvojitá pojistka. V případě neúrody rolník neměl žádné další daňové povinnosti (již si je odpracoval) a zároveň výnosy těchto velkostatků sloužily jako pojistný fond, který panovník používal na řešení nejvážnějších případů neúrody. Ti lidé také obsluhovali obchodní trasy, které zajišťovaly příjmy státu.

Doporučuji si všimnout toho, že výnosy velkostatků nebyly příjmem šlechty, ale v prvé řadě se rozdělovaly v místech s neúrodou. Kromě toho tento výběr daní zajišťoval hospodářský rozvoj (a to je opět dosti netypické), velkostatky byly motorem technického rozvoje na venkově, byly to v Rusku jediní velkovýrobci a nositelé pokroku.

Zajímavým důsledkem je také to, že Rusko nemělo přebytek institucí. Zatímco jinde na světě instituce vznikaly za účelem zaměstnání agilnějších jedinců – a později se pak třeba našlo dodatečně nějaké uplatnění, v Rusku instituce vznikaly, až když to bylo nezbytné; přebytek potravinových zdrojů neexistoval a neumožňoval přístup, obvyklý v zemědělsky příznivějších zemích[6].

A nelze vynechat ani to, že dalším důsledkem je nízká hustota obyvatelstva, díky čemuž má Rusko (i vzhledem k zeměpisným podmínkám – obřím pláním) problém se zajištěním své bezpečnosti. Velmi snadno se stává cílem loupežných nájezdů. V dějinách takto vynikali Němci (Řád německých rytířů) a Poláci a kupodivu méně již Mongolové, kteří raději vybírali daně. Na druhou stranu stejné příčiny vedou k tomu, že Rusko prakticky nelze dobýt. Důsledkem je preventivní slovní obrana, řeči o vlastní síle, které však jsou pouze vrčením psa, který nechce být napaden.

Vydržené zlo

Je zde ještě jedna věc, která (alespoň podle mého názoru) je také důsledkem výše uvedeného, byť nepřímo. Řídce osídlené Rusko se zformovalo jako stát na jedné straně silně centralizovaný, na straně druhé jako stát s velkou mírou místní autonomie na různých úrovních a minimálně svázaný různými společenskými dohodami. Naproti tomu v liberalizované Evropě je společenský řád založen na vzájemných dohodách mocných a vyvažování zájmů.

Jenomže v jistém okamžiku ruští vládci začali mít snahu přiblížit se Evropě a začali zavádět na místní poměry nesmyslné záležitosti, a ty ruskou společnost zdeformovaly. Těmi, kteří tento trend nastoupili, byli Romanovci. Jmenovat lze cara Alexeje a především jeho syna Petra I. Další osudový krok vykonal Petr III., když zbavil šlechtu povinností, především vojenské služby. Výsledkem byla ztráta odpovědnosti společenských elit. Viníci nebyli jen tito tři, ale asi skoro všichni Romanovci. (Ve zkrácené podobě viz Stručné dějiny Ruska ve Slovníčku na konci knihy). Samozřejmým spoluviníkem byla ruská šlechta, jejíž nemalá část situaci maximálně využila; v zásadě se šlechtě podařilo zbavit se všech svých povinností a zároveň si udržela veškerá svá privilegia. Za takový vedlejší efekt tohoto stavu považuji známý pojem ‚zbytečný člověk‘, velmi dobře popsaný v ruské literatuře. To nebyli jenom literární hrdinové, ale skutečné osoby, které navzdory své mravní bídě dokázaly pečlivě vynášet svůj šlechtický původ. V dalším si povíme, že právě ruské nevolnictví a s ním související záležitosti byly přímou příčinou revolučního výbuchu v roce 1917.

Ono to dokonce je tak, že ruské elity se na Sibiři vůči ‚domorodcům‘ chovaly podstatně lépe, než vůči svému vlastnímu lidu v evropské části Ruska, vůči kterému se chovaly podobně, jako se jinde společenské elity chovaly v koloniích. Oficiální dějepis žádné vysvětlení nepodává.

6 Payne R., Romanoff N.: Ivan Hrozný; Dobrovský; 2008

Ztráta odpovědnosti společenských elit se ovšem projevila nejen v romanovském období, ale i později a mám dojem, že je problémem dosud. Naprostá neodpovědnost, bezuzdnost a bezohlednost šlechty po revoluci přešla na novou rudou šlechtu – stranické funkcionáře a vysoké vojenské velitele (viz například sborník ruského vědce a publicisty A. D. Košeleva[7]). Ono ostudné chování sovětských generálů a maršálů za druhé světové války, jejich bezohlednost vůči jim podřízeným vojákům, či dodnes pověstné nabubřelé chování ruských hodnostářů a policistů, se velmi podobá chování staré ruské šlechty. A ani pány v uniformách a pány úředníky to nekončí. Zajímavé případy popisuje ruský lékař a publicista S. S. Mironin ve vztahu k ‚elitním' doktorům, kteří pro spoustu funkcí léčit prostě neuměli[8].

Mnohé nasvědčuje tomu, že se Stalin snažil tento stav zlikvidovat. Ale další vývoj svědčí o tom, že tento, jinak velmi pečlivý, tvrdý a důsledný člověk, v těchto případech velmi často své vlastní zásady nedodržel. K jeho vlastní smůle tak tvrdých dopadů jeho rozhodnutí byli ušetřeni lidé, kteří se zřejmě podíleli na jeho smrti, smrti jeho spolupracovníků, i smrti jeho politiky a slávy. Ono rubání hlav v politických a společenských elitách bylo samozřejmě spojeno se špatnou pověstí, protože se jednalo o lidi, kteří měli rozsáhlé společenské vazby. Ovšem nikdo nemá absolutní moc a musí se ohlížet na své okolí, na celou pyramidu moci svých spojenců. Stalin i v dobách své největší moci ovládal jen malou část státního a stranického aparátu, jenž byl z velké části pod vlivem lidí zcela jiného ražení a zcela jiných názorů. Asi právě tím lze vysvětlit u Stalina neobvyklé jakoby nedržení se vlastních a ověřených zásad, a důsledkem je to, že ani Stalin nedokázal tento hrůzný zvyk ruských elit vykořenit.

Zákonitosti

Ruské podnebí klade zvýšené nároky na spotřebu energie. Další zvýšené náklady představují ohromné vzdálenosti a krátké vegetační období doplněné zimou s hlubokými mrazy. A to vše se musí započítat do výrobních nákladů, které za srovnatelných podmínek, musí v Rusku být vyšší, než v zemích s příznivějším podnebím. Podnebí tedy přímo znevýhodňuje Rusko na poli hospodářské soutěže.

Hospodářské důsledky ruských podmínek se zformulovaly do podoby národohospodářských zákonů:

Zákon Čajanova – o mezích ekonomických pobídek

Podle Čajanovova[9] zákona je obtížnost zemědělské práce v Rusku natolik vysoká, že finanční pobídky paradoxně vedou ke snížení produktivity, neboť výhodnější je ušetřit svoji práci a držet na minimální úrovni svoji spotřebu, než zvyšovat výrobu a získat prostředky k vyšší spotřebě. To zjednodušeně znamená, že zvýšení ceny zemědělských plodin vede ke snížení zemědělské výroby[10].

7 Košelev A. D.: Velká vlastenecká katastrofa; Jota, 2008

8 Миронин С.: Как отравили Сталина. Судебно-медицинская экспертиза; Алгоритм, 2014

9 **Alexandr Vasiljevič Čajanov** (1888-1937), ruský národohospodář, antropolog, učitel, utopista, spisovatel a fantasta. Organizátor družstevního hnutí. Nakonec se stal členem Dělnicko-rolnické strany a v roce 1937 byl popraven. Viz ru.wikipedia.org/wiki/Чаянов,_Александр_Васильевич

10 Миронин С.: Записки «паршеведа». Закон Паршева и модернизация России. Viz www.za-nauku.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=7479&Itemid=36 ru.wikipedia.org/wiki/Чаянов,_Александр_Васильевич

Zákon Milova – o důsledcích časových omezení

Podle Milovova[11] zákona zkrácení vegetačního období zvyšuje využití vegetačního období pro vlastní růst zemědělských plodin, zvyšuje napětí na provedení polních prací a zmenšuje možnosti investovat do úrodnosti půdy. Zároveň se zkrácením vegetačního období se zvětšuje rozdíl v intenzitě práce mezi vegetačním obdobím a dobou vegetačního klidu a prodlužuje se období vegetačního klidu – a doba zamrzlé půdy. Zatímco tlak na včasné provedení zemědělských prací zvětšuje intenzitu práce během vegetačního období, během prodloužené doby vegetačního klidu je možné udělat méně práce v důsledku velkých mrazů. Na provedení stejné práce během kratšího vegetačního období je nutno mít více prostředků, časová omezení tedy kladou zvýšené nároky na investice.

Zákon Parševa – o váze omezujících činitelů

Podle Parševova[12] zákona mají rozhodující vliv na investice za jinak stejných podmínek místní omezení. Různá místní omezení mají různou váhu a různou možnost kompenzace, přičemž zeměpisná omezení jsou nejstabilnější a kompenzují se nejhůře. Podrobněji pro ruské podmínky lze zákon zformulovat takto: „*Za rovných podmínek, s výjimkou těch, které nelze narovnat na hranicích země vzhledem k zeměpisné poloze, za podmínky volného pohybu peněz, kapitálu, zboží a pracovní síly, veškeré zboží vyrobené v zemi s neopominutelným omezením (zima, horko, nedostatek vody…) bude dražší, než zboží stejné kvality vyráběné v zemi, kde takové omezení není*“[13]. Tento zákon říká, že je pro Rusko nevýhodné vstupovat do uskupení s otevřeným pohybem kapitálu a zboží, protože v takové situaci bude vždy docházet k odtékání kapitálu z Ruska.

Důsledky

Pochopení těchto zákonitostí extrémních podmínek vysvětluje celou řadu ruských specifik. Máme zde vysvětlení, proč byla Ruská říše beznadějně zaostalým státem, proč se za Stalinových dob změnila na velmoc, proč se s reformami v devadesátých letech 20. století propadla, a zároveň říká, za jakých podmínek ruské hospodářství zase může začít růst. Zajímavé na tom je, že správná řešení v ruských podmínkách se podstatně odlišují od řešení uznávaných liberálními společnostmi. Liberální postupy v Rusku vyvolají pouze propad a bídu, vše podstatně rychleji, než v zemích s příznivějším podnebím.

Tyto zákony říkají, že v důsledku velmi krátkého léta jsou zemědělské práce časově velmi napjaté, což za dalších rovných podmínek vždy povede k tomu, že investiční kapitál bude utíkat do příhodnějších podmínek za hranice. Pro zajištění úrody se musí během extrémně krátkého období provést velké výkony. Poněkud bizarním důsledkem je i to, že skutečná produktivita rolníka byla v carském Rusku na jednotku času vyšší, než v příhodnějších podmínkách Evropy. Ruské zemědělství je konkurenceschopné pouze za podmínek vysokých investic a za intenzívního využití sezónní práce. Vzhledem k ruskému podnebí ovšem není možné sezónní pracovníky po zbytek roku ponechat bez práce, protože takto nemohou získat dostatek prostředků na přežití zimy. Na tom byly založeny brigádnické kampaně, které v sovětských dobách představovaly přímo optimální postup vyčleňování zdrojů pro zemědělství.

---

11 **Leonid Vasiljevič Milov** (1929-2007), historik, člen AV SSSR. Mimo jiné se zabýval otázkami ruského nevolnictví a mezi jeho klíčová díla patří ‚Великорусский пахарь и особенности российского исторического процесса‘ (Velkoruský oráč a zvláštnosti ruského historického vývoje). Za toto dílo byl oceněn Státní cenou Ruské federace.
Viz ru.wikipedia.org/wiki/Милов,_Леонид_Васильевич

12 **Andrej Petrovič Paršev** (narozen 1955), současný ruský publicista.
Viz ru.wikipedia.org/wiki/Паршев,_Андрей_Петрович

13 Миронин С.: Записки «паршеведа». Закон Паршева и модернизация России.
www.za-nauku.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=7479&Itemid=36

Vojenská doktrína

Důsledkem ruského specifika je i ruská vojenská doktrína. Ta se liší od vojenské doktríny ostatního světa a souvisí s poněkud bizarními historickými událostmi. Jako příklad uveďme Napoleona. Napoleon prakticky neprohrál žádnou bitvu svého ruského tažení, ale nakonec prostě z Ruska utekl a válku na celé čáře prohrál. Zkusme to trochu zjednodušeně vysvětlit.

Válčení bylo a je i dnes drahou záležitostí a je spojeno s velkými vlastními ztrátami. Ale kdo by válčil, kdyby měl tratit? Nikdo! Do války alespoň jedna strana vstupuje s cílem něco získat.

Vládce sebere vojsko a vypraví se s ním proti jinému vládci. A samotní vojáci do války nejdou s cílem pokropit nějaké cizí kraje svojí krví, ale něco získat, přesněji řečeno, naloupit si. Vojsko vstupuje do bitev a ztrácí v něm své síly. A po vítězných bitvách obsazuje území a v nějaké formě rabuje, doplňuje svoje zásoby a přivlastňuje si majetek. Takové válčení je atraktivní, na možnou smrt se tolik nehledí, protože vojáci i vládce mohou rychle zbohatnout.

Tak tomu je na většině pevniny naší zeměkoule. Ale široké ruské pláně s řídkým osídlením a špatným podnebím tento přístup omezují[14]. Vybojování vítězné bitvy na území Ruska může sice znamenat obsazení velkého území, ale řídké osídlení znamená věnovat více sil a času na samotné rabování, které přinese jen poměrně malé množství nezbytného proviantu. Při svém zásobování se proto vojsko nemůže spoléhat na obsazené území. Jeho postup vpřed je podmíněn prodloužením zásobovacích tras, které vážou část sil invazního vojska. Účinnost ruských podmínek může posílit ustupující armáda, když za sebou nechává spálenou zemi. A samotné místní obyvatelstvo se rabování také vzpírá. Agresor je jen stěží schopen celé rozlehlé území zajistit svými jednotkami a přinutit obyvatelstvo k poslušnosti. Partyzánská válka je v podmínkách Ruska logické pokračování boje v týlu. Postup nepřátelských vojsk do ruského vnitrozemí znamená samozřejmě přímou ztrátu z boje, která ale není kompenzována nějakým výnosem z obsazeného území. Obsazení území a prodloužení zásobovacích tras představuje jen další ztrátu. Vítězství v bitvě není za těchto podmínek rozhodující. Důležité je udržet vlastní bojeschopnost a zabránit nepříteli získat zásoby. V tomto směru má jasnou výhodu ustupující strana, která za sebou nechává spálenou zemi. Základem je funkční týl; samotná bitva a její výsledek nemusí být vůbec podstatné.

Vznik této doktríny umožnila velká územní expanze za vlády Ivana IV. Rusko se tehdy stalo tak velikou zemí, že i sebesilnější armády ztratily schopnost ho zničit. Jen o něco později se rodící doktrína bezděčně uplatnila při vyhánění ‚lžidimitrijů' a Poláků. Vlastním tvůrcem této vojenské doktríny byl Petr I. a využil ji v době Severní války. Tím, kdo na tuto strategii tehdy doplatil, byl mladý švédský král Karel XII. (Přehledně viz stať Stručné dějiny Ruska; širší pohled na události vytváří poněkud neočekávaný obraz.)

Ale vraťme se k Napoleonovi. On si tuto vojenskou doktrínu vyzkoušel na vlastní kůži. I když tu je nutné upřesnění: Napoleon hloupý nebyl a do války s Ruskem jít nechtěl. Ale jeho milenka, polská šlechtična Maria Walewská a namyšlení vznešení polští šlechtici okolo ní Napoleona do této války zatáhli. Napoleon to neustál. Ale to je mimo náš obzor.

A potom si z ruské země pokusili ukousnout i Němci. Po rozkvětu Německa za Bismarcka se německým elitám začalo nedostávat kolonií a chtěli tento nedostatek řešit na účet Ruska. Jenomže Schlieffenův plán (viz Slovníček) nevyšel, a tak se pokračovalo o dvě desetiletí později. Hitler se na SSSR vrhl s ohromnými silami podporovanými prakticky celou Evropou, výborně vycvičenou a vyzbrojenou armádou. Ale také on se utopil v hlubokém ruském týlu.

14 Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008
Soukup J.: Quo vadis, Putine; Riopress, 2003

Ruská duše

Všimneme si chování ruského obyvatelstva. Ustupující armáda místnímu obyvatelstvu zničí zásoby potravin, není přitom schopná zajistit jeho evakuaci, a přesto Rusové zůstávají loajální vůči ruské moci a vedou odpor proti agresorovi za podmínek, kdy vlastní moc jim nemůže přijít na pomoc. Ruský lid je citlivý na svobodu své země a ochotně ji za všech okolností brání.

Ve světle pochopení této záležitosti vypadá jinak i tolik dodnes vysmívané uvědomění sovětských lidí. Například v knize Сталь и шлак[15] autor popisuje průběh stranické schůze, kde řadoví pracovníci napadali funkcionáře a ředitele za ‚uspokojenost'. Dělníci na schůzi říkají, že se nechtějí stydět před svými bratry-vojáky, a že tato válka nemá týl, ale pouze tři fronty – partyzánský v týlu nepřítele, vlastní linie a sovětské zázemí, které musí vyrábět vše, co bojující vojáci potřebují. To se podobá dalším líčením té doby, a s nejvyšší pravděpodobností odpovídá skutečnosti.

Další zajímavosti najdeme v knize J. Fidlera[16], něco ve wikipédii, něco v této knize, a tak si přečtěme jména a životopisy ruských vojevůdců: polní maršál hrabě Michail Bogdanovič Barclay de Tolly, Pavel Karlovič von Rennenkampf, hned tři Bagrationové, gruzínská šlechta z Tiflisu, Sergej Juljevič Witte, Vjačeslav Konstantinovič von Pleve, Francois Le Fort, všechno původem cizinci, kteří se přeměnili na ‚kované' Rusy. Podobně jsem zachytil tvrzení, že řadoví vojáci a důstojníci Napoleonovy armády se domů do krásné a teplé Francie nevraceli, ale rychle se v tom ledovém království poruštili. Jistě, Napoleon nakonec z Ruska utekl sám a zbytky vojska ponechal svému osudu. Jenomže i tak bychom spíše očekávali, že vojáci budou mít snahu najít cestu domů. A to jsme se ještě ani nedotkli problémů ruské společnosti.

Ale jistou odpověď vlastně máme. Zmínil jsem se již, že drsné podnebí znamenalo nízkou hustotu osídlení a to mělo zajímavý důsledek. V Rusku, přes všechno zlo, které jsem zatím pouze naznačil, se život cení podstatně výše, než v přelidněné Evropě. Poprava proto v Rusku nebyla běžným trestem a ani veřejným divadlem. Například na Sibiři původní obyvatelstvo nikdo nevybíjel. Naopak, příchod Rusů znamenal kulturní a společenský rozvoj. Lze nalézt kuriózní příběhy, jak například carevna Anna Ivanovna (viz Stručné dějiny Ruska) poslala jednoho důstojníka, aby zorganizoval útěk válečných zajatců – z ruského zajateckého tábora (!). Protože ti, kteří takto utečou, se většinou brzo u nějaké ženy usadí a nevrátí se domů. Také oficiální statistické ročenky USA uvádějí, že SSSR měl až do poloviny 50. let s USA kladné saldo migrace. Že tyto zprávy neodpovídají ‚miliónům obětí sovětského teroru'? Zkusíme to rozebrat.

---

15 Autor V. F. Popov, 1948, v češtině vyšlo v 50. letech, snad pod názvem Lidé z ocele. Oceněno roku 1949 Stalinovou cenou.
Popov byl provozním inženýrem na Jenakijevském hutním závodě. V této knize popisuje hrůzné události v okupovaném Jenakijevu, jak je po návratu z evakuace podle vyprávění přeživších sebrala jeho manželka. Částečně popisuje i osud evakuovaných (Jenakijevský hutní závod byl původně evakuován asi desítkou ešalonů do města Čusovoj mezi Volhou a Středním Uralem).
Jádrem děje je popis evakuace a zničení zbytků velké hutě. Jeden ze zaměstnanců však zneškodnil nálože na elektrárně závodu. Hlavní hrdina, který měl nálož odpálit a odjet s posledním ešalonem, proto neodjel a zůstal, aby elektrárnu zničil.
Ve skutečnosti elektrárna během evakuace zničena asi byla. Posledním ešalonem, tvořeném lokomotivou a jedním vagónem, odjelo celé vedení závodu, které po vyklizení a podminování odpálilo připravené nálože. Ešalon vyjel ze závodu ve směru na Děbalcevo v době, kdy do závodu z druhé strany od města Jenakijevo vstupovali Němci. Němci během okupace závod nezprovoznili, ačkoliv se o to pokoušeli. Po osvobození v roce 1943 a návratu evakuovaných zaměstnanců závod v krátké době opět začal vyrábět. Podílel se na tom i můj dědeček, který tenkrát na závodě pracoval jako vedoucí technického oddělení.

16 Fidler J.: Za víru, vládce a vlast; Jota, 2005

Předrevoluční Rusko

Je obtížné chtít od člověka, aby cokoli chápal, když jeho mzda závisí na tom, jak dalece to nepochopil.

Upton Beall Sinclair

Poměščici

Jedním z klíčových pojmů ruských dějin jsou poměščici. Jsou hlavní příčinou ruských potíží na začátku 20. století.

Poměščici původně byli většinou vyššími úředníky ve službách panovníka (tzv. služebná šlechta), menšina vznikla z původní pozemkové šlechty – bojarů. Služebná šlechta vznikla někdy v 15. století. Velkého rozšíření se dožila za Ivana IV. a rozbujela se za Romanovců v 17. století[17].

Car neměl dost peněz na platy vysokých úředníků, proto významným funkcionářům po dobu výkonu jejich funkce svěřil určité území s tím, že na tomto území (v majetku panovníka) získali právo na výběr daní. Poměščici měli právo na půdě podnikat, nemohli však narušit práva rolníků, především nemohli rolníky zbavit půdy. Poměščici často zvyšovali své výnosy tak, že uzavírali dohody s rolníky, kteří se na dohodnutou dobu stávali nevolníky a nemohli občinu opustit. Toto nevolnictví ovšem mělo smluvní charakter. Pro poměščiky to bylo (i za podmínek úlev pro rolníky) výhodné, protože tím na svěřené půdě zvyšovali počet hospodářství a svůj celkový příjem.

Ovšem poměščici byli přímou oporou panovníka a časem se jim podařilo původně zcela svobodné rolníky přivést do naprosto bezprávného postavení. Na hodně dlouhou dobu se poměščici proměnili ve skutečné otrokáře a své moci bohatě využívali. Vzniklý stav byl všeobecně považován na naprosto neudržitelný, ovšem byly zde síly, které ho udržely a fakticky přestál i do doby, kdy nevolnictví již bylo formálně zrušeno.

Poměščici se za Petra III. zbavili svých povinností a velká část z nich upadla do naprostého nicnedělání, vznikl tak proslulý pojem ‚zbytečný člověk'[18]. Toto nicnedělání ovšem mělo devastující účinek, velká část této šlechty zůstávala negramotná, pouze postupem času zchudla a propadla se do bídy. Docházelo k tomu běžně tak, že panstvo odjelo do metropole a na vesnici jmenovalo správce – většinou Němce, nebo někoho, kdo vypadal jako cizinec. Ten měl za úkol posílat do metropole co nejvíce peněz. Správce takový úkol splnil, ovšem za cenu devastace venkovských hospodářství. Přesto tito lidé dál tvrdili, že *„šlechtická důstojnost jim znemožňuje pracovat"*…

Poměščici tak vnesli do ruské společnosti hodně zla. Nebyli ovšem zdaleka sami.

Rolníci

Rolnictvo bylo v Rusku velmi dlouho zcela svobodné, s právem kdykoliv odejít kamkoliv jinam a případně přejít i na libovolnou jinou profesi. Jediným omezením byly jejich schopnosti založit hospodářství a začít znovu, a případné dluhy a závazky. Ostatně podobně vypadalo nevolnic-

17 Payne R., Romanoff N.: Ivan Hrozný; Dobrovský; 2008
ru.wikipedia.org/wiki/Помещик

18 V Rusku existuje pořekadlo charakterizující tyto lidi: ‚Ani prst přes prst nepřeložil'.

tví až do nástupu liberalizace i u nás[19] (ta se začala prosazovat za Jagellonců a prvních Habsburků) a např. ve Východním Prusku – na rozdíl od dalších evropských zemí, kde zřejmě již tehdy tento termín byl opodstatněný.

V této době měli ruští poddaní jedinou povinnost: odvádět panovníkovi daně. Tyto daně se odváděly v naturální podobě, především formou práce na velkostatku, nebo formou obsluhy obchodních karavan. Již jsem uvedl, že to nebyla zaostalost, ale pojistka. V případě neúrody jim nehrozila dluhová past, protože si své povinnosti již odpracovali.

Ruští rolníci se vyskytovali v dvojí podobě. Existovali i zcela svobodní rolníci, hospodařící ve své vlastní režii, což vzhledem k podnebí nebylo až tolik rozšířené a týkalo se asi pouze klimaticky příznivých oblastí v západních částech Ruska. Většina rolníků byla členy společných komunit – občin, které představovaly významnou společenskou ochranu v nepříznivých podmínkách.

Tento stav trval až do konce 16. století, kdy přišlo první omezení. Rolníci sice zůstávali i nadále svobodnými, ovšem půdu směli opustit pouze v období Jurjeva dne (26. 11.), přesněji v období jednoho týdne před a po tomto datu. Toto omezení bylo jen formální, protože k tomuto období se vyúčtovával uplynulý zemědělský rok. Ovšem toto bylo první faktické omezení pohybu rolníků.

Rolníci měli v občině řadu omezení. Nedisponovali svojí úrodou, ani půdou. Samotná občina měla povahu nevolnictví. Ale dávala nezanedbatelné záruky na přežití v nepříznivých časech. A tak, když rolníci získali půdu, ať už během Stolypinových reforem, nebo v roce 1917, tak se s ní nakonec zase vrátili do občiny. Podle Kara-Murzy[20] bylo těsně před začátkem kolektivizace 91% zemědělské půdy obhospodařováno občinami. Rolníky do nich nikdo netlačil.

Kulaci

Možná se někomu zdá, že pojem kulak uvádím brzo. Jenže kulaci nejsou výtvorem bolševické propagandy, vznikli daleko dříve, ještě před Stolypinovou reformou. A v roce, v němž se narodil Lenin, již vyšla tiskem slova A. N. Engelgrandta[21]: *„… Skutečný kulak nemiluje ani půdu, ani hospodářství, ani práci, ale miluje pouze peníze… Kulak nezávisí na hospodářství, ani na práci, ale na kapitálu, s nímž obchoduje a poskytuje půjčkou za procenta. Jeho idolem jsou peníze a myslí pouze na jejich rozmnožení. Ke kapitálu se dostal neznámo jakými špinavými cestami…* “[22]

Většinou se slovo kulak (viz Slovníček) vysvětluje jako výraz pracovitosti svého nositele. Jenže ve skutečnosti kulaci byli lidé, kteří drželi ve své moci (pěsti - kulaku) občinu. A nebylo to myšleno v dobrém[23]. Také se jim říkalo ‚mirojed‘, tedy vyžírka. Ale původní význam je jiný. Občas bylo potřeba si něco půjčit. V zásadě něco půjčit problém nebyl, ale s nástupem liberalizmu příliš často byl problém dosáhnout té druhé části dohody, která zápůjčce předcházela, a celou transakci vyrovnat. K tomu občas bylo zapotřebí pěstí. Peníze, potah, povoz, osivo nebo nářadí půjčil pouze ten, kdo věřil, že svojí silou bude schopen si vymoci vyrovnání. Někdy stačila domluva, občas pomohly pěsti, někdy se zlámala ruka a jindy znásilnila dorůstající dlužníkova dcera[24]. Tito lidé měli tvrdé pěsti, proto kulaci. Tvrďáci. Jak bohatli, skupovali volnou půdu a pronajímali ji rolníkům.

19 Nevolnictví mělo podobu ‚slibu člověčenství‘ jako věcného (a nikoliv osobního) slibu majiteli nemovitostí (polností) plnit závazky vyplývající z držby nemovitostí – ‚jsem jeho člověkem‘. Viz Čechura J.: České země v letech 1437-1526, II. díl, nakladatelství Libri, 2012

20 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

21 Alexandr Nikolajevič Engelgrandt (1832-1892) ruský publicista, profesor chemie, redaktor, agrochemik. organizoval vzorové zemědělské hospodářství se zemědělskou školou.

22 Engelgrandt A. N.: Dopisy z vesnice

23 ru.wikipedia.org/wiki/Кулак_(крестьянин)

24 Пучков Д. Ю.: Разведопрос: историк Борис Юлин о кулаках; viz www.youtube.com/watch?v=N8HIT0vWjO0

Proč to tak bylo, si povíme později. Jiné jejich označení bylo capok (viz Slovníček), což znamenalo vůdce nebo hlavu místních darebáků. Nebyli právě oblíbeni, a aby příliš často nenastával soud lidu, chovali si pomocníky – podkulačníky, odborníky na hrubou práci. Možná trochu překvapení. Podkulačníci většinou pocházeli z těch nejchudších rolníků. Kulaci si vybírali ty, kteří byli na nich nejvíce závislí. Když už kulaci měli tuto svoji gardu, bez váhání ji využívali a zákon příliš nectili. Nejprve tlačili na jednotlivé sedláky (dlužníky) a postupně začali vydírat celou občinu. Postupně si začali přisvojovat půdu občiny. Kulaci nebyli nejlepší sedláci, byli to jen nejbohatší sedláci, kteří se stávali vlastníky půdy, kterou sami neorali. Na druhou stranu kulaci nevytvořili samostatnou společenskou třídu, většinou jejich potomci se vraceli do řad obyčejných rolníků. Kulak byl prostě pouze záležitostí osobně-volních vlastností jedince.

Bylo běžné, že rolníkům na jaře nezůstalo osivo. Půjčil kulak, ale chtěl vrátit polovinu – úrody. Rolník jakžtakž přežil, ale nebyl schopen modernizovat a doplňovat svůj inventář. A kulak měl zajištěno, že rolník přijde příští rok znovu… Kulaci půjčovali také inventář a zvířata. Jednodenní zápůjčku koně platil rolník až jedním týdnem prací. Toto byl základ hospodářské síly kulaků[25].

Ale toto vůbec není ruské specifikum. Podobně ti bezohlednější pokradli společenské bohatství v mnohých zemích a pokaždé to doprovázely spousty krve, šibenic, zbraní a teroru. Američtí pionýři vyvraždili Indiány, v Anglii za Jindřicha VIII. desetitisíce sedláků skončily na šibenicích. Později se z tehdejších kulaků stali ctihodní občané a v dějepise se nepřipomíná, jakým způsobem své postavení získali. (Kdysi mě upozornil dobříšský genealog pan Kříha, že pořekadlo ‚Práce je ten poslední způsob, jak přijít k penězům' se v Čechách rozmohlo za Karla IV. To byly jen málo odlišné události a i z nich vzešly velké potíže.) Kulaci byli bezohlední darebáci a díky tomu zbohatli. Ale oni ty pěsti potřebovali, protože i další rolníci se již nedrželi mravního zákona. Tak se zakládala liberální společnost. Neučíme se o souvislostech a příčiny vynecháváme.

Na tento způsob prosazení zemědělské velkovýroby později vsadila i Stolypinova vláda. Můžeme říci, že pro kulaky to byla odměna za výpomoc během revoluce v roce 1905 a během voleb do tehdejší Státní dumy. Kulaci byli k carské vládě loajální, zatímco o ostatních rolnících to neplatilo.

A tak jediné, co odlišuje ruské kulaky od kulaků z jiných koutů světa (ať už se nazývají jakkoliv), je to, že v ruských dějinách je máme za oběti, zatímco jinde o nich taktně mlčíme. Ti praví stoupenci ‚pravdy a lásky' prostě v rámci svého duševního zdraví takovéto informace raději nevpouštějí do svých myšlenek. Klasické klapky na očích inteligence!

Ale ještě upozornění: kulaci byli sedláci. Sice je za carských dob využívala státní moc, a tedy i poměšťici, ale poměšťici a kulaci rozhodně na jedné lodi nebyli.

Dělníci

Ve městech byla z řady důvodů pro nás neobvyklá situace. Překvapivé je i to, že ruská města měla přirozený přírůstek obyvatelstva, zatímco v ‚kulturní' Evropě velmi dlouho byla města populačně deficitní a existovala a rozvíjela se pouze v důsledku přílivu lidí z venkova. Svoji váhu snad mělo i to, že v Rusku byly lepší hygienické návyky (!). Jsou názory, že koupelny se v Evropě rozšířily díky řadovým (!) ruským vojákům za napoleonských válek.

Byli zde i lidé, jako Nikolaj[26] Ivanovič Putilov, takový ruský Emil Škoda, který se se svými mistry zdravil podáním ruky a pro své dělníky postavil školu, učiliště, nemocnici a knihovnu. Byl výjimkou. Obecně se dělníkům o něčem takovém mohlo jen zdát.

25 Прудникова Е. А.: Кулачество как класс, např. viz expert.ru/2012/05/12/kulachestvo-kak-klass/

26 Vzhledem k tomu, že v knize se hojně používají jména po otci, uvádím toto jméno v ruském tvaru, namísto českého Mikuláš.

Aby podnikatelé pořádně vydělali, pracovalo se ve strojních provozech většinou nepřetržitě. Střídaly se dvě směny po 12 hodinách. Jenomže tak dlouhá směna je velmi únavná a po určité době stereotypní práce klesá její kvalita. Řešilo se to tak, že směny byly šestihodinové a po dalších 6 hodinách znovu práce… Jinde zase byly zavedeny přes pracovní den dlouhý 14 hodin dvě přestávky, během kterých do práce nastupovala noční směna, samotná dlouhá 10 hodin… Tam, kde strojní provoz nebyl, se většinou pracovalo na jednu směnu dlouhou přes 12 hodin, byly i případy pracovní doby přes 18 hodin. Pokud se to někomu nelíbilo, nemusel samozřejmě druhý den přijít do práce. Poznamenejme, že velkou část dělnictva tvořily děti. Musely stačit dospělým, ale dostávaly jen třetinu mzdy. Ženy na tom byly lépe – dostávaly necelé dvě třetiny mzdy mužů…[27]

Jak byli dělníci placeni, je jen další strana téže mince. Jednoduše, když se panstvu uráčilo. Dokonce zřejmě nebylo neobvyklé, když se mzda vyplácela 2x (!) ročně, na Vánoce a na Velikonoce. Když někdo potřeboval peníze dříve, bylo to se srážkou, někdy i půl výplaty. Odchod ze zaměstnání (i rozhodnutím zaměstnavatele) často znamenal propadnutí celé mzdy.

Svéráznou záležitostí byly pokuty. Pokuty za pozdní příchod do práce ještě byly pochopitelné. Za projití po dvoře závodu, za překročení brány závodu, za ‚užití nesprávných slov', za nenavštívení kostela, za setkání s více lidmi, za neuctivý pozdrav, a tak dále, a tak podobně. Prudniková uvádí, že pokuty činily na jakémsi závodě 40% mzdy[28]!

Co dělali otcové-podnikatelé pro své dělníky? Jak se starali o jejich bydlení? Jak to bylo s ochranou při práci? Jaká byla ochrana před jedy a nepříznivými faktory? Jednoduše vůbec nic!

Ruské nevolnictví

Ruské nevolnictví bylo odlišné od nevolnictví v západní Evropě. V západní Evropě nevolnictví vzniklo v podobě osobní závislosti ještě v Římské říši a odeznělo za morové epidemie ve 14. století. V Čechách nevolnictví vyjadřovalo nikoliv osobní závislost, ale soubor povinností (platit daně, chovat se slušně…). Třicetiletou válkou potom začíná tzv. druhé nevolnictví (to nastoupilo s liberalizací společnosti), které končí teprve patentem Josefa II. Robota byla zrušena až roku 1848.

Původně ruské nevolnictví, podobně jako v Čechách, vyjadřovalo skutečný stav věcí. To, co chápeme jako nevolnictví, nastoupilo teprve s rozpadem mravního zákona, nástupem kapitalizmu a zánikem rovnováhy povinností a práv.

Poměščici se snažili zvyšovat své výnosy tím, že na pronájem půdy lákali další rolníky, se kterými uzavírali dohody na určité období. Tito lidé se tak na dohodnutou dobu stávali nevolníky. Další skupiny nevolníků představovali dlužníci a váleční zajatci. Ovšem ostatní rolníci byli zcela svobodní a po vypořádání daní se mohli volně stěhovat. V té době bylo ruské zemědělství zcela na výši. Používaly se moderní technologie a výkony byly na úrovni vyspělých zemí.

K prvnímu zrušení práva rolníků stěhovat se došlo ještě na konci vlády Ivana IV. v souvislosti s evidencí majetku roku 1581. Osobně si myslím, že to souviselo se zhoršenou hospodářskou situací státu, jejíž příčinou bylo jednak ochlazení, jednak dlouhá a úspěšná vláda Ivana IV.[29] a asi především intriky bojarů.

---

27 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

28 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

29 Je to můj osobní dojem, ale vypozoroval jsem, že po dlouhých období vlády silných jedinců velmi často nastává krize. Jako příklad lze uvést Ramesse II., Muamara Kaddáfího, Ivana IV. a koneckonců i Franze Josefa. Osobně mám dojem, že příčinou je to, že skupina okolo vládce stárne současně s ním a ztrácí intelektuální pružnost a schopnost pracovat, zatímco prebend se pečlivě drží. Po smrti dlouho vládnoucího silného vládce se přestárlé a rigidní okolí víceméně rozpadá.

Ovšem Rus je široká a i ve 20. století za sovětské éry nebyl problém se na širých pláních rychle ztratit. Poměščici původně měli pětiletou lhůtu, po kterou mohli uprchlé nevolníky hledat. Bylo jim to málo, a proto vyvíjeli na panovníka tlak na omezení práv rolníků a na posílení vlastních práv. Po smrti Ivana IV. se jim podařilo prosadit prodloužení lhůty pro navrácení uprchlých z 5 na 15 let a definitivní zrušení možnosti se stěhovat (okolo let 1582-83). Tím byli rolníci připoutáni k stávající půdě bez práva ji opustit. Bylo to v době, kdy v Rusku probíhal Velký nepokoj (viz Slovníček). Toto opatření bylo dočasné a nepovažovalo se za nevolnictví, přesto fakticky právě tehdy nevolnictví vzniklo. Soudě podle ruské wikipedie nelze v těchto případech stanovovat nějaká přesná data, jednalo se spíše o postupný vývoj. Stěhování je doloženo ještě v 17. století.

Poměščici dále tlačili na cara, aby na úkor rolníků posílil jejich práva. A ‚dobrý a laskavý' car Alexej Michajlovič jim roku 1649 vyšel vstříc. Zavedl neomezenou lhůtu pro hledání uprchlých nevolníků. Poměščik měl právo vrátit zběhlého nevolníka i případné jeho potomky a zabavovat jejich osobní majetek. Právo přesídlit ovšem ztratili i ostatní rolníci, kteří dosud nijak vázáni nebyli; nařizovalo se vrátit každého rolníka i s jeho majetkem i rodinou. Rolník se stal majetkem poměščika. Tímto okamžikem byl také zaveden pojem nevolnictví. Rolník ztratil právo rozhodovat o své práci, majetku i rodině a dostal se do naprosté závislosti na poměščikovi. Poměščici postupem času dokonce získali právo dělit rodiny, oddělovat rodiče a děti. S rolníky mohli nakládat nezávisle na půdě. Nařízení cara Alexeje bylo společenskou revolucí, ačkoliv zatím formálně obsahovalo i opatření na ochranu rolníků. Pokud poměščik při výprasku zabil nevolníka, měl vyplácet rodině rentu, dále nesměl poměščik zbavit nevolníka půdy a nevolník měl právo poměščika žalovat. Zatím zákon zaručoval rolníkům řadu práv. Jen neměli možnosti je uplatnit. Na jedné straně tu stáli poměščici, kteří byli oporou panovníka, na druhé straně rolníci, kteří oporu neměli žádnou.

Klíčovým byl nástup Romanovců, kteří za pomoci dalších bojarů (asi především Šujských) uzurpovali trůn po Ivanu IV. a zmocnili se vlády v severozápadní části Ivanovy říše. Nedivil bych se, kdyby se tehdy staly běžné útěky nevolníků z těchto krajů za Volhu, kam asi moc Romanovců prakticky nedosahovala. Romanovci představovali v ruské společnosti renezanční prvek a přinesli i jeho důsledky: nástup kapitalizmu a zánik platnosti mravního zákona ve společnosti. Zavedením nevolnictví sjednotili šlechtu na své straně v boji proti východní části Ivanovy říše – legendární Velké Tartárii. Tím lze také vysvětlit to, že na Sibiři nevolnictví zavedeno nebylo – tento kraj sice nakonec připojili, ale museli se tam chovat přece jenom slušněji – viz stať Stručné dějiny Ruska.

Koncem 17. století začíná obchodování s nevolníky jako s věcmi. Petr I. svévolně porušil nařízení Alexeje a začal s nevolníky neomezeně nakládat. Byl schopen darovat svým oblíbencům sta tisíce lidí. Tak se na začátku 18. století ruské nevolnictví proměnilo na otroctví[30]. Objevuje se i šesti- a sedmidenní robota (!) a odnímání půdy rolníkům, kteří se tak dostávají do postavení severoamerických otroků. V roce 1767 je rolníkům zakázáno podávat žaloby na poměščiky. V roce 1833 nová nařízení dávají poměščikům právo vládnout nad životy nevolníků (trestání nevolníků, povolování svateb, poměščik je oficiálně vlastníkem majetků svých nevolníků atd.).

Zavedení otroctví také znamenalo zastavení rozvoje ruského venkova. Od tohoto okamžiku se ruský venkov až do kolektivizace nezměnil. Nezměnila se agrotechnika, ani výkony. Ruské zemědělství 20. let 20. století je stejné, jako ruské zemědělství poloviny 17. století. Zbídačení rolníků vedlo i k vyčerpání půdy a poklesu výnosů. Bída rolníkům neumožňovala držet dobytek, jehož trusem by mohli hnojit pole a zemědělské hospodaření jen vyčerpávalo humózní složky půdy. Proto také většina rolníků nemohla přejít na střídavé hospodaření (viz Slovníček) – a to je dál drželo v bídě. S nárůstem obyvatelstva přibývalo hladomorů. Za vlády Ivana IV. bylo ruské zemědělství bezproblémové, ačkoliv hlavní zemědělské oblasti nebyly černozemní. Romanovské Rusko expandovalo do podstatně úrodnějších černozemních končin, ale doprovodily to hladomory. Dnes již

30 Тарасов Б. Ю.: Россия крепостная. История народного рабства; viz www.razlib.ru/istorija/rossija_krepostnaja_istorija_narodnogo_rabstva/

nevíme nic o hladomorech za Alexeje a Petra I., přestože se asi tehdy staly součástí všedního života. Pro Romanovce bylo nezbytné zvýšit hustotu obyvatelstva jak kvůli obsluze svých obchodních karavan, tak kvůli možnosti postavit armádu. Jenomže jejich vlastní lid jim byl úhlavním nepřítelem, kterému v nejmenším nedůvěřovali, a jejich zájmem bylo udržet jej v naprosté porobě, i když tím podráželi své vlastní cíle.

Zneužívání rolníků se však neomezilo jen na jejich bezuzdné vykořisťování. Vedle prodeje dívek a dětí do otroctví zde byly i další ‚obyčeje' jakoby z jiného světa. Tak za účelem patřičné reputace si poměščici zřizovali harémy z pohlednějších rolnických dcer[31]. Bití nevolníků bylo běžné a to třeba i jen proto, aby panstvu lépe chutnalo jídlo… Znásilnění se neřešilo, s výjimkou případů, kdy znásilněné ženy patřily jinému majiteli.

Tak například otec majitelky panství Michaely Strašinské – Viktor Strašinskij z Kyjevské gubernie – si nechal do svého sídla posílat nevolnice z majetku své dcery. A když nevolnice nedorazily včas, rozzlobený vyrazil do vsi a na místě znásilňoval ženy i nedospělé dívky. Tento případ se však dostal na veřejnost pouze proto, že ‚využíval cizí majetek'. Samotné znásilňování nevolnic se za hřích nepovažovalo. Tento výkonný jedinec byl po udání kněze v roce 1832 popotahován soudem pro více než 500 znásilnění žen, včetně dívek mladších 14 let, přičemž některé z jeho obětí zemřely. Proti násilníkovi byly nakonec vedeny čtyři soudní pře a celé toto divadlo trvalo i na ruské poměry trochu dlouho – skoro 25 let. Rozhodnutí nakonec připadlo Senátu. Ovšem názory jeho členů se silně lišily, a tak Senát předložil roku 1857 carovi Alexandru II. návrhy na rozsudky:

1. Strašinského zbavit všech práv a privilegií a odeslat ho do Tobolské gubernie (Sibiř).
2. Strašinskij je vinen nejen za kruté zacházení s nevolnicemi, ale i za znásilnění a nucení k prostituci… Za jeho nejtěžší zločin, znásilnění dívek mladších 14 let, mu přísluší trest zbavení práv a nucené práce ve vyhnanství na 10-12 let. Ale s ohledem na jeho současný věk 72 let navrhujeme zbavit ho práv a odeslat na vzdálená místa Sibiře.
3. Obžalovaného Strašinského zbavit podezření ze znásilnění. Nařídit kyjevskému gubernátorovi odebrat Strašinskému nevolníky a předat je do poručnictví…

Alexandr II. byl jemný člověk, neměl rád spory, a proto se přidržel třetího návrhu. Ale prý měl sám rád mladá děvčátka…

Toto nebyl jediný případ tohoto druhu, ostatně dopadl podobně jako předešlá aféra slavného generálporučíka L. D. Izmailova, hrdiny války s Napoleonem. Izmailov podobnou žalobu likvidoval pomocí úplatků soudcům a vyhrožování nevolníkům, že za pomluvy poměščika půjdou na Sibiř. Ovšem shodou okolností se v daném místě vyskytli jeho oponenti, takže provedli výslechy v jeho ‚harému' a výpovědi překonávaly veškerá očekávání. I Izmailovův životopisec se o těchto záležitostech vyjadřoval pouze v jinotajích. Ovšem Senát byl mimořádně milosrdný: jeho majetek byl předán do poručnictví…

Vedle ‚používání' nevolnic si poměščici prosadili i další výhody. Mezi ně patřila povinnost nevolníka zaplatit poměščikovi za svoji svatbu – a také ‚právo první noci'. Tyto obyčeje byly vlastně protiprávní, ale poměščici je udrželi až do zrušení nevolnictví[32].

A dále: v Rusku nebyla v carském období zavedena povinná školní docházka, o to se museli postarat až bolševici. Ti pak negramotnost lidu odstraňovali několik desetiletí.

Bůh vám pomáhej, poměščici, až zloba těchto lidí okolo vás překoná vaše síly!

---

31 Жирнов Евгений: Дело насильника-рекордсмена, www.liveinternet.ru/users/dejavu57/post304466451/

32 ru.wikipedia.org/wiki/Крепостное_право, ru.wikipedia.org/wiki/Крепостное_право_в_России

Zrušení nevolnictví

Zrušení nevolnictví se považuje za zásadní přínos pro ruský venkov. Ve skutečnosti zrušení nevolnictví sice dalo teoretickou svobodu, ale zato zhoršilo hospodářské postavení rolníků. Stalo se otevřenou příčinou ruských revolucí 20. století[33].

Britský historik Philip Longworth píše, že velkostatky byly nositeli rozvoje a pokroku. Jejich zánikem zmizela síla podporující technický rozvoj venkova, jenž ve své hrůzné zaostalosti prostě ustrnul. Takový už potom zůstal vlastně až do kolektivizace.

Longworth uvádí, že nečekaným důsledkem zrušení nevolnictví s vážnými dopady, byl dřívější vstup do manželství (předtím do manželství mladí lidé vstupovali běžně až po 25. roku života). Dříve přišly děti a nastala populační exploze. Vliv snad měla i zlepšující se lékařská péče. Uvedu jedno zajímavé zjištění: v Ruské říši, na rozdíl od jiných koloniálních říší (například Britské říše), platila na celém území pro všechny obyvatele stejná pravidla (což zřejmě také je jednou z příčin malých odstředivých tendencí). Další zdroje uvádějí trochu jiné příčiny (např. dějepisec a demograf A. G. Rašin), ale i zde vystupuje souvislost s nevolnictvím. Pravděpodobnější příčinou pozdního vstupu do manželství byly zřejmě obstrukce ze strany poměščiků, pro něž vstup nevolníka do manželství znamenal ‚snížení výnosu', a proto sňatky povolovali teprve tehdy, když to již ohrožovalo reprodukci – tedy i výnosy budoucí. V době zrušení nevolnictví, okolo roku 1860, měla Ruská říše okolo 70 mil. obyvatel, o půlstoletí později dvojnásobek. Tento nárůst se týkal více venkova než měst, a to především evropské části Ruska. Rozdrobená hospodářství se dále dělila, volnou půdou rolníci nedisponovali a na nákup další prakticky neměli zdroje.

Ruské nevolnictví představovalo veliký mravní problém v celé ruské společnosti. To přiznávali jak odpůrci, tak i stoupenci nevolnictví. Oba tyto tábory spíše než o nevolnictví (крепостничество) otevřeně mluvili o otroctví (рабство). Ovšem poměščici měli v ruské vysoké společnosti velký vliv a blokovali jakékoliv řešení tohoto neudržitelného stavu[34].

Ruské nevolnictví bylo kuriózní i z dalších hledisek. Jednou ze zvláštností bylo i to, že nevolníky byli vlastně pouze Rusové, zatímco v dalších částech říše (na Sibiři, ve střední Asii, ve Finsku, v oblasti Kavkazu a v kozáckých oblastech) zavedeno nebylo.

V Rusku vládla mezi rolníky a poměščiky obrovská nevraživost. V roce 1856 car Alexandr II. odmítl názor, že by chtěl dát svobodu rolníkům, ale zároveň říkal, že *„je lepší vyřešit tento problém shora, než zdola*".

První se o zrušení nevolnictví pokoušel Alexandr I. Hlavní oporou mu byl právník Michail Michailovič Speranskij, jeho úsilí však naráželo na odpor vysokých hodnostářů a i samotných Romanovců. Alexandr I. tak zemřel (na tyfus) dříve, než stačil nevolnictví zrušit[35].

Jeho nástupce Nikolaj I. po celou dobu své vlády sestavoval komise, které se snažily navrhnout nějaké rozumné řešení[36]. Pro odpor poměščiků se však žádné všeobecné řešení nepodařilo prosadit. Zcela neúspěšný však nebyl. Během jeho vlády poklesl podíl nevolníků mezi rolníky z asi 58% přibližně na 35-45%. Toto bylo dílo Pavla Dmitrijeviče Kiseljova. Řada jednání však výsledek nepřinesla, pouze Nikolaj I. pochopil, že situace se bude řešit postupně a dlouho. Výšeuvedený Speranskij Nikolaje I. upozorňoval, že odstranění nevolnictví a otroctví je možné pouze za podmínky, že se v prvé řadě zlepší postavení tzv. státních rolníků, které se fakticky moc nelišilo od nevolníků patřících poměščikům.

---

33 Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008
Pipes R.: Dějiny ruské revoluce; Argo, 1999 a další

34 ru.wikipedia.org/wiki/Крепостное_право,
ru.wikipedia.org/wiki/Крепостное_право_в_России

35 ru.wikipedia.org/wiki/Александр_I

36 ru.wikipedia.org/wiki/Николай_I

Kiseljov chtěl nevolnictví odstranit postupně, aby nedošlo k ohrožení státu. Celou reformu doplnil o rozšíření obhospodařování půdy, snížení rozsahu feudálních povinností, modernizací agronomie a vylepšením životních podmínek rolníků. Mimoto v letech 1837-1841 provedl reformu správy státních rolníků. Reforma představovala převod těchto rolníků z pravomoci Ministerstva financí pod pravomoc nově zřízeného Ministerstva státního majetku, které vytvořilo rozsáhlou administrativu na celém území státu s velkými pravomocemi. Zřídil síť zemědělských škol, podporoval zavádění nových plodin (brambory) a nových postupů (kypření půdy). V roce 1842 vedl práce na dokumentu (Положения об обязанных крестьянах), který určoval postup, jak může nevolník po dohodě s poměščikem vystoupit z nevolnictví. Dále inicioval vytvoření tzv. Bibikovského inventáře, prosazovaného generálním gubernátorem Bibikovem v Západním kraji (pravobřežní Ukrajina a gubernie Vilno). Inventář měl postavit vztahy mezi rolníky a poměščiky do roviny zákona. Následovaly ostré protesty poměščiků. Kiseljov také navrhoval využít ke zrušení nevolnictví dluhů, neboť výše dluhů poměščiků u státu by stačila k vykoupení většiny nevolníků. Pro odpor poměščiků se však tento způsob nepodařilo prosadit. Kiseljov byl ovšem napadán i ze strany rolníků a stoupenců zrušení nevolnictví, protože se jeho postupy považovaly za přísně administrativní a direktivní. Kromě toho se proti němu vlastně bouřili i rolníci (‚bramborové vzpoury‘). Ani administrativa vzniklá z jeho reforem nebyla zrovna ideální[37].

A. G. Rašin[38] tvrdí, že pokles podílu nevolníků v tomto období je pouze okrajově důsledkem ústupu instituce nevolnictví, protože hlavní vliv měl přírůstek státních nevolníků. To znamená, že Kiseljov výrazným způsobem zlepšil postavení státních rolníků, ti změnili své návyky, například došlo k dřívějšímu osamostatnění dětí a začala populační exploze.

V roce 1853 vypukla krymská válka a rolníci odvedení do armády předpokládali, že vojenská služba v zájmu říše znamená osvobození od nevolnictví. Asi padly nějaké sliby, které se proměnily na chyby. Naděje naplněny nebyly a napětí rostlo dále.

Na rozdíl od Nikolaje I., který reformou pověřoval zemědělské odborníky a státní úředníky (Kiseljov, Bibikov), Alexandr II. předal práci jejich nástupcům ve funkcích, tentokrát právě poměščikům (Panin, Muravjov, Orlov)[39]. Tím byl vymezen charakter reforem. V každé gubernii (nevolnictví bylo zavedeno v 52 guberniích z 65) byla v roce 1858 sestavena komise tvořená šlechtou, která měla právo do projektu vnášet úpravy. Program vlády předpokládal zrušení osobní závislosti rolníků na poměščicích při zachování vlastnictví půdy poměščiky. Rolníci měli dostat určitý příděl půdy, kterou byli povinni vyplatit zvláštními platbami (označované jako obročí – viz Slovníček), nebo robotou. Po čase měli právo na výkup zemědělských usedlostí (obytných domů a hospodářských budov). Právní závislost se nelikvidovala hned, ale po 10 letech. Obava z všeruského rolnického povstání přinutila vládu několikrát měnit program reforem. Ty se upravovaly podle okamžité bojovnosti rolníků. Reforma se tak radikalizovala, zvýšily se příděly půdy a snížily povinnosti rolníků. V tomto stavu projekt ovšem vyvolal nespokojenost u poměščiků. A tak za redakce konzervativního poměščika Panina se povinnosti zvýšily a příděly snížily a v této podobě se zrušení nevolnictví v roce 1861 realizovalo.

Cena povinně vykupované půdy přesahovala tržní cenu půdy dvakrát až pětkrát (!). Samotný výkup se nedal obejít a realizoval se v průběhu 49 let buď finančně obročím, nebo robotou, která ovšem na rozdíl od předchozí doby byla poměrně dobře vymezená. Přesto historikové upozorňují, že představovala vyšší cenu, než obročí. Roční splátka činila 6 % z výkupní ceny nemovitostí. Při době splatnosti 49 let to znamenalo platbu za vlastní nemovitosti úročenou 5,6 %. Byl to vynikající, garantovaný a ničím neodůvodněný příjem pro poměščiky a gigantická zátěž pro rolníky. Vý-

37 Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх; ОЛМА, Moskva, 2004

38 Рашин А.Г.: Население России за 100 лет (1811-1913 гг.); Государственое статистическое издательство, Москва 1956, viz istmat.info/node/72

39 ru.wikipedia.org/wiki/Отмена_крепостного_права_в_России_1861

kup fakticky netrval celých 49 let, protože po revoluci v roce 1905 vláda platby poměščikům doplatila sama. Podstatně lépe na tom byli rolníci v Pobaltí, které nevolnictví zbavil již Alexandr I. sice bez půdy, ale také bez těchto neúměrně vysokých plateb. Výměra půdy byla určena řadou zákonů, jejichž výsledkem bylo to, že ‚nadbytečná' půda byla ‚odříznuta', zatímco chybějící půda znamenala snížení plateb – ovšem neproporcionálně. Celkově po reformě vycházelo 3,3 desjatin (viz Slovníček) půdy na duši (na hlavu), což bylo méně, než před reformou. Mimoto poměščici do výkupu poskytovali půdu podřadnou, zatímco kvalitní si ponechali a pronajímali ji.

Z právního hlediska rolníci přestali být považováni za nevolníky, stali se ‚dočasně zavázanými', a to až do té doby, než s poměščiky uzavřeli smlouvu o výkupu půdy. Po podpisu smluv se stali ‚vykupujícími se rolníky', kteří po dobu výkupu (49 let!) nemohli půdu opustit. Oproti předešlé době nevolnictví sice měli teoretickou svobodu, ale neměli na ni nárok, protože se nejprve museli vykoupit. Tento výkup trval déle, než byla tehdejší průměrná doba života v Rusku[40]! Výkupní platby samy o sobě představovaly asi polovinu zemědělských výnosů! Jedním z mála přínosů byl zánik práva poměščiků povolovat sňatky nevolníků. Populační exploze, omezená dosud na státní rolníky, se rozšířila na celý ruský venkov.

Zrušení nevolnictví bylo velmi špinavou záležitostí. Ale i ta byla ještě daleko překonána existencí tzv. odřezků[41]. Šlo o pozemky, které si ponechali poměščici a které byly umístěny mezi usedlostmi, zdroji vody a polnostmi. Jejich součástí byly pastviny, lesy a silnice a představovaly asi 18 % pozemků, kterými disponovali rolníci do zrušení nevolnictví. V některých oblastech, například v Samarské oblasti, odřezky představovaly i více, než 40 % půdy. Příčinou byly zvláštní smlouvy, umožňující rolníkům namísto výkupu využít možnosti ‚darování půdy'. V těchto případech příděly byly velmi malé, okolo jedné desjatiny. Rolníci se tím sice vyhnuli zničujícímu výkupu, ale upadli do ještě horšího nájmu[42]. Darování půdy se stalo obvyklé v černozemní oblasti.

Za právo vstupu na odřezky si poměščici nechávali platit vysoké ceny robotou nebo dalšími platbami. Odřezky byly všeobecně rozšířené a představovaly samy o sobě obrovské zatížení rolníků a bezpracný, ničím neodůvodněný příjem poměščiků. Poměščici při obchodech s půdou samozřejmě považovali odřezky za hlavní faktor stanovení ceny nemovitostí. Jejich likvidace byla klíčovým požadavkem všech revolučních stran. Osobně bych se nedivil, kdyby zánik liberálních stran v roce 1917 nastal proto, že vlády sestavené těmito stranami odmítly odřezky zlikvidovat.

Tolik teorie. V praxi bylo ještě hůře. Vláda již dopředu provedla mobilizaci a přeskupení vojsk. Samotné zveřejnění zákona vyvolalo obrovské protesty, jen v roce 1861 bylo více než 1000 rolnických povstání a většinu potlačovali vojáci.

Vlastní realizace rušení nevolnictví začala uzavřením smluv poměščiků s občinami. Více než polovina občin to odmítla udělat, takže rolníci zůstávali dočasně zavázanými. Tento stav trval ve větší části říše do roku 1883 a na periférii až do roku 1913, kdy byli rolníci povinně přivedeni k výkupu na základě zákona.

V Rusku v té době ovšem existovali nevolníci, kteří již půdou nedisponovali. Bylo to sice v rozporu s ruským právem, ale oni prostě zastání neměli. Ti byli zbaveni nevolnictví, aniž by měli možnost získat půdu a dokonce i vlastní bydlení.

Státní rolníci na tom byli lépe. Těm byla zachována veškerá půda, kterou dosud disponovali (5,9 desjatin na ‚duši'), a mohli si vybrat, jestli budou pouze platit daně, nebo půdu vykoupí. Výkupní ceny byly v průměru 2-2,5x nižší, než měli nevolníci (odpovídaly tržním cenám) a neexistovaly zde odřezky. Tito rolníci měli vlastně štěstí, protože pro ně reforma začala až v roce 1866.

40 ruxpert.ru/Статистика:Продолжительность_жизни_в_России

41 rusky отрезки, viz např. dic.academic.ru/dic.nsf/lower/16848, dic.academic.ru/dic.nsf/bse/117525/Отрезки

42 Крестьяне-дарственники, zřejmě ‚obdarovaní' rolníci, viz www.clevershistory.ru/chiss-789-1.html

Car v roce 1861 totiž shodil zodpovědnost za rolnická povstání na ministra státního majetku Muravjova, který po řadě rozepří v roce 1862 z funkce odstoupil. A Muravjov[43] byl pašák! Neměl rád nespravedlivé zvýhodnění některých skupin obyvatel! Proto původně prosazoval pro státní rolníky podobné podmínky, jaké měli ostatní nevolníci, tj. ořezání půdy a zvýšení výkupních cen.

Co s tím vším mohli udělat rolníci? Jedině to, že po skončení zemědělských prací se odebírali do měst a v zimě pracovali jako dělníci v továrnách. To mělo několik dopadů. Jednak tím snižovali cenu práce dělníka, jednak se stalo zvykem, že mnohé podniky na léto zavíraly.

Samozřejmě, že poměščici se po zrušení nevolnictví předvedli. Ačkoliv měli naprosto ideální podmínky pro rozvoj hospodářství (zrušení nevolnictví jim dalo více, než polovinu zemědělské půdy v evropské části Ruska – 76 miliónů desjatin, zatímco rolníci získali 73 miliónů desjatin), vedle samotné půdy měli i příjmy z ‚výkupu', zemědělství se prakticky nevěnovali, půdu pronajímali drobným rolníkům a peníze utopili v přepychu. A tak k roku 1905 jim zůstávalo již jen 50 miliónů desjatin a řada z nich žila v bídě a nenávisti k rolníkům, kteří nechtěli na ‚ušlechtilé' řádně pracovat. Na velká hospodářství v roce 1905 připadalo jen 20% půdy[44].

Na závěr ještě upozorním na zajímavou skutečnost. Ačkoliv se ruská vláda snažila modernizovat ruské zemědělství a zvýšit jeho výkonnost přechodem na kapitalistické hospodaření, občiny dokázaly velkostatky vytěsnit. Příčinou bylo nastavení vysokých výkupních plateb, tedy přesně to, co mělo být motorem kapitalistického rozvoje. Od těchto neúměrných plateb se odvíjely nájmy, které byly vyšší, než zemědělská renta, jaké dosahovaly velkostatky. Proto pro ‚podnikatele' bylo výhodnější půdu pronajmout rolníkům (občině), než na ní vést zemědělskou velkovýrobu. Ve skutečnosti náklady na nájmy a výkup půdy několikanásobně převyšovaly výnosnost půdy. To znamená, že ti chudí a nevybavení rolníci z hlediska klasické politické ekonomie byli paradoxně podstatně výkonnější, než moderní velká hospodářství.[45]

Vzepětí teroru

Zrušením nevolnictví se otevřelo leccos, jen ne světlé zítřky. Samotní rolníci o takovéto ‚osvobození' zpod jařma nevolnictví zájem neměli a mnoho občin dalo přednost setrvání ve stavu dočasně zavázaných před naprosto zbídačenou svobodou. Zrušení nevolnictví napětí ve společnosti dále vyhrocovalo. To si nakonec uvědomila inteligence a začala organizovat akce na podporu rolnictva. Jenomže její kroky se nakonec proměnily na čistokrevný teror, namířený nejen proti vrchnosti, ale dokonce i proti rolníkům.

Co se týče hospodářského vývoje, bylo Rusko ve srovnání s evropskými státy a Severní Amerikou silně… ale vlastně ano, zaostalé. To zaváhání souvisí s tím, že Rusko na tom až tak špatně nebylo, jenomže se svými tvrdými přírodními podmínkami muselo konkurovat zemím s podstatně lepším podnebím (viz Parševův zákon). Vlastně jediným vývozním artiklem bylo obilí. Ovšem USA po občanské válce rychle sílily a zvyšovaly vývoz svého obilí a postupně vytlačovaly Rusko z mezinárodního trhu. Rusko se rozhodlo konkurovat snížením cen pod heslem „*Sami nebudeme jíst, ale budeme vyvážet*". Během dvou desetiletí cena obilí spadla na polovinu[46].

43 ru.wikipedia.org/wiki/Муравьёв-Виленский,_Михаил_Николаевич
44 Prudnikova E. A., Čigirin I.: Mifologija «golodomora»; OLMA, 2013
45 Kara-Murza S.G.: "Sovetskaja civilizacija" (tom I), Algoritm 2001, viz www.kara-murza.ru/books/sc_a/sc_a28.htm
46 Prudnikova E. A.: Lenin – Stalin. Technologija nevozmožnogo; OLMA, 2009

Autorem tohoto hesla byl v roce 1891 I. A. Višněgradskij, v letech 1887-1892 ruský ministr financí. Bylo to v době velké neúrody a on měl obavu ze ztráty příjmů z prodeje obilí, které potřeboval pro budování průmyslu. Přitom se nestaral o stav zemědělství, a tak se mu podařilo vyvolat na venkově hladomor. Následný pád Višněgradského ovšem nebyl důsledkem hladomoru, ale vlastní nemoci a dvorních intrik…

Až dosud bylo možno říci, že ve špatném stavu byla pouze drobná zemědělská hospodářství. Tímto krokem se oslabily i velkostatky, ty byly tlačeny k vývozu pod cenou a klesala úroveň jejich profinancování. Jak to dopadlo? Výkonné velkostatky zkrachovaly a následně se půda pronajala drobným rolníkům. Vlastníci půdy si výnosy zachovali a možná i zvýšili a na ostatním nezáleželo. Při nezájmu poměščiků a vlády o rozumný přístup se v tuto chvíli již definitivně zavíraly dveře k jakýmkoliv rozumným řešením.

Ať je na tom ruská inteligence s duševními schopnostmi jakkoliv, nakonec právě tato skupina obyvatelstva, reprezentující především nižší úřednictvo, pochopila neudržitelnost situace. Byli to tito lidé, kdo začali hledat cestu z tohoto prokletí. Velmi rychle pochopili, že klíčem jsou změny a narovnání na venkově.

Zcela běžně se lze setkat s tvrzením, že ruská inteligence zastávala naprosto katastrofální pojetí práva. S tím lze jen souhlasit. Lze pro to najít spoustu důkazů, ovšem nutno dodat, že její myšlení bylo pouze odrazem bezpráví, které v Rusku za Romanovců zavládlo.

A tak se z nepovoleného sňatku bohatého poměščika Jakovleva a mladé Němky z rodiny malých úředníků jménem Haag narodil syn Alexandr Ivanovič Gercen. Toto příjmení mu vymyslel otec a znamenalo ‚syn srdce'. Byl to svobodymilovný fantasta a během studií matematiky a fyziky na Moskevské státní univerzitě se s kroužkem jemu podobných seznamoval s ruskými dějinami, německou filozofií a myšlenkami utopického socializmu. Po odchodu do emigrace se setkal s řadou revolucionářů, přiklonil se k socializmu a hlásal, že revoluce nejprve vznikne v Rusku. Po zrušení nevolnictví, spolu se sečtělým učitelem a literátem Nikolajem Gavrilovičem Černyševským, založili tajný revoluční spolek ‚Půda a svoboda'[47], který formuloval ideje řečeného narodnictví (viz Slovníček). V letech 1861-1864 měl asi 3 000 členů, včetně bojové organizace pod velením podporučíka A. A. Potebni. Pod tlakem vlády, v důsledku neúspěšného povstání a nedůvěry společnosti byl spolek v roce 1864 rozpuštěn. Zánik organizace neznamenal zánik idejí, neboť společenské podmínky za moc nestály.

V roce 1876 vzniká spolek podruhé, tentokrát pod vedením A. D. Michajlova, G. V. Plechanova a D. A. Lizoguba. Měl asi 200 členů a opíral se o řadu dalších spolupracovníků. Na rozdíl od předchůdců se členové namísto socialistické teorie přiklonili k pragmatizmu. Za cíl prohlásili anarchii a kolektivizmus. Program zahrnoval tyto body:

1. Předání veškeré půdy rolníkům
2. Zavedení samosprávy
3. Svoboda vyznání
4. Právo národů na sebeurčení

Za účelem prosazení programu vedli nejen agitaci, ale uplatňovali i teror proti úředním činitelům a tajné policii. Výrazně ovlivnili studenty, ale na rolníky měli vliv minimální. Spolek se v roce 1879 rozpadl, ovšem jeho vojenská organizace založila nový spolek pod názvem ‚Svoboda lidu'[48].

‚Svoboda lidu' si kladla za cíl přinutit vládu k demokratickým reformám a za tím účelem postupně přijímala za své prostředky spolku ‚Půda a svoboda'. Neměla oporu v širokých vrstvách obyvatel, jen podporu inteligence (a částečně i šlechty) a proměnila se ve spolek sebestředný, ori-

47 Земля и воля, viz ru.wikipedia.org/wiki/Земля_и_воля

48 Народная воля, viz ru.wikipedia.org/wiki/Народная_воля_(организация)

entovaný na teror proti státní moci. 1. 3. 1881 byl zavražděn Alexandr II. Jeho syn Alexandr III. se vrhl plnou silou do boje s terorem, ale neuvědomil si, že příčinou teroru je podoba moci, kterou reprezentuje. Nic na základech státní moci nezměnil. Samotný spolek ‚Svoboda lidu' sice zlikvidoval, podhoubí žilo dál a bezprostředně ohrožovalo na životě každého, koho bylo možno považovat za příslušníka tvrdého jádra státní moci. Později vznikají podobné, již neúspěšné spolky, například jako ilegální politická strana ‚Právo lidu', zničená Ochrankou pod vedením Zubatova.

Na závěr této části se ještě vraťme k Parševovu zákonu. Ruské zemědělství nemůže za rovných podmínek konkurovat zemím s příznivějšími podmínkami. Potom ale problémy ruského venkova z doby po zrušení nevolnictví byly naprosto logické! Ruská společnost se tvářila jako otevřená, to však znamená, že nebyla síla schopná zajistit profinancování zemědělství. Narodnici problém viděli, ale ani netušili, že nemají ani nejmenší představu, jak jej řešit.

Daně v Rusku

Toto téma se ukázalo docela zajímavé. Daně se vybírají všude na světě a státní příjmy jsou velmi často ‚úzkým profilem' mnoha vládců. A tak hledají další příjmy a vymýšlejí nové daně a cla.

Výběr daní v Rusku probíhal již v době formování Rjurikovské říše v 9. století. Kníže Vladimír po křtu a založení církve svaté jí dal právo na desetinu ze všech příjmů. Sám ovšem také nezůstal na suchu. Knížecí daně byly zprvu občasné, později pravidelné. Platilo se kůžemi, za dům, z pluhu nebo za ‚čepici'. Různé skupiny obyvatelstva platily různě. Rjurikovci vesměs předepisovali nízké daně, nižší, než jejich sousedi – především Chazaři. Díky tomu se k nim přiklonily celé oblasti dosud Chazarům poplatné. Někteří vládci ovšem pozapomněli, že umírněnost je ctností vlády, a tak, když kníže Igor daně zvýšil a ještě je pro jistotu šel vybírat podruhé, Drevljané takovéhoto výběrčího poslali tam, odkud není návratu. Kromě toho se platila celá řada cel, například mýto za přechod hor, převoz přes řeku, za obchodní sklady, za právo pořádat trhy a za právo vážit a měřit. Navýšené daně platili odsouzení, anebo v případě neodhalení viníka zločinu je platilo obyvatelstvo žijící v místě zločinu (v rámci tak řečeného ‚společného ručení' – круговая порука). Tím byli obyvatelé zainteresováni na odhalování zločinů a nekryli je.

Na druhé straně ruští vládci byli dlouhou dobu sami poplatní především Mongolům a sloužili jim jako výběrčí daní. Tuto bohulibou činnost vykonávali na základě jarlyku, listiny opravňující k výběru daní, vydané mongolským chánem. Samozřejmě, že si přitom dokázali odsypat příslušný díl pro sebe. Známým je Ivan I., řečený Kalita, což mongolsky znamená měšec. Platby daní Mongolům ukončil Ivan III., když je (samozřejmě) nahradil daněmi vlastními.

Daně se odváděly nejen penězi a naturáliemi, ale i osobními pracovními povinnostmi. Postupně se daně staly složité a nepřehledné. Po skončení Velkého nepokoje (viz Slovníček) byl výběr daní bolavým místem nové dynastie Romanovců, proto panovníci začali daňovou soustavu přebudovávat. Celé to však bylo nesystematické, daňové zatížení přitom dosáhlo pětiny příjmů, tedy dvojnásobku dosud obvyklé výše. Další příjmy se Romanovci pokusili najít v nepřímých daních – například daň ze soli. Tato daň prudce dopadla na chudé a těžce pracující, kteří se hojně živili solenými rybami. Solení ryb bylo náhle příliš drahé, ryby se kazily, nastal hlad a rozhořela se povstání. Následně byla daň ze soli zrušena a roku 1653 byl zaveden nový a přehledný soubor cel.

Dalším, pro koho státní pokladna byla příliš mělká, byl Pjotr I. Zpočátku pokračoval v dosavadní praxi vypisovat nové daně, dokonce ustanovil úředníky, mající za úkol vymýšlet, co by se ještě dalo zdanit. Dále se Pjotr I. začal věnovat zvýšení hospodářské výkonnosti a rozvoji hornictví a průmyslu. Zakládal podniky, které převáděl na soukromé osoby a zároveň jim věnoval jako zdroj pracovních sil celá sídliště. To byl především právní problém vzhledem k postavení nevolníků, kteří se takto fakticky stali otroky a dostali se do prakticky bezprávného postavení. Ovšem Pjotr I.

válčil na všechny strany, potřeboval velké peníze, a proto zaváděl daně ze všeho možného i nemožného – daně z hospod, pecí, melounů, obchodních lodí, ořechů, pronájmu, oken, daň za rozbíjení ledu; buřiči platili daň dvojitou. Nakonec byla uvalena daň na bradku a vousy. Vousatí prostě platili, ovšem šlechta a duchovenstvo méně, než obchodníci, vousatí rolníci zase platili při vjezdu a výjezdu z vesnice (to ovšem neplatilo na Sibiři)…

Základem zemědělské daně se stala daň ze statku. Proto rolníci rychle začali oplocovat celé skupiny statků. Proto se stejně rychle zase přešlo na daň z mužské duše. Když už se Petr I. tak intenzívně věnoval daním, začaly se jeho zásluhou nakonec objevovat i rozumnější přístupy. To byl začátek evidence údajů o hospodářské výkonnosti a objevila se průmyslová daň.

Ovšem úpisy daní převyšovaly reálné možnosti je platit, proto se za Kateřiny I. daně snížily. Dalším problémem byl vznik monopolů po rozprodejích a nedobrá finanční správa říše. Kateřina II. tedy zrušila řadu rozprodejů a monopolů, snížila cenu soli a dočasně zakázala vývoz obilí. Udělala pořádek ve finanční správě v metropoli i guberniích. Tímto, zároveň s kolonizací Novoruska (viz Místopis), zvýšila příjem státu. Některá rozhodnutí je obtížné považovat za rozumná. Příkladem bylo uvolnění obchodu s lihem, což vedlo sice ke zvýšení státních příjmů, ale také k nárůstu opilství. Kateřina II. zavedla obchodní daně a za tím účelem rozdělila kupce podle kapitálu do gild (viz Slovníček). Příslušnost ke gildám vlastně nebyla kontrolována, vše bylo postaveno na poctivosti obchodníků. Mám jisté pochybnosti, že by se ruští obchodníci odlišovali od jiných. A tak většinu daňových příjmů tvořila nepřímá daň z nápojů a na druhém místě byla daň z duše (člověka). Za Kateřiny II. také vznikl systém decentralizované daňové správy.

Za napoleonských válek výdaje dvakrát převýšily příjmy, takže M. M. Speranskij provedl reformu daní a snížil státní výdaje. Základem jeho politiky byl požadavek na vyrovnanost rozpočtu – výdaj se mohl uskutečnit teprve tehdy, když pro něj existoval příjem.

Za vlády Nikolaje II. docházelo se zřetelem k velkému vnitřnímu napětí ke snižování daní z půdy a i jejich odpouštění[49]. Ruské hospodářství bylo v té době ve stavu rychlého hospodářského rozvoje a mělo, zásluhou ministra financí a předsedy vlády S. J. Witte, velmi dobrou měnu, žádanou v celém světě: zlatem podložený rubl[50]. Měna založená na zlatě měla i své velké nevýhody, především nízký stav oběživa, což mělo vážné důsledky na oběh zboží na venkově a nárůst státního dluhu. Přesto celkově je nutno hodnotit stav Ruské říše na začátku 20. století po finanční stránce kladně. Po vstupu Ruska do první světové války katapultovaly státní výdaje, což vláda řešila zrušením zlatého standardu a emisí nekrytých peněz, ale vážnější potíže se stabilitou financí v té době nenastaly.

Na závěr ještě jedna zajímavost ze světa daní. Jistou daňovou absurditu prosadil po finančním krachu své politiky Chruščov, když nechal v Sovětském svazu zdanit ovocné stromy[51]…

Odlesky staré společnosti

Jádro ruských událostí od poloviny 19. století představovalo zrušení nevolnictví a slábnutí moci a důvěryhodnosti cara.

Deklarované zrušení nevolnictví nebylo zrušením nevolnictví. Jen za krajně nepříznivých podmínek otevíralo takovou možnost. Velká část rolníků byla extrémně přetížena platbami, a dokonce i robotou! Zrušení nevolnictví z hlediska práv znamenalo pouze slovíčkaření. Fakticky se postavení rolníků nezlepšilo, ale naopak zhoršilo.

49 Никитова У. О.: История и современность земельного налогообложения в России; viz e-notabene.ru/flc/article_548.html

50 ru.wikipedia.org/wiki/Витте,_Сергей_Юльевич

51 dokumentární film J. Rogozina: Lavrentij Berija. Návrat z nebytí

Výsledné gigantické zatížení rolníků dále omezovalo možnosti rozvoje zemědělství. Ve skutečnosti Ruská říše, zemědělský stát, na zemědělství nestála, ale jak dokazuje Prudniková, ohromný zemědělský sektor musel být subvencovaný slaboučkým průmyslem[52,] a to ještě za situace, když značná část průmyslu nesledovala zájmy a potřeby Ruska, ale zájmy svých zahraničních vlastníků, kteří Rusko využívali jako kolonii. Venkov zůstával v katastrofálně podkapitalizovaném stavu, ze kterého se začal vymotávat teprve se vznikem traktorových stanic v době kolektivizace. Rolníci prostě neměli nejmenší možnost kupovat jakékoliv modernější zařízení. V této souvislosti připomínám Churchillovi připisovaný citát (skutečným autorem je někdo jiný a zněl trochu jinak): „*Stalin převzal Rusko s dřevěným pluhem a předal jej s atomovou bombou.*“

A nakonec musím uvést jako problém i občinu[53] zasazenou do liberalizující se společnosti. Půda byla rozdrobena na spoustu malých políček a rolníci často měli přidělené polnosti mezi sebou velmi vzdálené. Uvádí se dva okamžité výnosy pozdější kolektivizace, nevázané na žádné investice typu traktorových stanic. Jednak to bylo právě společné hospodaření na scelených polích, čímž se zmenšily vzdálenosti, jež museli překonávat rolníci, a jednak skutečnost, že sjednocením malých políček zaniklo velké množství mezí a podstatně se zvýšila rozloha obdělávané půdy!

Ve svém důsledku zrušení nevolnictví zahnalo ruské rolníky do dluhové pasti. Ruský venkov se však, vzhledem k finanční situaci a podnebí, setrvale pohyboval na hranici přežití. Možnosti nějakého dalšího úsporného režimu zde nebyly. Jisté změkčení přinesla revoluce v roce 1905, ale to zde již žily spousty zbídačených lidí. A další k nim přidala Stolypinova reforma. V důsledku toho, že poměšťici ve své většině nezavedli velkostatkářské hospodářství, chyběla venkovu rozvojová síla, pouze se rychle přelidňoval a zůstával katastrofálně zaostalý.

Dalším faktorem této doby byl rozvoj anarchistického hnutí. Prostudované dokumenty naznačují, že bylo důsledkem mravní kocoviny ve společenské elitě a k podstatným příčinám patřilo zrušení nevolnictví. Tomu odpovídá i filozofie narodniků, kteří hlásali názor, že „*lid potřebuje půdu a svobodu*“ (hnutí zorganizované Gercenem). Jejich metoda terorizmu je sice jako prostředek prosazování velmi pochybná, ale společenské elity prostě jinou možnost nedávaly.

Velmi vyhraněný antagonizmus (jak byl přítomen v marxisticko-leninské ideologii doby socializmu) má zcela jasný původ v podmínkách ruské společnosti doby zrušení nevolnictví. Teď pouze připomenu kolektivizaci (budeme se jí zabývat dosti podrobně), během níž se ostře vyhrotily problémy s kulaky a s lidmi spojenými s uprchlými poměšťiky a průmyslníky. Kromě toho se na pozadí událostí odehrál velký zápas i se skupinami lidí zdánlivě s Ruskem zcela nespojenými. Teprve tyto souvislosti vysvětlují mnohé z toho, co doprovázelo éru socializmu v SSSR i v Československu. Všimněte si zjevného převzetí ruských reálií 19. a 20. století československou politikou doby socializmu. Nestudoval jsem otázky československého zemědělství v období mezi třicetiletou válkou a kolektivizací, ale zjevně zde byla situace odlišná, byť některé aspekty československé agrární reformy z let 1919-1920 se podobají ruským reáliím a v delším časovém horizontu se mohly také vyhrotit. Jen upozorňuji, že československá kolektivizace byla nakonec provedena velmi dobře a československé zemědělství dosáhlo vynikajících parametrů.

Zaměření na minulost není nic nového, tam se nepřítel hledá vždy nejsnadněji. To platí i pro současnou dobu a současné politické doktríny.

Ale zpět. Tragédie Ruska a revoluce let 1905-1917 jsou důsledkem tlaku poměšťiků, kterým se podařilo získat nadvládu nad početným, ale bezmocným rolnictvem.

---

52 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

53 Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008
Pipes R.: Dějiny ruských revolucí; Jota, 1999
Švankmajer M.: Petr I. - Zrození impéria; Lidové noviny 1999
Payne R., Romanoff N.: Ivan Hrozný; Dobrovský; 2008
soviet-empire.com, ru.wikipedia.org

Ruské revoluce

Moc revolucionářů nespočívá v myšlenkách jejich vůdců, nýbrž v příslibu splnit alespoň malou část přiměřených požadavků, které svého času nedokázala splnit moc stávající.

Otto Eduard Leopold von Bismarck-Schönhausen

Vstanou noví bojovníci[54]

V roce 1894 zemřel Alexandr III. Zemřel silný a vcelku oblíbený panovník, byť mu leccos nedocházelo. Říši svému nástupci předal ve slušném stavu. Jeho ministrem financí byl S. J. Witte, asi poslední imperiální politik, který přes všechny peripetie svého konání byl člověkem na svém místě a zůstalo po něm velké dílo – Transsibiřská magistrála. Byly za ním i další úspěchy, to on prosadil zlatý rubl, zahájil výstavbu průmyslu… a byl úspěšný i na mezinárodní scéně.

Ovšem mezi posledními ruskými panovníky minimálně průměrný Alexandr III. měl dost vážný problém. Je jasné, že s teroristy nenacházel společnou notu, ale neuvědomoval si, že je to plod samotné vládnoucí moci a v podmínkách rozvíjejícího se kapitalizmu prakticky zaniklé mravnosti. Svoji velkou roli v tom sehrála celá ‚vyšší společnost' i církevní kruhy, dosud využívající pozůstatky nevolnictví, jako smutného dědictví Romanovců (viz stručné dějiny Ruska ve Slovníčku). Car pouze uměl bez ostychu posílat revolucionáře do vězení a do vyhnanství.

Novým panovníkem se stal Nikolaj II. Člověk schopný unést korunu na své hlavě, ale neschopný vládnout říši. Snažil se vystupovat jako hodný panovník, odpouštěl a snižoval daně, ale pracovat a rozumně rozhodovat neuměl a ani on si neuvědomoval příčinu silného odporu veřejnosti. Co ještě bylo slabinou Nikolaje II. je otázkou, možná jen odvaha. Jsou názory, že si uvědomoval situaci, ale nechtěl se angažovat. Tušil, že by se mohl snadno objevit atentátník[55].

Rusko bylo zemí se závažnými problémy v právní oblasti. Prvky tradiční společnosti neměly v liberalizmu právní oporu a ani snahy Speranského a Kiseljova nebyly dotaženy. Postavení obyvatelstva ve své podstatě záviselo jen na jejich předcích, síle a drzosti. Lidé se prostě dělili na chudé (bezmocné loutky v rukou bohatých) a bohaté, kteří zase, v rámci svého postavení, měli na tom svém ‚rybníčku' absolutní a prakticky nikým neomezenou moc. Mocní vládli svévolně a bezohledně a nezáleželo na tom, jestli to byli generálové, správní úředníci, či vlastníci nemovitostí.

V tomto směru na tom Rusko skutečně nebylo dobře. Ruská inteligence v rámci liberálních úvah měla zájem na změně. Nebyl to jen nějaký revoluční teror, ve skutečnosti v opozici proti státní moci stáli i lidé umírnění. Pocházeli z různých společenských vrstev a měli různé představy o správě věcí veřejných. A začali zakládat různé politické kroužky, které se postupně proměňovaly na spolky a politické strany. Podstatný problém byl v tom, že politické aktivity v Ruské říši byly z principu všechny zakázané, a to dokonce i kdyby stály na pozicích carské vlády.

Prvním politickým spolkem byl Bund. Byl to marxistický, protinábožensk ý a protisionistický Svaz židovských pracujících v Polsku, Litvě a v Rusku[56]. Vznikl na základě osvětových kroužků a stávkových pokladen. Ustavující sjezd se za účasti 13 delegátů konal v září 1897 ve Vilnu. Po založení Ruské sociálně demokratické dělnické strany (dále jen RSDDS) se Bund na nějaký čas stal jejím autonomním členem. S výjimkou krátkého období po roku 1902 se Bund teroristické činnosti

54 Antonín Zápotocký

55 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

56 ru.wikipedia.org/wiki/Бунд

vyhýbal. Tato výjimka byla způsobena dočasným úspěchem tzv. zubatovštiny (viz Slovníček) a tělesnými tresty účastníků zakázané prvomájové demonstrace ve Vilnu v roce 1902. Buďme upřímní, těžko bychom našli někoho, kdo by se za takových okolností zdráhal sáhnout k silnějším prostředkům. Ruská vláda dělala, co mohla, aby své poddané dostala do řad revolucionářů.

Krátce nato vznikla na ruské politické scéně právě Ruská sociálně demokratická dělnická strana (RSDDS). Jejím zakladatelem byl Georgij B. Plechanov. Tento teoretik a propagátor marxizmu byl dříve jedním z vůdců spolku ‚Půda a svoboda'. Plechanov v roce 1883 založil ruskou marxistickou organizaci ‚Osvobození práce' a v roce 1894 ‚Svaz ruských sociálních demokratů v zahraničí'. V březnu 1898 se v počtu devíti delegátů poblíž Minska sešel I. sjezd RSDDS, ale jeho účastníci byli vzápětí pozatýkáni a nemohli se politické práci dále věnovat. Proto byl zakládající až II. sjezd, který se konal na přelomu července a srpna roku 1903 v Londýně.

Na II. sjezdu RSDDS byl klíčovou postavou Vladimír Uljanov, řečený Lenin. On připravil stanovy i program strany. Tento mladý advokát a národohospodář, autor děl z oboru politické ekonomie, z nichž některá byla vydána se souhlasem státní moci, oponoval tzv. legálním marxistům[57] a společenství Svoboda lidu (viz Slovníček). Od roku 1900 vydával noviny Jiskra. V redakci to skutečně jiskřilo od samého počátku a Lenin to zkusil překonat přijetím nadaného řečníka Trockého (viz L. D. Bronštejn v Životopisech).

Sociálnědemokratické strany byly vedeny ‚obyčejnými lidmi'. A když se takovýto ‚obyčejný člověk' setkal v parlamentu s vyšší společností, rychle zapomínal, odkud přišel a s jakým cílem. Nové politické strany se rychle liberalizovaly a zapadly do vyjetých parlamentních kolejí. Lenin tomu chtěl zabránit, chtěl, aby dělničtí zástupci opravdu dělníky zastupovali a aby se nestali jakousi dělnickou aristokracií. Chtěl od politické strany oddělit pouhé žvanily.

Účastníci sjezdu se nejprve pohádali nad stanovami. Lenin navrhoval formulaci „*členem RSDDS může být každý, kdo ctí její program, platí členské příspěvky a* ***osobně se podílí na činnosti některé ze stranických organizací***", zatímco jeho oponent Martov[58] navrhoval, že „*členem RSDDS může být každý, kdo ctí její program, platí členské příspěvky a* ***pracuje pod kontrolou a vedením některé členské organizace***". Lenin argumentoval tím, že strana potřebuje akceschopné lidi, Martov zase tím, že strana musí mít širokou členskou základnu. Vyhrál Martov.

Dále se projednával program. Vlastně dva programy: minimální a maximální. Minimální zahrnoval svržení carizmu, zřízení demokratické republiky, zrušení zbytků nevolnictví – především odřezků, rozdělení půdy rolníkům, osmihodinovou pracovní dobu a rovnoprávnost národů. Maximální program potom zahrnoval socialistickou revoluci a diktaturu proletariátu. S maximálním programem se neztotožnilo křídlo ekonomistů (V. P. Machnovec, A. S. Martynov ad.; nesouhlasili s bodem o diktatuře proletariátu) a Bund (důvodem byla národnostní otázka[59]) a jejich zástupci sjezd opustili. Tím také Bund přestal být členem RSDDS.

Potom se volil ústřední výbor a došlo na překvapení. Lenin se svými ‚jiskrovci' při neúčasti Bundu a ekonomistů vyhrál a obsadil většinu ÚV. Od této chvíle se stoupencům Lenina neřeklo jinak než bolševici a jejich opozici s Martovem v čele zase menševici. Ale každý chvilku tahá pilku. Redakce Jiskry byla problémová a Leninovi, jako její vůdčí osobě, se nedařilo rozepře ukončit. Na sjezdu navrhl tříčlenné kolegium redakční rady (Martov, Plechanov a Lenin). To sjezd odmítl a Lenin prohrál. Jiskra spadla do klína menševikům. Lenin do redakční rady nenavrhl ani Tro-

57 ‚Legální marxisté' – obecně se v Ruské říši k legálním marxistům řadili ti marxisté, kteří nenarušovali řád ustavený v Rusku a nevyvolávali zákroky policie a cenzury.
Viz ru.wikipedia.org/wiki/Легальный_марксизм.

58 Cederbaum Julij Osipovič (Martov) byl vůdce menševiků
viz ru.wikipedia.org/wiki/Мартов,_Юлий_Осипович

59 ‚Bund', ačkoliv byl antisionistický, přesto zůstal na pozicích židovské, v tomto případě národní výlučnosti a nesešel se s Leninovou koncepcí rovnosti národů. Část ‚bundovců' (Martov a Trockij) se proti takové výlučnosti postavila, proto sjezd požadavek ‚Bundu' zamítl a ‚bundovci' opustili jednání.

ckého; proto Trockij na něj zanevřel a přiklonil se k menševikům. Zůstal redaktorem Jiskry a navštívil VI. sionistický kongres v Basileji, který zcela odsoudil: „*kongres demonstroval naprostý rozklad sionizmu*“. Když mezi bolševiky a menševiky nastaly v roce 1904 rozbroje, Trockij se rozešel i s menševiky. Stal se stoupencem Parvuse a jeho ideologie permanentní revoluce a vystupoval jako ‚nefrakční sociální demokrat‘.

Frakcí v RSDDS byla řada, ale napříště již jen dvě podstatné: bolševici a menševici. Od této chvíle je lepší mluvit o dvou politických stranách. RSDDS se již nesloučila, ačkoliv snaha byla. Obě frakce si vytvořily vlastní úplný aparát a bolševici si zřídili vlastní noviny ‚Vpřed‘.

Několik slov k Leninovi. Jeho revoluční angažmá začalo v marxistickém kroužku, ostatně kolem marxizmu se soustředili skoro všichni ruští revolucionáři. A v roce 1897 sepsal knihu ‚Rozvoj kapitalizmu v Rusku‘. Bylo to významné klasické marxistické dílo a mladého Lenina proslavilo.

Zmínili jsme Lenina, Trockého a jakéhosi Parvuse, ale co v té době dělal Stalin? Toto jméno tehdy ještě neexistovalo, ale tou dobou se pod kavkazskými velikány toulal jakýsi Koba, vlastním jménem Džugašvili, nedávno vyhozený z kněžského semináře v Tiflisu za čtení nepovolené literatury[60]. Jako každý pořádný revolucionář vedl marxistické kroužky a později sociálnědemokratické organizace, organizoval stávky, protestní hnutí, vedl tajnou tiskárnu a byl všude tam, kde se něco dělo, nebo dít mohlo. Byl členem ‚Mesame Dasi‘[61] a představoval její nejradikálnější křídlo, stojící v opozici proti vůdci skupiny N. Žordanijovi. Stal se velmi zaujatým stoupencem Lenina a jeho představy o tom, že společenská hnutí jsou dílem celé společnosti – lidu, a ten je třeba přesvědčit.

Ale v něčem se přece jenom začal odlišovat. Ať už chtěli anebo ne, museli podnikatelé vstupovat do jednání s organizátory stávek, tedy i s Kobou. A všimli si několika zajímavostí. Koba uměl vyjednávat a vyjednával tvrdě, ale vždy s rozumem a netlačil do kouta. Koba opravdu uměl i vysvětlovat a přesvědčovat a v případě potřeby dokázal zchladit horké hlavy svých soudruhů, aby přijali dojednané podmínky. A nakonec to nejdůležitější: Koba držel slovo. Nebylo potřeba podpisu, natož vlastní krví, stačilo podání jeho ruky jako záruky splnění dohodnutého. Podnikatelé si toho cenili a začali ho vyhledávat. A platili mu za uzavřené smlouvy. Odtud Koba začal financovat Leninovu emigraci a tisk bolševických novin.

Ale zatím se V. K. Pleve vyjádřil, že Rusko potřebuje malou vítěznou válku, aby se zabránilo revoluci. Rusko brzy dostalo příležitost se přízraku revoluce zbavit…

Vytoužená válka

Na Balkáně to byl ‚nemocný muž na Bosporu‘[62] a na východním pobřeží Asie v té době zase slábla dynastie Čching. A stejně jako v Evropě, i na hranicích Číny byli připravení dva dravci. Rusko a Japonsko. (Velkou Británii ponechme v pozadí, stejně jako i následky její politiky.) Zatím ruské Bezobrazovovy koncese rozzuřily japonskou vládu[63].

60 Берия Л. П.: К истории зарождения и оформления большевистских организаций в Закавказье.

61 Gruzínsky to znamená ‚Třetí skupina‘.
V Gruzii v 19. století první skupinou Pirveli dasi byli gruzínští obrozenci bojující jednak proti porušťování, jednak proti staré gruzínské šlechtě a nevolnictví.
Druhá skupina Meore dasi se zaměřovala na prosazení buržoazního rozvoje Gruzie.
Třetí skupina Mesame Dasi byla marxistická a zaměřovala se, jak jinak, na prosazení socialistického rozvoje Gruzie.

62 Dobové označení slábnoucí Osmanské říše.

63 Koncese na těžbu dřeva v Koreji. Viz Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

To nebylo všechno. Rusko mělo zájem o nezamrzající přístav na Dálném východě[64] a nakonec se zaměřilo na Lü-šun-kchou[65] v Mandžusku, v Evropě známý jako Port Arthur.

Během osvícené vlády císaře Meidži[66] Japonsko za pomoci západních států hospodářsky hodně zesílilo. S tím také (co bychom tak mohli čekat) dostalo Japonsko chuť expandovat. Tato chuť se proměnila v japonsko-čínskou válku[67], kterou Japonsko dotáhlo do úspěšného konce v roce 1895. Čína v této válce ztratila Koreu, Tchajwan, Pescadorské souostroví v Tchajwanském průlivu a poloostrov Lia-tung s přístavem Port Arthur. Ovšem již o měsíc později Japonsko na nátlak Ruska, Francie a Německa poloostrov Lia-tung Číně vrátilo. Roku 1898 Rusko nabídlo Číně pomoc se splácením reparací Japonsku výměnou za pronájem přístavu Port Arthur.

Pro Japonce to bylo dost nepříjemné, protože z jedné strany Korejského poloostrova měli ruský Vladivostok, z druhé strany ruský Port Arthur a kromě toho ruskou flotilu ve Žlutém moři poblíž Japonska. Sami měli spadeno na Mandžusko, ale Rusko se mezitím dohodlo s Čínou a zrychlilo výstavbu Transsibiřské magistrály tím, že obtížný úsek podél Amuru zkrátilo přes východní Mandžusko. Zde proto výrazně posílilo svůj vliv. K tomu ještě Rusové postavili malou odbočku Východočínské dráhy do Port Arthuru. Rusko tím odřízlo Japonsko od končin, kam toužebně vzhlížely jejich šikmé oči…

Japonsko, ač zaznamenalo velký rozvoj, bylo vedle Ruska pouze trpaslíkem a ve srovnání s ním se za tak vyspělou zemi považovat nemohlo. Vypomohla Velká Británie, protože i ona se cítila ohrožená růstem síly a vlivu Ruska a v roce 1902 uzavřela s Japonskem spojeneckou dohodu. Jak vlastně Británie Japonsku pomohla? Především spojeneckou smlouvou s Japonskem znemožnila zapojení Francie. A kromě toho asi i organizačními znalostmi a penězi.

Japonsko tlačil čas. Rusko stavělo Transsibiřskou magistrálu a po jejím dokončení by se možnosti Japonska dále zmenšily. V únoru 1904 bez předchozího vyhlášení války zaútočilo. Pro Rusko to byla válka na vzdáleném okraji říše, které se účastnily jen malé části ozbrojených sil, zatímco pro Japonsko to byl boj v bezprostřední blízkosti ústředí moci. Japonci získali překvapivou pomoc. V dubnu 1904 se s místopředsedou Japonské státní banky setkal bankéř Jacob Schiff. Schiff měl veliký problém: Kišiněvský pogrom[68]. Tento jemnocitný pán nemohl přenést přes srdce, že Rusko židy utiskuje, a nabídl Japonsku ‚drobnost': úvěr 200 miliónů dolarů. To byla asi polovina válečných výdajů.

Schiff měl zajímavého spolupracovníka – Abrama Lvoviče Životovského[69]. Tento človíček už podle jména pocházel z Ruska. Čirou náhodou se u něj objevilo deset miliónů nejspíše z výše uvedené částky, a kupodivu tyto peníze si to namířily přímo do Ruska. Životovskij byl společník ruského Kruppa Putilova, byl to solidní akcionář Rusko-asijské banky a dalších velkých podniků. Že

64 cs.wikipedia.org/wiki/Rusko-japonská_válka

65 cs.wikipedia.org/wiki/Lü-šun-kchou

66 cs.wikipedia.org/wiki/Období_Meidži

67 cs.wikipedia.org/wiki/První_čínsko-japonská_válka

68 Úvod ne nepodobný ‚hilsneriádě', viz Slovníček. V únoru 1903 byl nalezen zavražděný mladík Michail Rybačenko. Místní noviny vedené známým antisemitou Kruševanem začaly psát o tom, že byl zavražděn židy z rituálních důvodů (ve skutečnosti se při vyšetřování zjistilo, že ho zavraždil jeho strýc kvůli dědictví). Potom se rozšířily zvěsti, že car podepsal tajný edikt, který dovoloval loupit židovský majetek během třech dnů po Velikonocích a objevily se letáky opakující protižidovské pomluvy a vyzývající ‚dobré křesťany k akcím proti židům ve jménu cara'. Místní židé požádali představitele o podporu, ale metropolita Iakov podpořil pomluvy. Na Velikonoce skutečně došlo v Kišiněvě k napadení židovské čtvrti, a protože státní moc pořádně nezasáhla, v dalších dnech nastalo drancování, podle popisu asi organizované. Někteří židé se pokusili bránit a vyzbrojili se, jenže se zbraněmi neuměli zacházet. Když byl zastřelen ruský chlapec, drancování se proměnilo na pogrom, kterému v dalších dnech padlo za oběť okolo 50 lidí, převážně židů, a bylo zničeno 1350 domů. Existují názory, že pogrom vyvolala Ochranka (viz Slovníček).

69 **Абрам Львович Животовский** p. ок. 1868?; viz ru.rodovid.org/wk/Запись:187997

by čestní Japonci, stejně jako pověstný Jirotkův Saturnin, nechtěli připustit souboj dvou nestejně vyzbrojených soupeřů? Ale kdež! To byly peníze určené ruským revolucionářům! A jen tak mimochodem – sestra Abrama Životovského Anneta Lvovna se provdala za jakéhosi Davida Leontěviče Bronštejna… Ano správně, milý čtenáři, její syn se jmenoval po dědečkovi Lev, po otci Davidovič, příjmením Bronštejn řečený Trockij!

Jak je ten svět maličký a osudy podivuhodné! Američtí bankéři pumpují peníze do ruských revolucionářů… Když už jsme zmínili Trockého, copak asi dělá jeho tehdejší kumpán Parvus? Vlastně nic zvláštního, jen vykládá, že prý tato válka vyvolá v Rusku revoluci. Zatím s nepříliš velkým zájmem tuto informaci zachytila německá rozvědka.

A podívejme se blíže, co v této době podnikají hvězdy světového proletariátu. Víme jenom to, že Lenin se těchto lákavých peněz zcela dobrovolně vystříhal. Zatím Trockij s Parvusem spekulují se strýčkovými penězi, či spíše s penězi z japonské investice do revoluce?! V tomto podivuhodném spolku proletářů a bankéřů se objevila ještě jedna bizarní postava, jakýsi Sydney Reilly[70]. Jeho pravé jméno je Zikmund Rosenblum a pochází z Odessy. Ale má ještě spoustu dalších jmen, spoustu dalších rodišť a spoustu dalších zcela věrohodných životních příběhů. (Obdivovatele Jamese Bonda upozorňuji, že tento britský agent je pravděpodobně předlohou slavného filmového agenta.) Jako ‚obchodník se stavebním dřívím' získal důvěru ruských velitelů Port Arthuru, touto cestou přišel k plánu opevnění a ten ‚prodal' Japoncům.

Rusko válku prohrálo. Prohrálo ji na souši i na moři. Japonci byli lepší. Měli dobře vyřešený a krátký týl, měli lepší granáty, lepší velitele a měli plány pevnosti nepřítele. Ale nakonec zvítězila zásluhou S. J. Witteho (viz Životopisy) a T. Roosevelta[71] ruská diplomacie. Rusko sice ztratilo Port Arthur a půlku ostrova Sachalin, ale to bylo vše. Witte, ostřílený intrikán, zocelený v centru ruské moci, přitlačil Japonce tak, že na reparace mohli zapomenout a nezbylo jim, než si vyhrnout rukávy a jít splácet válečné dluhy. Schiff totiž až takový dobrák nebyl a půjčku si nechal do pětníku vyplatit. Včetně peněz, potulujících se mezi ruskými revolucionáři.

Tato válka stojí za ještě jedno připomenutí. Většinou se říká, že první světová válka změnila způsob válčení a stala se podstatně brutálnější, než dosud války bývaly. Ale tou zlomovou válkou byla daleko spíše rusko-japonská válka[72]. Tehdy byly poprvé ve velkém nasazeny kulomety[73], které dosud silnou jízdu odsoudily do role průzkumných jednotek. Vznikly opevněné zákopové linie zajišťované zátarasy a minovými poli, pro jejichž překonání se zavedla dělostřelecká příprava. V námořních bitvách se střetly silně pancéřované lodě pro liniový boj a objevily se lehké lodě s torpédy a minami. Na výsledek bojů měly velký vliv dalekonosné houfnice, střílející za obzor. Kontrola zásahů a zaměřování se prováděly pomocí balónů.

---

70 en.wikipedia.org/wiki/Sidney_Reilly, viz též ru.wikipedia.org/wiki/Рейли,_Сидней

71 H. Kissinger: Umění diplomacie, Prostor, 2002

72 Pátrač: Rusko - japonská válka – víme kdo byl skutečný vítěz v této válce?
Viz www.palba.cz/viewtopic.php?t=4144

73 Tato kniha je o mimořádných lidech. Proto uvedu i vynálezce zbraně, ve které se nabíjení zajišťovalo tlakem plynů při výstřelu. Byl jím Hiram Stevens Maxim. Maxim kromě kulometu vynalezl i spoustu dalších věcí, jako inhalátor, elektroměr, samočinný hasicí přístroj, který zároveň hlásil vznik požáru, kulmu na vlasy, pastičku na myši a asi i žárovku. Edison vyhrál díky lepšímu právnímu zázemí. Po prohře v patentových sporech s Edisonem, odešel do Velké Británie.
Vynalézání měli v rodině. Jeho bratr Hudson Maxim je spolutvůrcem bezdýmého střelného prachu a jeho syn Hiram Percy Maxim je vynálezcem puškového tlumiče, který se později využil i jako tlumič výfuku u aut.
K Hiramu Maximovi stojí za to uvést ještě poznámku. Za vynález inhalátoru byl napaden za ‚zavádění šarlatánství'. Maxim oponoval, že je zajímavé, že je napadán za něco, co lidem pomáhá, ale kulomet mu nikdo nevyčítal!

Ruská armáda se střetla se zcela novým způsobem válčení. Ani v nejmenším si z toho nevzala poučení, ani v nejmenším neupravila organizaci vojsk, přípravu a zásady vedení boje. O necelé desetiletí později udělala zcela zbytečně stejné chyby. Ruská armáda mohla mít výhodu, ale nevyužila ji. Výsledkem byli zbyteční mrtví.

Ještě se na chvilku zastavme u židovských bankéřů. To oni vlastně podstatným způsobem ovlivnili průběh války! To přece kvůli nim Rusko válku prohrálo. Ruští monarchisté se nikdy na židy nedívali zrovna nejlépe, ale teď se to ještě hodně zhoršilo.

Rok 1905

Tehdejší ministr vnitra D. S. Sipjagin vedl kárné operace proti bouřícím se dělníkům, rolníkům i studentům. Za tuto činnost nad ním bojová organizace eserů (viz Politická uskupení) vynesla trest smrti a v dubnu 1902 došel trest naplnění[74]. Po něm se novým ministrem vnitra a velitelem četnictva stal dosavadní náměstek ministra vnitra, poměščik V. K. von Pleve (viz Životopisy), člověk sice sečtělý, ale velmi konzervativní a tvrdý. I jeho kariéra skončila trestem smrti, vykonavatelem byla zase bojová organizace eserů. Jako důvod se uvádí již uvedený kišiněvský pogrom.

Jeho tvrdá politika se nelíbila carevně matce, Marii Fjodorovně. Ta po jeho smrti jako nového ministra vnitra protlačila P. D. Svjatopolka-Mirského (viz Životopisy), člověka s pověstí mírného a s lidem dobře vycházejícího generálního gubernátora Vilna, Kovna a Grodna. Nový ministr při nástupu do funkce pronesl projev, v němž zdůraznil, že podle jeho hlubokého přesvědčení je výkonnost vládní práce podmíněna důvěrou ke společnosti. S jeho nástupem se proto spojovalo mnoho nadějí. Svjatopolk-Mirskij ihned po nástupu do funkce omezil cenzuru a nechal vrátit vyhnance poslané na Sibiř za působení Pleveho. V listopadu se uskutečnil sjezd zemstev (viz Slovníček), který vyzval k radikálním reformám společnosti. Rezoluce sjezdu měla ve společnosti velký ohlas. Iniciativou ilegální organizace Svaz osvobození se rozšířily společenské akce zvané banketы, jejichž rezoluce vyjadřovaly podporu závěrům sjezdu zemstev a žádaly ústavu a svolání Ústavodárného shromáždění. Společnost (a především elity) se těšila na změny. Svjatopolk-Mirskij podal návrh na reformu omezující samoděržaví, ovšem byl podroben tvrdé kritice K. P. Pobedonosceva (viz Životopisy) a v následujících jednáních prohrál. Svjatopolk-Mirskij podal 12. 12. 1904 demisi, ta však přijata nebyla.

Gapon

V souvislosti s propuštěním čtyř členů legálních odborů ze zaměstnání začala 3. 1. 1905 na Putilovském závodě stávka, která se rychle rozšířila po celém Petrohradu. Byla organizována legální organizací Svazu ruských továrních dělníků Petrohradu, v jejímž čele stál G. A. Gapon (viz Životopisy). Státní moc se vyplašila při zjištění, že tuto organizaci povolilo přímo ministerstvo vnitra a že tato organizace chce předkládat politické požadavky. Gapon již předtím kontaktoval Svaz osvobození a dohodl, že podobně jako ten organizoval banketové kampaně, tak i oni sestaví petici o potřebách pracujících a předloží ji carovi. Její předání se Gapon pokusil předjednat s ministrem spravedlnosti a ministrem vnitra, byl však odmítnut. Co je dovoleno pánu, není dovoleno kmánu. Večer 8. 1. 1905 Svjatopolk-Mirskij rozmístil v ulicích Petrohradu vojsko a 9. 1. 1905 vojáci shromáždění dělníků rozstříleli. Podle oficiálních údajů bylo 130 mrtvých a 299 raněných, ale možná i více, protože tato statistika prý vznikla pouze na základě údajů nemocnic. Když toto vešlo ve známost, prudce klesla prestiž ruské moci. Za viníka byl považován Svjatopolk-Mirskij, a proto, když následující den podal demisi, byla přijata.

74 ru.wikipedia.org/wiki/Сипягин,_Дмитрий_Сергеевич

Následovaly rozsáhlé demonstrace a stávky v celém Rusku, které zasáhly i armádu a námořnictvo[75]. Proti monarchii se postavila velká část společnosti. Carovi nezbylo než ustoupit a 6. srpna vydal manifest, zakládající Státní dumu[76]. Volební právo ovšem získali pouze velcí vlastníci půdy a ti, co platili velké průmyslové a domovní daně, a pouze za zvláštních podmínek rolníci. Další vlna stávek a bouří vyústila do celoruské politické stávky v říjnu 1905.

Do Ruska se kromě dalších z ciziny vrátili i Trockij s Parvusem a v Petrohradě se zapojili do revoluční činnosti. Parvus ještě napsal v zahraničí hojně citovaný článek o tom, že ruské hospodářství je na pokraji kolapsu. Kromě toho se pokusil vyvolat run na banky, což rozohnilo předsedu vlády Witte[77]. Ještě společně s Trockým založil a vedl Petrohradský sovět, ale dost brzo oba skončili za katrem a putovali do vyhnanství, odkud pak oba uprchli za hranice.

Lenin se již v únoru 1905 sešel s Gaponem, potom se věnoval stranické politice a pokoušel se svolal III. sjezd RSDDS, ale menševici se odmítli zúčastnit. V dubnu 1905 se v Londýně sešlo 38 delegátů bolševických organizací (včetně V. Lenina a jeho ženy N. Krupské)[78]. Lenin vedl celý sjezd, připravil jeho organizaci a byl i autorem většiny sjezdových materiálů. Prosadil tak svoje představy o stanovách a programu strany, přesně vymezil postavení jednotlivých stranických orgánů a z bolševiků udělal akceschopnou sílu. Koncem roku 1905 přijel Lenin do Ruska. Věnoval se záležitostem rolníků, chtěl je zapojit do své politiky. Tehdy se prvně osobně setkal s Kobou (Stalinem). Brzy nato Lenin opět Rusko opustil a odjel do Stockholmu.

V roce 1904 se Kobovi povedlo utéci ze sibiřského vyhnanství. Vrátil se na Kavkaz a rychle se zde zapojil do boje proti menševikům[79]. Zřejmě na rozdíl od Lenina, který chtěl sjednotit stranu, Koba vystupoval za její definitivní rozdělení. Během revoluce Koba více než se samoděržavím bojoval s menševiky[80] a dalšími místními revolučními uskupeními (dašnaky, musavatisty a sociálními federalisty – viz Politická uskupení). Byl úspěšný a svým klidným projevem, pomocí jasného vysvětlování přetahoval v diskuzích na svoji stranu dělníky místních závodů i rolníky. Koba také napsal řadu článků do novin, vydávaných jeho tajnou tiskárnou. Vedle tajných novin ovšem kupodivu občas vydával i noviny úředně povolené, ale většinou dost brzy povolení jaksi skončilo. Koba vynikal přesvědčivostí a většina jeho argumentace byla velmi rozumná a dobře podepřená fakty. Učitelé premianta tiflisského duchovního semináře mohli být na svého žáka hrdi.

Zrod sovětského zřízení

Dosud uváděné události se týkají měst a jsou běžně známé. Zatím však venkov představoval 85% obyvatelstva a právě události na venkově byly podstatně významnější, než ve městech. Rolníci, přesněji řečeno celé občiny, přestali respektovat jimi nikdy neuznaný stav týkající se držení půdy a lesů poměščiky!

Již koncem roku 1904 rolníci začali ve velkém kácet v lesích poměščiků. Když při tom jistého rolníka chytili a zmlátili policisté, jeho sousedé napadli a vypálili pět sídel okolních poměščiků. 14. 2. 1905 v Kurské gubernii rolníci provedli hromadný nájezd na majetky poměščiků. Zabavený majetek si rozdělili podle počtu ‚krků'. Zahájili zcela organizované akce nerespektování právního stavu. Začali orat na půdě poměščiků, doplňovat zásoby dřeva z jejich lesů a dokonce ve velkém

75 ru.wikipedia.org/wiki/Революция_1905—1907_годов_в_России

76 ru.wikipedia.org/wiki/Государственная_дума_Российской_империи

77 en.wikipedia.org/wiki/Alexander_Parvus

78 ru.wikipedia.org/wiki/III_съезд_РСДРП

79 Берия Л.П.: К истории большвистских организаций Закавказья в период первой русской революции

80 Toto je zajímavý moment, protože Stalin vždy tvrdil, že stojí pevně za Leninem a vyznává jeho politiku, ale pokud porovnám Berijovy knihy se stránkami wikipédie o Leninovi a RSDDS, jasně vyniká na jedné straně snaha Lenina zachovat jednotu RSDDS a na druhé straně snaha Stalina s menševiky se rozejít. Příčinu vidím v tom, že Lenin byl dlouhodobě v emigraci, zatímco Stalin doma v Rusku, a tak získali rozdílný pohled na tuto záležitost. To však Stalinovi nebránilo vždy se hlásit k Leninově politice.

vyváželi zásoby obilí a krmiv z jejich sýpek. Samotné poměšťiky nechávali na pokoji – tedy pokud se tito nezačali bránit, potom začalo i hořet a rozbíjel se jejich osobní majetek. Rolníci otevřeně poměšťikům oznámili, že by měli vypadnout a že současný stav chápou jako své protiprávní ponížení.[81]

Rolníci také začali vytvářet vertikálu svojí moci. V červenci 1905 vznikl Všeruský rolnický svaz (viz Slovníček). Na svém ustavujícím sjezdu deklaroval společenské ideály občiny a bible a vyslovil se proti soukromému vlastnictví půdy. Svaz měl přes neustálé zatýkání svých aktivistů v září 1905 ve 42 guberniích milionovou členskou základnu.[82] Vládě se jej podařilo zlikvidovat až v roce 1907.

Car pod tlakem nespokojené společnosti musel dále ustupovat požadavkům a vydal Manifest 17. října, představující oktrojovanou ústavu zaručující základní občanské svobody, tedy osobní nedotknutelnost, svobodu svědomí, projevu, shromažďování a sdružování. Říjnový Manifest formuloval a ustavil nepominutelné zákonodárné orgány – Státní dumu a Státní radu[83]. Státní duma měla být voleným orgánem a dolní komorou parlamentu, Státní rada horní komorou parlamentu[84].

Manifest si vymohli prozápadně orientovaní liberálové, které ani nenapadlo, že v Rusku mají své zájmy i další skupiny obyvatelstva. Rolníci na to zareagovali tak, že začali ve velkém organizovat vlastní ‚státy' a formovat orgány státní moci, které nahrazovaly carské úřednictvo. (Vedle toho vzniklo asi 1500 petic a všechny za svůj hlavní bod uváděly zákaz soukromého vlastnictví půdy.) Tyto ‚státy' nebyly až tak malé a míra jejich organizovanosti byla překvapivě vysoká. Vznikly dokonce i bezpečnostní sbory a soudy. Zformované řídící orgány se rychle ujaly řešení podstatných úkolů. Raritou je skutečnost, že vzhledem k rozsáhlé negramotnosti venkova tyto orgány pracovaly většinou ústně. V prvé řadě provedly konfiskace zbraní a majetku (půdy, obilí, krmiv a zemědělského inventáře) poměšťiků, nahradily carskou zemědělskou správu a převzaly pod svoji kontrolu i průmysl. Pečlivé revizi podrobily nájemní smlouvy. Tyto události přitom žádná politická strana nekontrolovala, bylo to živelné rolnické hnutí. V čele byli místní starostové, rozumnější, většinou tzv. střední rolníci i místní obchodníci a řemeslníci. Ti všichni měli společného nepřítele – poměšťika. Celé dohromady to byla taková zvláštní revoluce. Venkov překvapil svojí disciplinovaností a klidným a jasným vyjádřením svých postojů. Přesně na tom začali později stavět bolševici. Sovětské Rusko vzniklo roku 1905 na venkově.

Venkov stávající vládu krajně znervózněl. V listopadu 1906 vydal car další manifest – o zrušení výkupních plateb. Paradoxně výkupní povinnosti k poměšťikům zůstaly, jen je začala plnit vláda. Nový ministr vnitra a vzápětí předseda vlády Stolypin okamžitě tvrdě proti venkovu zakročil a podařilo se mu ho ovládnout. Ovšem žádný problém přitom nevyřešil.

V této souvislosti se znovu vrátíme k Leninovi. Lenin tehdy příliš nevyčníval. Na druhou stranu pozorně sledoval dění a budoval akceschopnou sílu. Krupská připomíná i vliv setkání s Gaponem. Podle Kara-Murzy Lenin zavrhl liberalizmus a z marxizmu si ponechal pouze metodologický aparát[85]. Přitom dokázal zůstat u marxistické rétoriky, takže ani členové jeho vlastní strany si neuvědomili, jak podstatně Lenin změnil postoj. V důsledku toho sobě Lenin život zjednodušil, ale poto-

81 Прудникова Е. А., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

82 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

83 ru.wikipedia.org/wiki/Государственный_совет_Российской_империи

84 Státní rada byla z poloviny jmenovaná imperátorem a z poloviny volená v šesti kuriích – duchovní, šlechtické, gubernských a zemských shromáždění, akademické, průmyslníků a obchodníků a poslední byli zástupci Finského sejmu. Gubernská a zemská kurie byla volená přímo, ostatní kurie byly voleny v dvoustupňových volbách. Za kuriozitu lze považovat to, že carem jmenovaných poslanců někdy bylo více, než mandátů, proto se zavedla praxe každoročního výběru poslanců, kteří měli právo účasti na jednání sněmovny. Ostatní měli pouze právo na náležitosti – tedy plat.

85 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

mkům zanechal docela slušného kostlivce ve skříni. Jádrem změn jeho ideového postoje byl přístup k rolnické otázce. Zatímco dosud Lenin zastával požadavek zrušení občin a vzniku samostatných hospodářství, nyní se začal orientovat na proměnu občin na družstva. Lenin pochopil, že předkapitalistická občina svým výkonem překonává kapitalistické instituce, a proto se na ní musí stavět. Lenin dokázal dobře analyzovat podmínky ruského venkova a dokázal se ze závěrů velmi dobře poučit, i když fakticky neměl s čím pořádně srovnávat.

V tuto dobu Lenin také definitivně zformoval pojem bolševizmus. Již nešlo jen o vyjádření politických sil na 2. sjezdu RSDDS, ale o celý světonázor. Vše mě vede k přesvědčení, že **bolševizmus** neuvažuje o zájmech většiny společnosti, jak se často mylně uvádí, ale **uvažuje o zájmech celé společnosti v kontextu místa a času, jak to chápe pospolná společnost, a jeho právním základem je kopné právo** (viz Slovníček). Dalším klíčovým faktorem je požadavek společenské spravedlnosti a sociálně citlivý systém společenských priorit. Toto pojetí se stalo základem pozdějšího politického úspěchu bolševiků.

Dnes můžeme celou záležitost vidět podstatně jasněji. V SSSR zavládlo v 70. letech přesvědčení, že kapitalistická cesta je lepší a po rozpadu SSSR na ni všechny následnické státy přešly. Došlo k propadu zemědělských výkonů asi na polovinu. Po roce 2008 se však v Rusku rozvinula státní podpora zemědělství (tak trochu návrat k zemědělské politice doby kolektivizace) a v jejím důsledku začala výkonnost zemědělství rychle růst. I proto protiruské sankce z léta 2014 fakticky Rusko zasáhly podstatně méně než Západ předpokládal.

Liberální cesta do pekel

Ledy se však hnuly i ve městech. Po vydání Říjnového manifestu proběhla další vlna protivládních demonstrací, ve velkém také v oblastech obývaných židy. Provládní síly si tuto skupinu obyvatel vybraly jako cíl své pomsty a provedly masívní pogromy se spoustou mrtvých. Největší v Odesse, Rostovu a Orše. Toto je oficiální výklad událostí. Dost dobře nechápu, proč by se ruští monarchisté měli tak tvrdě zaměřit proti židům, když revoluce měla výhradně ruské kořeny. A v souvislosti s výše uvedenými aktivitami Rotschildových bankéřů (J. Schiffa a A. Životovského) bych příčinu viděl jinde. Tehdy se snadno mohl rozšířit názor, že ‚židé nám prohráli válku'. V každém případě následkem pogromů judaizované obyvatelstvo začalo hledat možnosti vystěhování se a nakonec začalo odcházet do Palestiny, kde za pomoci amerických bankéřů (opět Schiff & spol.!) vykupovalo a kolonizovalo půdu.

Novinka na politické scéně – Státní duma – se sešla v dubnu 1906. Byla zvolena ve čtyřech kuriích – vlastníků půdy, městské, rolnické a dělnické. Volby byly nepřímé, v první a druhé kurii dvoustupňové, ve třetí kurii třístupňové a ve čtvrté kurii čtyřstupňové. Z tohoto důvodu sociální demokraté, eseři a Všeruský rolnický svaz volby bojkotovali. Samotné volby měly také jisté ‚zvláštnosti': místním náčelníkům se mimo jiné nařizovalo, aby skrze ‚důvěryhodné osoby' sledovali řečníky a ty radikálnější ‚vzdálili' (ovšem ne za pomoci úředních osob). Měly se o to zase postarat právě ty důvěryhodné osoby. O koho asi šlo? Vzpomeňme na capky – kulaky a podkulačníky a najednou tu vystupují jako neoficiální představitelé moci! Ve velkém byli pozatýkáni učitelé (v důsledku voleb se přestalo učit). Podobně dopadli i zdravotníci, v obci vážení rolníci, i zvolení volitelé (jednalo se přece o vícestupňové volby). Policie zabavovala noviny, rozháněla náhodná setkání 5-6 lidí, radikálním stranám, ale i kadetům (viz Politická uskupení), bylo znemožněno vést předvolební agitaci, někteří voliči se nemohli voleb zúčastnit… Pro kulaky a podkulačníky to byla práce přesně podle jejich gusta a zcela jistě nebyla zadarmo. Za peníze také ne. Platilo se později – mocí!

Nová Státní duma se nedokázala dohodnout s vládou (vedenou S. J. Witte). Po radikálních projevech byla Státní duma 9. 7. 1906 vládou rozpuštěna, zároveň byla rozpuštěna i vláda a novým předsedou vlády se stal P. A. Stolypin. Následně byla svolána nová Státní duma, do níž vstoupili i eseři a sociální demokraté. Zasedla 20. 2. 1907. Kadeti obhajovali výkup půdy poměšťků, rolnič-

tí poslanci znárodnění půdy. Aby nebyl průběh jednání jednotvárný, spadl v noci na 2. 3. 1907 strop sněmovny, což zavdalo důvod k řadě dalších projevů. Nakonec Stolipyn 1. 6. 1907 obvinil 55 poslanců (sociálních demokratů) ze spiknutí proti rodině cara, takže car Státní dumu 3. 6. 1907 rozpustil. V roce 1911 vyšlo najevo, že vše byla policejní provokace, ale nová Státní duma se pokusům o přešetření úspěšně vyhýbala, protože z toho těžil vládnoucí Svaz 17. října (okťabristé – viz Politická uskupení).

Během celé této doby tekla krev. Podle wikipédie v letech 1905-1907 zemřelo v důsledku teroru asi 9 tisíc lidí (18 denně!). Na druhé straně začalo období parlamentarizmu a došlo k omezení samoděržaví a svévole místních náčelníků. Byly zavedeny parlamentní obyčeje, na vládě se začaly podílet další skupiny obyvatel (buržoazie), dočasně se vylepšilo postavení dělníků a především byly zrušeny platby za výkup z nevolnictví.

A podívejme se ještě za hranice. V Berlíně si vzpomněli na jakéhosi Parvuse a jeho předpověď, že rusko-japonská válka vyvolá v Rusku revoluci. Chytrý pán se může hodit. A Parvus začal pracovat pro Němce. A možná nejen pro ně.

Mezi revolucemi

Současně s rozpuštěním Státní dumy (převrat 3. června 1907[86]) vydal Nikolaj II. nový (v pečlivém utajení připravený) volební zákon, nazývaný ‚nestydatý'. Podle zákona vlastní volbu (z volitelů) v rolnické a dělnické kurii prováděla gubernská a újezdní shromáždění, v němž měli většinu bohatí vlastníci půdy. Kromě toho volební právo nebylo všeobecné a už vůbec ne rovné – byl zde majetkový cenzus a v různých kuriích měl hlas různou váhu. Tak se vládě podařilo v dalších volbách ‚vyrobit' Státní dumu, se kterou dokázala spolupracovat[87].

Současné názory historiků[88] říkají, že teprve za pomoci státního převratu vláda dosáhla funkčnosti nově zformovaného parlamentního systému, protože až do té doby Státní duma činnost vlády blokovala. Je ale dobré si uvědomit, že tímto krokem se situace zvrátila do stavu před rokem 1905. Nic se nezměnilo, důležité otázky se neřešily, změnil se pouze způsob práce vlády a tvorby zákonů.

Nejsilnější stranou se stali Okťabristé (viz Politická duha) – průmyslníci, obchodníci a poměščici a sekundovali jim ‚nacionalisté' a ‚pravicoví'. Teprve v době války se Státní duma pod vedením tzv. ‚progresívního bloku' tvořeného kadety, pokrokovými a levými okťabristy vzepřela vládě[89].

Stolypin

Nejvýraznější postavou této doby se stal energický P. A. Stolypin[90], jmenovaný v roce 1906 (po rozpuštění první Státní dumy) předsedou vlády. Nejprve se pokusil složit vládu za účasti poslanců druhé Státní dumy, ale po neúspěchu jednání sestavil čistě úřednickou vládu. Stolypin byl zřejmě jednou z hlavních postav červnového převratu a s třetí Státní dumou se mu podařilo navázat

86 Podle Kara-Murzy Stolypin zorganizoval podvržení výzvy k vojenskému povstání posádky v Petrohradu jednomu sociálně-demokratickému poslanci. Potom tu výzvu Ochranka ‚našla' a 1. 7. Stolypin žádal, aby Státní duma povolila zatčení sociálně-demokratických poslanců. Car Státní dumu rozpustil dříve, než to projednala.

87 ru.wikipedia.org/wiki/Избирательная_система_1907_года

88 ru.wikipedia.org/wiki/Третьеиюньский_переворот

89 ru.wikipedia.org/wiki/Прогрессивный_блок

90 ru.wikipedia.org/wiki/Столыпин,_Пётр_Аркадьевич

částečnou spolupráci poté, co Státní duma přestala trvat na pozemkové reformě (velkou váhu v ní měli nyní poměšťici).

Vláda tedy jakžtakž spolupracovala se Státní dumou na tvorbě běžných zákonů (například na zákonu o státním rozpočtu), ovšem koncepční změny měly problémy s konzervativizmem Státní rady. Díky tomu se Stolypin neodvážil předkládat důležité zákony o občanské a náboženské rovnosti a nepodařilo se mu prosadit potřebné správní reformy. Státní rada automaticky zamítala zákony odsouhlasené Státní dumou, podle ní příliš radikální.

Stopypin pronesl 10. 5. 1907 ve Státní dumě projev, ve kterém vysvětlil cíle reformy. Jeho řeč byla zakončena větou: *„Oni potřebují velký otřes a my velké Rusko!“* Z jeho projevu vyplývá rozsah paniky, která zachvátila vládu i celou vzdělanou společnost. Tehdy dokonce i liberálové žádali provést pozemkovou reformu, Stolypin se však postavil proti. Říkal, že nemá smysl dát půdu všem, pracovitým i líným, že to vytvoří špatný precedens. Stolypin vysvětlil poslancům, že vzít půdu poměšťikům by Rusko zničilo. V létě roku 1917 přesně na tato Stolypinova slova došlo. Ovšem Stolypin si neuvědomil, že ponechat půdu poměšťikům bylo stejně zničující. Nevzal v úvahu ani kořeny, a odkud se prostě muselo začít.

Stolypin se snažil vsadit na pracovité. Tvrdil cosi o mravním rozměru, jenomže ve skutečnosti vsadil na bohaté a nemravné. A zcela zapomněl na ty ostatní, kterým v podmínkách ruského podnebí nezbylo nic jiného než vzít do ruky kyj… Rolníci to pochopili rychle a proti reformě se ostře ohradili. Uveďme příklad:

„Podle názoru zemědělců Státní duma zákon neschválí, protože je ke škodě nejchudších a chudých rolníků. Vidíme, že každý hospodář může vystoupit z občiny, a získat vlastní půdu. Cítíme, že se tímto způsobem ožebračují děti dnešního obyvatelstva. Koneckonců, půda patří občině jako celku, nikoli pouze stávajícím členům, patří i jejich dětem a vnoučatům.“[91]

Stolypin nejen řečnil. Již 9. 9. 1906 prosadil zákon, kterým každý sedlák, disponující půdou, mohl kdykoliv z občiny vystoupit. Všechna jeho políčka musela být scelena a předala se mu do soukromého vlastnictví. Půdu mohl prodat, ale pouze rolníkům, občině, nebo družstvům (!). Další zákon z 14. 6. 1910 likvidoval velkou část občin (s velkými příděly půdy) a jejich členy, bez ohledu na jejich postoj, měnil na soukromé vlastníky půdy. Další vývoj se lišil od Stolypinových představ: o vystoupení z občiny nežádali nejlepší hospodáři, ale naopak ti nejslabší, kteří spoléhali na to, že prodejem půdy konečně přijdou k penězům… Prvním (a vlastně jediným) plodem jeho reformy se tak nestali silní rolníci, ale rolnický proletariát, zcela zbídačený a mimořádně spolehlivý zdroj problémů. Protože církev v této době podporovala vládu, lidé se od ní začali hromadně odvracet. Ne bolševici, samotná ruská vláda vehnala lid do další revoluce a církev tleskající tomu bezpráví si za ztrátu svých oveček mohla sama!

O mravní stránce se přesvědčovali rolníci až do roku 1917. A oni potom předvedli, co se naučili. Příkladem je stížnost přednesená carevně-matce Marii Fjodorovně (manželka cara Alexandra nebyla oblíbená). V ní si manželky bojujících vojáků stěžují, že skupina bohatších rolníků (sedláci, co měli 20-40 desjatin půdy – to vypadá na kulaky) požádala o vystoupení z občiny a rozhodnutím úřadů dostali nejlepší půdu. Občině – a tedy i jim – zůstaly podřadné pozemky. Žádaly odklad na poválečnou dobu. Za své protesty skončily ve vězení. To byl říjen roku 1916…

Ruská dekadence

U mravního rozměru ještě chvíli zůstaneme. Jen stručně: Zasulič (ruská anarchistka) úmyslně střelila F. F. Trepova (městského náčelníka Petrohradu; Trepov dal zbičovat zatčeného, že před ním nesmeknul čepici) a soud ji s hysterickou podporou ruských elit osvobodil. Nebyl to zdaleka jedi-

91 Прудникова Е. А., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

ný případ tohoto druhu. Velkokníže Alexandr Michajlovič ve své knize vzpomínek[92] popisuje další podobné případy dekadentní doby před 1. světovou válkou:

Jakýsi Prasolov zastřelil svoji bývalou manželku, protože se mu nelíbilo, jak se chová. Přes dokonanou a úmyslnou vraždu ho soud osvobodil. Další osud jakési dvojice mladíků moskevské zlaté mládeže sice nepopisuje, ale jejich chladnokrevnou vraždu za účelem získání peněz ano. Nelze vynechat poněkud drsný případ, kdy v bytě inženýra Gileviče byla nalezena mrtvola se zcela rozbitým obličejem. Podle mateřského znaménka zemřelého jako svého bratra identifikoval bratr inženýra a okamžitě začal inkasovat čtveřici pojistek na celkem 300 000 rublů. Ale vyšetřovatelé mezitím zjistili, že mrtvý není onen inženýr, ale nějaký student z provincie. Skutečný inženýr pobýval v Paříži a z nedostatku jiného zaměstnání v Monte Carlu prohrál v kasinu. Proto napsal bratrovi, ať mu pošle peníze. A protože Ochranka četla dopisy, tuto zprávu zachytila, smůla… Zajímavý je také lakonický popis domácích událostí Nikolaje M. Karamzina. Při svém setkání s ruskými emigranty během svých cest na jejich prosbu o stručný popis domácích událostí, odpověděl opravdu stručně: „*Kradou.*“[93] Nakonec ale skončíme samotným Alexandrem Michajlovičem. On sám orodoval u Nikolaje II. za svého zetě Felixe Jusupova, vraha Rasputina, aby se na tento čin Nikolaj díval, jako na dílo vlastence[94]… Prostě ruské elity byly zcela demoralizované a samy nedávaly vůbec žádnou šanci nějakého rozumného řešení. Nelze nechápat postoj cara Nikolaje II.

Tady vlastně nejde jenom o dobu před první světovou válkou. Již Nikolaj I. ověřoval, kdo z 58 gubernátorů nebere úplatky. Byli dva: gubernátor kovenský Afanasij Radiščev a kyjevský Ivan Fundukléj. Nikolaj I. to komentoval slovy, že v Rusku nekrade pouze on a následník trůnu. A přijal jistá opatření. Nechal ve státním aparátu zavést finanční kontroly, ale dopadlo to tak, že podle toho Gogol napsal svoji proslulou komedii Revizor. S postupujícím časem se situace jenom zhoršovala a za Nikolaje II. se otevřeně psalo, že na velké úplatkáře jsou napojeny celé hromady dalších. Nakonec ministr spravedlnosti Ivan Ščeglovitov předložil v roce 1911 návrh zákona, kterým se úplatkářství stalo trestným činem. Státní duma tento návrh na zákon neproměnila[95]…

V této souvislosti si připomeňme, že ‚bohulibý‘ zvyk Ochranky číst cizí dopisy přežil a dobře se v době SSSR rozvinul. Uplatnil se za občanské války, během problémů s kulaky a nepmany, během vnitropolitické války s elitami, za druhé světové války, i po ní v souvislosti se snahou liberálů rozbít sovětské zřízení. To vše zvyšovalo zájem o sledování toku informací ve společnosti a vliv tajných služeb. Ostatně si přiznejme, že dnes ani v tzv. svobodném světě není situace lepší – stačí si vzpomenout na britsko-americký projekt Echelon[96]. A nepochybujme, že tím to končí.

Ještě se podívejme, jak se dařilo dělníkům ve městech. Zatímco během revoluce došlo ke zvýšení mezd a zkrácení pracovní doby, ihned po nástupu kontrarevoluce buržoazie obrátila a jako by ztratila soudnost: Po celém Rusku se platy snížily o 10-50 % a pracovní doba se zvýšila na 12-13 hodin a zároveň byly obnoveny pokuty za vše možné, včetně ‚dlouhého pobytu na záchodě‘. O možnosti využít práva daná carským Manifestem, například právo shromažďování v odborech, se většinou dělníkům mohlo jen zdát[97].

92 Александр Михайлович Великий Князь: Книга воспоминаний; viz militera.lib.ru/memo/russian/a-m/index.html

93 politikus.ru/articles/94675-v-etom-godu-ispolnyaetsya-460-let-s-teh-por-kak-v-rossii-pones-nakazanie-pervyy-vzyatochnik.html

94 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

95 politikus.ru/articles/94675-v-etom-godu-ispolnyaetsya-460-let-s-teh-por-kak-v-rossii-pones-nakazanie-pervyy-vzyatochnik.html

96 cs.wikipedia.org/wiki/Echelon

97 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

Aby potlačil revoluční teror, Stolypin ještě v roce 1906 zřídil vojensko-polní soudy[98]. Pod ně spadaly ‚zjevné přestupky' typu vražd, vydírání, krádeží a útoky na vojenské, policejní a úřední činitele. Tyto soudy nebyly vázány ‚nadbytkem' procesních pravidel, měly na vyšetření dva dny a rozsudek nabýval platnosti následujíc den. Vojensko-polní soudy měly nahradit vojenské soudy, do té doby soudící teroristy. Ty však byly příliš mírné, procesy zdlouhavé a dávaly obviněným právo se hájit, což obžalovaní u vojensko-polních soudů nemohli…

Vojensko-polní soudy byly později nahrazeny vojensko-okruhovými soudy, kde již byla definována procesní pravidla. V letech 1906-1910 na základě rozsudků těchto mimořádných, řečených ‚rychlopalných' soudů byly na šibenici (‚Stolypinově kravatě') popraveny tisíce lidí. Počet poprav za předchozích 80 let v Rusku dosáhl 625 lidí. Vedle toho Kara-Murza uvádí, že 1172 lidí bylo v té době popraveno pouhým nařízením generálních gubernátorů.

Nejasný byl Stolypinův postoj k židovské otázce. Na jedné straně tvrdil, že zbytečná omezení židů přivádějí mladé mezi revolucionáře a inicioval práce na příslušném zákonu. Na druhé straně hlavní antisemitské síly – černosotněnci (viz Slovníček) byli financováni ze zdrojů ministerstva vnitra. Stolypin byl současně předseda vlády i ministr vnitra, ale nakonec vlastní zákonodárnou iniciativu podrazil. Z návrhu zákona se stal ‚horký brambor', který nakonec zchladila Státní duma tím, že nikdy nenašla čas pro jeho posouzení. Stolypin alespoň zabránil státní propagaci tzv. Protokolů sionských mudrců, ovšem během jeho vlády bylo dosavadní omezení práv spojené s vírou nahrazeno spojením s původem. Tedy zatímco dosud konvertité práva získali, nyní změnou víry nezískali nic. Jeho posledním krokem v židovské otázce byla snaha vyšetřit a odmítnout údajně rituální vraždu Andreje Juščinského (další ‚hilsneriáda').

Zemědělská reforma

Nejvýznamnějším počinem tohoto období byla Stolypinova zemědělská reforma. Po zrušení nevolnictví se v Rusku rychle zvyšoval počet obyvatel. Protože rolníkům zemědělské půdy nepřibývalo, musela s nárůstem obyvatelstva klesat výměra na obyvatele. Asi 80% půdy spravovaly občiny, větší podíl soukromé půdy byl jen na západě Ruska (viz hlava Ruská zvláštnost), kde Stoplypin začínal svoji kariéru. Nedoceniv významu občiny a šíři souvislostí, Stolypin ji chtěl prostě zlikvidovat. Vedle toho ovšem reforma zahrnovala také velmi rozumné kroky: vyčlenění pozemků v jednom místě, podpora výkupu půdy poměšťiků, podpora investic, podpora družstev, podpora přesídlení a kolonizace Sibiře. Stolypinova reforma vedla k jistému zvýšení zemědělské výroby, ovšem neodstranila tradiční problém ruské společnosti – a to hlad[99]. Poklesly výnosy a zhoršilo se vybavení rolníků[100].

Stolypinova reforma se opřela o kulaky, protože se předpokládalo, že bohatí rolníci budou jádrem koncentrace zemědělského hospodaření a časem dojdou k zemědělské velkovýrobě. Nedopadlo to tak. Stolypin hrubě podcenil význam a výkon občiny v podmínkách drsného ruského podnebí, kdy občina mimo jiné plnila i funkci společenského pojištění[101]. Mimoto realizace reforem si vyžadovala rozsáhlé investice, pro něž ani nebyly zdroje, a důsledkem bylo další přetížení rolníků. Ani kulaci nebyli ‚pracanty', za jaké je Stolypin považoval, a ani oni neměli zdroje potřebného rozsahu. Byli to jen drobní kšeftaři (něco, jako u nás veksláci), lidé se zájmem o peníze, ale bez zájmu o práci. Většinou končili pronajímáním půdy ukradené rolníkům. Místo poměšťiků

98 Tyto soudy s krajně zjednodušeným procesním právem a minimem práv obviněného byly zřízeny vládním nařízením. Soud byl tvořen důstojníky, kteří nemuseli mít právní vzdělání a měl právo soudit tzv. ‚nesporné případy'. Nařízení nebylo předloženo Státní dumě, proto po 8 měsících ztratilo platnost. Místo nich přišly další podobné soudy. Viz ru.wikipedia.org/wiki/Военно-полевой_суд. Některé prvky těchto soudů se přenesly do mimořádných soudů sovětské doby.

99 Миронин С.: Воюющие цифры; viz www.contrtv.ru/common/2505/

100 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

101 Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008

kulaci. Stolypinova reforma tak jen přelila pozemky od rolníků, přes kulaky často prostřednictvím bank zpět k rolníkům. Jen pro rolníky dále zvýšila zátěž.

Dalším problémem bylo to, že Stolypin původně zemědělskou reformu viděl pouze jako jednu část komplexního reformního úsilí. Neměl prostor prosadit se kvůli problémům se Státní radou (viz výše) a následně i kvůli nedůvěře ze strany Nikolaje II. Samozřejmě veškeré reformní snahy skončily úspěšným atentátem na Stolypina v září 1911. Podle různých zdrojů se ze Sibiře vrátilo z několika miliónů lidí 18-60% kolonizátorů, tentokrát již jako bezzemci a pobudové, obzvláště náchylní k jakýmkoliv bouřím.

Příčinou tohoto stavu bylo to, že rozvoj průmyslu se v Rusku odtrhl od rozvoje zemědělství. Ruský rolník neměl v důsledku původní snahy vlády o koncentraci zemědělské výroby na velkostatky v rukou poměšťčiků prostředky na nákup zemědělské techniky, proto ji průmysl nevyráběl a nerozvíjel se dostatečně rychle. Nemohl absorbovat rolníky (rozvoj průmyslu stačilo zajišťovat samotné dělnictvo ve městech) a nemohl se snižovat počet lidí zaměstnaných v zemědělství[102]. Proto také rolníci, kteří se nechali Stolypinem přesvědčit, neměli potřebné technické vybavení, neměli možnost jej získat a jejich naděje na úspěch byly slabé. Došlo dokonce ke zhoršení vybavení rolnictva jako celku, protože ke kolonizaci se nechali zlákat ti lépe vybavení, kteří tím ale ztratili vše. Z této bezvýchodnosti také vzešel pověstný ruský alkoholizmus.

Obyvatelstvo Ruska dosáhlo roku 1916 počtu asi 160 miliónů. Z nich 25 miliónů žilo ve městech a ze zbytku asi 100 miliónů byli lidé zcela ožebračení. Nic dobrého nečekali, a tak sami moc váhaví vůči svému okolí nebyli. Pro dokreslení společenské situace si ještě připomeňme, že po roce 1905 se velmi zvýšila role Ochranky, která tehdy sankcionovala politické vraždy (vykonávané černosotněnci a revolučními nadšenci), dokonce i vysokých státních úředníků, ve velkém prováděla provokace a četla korespondenci dokonce i vysoké šlechty.

Cestičky lidí, kteří změní svět

A ještě se podívejme, co dělali naši hrdinové.

Parvus, nyní již německý agent, uzavřel dohodu se spisovatelem Maximem Gorkým na uvedení jakési jeho hry. Výnos se měl dělit podle dohody, část měla připadnout RSDDS a část Gorkému. Parvus zorganizoval více než 500 představení a jeho povinnosti před RSDDS a Gorkým činily 130 tisíc marek. Ale nechtělo se mu do toho a skoro došlo na soud. Parvus tak ztratil tvář.

Roku 1912 vypukly balkánské války, a tehdy Parvus udělal velikou kariéru. Usadil se v Istanbulu a stal se poradcem mladoturků. Účastnil se obchodů se zbraněmi a zbohatl na nich. Kromě jiného zastupoval i společnost Vickers Limited, což vzbuzuje podezření, že pracoval i pro britskou rozvědku. Prostřednictvím německého velvyslance v Turecku nabídl Německu roku 1915 podrobný plán na vytvoření masívního diverzního hnutí v Rusku. Plán předpokládal podporu bolševiků, lépe řečeno revolucionářů (občas je text wikipédie zbytečně manipulativní, bolševici tehdy byli okrajovou silou) a separatistických hnutí a měl zajistit vystoupení Ruska z války. Prý tím chtěl ve skutečnosti vyvolat socialistickou revoluci[103]. Parvus se pak pokoušel zatáhnout do svých sítí Lenina, ten však věděl o jeho hrátkách s německou rozvědkou a (stejně jako v případě japonských peněz) nechtěl s ním mít nic společného.

I kolem Trockého se začaly dít podivné věci. Po útěku z vyhnanství se usadil ve Vídni a nadále vystupoval jako nefrakční sociální demokrat. V roce 1908 začal vydávat noviny Pravda. Po 3. sjezdu RSDDS, který znamenal definitivní rozkol bolševiků a menševiků, se pokusil zorganizovat sjednocující konferenci. Neuspěl a přestal se o sjednocení frakcí zajímat, dokonce začal vystupovat proti Leninovi. Pořádal nákladné cesty a získával mezi dělníky stoupence pro světovou revolu-

102 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

103 en.wikipedia.org/wiki/Alexander_Parvus

ci[104]. Stal se válečným zpravodajem na poli balkánských válek, ale jeho aktivity měly charakter špionáže ve prospěch Německa a jeho tehdejší válečné zpravodajství bylo cíleně protislovanské[105]. To ukazuje na to, že ho zřejmě financovalo i Rakousko-Uhersko – za diverzi ve smyslu ‚ukrajinizace'. Po zahájení 1. světové války odešel z Rakouska-Uherska do Francie, kde jeho prstíky v roce 1916 podivuhodně dosáhly i do ruského expedičního sboru ve Francii. Byl za to nejprve zatčen a potom vyhoštěn do Španělska. Tam za podivných okolností dostal čtyři lístky první třídy na parník do USA, kde si díky bankovnímu domu J. Schiffa žil na vysoké noze. Společně s Bucharinem a Kollontaj vydával časopis Nový svět. USA na něj udělaly velký dojem: „Spojené státy *jsou kovárnou, v níž se bude kovat osud lidstva*".

Lenin nějaký čas pobýval ve Stockholmu a v lednu 1908 odjel do Ženevy. V té době psal své hlavní dílo Materializmus a empiriokriticizmus. V roce 1912 na Pražské konferenci vedl bolševiky k definitivnímu ustavení vlastní strany. Poslal Kameněva do Petrohradu, aby vedl legální bolševické noviny Pravda. Z toho pocházela kolize s Trockým, protože ten v emigraci vydával noviny stejného názvu. Potom Lenin žil v Haliči ve městě Poronin. Na začátku války byl pro podezření ze špionáže ve prospěch Ruska zatčen. Po propuštění odjel do Švýcarska, kde se sešel s dalšími bolševiky a pokračoval v psaní svých klíčových děl[106]. Odmítl nabídku Rakouska-Uherska zprostředkovanou Parvusem financovat tisk bolševických novin v Paříži[107]. Když se dověděl, že němečtí sociální demokraté podpořili válečný rozpočet, prohlásil, že už není sociálním demokratem, ale komunistou.

Koba se v té době začal proměňovat ve Stalina. Vyskytoval se střídavě v Zakavkazsku, kde vedl bolševické organizace a boj proti menševikům, a ve vyhnanství na Sibiři, odkud pravidelně utíkal. Místodržící na Kavkaze mu nakonec zakázal pobyt v Zakavkazsku a Stalin se pro změnu střídavě vyskytoval na Sibiři a v Petrohradu. Na Pražské konferenci byl v nepřítomnosti zvolen členem ÚV bolševiků a zároveň se stal i členem Ruského byra bolševiků. Stalin sám v té době ‚obdivoval krásy dálné Vologdy'… V roce 1913 toto škatule škatule hejbejte se přestalo bavit i Petrohrad a poslali ho do Turuchanského kraje na severu Sibiře. Odtud se utéci nedalo[108].

Rusové za hranicemi říše

Ruské obyvatelstvo žilo i v oblastech, které vlastně Ruské říši nikdy nepatřily. Nejzápadnějšími lidmi, kteří mluvili rusky, hlásili se k pravoslaví a považovali se za Rusy, byli obyvatelé Haliče. Při dělení Polska Halič získalo Rakousko-Uhersko. To nebylo nic zvláštního: mocní si rozdělili území méně mocného, vcelku klidně při tom mlaskali a sousta si dělili podle své okamžité schopnosti je pozřít.

Další vývoj podstatně ovlivnilo Srbsko. Za napoleonských dob došlo v Bělehradském pašalíku k jistým nepokojům, do jejichž čela se postavil místní statečný starosta a obchodník, urostlý černovlasý Jiří Petrovič. Nebo-li ‚černý Jiří' – turecky kara Djordje, v dějinách známý jako Karadjordje[109]. Za diplomatické pomoci Napoleona, díky šťastné shodě okolností a prozíravé politice

104 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

105 Film Лев Троцкий.Тайна мировой революции, režie: Огурная Галина viz idiinvest.narod.ru/new/lt-rev/lt-rev.html

106 ru.wikipedia.org/wiki/Ленин,_Владимир_Ильич – při studiu tohoto pramene doporučuji pečlivě sledovat diskuzi, samotný článek je dosti manipulativní a je z tohoto důvodu v diskuzi napadán.

107 en.wikipedia.org/wiki/Alexander_Parvus

108 L. Berija: К истории большевистских организаций Закавказья в период реакции и подъёма рабочего движения.

109 cs.wikipedia.org/wiki/Karađorđe_Petrović

Srbska se Turkům nepodařilo vývoj potlačit a na hranicích velkých a mocných říší vzniklo zpočátku miniaturní a polonezávislé Srbsko. To časem nezávislost získalo a připojilo další území. S pádem Napoleona ovšem skončila sláva a síla Francie a Srbsko se později stalo pro Francii přítěží. Proto Francie fakticky předala svého chráněnce Rusku. Celé to byla dosti složitá intrika, jejímž symbolem se stal Ilja Garašanin[110]. Na ‚nemocného muže na Bosporu', jak se v té době říkalo Osmanské říši, ovšem měla spadeno říše Habsburků. A obratně manévrující (později již samostatné Srbské království) bylo takovou nepříjemnou kostí v krku, která bránila spokojenému spolknutí sousta mocného souseda. Vše se začalo vyhrocovat na přelomu 19. a 20. století.

Srbsko se stavělo proti rozpínavosti Rakouska-Uherska, protože Srbové měli představu, že jihoslovanské národy by se měly osvobodit, samozřejmě pod vedením Srbů. No, vždyť je to normální! Ale více zde působily vnitřní problémy Rakouska-Uherska. Slovanské obyvatelstvo v něm bylo v ponížením postavení. V každém případě v té době ruská moc podporovala a chránila pravoslavnou výspu na Balkáně (to slovanství myslím hrálo podřadnou roli). Rusové vlastně žili i na Haliči a případné expanzívní snahy Rakouska-Uherska by mohly narazit na válku s Ruskem a… na odpor Haliče vůči vrchnosti!

Protože vládnoucí kruhy Rakouska-Uherska odmítaly národnostní narovnání a snažily se ‚eliminovat' nespokojené Slovany, hledaly také způsob, jak ‚zvládnout' i Halič. Státní moc podrobně sledovala aktivitu jednotlivých národnostních spolků[111] a vyhledávala takové, které by na Haliči dokázaly vystoupit proti rusky smýšlejícímu etniku.

V době vzniku Rakouska-Uherska (60. léta 19. století) se na Haliči ruská inteligence rozdělila na dva ideové proudy. Starorusíni se považovali za Rusy a začali prosazovat ideové sjednocení s Ruskem, tedy podporovali zavádění spisovné ruštiny a konverzi k pravoslaví. Přestože náboženská konverze tehdy již byla v Rakousku-Uhersku uzákoněna, právě tato tendence narazila na tvrdý odpor úřadů. V důsledku toho s podporou úřadů začal sílit druhý proud, novorusínů, kteří prosazovali ideu samostatného rusínského národa – a především neměli problém s řeckokatolickou konfesí. Přesně v té době se totiž Ruská říše začala dostávat do pozice soupeře Rakouska-Uherska. Novorusíni potom na nějaký čas uzavřeli s většinovými Poláky politické kompromisy, které částečně institucionalizovaly jejich představy. Jenomže kompromisy padly pod palbou radikálů a ti nakonec s účastí novorusínů zformovali Ukrajinskou národně-demokratickou stranu a postavili se do ostré opozice proti Polákům[112].

Skupiny studentíků – desperátů – a z nich vzešlá inteligence prostě začaly razit ideu po staletí potlačované ‚ukrajinské státnosti'. Jako i jinde takoví jsou vždy a všude spolkem lidí, jejichž schopnosti končí ničením čehokoliv. Ideu ‚ukrajinského národa a státnosti' tyto spolky samozřejmě čirou náhodou neobrátily proti své vrchnosti, ale proti Rusku a ruskému obyvatelstvu Haliče. Pochybnou skupinku inteligence podpořila státní moc Rakouska-Uherska, aby rozvířila udavačství, vzájemnou nenávist a vyvolala rozkol a teror uvnitř samotného etnika[113].

Nejprve si nacionalisté vyřídili účty s místokrálem Haliče Andrejem Kazimírem Potockým. Potocki sice vedl rozumnou politiku ve městech na západě Haliče, ale rolníkům na východě ustupovat nehodlal a postupoval proti nim velmi tvrdě[114]. Za ruské revoluce v roce 1905 došlo k vyostření situace i na Haliči. Potocki nasadil agitátory, stávkokaze, četnictvo a armádu a nechal provést rozsáhlé zatýkání. Po zklidnění situace ovšem vyjednával s rolnickými stranami východní Haliče a během voleb v roce 1907, z obavy před socialisty, podpořil ‚moskalofily' (proruské strany).

110 sr.wikipedia.org/wiki/Илија_Гарашанин

111 Lin: Tábor smrti Talerhof (1);
viz www.zvedavec.org/komentare/2014/12/6258-tabor-smrti-talerhof-1.htm

112 Rychlík, Zylinskij, Magocsi: Dějiny Ukrajiny, Nakladatelství Lidové noviny, 2015

113 Lin: Tábor smrti Talerhof (2);
viz www.zvedavec.org/komentare/2014/12/6259-tabor-smrti-talerhof-2.htm

114 pl.wikipedia.org/wiki/Andrzej_Kazimierz_Potocki

Ukrajinští nacionalisté to považovali za provokaci a rozpoutali šovinistickou kampaň, jejímž výsledkem byl úspěšný atentát na Potockého 12. 4. 1908.

Jeho nástupcem se stal Michał Bobrzyński[115], o němž nevím, jestli to byl nacionalista polský nebo ukrajinský. Za jeho vlády v roce 1911 vyhráli volby v Haliči sjednocení nacionalisté. V dalším období nacionalisté začali útočit na rusky smýšlející obyvatelstvo. Základem se stala udání, jako například udání předsedy Ukrajinského klubu Kosti Levického ministru války Rakouska-Uherska z roku 1912:

„Zdalipak je Vaší excelenci známo, že v Haliči je mnoho rusofilských míst, kde se vzdělává mládež, která potom v armádě získává práva dobrovolníků[116] a důstojnické hodnosti? Jaké jsou potom naděje na úspěch ve válce, když je v armádě mezi důstojníky tolik nepřátel?“

Na základě tohoto udání byli ruští důstojníci rakousko-uherské armády zbaveni hodností. Ve Vídni proběhl soud s významnými ruskými činiteli, kteří byli odsouzeni za špionáž ve prospěch Ruska na základě toho, že u nich našli rusky psané dopisy, ruské knihy, noviny (distribuované rakouskou poštou) a pohlednice. Svědek v procesu, advokát Fjodor Vanjo, definoval předmět procesu takto:

„Kdo mluví rusky, nemůže být loajální občan Rakouska-Uherska. Loajální občan je pouze Ukrajinec.“

Čistky proběhly mezi politiky, důstojníky, učiteli i studenty, ale teror postihl i rolníky a dělníky. Zpočátku se jednalo pouze o degradace, propouštění, věznění a vyhrožování. Jsou i informace o hladomoru – mělo k němu dojít v roce 1913[117]. Lidé odmítali vzdát se svého jazyka a své identity ve prospěch jakéhosi ‚ukrajinství‘. Ale pozor! To ukrajinství s sebou neslo výhody: klid, funkce, možnost si nakrást během pogromů… Zcela jistě se našli tací, kteří na to slyšeli. Armáda dostala seznam obcí, v nichž vyhráli ‚rusofilové‘. Tyto obce byly na začátku světové války srovnány se zemí. Ostatně podobně, byť ne tolik vyhroceně, to fungovalo i v dalších končinách Rakouska-Uherska, té občas tolik opěvované říše. Předmětem a obětí stejné politiky byli i Čechoslováci.

Po rozpoutání světové války se využily seznamy ‚nespolehlivých‘. Jen bylo nutno někam ty nespolehlivé umístit. A tak podle britského vzoru vznikly v září 1914 v Thalerhofu[118] nedaleko Štýrského Hradce a v terezínské pevnosti[119] první koncentrační tábory na evropském kontinentu[120]. Vláda nechala nacionalisty hlásat, že všichni Rusové jsou vlastizrádci, a za dojemné spolupráce se zglajchšaltovanými fanatiky organizovala pochody smrti. Kdo mluvil rusky, měl vytyčenou cestu. Nedělám si nejmenší iluze, že zároveň ve svém fanatizmu si nacionalisté přišli na své a řádně si nabrali z majetku rusofilů. A zcela určitě si je podle toho vybírali. Ono to jinak na světě nechodí.

Není znám počet mrtvých padlých cestou. Co se týče Talerhofu, mělo tam být umístěno přes dvacet tisíc lidí a podobný počet byl i v Terezíně, dohromady 40-50 tisíc lidí. Represe postihly asi 120 tisíc lidí. Ve skutečnosti celkový počet lidí nahnaných do pochodů smrti, stejně tak i skutečný počet zemřelých, není znám. Mrtví se prostě nepočítali ani cestou, ani v táborech. Dnešní odhady

115 pl.wikipedia.org/wiki/Michał_Bobrzyński

116 Záložní důstojníci jako ‚jednoroční dobrovolníci‘, viz například Haškův Švejk

117 Lin: Tábor smrti Talerhof (2);
viz www.zvedavec.org/komentare/2014/12/6259-tabor-smrti-talerhof-2.htm

118 en.wikipedia.org/wiki/Talerhof
Rychlík, Zylinskij, Magocsi: Dějiny Ukrajiny, Nakladatelství Lidové noviny, 2015

119 en.wikipedia.org/wiki/Ukrainian_Austrian_internment

120 Dokumentární film Věry Kuzminy Убить русского в себе.
viz www.youtube.com/watch?v=A10LluwpVcw

se zakládají na počtech těch, kteří genocidu přežili. Fotografie, uvedené v dokumentárním filmu Věry Kuzminy, jsou výmluvné. Rakouští důstojníci pózují u šibenic, u hromady mrtvol a podobně. Samy o sobě zpochybňují oficiální tvrzení o třech tisících mrtvých. Další lze nalézt v knize svědka událostí Vasilije Romanoviče Vavrika[121]. V Talerhofu zřízení táborů znamenalo jen ohrazení prostoru, do něhož byli internovaní nahnáni tak, že zakrývali celou plochu. Baráky, spíše jen přístřešky, se začaly stavět až na konci roku 1914, do té doby byli vězni ponecháni osudu jen tak na zmrzlé zemi. O kvalitě rakouského personálu pod velením jakéhosi von Stadlera nemá smysl psát, ostatně němečtí následovníci o tři desetiletí později nic nového nepředvedli. Za dozorce s nejhorší pověstí platili Timčuk a Čirovský, oba samozřejmě ‚Ukrajinci'. Podobně to platilo i o stravě. Asi nebyla tak vědecky přesná jako v Třetí říši, ale to byl snad jediný rozdíl. Personál se činil! Odhaduje se, že asi dva tisíce lidí bylo umučeno při soukromých zábavách. Tábor zrušil v květnu 1917 po svém nástupu na trůn Karel I. a je velmi špinavou vizitkou sice pracovitého a vytrvalého, ale státnicky neschopného Franze Josefa.

První světová válka

Průběhu první světové války se dotkneme jenom okrajově, podíváme se pouze na několik souvislostí mezi událostmi minulými a budoucími.

Pro začátek zajímavá informace. Traduje se, že na radu Rasputina[122] se Nikolaj II. dodatečně pokusil válce vyhnout tím, že chtěl změnit právě vyhlášenou všeobecnou mobilizaci na částečnou. Nikolajův bratranec, německý císař Vilém II. totiž všeobecnou mobilizací Ruska svůj vstup do války podmínil. Rasputin při této příležitosti předpověděl Nikolajovi, že pokud půjde do této války, jeho dynastie bude svržena. Již v roce 1912, v době balkánských válek, v nichž se Nikolaj II. chtěl angažovat, ho prý Rasputin na kolenou prosil, aby to nedělal. Rasputin také podle francouzského velvyslance Paleologa říkal carovi, že by se měl sblížit s Německem a vystříhat se Francie[123].

Jenomže generální štáb měl s Nikolajem II. špatné zkušenosti, protože car již vydaná rozhodnutí rád měnil. Proto se důstojníci jednoduše naučili zapírat osoby, které právě obdržely rozkazy od Jeho Veličenstva. Ze zvyku to udělali i tentokrát, a tak se Nikolaji nepodařilo změnit všeobecnou mobilizaci na částečnou – a Rusko bylo do války zataženo.

Ale vraťme se k první světové válce. První otázkou je, proč do ní Ruská říše vlastně vstoupila. Povídání o Ferdinandovi, slovanských bratřích a tak podobně jsou dobré jen jako pohádky pro malé děti. Vysvětlení je jednoduché. Rusko tehdy ovládal britsko-francouzsko-belgický kapitál a ten si z Ruska udělal svoji kolonii. Válku rozpoutaly britské intriky a britské zájmy na omezení

121 В. Р. Ваврик: ТЕРЕЗИН И ТАЛЕРГОФ; viz www.ukrstor.com/talergof/terezin.html

122 **Rasputin Grigorij Jefimovič** (1869?-1916) byl mnich rolnického původu, ze Sibiře. V roce 1903 přijel do Petrohradu. O rok později již získal pověst jurodivého (proroka) a duchovního vůdce. Koncem roku 1904 se setkal s carem Nikolajem II. a brzy nato začal léčit jeho syna Alexeje. V té době měl velký vliv na panování Nikolaje II. Proto proti němu začala okolo roku 1910 v tisku kampaň. V roce 1914 vznikalo spiknutí, na kterém se podílela širší carská rodina. Koncem roku ho těžce zranila Chionie Guseva. Zavražděn byl ale až v prosinci 1916 za poněkud absurdních okolností (nejprve ve velkém konzumoval koláče s kyanidem draselným, potom na něj vystřelili, on z paláce utekl, snažil se schovat, ale našli ho a strčili do řeky pod led) za účasti význačných ruských osobností a britského agenta O. T. Raynera. Rasputin sepsal dvě knihy a je autorem řady proroctví.

123 Мышкин Л.: Великобритания - враг России №1,
viz icfsp.ru/strategicheskie-novosti/velikobritaniya-vrag-rossii-no1/

vlivu dalších zemí, především Německa – a také Ruska. Rusko jednak mělo snížit válečné zatížení samotné Velké Británie, jednak se ve válce s dobře připraveným Německem mělo vyčerpat. Britským zájmem byla expanze do ruské Střední Asie.

První světová válka měla dvě hlavní válčiště, a to na západě a na východě Evropy. Jenže tenkrát klíčovým válčištěm byla západní fronta, kde probíhaly ony strašlivé mlýnky na maso. Za první světové války byla východní fronta tou klidnější.

A jak si ruská armáda za těchto podmínek stála? Rakousku-Uhersku byla asi celkem rovnocenným soupeřem, ale německé armádě rozhodně nestačila ani výcvikem, ani vybavením.

Zajímavou otázkou jsou ruské ztráty. Na wikipédii[124] se část o ruské účasti odkazuje na historika C. V. Volkova, který píše, že Rusko bylo 1. světovou válkou poměrně málo zasažené. Celkové ztráty měly dosáhnout 775-991 tisíc vojáků, tedy pouze 11,5% stavu vojsk. Dokonce prý v Rusku ani nenastaly potíže se zásobováním, takže v týlu údajně v průběhu války nevznikly žádné další ztráty!

Jenomže tomu neodpovídají další informace[125], podle kterých ruská armáda do války vstoupila s 1,4 miliónu vojáků a po mobilizaci měla asi 6 miliónu vojáků. V průběhu války bylo mobilizováno celkem asi 16 miliónu lidí. Výšeuvedená Volkovova informace o relativních ztrátách (11,5 %) vzhledem k početnosti vojsk ukazuje na stav armády 6,7-8,6 miliónu vojáků. Na necelý milión padlých by mohlo připadat tak dva až tři krát více raněných, tedy asi 2,5 miliónu invalidů, kteří museli být demobilizováni, což dohromady vytváří ztrátu okolo 3,5 miliónu vojáků. Ale v takovém případě by ruská armáda dle počtu mobilizovaných měla mít nejméně 12 miliónu vojáků a to je mimo realitu[126].

Daleko pravděpodobnější je názor, že ruské vrchní velení se počty padlých vůbec nezabývalo[127] (!) a ani spojencům nesdělovalo žádná čísla s tím, že „*svědectví podobného druhu pouze ostouzejí ruskou armádu v očích cizinců*“. Podle tohoto zdroje výše uvedené ztráty pocházely z rozboru, který si vyžádala v roce 1917 Francie, ale započteny byly pouze ztráty severního frontu, které se podařilo nějak zkompletovat. Zajímavější pak je tvrzení, že souhrnné číslo ztrát, ruského Červeného kříže v zimě 1916/1917 na základě padlých deklarovaných Německem, Rakousko-Uherskem, Bulharskem a Tureckem je 2,2 miliónu vojáků. Celkový odhad padlých ruských vojáků za celou první světovou válku potom činí asi 3,5 miliónu.

Antoine Prost[128] uvádí, že Ruská říše měla asi 2 milióny padlých, asi 5 miliónu raněných a 1,5-2 milióny zemřelých nevojáků, především v důsledku problémů se zásobováním – tedy také daleko od tvrzení C. V. Volkova. Pokud vojenské ztráty odečteme od počtu mobilizovaných (asi 16 miliónů), vychází početní stav armády asi 9 miliónů vojáků, což již vypadá daleko rozumněji.

A nyní již plnou parou ke zprvu tak nenápadnému výbuchu.

Rok 1917

Kritickým místem se staly ruské elity. Kupodivu za státním převratem stáli ti, kterým se uprostřed války dařilo nejlépe, nemuseli umírat v zákopech světové války ani netřeli bídu v ruském

124 ru.wikipedia.org/wiki/Первая_мировая_война

125 Спиридонов Илья: Возрождая Россию; rushor.su/articles/20286

126 Vycházím z předpokladu, že početní stav Ruské armády byl počet mobilizovaných mínus počet padlých a raněných a toto číslo by mělo být někde okolo 6-8 milióny vojáků.

127 Потери и состояние российской армии во время Первой мировой войны; viz scisne.net/a890 a také ttolk.ru/?p=19581

128 encyclopedia.1914-1918-online.net/article/war_losses

týlu. Vůdcové Svazu 17. října (okťabristů), A. I. Gučkov a M. V. Rodzjanko – esa s plnými ústy vlastenectví a vedení války do vítězného konce. Přitom vytáčeli ceny vojenských dodávek do nebeských výšin a žili v přepychu, o jakém se vojákům, rolníkům i dělníkům mohlo jenom zdát.

Konkrétně samolibý Gučkov se začátkem roku 1917 dopustil netaktnosti tím, že veřejně promluvil o nějakém svém rozhovoru s carem, což car nelibě nesl. Gučkov se nejspíše rozhodl potrestat cara tím, že ho ‚vymění'. Jako prostředek snad mělo posloužit vyvolání společenských bouří tím, že se omezí dodávky obilí do metropole na jednu čtvrtinu[129]. No, povedlo se mu to.

Přímou předehrou únorové revoluce bylo vcelku překvapivé rozhodnutí cara svolat 14. 2. 1917 Státní dumu. Všeobecně vládlo přesvědčení, že vláda po prodloužených novoročních prázdninách Státní dumu prohlásí za rozpuštěnou[130]. Téhož dne ve Státní dumě poslanec Kerenskij prohlásil, že *„historickým úkolem ruského lidu v této chvíli je okamžité zničení středověkého režimu, ať to stojí, co to stojí…* ". Car nakonec zareagoval a v noci z 26. na 27. 2. Státní dumu rozpustil.

Únorová revoluce

Poté, co car rozpustil Státní dumu, Kerenskij vyzval její předsednictvo, aby se nepodvolovalo carovu nařízení. Kerenskij vstoupil do formujícího se Prozatímního výboru, do jehož čela se postavil dosavadní předseda Státní dumy okťabrista Rodzjanko. Následně Kerenskij jednal s vojáky a přebíral od nich zatčené ministry, zadržené peníze a tajné dokumenty vlády.

Souběžně s tím došlo k události úplně jiné. Po tuhých mrazech, kdy většina lidí nevycházela z domů, se počasí vylepšilo a hospodyně vyrazily do ulic na nákupy, doplnit vyjedené zásoby. Ovšem obchody takový nápor nečekaly, potraviny z nich brzo zmizely. Uvádí se, že příčinou událostí bylo snad i to, že krátce předtím byli odvedeni na vojnu někteří petrohradští pekaři. Ale řada zpráv říká, že potravin bylo v metropoli dost a jejich nedostatek v obchodech byl Gučkovovou intrikou. Ženy se začaly srocovat a bouřit. 27. 2. tyto bouře přerostly ve všeobecnou stávku, k níž se připojili vojáci petrohradské posádky (čítající někde mezi 170 až 250 tisíc vojáků). Ti se připravovali do války, ale ve snaze zabránit svému odjezdu zahájili protesty.

Náčelník generálního štábu generál Alexejev se po konzultacích s nejvyššími veliteli rozhodl vzpouru nepotlačovat, ale přimět cara Nikolaje II. k abdikaci. Carská vláda projevila naprostou neschopnost situaci zvládnout a nenašel se nikdo další, kdo by se na stranu monarchie postavil. Carem doporučený následník se vzdal cti státi se carem a vládu převzala (již rozpuštěná) Státní duma.

Prozatímní vláda

1. 3. 1917 se konalo rozšířené zasedání Prozatímního výboru za účasti ústředního výboru kadetů, tzv. progresívního bloku (spíše nacionalistů) ze Státní dumy a zástupců právě vzniklého Petrohradského sovětu. Na něm byla uzavřena dohoda o nové vládě a o volbách do Ústavodárného shromáždění. Členy vlády se vedle asi nejiniciativnějšího Kerenského jako ministra spravedlnosti stali především představitelé společenských organizací, Zemstva (viz Slovníček) a Ústředního vojensko-průmyslového výboru. Předsedou vlády byl jako mravní autorita jmenován G. J. Lvov. Za jistou zajímavost lze považovat, že Lvova předsedou vlády jmenoval Nikolaj II. hodinu před abdikací. Ještě téhož dne nová vláda vydala Nařízení č.1, jímž moc nad vojskem získaly vojenské výbory.

2. 3. 1917 se Nikolaj II. vzdal trůnu a den nato i velkokníže Michail Alexandrovič. Celé to asi byl zajímavý propletenec intrik. Původním úmyslem iniciátorů (Gučkov, Rodzjanko) zřejmě bylo převzít vládu a odpovědnost ponechat panovníkovi. Zdá se, že to prohlédl nejen car, který abdikací vyvázal i svého syna, ale i carův bratr Michail Alexandrovič, který připustil svoji korunovaci sou-

129 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

130 ru.wikipedia.org/Временное_правительство_России,
ru.wikipedia.org/Февральская_революция,
ru.wikipedia.org/Керенский,_Александр_Фёдорович ad.

hlasem tehdy ještě nesvolaného Ústavodárného shromáždění. Nakonec do Prozatímního výboru přišli i zástupci sovětu a bývalé poslance přímo vyzvali, aby Prozatímní výbor zformoval vládu[131]. Připomeňme si hezkou scénu, kdy jacísi prý představitelé lidu přišli za vznešenými poslanci Státní dumy, aby zkušení a odpovědní poslanci sestavili vládu a ti si z toho skoro nadělali do kalhot, protože se obávali hněvu lidu. Poslance musel uklidňovat jakýsi monarchista, že se ti lidé opravdu nepřišli přesvědčit, že jim v žilách koluje modrá krev, ale že opravdu chtějí, aby Prozatímní výbor sestavil vládu.

Prozatímní výbor se takto dostal do situace, ve které se ocitnout nechtěl. Najednou měl sestavit vládu, ale při absenci panovníka to zároveň znamenalo převzít odpovědnost. A to již bylo mimo jejich představy. Asi tušili, že nic slavného nepředvedou.

Nová moc měla oporu celé společnosti a před sebou spoustu velmi naléhavých úkolů. Byla doprovázena řadou oslavných projevů. A těmi projevy vše i skončilo. Během několika týdnů byly likvidovány komise pro dozor nad tiskem, policie, četnictvo a o několik dní později i Ochranka. Ministr spravedlnosti Kerenskij nařídil propustit všechny politické vězně a vyhnance na Sibiři, pozdravovat je jménem nové vlády a zajistit jejich čestný příjezd do Petrohradu. Jeho dalším úkolem byla revize zákonů, včetně rovnoprávnosti pro židy a ženy. Zároveň zřídil prozatímní soudy, řešící spory v Petrohradě. Předseda vlády Lvov odvolal gubernátory a jejich úkoly předal gubernským správám Zemstva. Vzápětí sestavil komisi pro vyšetřování nezákonného jednání bývalých hodnostářů, ale ta nakonec odsoudila jediného – generála Suchomlinova za to, že ruská armáda nebyla připravena na válku! Byla vyhlášena všeobecná politická amnestie, v důsledku čehož se na svobodu dostalo devadesát tisíc lidí, nazývaných později ‚Kerenského ptáčata'. Prozatímní vláda se podobnou činností zabývala i nadále.

Plnou silou se také vrhla na organizaci voleb do Ústavodárného shromáždění, ale protože měla mandát vymezený pouze těmito volbami[132], příliš s nimi nepospíchala. Možná také byl problém jenom v tom, že lidé, kteří se za tímto účelem sešli, nebyli zrovna tahouni. Vláda 25. 3. rozhodla o svolání zvláštní rady pro přípravu projektu voleb. Tato rada ihned po svém sestavení zahájila práci přesně o dva měsíce později… Výsledkem byl volební zákon o všeobecných, rovných, tajných a přímých volbách. Právo účastnit se jich měly i ženy. Zákon neobsahoval žádné majetkové, náboženské, národnostní a vzdělanostní omezení. Volby byly vyhlášeny 14. 6. na 30. 9. 1917. Ovšem 9. 8. Prozatímní vláda rozhodla o odkladu na 12. 11. 1917. Snad teprve tehdy byl dokončen volební zákon.

Stručně řečeno, Prozatímní vláda svojí nečinností velmi rychle utratila legitimitu jak svoji, tak i Ústavodárného shromáždění.

Venkov

Na změny rychle zareagoval venkov. Rolníci vycítili oslabení moci, která až dosud chránila poměščiky a bránila tolik potřebným změnám. Ihned začali organizovat vlastní správní orgány (viz Slovníček – heslo volosti), na kterých se nepodíleli poměščici, inteligence a většinou ani kulaci a samostatní ‚Stolypinovi' rolníci. Prozatímní výkonné výbory uznávaly jediné možné řešení: konfiskaci veškeré půdy poměščiků a církve, často i velkých kulaků a spekulantů s půdou. Samozřejmě, že bez jakéhokoliv výkupu. Žádná politická síla Ruska neměla na vývoj na venkově vliv. To se týkalo i eserů, o nichž se říkalo, že se o venkov opírají[133].

Zprvu se poměščici pokusili s půdou spekulovat a snažili se ji prodat do zahraničí. Protože požadavkem rolnictva byl zákaz prodeje půdy a pokusy poměščiků je pouze vydráždily, prudce za-

131 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

132 ru.wikipedia.org/wiki/Выборы_во_Всероссийское_учредительное_собрание

133 Прудникова Е.Прудникова Е. А. А., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013
Reed J.: Deset dnů, které otřásly světem; Panorama; 1982

čal růst počet rolnických bouří. Prozatímní vláda 3. května slíbila zákaz prodeje půdy, dokonce vydala nařízení notářům o pozastavení převodů půdy, 25. května je však na nátlak poměščiků zrušila. Rolníci na jedné straně začali násilně bránit převodům pozemků, na druhé straně začali přímo konfiskovat půdu poměščiků. Jakmile to vešlo ve známost, mnoho vojáků-rolníků rychle (i se zbraněmi) dezertovalo, aby si také přišli na své. Odpovědí bylo znovuzavedení vojensko-polních soudů, tím se dále zvýšilo napětí, aniž by se cokoliv vyřešilo[134].

Proto 12. července Prozatímní vláda otázku převodu pozemků, stejně jako otázku nájemních poplatků delegovala dolů, na pozemkové výbory. Pozemkové výbory vyšly rolníkům vstříc. Poměščici zareagovali také. Začali se organizovat, napadli pozemkové výbory, jejich členy uvěznili a vydávali je soudům. Přitom samotná Prozatímní vláda již 8. července otevřeně vyhrožovala, že *„zlikviduje destruktivní a dezorganizující zemědělskou politiku venkova“*. Ve skutečnosti se pouze podařilo zavést jakési usnesení vztahující se k provádění Stolypinovy reformy, ale to proto, že rolníci již přešli od pogromu na poměščiky k pogromu na samostatné (Stolypinovy) rolníky.

V srpnu následoval velký podvod. Po něm začaly rozsáhlé rolnické bouře. 6. srpna Prozatímní vláda oznámila, že v žádném případě nedojde ke zvýšení pevných výkupních cen obilí pro rok 1917. Rolníci, nečekajíce podraz, obilí za tyto ceny prodali. Ve skutečnosti Prozatímní vláda potichu zvýšení cen chystala a poměščici to věděli. Náhle zvýšila ceny na dvojnásobek a rolníci tratili. Na venkově se rozpoutal teror, teď už nejen proti poměščikům a kulakům, ale loupilo se všude, kde něco bylo.

Prozatímní vláda místo konstruktivní činnosti předvedla pouze takovéto podrazy. Sice již dříve slíbila znárodnění půdy, ale tento slib nemohla splnit, protože byla pod příliš velkým tlakem ze zahraničí. Značná část pozemků byla zastavena a znárodnění by dostalo do problémů banky, které na tyto pozemky poskytly úvěry. Banky byly většinově zahraniční. V základní vnitropolitické záležitosti se tak Prozatímní vláda ukázala zcela bezmocná.

Za spontánními rekvizicemi půdy následovaly rekvizice inventáře a hospodářských zvířat. Stejně spontánně se zrušila Stolypinova reforma a vydávaly se zákazy prodejů půdy. Následovalo převzetí sýpek a dozor nad nájemními smlouvami. Rolníci se zcela přirozeně vrátili k jedinému zřízení, které znali – občině.

Při té příležitosti je vhodné připomenout, že poměščici měli i určitou pozitivní funkci. Na venkově vlastně zajišťovali řadu služeb, například určité minimum lékařské péče, někde podporovali školy (školní docházka nebyla do posledních dnů říše povinná!) a zajišťovali obchodní spoje. Po roce 1917 vzrostla (již tak strašlivě vysoká) kojenecká úmrtnost. Nenávist venkovanů byla bezmezná, a kdo před ní neutekl, rychle zaplatil životem (viz také hlava Československé vojsko na Rusi)! Rozpadly se všechny instituce, které až dosud podporovaly společenskou dělbu práce a společenské služby. Výslovně upozorňuji na to, že tyto události neměly nic společného s bolševiky, protože ti tehdy na venkově neměli prakticky žádný vliv.

Tento vývoj vedl (kromě dalšího) i k novému výraznému rozdělení bohatství. Na jedné straně ozbrojení dezertéři získali nejlepší půdu. Stali se novými kulaky, ale půdu nakonec pouze pronajímali rolníkům, protože to bylo nejvýnosnější. Na druhé straně zůstali ostatní rolníci, na které zbyla podřadnější půda. Okraj představovaly vdovy po padlých a ti, kteří nedezertovali. Ti se rychle dostali do silně závislého postavení na nových kulacích.

Sověty

Prozatímní vláda byla následníkem Státní dumy a sledovala její politické tradice. Představovala liberálně-demokratické pojetí moci, jak se v Rusku podle západoevropského způsobu zformovala po roce 1905. Liberálně-demokratický koncept předpokládá existenci několika politických stran, které mezi sebou bojují o moc.

134 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

Jenže tradiční pojetí moci je jiné. Je to dohoda na společných cílech a spolupráci na jejich dosažení. Mechanizmy již byly v roce 1905 vyzkoušené[135], koneckonců Volosti a Zemstva (viz Slovníček) také byly založeny na stejných zásadách. V tomto smyslu se brzy po Únorové revoluci společnost na venkově začala spontánně formovat. Jejím vyjádřením byly místní rady – rusky sověty. Ty také začaly organizovat státní instituce[136].

Fakticky tento vývoj proběhl ve velké míře mimo město a mimo (většinou sebestřednou) inteligenci. Rozhodující silou byli většinou prakticky negramotní lidé. Proto je o těchto skutečnostech jen velmi málo pramenů. V této souvislosti připomenu ruskou revoluci roku 1905. Máme spoustu informací o událostech ve městech, ale zjistit, co se stalo na venkově a že to vlastně byly události daleko nejpodstatnější, bylo velmi obtížné. Zde je stejně skryté pokračování, navíc vysvětlující řadu specifik sovětské doby[137].

Do sovětů ve městech začaly pronikat jednotlivé politické strany, které je chtěly využít pro své cíle, ale sověty to nedovolily a stranickost zřejmě potlačovaly[138]. Městské sověty zachovaly venkovské zvyky. Kara-Murza píše, že ruské dělnictvo si zachovalo venkovské společenské zvyky, a proto také zůstalo jako společenská třída akceschopné.

Sověty se zformovaly jako mocenský systém paralelní k Prozatímní vládě. Můžeme říci, že s ohledem na neschopnost Prozatímní vlády sověty nemohly neuspět. Protože vznikly jako orgán určený k dosažení nějakých cílů, byly akceschopné a své úkoly plnily. Oproti Prozatímní vládě nebetyčný rozdíl.

V metropoli to byl ‚Petrohradský sovět dělnických a vojenských zástupců' (dále jen Petrosovět). Navazoval na tzv. vojensko-průmyslové výbory, zřízené v roce 1915 za účelem vylepšení zásobování vojsk. Jejich hlavní funkcí mělo být rozdělování státních zakázek, kromě toho měly zajišťovat sociální smír. Údajně si moc dobře nevedly a zakázky v celkové výši 400 mil. rublů dokázaly naplnit jen asi z poloviny. Ministr vnitra Protopopov dal 27. 1. 1917 celé vedení Ústředního vojensko-průmyslového výboru zatknout. Ráno 27. 2. revolučně naladění vojáci osvobodili členy výboru a hned poté byly na tentýž den vyhlášeny do Petrosovětu volby.

Petrosovět měl zprvu mezi 300 a 500 členy a zvolil 15-členný výkonný výbor (ÚVV), v jehož čele stanul předseda menševické frakce ve Státní dumě N. S. Čcheidze. Druhý den byli zvoleni zástupci městských továren a vojáci, kterých nakonec bylo asi v tří tisícovém sboru nejvíce.

Ještě jeden výmluvný detail: Pozemkové výbory, na které Prozatímní vláda shodila zodpovědnost za řešení rolnických problémů, byly opět dílem Petrosovětu. Ten inicioval jejich zřízení 9. 4. 1917.

A na závěr poznamenejme, že v ÚVV Petrosovětu zasedl také Stalin a po celou dobu mandátu ÚVV patřil k jeho významným představitelům.

Krize

Brzy po svržení cara začala téci krev. Začátkem března došlo k bouřím u Baltské flotily, nejprve v Helsinkách, později i v Kronštadtu. Vojáci napadli své velitele a zhruba stovku nejvyšších velitelů zabili[139]. Ruská společnost se prostě s válkou neztotožnila a v prvé řadě si přála její ukončení. Společnost se rozhodla prosadit mír občanskou válkou.

---

135 Reed J.: Deset dnů, které otřásly světem; Panorama; 1982

136 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

137 Svoje studia se stalinskou tématikou jsem kdysi založil na jisté konstrukci toho, jak se vyvíjela situace na venkově. Později jsem začal mít problémy s logikou událostí a faktů, ale velmi dlouho jsem nemohl najít žádné vysvětlení. Rozumné popisy venkovských událostí prakticky neexistují.

138 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

139 Первая мировая война; viz nutidig.ru/w/fevralskaya_revolyutsiya

Vláda se snažila udržet při životě spojenectví s Velkou Británií a Francií, a dokonce připravila jarní ofenzívu. 18. dubna ministr zahraničí kadet Miljukov předal Velké Británii a Francii nótu o tom, že Rusko ve válce bude pokračovat. Začaly demonstrace, objevil se požadavek na abdikaci Miljukova a Gučkova (ministra války) a předání moci sovětům. Prozatímní vláda se snažila situaci řešit dohodou s Petrosovětem. Výsledkem byla první koaliční vláda pod vedením knížete Lvova. Do vlády vstoupili menševici a eseři a vláda slíbila provést agrární reformu. K té vlastně nikdy nedošlo.

I tato vláda pokračovala ve válce, a dokonce zahájila ofenzívu s cílem dobýt město Lvov. Vzhledem k demoralizaci Rusů jádro ofenzívních sil představovali Finové, na jejichž křídle stála československá brigáda. Finové neuspěli a Čechoslováci přes úspěšný průlom představovali jen okrajovou sílu. Válka lid rozzlobila. Vláda proto nechala obsadit jistý dělnický klub a odborovou organizaci a lidé odpověděli velkou stávkou.

Byla zde ještě jedna věc. Již jsem uvedl, že to byl nejspíše předseda Svazu 17. října Gučkov, kdo v únoru omezil rozvoz potravin po Petrohradu. Petrohrad byl metropolí Ruské říše, takže město bylo zásobeno dobře, mělo v sýpkách potraviny na dva roky. Ale spekulanti si dokázali najít cestičku k úředníkům, kteří měli sýpky na starosti. Samozřejmě, že to zase byli okťabristé a kadeti, prý ‚uvědomělí a státotvorní lidé'. Sýpky se rychle vyprázdnily a v létě ve městě nastal tentokrát už opravdový hlad[140].

Parvus

Rusko na straně dohodových mocností bylo ve válce s centrálními mocnostmi. Německo mělo samozřejmě zájem Rusku uškodit. Za situace, kdy se moci v Rusku ujali revolucionáři, Němci vcelku logicky podpořili třemi milióny říšských marek Parvuse, který za to shromažďoval další ruské revolucionáře v zahraničí a s malým kapesným je odesílal do Ruska. Němci usoudili, že když do Ruska pošlou velkou skupinu revolucionářů, vzroste zde zmatek a bojeschopnost země poklesne. A že Rusů, kteří se až dosud nesměli vrátit bylo mnoho! V jednom se však přepočítali. Do Ruska se jich vrátilo tolik, že prostě už jen zákon velkých čísel ručil za to, že se vrátili nejen žvanilové a ‚ostří hoši', ale i schopní vůdci.

Jeden z nich, Vladimír Iljič Uljanov – Lenin, do té doby známý jen mezi revolucionáři a ruskými intelektuály, byl sice také jedním z emigrantů – revolucionářů, ale pod tímto pláštíkem se skrýval silný duch, vlastenectví, široký obzor, jasný cíl a rozhodnost jej naplnit. Lenin se Parvusovi a německým penězům vyhýbal a o pomoc požádal švýcarského sociálního demokrata Fritze Plattena[141]. Jestli Platten peníze dostal od Parvuse, je otázkou[142].

‚Spojenci'

Ovšem v té době do Ruska putovali i další revolucionáři, například Trockij s rodinou. Mluví se o tom, že byrokratické problémy řešil Woodrow Wilson – samotný prezident USA[143]! Trockij nasedl na parník Kristianiafjord, ale když parník zakotvil v Kanadě, Britové ho jako německého agenta (!) zatkli a uvěznili. Trockij byl propuštěn na žádost britského velvyslanectví ve Washingtonu poté, co se na ně obrátil Státní department USA… Autor výše uvedeného článku píše, že se angažoval

140 Прудникова Е. А.Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

141 Celou akci asi vymyslel a zorganizoval Parvus (viz Životopisy – Gelfand), který dostal od Němců 3 mil. říšských marek. Lenin však s Parvusem nechtěl mít nic společného a Platena nepodezíral, že by ho platil Parvus.
Viz Борис Юлин о предателях; www.youtube.com/watch?v=abssFC5zfdY,
Podobně se píše i o Parvusovi na wikipédii.

142 en.wikipedia.org/wiki/Alexander_Parvus

143 Sutton A. C.: Wall Street and Bolshevik Revolution; Arlington House Publishers, New Rochelle, New York, 1981, viz www.e-reading.club/book.php?book=133676

i P. Miljukov, ministr zahraničí Prozatímní vlády. Tamtéž se uvádí, že Leninovu cestu přes Německo až do Ruska umetly a peníze zajistily tajné služby Velké Británie a USA[144]! To si jen společní přátelé vzájemně otevírají dveře. V tomto případě jím byla figurka již zde a dosud ne naposledy zmíněná – ctihodný americký kapitalista a bankéř, člověk tolik vnímavý k utrpení bližních, generální sponzor ruských revolucí Jacob Schiff! Vždyť to vlastně bylo skoro v rodině! A když padají jména bankéřů, budou i peníze! Trockij rozhodně nejel na sucho. Britové u něj našli nějaké to kapesné na cestovní výlohy, celkem deset tisíc tehdejších dolarů[145].

Na tomto parníku se sešla zajímavá cháska. Na pozvání bývalého předsedy finančního výboru Demokratické strany a osoby z úzkého okruhu Woodrowa Wilsona Charlese R. Cranea[146] tam byl jako jištění Trockého Lincoln Steffens. Podle Steffense šlo o organizaci ‚opakované revoluce'. Samotný Crane byl již v Rusku – bez jakéhokoliv formálního pověření, na celou operaci zřejmě dohlížel.

Položili jste si otázku, proč američtí kapitalisté podpořili socialistickou revoluci? Je nejvyšší čas o tom začít přemýšlet!

Uvádí se, že Lenin byl Únorovou revolucí zaskočen a spíše, než za spontánní výbuch hněvu, ji považoval za angažmá dohodových spojenců. Ostatně Lenin není sám. Dodnes existuje názor, že za Únorovou revolucí stál britský velvyslanec G. W. Buchanan, který chtěl převést Rusko do podoby konstituční monarchie, a tak snad zvýšit jeho bojeschopnost[147]. Nezanedbatelné signály podporují tuto hypotézu.

Vedle podpory Lenina a Trockého jde především o vraždu Rasputina v prosinci 1916, na níž se podílel další britský agent Oswald Theodore Rayner[148], spolužák Felixe Jusupova. K vraždě došlo v paláci Jusupova. Podle Britů se Rasputin snažil ukončit válku, a proto se ho Britové rozhodli zbavit. Samotný Rayner byl v té době v Petrohradě a byla to nejspíše kulka z jeho zbraně, co proletěla Rasputinovi hlavou a měla jistit jeho smrt. Kromě toho Buchanan pořádal přátelská posezení, na kterých se u dobrého vína otevřeně diskutovalo, jestli bude nutno zabít pouze carevnu, nebo i cara[149]. To že je vyslanec spřátelené země? Ne. Velká Británie nemá trvalých přátel, jen trvalých zájmů. Ale i tak – copak se tak chová spojenec během války? Jak do toho zapadá Lenin s Trockým? Docela dobře. Rusko překáželo britským zájmům ve Střední Asii. Cílem Velké Británie byla likvidace Ruska.

Vlastně tady máme již dva zahraniční zdroje, které stály za výbuchem ruských revolucí. Němci se podíleli podporou revolucionářů a na druhé straně si Britové přiložili svoje polínka na obou stranách politického spektra Ruska. Nejprve se podíleli na vraždě člověka, který přes všechna negativa představoval spojení ruské vlády s lidem. Potom na začátku Únorové revoluce organizovali společně s USA dělnické bouře a za účelem úplného rozkladu Ruska zpovzdálí podpořili příjezd vedle řady dalších i Trockého a Lenina[150].

Lenin

Když vypukla Únorová revoluce, začal Lenin hledat cestu do Ruska. Byl v té době ve Švýcarsku a cesta do Ruska znamenala jet buď přes Německo, nebo Francii anebo přes Itálii. Původně

144 Цепляев В.: Агенты революции. Бы ли Владимир Ленин шпионом Германии?, viz www.aif.ru/society/history/32605

145 Sutton píše o tom, že peníze byly německé a ruské, zatímco u Trockého našli 10 000 dolarů.

146 ru.wikipedia.org/wiki/Крейн,_Чарльз_Ричард

147 ru.wikipedia.org/wiki/Июльские_дни_(1917)

148 en.wikipedia.org/wiki/Oswald_Rayner

149 Прудникова Е. А.Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

150 Цепляев Виталий: Агенты революции. Бы ли Владимир Ленин шпионом Германии?; noviny Аргументы и Факты, 11.4.2012; viz www.aif.ru/society/history/32605

předpokládal cestovat přes Francii, teprve dodatečně se ukázala možnost cesty přes Německo, kterou nakonec využil[151]. Ve Stockholmu potom dostal ruské vízum a i lístky na cestu ze Stockholmu do Ruska pro sebe i celý svůj doprovod.

Leninovu cestu do Ruska tedy zaplatil Leninův švýcarský kolega a Parvus byl spokojen. Cestou se snad Lenin s Parvusem sešel ve Stockholmu, ale stejně je nejasné, odkud vlastně byly peníze, které se tehdy k bolševikům dostaly. Ačkoliv se většinou mluví o tom, že je věnovali Němci, objevují se informace o tom, že mohly být britské, nebo americké. Lenin si na intriky ruských nepřátel dával pozor a na anglické wikipédii se píše, že rozbor Kerenského materiálů o německém původu bolševických peněz ukazuje na velké fabulace. To je ostatně v souladu s Leninovým odmítáním japonských i rakousko-uherských peněz[152].

Leninův příjezd do Ruska byl slavný, stejně tak i příjezd dalších revolucionářů. Ať už cestu platili Němci, nebo někdo jiný, příjezd provázela velká srocení a vznosné řeči. Lenin cestou hodně uvažoval o perspektivách dalšího vývoje v této bouřlivé situaci. Věděl již, že liberální koncept moci není vhodný. V roce 1905 se na venkově spontánně zformovaly zcela nové (přesněji řečeno ‚zcela staré') orgány moci, které pracovaly velmi dobře. V roce 1917 se stejně spontánně začaly formovat opět. To bylo neklamné znamení, že je to rozumné řešení. K tomu možná Lenin odhadl míru neschopnosti Prozatímní vlády a tak se nabízí rozumné vysvětlení jeho dalších kroků.

Lenin vsadil na sověty. Jenomže ty byly neslučitelné s liberální filozofií. Postavit se proti marxizmu nešlo, protože tím by zůstal zcela osamocen. Lenin to vyřešil tak, že prohlásil pohled marxistů za zkažený:

„Mně se zdá, že marxistický pohled na stát je maximálně zatížen vládnoucím oficiálním socializmem Západní Evropy, což se zřetelně potvrdilo zkušeností sovětské revoluce a vytvořením sovětů v Rusku.“[153]

Tím přiohnul ruské revolucionáře a inteligenci podle potřeb tradiční společnosti – a tímto okamžikem se Lenin liberálního přístupu zbavil. Inteligence se ve skutečnosti nikdy s konceptem takovéto lidové moci neztotožnila, a proto později tak snadno rozložila SSSR.

Zatímco ostatní revolucionáři zabředli do všeobecného marazmu vzletného žvanění, Lenin prohlásil, že Prozatímní vládu nemá cenu podporovat a že budoucnost je nutno založit na jiném konceptu: „*Všechnu moc sovětům!*“ Tím zaskočil i své stoupence, kteří zpočátku odmítali tyto tzv. ‚dubnové teze'. Další strany také nic jiného, než liberální koncept moci neuznávaly.

Na jednání bolševického Petrohradského výboru byly Dubnové teze velkou většinou odmítnuty. Ovšem z organizací (s dělnickou členskou základnou) jim zaznívala podpora[154], proto se o nich zahájila diskuze. Na 14. dubna byla svolána městská konference, na ní byl Leninův přístup podpořen a petrohradský výbor bolševiků se obměnil. Jádrem Leninova postoje byl požadavek ukončit v prvé řadě válku. Je dobré si uvědomit, že bolševici v poslední Státní dumě z roku 1912 měli pouze 6 ze 442 poslanců, přičemž v následujících letech bolševici vliv spíše ztráceli, neboť většina z nich byla vypovězena na Sibiř, nebo emigrovala.

Jen několik dní po bolševické konferenci, 18. dubna, předal Miljukov dohodovým spojencům nótu o dodržení spojeneckých závazků. Tím se Leninův postoj projevil jako velmi prozíravý,

151 Цепляев Виталий: Агенты революции. Бы ли Владимир Ленин шпионом Германии?; noviny Аргументы и Факты, 11.4.2012; viz www.aif.ru/society/history/32605

152 Na stránce o Leninovi na ru.wikipedia.org/wiki/Ленин,_Владимир_Ильич se uvádějí informace odporující takovémuto Leninovu mravnímu profilu. Jsou však označeny jako nepravdivé a probíhá okolo nich velká diskuze.

153 V. I. Lenin: Sebrané spisy, svazek 36, strana 50, viz leninvi.com/t36/p050

154 Muška J., Janda M.: Rok 1917 neznámý; Svět sovětů, 1967

bolševici začali rychle sílit a narůstalo nepřátelství ostatních politických stran. Válečná rétorika Prozatímní vlády podpořila vliv sovětů. Do ulic Petrohradu vyšly zástupy lidí, probíhaly demonstrace. Na některých demonstracích se objevili oponenti, uskutečnily se i protidemonstrace, které vyjadřovaly Prozatímní vládě podporu i snahu pokračovat ve válce. Došlo ke srážkám a střelbě.

Bolševici v doplňovacích volbách na přelomu května a června opět výrazně posílili a vypadalo to, že brzy získají v sovětech většinu a v klidu převezmou moc. Od 3. června se konal 1. všeruský sjezd sovětů. Následující den předseda sjezdu a ministr Prozatímní vlády Cereteli[155] prohlásil, že provedli největší revoluci. Následkem toho v Rusku zavládl chaos, v zemi probíhá občanská válka, rolníci svévolně obsazují zemědělskou půdu a vyřizují si účty s poměščiky a kláštery, vojáci dezertují i se zbraněmi, aby se tohoto reje také zúčastnili a důstojníci dezertují proto, aby ochránili své majetky. „*V Rusku dnes není politická strana, která by mohla říci: Dejte nám politickou moc a odejděte. Taková strana v Rusku neexistuje!*“ Na to se ozval Lenin zvučným prohlášením: „*Taková strana zde je!*“[156]

Sjezd sovětů svolal Petrosovět, aby konsolidoval moc sovětů. Byl to sjezd zástupců místních sovětů celého Ruska a zúčastnilo se ho 1090 poslanců[157]. Bolševici mezi nimi měli pouze 105 poslanců (asi 10%). Již zde oznámil Lenin aspiraci převzít moc. Jeho požadavek ukončit válku sjezd nepodpořil. Zároveň sestavil Ústřední výkonný výbor tvořený 320 poslanci, mezi nimi bylo 58 bolševiků, tedy skoro 20%. Donedávna prakticky neznámí bolševici se díky Leninově snaze řešit klíčové problémy a konstruktivní činnosti Stalina v Petrosovětu stali podstatnou politickou silou.

2. července se konalo shromáždění kulometného pluku, na němž po Trockém promluvil voják, navrátivší se z fronty, a popisoval vynucování plnění rozkazu k útoku. Shromáždění přijalo odsuzující rezoluci a druhý den vojáci poslali agitátory do ostatních kasáren a svolávali demonstraci. Existují názory, že to celé byla záměrná provokace, zacílená na zkompromitování bolševiků. Když bolševici zjistili přípravu demonstrace, vyslali své agitátory, aby jí zabránili[158]. To se nepovedlo a 3. července ozbrojení vojáci ve velkém počtu vyšli do ulic Petrohradu a demonstrovali proti Prozatímní vládě. 4. července se sešli dělníci a ozbrojení kronštadtští námořníci. Jejich průvod se zastavil u paláce Kšešinské a vyžádal si vystoupení Lenina (demonstranti odmítli nejprve Sverdlova a potom Lunačarského). Lenin asi tušil nějakou kulišárnu a nechtěl vystoupit. „*Co je to za pořádek? Nepřišli jsme sem poslouchat bolševické řeči. Lenina, Lenina!*“). Lenin nakonec přišel, demonstranti ho přivítali mohutným „*hurá!*“ a pochodovali dále. Na rohu Něvského prospektu a Sadové ulice je z okolních budov přivítala střelba. Námořníci palbu opětovali. Po městě se rozhořely boje. Odkud se tak najednou na střechách vzali vojáci s puškami a kulomety? Asi opravdu dopředu připravená provokace.

Výkonný výbor Petrosovětu po dlouhém jednání odmítl převzít moc od Prozatímní vlády a zřejmě iniciativou menševika Cereteliho 6. července menševici a eseři prosadili vyhlášení diktatury a odzbrojení dělníků a vojáků. Podle Stalina, vyjednávajícího zklidnění situace, se velení vojsk rozhodlo protesty krvavě potlačit. Útvary, které se zúčastnily demonstrací, byly odzbrojeny a vojáci deportováni. Již 4. července vydali bolševici výzvu, v níž se snažili vzbouřence uklidnit. Cereteli se diktaturu pokoušel prosadit již v červnu, ale zabránil mu v tom další menševik Martov (viz životopisy) prohlášením, že „*na bodácích umí vládnout každý hlupák*“.

Bylo jen otázkou času, kdy Prozatímní vláda padne. Jenomže sověty ovládané menševiky a esery byly Prozatímní vládě příliš vstřícné. Bolševici proto začali přebírat v sovětech iniciativu. Stalin (podobně, jako dříve Lenin) prohlásil, že „*se nelze držet dogmat, ale i marxizmus se musí apli-*

155 Iraklij Georgijevič Cereteli, ruský politik a gruzínský šlechtic. Člen Ústředního výkonného výboru Petrosovětu.
Viz ru.wikipedia.org/wiki/Церетели,_Ираклий_Георгиевич

156 ru.wikipedia.org/wiki/I_Всероссийский_съезд_Советов_рабочих_и_солдатских_депутатов

157 ru.wikipedia.org/wiki/I_Всероссийский_съезд_Советов_рабочих_и_солдатских_депутатов

158 Muška J., Janda M.: Rok 1917 neznámý; Svět sovětů, 1967

kovat tvůrčím způsobem“[159]. Podpora bolševiků dále rostla. Za těchto okolností se rozhodl spolupracovat s bolševiky i Trockij.

Výkonný výbor sovětu dohodl s bolševiky a vojáky opuštění paláce Kšešinské, ale než se tak stalo, vojenská klika nařídila jeho okamžité vyklizení. Vojáci převzali veškerou iniciativu a začali tvrdě likvidovat opěrné body ‚nepřátel revoluce‘. Celé město bylo plné vojenských hlídek. Začalo nové tažení proti bolševikům, součástí kampaně snad byla i výroba falzifikátů, plenění a zatýkání. Vládní oddíly prohledávaly dělnické čtvrti a hledaly zbraně.

Nastal protibolševický teror. Spousta bolševiků si šla sednout do chládku, další se před zatčením ukryli. Za jistou kuriozitu lze považovat skutečnost, že zatykač na Lenina podepsal pozdější Stalinův spojenec – menševik A. J. Vyšinskij. Lenin se nejprve schovával v Petrohradu, potom v Sušenském na salaši u finských hranic a nakonec ve Finsku.

Kornilov

Klíčovou událostí se stala změna v osobě vrchního velitele. Generál Brusilov (zřejmě na rozdíl od Kornilova) chápal události, neviděl ve vojenské diktatuře řešení problémů a odmítl se postavit do čela reakce. Na druhé straně generál Lavr Georgijevič Kornilov byl stoupencem klasických vojenských řešení, chtěl obnovit vojenskou disciplínu a trest smrti. Výkonný výbor sovětu se začal utápět v diskuzích. Došlo k další vládní krizi, kadeti vyhrožovali opuštěním koalice. Zůstali v Prozatímní vládě teprve poté, co byl Kornilov jmenován 18. července vrchním velitelem. 24. července se ustavila druhá koaliční vláda v čele s Kerenským.

Byl to takový zajímavý generál. Generál Alexejev ho charakterizoval slovy: „*srdce lví a hlava skopová*“. Na začátku války velitel divize, ‚vyznamenal‘ se tím, že když jeho divize byla na jaře 1915 obklíčena, on se štábem ji opustil a padl do rakouského zajetí. O rok později ze zajetí uprchl a tisk, ovládaný Angličany, z něj udělal hrdinu. Zřejmě pro zkušenosti získané v zajetí, se stal velitelem sboru. Po Únorové revoluci se stal velitelem Petrohradského vojenského okruhu – v té době to byla klíčová funkce ve státě. On osobně zatýkal carevnu. Ani potom se příliš nevyznamenal. Spustit palbu z děl proti obyvatelstvu města Petrosovět nepřipustil, a tak Kornilov raději utekl na frontu. Tam již pod své velení dostal armádu. S ní měl vést ofenzívu na Lvov. Dopadlo to tak, jako jeho předchozí úspěchy – útok se rozpadl. K zodpovědnosti byl volán velitel frontu generál Brusilov – a Kornilov zaujal jeho místo. Mezi jeho další ‚úspěchy‘ patřila ztráta (spíše odevzdání) Rigy a z toho vyplývající přímé ohrožení Petrohradu.

Pozoruhodná kariéra jakéhosi sibiřského kozáka! Sláva tohoto neznámého vojáka bez kapky modré krve stoupala ne díky úspěchům, ale malérům. Ale bylo tu ještě něco dalšího z předválečné doby: Byl členem různých expedic v Turkestánu a Íránu, vojenský ataše v Číně, tedy poblíž rozvědky a Britů. Byl to také tvrdý stoupenec pokračování války a pravděpodobně jeden z Buchananových spiklenců proti carovi. Do stejného pytle patřila i jeho pravá ruka – politický komisař Boris Viktorovič Savinkov, starý dobrý eserovský terorista, pobývající dlouhé roky v Paříži. On měl v představách britského velvyslanectví nahradit Kerenského!

Rozšířily se zvěsti, že bolševici chystají převrat. Dokonce se v továrnách objevili jacísi lidé, kteří se snažili vyvolat bouře. Bolševici ovšem na tom zájem neměli, viděli, že čas pracuje pro ně. A protože po červencových událostech utužili disciplínu, provokatéři šanci nedostali.

Přesně v tu dobu se Kornilov rozhodl „*bolševiky pověsit a sovět rozehnat*“. Přípravy k akci spustil bez dohody s Prozatímní vládou. Tou dobou prohlásil: „*Já osobně nic nehledám a nechci. Chci jen zachránit Rusko a budu se bez výhrad podřizovat očištěné a upevněné Prozatímní vládě.*“ Získal stoupence a 23. srpna v souvislosti s reorganizací Petrohradského vojenského okruhu vypověděl Kerenskému poslušnost. 26. srpna Kornilov požadoval demisi vlády a předání pravomocí.

159 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

Druhý den Kerenskij Kornilova odvolal a ten poslal na Petrohrad jezdecký sbor s rozkazem „*v případě potřeby podstoupit bitvu*“. Jakmile byl Kornilov odvolán, podali demisi kadeti.

Kerenskij prostě nakonec vydal rozkazy, jenomže byly typu „*konejte jedině vůli ruského lidu samého*“ a konkrétní v nich bylo pouze to, že se nemají plnit příkazy Kornilova[160]. V Petrohradě byl pod vedením Petrosovětu a jmenovitě esera Filippovského sestaven Vojenský revoluční výbor (VRV, viz Slovníček). Zasedal ve Smolném a neohlížeje se na Kerenského, zahájil kroky na obranu Petrohradu. Nyní již Prozatímní vládu musel ochraňovat sovět! VRV eliminoval potenciální spojence Kornilova, nechal rozebrat železniční trať a ozbrojil dělníky. Petrosovět nabídl těmto vojenským oddílům vyslat své zástupce do ÚVV. Tak a teď se bolševici zřejmě stali rozhodující politickou silou určující politický vývoj[161]. Následkem událostí se lid odvrátil od Kornilova a síla bolševiků rostla. 31. srpna se bolševici vyjádřili pro odebrání plných mocí Prozatímní vlády.

Den nato byla vyhlášena demokratická republika. Slovy Prudnikové[162] „*pojem demokracie si každý vykládal po svém, takže všichni byli spokojeni*“. A když Kerenskij stvořil Direktorium, „*nastala idylka, protože Direktorium chtělo řídit zemi, ale nemělo sil, zatímco demokracie měla sílu, ale neměla vůli*“… Protože v sovětech vliv bolševiků rostl, ÚVV, řízený menševiky a esery, v podstatě připravoval likvidaci sovětů a odmítl požadavek na svolání dalšího sjezdu sovětů. Eseři a menševici, vedeni snahou omezit vliv sovětů, vymysleli jakousi demokratickou konferenci, ale i na ní odsouhlasení svých představ prosadili jen s obtížemi[163]. Nová vláda začala tvrdě vystupovat proti výdobytkům revoluce, proto se proti ní rychle zvedal odpor. Bolševici zatím o své vůli svolali na 20. 10. 1917 2. Sjezd sovětů, rozhodnuti prosadit převzetí moci sověty. ‚Demokratická společnost‘ se snažila projev demokracie sabotovat, jak to jen šlo. Jenomže lid tentokrát naprosto spontánně (bolševici byli schopni kontrolovat jen malé části Ruska) na tento sjezd sovětů vyslal své delegáty.

Kerenskij sice zůstal formálně předsedou vlády, ale jeho kroky již vyvolávaly jen odpor. VRV se odmítl rozpustit a Výkonný výbor Petrosovětu odsouhlasil vznik ozbrojených dělnických milicí. Lenin ze svého vyhnanství začal psát o nutnosti převzít moc.

Tehdy Čcheidze abdikoval na funkci předsedy Petrosovětu, na jeho místo byl zvolen Trockij. Trockij se také stal poslancem 2. sjezdu sovětů, Ústavodárného shromáždění a Prozatímního sovětu Ruské republiky. S ohledem na možný útok Němců na Petrohrad, nebo z obavy opakování kornilovského povstání, Trockij 12. 10. zformoval z bolševiků a levých eserů druhý VRV. Ten měl na starosti Petrohrad. A 16. 10. Lenin pro potřeby řízení celostátního povstání sestavil Vojenské revoluční ústředí. Jeho členy byli Sverdlov, Urickij, Dzeržinskij, Bubnov a Stalin.[164]

Kornilov se ocitnul pod tlakem. 29. 8. 1917 jej Kerenskij zbavil funkcí a předal soudu za povstání proti Prozatímní vládě. Byl také osočován tiskem a vojáci mu hrozili lynčem. Proto náčelník štábu generál M. V. Alexejev 1. 9. 1917 nechal Kornilova a jeho spolupracovníky zatknout a ukli-dil je do Bychovské věznice. Zapracoval ještě na tom, aby se nestali oběťmi pogromu. Tam Kornilov pobyl asi dva měsíce (11. 9. - 17. 11.), než jej těsně před svým odvoláním osvobodil generál N. N. Duchonin, vykonávající funkci vrchního velitele. Potom se Kornilov odebral na Don za generálem A. M. Kaledinem.

160 Muška J., Janda M.: Rok 1917 neznámý; Svět sovětů, 1967

161 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009
Muška J., Janda M.: Rok 1917 neznámý; Svět sovětů, 1967

162 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

163 Reed J.: Deset dnů, které otřásly světem; Panorama; 1982

164 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

Nástup bolševiků

Trockij do Ruska přijel proto, aby převzal do svých rukou revoluci a využil ji pro potřeby svých zaoceánských pánů. To se mu nepovedlo. Převahu rychle začali získávat bolševici, a tak se k nim přidal i on s celou silnou skupinou svých přívrženců. Jeho bolševická kariéra byla udivující, přímo se vstupem k bolševikům získal i členství v ÚV RSDDS(b)! Svoje kapesné dokázal dobře využít. Dostal se do hlavního proudu politického dění a sehrál důležitou roli při převzetí vlády.

Následující události i tak vypadají dost tajemně. Bolševici nakonec překvapivě, prakticky bez jakýchkoliv problémů, v říjnu 1917 převzali vládu. Získali podporu petrohradské vojenské posádky a s její pomocí ovládli strategické body v Petrohradu a následně také v Moskvě. Trockij přitom neuměl nic jiného, než řečnit. Lid v té době již musel být spoustou projevů zcela otupený. Tak odkud vzešla moc bolševiků? Že by Trockij bez nějakého dalšího důvodu získal snadno (pomocí plamenného projevu) v předvečer revoluce na svoji stranu váhající vojáky[165]? Osobně se domnívám, že bolševici tehdy museli moc získat na nějakém zcela reálném základě. Pokud by k tomuto skrytému posílení nedošlo, muselo by dojít k bojům s jinými mocnými uskupeními té doby. Přece jen krátce před tím zde byly další mocné síly, které by chtěly a mohly bránit převzetí moci bolševiky. Žádné boje ale nenastaly, pouze omezené skupiny především společenských elit se nové moci vzepřely. Většina vojenských jednotek Petrohradu novou vládu podpořila.

Koncem srpna sice bolševici zase začali zvyšovat svůj vliv, ale v té době mohli posilovat jako opoziční síla, nikoliv koaliční! Kdyby se v tomto okamžiku pokusili převzít moc, ztratili by stoupence, protože velká část z nich představovala oponenty z principu. Ti by se od nich po převzetí moci okamžitě odvrátili. Stejně tak zde chyběla ozbrojená podpora těch, kteří je považovali za obyčejné uzurpátory. Zatím však den po revoluci Trockij poslal bolševické oponenty ‚na smetiště dějin'… a oni tam vlastně poslušně a bez reptání v poklidu odkráčeli! To nemohli být bolševici na konci srpna. À propos – do října chyběly ještě skoro dva měsíce, podzimní měsíce…

Důvod zde vlastně máme, byť není příliš zjevný. Zatím jsme totiž uvedli roli pouze dvou z bolševických vůdců. Jeden z nich byl sice pověstný svými znalostmi a úsudkem, ale byl následkem svých radikálních postojů proti Prozatímní vládě odsouzen k nečinnosti a druhý vlastně nikdy nebyl nikým jiným, než publicistou a řečníkem. Tím zatím nejmenovaným byl Stalin. Stalin po návratu z vyhnanství se samozřejmě zapojil do revolučního dění v Petrohradě, dokonce se stal členem ÚVV Petrosovětu a patřil k jeho vyloženě konstruktivnímu křídlu. Po rozbrojích okolo obsazení paláce Kšešinské právě Stalin vyjednal zklidnění situace. Lenin s Trockým (a další) ‚tlačili na pilu' a byli vytěsněni na okraj událostí, zatímco Stalin zůstával pracovat v sovětu a nebyl v nejmenším postižen protibolševickými akcemi.

Komentáře událostí říkají, že zatímco v Zimním se kecalo, ve Smolném se pracovalo. Jen málo bolševiků koncem léta 1917 neseděl v base, nebo se neschovávalo jako Lenin. A pouze ti se mohli účastnit oné tajemné činnosti, jež asi přivedla bolševiky k moci. Z těch známějších to byli pouze Stalin a Molotov.

O co asi šlo? Zůstaly nám zachovány plamenné projevy revolučních vůdců všech možných vyznání a barvité popisy událostí, které mnohdy zjevně proběhly zcela jinak. Ale osobně se domnívám, že žádná z těchto událostí, ani projevy nepřinesly nic zvláštního; ani žádnou zvláštní výhodu pro snadné vítězství.

Jedinou další informaci, kterou jsem v dokumentech o bolševické činnosti té doby nalezl, byla zpráva, že ve Smolném se zajišťovalo zásobování Petrohradu potravinami. A to by mohl být klíč k řešení. Úřednický aparát během čtyř měsíců vyprázdnil sýpky, ale město přece muselo jíst! Navíc jsme v Rusku, s jeho specifickým podnebím, metropole je zasažena revolučními bouřemi, kdekdo se realizuje žvaněním anebo alespoň naslouchán těchto projevů. Ale málokdo si uvědomuje, že se blíží zima a ta bude nejspíše (jako obvykle) dlouhá a krutá. Existují sice městské sýpky, ale kdo se postará o jejich naplnění?

165 ru.wikipedia.org/wiki/Троцкий,_Лев_Давидович

Předem upozorňuji, že tento odstavec je výhradně mojí spekulací. Řekněme, že někdo z místních, možná bolševiků, možná jen náhodný posluchač, někde v rozmrzelosti prohodí něco ve smyslu *„počkejte, až přijde zima, to vás ty řečičky přejdou!“* A poblíž je Stalin a názor zachytí. Mohlo to být i jinak. Hlad byl již v létě zjevný a Stalin byl dostatečně schopný si to uvědomit a začít jednat. Nejspíše prohodil slovíčko s Molotovem, člověkem místním, a jako muž činu a mistr podivuhodných cestiček, se ujal řešení. Nebylo to nic jiného, než to, čím se následně stal pověstný. Schopný, pečlivý, výkonný a nikdy nic nezpronevěřující. Pověst bolševiků se dále zlepšuje a na jejich stranu se postaví i posádkové velitelství. I dalším nezbývá, než uznat, že bolševikům se povedl velký čin. Naproti tomu tímto definitivně ztrácí společenskou podporu kadeti, kteří u rozkradení sýpek stáli. Bolševici získávají legitimitu a celá jedna politická síla, o níž se opírá Prozatímní vláda, ji naopak ztrácí. Potom již bolševikům stačilo pouze oznámit převzetí vlády.

Trockij dokázal odvedenou práci přeměnit na politický kapitál. Vystoupil na 2. sjezdu sovětů, kde ustál velký tlak menševiků a eserů: *„Povstání lidu nepotřebuje ospravedlnění. To, co proběhlo, bylo povstání, ne spiknutí… Těm, kteří odtud odešli a předkládají návrhy, říkáme: jste malí, jste bankrotáři, vaše role skončila. Odejděte tam, kam patříte – na smetiště dějin… “*

Ale samotnou práci, nezbytnou pro získání důvěry odvedli nejspíše Stalin a Molotov.

Říjnová revoluce

Delegáti 2. sjezdu sovětů se začali scházet a registrovat ve Smolném paláci. Komise vytvořená ÚVV (dosud vládnoucí eseři a menševici) se snažila seč mohla a nemilé hosty označovala za neplatné delegáty, ale bolševici je stále přesvědčovali, aby neodcházeli, že se budou dít věci. Nakonec si i menševici a eseři uvědomili, že vzniká síla, proti níž se nebudou schopni postavit, a najednou se snažili projevit o 2. sjezd sovětů zájem. Jenomže to již bylo s křížkem po funuse[166]. K 20. 10. se dostatečný počet delegátů nesešel, proto bylo zahájení posunuto na 25. 10.

V nastalém zmatku se stoupenci Prozatímní vlády snažili vyprovokovat dělníky k nepředloženostem, ale sami nechtěli své síly vystavit zkouškám. Nakonec zřejmě znervózněl i Kerenskij a zorganizoval přepad bolševické tiskárny. Po poplašných zprávách se bolševici pod vedením Lenina sešli a začali přemýšlet: Máme s tím něco dělat? Máme prý podporu posádky. Máme se na ně spolehnout? Nakonec se (na popud Lenina) rozhodli zkusit svrhnout Prozatímní vládu v předvečer 2. Sjezdu sovětů – a uspěli. Bylo to taktické rozhodnutí. V tu dobu byl v Petrohradě dostatečný počet delegátů 2. sjezdu sovětů a ti byli naladěni bojovně. Bolševici tímto řešením moc naservírovali 2. sjezdu sovětů přímo pod nos a na stříbrném podnosu.

K bolševikům se připojily frakce dalších politických uskupení, především silná skupina levých eserů a další menší sociálnědemokratické frakce. Všechny však byly ve vleku bolševiků. Pro upřesnění nutno dodat, že jediným, kdo určoval další kroky, byl Lenin.

2. sjezd sovětů vyzval ministerstva a další významné instituce ke spolupráci a jako styčné důstojníky jmenoval komisaře. Zároveň začal sestavovat resortní komise, které měly řídit práci ministerstev. Předsedové komisí vytvořili Radu lidových komisařů, která měla do svolání Ústavodárného shromáždění zastupovat vládu. Sjezd ještě zvolil nový ÚVV a jednání ukončil. Delegáti se ihned rozjeli domů a do všech koutů Ruska začali šířit fantastickou novinu, že sověty převzaly vládu, a za své hlavní body programu vyhlásily Dekret o míru a Dekret o půdě.

Vojenský revoluční výbor pod Trockého vedením v té době nahradil chybějící státní moc. Organizoval zásobování, bojoval s alkoholizmem a chuligánstvím (viz dále). Když sovětská vláda začala vykonávat správu země, VRV se 5. 12. 1917 rozpustil.

Lenin chtěl ukončit válku. V tomto směru jako by vyšel vstříc zájmům Německa, které tím okamžikem mělo investici do ruských revolucionářů za velmi výhodnou. Lenin se však zabýval zájmy ruského lidu, a ten necítil potřebu této války a nechtěl v ní pokračovat. Ostatně nebyl sám,

166 Reed J.: Deset dnů, které otřásly světem; Panorama; 1982

podobný názor vyplýval z postoje generála Brusilova i generála Krasnova. Snaha Prozatímní vlády udržet spojenectví s Velkou Británií a Francií (a tedy setrvání ve válce) byla její velikou slabinou. Vyjádřením základního cíle bolševické vlády byl Dekret o míru. Tím, že bolševici postavili svůj program na tomto základě, ztratila legitimitu Prozatímní vláda i její projekt svolání Ústavodárného shromáždění. To teprve mělo rozhodnout o dalším vývoji Ruska. Prozatímní vláda příliš otálela a neřešila podstatné úkoly. Mimoto její koncept buržoazní liberální republiky ani získat podporu lidu nemohl. Na druhé straně bolševici nezaváhali, dali se do práce a legitimitu rychle získávali.

Druhým východiskem byla zemědělská otázka. Ta pro bolševiky měla dvě stránky. Jednou bylo přijetí předchozího živelného znárodnění půdy. Upřímně řečeno, bolševici v této věci ani jinou možnost neměli, protože jejich vliv na venkově v té době byl mizivý. (Když se proti znárodnění půdy postavili během občanské války ‚bílí', byli smeteni.) Tou druhou stránkou byl Dekret o půdě. Tento dekret zřejmě prosadil Stalin, když si uvědomil důsledky aktuálního vývoje na venkově. Pod tento dekret nespadala půda občin, ale další soukromá půda (snad v celkovém rozsahu asi pětiny půdy občin), která tímto měla být předána občinám k užívání – ne do vlastnictví. Občiny neměly právo tuto půdu prodávat. Stalin si představoval, že rolníci, kteří byli současným vývojem ožebračeni, by mohli být kompenzováni touto půdou. Jenomže bolševici v té době venkov nekontrolovali a i tuto půdu rychle ovládli kulaci a jejich bandy. Samozřejmě, že zcela protizákonně. Stejně protizákonně kulaci na této půdě nechali pracovat nejchudší rolníky a odírali je na ‚daních'.

Žádný jiný program bolševici neměli a nejspíše byli sami překvapeni, že když později skončila občanská válka, zůstávali ještě u moci. Kromě toho i samotné bolševické dekrety lze spíše, než za výkon moci, považovat za projev politických snah nové vlády a samotní bolševici později měli bolení hlavy z následků některých dekretů. Sem můžeme počítat například Dekret o dělnické kontrole, kterým se v průmyslových podnicích zřizovaly Výbory dělnické kontroly. Ty měly spolupracovat s podnikateli a byly jakýmsi nástupcem Vojensko-průmyslových výborů. Jenomže tímto dekretem se mimo jiné likvidovalo i obchodní tajemství a podnikatelé se postavili proti.

V říjnu 1917 se tedy bolševikům podařilo získat moc. Získali pouze honosně znějící funkce, jejichž dosah končil s dosahem bodáků petrohradské posádky. Na venkově vládly ozbrojené bandy dezertérů. A vojsko, ač v rozkladu, přece jen mělo pořád milióny vojáků. Někde touto silou disponovali velitelé, jindy samotní vojáci.

Československé vojsko na Rusi

Nebát se, nelhat a nekrást.

Tomáš Garrigue Masaryk

Nepříznivé hodnocení československých legií v Rusku mě přimělo prostudovat tuto záležitost podrobněji. Byl jsem nepříjemně překvapen, jak moc, abychom se vyhnuli nehezkým úvahám, jsme si ve svých dějinách upravili obraz slavné sibiřské anabáze. Celou záležitost jsem přitom nastudoval především z tuzemských zdrojů[167]. Označení vojska se několikrát měnilo, zde použiji termín Československé vojsko (zkratka ČSV).

Česká družina

Základem ČSV se stala Česká družina, ta vznikla za pomoci krajanských spolků v Rusku. Důvodem byla snaha projevit loajalitu carovi, neboť to byli poddaní rakouského císaře a hrozila jim deportace na Sibiř. Česká družina byl zpočátku prapor, po menších oddílech přidělovaný k vyšším jednotkám a operoval jako rozvědka. Veliteli byli Rusové, Čechoslováci byli jen na nejnižších velitelských postech. Později byly oddíly doplňovány dobrovolníky z početných řad zajatců (bylo jich prý až asi 360 000[168]), k nim však ruští důstojníci neměli důvěru, proto jejich příjem omezovali[169].

Začátkem roku 1916 se zformoval Československý střelecký pluk, tvořený dvěma prapory s 1597 dobrovolníky. Zároveň byla zřízena poddůstojnická škola. V květnu téhož roku se již zformovala Československá střelecká brigáda, která koncem roku dosáhla početního stavu 5750 mužů. V lednu 1917 vznikla Národní rada československá na Rusi a v březnu se příslušníci Československé střelecké brigády v rezoluci přihlásili k ideálům Únorové revoluce. V květnu 1917 T. G. Masaryk v Petrohradě formuloval program nevměšování se do ruských záležitostí a vytvoření co nejpočetnějšího a samostatného československého vojska.

S rozkladem ruské moci se českoslovenští důstojníci ujímali také vyšších velitelských funkcí a ČSV bylo nuceno zajišťovat postupně i funkce týlové. Když přicházeli českoslovenští důstojníci do vyšších funkcí, měli problém s tím, že je ruští důstojníci v jejich nízkých hodnostech ignorovali. Proto docházelo k velmi rychlému povyšování a důstojníci byli jmenováni do hodností, odpovídajících jejich novým funkcím (Čeček, Švec, Kutlvašr, Gajda, Syrový; další z generálů – Vojcechovský byl Rus).

167 valka.cz, olser.cz, kcprymarov.estranky.cz ad.
Kaplický V.: Gornostaj
V. Lucuk: První světová válka ve vzpomínkách Josefa Zrůsta (bakalářská práce, MU Brno)
Pipes R.: Dějiny ruských revolucí; Jota, 1999

168 Chanova G.: Povstání československých legionářů: kdo je na vině?
viz cz.sputniknews.com/czech.ruvr.ru/2013_05_27/Povstani-ceskoslovenskych-legionaru-kdo-je-na-vine/

169 cs.wikipedia.org/wiki/Česká_družina

Bitva u Zborova

U Zborova Československá střelecká brigáda zaujala postavení v šířce 6 km. Připravovala se ofenzíva a dobytí Lvova. Československá brigáda prolomila obranu Rakouska-Uherska a získala někde mezi 2500 a možná i více než 4000 zajatců. Bojů se zúčastnilo přibližně 3500 vojáků, vlastní ztráty činily 185 padlých, 700 nebo 800 zraněných a 11 nezvěstných[170].

Příčinou zařazení československé brigády bylo to, že po revoluci v únoru 1917 vlivem spekulací elit z ruské armády dezertovaly sta tisíce (ozbrojených) vojáků s cílem získat půdu. To bylo vedle Nařízení č.1[171] hlavní příčinou demoralizace ruské armády. Za této situace Prozatímní vláda hledala bojeschopné oddíly a na frontu masívně nasadila cizince. Vedle ČSV to byli Finové, právě ti měli v této operaci vést hlavní úder. Finové neuspěli, a tak vcelku překvapivý průlom rakousko-uherských linií ČSV zůstal nevyužit.

Politickým výsledkem bitvy však bylo povolení náboru z řad rakousko-uherských zajatců a prohlášení Prozatímní vlády, kterým se Československé vojsko stalo oficiálním spojencem Ruska. A kde je Československé vojsko, musí být i Československo! Zřejmě z toho vzešel i další důsledek: Prozatímní vláda získala pocit, že je nadále schopna vést válku. To vedlo ke ztrátě sympatií ruského lidu a nakonec k vítězství bolševiků.

Brigáda byla v září nejprve přeorganizována na divizi a brzy společně s 2. divizí vytvořila sbor se stavem 38 500 vojáků. Počet vojáků nakonec přesáhl 50 000.

Běločeši

Začátkem roku 1918 prohlásil Masaryk ČSV za součást československé armády ve Francii a 28. 2. 1918 byl velitelem ČSV jmenován francouzský generál Maurice Janin. Celé ČSV se do Francie mělo podle Janina přesunout přes Vladivostok[172].

V souvislosti s jednáním o míru v Brest-Litevsku, provedla německá armáda nátlak na bolševiky v podobě ofenzívy, která přinutila ČSV k ústupu. Nakonec brestlitevská mírová dohoda obsahovala ujednání, podle kterého na ruském území nesmí být žádné vojsko tvořené válečnými zajatci. Na základě toho ruská strana vyžadovala, aby odjíždějící ČSV odevzdalo zbraně a ponechalo si jich pouze malé množství (tři pušky na vlak) pro potřeby sebeobrany. Místem předání zbraní byla stanovena Penza. Zároveň s tím byli z velitelských funkcí ČSV odvoláni Rusové (asi ne všichni, zůstal například Sergej Nikolajevič Vojcechovskij)[173].

Ovšem situace byla složitější. Na jedné straně si ČSV ponechalo poněkud více zbraní, než umožňovaly dohody, na druhé straně situace v Rusku byla naprosto nepřehledná. Byly zde spousty ozbrojených tlup tvořených především ozbrojenými dezertéry, které terorizovaly každého, kdo se v jejich dosahu objevil. Jejich bojová morálka ovšem byla slabá, prostě pokud tito bandité narazili na odpor, raději se rozutíkali. Na rozdíl od oblíbených tvrzení to však nebyly bolševické vojenské oddíly, ty v té době ještě prakticky neexistovaly. Existovaly pouze jakési revoluční gardy, schopné tak udržet na uzdě civilní obyvatelstvo, ale ne organizované vojsko. Tím lze poměrně jednoduše vysvětlit obvyklá tvrzení, že se jen slabě ozbrojené oddíly ČSV vcelku bez problémů „*probíjely značnou přesilou*“, i pozdější velký ústup před již zformovanou Rudou armádou.

170 cs.wikipedia.org/wiki/Bitva_u_Zborova

171 Nařízení Prozatímní vlády, kterým se rušila tuhá vojenská disciplína a v armádě se zaváděly demokratické instituce. Viz Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

172 cs.wikipedia.org/wiki/Československé_legie

173 Kuthan P. J.: Penza 1918; viz www.valka.cz/clanek_12291.html

Koncem března 1918 vyjíždí první vlak z Penzy a o měsíc později přijíždí do Vladivostoku. Tehdy ČSV disponovalo celkem 63 vlaky po 40 vagónech, těm se říkalo ‚těplušky'. Ke každému vlaku byl přidělen ruský politický komisař, který měl zajišťovat hladký průjezd.

Problémy ovšem nastaly. Uzavřením brestlitevského míru bolševická vláda začala po Transsibiřské magistrále přednostně vracet německé a rakouské zajatce (bylo jich přes půl miliónu), aniž by tyto konvoje nějak sladila s odsunem ČSV. Následkem toho se ucpala tehdy jednokolejná magistrála. Situace byla napjatá, kromě jiného se začali objevovat bolševičtí agitátoři i u ČSV. V Čeljabinsku 14. 5. 1918 snad jakýsi Maďar vyhodil z jedoucího vlaku kus železa, který snad smrtelně zranil vojáka ČSV. Rozzuření kamarádi zabitého vlak dostihli a domnělého viníka ubili. Vzápětí byli uvězněni. Oddíly ČSV je osvobodily a zajaly bolševiky[174]. Trockij dal příkaz odzbrojit ČSV, důstojníky a poddůstojníky postřílet, z mužstva zařadit dobrovolníky do Rudé armády a ostatní vrátit jako zajatce do Rakouska.

Příčinou bylo to, že Němci (velvyslanec Mirbach) na bolševiky tlačili kvůli zajatcům, které chtěli nasadit na západní frontě proti Francii a ČSV svým přesunem blokovalo železnici. Protože ale Němci zároveň smlouvu příliš nedodržovali a zabírali ruské území, měli bolševici zájem o zkušené vojáky, které v té době neměli.

Ale máme i jiné vysvětlení[175]. Samotný Trockij (tehdy lidový komisař vojenství) uvedl, že měl trvalý kontakt s britským diplomatem (spíše s agentem) R. H. Brucem Lockhartem, kterému sděloval řadu podrobných informací o situaci a rozhodnutí sovětské vlády. Mimo jiné Trockij přislíbil pomoc s vyvoláním protisovětského povstání (!), ostatně v Trockého sekretariátu pracoval i Mirbachův atentátník Bljumkin.

V Čeljabinsku 20. 5. 1918 začal sjezd ČSV, na němž velitelskou pravomoc k co nejrychlejší evakuaci získali poručík Čeček v evropské části Ruska, podplukovník Vojcechovský v úseku od Čeljabinska po Petropavlovsk a dále na východ od Omsku kapitán Gajda. Evakuace měla být provedena bez dalšího vyjednávání, vlastním pořádkem. V té době ve Vladivostoku bylo již 14 000 vojáků. Tento sjezd sice prosadil odsun vojsk do Vladivostoku a odjezd domů, ovšem postavil do čela vojáky, kteří fakticky rozpoutali válku proti sovětské vládě.

Poté, co byl v Čeljabinsku zachycen telegram od Trockého s rozkazem zastřelit ozbrojené Čechoslováky, se legie znovu vyzbrojily (vojáci měli poschovávané zbraně, ale něco pobrali i v místních kasárnách) a zapojily se do občanské války. Snažily se ovládnout území okolo magistrály, rozšířit je a propojit. Podplukovník Vojcechovský vydal rozkaz obsadit trať a veškeré zázemí k postupu na Omsk. 2. 6. 1918 byla cesta na Omsk otevřena. Dále na východ byla zajištěna trať směrem na Irkutsk. Zde byla uzavřena dohoda s místní vládou. Na západě poručík Čeček nejprve dobyl Penzu a 8. 7. 1918 Samaru. 6. 7. se Vojcechovského a Čečkova skupiny u Ufy spojily. 29. 6. 1918 se váhající vladivostocká skupina vydává zpátky na západ. Poručík Čeček vydává rozkazem oznámení, že sbor je předvojem spojeneckých sil a jeho jediným účelem je vybudovat protiněmeckou frontu v Rusku. Následně se jeho skupina vrátila od Ufy k Volze, 22. 7. 1918 dobyla Simbirsk a odřízla tím dopravu německých zajatců ze Sibiře. Oddíly plukovníka Syrového obsazují po údajném vyvraždění carské rodiny (17. 7. 1918) Jekatěrinburg a oddíly kapitána Gajdy Irkutsk a Čitu. Ve Vladivostoku ČSV svrhlo místní moc a nastolilo protisovětský režim. To je okamžik vrcholné moci ČSV v Rusku. Anglie a Francie zároveň žádaly, aby USA za pomoci Japonců využily tohoto úspěchu k intervenci do Ruska.

Začátkem září do boje vstoupily oddíly Rudé armády a ihned začaly silně tlačit na ČSV. Začal ústup z Povolží a obrana se soustředila kolem Ufy. Zároveň se objevil i odpor vojáků ČSV proti účasti ve válce proti sovětské vládě. Místní obyvatelstvo, s výjimkou v bojích se neangažující

174 cs.wikipedia.org/wiki/Čeljabinský_incident
Vácha V.: Čeljabinský incident; viz www.valka.cz/clanek_826.html

175 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

městské inteligence, se také postavilo na stranu sovětů. A ČSV ve vztahu k místnímu obyvatelstvu začalo sahat k násilí.

Velká loupež

Když se penzeská skupina (zadní voj ČSV) stahovala za řeku Volhu, obrátily se na ni tzv. ‚demokratické síly' (KOMUČ, viz Slovníček), aby jim pomohly ‚uzurpátory' svrhnout. V Simbirsku se vojska soustřeďovala k útoku na Saratov; cíl byl spojit se s generálem Děnikinem na jihu Ruska – zde zjevně legie nepochopily záměry organizátorů intervence a chtěly spojit ‚bílé' síly. Na západ byly zároveň staženy i oddíly, které se již nacházely dále na Transsibiřské magistrále, a to znamenalo hrubé porušení dohod o evakuaci ČSV. Poslanec Ústavodárného shromáždění Lebeděv přitom věděl, že v Kazani je zlato.

Tehdy se do toho vložil náčelník finanční správy ČSV poručík František Šíp, pozdější ředitel Legiobanky. Chtěl zcizit 2000 pudů (1 pud je 16,38 kg) zlata pro potřeby nově vznikajícího Československa. Nalezl jsem však i informaci, že útoku velel ruský plukovník Stěpanov[176], který chtěl získat poklad pro… koho vlastně? Nejspíše pro sebe a své kamarády.

Existují i názory, že operace proběhla na pokyn T. G. Masaryka. Jenomže veškeré moje informace ukazují na to, že Masaryk se snažil (snad jako jediný) zaujmout vůči sovětské vládě neutrální postoj, proto z jeho strany nepředpokládám snahu loupit. Jsou zprávy, že v létě roku 1919 ministr financí ČSR Alois Rašín dal příkaz celý poklad „*za každou cenu dopravit do ČSR*". Podobně se měl vyjádřit i Eduard Beneš. Jsou i další argumenty podporující názor, že ‚nějaké to zlato ukáplo' (nemuselo jít o zlato z pokladu), například projev K. Kramáře k ruským studentům v Československu[177].

František Šíp se zřejmě pokusil získat požehnání velitele frontu k útoku na Kazaň. Místo toho naopak dostal zákaz. To je uváděno v několika pramenech a to staví ‚zcizení 2000 pudů' do docela reálné polohy. Přes tento zákaz J. J. Švec a K. Kutlvašr podnikli (s oddíly připravenými k průlomu směrem k Děnikinovi na jihozápad) vojensky velmi hazardní operaci. Vyrazili na sever, 6. 8. 1918 dosáhli Kazaně a 7. 8. 1918 obsadili banku s pokladem.

Uvádí se, že zatímco ČSV bojovalo o banku, ruští ‚růžoví', kráčející hned za vojáky, neváhali a když byla banka vojensky zajištěna, bylo již po chodbách rozsypáno zlato. Do pozice spoluviníka na loupeži se dostalo celé ČSV po svévolných krocích několika důstojníků.

Otázkou je, kolik zlata a dalších cenností se v bance nacházelo. Různé zdroje uvádějí různá čísla, která ovšem zřejmě hodnotí různé záležitosti a asi se netýkají jen ruského státního pokladu. V Kazani nebylo jen zlato. Nejvyšší číslo, které jsem nalezl, bylo 13 400 tun cenností[178], ale to je

176 Kuthan P. J.: Ruský zlatý poklad a čs. legionáři;
viz pamatnik.valka.cz/index.php/texty/lanky/11-texty/lanky/46-rusky-zlaty-poklad-a-cs-legionari

177 Krystlík T.: Československé legie první světové války; Náš směr, 11. 4. 2015
viz nassmer.blogspot.cz/2015/04/ceskoslovenske-legie-prvni-svetove-valky.html
Karel Kramář měl v prosinci 1921 k ruským studentům Karlovy univerzity pronést toto:
„*Drazí ruští přátelé, vy, část ruské inteligence, která se z vůle osudu ocitla za hranicemi, si určitě kladete a budete klást otázku, proč jsme my, Češi, projevili účast s vaším osudem a rozhodli se, abyste u nás získali vzdělání. Vám, lidem inteligentním, se to může zdát podivným v naší kruté době, jako vypočítavý vztah jedněch k druhým. Možná že mnohé z vás bude hryzat pomyšlení, že žijete z našich prostředků, které vám my, to jest česká vláda, dáváme jako jakousi almužnu. Ale já jako člen vlády vás mohu ujistit, že vám nedáváme almužnu, nýbrž splácíme vám, to znamená Rusku, jen nepatrnou část toho dluhu, který jsme dlužni vaší vlasti. Detaily a podrobnosti nemohu a ani nemám právo vám sdělit, ale věřte mi, že když dostáváte naši pomoc, berete ji ze svého.*"

178 Olšer B.: Prodali čeští legionáři bolševikům admirála Kolčaka za carský zlatý poklad…?;

asi mimo realitu. Generál Gajda uvedl, že z Kazaně byly vyvezeny tři vlaky, celkem asi 120 vagónů (s maximální únosností okolo 25 tun). Pravděpodobně v Kazani tenkrát bylo zlata a cenností za 1,1 miliardy rublů (v přepočtu pouze na zlato asi 850 tun zlata; zlatý rubl přibližně 0,774g ryzího zlata)[179]. Existuje i tvrzení, že ČSV ukradlo asi 650 mil. rublů (ekvivalent okolo 500 tun zlata). U tohoto čísla mám dojem, že spíše označuje odhad škod, které ČSV napáchalo během celé anabáze. Součástí pokladu bylo i několik vagónů bankovek a štočky na jejich tisk. Existují tvrzení, že v Kazani byl uložen i rumunský státní poklad, odeslaný za války v roce 1916 do Ruska k uložení do bezpečí (celkem 97 tun zlata), který se již nikdy nenašel[180]. V ruské wikipédii[181] jsou uvedena jiná čísla: z Kazaně bylo vyvezeno asi 409 milionů rublů ve zlatě a Kolčak ‚rozkutálel' 235,6 mil rublů (182 tun zlata).

Loupež nezahrnovala zcizení pouze samotného pokladu, ale i jeho obsluhu, tedy personál zajišťující stráž, péči o poklad a jeho evidenci. Je pravděpodobné, že kontrolu nad pokladem ihned převzaly místní menševicko-eserské vlády, které se o něj velmi rychle začaly přetahovat.

V každém případě zájemců o zlato bylo povícero, takže 2000 pudů nebylo. Ohromný majetek získala protibolševická opozice a existují tvrzení, že vojáci ČSV se do bezprostřední blízkosti zlata ani nedostali.

Ovšem boží mlýny melou, a někdy ne až tak pomalu. Ať se na to dívám z kterékoliv strany, byla to největší loupež v dějinách lidstva. A tato loupež byla oním pověstným krůčkem, za nímž následoval pád do propasti. Na jedné straně každý následující krok československých vojáků v Rusku, až dosud ověnčených slávou, byl proti zájmu místních obyvatel a vedl pouze k poklesu renomé ČSV a růstu odporu. To znamenalo i v řadách ČSV další mrtvé. Na druhé straně tento krok vyvolal u bolševické vlády rozhodnutí vybudovat vlastní silnou armádu, a ta vzápětí začala zle tlačit na ČSV. Bojující oddíly se dostaly pod veliký tlak, vojska byla přetížena, měla velké ztráty a pozbyla důvěry ve své velení. Cesty mužstva a velitelů se rozešly.

Prokletá hora zlata, prokletí ti, kteří k ní poslali vojáky! Ta cesta byla lemována obrovskou spoustou hrobů a zlato nikomu štěstí nepřineslo.

Kolčak

Tahanice o poklad skončila poté, když bílá vojska převzala od menševiků a eserů vládu nad Uralem a západní Sibiří. Představitelem této junty se stal admirál Kolčak. Byl ale jenom figurkou ovládanou Dohodou. K moci byl připuštěn teprve potom, co přistoupil na požadavek Velké Británie a Francie a zrušil rusko-švédskou smlouvu z roku 1721, kterou se Pobaltí a Finsko staly nedílnou součástí Ruské říše. Byla to součást britského plánu na likvidaci Ruska[182].

Kolčak také řádně pustil pokladu žilou. Platil z něj jednak zbraně, které ‚bílým' z již nepotřebných poválečných zásob ochotně a za ‚gentlemansky' zvýšenou cenu prodávali jeho spojenci z řad dohodových mocností. Kromě toho také jeho prostřednictvím financoval svůj nákladný život[183]. ČSV bylo proti vůli většiny vojáků vmanipulováno do role ochránce Kolčaka, jehož vlast-

viz olser.cz/1794/prodali-cesti-legionari-bolsevikum-admirala-kolcaka-za-carsky-zlaty-poklad/

179 ru.wikipedia.org/wiki/Золотой_запас_Российской_империи

180 Olšer B.: Prodali čeští legionáři bolševikům admirála Kolčaka za carský zlatý poklad…?; viz olser.cz/1794/prodali-cesti-legionari-bolsevikum-admirala-kolcaka-za-carsky-zlaty-poklad/ Karpov v knize Generallisimus píše, že Stalin navrácení pokladu podmínil vrácením Bessarábie a že SSSR v roce 1948 poklad Rumunsku vrátil.

181 ru.wikipedia.org/wiki/Колчак,_Александр_Васильевич

182 Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009

183 P. J. Kuthan: Ruský zlatý poklad a čs. legionáři, neviditelnypes.lidovky.cz/historie-admiral-kolcak-a-cs-legionari-dxr-/p_zahranici.aspx?

ní oddíly se proměnily na loupežné hordy, které pouze drancovaly vlastní území. Generál Gajda se stal Kolčakovým pobočníkem a stoupencem. Kolčak Čechoslováky pohrdal, přestože na nich byl, vzhledem k vlastní neschopnosti zorganizovat pořádné vojsko, silně závislý. Velení ČSV se rychle přizpůsobilo situaci a za služby si nechalo platil zlatem.

Je samozřejmě otázkou, jak se ČSV v této době chovalo. Měli bychom zapomenout na tvrzení, že bylo nějakým požehnáním pro ruský lid. Myslím, že větší počet vojáků se zbraněmi v cizí zemi vždy nakonec terorizuje své okolí. O tom přinášejí dějiny dostatek důkazů. V tuto chvíli se navíc ČSV stalo ochráncem a zároveň rukojmím moci s velmi špatnou pověstí. Ostatně se stačí zamyslet nad svědectvími legionářů o majetku, který nakládali během cest do vlaků. ČSV prostě mimo jiné vykonávalo funkci politické policie a popravovalo stávkující dělníky. Také z Kaplického románu Gornostaj (ač o sobě a svých spolubojovnících píše velmi decentně) vyplývá, že místní obyvatelstvo z jejich přítomnosti a chování nemohlo být příliš nadšené. Protibolševický P. J. Kuthan píše, že prý *„v Jekatěrinburgu bylo zastřeleno nebo umučeno 25 000 politických odpůrců*“[184]! Co říci k tomuto číslu? Je otázkou, odkud to číslo pochází a co všechno zahrnuje. Ano, Jekatěrinburg rostl, ale v roce 1897 měl 43 239 obyvatel[185]!

Kolčak nedokázal stabilizovat svoji moc a musel před bolševiky ustupovat. Během ústupu stupňoval teror proti obyvatelstvu. Jména některých Kolčakových opor jsou velmi zajímavá, například baron Ungern von Sternberg, zvaný též ‚Šílený baron‘, nebo ‚Krvavý baron‘[186]. Ačkoliv většina bojových jednotek se postavila proti spolupráci s Kolčakem a otevřeně stranila bolševikům, existovaly i jednotky, které s Kolčakem spolupracovaly a účastnily se trestných výprav. Nešlo jen o kárné operace. I za klidnějších podmínek podnikali někteří vojáci svévolné kroky. Především ti, kteří se neúčastnili bojů (!) – kuchaři, skladníci, důstojničtí sluhové atd. Nakonec Kolčak ustoupil do Irkutsku, kde žádal o ochranu. 4. 1. 1920 mu ji poskytl diplomatický sbor. Nařízením generála Janina muselo proti své vůli Kolčaka i s pokladem pod svoji ochranu převzít ČSV. Protože se však Dohoda nedohodla na dalším osudu Kolčaka, pokladu i anexe Sibiře, předalo ČSV Kolčaka nakonec soudu v Irkutsku a zbytky pokladu místní moci výměnou za klidný průjezd do Vladivostoku. (Kolčak se s ČSV rozloučil slovy: „*Spasibo, Čechosobaki!*“ – *Děkuji, Čechopsi!*) Vzápětí se Kolčaka pokusil osvobodit útokem na Irkutsk kozácký ataman Semjonov. Útočícím vojskům velel Vojcechovský, cílem bylo osvobodit Kolčaka a získat zbytky pokladu. Proto byl Kolčak společně se svým předsedou vlády Papeljajevem bez soudu popraven. K tomu vydalo velení ČSV, domnívám se, dosti nešťastnou proklamaci, která popravu odsuzovala, ačkoliv zároveň ČSV přiznávalo, že se tím ušetřilo mnoho životů obyvatel Irkutska!

Lesk a bída ‚Sibiřské anabáze‘

V prvé řadě upozorňuji, že jsem nikde nezjistil, že by po Čečkově rozkazu bylo vydáno nějaké další oficiální prohlášení, kterým by se ČSV oficiálně postavilo proti bolševické vládě. Přesto zcela nepokrytě proti ní bojovalo. Ve vztahu k ČSV se také často říká, že legie držely gigantické území Sibiře ve své moci. V létě 1918 to tak opravdu bylo, ale protivníkem mu tehdy byly pouze tlupy dezertérů a revoluční gardy bez disciplíny a velení. Rudá armáda (dále jen DRRA) se teprve začala

c=A091030_112911_p_zahranici_wag

184 P. J. Kuthan: Admirál Kolčak a čs. legionáři
viz neviditelnypes.lidovky.cz/historie-rusky-zlaty-poklad-a-cs-legionari-2-2-f35-/p_spolecnost.aspx?c=A080515_112446_p_spolecnost_wag

185 ru.wikipedia.org/wiki/Список_городов_Российской_империи_в_1897_году

186 cs.wikipedia.org/wiki/Roman_Fjodorovič_Ungern_von_Sternberg
ru.wikipedia.org/wiki/Унгерн-Штернберг,_Роман_Фёдорович_фон

formovat. Již na podzim 1918 nastal velký ústup pod silným tlakem DRRA. Jistě se na tom podepsala i snaha samotných vojáků stáhnout se do Vladivostoku a odejít z této války. Ostatně tomu ani nemohlo být jinak. Pár desítek tisíc vojáků na tomto gigantickém prostoru mnoho neznamenalo. Navíc reprezentovali krajně nepopulární stranu, a to sami velmi dobře viděli. Stejně tak cítili, že nejsou vůbec žádáni a jejich konání je v rozporu se zájmy místního lidu. A samozřejmě, v prvé řadě si přáli konečně vrátit se domů, do již vzniklé Československé republiky.

V létě 1918 se objevil návrh dopravit část ČSV do Francie severní cestou přes Archangelsk. Týkalo se to oddílů, které zůstaly na západě, tedy v Povolží. Šlo by tehdy o 1. svazek (divize), jehož jádro tvořily oddíly od Zborova. Tito vojáci si uvědomili, že zatímco 2. svazek, který až dosud nebojoval, by zdlouhavě jel přes Vladivostok a do bojů by se dostala o hodně později, zatímco oni by již mezitím umírali na frontě. Proto se postavili proti a dále se o tom nemluvilo. Ovšem jejich cesta na sever poblíž Moskvy a Petrohradu by byla ještě nepříjemnější pro bolševiky. Podle B. Lockharta[187] nebylo účelem dopravit ČSV do Francie, ale zahájit protisovětské povstání na severu, případně cestou napadnout obě metropole. Vzhledem k prosovětskému postoji řadových legionářů nelze zcela vyloučit, že rozhořčení legionářů mohlo mít původ v kremelských zdech. Na druhé straně zase Lockhartův popis spolupráce s Trockým staví do jiné podoby Trockého telegram, který vyprovokoval povstání ČSV.

Když jsem pročítal vzpomínky účastníků, všiml jsem si protichůdných názorů zúčastněných stran. Na jedné straně byl venkovský lid a jeho obrovská nenávist ke starému režimu a touha zničit vše, co jej připomínalo, bez ohledu na to, že tím uškodí i sobě. Venkované ani nechápali postoj legionářů a zachovávání vojenských pravidel. Městská inteligence zase s anarchistickým postojem sama pro své zájmy neudělala nic, jen radostně mávala legiím, když za ni šly bojovat! Nápadné jsou též zprávy o tom, že od bolševiků osvobozená města byla plná důstojníků s nablýskanými botami a zlatými výložkami. Ovšem na frontě z nich nebyl nikdo[188]! Bolševici se zase zabývali osvobozením sociálním, ne národnostním. A poslední byli rozdvojení legionáři. Dobrovolci nechápali nenávist vesničanů a nechtěli nasazovat životy za městskou inteligenci. V důsledku neschopnosti vlády Franze Josefa I. prosadit rozumnou národnostní politiku se rozhořela nenávist mezi Slovany na jedné straně a Rakušany a Maďary na straně druhé. Proto legionáři toužili především po národním a zatím ještě ne sociálním osvobození. Proti tomu nejvyšší velitelé ČSV se ztotožnili s ‚bílými' a bez vyhlášení války vedli vojsko do cizí občanské války. Již jen tento nesoulad a vzájemné nepochopení musely způsobit velké problémy.

Je zde ještě jeden aspekt důsledků přítomnosti ČSV na Sibiři, ale ten nemusí být pro našince příliš zjevný. Jedná se o zásobování vojska potravinami. Vzpomeňme na zvláštnost ruských končin. Tato armáda potřebovala jíst a potraviny rekvírovala ve svém okolí. Připomínám, že pro podnebí a nízkou výkonnost venkov přebytky potravin neměl a cizí vojsko prostě muselo být nepřítelem místních i jen proto, že jedlo jejich chléb. O rekvírování potravin bolševiky se vyprávějí dlouhé ságy, o tomtéž na druhé straně, zde v případě legií ani slovíčko[189]!

Dalším ‚hříškem' ČSV byly šibenice podél magistrály. ČSV obsadilo železnici a převzalo její ochranu jako strana ‚bílých'. V té době však již obyvatelé Sibiře stáli na straně ‚rudých' a sabotovali na železnici provoz. Toho se nezřídka účastnili i železniční zřízenci. Poškozování kolejí a vykolejování vlaků se velmi rychle stalo běžnou záležitostí. ČSV viníky (a asi i jen podezřelé) trestalo pověšením podél trati. A pro odstrašení obyvatelstva bylo zakázáno oběšence snímat a po-

187 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007
s odkazem na knihu B. Lockharta: Memoirs of a British Agent, 1932

188 Beneš J.: Carské zlato;
viz neviditelnypes.lidovky.cz/historie-carske-zlato-0uh-/p_spolecnost.aspx?c=A070306_124607_p_spolecnost_wag

189 Vlastně ano, zprávy o tom jsou, ale nikdo důsledky neuvažuje. O rekvírování píše i jinak silně protibolševický P. J. Kuthan v článku Kyjev 1918, viz www.valka.cz/clanek_11322.html.

hřbívat. Trať tak byla lemována souvislou řadou mrtvol, na nichž hodovaly vrány[190]. Ukřižovaní spartakovci lemovali silnici z Capui do Říma dlouhou pouhých 200 kilometrů, zde to byly kilometrů tisíce…

Na podzim 1918 začali ‚bílí' pod tlakem Rudé armády ustupovat z Povolží, a když ČSV vidělo nezájem a rozklad v řadách ‚svobodných ruských vlád', převzalo organizaci evakuace. Stejně tak i potom na Uralu. Mimo jiné technické oddělení vojska (TECHOD) organizovalo železniční dopravu, dílny a potřebnou těžbu uhlí. Jednalo se vlastně o hospodářskou správu jimi kontrolovaných končin.

ČSV si přivlastňovala vozový park Transsibiřské magistrály podle své vůle. Například při ústupu z Omsku zabavili ‚osobní' Kolčakovu lokomotivu se zásobou uhlí poté, co jejich vlastní lokomotiva selhala.

ČSV se vzhledem ke své organizovanosti stalo důležitou kartou v rukou organizátorů intervence. Byl to útvar, který se vyvíjel uprostřed revoluce a byl jí také silně ovlivněn. Důležitou součástí vojska byly sověty – vojenské rady. Bylo to vojsko dobrovolců a vojáci byli na sebe i vojsko jako reprezentanta právě vznikající československé státnosti patřičně hrdí.

V souvislosti s nevyhlášenou válkou proti ruské vládě se ČSV rozpadlo na dva tábory. Mužstvo vidělo ztotožnění se většiny ruského obyvatelstva s bolševiky, stálo velkou většinou na straně bolševické vlády a žádalo zastavení bojů proti nim. Podpora Kolčaka byla na této straně naprosto nulová. Nechtěli se účastnit bojů na straně Kolčaka, žádali vyslání oddílů, které by Kolčaka svrhly a dobrovolně se do nich dopředu hlásili. Na druhé straně stály štáby, velitelský sbor, plnomocník (Bohdan Pavlů) a nebojující vojáci, jako kuchaři, důstojničtí sluhové a (světe, div se, nemluvíme o bolševicích) političtí pracovníci! Všichni ti, kteří byli mužstvem označováni za ‚ulejváky', stáli na straně pokračování nevyhlášené války proti bolševikům. Tito nebojující vojáci se také nejvíce rozhořčovali nad bolševiky a dopouštěli se zjevných zločinů, nutně zhoršujících postavení ČSV u místního obyvatelstva.

Situaci se pokusil zvrátit československý ministr války Milan Rastislav Štefánik, který za tímto účelem nechal stvořit celou plejádu vojenských řádů a vyznamenání a vybaven velkou bednou tohoto ‚dobrodiní', vyrazil na podzim roku 1918 přes Japonsko na Sibiř. Nejprve sliboval, že s sebou odveze celou armádu domů, ale potom již jen řečnil o tom, že „*Československo se zavázalo k boji proti bolševizmu a oni musí tento závazek naplnit prací v poli*". Asi si představoval návrat společně s legiemi ‚západní cestou' přes Moskvu s gloriolou vítěze nad bolševiky. Kromě toho také začal s přeměnou dobrovolnického vojska na tradiční armádu a vojáky tím silně podráždil. V ČSV vládl odpor proti zneužití a ztráta jisté autonomie revolučních vymožeností to jen završila. Vedle toho vojáci přetížení válkou stále častěji odmítali bojovat v cizí válce. Štefánik odjel, aniž obnovil bojeschopnost vojska. Před svým odjezdem ještě podepsal ‚Rozkaz číslo 588', který rušil zvyklosti dobrovolného vojska a zaváděl tuhou disciplínu. To se stalo 16. 1. 1919, ale rozkaz byl zveřejněn teprve 28. 2. 1919. Mužstvo rozkaz odmítlo a tímto okamžikem přestalo být ČSV bojeschopné.

Napětí se vystupňovalo v květnu 1919. Nejprve mužstvo za zpěvu revolučních písní manifestačně vystoupilo na Svátek práce 1. května (oslavu Kolčak zakázal) a otevřeně se postavilo na stranu bolševiků. 20. května se v Tomsku sešel Štefánikem zakázaný II. sjezd Československého vojska a žádal distancování se od Kolčaka, personální změny ve velení, obnovení neutrality, přehodnocení závazků vůči spojencům a – odjezd domů[191]. Fakticky se tento sjezd postavil proti velení ustanovenému na I. sjezdu. Delegáti se nakonec přesunuli do Irkutsku, a tam byli zatčeni. Došlo ke konfrontaci vojska s veliteli a k otevřenému odepření poslušnosti. Velitelé vyhrožovali, že nasadí proti mužstvu Japonce. Tak situaci zvládli, ale v mužstvu zavládl odpor. Delegáty před

190 Kaplický V.: Gornostaj

191 J. Šleis: Ruská občanská válka a úloha československých legií; bakalářská práce; Západočeská univerzita v Plzni; 2012

popravou zachránilo pouze to, že posádka v Tomsku vzala štáb 2. svazku jako rukojmí s tím, že se štábem provede totéž, co velení provede s delegáty sjezdu. To již byla vzpoura a velení ČSV ji nedokázalo potlačit. Když se potom velení rozhodlo odzbrojit části vojska, vojáci jim vyšli vstříc. Vojáci proměnili odzbrojení na demobilizaci a ukončení války proti bolševikům[192].

V srpnu 1919 se pokusila zvrátit situaci vládní delegace vedená poslancem F. V. Krejčím. Ta sice vojáky uklidňovala, přesto zřejmě cítila odpor mužstva proti svému vlastnímu velení a spojencům. Proto v prosinci 1919 vyplouvá z Vladivostoku první loď s legionáři směrem k domovu. Ještě předtím ovšem zadní voje ČSV musejí znovu vzít do rukou zbraně a probíjet se podél trati. Zezadu je tlačili bolševici, ale legionáři jim vlastně probíjeli cestu, kterou držely oddíly terorizujících ‚bílých' velitelů (mezi jinými G. M. Semjonov).

Vše prostě nasvědčuje tomu, že vojáci ČSV s bolševiky výrazně sympatizovali. Míra bolševizace ČSV byla veliká, větší přestup k bolševikům se nekonal pouze proto, že si vojáci uvědomovali, že by jim to znemožnilo návrat domů. (A. Buškov v knize Сталин. Красный Монарх uvádí jména důstojníků štábu Dálněvýchodní armády: Pokus, Hulín ad.)

Vidíme zde postupný vývoj. Zpočátku se ČSV řídilo dohodami s bolševiky (zhruba do pololetí 1918) a vztahy všech stran byly vcelku dobré. Ovšem po I. sjezdu začíná velení ČSV provádět svévolné kroky, zneužívá dobrovolce nad rámec přísahy a vede vojáky proti místním zájmům. Následkem toho se zhoršují vztahy jak k místnímu obyvatelstvu, tak i vztahy uvnitř vojska. První krize vrcholí na podzim 1918 sebevraždou plukovníka Švece. Potom je zatčen desátník Vodička (Švecův oponent, vojáci mu vyjádřili důvěru). Krizi se snaží zažehnat Štefánik, ale Rozkaz č. 588 vyvolá krizi ještě větší. II. sjezd znamená otevřený rozkol ve vojsku a krize končí teprve odjezdem vojáků z Vladivostoku.

Co se týče vztahů s místním obyvatelstvem, nelze zprávy legionářů považovat za objektivní. Ale i ty ukazují, že v roce 1919 to přátelství nebylo. Kromě velení ČSV na tom mají podíl i některé jednotky a vojáci. Oficiálně ze strany ČSV existovaly vlastně pouze dva postoje k událostem v Rusku. V prvé řadě Masaryk prosazoval nevměšování se do ruských záležitostí a druhý postoj vyjádřil plukovník Čeček v létě 1918 rozkazem o blokování dopravy německých a rakouských válečných zajatců. Ovšem ani Čečkův rozkaz neznamená boj proti bolševikům, ve který se činnost ČSV proměnila. O tom, že ČSV se účastnilo teroristických akcí proti obyvatelstvu je řada svědectví.

Ještě jedna poznámka. Lze se dočíst[193], že ačkoliv se legionáři dopouštěli zjevných zločinů proti místnímu obyvatelstvu i zajatcům, téměř žádný z nich nebyl za celou dobu pobytu v Rusku souzen místními soudy, Na druhé straně je známo, že československé polní vojenské soudy naopak soudily a popravovaly místní obyvatelstvo.

Zlato…

Důležitá je také otázka finančních zdrojů ČSV a i vypláceného žoldu. Toto vlastně expediční vojsko mělo jen velmi omezené zdroje v podobě krajanské daně a později i emisi dluhopisů. To však nestačilo. Během sibiřské anabáze ČSV poněkud svévolně řešilo situaci tím, že na jimi kontrolovaných územích přebíralo kontrolu výrobních a těžebních podniků, organizovalo výrobu a obchod, obnovovalo hospodaření krajů – a vlastně žilo z výnosů této činnosti. Toto však ve válkou rozvrácené zemi nelze ČSV vytýkat, je to jeho největší, ale bohužel asi i jediný přínos. Technické oddělení (TECHOD) kontrolovalo velké sibiřské těžební a hutní závody, a to znamená, že ČSV si

192 Kaplický V.: Gornostaj

193 valka.cz ad.
V. Kaplický: Gronostaj

v této době přivlastnilo podniky těžící i drahé kovy. ČSV proto zcela jistě hospodařilo s vytěženým zlatem. Mělo sice podléhat ruským zákonům, ale docela určitě jej využilo ČSV. Při odchodu ČSV tyto podniky odprodalo a *„hmotný majetek, včetně jistého množství drahých kovů, byl vyvezen“*. Podle zjištění Stanislava Motla z televizního pořadu ‚Stopy, fakta, tajemství' bylo do Československa dovezeno zlato za asi 32 milionů dolarů (tedy při kurzu cca. 20 dolarů za trojskou unci asi 50 tun zlata). Zcela jistě byla část získána jako žold od Kolčaka a další souviselo s výnosy TECHOD.

Ale ani tento přínos není až tak jednoznačný. Nelze pominout informace, že v té době probíhaly v jimi kontrolovaných podnicích stávky, protože se nevyplácely mzdy. Přitom ČSV zřejmě disponovalo štočky na tisk bankovek a asi i bankovkami z ruského pokladu.

Zajímavé je, že vojenská spořitelna, kterou řídil F. Šíp, spravovala nakonec vklady ve výši 355 milionů rublů, na každého střadatele a měsíc asi 440 rublů, tj. částku několikanásobně přesahující vyplácený žold. A již na Sibiři začal úpis akcií formující se Legiobanky. Zajímavá jsou také tvrzení o dopisech F. Šípa, ve kterých psal o zásilkách zlata[194].

Je ovšem otázkou, nakolik se dá věřit tvrzením, že ČSV si z pokladu ‚neulilo'. Motl ve svém pořadu v ČT uvedl, že *„v Charbinu vykolejil kancelářský Kolčakův vlak a vysypalo se pár vagónů se zlatem“*. Raději nebudu rozebírat tvrzení, že vagóny začaly hořet a část zlata (tuny masívního kovu s teplotou tání přes 1000 ºC) se prý mohla roztavit, vlastně tedy vypařit. Olšer na svém blogu také uvádí, že *„7. 12. 1919 se legie zmocnily části pokladu a odjely s ním do čínského Charbinu“*. Je třeba si uvědomit, že Charbin leží na Východočínské železnici (asi 2000 km na východ od Irkutska), která je zkratkou Transsibiřské magistrály do Vladivostoku, kde se ČSV připravovaly k evakuaci. Kolčak v té době poblíž být nemohl, protože 8. 11. 1919 vyklidil Omsk (město asi 2000 km na západ od Irkutska) a byl někde na cestě do Irkutska, kde se mu 4. 1. 1920 dostalo ochrany u diplomatického sboru. Jak toto zlato vysvětlit? Nejspíše nějaká Kolčakova splátka za ‚dodávky' Dohody, jen o tom Kolčak asi ani nevěděl… ČSV se asi opravdu zmocnilo části pokladu a podle instrukcí nadřízených (Dohody) se jej pokusilo vyvézt. Ostatně bylo by zajímavé vidět účetní knihy ruského pokladu. Asi by se tam našlo nemálo podivností.

Závěrečný pohled

Masívní účast ČSV na intervenci je smutnou skutečností a byla vlastně ‚odměnou' západním spojencům za vznik Československa. Tuto odměnu však zaplatil velkým utrpením, spoustou mrtvých a hromadou peněz další spojenec – Rusko. Široce publikovaná Sibiřská anabáze jistě měla velký a pozitivní vliv na utváření Československa. ČSV ve skutečnosti mělo v Rusku statut hosta, a ten zle zneužilo. Stejně tak ovšem bylo ve hře velmocí zneužito samotné ČSV a vojáci se postupem času stali pouhými loutkami v cizích rukách.

Československému vojsku lze podle mne vytknout dvě věci:

1. ČSV se vojensky angažovalo v cizí občanské válce, což nikdy nepřinese vděk. ČSV se stalo oporou Kolčaka, muže s nejhorší pověstí. Ke všemu dalšímu, ačkoliv tuzemské prameny vesměs uvádějí, že ČSV se marodérství na ruském území nezúčastnilo, nejen ruské zdroje tvrdí něco jiného. Účast ČSV na drancování nepřímo vyplývá ze zpráv samotných vojáků a potvrzuje ji například i Pipes[195], který se jinak snaží bagatelizovat vliv intervence a celou ‚ob-

194 Olšer B.: Prodali čeští legionáři bolševikům admirála Kolčaka za carský zlatý poklad…? viz olser.cz/1794/prodali-cesti-legionari-bolsevikum-admirala-kolcaka-za-carsky-zlaty-poklad/

195 Pipes R.: Dějiny ruských revolucí; Jota, 1999

čanskou válku‘ vysvětluje jako projev zla bolševiků. O účasti ČSV na Kolčakově teroru píše i Václav Kaplický, tehdejší dobrovolec ČSV.

2. Tito hosté se zúčastnili operace, při níž byl uloupen ruský poklad, který potom posloužil jako palivo v ohni občanské války. Těch několik stovek tun zlata představovalo za dané situace ohromné množství zbraní a munice a prodloužilo dobu bídy a zmaru. Zároveň radikalizovalo stávající moc. Bez tohoto zlata mohla občanská válka skončit asi již v roce 1918 a bolševici by byli podstatně méně zatíženi radikály, jejichž lítý zápas o moc popisuje řada autorů (Prudniková, Muchin, Kara-Murza, Karpov i Buškov). Když se podíváme na své dějiny, v tomto okamžiku mají naši předkové na svědomí smrt nemalé části z obětí oné ‚jedenapůlté světové války‘[196], nejvíce za celou naši tisíciletou historii.

Ze širšího hlediska zde máme ještě jednu nepříjemnou souvislost. ČSV bylo vlastně spojencem Ruska, ale to, co ‚předvedlo‘ v létech 1918 – 1920, bylo zhruba takovou ‚bratrskou výpomocí‘, za jakou se považuje účinkování Sovětské armády v roce 1968. Jediný rozdíl je v tom, že Sovětská armáda se chovala podstatně lépe a zůstalo za ní nesrovnatelně méně mrtvých a škod!

Byl bych ovšem velice nerad, aby se tato stať stala důvodem pro zavržení československých legií. Objevila se spousta ‚velkohubých‘ hrdinů a ‚pobitvových‘ generálů, lidí s názorem, ale bez jakýchkoliv znalostí, produktů doby Sametové. Bylo by dobré si uvědomit, že my dnes nejsme v kůži tehdejších legionářů a nemůžeme znát složitost tehdejší situace. Vojáci byli dobrovolci, kteří šli do boje za svobodu s obrovským rizikem (v případě zajetí je přímo čekala smrt), a za svobodu jim vděčíme i my.

Viníkem zapojení ČSV do bojů proti bolševikům je mimo jiné i Trockij, protisovětský agent mezi bolševiky. Samotná vojenská operace, kterou se ČSV zmocnilo pokladu, byla umožněna velmi divokými podmínkami, které v té době a v těch místech vládly. Za jen trochu konsolidovaných podmínek by takovýto výpad vůbec nemohl vyjít. ČSV nejprve šikovně využili místní ‚růžoví‘ a ‚bílí‘ a vzápětí zle zneužili představitelé Dohody. Ale musíme přiznat, že na Uralu a na Sibiři ČSV společně s ostatními bolševickými oponenty provádělo tvrdé politické čistky, většinou spojované pouze s bolševiky. Stejně tak musíme uznat, že některé oddíly ČSV terorizovaly místní obyvatelstvo. Velkou vinu na tom nesou nejvyšší velitelé a představitelé ČSV.

Co se týče sebevraždy plukovníka Josefa Jiřího Švece, moc bych se nedivil, kdyby mu vojáci připomněli, že díky té svéhlavé kazaňské operaci a a chuti zmocnit se zlatého pokladu rozpoutali válku, jež se jich vůbec netýká, zatímco válka, jež se jich týká, již končí, ale jejich návrat domů se vzdaluje. Plukovník Švec krátce předtím vystřídal ve funkci velitele frontu generála Čečka a svoji poslední výzvou dal najevo přílišné ztotožnění se s ‚bílou‘ stranou ruské občanské války. Zjevně si od ní nedokázal udržet odstup, jak to požadoval T. G. Masaryk: *„Nemohu přežít hanby, stihnuvší naše vojsko, bořte to, co bylo s ohromnými překážkami stavěno po celá léta…* “[197]

Podobně se chovají vojáci všude na světě a ve všech válkách. To pouze v rámci prosazování ‚žádoucího pohledu‘ se hledají váleční zločinci pouze ‚na té druhé straně‘ a staví se před mezinárodní soud. Výmluvný je postoj Spojených států amerických, které se dodnes odmítají podřídit pod pravomoc mezinárodních soudů, a to právě proto, aby ochránily své vojáky. To nelze chápat jinak, než jako velké pokrytectví. Nic není černé a nic není bílé a ani tehdejší angažmá našeho vojska nebylo zcela čisté. Jednostranné velebení, ani proklínání legií tady není na místě.

196 Soukup J.: Quo vadis, Putine; Riopress, 2003

197 Životopis plk. J. J. Švece; viz např. www.zupaplksvece.estranky.cz/clanky/zivotopis-plk_-j_j_-svece.html

Za hranicemi lidských možností

Nelíbí se vám to barbarství? Odpovídají vám dějiny: Co máme, to dáme. Toto jsou pouze následky událostí minulých.

Vladimír Iljič Uljanov – Lenin

Bolševici se konečně zmocnili vlády. Co tím vlastně získali? Především ohromné pracovní vypětí. Pro nemálo z nich tímto okamžikem začal sedmidenní pracovní týden s denní nepředstavitelnou normou 20 hodin. Však se také podívejte do Životopisů, jak dlouho to vydrželi. Lenin 10 měsíců skoro nespal a po atentátu rychle ztrácel síly. Trockij od úmrtí Lenina měl asi také zdravotní potíže. Dzeržinskij a Kujbyšev se nedožili 50 let, Lunačarskij, Peterson a Cjurupa 60 let. Menžinskij sice byl před svými šedesátinami asi zavražděn, ale ještě dlouho předtím byl vážně nemocen a poslední roky života svoji funkci fakticky nevykonával. Sverdlov se nedožil 34. narozenin – chřipka. Byl to mladý muž v plné síle, navíc přece jenom na tu dobu jakžtakž slušně živený. Spousta dalších skončila později na popravišti, takže je v tomto ohledu nemůžeme počítat, ale i tito lidé běžně plnili ‚Leninovy pracovní normy'. Pochybuji, že tušili, do čeho jdou. Sice jim muselo být jasné, že to nebude žádná procházka rájem, ale to, co následovalo, se zcela určitě vymklo jakýmkoliv představám. Odměnou jim byl nejvýše dobrý pocit ze snahy dát svoji vlast do pořádku. A když se občas zadařilo, přidal se i pocit dobře vykonané práce.

Základním rysem té doby bylo přímo Leninovo jasnovidectví. Zcela perfektně předvídal situaci a dokázal bezchybně reagovat. Svoje kroky dokázal fantasticky přizpůsobovat okolnostem a v tom úžasném zmatku dokázal udržet moc, i ukočírovat své spolubojovníky. Při tom všem stále před sebou viděl základní cíl – rozkvět Ruska. Většina jeho spolupracovníků mu vůbec nestačila, zmohli se pouze na porovnávání Sovětského Ruska s Pařížskou komunou a byli nadšeni i jen z toho, že dokázali vydržet déle. Co se týče opozice, ta se přes výborné výchozí podmínky nedokázala vlády zmocnit. Hlavním důvodem nebylo nic jiného, než jejich soustředění se pouze na osobní prospěch. V nejmenším se, na rozdíl od Lenina, nezabývali osudem své vlasti.

Říká se, že Leninovi šlo pouze o vyvolání světové revoluce. Postupně jsem zjistil, že Lenin se tímto buď nezabýval vůbec, nebo v jistou dobu tuto myšlenku opustil. Je potom otázkou, kdy Lenin mohl provést tento myšlenkový obrat. Prudniková[198] se domnívá, že to bylo až někdy po prvních měsících bolševické vlády. Jenomže si připomeňme, že již na 1. sjezdu sovětů Lenin vystoupil s požadavkem převzetí moci za účelem nastolení pořádku a rozvoje. Nikoliv revoluční bouře. Bližší je mi proto Kara-Murza[199], který vůbec odmítá myšlenku, že by Lenin snad o světové revoluci kdy uvažoval. Tomu také nasvědčují Leninova studia a jeho publikované práce z oblasti národohospodářství. Tvrzení o tom, že Lenin chtěl vyvolat světovou revoluci je nejspíše jen legenda z dílny Trockého. Leninovy představy zřejmě končily tím, že si nechal naočkovat představu o revolučním výbuchu v Evropě, který měl snížit tlak na sovětské Rusko.

Dalším charakteristickým rysem této doby byl naprosto zoufalý nedostatek alespoň trochu zodpovědných a kvalifikovaných lidí. Vláda za této situace přijala každého, kdo byl ochoten a schopen pracovat. Prudniková[200] uvádí příběhy, jak například za komendantem Smolného paláce

198 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

199 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

200 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

(donedávna námořním poddůstojníkem na křižníku) přišel v dost špatném stavu jeho bývalý kapitán. Druhý den byl náměstkem lidového komisaře námořnictva. Ještě kurióznější je případ, který popisuje ve svých pamětem jakýsi právník. Za carských dob byl prokurátorem a za sovětských dob pracoval ilegálně pro ‚bílé' v Petrohradě. U ‚rudých' vykonával práci vyšetřovatele. Všiml si ho Dzeržinskij, kterého kdysi tento právník dostal do vězení. Dzeržinskij mu pouze poděkoval, že pracuje pro sovětskou vlast a slovem nepřipomněl jejich starou známost.

Příčinou této situace byla představa inteligence o tom, že vláda dělníků a rolníků prostě nemůže dostatečně ‚ohodnotit' jejich práci. Inteligence ve své nadutosti silně přecenila svůj vklad do společného díla. Bolševici ve skutečnosti přistoupili na její nehorázné požadavky a teprve v závěru kolektivizace a výstavby průmyslu ve 30. letech (a ještě spíše po druhé světové válce) sovětské vedení začalo snižovat rozdíl příjmů inteligence a ostatních pracujících[201].

Ve Smolném paláci zasedal Vojenský revoluční výbor. Tam se též sešel 2. sjezd sovětů a tam se také začaly formovat orgány moci. Výkonným orgánem se stal Sovět lidových komisařů, do jehož čela se postavil energický Lenin. Pojďme se krátce podívat, jak Prudniková popisuje utváření nové vlády[202].

Například Menžinskij první dny lítal od čerta k ďáblu. Byl jmenován 30. 10. 1917 lidovým komisařem financí, protože kdysi pracoval ve Francouzské bance. Ještě kohosi chytil a spolu do nějaké místnosti přinesli pohovku. Nad ní pověsil papír s nápisem ‚Lidový komisariát financí', lehl si a po pětidenním bdění usnul. Šel kolem Lenin a s úsměvem to komentoval: „*Je dobře, že komisaři začínají tím, že se posilní.*"

Stalin, lidový komisař pro národnosti, byl podobně pracovně přetížený, a tak mu určili jako pomocníka jakéhosi Pestkovského. Potom se odehrál takovýto rozhovor:

– „*Soudruhu Staline, Vy jste lidový komisař pro věci národností?*"
– „*Já.*"
– „*A komisariát máte?*"
– „*Ne.*"
– „*Dobře, tak já Vám vytvořím komisariát.*"
– „*Co k tomu potřebujete?*"
– „*Zatím jenom mandát na předmět ‚vyjádření spolupráce'.*"

Pestkovskij dostal mandát, s přítelem našli prázdnou místnost, do ní donesli stůl a na papír napsali ‚Lidový komisariát pro národnosti'. Potom někde našli Stalina a pozvali ho. Stalin místnost obhlédl, ohodnotil to jakýmsi neurčitým zvukem, na návrh Pestkovského přijal pomocníka jako vedoucího kanceláře a ihned zase zmizel v útrobách Smolného paláce.

Svérázná záležitost je i další příběh týkající se Smolného paláce. Původně tam byl Ústav pro výchovu mladých šlechtičen. V roce 1917 se nějak vytratil zájem o takovou výchovu a nakonec se do jednoho křídla nastěhoval VRV. Tam také začala úřadovat Rada lidových komisařů.

V druhém křídle ale zůstaly zbytky původního Ústavu, přesněji řečeno staré učitelky, které již neměly kam jít[203]. Po několika dnech fungování vlády byl komendantem Smolného paláce jmenován Pavel Malkov (již výše uvedený poddůstojník z křižníku Diana). V prvé chvíli nevěděl, co má dělat, tak začal palác obcházet. Přitom narazil na dvojici důstojníků, kteří mu po nějaké výměně názorů předložili propustky. Malkov se dále ptal na důvod návštěvy. Řekli mu, že jdou za roztouženými děvami, které jim také propustky do paláce opatřily (!). Malkov věděl jen o těch

201 VP SSSR: Nastal čas o Stalinovi pohovořit…; 2001; viz leva-net.webnode.cz
Kniha kromě dalších uvádí údaje nasvědčující, že kvalita řídící práce bývá nepřímo úměrná platům vedoucích pracovníků.

202 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

203 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

šlechtických babičkách a byl z toho poněkud vyjevený. Páni důstojníci ho ubezpečili, že v paláci také sídlí štáb ženského praporu a to bylo poněkud jiné kafe.

Náruživé děvy opustily palác samy, s těmi problém nebyl. Jenomže ti ‚zlí' bolševici kupodivu nedokázali vyhodit na ulici již zcela nepotřebné staré vychovatelky ze starého světa, o který již nikdo nestál! Sverdlov a Malkov jim začali hledat vhodný útulek. Malkov nejprve nepochodil u ctihodných mnichů z Alexandrovsko-Něvské lávry, potom poslal nejčipernější ze stařenek do Kseninského institutu, donedávna také vychovávajícího mladé dámy. Vrátila se s pláčem, že ji ředitel vyhodil. Teprve když tam došel jeho zástupce, ředitel se vším souhlasil…

Před novou vládou se za pochodu objevovaly stále nové úkoly, často s velmi vysokými požadavky na urychlené vyřízení. Připomeňme, že řada z úkolů daleko přesahovala běžné nároky kladené na podobné orgány, ostatně za chvilku si vysvětlíme důvod. K tomu se přidala ta skutečnost, že většina členů sovětské vlády s něčím takovým zkušenost neměla. Bolševici to řešili tak, že když se objevil nový problém, vybrali někoho, jmenovali ho předsedou vhodně pojmenované komise a nechali ho, aby si ji sám sestavil a problém nějak vyřešil. Vrcholem těchto snah bylo sestavení ‚Všeruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a banditizmem' (VČK, Čeka – viz Slovníček). Jejím předsedou se stal Felix E. Dzeržinskij. Komise vznikla při VRV, ale protože byl VRV vzápětí rozpuštěn, byla 7. 12. 1917 začleněna do Rady lidových komisařů. V osobě Dzeržinského získala vláda mimořádného člena a napříště se VČK začala ve vládě využívat jako orgán, přebírající k vyřízení všechno, co odmítaly převzít jiné vládní instituce. Původně byla zamýšlena jako dočasný orgán pro mimořádné případy. Zpočátku se věnovala především tomu, co měla v názvu – sabotážím úředníků, opileckým pogromům a boji s banditizmem[204].

Na počest Vítězného Října!

Každou pořádnou akci je nutné zapít. Nejinak tomu bylo v případě Vítězného Října. Jen tomu noví vládci nechtěli pořádně rozumět a dobrým lidem házeli klacky pod nohy…

Tak se stalo, že když byla ze Zimního paláce vyhozena Prozatímní vláda, kdosi ze sloužících dostal žízeň. Věděl kam jít, ale nebyl schopen se tam dostat. Dveře byly zazděné a sám také mohl mít obě ruce levé (takoví jsou mnozí žízniví). Vojáci jsou jinší kabrňáci a nějaká ta hrubší prácička jim nevadí, zvláště když z toho mělo něco kápnout. Svěřil se jim se svým trápením, vojáci pečlivě nasáli, chytili stopu a již ji nepustili. Do sklepa se prolomili zdí[205].

Zimní palác byl určen pro pobyt cara za dlouhých zimních večerů a tato společnost přece nebude na suchu. Nejlepší víno a koňak v neuvěřitelném množství! V zásadě lze pouze konstatovat, že střízlivé je nedostali. Jistý díl připadl nejen sloužícím, ale i kolemjdoucím. Rusové prostě mají srdce otevřené a co by neudělali radost bližnímu svému. Bolševici nechali zeď ve sklepě zazdít znovu a vyměnili stráž. Jedinou chybou bylo to, že vše se vzápětí muselo opakovat znova a znova. Vojáci již stopu nepustili a v době války v Rusku platil ‚suchý zákon'…

Co se stalo ve skutečnosti dál, je otázkou. A. Buškov si v knize Сталин. Ледяной трон vylévá svůj bol, že prý barbaři bolševici nechali tyto nádherné sklepy rozstřílet. Existuje i názor, že o tento poklad byl velký zájem v zahraničí a byla možnost ho velmi výhodně odprodat. Jenomže se prý vzbouřili vojáci a hrozili novou revolucí. To nevypadá nevěrohodně. Situace byla napjatá a opilci vše jen komplikovali.

Snad to byl Galkin, člen VRV, kdo prohlásil, že víno má také rád, a proto navrhuje, aby sklep byl přidělen posádce a každý voják dostal pravidelně svoji denní dávku. Výhoda tohoto řešení byla

204 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

205 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

jasná. Množství vína na osobu a den pokleslo pod kritickou hranici, vojáci byli spokojení a ohromné sklady se začaly řízeně vyprazdňovat.

V jistou chvíli se vojáci opravdu ocitli na suchu, jenomže slinu již měli a přitom tušili, že v metropoli by se mohlo ještě cosi objevit. Samozřejmě, že toho bylo dost. Kromě toho se objevili i zavilí třídní nepřátelé, vlastně ne, byli to spasitelé z Výboru spásy (brzy se k nim dostaneme). Ti se pokusili tuto nevinnou zábavu vojáků trochu pošťouchnout – a co kdyby vznikla nějaká mela a bolševici padli? Proto banket na počest Vítězného Října pokračoval dále, tak dlouho, dokud celá metropole nebyla opravdu úplně na suchu.

K problémům daleko nebylo. Gigantické pijatyky se nezřídka proměňovaly na rozsáhlé pogromy a drancování. Proto musela zasáhnout státní moc a 29. 11. 1917 VRV vydal nařízení o zatýkání opilců a organizátorů pogromů. Do boje se zapojila i čerstvě založená VČK, vybavená za tím účelem sazbou až 6 měsíců. Vínečko však na bolševiky nestačilo.

Vzpoura snobů

Bolševici měli i další problémy. Rozebereme je po částech, ale upozorňuji, že následující události probíhaly prakticky současně, ostatně se to týká i toho alkoholového opojení.

Úřednická stávka

Bolševici se obecně považovali za proletáře. Není to tak jednoduché. Můžeme začít například Leninem, Krupskou, nebo i Dzeržinským, ale pro úřednický aparát na starých ministerstvech nebyli bolševici ničím víc, než otrhanými a nevzdělanými dělníky, o nichž přece ‚všichni věděli', že je nelze připustit k žádné zodpovědnější práci. Podle toho se ti honosní hejhulové začali k sovětské moci chovat. Aby zdiskreditovali vládu, vedli zemi do záhuby[206].

Pro začátek si ještě připomeňme, že úřednický aparát ruské metropole byl zodpovědný za rozkradení městských sýpek (v nichž se držely zásoby na dva roky) a že to byli právě bolševici, kdo s největší pravděpodobností poslední měsíce před revolucí již fakticky organizovali zásobování Petrohradu. To však úředníkům nebránilo, aby se bolševikům zcela vzepřeli[207].

Není od věci ještě poznamenat, že většina úřednického aparátu patřila ke kadetům. Tím se ostatně také vysvětluje i to, proč bez nich ztratila veškeré zbytky své nevalné akceschopnosti Prozatímní vláda.

Úřednický aparát vstoupil do stávky a úředníci se zamkli ve svých kancelářích a odmítli se sovětskou mocí spolupracovat. Zcela zničili nejen běžnou dokumentaci svých úřadů, ale i státní dokumenty a smlouvy, účetní knihy, včetně záznamů carských dluhů. Tím se stala výše zahraničního zadlužení Ruské říše zcela nejasná. Noví lidoví komisaři často nezískali ani klíče od trezorů, ani informace o tom, co vše spadá do agendy úřadu.

Nešlo jenom o úřednický aparát. Do stávky se zapojily i další instituce, především banky. V této době prakticky všechny banky vypověděly spolupráci se sovětskou vládou, ale na druhé straně udržovaly spolupráci s bývalou Prozatímní vládou. Banky také zcela blokovaly ty podniky, kde se ustavily Výbory dělnické kontroly. Přidaly se poštovní úřady. Otevřeně odmítly přebírat korespondenci ze Smolného paláce. Ještě uvedu Petrohradskou městskou dumu. V souvislosti s ní nastal zajímavý řev ve chvíli, když vláda jedním z prvních dekretů rozšířila práva městské samosprávy v oblasti zásobování. Petrohradská menševicko-esersko-kadetská městská samospráva za-

206 Reed J.: Deset dnů, které otřásly světem; Panorama; 1982

207 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

čala vyhrožovat, že přestane do města vozit potraviny[208]. Těžko se to chápe, ale asi měli strach, že to zmrví.

Zásobování města bylo vzhledem k rozkradeným zásobám zcela zoufalé, proto se to stalo jednou z operativních priorit nové vlády. Nejprve se vláda pokusila udělat inventuru, ale úředníci vyslanou delegaci vyhodili. Jeden z námořníků, účastník této akce, se ozval, že tedy budou muset provést konfiskaci a potom inventuru udělají sami. Opravdu na to došlo a bolševici ovládli sklady. Jenomže v nich našli pouhých asi 490 tun obilí při denní spotřebě 790 tun. Nespolupracovaly ani obchodní podniky, proto se ke konfiskacím přistoupilo i u nich. Tam se našlo asi 5 000 tun obilí. Přesto 7. 11. 1917 bolševici museli v Petrohradu snížit denní příděl chleba z půl na tři osminy libry.

Další kroky proběhly ve spolupráci s Výbory dělnické kontroly, které provedly inventury přímo v průmyslových podnicích. Vláda najednou věděla o dostupném zboží, to se naložilo na vlaky, které vyjely na venkov a zboží vyměňovaly za obilí. Jakmile se vlaky s obilím začaly vracet, zvedl se opět denní příděl chleba na půl libry a podařilo se tak celkem slušně přežít zimu. Bolševici si i tímto krokem u obyvatelstva udělali velmi slušné očko. Poznamenejme, že tedy ani ten proklínaný Dekret o dělnické kontrole nebyl tak úplně marný.

Úřednická stávka byla podmíněná tím, že úředníci budou mít z čeho žít. Bylo to docela jednoduché. Státní banka totiž hned zkraje vyplatila služné pro veškerý úřednický aparát na dva měsíce dopředu. Nikoho nenapadlo, že by to nová vláda mohla za takovýchto podmínek dlouho vydržet. Zároveň Státní banka blokovala operace prováděné novou vládou. Spekulanti a úředníci měli vedlejší vchody otevřené a nic jim nebránilo zadávat bankovní příkazy[209].

Co na to Sovět lidových komisařů? Zlobili se. Úředníci si z nich přímo tropili šašky, když prověřovali jejich pověření a odmítali je pro formální chyby, aby nakonec, po splnění formálních náležitostí, oznámili, že s bolševiky stejně spolupracovat nebudou. Proto bolševici přitvrdili. Vytvořili ‚černý' seznam nepřátel revoluce a začali vzpurné úředníky na tento veřejný seznam uvádět. VRV se tvrdě usnesl:

„Úředníci státních a veřejných institucí, kteří sabotují práci v důležitých oblastech veřejného života, se prohlašují za nepřátele lidu. Jejich jména se od nynějška budou zveřejňovat ve všech sovětských publikacích a seznamy nepřátel lidu se budou vyvěšovat na všech veřejných místech. Lidé, kteří rozšiřují hospodářský rozvrat a podkopávají zásobování armády a státu, jsou vyděděnci a nemají nárok na milost. Vyhlašuje se jim veřejný bojkot… "

A co na to dobří úředníci a demokraté? No domyslete si to.

Bolševici tedy ještě přitvrdili a 29. 11. 1917 vydali dekret, kterým stranu kadetů prohlásili za nepřátelskou a zakázali ji. K tomu lze poznamenat jedině to, že kadeti potom už nikomu nechyběli.

22. 12. 1917 čekisté (viz Slovníček) navštívili Sovět pracující inteligence. Mimo jiné tam lapili jistého Kondratěva, jinak úředníka ministerstva vnitra a předsedu Svazu svazů, nástupnické organizace Výboru spásy. Kadeti konspirovat neuměli, nikdy dosud to nepotřebovali, a tak se našla celá řada zajímavých dokumentů. Hned následující den čekisté opět vyrazili do ulic a podle seznamů začali sbírat stávkující úředníky, jak špačci třešně. Posadili je do basy, kde museli přežít celé strašné dva měsíce a pak je pustili. Jedinou výjimkou byl Kondratěv, toho pustili až 2. 3. 1918. Zákony prostě neexistovaly. Proto, když už zatčení nepředstavovali nebezpečí, tak je ‚zlí rudí' pustili.

208 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009
209 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

Když se to vezme kolem a kolem, bylo to jedno veliké rodeo. Zajímavé bylo především to, že jezdec se v sedle stále držel, dokonce mu fandili i lidé okolo a navíc se naplňovala doba, pro kterou měli úředníci peníze. Nezbylo jim, než začít přemýšlet, co dále. Hřebec začínal být unavený a úředníci se pomalu začali u bolševiků hlásit o práci. Vláda tomu napomohla i tím, že institucím, které zahájily spolupráci, zvýšila platy.

Po Novém roce začaly úřady zase pracovat. Mnoho úředníků sice práci ještě sabotovalo, ale předchozí zcela likvidační stávka již skončila.

Poznamenejme ještě, že byly i úřady, které se stávky neúčastnily. Je to trochu kuriózní, ale náčelník kanceláře ministerstva dvora kníže Gagarin a jeho náměstek baron von Stakelberg ihned poté, co byla sestavena sovětská vláda, navštívili Lunačarského a oznámili mu: *„Připravujeme předávací protokoly pro ministra, stávku nechystáme a není třeba nás likvidovat.“* Ale k čemu je bolševikům ministerstvo dvora? Podobně se proti stávce postavil i Svaz soudců.

‚Růžové‘ běsnění

Kadeti byli jen jednou stranou nepřátel. Další byly donedávna vládnoucí strany eserů a menševiků. Pouze část eserů se přidala k bolševikům, ti ostatní považovali vítězný Říjen za nehoráznost. Vlastně dvě. Jednou byla samozřejmě ‚neomalenost‘ bolševiků, že si ti trhani dovolili provést revoluci. Tou druhou to, že drze vyhlásili Dekret o půdě a jali se ho i naplňovat. Pro esery to byl hlavní bod politického programu a mysleli si, že na něj mají patent[210].

Ihned po svržení Prozatímní vlády se rozhořel politický boj. Konal se 2. sjezd sovětů. Trockij ustál převzetí moci a uražení menševici a praví eseři sjezd opustili. Stejně tak i starý ÚVV, se kterým zmizela i pokladna. Ještě ten den se odvážně sešikovali a vyrazili na Zimní palác. Tam narazili na stráž a se slovy „*Jdeme zemřít do Zimního paláce!*“ se dožadovali vpuštění. Ostraha byla nejprve v rozpacích, ale potom je vpustit odmítla a během výměny názorů oznámila, že bude střílet. Ministr zásobování Prozatímní vlády Prokopovič prohlásil:

„Soudruzi a občané! Proti nám použili hrubou sílu! Nemůžeme připustit, aby se ruce těchto temných lidí zašpinily naší nevinnou krví! Být zastřelen těmito pistolníky, je pod naší úroveň… “

Nespokojenci se odebrali do Městské dumy a s převelikým humbukem plným starých nesplněných slibů a žvanění o nezákonnosti bolševické vlády vytvořili ‚Výbor spásy vlasti a revoluce‘[211]. Jádro tvořili eseři, zkušení to teroristé.

K tomu poznámka na téma legality moci. Na 2. sjezdu sovětů byl zvolen nový Ústřední výkonný výbor. Ale ten předchozí ÚVV 1. sjezdu sovětů se odmítl rozpustit a pouze zmizel v podzemí. Kromě toho uveďme, že Prozatímní vláda vznikla na základě jakéhosi víceméně náhodného seskupení v té době již bývalých poslanců Státní dumy a její mandát z ničeho nevyplýval. Bolševici sice vládu uzurpovali, ale jednak ji již fakticky sami nějaký čas úspěšně vykonávali a také se hned nechali ve funkcích potvrdit právě 2. sjezdem sovětů, v té době již existujícím mocenským orgánem.

Vypadalo to tak, že na jedné straně ‚průmysl‘ (přesněji dělníci) podporoval vládu a na druhé straně ‚veřejnost‘ (přesněji inteligence) podporovala Výbor spásy. V prvních dnech se Výbor spásy pokusil získat vojenskou posádku. Jenomže na posádku stihl mezi spoustou dalších naléhavých úkolů včas dorazit lidový komisař Krylenko a posádka podpořila sověty.

Výbor spásy ale určitou sílu získal. Na jeho stranu se postavilo Vladimirské a snad i další vojenská učiliště. Na ně vsadil a zorganizoval na 29. 10. 1917 povstání. To snad mělo být koordinované s útokem vojsk generála Krasnova, ale podle popisu svědka událostí Johna Reeda to tak

210 Reed J.: Deset dnů, které otřásly světem; Panorama; 1982

211 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

nevypadalo ani náhodou. Junkeři obsadili telefonní a telegrafní ústřednu. Bolševici zachytili zprávu o připravovaném povstání a podařilo se jim včas zareagovat. Růžoví byli brzy z telegrafní ústředny vyhnáni a petrohradská posádka poměrně rychle zpacifikovala i samotné Vladimirské učiliště. Nakonec začaly fungovat i telefony a spiklencům nezbylo, než rychle zmizet.

Sovětské vládě i tak hořela koudel všude kolem a měla zájem situaci nějak uklidnit. Proto bolševici hned zkraje přistoupili na jednání o koaliční vládě. V tomto případě ale pouze použili zbraň opozice a jednání jenom protahovali. 29. 11. 1917 opozice (zbraněmi bolševiků) provedla protiúder. Využila jednak Ústřední výkonný výbor odborového svazu železničářů (dále jen ÚVVŽEL[212]), jednak Obuchovský závod. Obě tyto významné instituce ovládané esery daly bolševické vládě ultimátum: pokud nebude koaliční vláda, vlaky nepojedou! Bolševičtí vyjednávači začali ustupovat a nakonec došlo k dohodě o koaliční vládě pod vedením eserů Černova a Avksentěva a za neúčasti Lenina a Trockého. Dohoda byla uzavřena 1. 11. 1917 a zcela jistě vedla k Prozatímní vládě číslo 2, díky roztříštěným zájmům stejně neschopné, jako byla Prozatímní vláda předchozí.

Teprve potom se ozval Lenin a na koaliční jednání seslal hromy a blesky. Prohlásil, že se moc pokouší získat strany, které se neúčastnily povstání a že dohoda je proti vůli 2. sjezdu sovětů. Přidal se Trockij se svým přesvědčovacím uměním, lidi prostě ukecal a vlaky se nezastavily. Bolševici vyslali své agitátory na železniční stanice. Jediným výsledkem byla rezignace Kameněva na členství v ÚV. Druhá Prozatímní vláda se nakonec utopila v diskuzích.

Za této situace Petrosovět začal žádat železničáře, aby zrušili plné moci ÚVVŽEL. Vzhledem k bolševické agitaci ÚVVŽEL stejně ztrácel na akceschopnosti a 20. 11. 1917 sovětskou vládu uznal. Tehdy ještě pod podmínkou, že dostane do správy železnice. Protože to pořád byla veš v kožichu, bolševici s agitací pokračovali, a tak v prosinci odborový sjezd železničářů vyjádřil ÚVVŽEL nedůvěru. V lednu vznikla dočasná správa železnic a v březnu byla železnice konečně převedena pod lidový komisariát dopravy a spojů.

To se však již podstatně změnila situace ve společnosti, a tak toto vyprávění ukončíme.

Na čestné slovo

Bolševici ihned po převzetí moci pozatýkali řadu členů Prozatímní vlády a řadu důstojníků a junkerů. Jenomže většinu z nich začali vzápětí propouštět pouze na čestné slovo, že nepozvednou zbraně proti lidu. Když potom během junkerského povstání bolševici zaútočili na telefonní ústřednu, mezi ječícími telefonistkami pobíhali tito ‚stateční' vojáci a strhávali si nárameníky se slovy: „*Oni nás pomordujou!*" Byli si vědomi toho, že své čestné slovo porušili[213]. Když pak ‚suroví a zlí rudí námořníci' junkery propustili, osopily se na ně dámy telefonistky a opustily ústřednu. Bolševikům nezbylo, než shánět lidi schopné zajistit provoz, a to vyvolalo další problémy. Ale podařilo se.

Kerenskij zatím také nezahálel. Nasedl do auta vyslanectví USA a odjel na frontu, aby se postavil do čela vojsk a s nimi umravnil neposlušný Petrohrad. Nějaký čas trvalo, než získal alespoň něco. Teprve generál Krasnov mu věnoval 20 setnin kavalérie. Všichni společně i s generálem vyrazili na Petrohrad. Polovina vojáků se rychle rozutíkala, ale zbylí přece jenom postupovali vpřed. Prvním postupovým bodem byla Gatčina, kde rozehnali několik rot a obsadili zcela letargickou posádku. Kerenskij to zaznamenal jako svoje první vítězství. Další bylo Carské Selo. Tam se zbylých asi 600 kozáků připravovalo k útoku na Petrohrad. Na miliónové bojovně naladěné město nic moc. Je pravda, že se snad snažili akce koordinovat s Výborem spásy, ale úroveň koordinace odpovídala jak Kerenskému, tak i ‚borcům spasitelům'. Dalším problémem bylo i to, že si vrabci na střeše cvrlikali o jejich plánech[214].

212 Викжел – Всероссийский исполнительный комитет союза железнодорожников

213 Reed J.: Deset dnů, které otřásly světem; Panorama; 1982

214 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

V Petrohradu věděli, že Kerenského podpořil generál Krasnov, velitel sboru. Revoluční oddíly, vysoce početně převyšující síly Kerenského, obsadily přístupové body a okolo Petrohradu vznikl pás zákopů a zátarasů. ‚Rudí' využili i svoji nejobvyklejší zbraň a k nepříteli vyslali agitátory, takže ve Smolném nakonec asi znali skutečné počty i cíle vojsk.

Obraně velel levý eser podplukovník Muravjov. Vložil se do toho i samotný Lenin a nastěhoval se do pracovny Muravjova. Lenin zajistil posily z Finska a válečné loďstvo nechal postavit tak, aby kontrolovalo cesty od Carského Sela.

28. 10. 1917 k Carskému Selu již postupovalo necelých 500 kozáků a narazili na prapor rudých. Napřed si vzájemně trochu ukázali svaly, ale střílelo se jen do vzduchu. Pak se sešly delegace a bitva se proměnila na mítink. Přidal se k nim Savinkov a nakonec i Kerenskij, snad v dámské společnosti. Když ‚rudí' naslouchali projevu Kerenského, kozáci nelenili a během Kerenského řečnění se jim podařilo část rudých odzbrojit. Zbytek zahájil palbu, ale když kozáci nasadili děla, ‚rudí' se rozutíkali. Večer kozáci obsadili Carské Selo a Kerenskij radostně oznamoval, že se bolševická moc rozkládá a žádal ministerstva, aby bolševiky nepodporovala.

Kerenskij se snažil nabírat síly. Jenomže, jakmile vojáci zjistili, že se jedná o podnik Kerenského, rychle ztráceli zájem. Jediným úspěchem se stalo získání obrněného vlaku, poté, co jeho posádce nakukal cosi ve smyslu, že Petrohrad obsadili Němci a on chce město osvobodit. Na druhé straně se začali bouřit vojáci generála Krasnova.

Večer 29. 10. 1917 do Carského Sela dorazili zástupci Výboru spásy se zprávou, že se převrat nezdařil. Krasnovovi o tom neřekli, zato Savinkov navrhl Krasnovovi zatknout Kerenského. Podle Prudnikové z Krasnovových pamětí vyplývá, že chápal nutnost uzavření příměří s Německem, i že Krasnov dosud (29. 10. 1917) nevěděl o Dekretu o míru! Krasnov si uvědomoval, že jakýkoliv svévolný krok mezi vůdci celé operace vyvolá opozici mezi vojáky, a proto iniciativu nepřevzal.

Ke střetnutí došlo 30. 10. 1917 u vsi Redkoje Kuzmino na Pulkové hoře. Rudých bylo okolo 10 000, bílí měli převahu v dělostřelectvu. Rudí seděli v zákopech a bílým se do útoku přes rozbahněnou řeku a do kopce nechtělo. Nakonec nějaký ‚rudý' velitel svévolně vydal rozkaz k útoku a k němu se připojili další. K zemi je přibila palba zkušených dělostřelců. Kolem poledne se do týlu Krasnova pokusil dostat Izmajlovský pluk, ale vojáci obrněného vlaku je rozehnali. Jedna kozácká setnina zase svévolně zaútočila na sousední vesnici, ale vojáci uvízli v blátě a stáhli se zpět. Večer ‚bílým' došla munice a v Petrohradu byl klid. Proto se vrátili do Gatčiny.

Nikdo válčit nechtěl. Za kozáky do Gatčiny dorazili rudí námořníci v čele s Dybenkem a obě strany, snad za pomoci samohonky, našly společný jazyk. Dohodli se, že viníkem je Kerenskij a chtěli ho zatknout. Ten však včas zmizel. Potom přijel Trockij a od kozáků si vyžádal čestné slovo, že proti bolševikům bojovat nebudou a všichni se spokojeně rozešli. Jako v pohádce…

Koncem roku 1917 petrohradská VČK zjistila, že jí v revíru řádí škodná. Celá síť verbířů hledala důstojníky do války proti bolševikům. Pro zkušené ilegály, jako byl Dzeržinskij a vůbec bolševici a eseři, tato síť (organizovaná britskou ambasádou) nepředstavovala žádný problém a pozatýkala je. ‚Zlá rudá' vláda se ale po několika měsících domnívala, že potrestaní již byli dost a na čestné slovo je propustila. Tito borci konspirace se potom v květnu zase začali pokoušet o další utajený boj. VČK zachytila zajímavý dokument, rozeslaný předsedům domovních výborů:

„Milostivý pane. V domě, ve kterém žijete, možná je několik bolševiků a židů, které znáte podle jména, jména po otci a příjmení. Také znáte čísla bytů, kde tito bolševici a židé bydlí a čísla telefonů, se kterými hovoří. Možná také víte, kdy bývají doma, kdy a kam chodí, kdo u nich bývá atd.

Pokud nic z toho neznáte, nebo znáte jenom část, potom Společenství lidového násilí Vám nařizuje neodkladně sestavit příslušnou zprávu a předat ji tomu, kdo se u Vás objeví s dokumenty Hlavního štábu Společenství lidového násilí.

Zprávu sestavte co nejrychleji, aby všichni nepřátelé ruského lidu byli podchyceni a aby je všechny v jeden dříve určený den a hodinu bylo možno podříznout.“[215]

Mimo jiné tito verbíři se také pokusili 1. 1. 1918 zorganizovat atentát na Lenina. Provedla ho eserovská skupina frontových důstojníků. Počkali si na Leninovo auto a zahájili na něj palbu; Lenin vyvázl nezraněn. Atentátníci byli chyceni a souzeni, ale po ofenzívě Němců požádali o možnost vykoupit svoji vinu krví. Na základě toho (!) byli popuštěni a zmizeli neznámo kde.[216] Další podobné případy popisuje A. Buškov v knize Сталин. Красный монарх.

Na Donu se ještě před Říjnovou revolucí zabydlel generál Kaledin. Podpořil Prozatímní vládu, ale když jí už jaksi nebylo, sám se vyhlásil vládcem Donské oblasti. Vzápětí se na tomto šťastném ostrůvku vylodili i další generálové, kteří svrhli cara – Alexejev, Děnikin a bolševiky propuštěný Kornilov. Zde se začala rodit Dobrovolnická armáda, jedno z hlavních středisek odporu proti bolševikům. Měli však jeden, ne až tak zanedbatelný problém. Na území jimi kontrolovaném nebyly muniční továrny. Proto se museli spoléhat na dodávky z Velké Británie a Francie. Je dobré si připomenout, že v zájmu těchto zemí bylo především rozbití Ruska na řadu drobných vazalských států. To znamená, že si nepřáli, aby například právě tato armáda ovládla Rusko. Podle toho také obě mocnosti odměřovaly válečné dodávky.

Do popředí se dostala otázka proviantu. Kupodivu, tento bohatý kraj buď nebyl schopen, či ochoten armádu krmit. Kdo se toho ujal? Jistá ‚humanitární‘ organizace, která se měla starat o obyvatelstvo postižené válkou, ale zatím pilně krmila vojáky, aby mohli pokračovat ve svém díle. Jmenovala se American Relief Administration, zkráceně ARA a byla placená z rozpočtu USA[217].

Ústavodárné shromáždění

Prozatímní vláda nakonec vypsala volby do Ústavodárného shromáždění. Volby se konaly 12. 11. 1917. Je dobré si uvědomit, že tenkrát neexistoval Internet, televize a dokonce ani rozhlas. Telefon zdaleka nedosahoval všude a telegraf na rozsáhlejší zprávy nebyl vhodný. To znamená, že dva týdny po revoluci se o ní vědělo tak nejvýše ve větších městech a jejich okolí. Většina lidí o tom, že nějaký Lenin sestavil vládu, neměla ani ponětí, stejně tak o tom, že se rozdělili eseři. Dokonce jsou zprávy, že pro některé venkovany byla na předvolebních shromážděních novinkou i zpráva o abdikaci cara. Samozřejmě, že mnozí nevěděli ani o Dekretu o půdě. Nastala doba až dosud neobvykle rychlých změn.

Podle toho také volby dopadly, nekonaly se ani na celém území Ruska. V listopadu se volilo pouze asi v polovině volebních obvodů. V dalších později, volby proběhly pouze v 64 nebo 65 obvodech ze 79[218]. Volilo se z kandidátních listin sestavených ještě před revolucí.

Shoda okolností a pořadí na kandidátkách tomu chtěly, že nejvíce mandátů získali nyní již oddělení ‚praví‘ eseři, kteří obsazovali vyšší pozice na původních kandidátkách strany eserů. Ti získali okolo poloviny zvolených mandátů. Menševici a leví eseři měli dohromady asi 10 %, bolševici okolo 25 %, ukrajinští nacionalisté asi 10% a pravice, především kadeti, něco přes 2 %. V každém případě Ústavodárné shromáždění bylo velkou většinou socialistické.

---

215 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

216 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

217 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Американская_администрация_помощи

218 Počty nejsou zcela jasné (ale nakonec s ohledem na tehdejší situaci ani nejsou zajímavé). Viz ru.wikipedia.org/wiki/Всероссийское_учредительное_собрание, ru.wikipedia.org/wiki/Выборы_во_Всероссийское_учредительное_собрание

Zlé bylo to, že volby proběhly podle starých kandidátek za náhle zcela nových odlišných podmínek[219]. Ale daleko vážnější skutečností bylo to, že Ústavodárné shromáždění bylo pohrobkem již padlé Prozatímní vlády a vůbec celého liberálního politického proudu. Přesně to vystihl Lenin, když prohlásil, že:

„… lid přešel na stranu sovětské moci a buržoazní síly s ní začaly bojovat. Proto otázka vztahu k Ústavodárnému shromáždění není otázkou právní. Ústavodárné shromáždění se může zapojit do budování státu pouze za podmínky uznání sovětské moci.“

Ústavodárné shromáždění hrozilo obnovením dvojvládí, proto Lenin prohlásil sověty za vyšší formu moci a dopředu tím omezil opozici manévrovací prostor. ÚVV vydal před zahájením zasedání Deklaraci práv pracujícího a vykořisťovaného lidu. Tato Deklarace byla již přímo ultimátem Ústavodárnému shromáždění a s ohledem na poměr sil předjímala jediné možné řešení – rozpuštění Ústavodárné shromáždění[220].

Bylo dohodnuto, že Ústavodárné shromáždění se sejde teprve tehdy, až se do Petrohradu dostaví alespoň 400 poslanců (dosáhne tak usnášeníschopnosti a poloviny celkového stavu) a jednání otevře zástupce sovětů. Oponenti sovětské vlády se snažili, a tak se již 5. 1. 1918 dostavilo 410 poslanců.

Sovětská vláda potřebovala zabránit tomu, aby Ústavodárné shromáždění získalo podporu veřejnosti. Schylovalo se k demonstraci. Proto nechala rudé gardy postavit barikády a zároveň probíhala agitace, aby se dělníci demonstrace nezúčastnili. Demonstrace byla prakticky výhradní záležitostí inteligence a studentstva. Co se týče oné pověstné střelby, je jisté pouze to, že Lenin a Urickij střelbu do demonstrantů zakázali. Obávali se vzniku mučedníků i případných politických následků. Prudniková v této souvislosti píše, že ve skutečnosti ani o střelbu do demonstrantů nešlo, gardisté měli střílet jen do vzduchu, ale zbraně příliš neovládali a občas střelili, kam neměli. Tato ‚ostrostřelba‘ měla trvat asi čtvrt hodiny a výsledkem bylo 21 mrtvých. Část z nich byla ušlapaná davem. Mimoto demonstrující byli dopředu varováni, že jejich postup střelbu vyvolá. Srovnejme to s podobnou akcí v lednu roku 1905. Tam bylo mrtvých o řád víc.

Bolševici se o Ústavodárné shromáždění postarali i jinak. Vyzdobili Tauridský palác černými transparenty a poslanci si připadali, že jdou na svoji popravu. Plná byla i galerie, byla tam hromada pozorovatelů, vybavená toaletními potřebami dob neklidu – nechyběly nějaké ty pušky, granáty a snad i kulomety.

Jednání za velkých ovací pravice a pískotu levice zahájil nejstarší poslanec – eser Ševcov. Zkusme si představit tuto scénu a hlavně to, že tehdy ještě v sále nebyly zesilovače a reproduktory. Vystoupení musel ‚utáhnout‘ vlastním hlasem. Potom se k řečnickému pultu dostavil předseda ÚVV Sverdlov. Dosud docela ujasněná situace se změnila na obyčejný řev a nastala i strkanice. Zase bez zesilovače musel i Sverdlov předvést kvalitu svého hlasového fondu.

Sverdlov vyzval shromáždění uznat sovětskou moc a její hlavní dekrety. Následovala kulturní vložka, to ‚leví‘ zapěli Internacionálu, ‚praví‘ museli vzdát čest, a tím se trochu zklidnili. Pokračovalo se volbou předsedy – vyhráli ‚praví‘. Pak ‚praví‘ prosadili svůj jednací program a ‚leví‘ požádali o přestávku, aby chytli dech. Během ní Lenin rozhodl se do sálu nevracet a Ústavodárné shromáždění přestalo být usnášeníschopné. Zbylí poslanci ještě i tak přijali ustanovení, že nejvyšší moc náleží Ústavodárnému shromáždění, a přijali Zákon o půdě, který kopíroval sovětský Dekret o půdě. Slova se stačil ujmout i komisař generálního štábu námořnictva Raskolnikov a požádal Ústavodárné shromáždění o uznání Říjnové revoluce a vlády sovětů. Asi si snadno představíme odpověď poslanců i galerie. Vše skončilo před pátou hodinou ranní, kdy velitel stráže A. G. Železňakov přišel do sálu a řekl:

219 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

220 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

„Dostal jsem instrukci, kterou vám mám oznámit, aby všichni účastníci opustili zasedací sál, protože stráž se unavila.“

Ten den ÚVV přijal Dekret o rozpuštění Ústavodárného shromáždění. Jediným dalším krokem bylo uzamčení Tauridského paláce, a tak nebylo kde zasedat…[221]

Něco k dalšímu osudu poslanců tohoto sboru. Část z nich vytvořila KOMUČ (viz Slovníček). Když se vlády zmocnil Kolčak, nechal část poslanců vyhostit a část zatknout. Zatčené potom 23. 12. 1918 dal v Omsku popravit[222]. Kolčak. Ne ‚zlí bolševici‘!

10. 1. 1918 se sešel 3. všeruský sjezd sovětů dělnických a vojenských zástupců a tři dny nato 3. všeruský sjezd Sovětů rolnických zástupců. Obě instituce se spojily a vznikl tak nejvyšší orgán státní moci sovětského Ruska. Prakticky vzápětí nastalo to, čemu se říká triumfální tažení sovětské moci. Sověty se začaly rychle ustavovat na všech úrovních moci a ve všech lokalitách a ihned přebíraly správu.

Brestlitevský mír

Na cestě k mírové smlouvě

Hlavním bodem politického programu bolševiků bylo ukončení války. Nesplnit ho, neudrželi by se u moci. Proto ihned po ustavení sovětské vlády vydali prohlášení ke všem válčícím stranám, aby všichni společně zasedli ke stolu a zahájili kroky k ukončení války za rovných podmínek, společenské spravedlnosti a bez reparací. Nikdo na to neodpověděl.

Proto se bolševici obrátili přímo na Německo s návrhem jednat o separátním míru. Pro Němce to bylo zajímavé, protože to řešilo problém s válkou na dvou frontách. Navíc se Němcům podařilo dostat se do pozice ochránců práv utlačovaných národů Polska, Litvy, Ukrajiny a vůbec celé periférie Ruska. Jednání o míru tak dostali do prostoru svých zájmů[223].

Jednání tentokrát vyvolalo opozici nejen vně sovětské vlády, ale i uvnitř. Proti jednání se ihned postavili leví komunisté a leví eseři. Rozhodovalo se 11. 1. 1918. Lenin přitlačil – a prohrál. Na jeho stranu se postavili pouze Stalin, Sokoľnikov a Arťom, 13 hlasů bylo proti. 28. 1. 1918 přišel Trockij s kompromisem „*mír neuzavíráme, ale armádu demobilizujeme*“. Němci začali dělat, že je to již nebaví a zahájili 18. 2. 1918 ofenzívu. V nastalém strachu bolševici uskutečnili 19. 2. 1918 nové hlasování a Lenin vyhrál (pro mír hlasovali Lenin, Stalin, Zinovjev, Stasovová, Sokoľnikov, Smilga a Sverdlov; proti byli Bucharin, Bubnov, Lomov a Urickij; hlasování se zdrželi Trockij, Krestinskij, Dzerdžinskij a Joffe).

Mezi velmi dobře slyšitelnou inteligencí nastal řev, jak v Ústavodárném shromáždění. Najednou všichni chtěli válčit s Německem, ať už k tomu měli důvody ideologické, zájem vlastní kapsy, nebo jen z nostalgie. Dokonce se objevilo hnutí za mobilizaci 10 000 vojáků. Malou chybičkou byla skutečnost, že mobilizovaní se většinou hlásili do rudých gard a ne do armády. Výsledek mobilizace měl v podstatě rozumný účinek, protože zjevný nezájem lidu o osud Ruska poněkud zklidnil rozvášněnou inteligenci.

Němci měli zcela akceschopnou armádu a mohli postupovat, jak se jim zachtělo. Dokonce by pro ně (za úplného rozkladu ruské armády) nebylo obtížné obsadit i Petrohrad. Podobně podle

221 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001
222 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001
223 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

Reeda uvažovali i obyvatelé města[224]. Z toho důvodu se bolševici rozhodli v březnu 1918 přesunout vládu do Moskvy[225]. Němci Petrohrad neobsadili. Měli sice jasnou vojenskou převahu, ale v revolučně naladěném městě by nakonec nemuseli uspět. Poohlíželi se jinam, Petrohrad pro ně nebyl zajímavý.

Tato mírová jednání vykopala novou bitevní linii napříč celou ruskou společností. Rozpad tentokráte hrozil i bolševikům poté, co Bucharin vystupoval z rádoby přísně marxistických pozic. Tímto dělení na ‚levé' a ‚pravé' ztratilo opodstatnění a nahradilo je dělení na tradicionalisty-vlastence a liberály-internacionalisty[226].

Nakonec se Němci ‚nechali' znovu přesvědčit k mírovým jednáním, ale stanovili si ještě tvrdší podmínky. Nastal nový boj. Nejprve mezi samotnými bolševiky, potom v Ústředním výkonném výboru, kde se museli nějak dohodnout s levými esery. Pod hrozbou napadení Petrohradu proběhlo hlasování, a to pouze 2,5 hodiny před vypršením německého ultimáta. 112 poslanců bylo pro mír, 86 proti a 22 se zdrželo hlasování.

Mír byl podepsán 3. 3. 1918 a pro Rusko znamenal ztrátu Pobaltí, Krasnoruska, Běloruska, Ukrajiny a Gruzie. Všechny tyto státy se staly německým protektorátem. Dále smlouva znamenala demobilizaci armády, to však nebyl problém, protože již nebylo co demobilizovat. Kromě toho Rusko odstoupilo Černomořskou flotilu Trojspolku a na reparacích zaplatilo 6 miliard říšských marek a 500 milionů zlatých rublů. Ve smlouvě byly i tvrdé podmínky pro Baltskou flotilu kotvící v Helsinkách. Víceméně to znamenalo, že Rusko ztratí i toto loďstvo. Ale admirál A. M. Ščastnyj přístav i s loděmi opustil včas. (Trockij potom Ščastného dostal před popravčí četu…)

Připomeňme si zajímavou skutečnost: Státy, které Německo úspěšně odtrhlo od Ruska, i dnes vedou nejagresívnější protiruskou propagandu. Bylo by zajímavé zjistit, co tehdy dělali předkové dnešních politických špiček a jejich manželek.

Krátce nato proběhl ve dnech 6.-8. 3. 1918 sjezd bolševické strany. Na programu měl pouze dva body. Strana se přejmenovala na Ruskou komunistickou stranu bolševiků – RKS(b) a odsouhlasila brestlitevský mír. Po slovních šarvátkách mezi Leninem a Bucharinem zvítězil Lenin a získal 30 hlasů, proti bylo 12 hlasů a 4 účastníci se zdrželi. O týden později mírovou smlouvu přijal 4. sjezd sovětů.

Na cestě ke zrušení smlouvy

Uzavření mírové smlouvy nepřineslo mír. Nejprve Německo přistoupilo poměrně dost tolerantně k jeho naplnění a sovětská vláda si neměla kde stěžovat. Později, když Němci stáhli vojska na západ, se situace obrátila a přišly stížnosti Němců.

Mezi bolševiky začal intrikovat Bucharin. Snažil se vyvolat převrat, zatknout Lenina, Stalina a Sverdlova a sestavit novou koaliční vládu spolu s levými esery. Smůlu – či spíše štěstí měl proto, že v Moskvě (jeho mocenské základně) se znovu volilo oblastní byro a ‚leví' komunisté v něm ztratili oporu[227]. Díky tomu mohl přežít dalších dvacet let.

Dalšími, komu se brestlitevský mír nelíbil, byli leví eseři. V dubnu na svém 2. sjezdu se na uzavřeném zasedání vůdců strany tajně usnesli, že budou proti této smlouvě bojovat. Dostali nápad: Provedou trojí atentát – na německého vyslance v Rusku Mirbacha, německého protektora na Ukrajině generála Eichhorna a – na německého císaře Viléma II.[228]! Prozatím pouze ostentativně

224 Reed J.: Deset dnů, které otřásly světem; Panorama; 1982

225 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

226 Toto dnes vidím jako zobecněné dělení politických koncepcí lidské společnosti. ‚Levice' a ‚pravice' je uměle stvořený termín parlamentarizmu.

227 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

228 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

vystoupili z vlády. Prudniková poněkud jedovatě podotýká, že tím tito věční oponenti a zkušení teroristé bolševikům udělali jen radost.

Jedna věc byla vystoupit z vlády, ale úplně jiná věc byla opustit další mocenské orgány, například VČK. Leví eseři měli proti sovětské vládě více výhrad, například zavedení trestu smrti, rekvírování obilí, ‚necitlivost k potřebám mezinárodní revoluce' a ‚porušování demokracie' (nelíbilo se jim, že se Lenin snažil stabilizovat politickou situaci a potlačovat volby po každém poryvu událostí). Další mocenské orgány (především již výše uvedenou VČK) neopustili ani náhodou.

4. 6. 1918 začal 5. sjezd sovětů. O dva dny později, s falešným podpisem Dzeržinského a s pravou pečetí VČK[229], dorazila za německým vyslancem Mirbachem dvojice pánů a začala mu přednášet nepříliš zajímavé zprávy. Když se jim to Mirbach snažil vysvětlit, sáhli do kapes, vytáhli pistole a granát a použili jiné argumenty. Mirbach neměl šanci.

Jeden z atentátníků si při útěku zlomil nohu a skončil v nemocnici. Dzeržinskij rychle zjistil, že se jedná o levého esera Bljumkina[230] a vydal se ho osobně zatknout. Nepodařilo se mu to, jeho samotného lapili leví eseři. Ti nakrátko obsadili i telefonní ústřednu, telegraf, poštu a jednu tiskárnu. Teprve potom začali agitovat mezi vojáky, a to byla hrubá chyba. K dalším patřila zoufalá organizace a nadbytek alkoholu. Velkohubá prohlášení na tom nemohla nic změnit. Vůdci byli pod parou, disciplína žádná, promyšleno nebylo nic, a proto bolševici situaci rychle zvládli. Před popravčí četou skončil Dzeržinského zástupce levý eser Alexandrovič a Bljumkina zachránilo to, že v nemocnici ležel pod cizím jménem. Později již Dzeržinskij vychladl.

Leví eseři navenek vystupovali jako členové VČK, tedy vládní síla, a takto se pokusili napadnout mírovou smlouvu a vyvolat válku mezi Ruskem a Německem. Hrozící katastrofu odvrátil Lenin. Atentát na Mirbacha prohlásil za signál ke státnímu převratu a vláda nechala všechny levé esery na právě probíhajícím 5. sjezdu sovětů zatknout. Celkem šlo do basy asi 400 lidí, ale jakmile se zklidnily emoce, postupně byli bez dalších následků propuštěni. Bolševici díky tomu na 5. sjezdu sovětů přišli o protivnou opozici. Němci se sice napřed čertili, potom se snažili podmínit mír ochranným oddílem, ale lidový komisař zahraničí Čičerin je přiměl uznat, že Mirbacha by to neochránilo, protože to byla chyba jejich ochranky a ukecal to na oddíl krasnoarmějců.

Leninovi pomohly ještě další skutečnosti. Ve stejný den, kdy proběhl atentát na Mirbacha a související alkoholické taškařice, začalo velmi dobře organizované povstání vojáků v Jaroslavi.

---

229 V noci před atentátem se oba vloupali do Dzeržinského pracovny, kde připravili podvrhy. Teprve při odchodu si všimli, že Dzeržinskij tam spal za závěsem. Byl tak unavený, že se neprobudil. Film Мединский, Сергацков: Страна советов, забытые вожди, Стар медиа, 2016, viz www.youtube.com/watch?v=4RbiyNOOrnk

230 **Bljumkin Simcha-Jankev Gerševič** (Jakov Grigorjevič, asi 1900-1929) pocházel z židovské rodiny, asi z Odessy. V roce 1917 v oddílu námořníků bojoval proti Centrální radě, v roce 1918 se účastnil expropriací Státní banky v Odesse a dle pověstí něco ‚vyšetřil' i pro sebe. V té době přišel do kontaktu s britským agentem a básníkem Erdmanem, který mu zařídil kariéru u VČK, kde pracoval u kontrarozvědky a ochrany vyslanců. Patřil k levým eserům. Jako náčelník německého oddělení VČK se účastnil 6. 7. 1918 atentátu na německého velvyslance Mirbacha. Po atentátu zmizel na Ukrajinu, kde bojoval proti Skoropadskému. V dubnu 1919 se vrátil do VČK, za atentát na Mirbacha byl zatčen a odsouzen k trestu smrti. ÚVV, Trockij a Dzeržinskij mu však dali milost s tím, že svoje hříchy má vykoupit bojem za revoluci. Přitom zřejmě podrazil i některé levé esery. Trockij ho přijal do štábu jako svoji tělesnou stráž a po válce ho umístil do GPU.
V roce 1920 v Íránu (Perská sovětská republika) pomáhal ‚převzít vládu a budovat sociálně-demokratickou stranu'. S osobním doporučením Dzeržinského vstoupil do RKS(b) a na Akademii generálního štábu. Účastnil se trestních operací proti rolníkům Dolního Povolží a jako velitel brigády tažení proti ‚krvavému baronovi' Ungernovi von Sternberk. Dále pracoval v zahraničí jako agent diverzant s širokým polem působnosti. Od roku 1926 byl rezidentem v Mongolsku, od roku 1928 v Turecku, kde se účastnil čekistického černého vývozu z Ruska starých židovských textů. V roce 1929 se vrátil do Moskvy, byl vysoko hodnocen, ale navázal spojení s Trockým. Byl zatčen a bez vyšetřování velmi rychle odsouzen k trestu smrti a popraven. Podrobněji viz Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

Vojáci, na rozdíl od levých eserů v Moskvě, si počínali velmi efektivně a byli úspěšní. Postříleli představitele sovětské moci a i další pozatýkaní nedopadli nejlépe. Vojáci se vzdali až 21. 6., ale kapitulaci chtěli složit jen do rukou německé armády! ‚Rudí' proto v blízkém zajateckém táboře našli jakéhosi rakouského poručíka Balka a jemu se povstalci vzdali. Povstání neorganizovali leví eseři, ale Svaz obrany vlasti, za kterým stál Savinkov. Peníze pocházely z Francie a Velké Británie a prý i od Masaryka[231]. Ostatně Savinkov nebyl osamocený, nám již dobře známý Z. Rosenblum alias Sidney Reily sám podle Prudnikové tvrdil, že se Savinkovem spolupracoval. ‚Dobrodiním' těchto spojenců se budeme zabývat později, zde si jen připomeneme, že atentát se čirou náhodou uskutečnil týden před německou ofenzívou na řece Marně.

Ve stejnou dobu povstali proti německé loutce Skoropadskému rolníci na Ukrajině. Těch náhod bylo prostě nějak moc pohromadě. Snadno si lze domyslet, že vše toto organizovaly Francie a Velká Británie s cílem odlehčit svému válečnému zatížení.

Ale Němci, stejně jako Rusové, opravdu nestáli o otevírání nějakého dalšího bojiště, a tak se bolševikům i tuto spojeneckou aktivitu podařilo smést ze stolu.

Ani tím to však neskončilo. Nejprve byl zavražděn Urickij a o týden později postřelen i Lenin. Urického zastřelil eser Leonid Kannegiser, údajně jako pomstu za popravu jeho přítele. Na Lenina střílela Fanny Kaplanová[232], prý proto, že Lenin zradil revoluci. V jejím případě by bylo velmi zajímavé zjistit, jak někdo, kdo může číst pouze s lupou a s pistolí není řádně seznámen, se dokáže v rychlosti trefit. Atentát asi na sebe pouze vzala. V každém případě v tento okamžik došla bolševikům trpělivost a začaly popravy.

Mírová smlouva neměla dlouhou platnost, ale bolševikům dala možnost přežít a uchránit Rusko před rozpadem. Její čas se naplnil v okamžiku, kdy Německo podepsalo 11. 11. 1918 příměří v Compiègne[233]. Tímto příměřím se Německo mimo jiné zříkalo brestlitevského míru a sovětská vláda nelenila a 13. 11. 1918 mír vypověděla. Tímto okamžikem Leninova pověst prudce vylétla vzhůru.

Jedenapůltá světová

Velká Británie vyvolala 1. světovou válku především proto, aby se ve vzájemných bojích vyčerpaly Německo a Rusko a kromě jiného se Velké Británii otevřel vstup do ruské Střední Asie a do Baku. Na podzim 1917 již tomuto cíli příliš nechybělo, ale poslední, co Britové potřebovali, byl právě mír a zklidnění situace v Rusku. Proto pro Velkou Británii byl Dekret o míru a následná mírová jednání naprosto nepřijatelná. Podobně se to týkalo i Francie. Na jejím území se bojovalo a skutečnost, že Němci měli část vojsk vázanou na východě, bylo pro Francii úlevou.

231 Prudniková uvádí, že 2 milióny investovala Francie a 200 tisíc Masaryk. V případě Masaryka je otázkou, odkud ty peníze mohly pocházet. Československé vojsko v té době obsazovalo Transsibiřskou magistrálu, ale bylo to ještě před tím, než se zmocnilo ruského státního pokladu a pravděpodobně tehdy ještě nedisponovalo ani sibiřským průmyslem. Proto se nejpravděpodobněji jednalo o peníze z USA, kde měl Masaryk dobrou pozici u židovských organizací.

232 **Fejga Chaimovna Rojtblat** (Fanny Jefimovna Kaplan, 1890-1918) se v roce 1906 účastnila atentátu na generálního gubernátora Suchomlinova a při manipulaci ji v ruce vybuchla bomba. Utrpěla zranění hlavy, ohluchla a částečně oslepla. Souzena byla zřejmě Stolypinovým ‚rychlopalným' soudem, ale protože nebyla plnoletá, byla jí poprava zaměněna na doživotí. V roce 1909 byla prohlášena za slepou. Ve vězení se seznámila s Marií Spiridonovou a přidala se k eserům. Po Únorové revoluci byla amnestována. Přiznala se ke střelbě na Lenina a 3. 9. 1918 byla popravena.

233 cs.wikipedia.org/wiki/Příměří_z_Compiègne

Dalším hřebíkem do rakve západních zájmů bylo vydání Dekretu o anulování ruských zahraničních dluhů z listopadu 1917. Na první pohled se to jeví jako unáhlenost, ale vzpomeňme, že ruští ministerští úředníci zničili hned po ustavení sovětské vlády účetní knihy, a proto skutečná výše dluhů byla zcela nezjistitelná. V tomto směru Leninovi nezbylo žádné jiné řešení, než dluhy formálně zrušit a následně se o jejich výši začít handrkovat.

Pro obě země byla sovětská vláda zcela nepřijatelná. Nejednalo se přitom pouze o tyto dva státy. Bolševici byli obecně nepřijatelní pro nadnárodní kapitál – pro velké banky. A protože na druhé straně vláda sovětů byla nepřijatelná i pro další skupiny ruského obyvatelstva, rozhodl se nadnárodní kapitál toho využít a podpořil různé skupiny bolševické opozice s cílem způsobit rozvrat. Bolševici měli být vmanévrováni do pozice viníka rozbití Ruska, a teprve tak měla padnout jejich vláda. Samozřejmou podmínkou bylo i to, že žádná ze skupin ruské opozice nesmí získat dominantní postavení a ovládnout Rusko, stejně tak nesmělo dojít mezi různými skupinami ke spolupráci, a tedy ke sloučení. Zároveň se spojenci snažili dostat povstalecké skupiny do závislosti na sobě. To bylo jednoduché: za zbraně si spojenci účtovali nehorázné peníze. Tak se měly zrodit vazalské státy, které nebudou schopny postavit se na vlastní nohy.

Připomeňme si, že i působení Československého vojska na jedné straně tomuto cíli napomáhalo. Na druhé straně tento silný sbor se představami bankéřů příliš neřídil a do jisté míry operoval s cílem sjednotit ruskou opozici.

Představy různých společenských vrstev ruské společnosti se zásadně lišily. Byl zde velký odpor proti válce, ale i proti brestlitevskému míru. Mír Lenin prosadil jedině proto, že ho stavěl pouze jako taktický prvek své politiky, jejímž jasně deklarovaným cílem bylo jednotné Rusko. Bolševici byli jediní, kdo respektovali zájmy většiny ruského lidu, a proto lid jejich vládu uznal. Toto je jednoznačně klíč úspěchu bolševiků a základní příčina toho, že přežili.

Podmínky v ruské společnosti nebyly jednoduché. Odpor Ústavodárného shromáždění proti sovětské moci napomohl vzniku nového válečného výbuchu. Jediná podstatná změna oproti předchozí době se týkala předmětu války. Předtím měla občanská válka povahu vyřizování účtů, drancování a odporu rolníků proti krokům vlády. Nyní se změnila na boj dvou mocenských konceptů – liberálního a tradičního. Liberální síly se odmítly podřídit společnosti a přešly k otevřenému boji. Kara-Murza[234] za hlavní příčiny uvádí sociální rasizmus bílých, a to, že tito špatně hodnotili jak svoji situaci, tak i své partnery a soupeře. Na jihozápadě Ruska (Ukrajina, Bělorusko, Kavkaz) a ve Finsku sice liberálové převzali moc, ale ve skutečnosti to byli bolševici, kteří se v čele sovětů postavili na obranu společnosti a obnovovali mír a pořádek.

Podle profesora Soukupa[235] je dokonce sporné považovat následnou válku za občanskou. Situace byla složitá. Nereálné ambice prakticky všech společenských vrstev a zároveň naprostý rozpad státní moci, personifikované v osobě neschopného Nikolaje II., byly nejprve doplněny snahou Dohodových spojenců přimět Rusko splnit své spojenecké závazky, potom pak snahou Rusko izolovat, rozdrobit a pokusit se obnovit platnost starých carských dluhů. Je otázkou, jak například hodnotit slova burzovního spekulanta s ruskými akciemi a pozdějšího prezidenta USA Hoovera, že bolševizmus je horší než válka. Přesně tito lidé byli pravými viníky ruské tragédie.

Staré carské dluhy zajímaly především francouzské a britské investory do Transsibiřské magistrály a dalších ruských podniků. Uvádí se, že ruské dluhopisy měly vzhledem k malé důvěře v Rusko vysokou rizikovou prémii – tedy úrok. Věřitelé vlastně museli se ztrátami počítat. Přitom mějme na paměti, že S. J. Witte provedl měnovou reformu, po níž se ruský rubl stal velmi vyhle-

234 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

235 Soukup J.: Quo vadis, Putine; Riopress, 2003

dávanou měnou a v této pozici zůstal až do 1. světové války. Ve spojení s vysokými úroky ruské závazky znamenaly naprosto mimořádné příjmy investorů[236].

Ve skutečnosti ovšem nakonec Dohodové mocnosti udělaly naopak velmi mnoho pro udržení bolševiků u moci. Německo se vcelku překvapivě válkou příliš nezadlužilo (to vypadá, že Bismarck nepřipustil Rothschildy k německé státní kase) a Francie (v obavě ze silného souseda) prosadila takové podmínky příměří, které měly Německo oslabit. Příměří znamenalo růst Leninovy prestiže.

Celá tato válka byla financována z vnitřních zdrojů Ruska. Bolševičtí oponenti k tomuto účelu využili ruský státní poklad. Soukup uvádí, že podle rozsahu událostí a škod bychom ji měli označovat za ‚jedenapůltou světovou válku'. Nebýt intervenčních vojsk, pravděpodobně by skončila během několika měsíců a počet obětí by byl podstatně nižší. Dále uvádí, že bolševici zvítězili z objektivních důvodů[237]. Dokázali zkonsolidovat a udržet jádro říše a soustředili lidský potenciál na podstatné úlohy. Zřejmě tomu nemálo napomohli i většinou tolik kritizovaní političtí komisaři, které Lenin instruoval ve smyslu *„kroťte vojáky, aby se pokud možno nedráždilo obyvatelstvo"*. I v důsledku toho se bolševici chovali lépe, než jejich oponenti a získávali přízeň společnosti. Opozici představovala ruská inteligence, kterou, s ohledem na její neschopnost, zbavili moci ‚apolitičtí' důstojníci. Důstojníci ovšem vynikli především naprostým opovržením společností. Chtěli jí prý jenom vnutit ‚zákonné' Ústavodárné shromáždění. Přitom Ústavodárnému shromáždění v roce 1917 ‚ujel vlak' a ‚bílí' přežívali pouze díky přílivu zbraní za odtékající zlato z ruského státního pokladu. Nakonec ozbrojení rolníci, stojící v opozici proti jakékoliv státní moci, představovali čistě destruktivní živel.

Již jsme uvedli informace o československých legiích a podivně koordinovaném povstání eserů. Toto nebyla izolovaná akce. Ve skutečnosti se jednalo o součást úsilí Velké Británie, která do Archangelsku situovala jedno ze středisek protibolševického odporu, a pro něj verbovala vojáky[238]. Povstání v Jaroslavi mělo být jen jedním z celé řady, které měly proběhnout ve městech zlatého kruhu[239]. Tím se měla izolovat Moskva a společně s povstáním v Archangelsku a za pomoci československých legií v Povolží mělo dojít ke konečné likvidaci bolševiků. Ostatně v Archangelsku západní ‚spojenci' založili už i posádku.

Dalšími středisky protibolševického odporu byl jih Ruska. Francouzi drželi posádku v Odesse a Britové v Baku. Nesmíme zapomenout ani na Sibiř, kde operoval Kolčak a na Dálný východ. V obou těchto případech podstatnou roli hrálo ČSV, ale účastnily se i USA a Japonsko.

Ani oba srpnové atentáty na Lenina a Urického nelze oddělit od západních ‚spojenců'. Mladý britský konzul Robert Bruce Lockhart[240] se společně s naším starým dobrým známým Sidney Reillym spojil se Savinkovem a vyzbrojen fondy britské tajné služby SIS, prováděl nábor důstojníků pro protibolševické středisko v Archangelsku. Tam si západní spojenci zřídili silnou základnu, zajištěnou flotilou i letectvem. Údajně proto, aby se Němci nezmocnili ruských válečných zásob[241]. Celkem se tam sešlo 27 000 spojeneckých vojáků a 20 000 ‚bílých'. Do Vladivostoku vedle československých legií dorazili Britové, Japonci a Američané. Zároveň se Lockhart pokusil uplatit ochranu Kremlu, tvořenou lotyšskými střelci. Chtěl, aby zavraždili Lenina a zajali bolševickou vládu. Velitel divize lotyšských střelců Berzin[242] sehrál divadélko. Začal se chovat, jako že má

236 Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

237 Soukup J.: Quo vadis, Putine; Riopress, 2003
Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008

238 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

239 Viz Slovníček (pás měst u Moskvy, které vymezují jádro Ruska).

240 Viz en.wikipedia.org/wiki/R._H._Bruce_Lockhart

241 Viz en.wikipedia.org/wiki/North_Russia_Intervention

242 **Peteris Janovič Kjuzis** (Jan Karlovič Berzin, 1889-1938) pocházel z rodiny lotyšského nádeníka. Od

bolševiků plné zuby, a tak se s ním Lockhart spojil. Berzinovi pomáhal politický komisař Peters[243], ten dělal spojku VČK. Berzin podnikl určité manévry, jako že mu o peníze nejde, a Lockhart mu vše vyklopil. Britové Berzinovi nějaké peníze vnutili (byly použity ve prospěch lotyšských střelců – na invalidy, na vylepšení stravy a na kulturu) a VČK měla zelenáče Lockharta jakžtakž pod kontrolou. Ale nakonec se to rozběhlo trochu jinak, než Dzeržinskij očekával. Jako první přišel atentát na Urického. Jeho vrah Kannegiser byl bratranec Filoněnka, blízkého spolupracovníka Kornilova, zase s úzkými vztahy k spojenecké posádce v Archangelsku.

Jakmile se Dzeržinskij dozvěděl o zavraždění Urického, odjel do Petrohradu. Tam se dověděl o atentátu na Lenina. Situace byla kritická, protože v tu chvíli chyběla hlava bezpečnostních služeb v Moskvě a nebylo jasné, co se tam vlastně děje. Telegraficky vydal příkaz zatknout Lockharta a obsadit celou britskou ambasádu. Sám se hned vydal zpět do Moskvy. Na britské ambasádě našli sklad zbraní a munice, celou řadu zajímavých dokumentů o spolupráci ambasády a protibolševických sil, i důkazy o obyčejných krádežích[244]. Jen tak mimochodem následující rok podobnou ‚nehoráznou drzost' prohledat britské velvyslanectví projevil Stalin – a objevil tam ‚nezbytný' diplomatický materiál – 4000 pušek[245].

Ale ani Němci nebyli svatí. 23. 9. 1918 při vykládce zboží pro německé vyslanectví se jedna bedna rozbila a vypadly z ní diplomatické potřeby vyrobené v závodech pana Mausera. VČK zavětřila a celou tuto diplomatickou zásilku prověřila. Beden se zbraněmi bylo celkem devět. Celé to dobrodiní bylo určeno pro pobaltskou misi, to jen abychom si ujasnili, jak Němci prosazovali západní humanizmus. Bolševici si to moc líbit nenechali, a tak v listopadu v Berlíně při vykládce, vypadla tentokráte z bedny ruské diplomatické mise agitační literatura. Jasně zde vidíme, že bolševici byli proti Němcům barbaři, a proto Němci přerušili s Ruskem diplomatické vztahy.

Ještě připomeňme, jak to dopadlo v Archangelsku. Bílí a interventi neuspěli. Poměrně rychle začali ustupovat a na jaře roku 1919 vyklidili pozice.

Pojďme se ve stručnosti podívat i na další intervenční aktivity na území Ruska[246]. Úlohu Československého vojska jsme již nastínili, proto jen stručně o ostatních bojových liniích.

V létě 1918 Britové podpořili protibolševické síly v Ašchabatu, odkud kontrolovali Transkaspickou železnici z Taškentu do Krasnovodska na Kaspickém moři, a postupovali na sever. V lednu 1919 po bitvě u Anenkova se stáhli.

---

roku 1905 členem RSDDS. V roce 1907 za vraždu dostal 8 let, pro neplnoletost mu byl trest zkrácen na 2 roky. V roce 1911 ve vyhnanství, odkud utekl s dokumenty na jméno Jan Karlovič Berzin. Za války odveden, dezertoval a pracoval jako soustružník v Petrohradě. Účastník revolucí v roce 1917, pracoval v aparátu VČK. Začátkem roku 1919 zástupce lidového komisaře vnitra sovětského Lotyšska, od konce roku 1920 u vojenské rozvědky. Po abdikaci v roce 1935 zástupce velitele Zvláštní dálněvýchodní armády Rudého praporu, v roce 1936 hlavní vojenský poradce ve Španělsku, v květnu 1937 náčelník vojenské rozvědky. V srpnu téhož roku odvolán, v listopadu zatčen a za ‚trockistickou protisovětskou teroristickou činnost' odsouzen k trestu smrti a 29. 7. 1938 popraven.

243 **Jakov Kristoforovič Peters** (1886-1938) byl rolnického původu. Za revoluce roku 1905 vedl agitaci, roku 1907 zatčen a souzen, ale osvobozen a roku 1909 emigroval. V roce 1910 měl problémy s britskou policií, dostal se do blízkosti W. Churchilla a zde si našel manželku. Po Únorové revoluci odjel do Ruska, tam pracoval nejprve jako redaktor, potom zastupoval rolníky. V říjnu člen VRV, po založení VČK její místopředseda. Měl velký podíl na sestavení jednotek lotyšských střelců. Vedl vyšetřování atentátu na Lenina. V roce 1919 se podílel na obraně Petrohradu. V letech 1920-1922 působil ve Střední Asii, potom organizoval GPU. V roce 1929 vedl čistku v AV SSSR. Člen kontrolní komise ÚV VKS(b). V roce 1937 zatčen, odsouzen za kontrarevoluční činnost a 25. 4. 1938 popraven.

244 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

245 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

246 Viz en.wikipedia.org/wiki/Allied_intervention_in_the_Russian_Civil_War a související články

V prosinci 1918 Francie obsadila Odessu a s Poláky a Řeky podpořila Děnikinovu armádu. Po porážce jeho tažení na Moskvu (to byl další Stalinův úspěch) se ‚bílí' stáhli. Generál Wrangel sice ještě reorganizoval vojska na Krymu, ale ‚bílí' pod tlakem ‚rudých' se v listopadu 1920 rozutíkali.

Z Estonska se s britsko-francouzskou podporou pokusili ‚bílí' (nejprve pod estonským velením a později pod velením generála Judeniče) obsadit Petrohrad. Ofenzíva začala v květnu 1919 a v říjnu se oddíly přiblížily k městu na 16 kilometrů, ale byly odraženy (na organizaci obrany se podílel Stalin). Následně estonské vrchní velení internovalo ustoupivší bílá vojska.

Rumuni udrželi Besarábii a bolševici se museli stáhnout za řeku Dněstr. Britové (dorazili do Baku z Íránu) se o Kavkaz přetahovali s Turky a po kapitulaci Turecka celou oblast obsadili. Na Sibiři kromě československých jednotek bojovali i Japonci, Kanaďané a Američané. Pevninu opustili Japonci až v roce 1922 a severní Sachalin po vojenské porážce až v roce 1925.

Nakonec ještě uveďme polské tažení z let 1919-1921[247]. Zpočátku byli Poláci úspěšní. Potom obdrželi i úvěry z Francie a USA. Na jaře 1920 se ale karta obrátila a sovětská vojska začala rychle postupovat a osvobozovat ruská území. Jako politický komisař se tam totiž objevil Stalin. Situaci se pokusil využít Trockij a prosadil útok na západ od ruských hranic. Stalin o invazi do Polska nestál, a tak tažení generála Tuchačevského zcela ignoroval. Tažení se proměnilo na debakl. Válka skončila v říjnu 1921 rižským mírem.

Zajímavou otázkou je samotná intervence. Dodnes není jasné, kdo vlastně za ní stál. Oficiálně všichni zúčastnění tvrdili, že se války s Ruskem neúčastní, ovšem vojáci řady zemí potápěli ruské lodě a plenili ruská území. Winston Churchill později napsal, že *„svého času jsem se snažil Rusku pomoci…* " Toto je ostatně jediné jméno, na které jsem v souvislosti s organizací intervence narazil. Churchill má na svědomí hodně dalších záležitostí, o kterých se raději nemluví. Jelikož mohl být postižen oním dekretem rušícím dluh, jeví se mně jeho angažmá při organizaci intervence proti Rusku jako dosti pravděpodobné.

Na závěr je potřeba si uvědomit, že intervence značně prodloužila období bídy a zmaru. Zároveň zvýšila tlak na sovětskou moc, což ji samozřejmě muselo radikalizovat. Zcela logicky, pokud by nebylo této nevyhlášené války půlky světa proti Rusku, neměli by radikálové takový prostor a v SSSR by došlo k mírnějšímu vývoji. Ve svém důsledku to znamená, že za pozdější ‚sovětský teror' jsou vlastně zodpovědni také organizátoři intervence z období občanské války. Prodloužením války zvýšili váhu válečníků schopných rychle tasit zbraně, tedy lidí plných adrenalinu. A adrenalin, kromě jiného, zužuje krkavice. Pokud se do krve vyplaví adrenalin, je třeba bojovat a ne přemýšlet. Adrenalinoví lidé jsou dobrými válečníky, schopnými rychlých rozhodnutí, ale nevhodnými pro mír, kdy vrchu nabývá schopnost pečlivě uvažovat a organizovat.

Válečný komunizmus

Válečný komunizmus neměl nic společného s komunizmem marxistickým. Byl to pouze projev hlubokých mechanizmů společnosti, nacházející se v krajně obtížné situaci. Součástí válečného komunizmu byly i rekvizice potravin. Ty se sice vykupovaly za peníze, ale za podmínky praktického zániku měny měly povahu kontribucí bez náhrady, viz tabulka 1. (Po roce 1920 bylo rekvírování plně nahrazeno naturální daní.)

Není od věci si připomenout, že carská vláda dala na podzim 1916 příkaz zrekvírovat 12 milionů tun obilí. Nedostatek potravin vyvolal Únorovou revoluci, můžeme proto říci, že podíl na pádu této vlády měla její neschopnost provést rekvizici. Rekvizici se pokusila obnovit i Prozatímní vláda, dokonce uvažovala o použití armády, ale i ona pro svoji neschopnost padla. Bolševici sice ven-

247 Viz cs.wikipedia.org/wiki/Polsko-sovětská_válka

kov rekvírováním také příliš nenadchli, ale nepřeháněli to a navíc legalizovali a rozšířili rolnické zábory půdy a snížili zatížení rolníků dluhy, nájmy a dalšími platbami[248].

rok	1918	1919	1920
rekvizice [mil. t]	0,5	1,8	4,2

Tabulka 1: Porevoluční rekvizice obilí v Rusku[249]

Významné postavení měly výbory bídy, zřízené na základě dekretu ÚVV 11. 6. 1918. Ty se vedle dalších úkolů zabývaly rozdělováním potravinové i nepotravinové pomoci a zemědělského nářadí nejchudším rolníkům. Kromě toho spolupracovaly s rekvizičními oddíly při rekvizicích kulaků (za to měly možnost levně získat část zabaveného obilí). Připomeňme ještě, že výbory bídy ukončily svoji činnost organizací voleb do sovětů ještě koncem roku 1918.

Revoluční teror – kdo je vinen?

Podívejme se nyní na oblíbený horor o ‚bolševického teroru'. Nejprve si připomeňme, že nemalá část bolševiků se považovala za dědice francouzské revoluce, přesněji řečeno jakobínů a teror považovala za přirozenou, rozumnou a dokonce správnou součást svého revolučního konání. Opratě ale držel Lenin a držel je pevně.

Prudniková popisuje zajímavé odstíny bolševických specifik[250]. Sovětská vláda se podle ní dělila na pragmatiky, kteří řešili běžné denní úkoly, a politiky, kteří tuto běžnou činnost stihli ještě korigovat s ohledem na velké vzory, především z francouzské revoluce. Toto rozdělení se týkalo nejen celé vlády, ale i jednotlivých členů.

Podle představ revolučních borců měli svobodní občané s třídními nepřáteli na místě zúčtovávat a nešetřit přitom jejich krve. Naproti tomu ruská společnost byla podle nich zcela zaostalá a namísto poprav ‚zlých' kapitalistů byla schopna lynčovat tak nejvýše zloděje a bandity. Lidé revolučního ražení v tom viděli zásadní problém a pokoušeli se to napravit.

Tak se stalo, že vůdcové kadetů Kokoškin a Šingarev byli po zákazu své strany 28. 11. 1917 zatčeni a šli sedět do Petropavlovské pevnosti[251]. Navzdory přesvědčování ze strany stráží, aby ve vězení zůstali, protože v nemocnici je sice líp, ale zato v petropavlovské pevnosti nejsou krasnoarmějci, si oba 6. 1. 1918 vymohli převoz do nemocnice. Stráže měly pravdu. Pro jejich převoz se měla připravit eskorta, ale již velitel, který ji sestavoval, vydal rozkaz Kokoškina a Šingareva popravit. První chyba byla v tom, že neřekl, kdo je má popravit. Eskorta z toho nadšená nebyla, ale rozkaz je rozkaz, a proto velitel eskorty došel na nejbližší posádku námořnictva a pro potřeby vykonání popravy požádal o výpomoc. Oddíl námořníků dorazil do nemocnice, tam provedl jakýsi revoluční soud a oba zrádci revoluce dopadli tak, jak to správná revoluce vyžadovala. Jakmile se o tom dověděl Lenin, strašlivě se rozzuřil a nechal provést vyšetřování. Na námořníky byl krátký, ale eskortu nechal uvěznit. Pobyla si tam asi čtvrt roku (než odjela vláda do Moskvy). Potom je sice propustili, ale místo svobody byli odesláni na frontu.

248 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001
249 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001
250 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009
251 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

Podobně dopadli i další revoluční nadšenci. Připomeňme i povstání levých eserů, kdy (s výjimkou několika přímých účastníků) docela vážní viníci si sice pobyli ve vězení, ale brzy byli osvobozeni a žádné následky jejich konání nemělo.

Pro vysvětlení si uveďme Stalinovo vyjádření na téma třídní nepřítel:

„Vědět tak, co chápat pod pojmem třídní nepřítel. Kým například je potomek knížat s deseti lety anarchistických aktivit, který v létě 1917 vstoupil k bolševikům a následující rok vykradl společně se dvěma proletáři sovětský obchod? A když současně jeho rodný bratr, dříve plukovník carského Generálního štábu, v době krádeže sloužil v Rudé armádě, je to ještě zamotanější.“

Samozřejmě, revoluční teror existoval a vůdčím orgánem byla samozřejmě VČK. Již od jejího vzniku k jejím povinnostem patřilo udržování ‚černého' seznamu zrádců revoluce a jeho řádné zveřejňování. Teprve později, už víceméně ze zoufalství, začala bolševikům docházet trpělivost a ‚čestná slova' a sáhli k násilí. A, ejhle, ono to najednou začalo fungovat!

VČK měla zpočátku oddělení informační, organizační a oddělení pro boj s kontrarevolucí a sabotáží. Koncem února 1918 měla celkem asi 120 pracovníků[252]. Postupně vznikaly komise i na nižších správních úrovních a na místní úroveň byli delegováni komisaři. K velkému rozšíření došlo koncem roku 1920, kdy převzala do své působnosti ostrahu hranic. Tím se počet zaměstnanců skokem zvýšil z 4 500 na 31 000 (na celém území sovětského Ruska).

Podle nařízení Rady lidových komisařů z ledna 1918 měla VČK právo vyhledávat zločiny a předcházet jim. Byla vybavena právem zatýkat a měla povinnost předávat důkazy vyšetřovací komisi, která pak předávala případy soudu. O měsíc později, v souvislosti s německou ofenzívou, získala VČK právo mimosoudně trestat – i hrdelně. Tak se obešel původní koncept a nezbytným průvodním jevem byl nárůst chyb a trestání nevinných, především vyřizování si osobních účtů. Na druhé straně musíme uvést, že Dzeržinskij VČK držel pevně na uzdě a nejtvrdší tresty VČK vynášela vlastně proti svým vlastním členům. Dzeržinskij razil zásadu, že „*čekista musí mít chladnou hlavu, žhavé srdce a čisté ruce*“, a důsledně dbal na její naplňování.

Jenomže Dzeržinskij nedohlédl všude (viz například atentát na německého velvyslance Mirbacha) a ani jsme se ještě nezačali zabývat Trockého ‚dítkem' – proticírkevní kampaní. Ale i tak Kara-Murza připomíná, že pojem ‚čekista' má dodnes v Rusku kladný společenský ohlas.

Za účelem vynášení trestů smrti VČK zřídila trojku (viz Slovníček). Když se všichni její členové shodli na vině obviněného, mohli vynést tento ortel. I tak VČK hrdelní tresty používala především k potrestání závažných kriminálních činů[253]. Do povstání levých eserů lze podle Prudnikové na účet bolševiků připsat celkem asi 150-180 poprav – a to se jednalo o řadu měsíců probíhající otevřenou válku vedenou opozicí a intervenčními vojsky! Nejdéle trest smrti odmítal předseda petrohradské čeky Urickij. První popravu povolil 19. 8. 1918. Tehdy byl vynesen trest smrti nad 21 obviněnými, z nichž 12 bylo odsouzeno za ‚politické' a 5 za kriminální delikty. Zbývající 4 odsouzení byli přímo z řad VČK. To bylo ono Dzeržinského ‚mytí rukou'…

V souvislosti s brestlitevským mírem bylo zřízeno oddělení zabývající se spekulací. Příčinou byl závazek sovětské vlády vyplatit Německu všechny předložené cenné papíry. Na základě toho se ve velkém začalo spekulovat a byla snaha tímto způsobem vyvést majetek.

Po atentátu na Mirbacha sovětská vláda přistoupila k popravám politické opozice. 7. 6. 1918 byla popravena skupina 30 hlavních účastníků, ale samotný Bljumkin, když se zrovna Dzeržinskému nedostal do rukou, to byť s problémy, ale přežil.

Právo vynášet hrdelní tresty získaly v létě i revoluční tribunály. Teoretická možnost ovšem neznamenala masívní vynášení trestů smrti. I další účastníci povstání levých eserů dostávali většinou

252 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

253 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

trest do tří let vězení, pouze v jednom případě (Popov) byl vynesen trest smrti (ale v nepřítomnosti) a další (Čerepanov) dostal desetiletý trest. I ten byl brzo propuštěn a o deset měsíců později provedl teroristický útok, který stál život 12 lidí. Za to byl odeslán do vyhnanství a tam ho potrestal pánbůh – zemřel na tyfus. ‚Tvrdě' potrestala VČK i Puriškeviče, bývalého vůdce monarchistické organizace Svaz ruského lidu. Ten zorganizoval ilegální skupinu bojující proti sovětské vládě. Byl odsouzen na 4 roky nucených prací, ale již 17. 4. 1918 ho na čestné slovo propustili. Zcela v souladu se svým ‚čestným slovem' se přidal k Děnikinovi. Tam ho zase musel potrestat pánbůh – zase ten tyfus.

VČK brzy odhalila angažmá vyslance USA kolem dodávek aut generálu Děnikinovi a celou akci překazila. Následkem toho se na Západě zvedl řev o bolševických zvěrstvech. VČK přitvrdila a trestů smrti začalo přibývat. Po eserovském povstání byly odhaleny další skupiny, a proto 14. 6. 1918 ÚVV vyloučil esery a menševiky ze svých řad. Tito borci se skvělými životopisy, naplněnými hromadou teroristických skutků, se ihned vrátili ke svým nejlepším zkušenostem.

Během řady měsíců bolševické vlády, za zoufalé situace a v době občanské války, bylo popraveno jen pár nejzarputilejších oponentů, kteří válku rozpoutávali. Kromě toho jich dalších pár set sedělo v base. To byl celý bolševický teror. Po květnové pololetní amnestii se čekala i výroční amnestie, proto si opozice z bolševiků nic nedělala.

K podstatné změně došlo v souvislosti s atentátem na Lenina a Urického[254]. ÚVV 2. 9. 1918 vyhlásil válečný stav. Mělo k tomu dojít již dávno, ale chyběla záminka a nebyl zájem vyhrocovat situaci. Tímto okamžikem teprve sovětská vláda odpověděla na intervenční, ‚bílý' a ‚růžový' teror. Ve skutečnosti toto vyhlášení bylo jako akční program zcela nepoužitelné, byla to jen hromada prázdných řečí. Navíc bylo doprovázeno přímo záplavou dalších vzletných projevů. Někdo řekl ‚za jednoho deset', další ‚za kapku krve potok', šly řeči o rukojmích. Nejvíce se bili v prsa ve Vitebské gubernii, kde chtěli za každého zabitého 1000 mrtvých ‚bílých'…

5. 9. 1918 sovětská vláda rozhodla o vyhlášení teroru. Jednalo se o Dzeržinského rezoluci, která na rozdíl od ÚVV již byla zcela konkrétní a kromě jiného hovořila i o popravách a ‚koncentračních táborech', do nichž by se měli soustředit sveřepí oponenti. Koncentrační tábory byly zřízeny a do nich umístěno 1791 lidí (!). Tato rezoluce také znamenala ukončení trestů typu ‚zařazení na seznam nepřátel lidu', propouštění na čestné slovo, a tak podobně. Dzeržinskij využil formu oficiální vládní deklarace proto, aby se rychle mobilizoval celý státní aparát a aby urychleně přešel k dosud zcela opomíjeným prostředkům státní moci.

Přitom Dzeržinskij své borce stále držel na krátkých opratích. Proto nějaká ‚výroba' odsouzených, podezřelých, nebo i jen nevhodné projevy vůbec nepřipadaly v úvahu. To vše představovalo rychlou cestu na popraviště, nebo v lepším případě na nucené práce. Celý ‚rudý teror' v Petrohradě obnášel okolo 800 a v celém Rusku asi 1200-1600 poprav za politické delikty. Zpřísnil se i postih kriminálních deliktů, takže celkem bylo popraveno asi 6000 lidí. Nakonec byl rudý teror po asi dvou měsících odvolán. Tímto způsobem se bolševikům za fakticky probíhající války podařilo vyčistit týl a zklidnit situaci.

Byla zde také kárná tažení sovětské moci proti kozákům a potlačování vojenských vzpour i povstání na venkově. Toto bylo na zodpovědnosti lidí v čele těchto tažení. Proti nim stojí ne zrovna pěkné kroky samotných kozáků, přesněji asi postoj kozáckých atamanů. Kruté potlačování vojenských vzpour (každého desátého, nebo i každého pátého zastřelit) je zase dílem Trockého, o jehož snaze zničit sovětskou moc nelze vůbec pochybovat.

Prudniková také uvádí, že během ‚rudého teroru' bylo orgány VČK popraveno celkem asi 60 lidí z řad samotné VČK. Hlavními důvody hrdelních trestů byly úplatky, krádeže, falšování dokumentů a spekulace. Pokud by se nejednalo o členy VČK, většinou by ani nebyli uvězněni.

254 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

Abychom získali správná měřítka, pojďme se podívat na kroky opozice[255].

K řádění ukrajinských nacionalistů jen stručně: Leonidovi Pjatakovi za živa ‚vyvrtali' srdce a jen v lednu 1918 v Kyjevě popravili 300 zajatých krasnogvardějců[256]. To bylo ‚zahřívací kolečko' občanské války. Ve Finsku se ujal vlády generál Mannerheim a během jara 1918 stihl ve tříimilionové zemi zatknout 90 000 lidí, z nichž mnozí ve vězení zemřeli hladem[257]. Popravit nechal tento ‚humanista' asi 8 000 lidí. V Povolží převzali vládu poslanci neslavného Ústavodárného shromáždění – KOMUČ. Stála život asi 5 000 lidí, mezi jiným i 16 žen, které pohřbily těla popravených vyvržených na břeh Volhy. Uralští kozáci udatně bojovali na straně Kolčaka. Například vojáci atamana Dutova v Orenburgu zatkli 6 000 lidí, z nich jich umučili 500 a dalších více než 2000 zemřelo ve vězení. Uralští kozáci obsadili vesnici Alexandrov-Gaj v Samarské gubernii. Povraždili tam skoro 700 obyvatel a 96 zajatých krasnoarmějců. ‚Zvláštní péči' věnovali raněným – zahrabali je zaživa do země. Když zaútočili ‚rudí', vzali ‚bílí' jako rukojmí ženy a děti, naložili je do vlaků a vezli na východ. Říkalo se jim vlaky smrti. Třetina lidí cestou zemřela. V Iževsku eseři prohlásili, že trestat smrtí nebudou. Zřídili ale plovoucí věznici a vyhrožovali, že ji potopí, když ‚rudí' zaútočí. Těm se podařilo loď zachránit a našli na ní 432 nahých vězňů. Mrtvých bylo mezi pěti sty a tisíci. Pořádkumilovní Němci v asi stotisícovém Nikolajevě popravili okolo 5 000 lidí. Generál Krasnov utekl z nehlídaného vězení a potom hordy pod jeho velením pobily za rok přes 30 000 lidí. V Omsku ‚bílí' popravili 1500 lidí. Na ruském severu ‚spojenci' uvěznili v archangelské věznici 38 000 lidí, když v celé oblasti jich bylo asi 400 000. Popraveno jich bylo asi 8 000. Další ‚nápravné zařízení' se nacházelo na ostrově Mudjug. Tento čistokrevný koncentrační tábor z asi 10 000 zatčených přežilo jen dvě stě lidí. Jekatěrinburg je smutná záležitost legií. V asi stotisícovém městě akce ‚bílých' zaplatilo životem asi 25 000 obyvatel. Kolčak byl v tomto směru vůbec úspěšný, s jeho souhlasem byly vypáleny celé vesnice[258]. Další Kolčakovův výlupek, pracující v žoldu Japonska, ataman G. M. Semjonov má na svědomí 6 500 lidí. K jeho lidem patřil i jakýsi Roman Ungern von Sternberg ze Štýrského Hradce, zvaný též krvavý, nebo šílený baron[259]…

Připomeňme si i Stolypinovy ‚rychlopalné soudy' a související trestní operace po roce 1905. Bez jakéhokoliv ‚rudého' teroru stály (podle Prudnikové) život asi 16-40 tisíc lidí…

Proč se pořád mluví jen o rudém teroru?

Je pravda, že i ‚rudí' byli učenliví a pochopili pořekadlo ‚jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá'. Na Krymu to při likvidaci hnutí ‚bílých' stálo život asi 8 000 lidí, především důstojníků ustupující dobrovolnické armády, kteří si mysleli, že je jejich minulost nedožene. Bude asi lepší nepátrat, kolik mrtvých zůstalo na Krymu za ‚bílými'…

Nakonec tohoto pojednání si připomeneme tambovské povstání. Na wikipédii[260] lze nalézt informaci, že vůdcové povstání byli úzce napojeni na esery. To tedy znamená, že tambovské povstání bylo pouze jednou z epizod občanské války. K nasazení otravných plynů (chlóru) jsou na diskuzní stránce uvedeny dosti podrobné informace, ze kterých vyplývá, že to byl takový experiment Tuchačevského. Jeho výsledek je naprosto neznámý a nejspíše se blížil nule.

---

255 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

256 Супруненко Н. И.: Киевские вооружённые восстания 1917 и 1918, восстания рабочих и революционных солдат под руководством большевиков за власть Советов на Украине.
Viz www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/060/967.htm
Viz též Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

257 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

258 Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

259 Viz cs.wikipedia.org/wiki/Roman_Fjodorovič_Ungern_von_Sternberg

260 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Тамбовское_восстание_(1920—1921)

V souvislosti s tambovským povstáním nelze pominout osud jedné rodiny z obce Osinovyje Gaj. Místní kněz Petr Kosmoděmjanskij byl zabit v bouřlivém roce 1918 zřejmě skupinou ‚rudých' mladíků, prosazujících ‚nový život'. Jeho vnučka Zoja, osmnáctiletá dívka, se na podzim 1941 přihlásila jako dobrovolnice do armády a byla vysazena do německého týlu. Němci ji v listopadu 1941 chytili, mučili, oběsili a zohavili[261]. Právem, třebaže posmrtně, dostala zlatou hvězdu Hrdiny SSSR a právem se stala symbolem odporu proti německým uchvatitelům.

Utváření sovětského zřízení

Sovětská společnost se zformovala na principech tradičních společenství. Takové společnosti nejsou zatíženy formalizmem, ale na druhé straně předpokládají, že její členové budou zachovávat mravní kodex a budou ke společnosti vstřícní. Taková společnost není postavena na zákonech, ale osobním přesvědčení svých členů, tedy idejích. Ideje společnost táhnou, je to ideokratická společnost. K základním idejím podle Kara-Murzy[262] patří spravedlnost, jednota a nevztahovačnost (viz Slovníček).

Důležitou podmínkou je důvěra ve společnost. Pokud se ta oslabí, oslabí se přímo společnost. Takto také bylo sovětské zřízení napadeno. S odstupem času vidíme, že životaschopnost sovětského zřízení silně závisela na schopnosti udržet na uzdě společenské elity. V okamžiku, kdy se utrhly z řetězu a začaly bezuzdně krást, kredit společenského zřízení začal padat. (Naproti tomu liberální společnost považuje nespravedlnost a nerovnost za běžný jev a stejně tak i hrubé prohřešky přenáší pouze na jejich původce, nezatěžuje se jimi – jsou obvyklou součástí života.) Špatné bylo i to, že inteligence v nejmenším nechápala podstatu sovětského zřízení a ani se o to nesnažila.

Stará ruská pravoslavná církev v důsledku svých postojů tratila již od revoluce roku 1905 na postavení jak mezi rolníky a dělníky, tak mezi ostatními vrstvami společnosti. Navíc se církev nechala unést úvahami o neživotaschopnosti sovětského zřízení a již v lednu 1918 patriarcha Tichon[263] sovětskou vládu proklel. Církev začala sloužit ‚bílým'. Sovětská vláda odpověděla oddělením církve od státu, což ani mnoho bolševiků nepovažovalo za šťastné řešení. Církev se přidala na stranu odmítnutou lidem a to dalo slušný impuls proticírkevní kampani. Podílelo se na ní mnoho lidí a jejich nahromaděná zloba měla tragické následky. Příznivé atmosféry využil Trockij a kampaň řádně vytočil.

Někteří církevní hodnostáři (včetně patriarchy Tichona) si uvědomili chybu a začali hledat řešení. Podobně i Lenin měl zájem na uklidnění situace, a proto nastala doba vyjednávání a kompromisů. Patriarcha Tichon se nakonec zřekl protisovětského postoje a požehnal sovětské vládě. Lenin se na druhé straně postavil proti likvidaci církevních organizací.[264]

Důsledek úřednické stávky

Je velikou neznámou, jak by probíhal další vývoj sovětského Ruska, nebýt hned na začátku bolševické vlády diverzní stávka ruského úřednictva a podnikatelů. Protože toto (vedle vyřizování starých venkovských účtů) byl další podstatný zdroj revolučního násilí a byl přímou příčinnou znárodňování a plánovaného hospodářství[265]. Bolševici prostě byli přinuceni vyšlapat nové, do té doby

261 Кученкова В.: Крестный путь сельского священника Петра Космодемянского, viz krotov.info/spravki/1_history_bio/19_1890/1872_kosmodemyansky.htm ru.wikipedia.org/wiki/Космодемьянская,_Зоя_Анатольевна

262 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

263 ru.wikipedia.org/wiki/Тихон_(патриарх_Московский)

264 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

265 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

neexistující, cestičky. Bez tohoto by nebyl vůbec žádný důvod použít takovéto řídící mechanizmy a organizaci hospodářského života. Na druhé straně se tyto mechanizmy ukázaly jako nesmírně efektivní a v jisté zvrácené podobě se uplatňují i v čistě kapitalistických společnostech dodnes.

Znárodnění

Klasické tvrzení říká, že bolševici ve svém marxistickém dogmatizmu ‚ukradli' poctivým průmyslníkům jejich podniky. Asi již tušíte, že skutečnost byla poněkud odlišná[266].

V prvé řadě si musíme uvědomit, že pro znárodnění nebyl žádný vzor a navíc právník Lenin si velmi dobře uvědomoval alespoň to, že velká část průmyslu je v rukách zahraničního kapitálu. Znárodnění bez náhrady přinášelo velké potíže a na kompenzace prostě peníze nebyly. Nakonec poznamenejme, že bolševici byli pragmatičtí, a tak si museli být dobře vědomi i toho, že postrádají kvalifikované lidi do vedení závodů. Ve skutečnosti i vláda byla pouze ve vleku událostí.

Podle vzoru sovětů se na jaře 1917 začaly v závodech formovat výbory dělnické kontroly, které ovšem pouze navazovaly na vojensko-průmyslové výbory. Sověty byly ideovým základem jejich činnosti. Vznikla představa o spolupráci dělníků s vlastníky a správci podniků. Nešlo o nic jiného, než o společné porady. Reálně bolševický program v oblasti průmyslu v předvečer Říjnové revoluce nic jiného neznal[267].

Ihned po Říjnové revoluci se vzepřely banky. Tam výbory dělnické kontroly nepůsobily. Banky přestaly vydávat peníze na mzdy, ale zároveň vyplatily dvouměsíční plat úředníkům státních institucí, aby tito zahájili stávku. Banky také zahájily úplnou finanční blokádu podniků s Výbory dělnické kontroly. Po třech týdnech finanční blokády a planého vyjednávání vláda nechala banky vojensky obsadit a dekretem ÚVV byl vyhlášen bankovní monopol Národní banky. Pracovat banky ve skutečnosti začaly až v lednu 1918. Po zklidnění situace zahájila vláda s bankéři rozhovory o návratu původních vlastníků do vedení bank. I tyto rozhovory byly neúspěšné, a tak koncem roku 1918 byly zrušeny i pobočky bank zahraničních. Výjimkou byla moskevská Lidová banka, zřízená a provozovaná rolnickými družstvy. Vláda se chtěla vyhnout konfliktu s rolníky, a tak ji k Národní bance přičlenila koncem roku 1918 jako družstevní oddělení.

V průmyslových podnicích se Výborům dělnické kontroly velmi často nedařilo navodit spolupráci s podnikateli a podnikatelé se navíc snažili spekulovat, nebo podvádět. Kara-Murza uvádí, že asi 70% průmyslu dělníci znárodnili spontánně proto, aby zachránili výrobu. Podnikatelé buď nenakoupili suroviny, nebo nevypláceli mzdy, závod opustili, ba se ho pokusili i zlikvidovat. Zřejmě poměrně běžné byly případy, kdy dělnická kontrola odhalila snahy poškodit sovětské zřízení. To bylo založeno na vědomí jednoty společnosti, a proto takovéto kroky vyvolávaly tvrdou reakci samotné dělnické kontroly jako orgánu sovětské moci. Dopadalo to tak, že Výbory dělnické kontroly se obracely k některému sovětu, odborům nebo vládě s žádostí o legitimizaci již uskutečněných kroků.

Co na to Lenin? V dubnu 1918 se vyjádřil na adresu žadatelů o konfiskaci továren takto:

„Každé dělnické delegaci, která ke mně přišla se stížností na zastavení továrny jsem řekl: Chcete, aby vaše továrna byla znárodněna? Dobře, formuláře dekretů máme připraveny, podepíšeme je za minutu. Ale řekněte, jste schopni vzít výrobu do vlastních rukou, spočítali jste si, že to dokážete, že znáte spojení vaší výroby s ruským i mezinárodním trhem? A tady se ukazuje, že se to dosud nenaučili, v bolševických knihách se o tom dosud nepsalo a v menševických o tom nic není."

Kde je nějaký proletářsky revoluční fanatizmus?

---

266 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

267 Bolševický hospodářský program předpokládal znárodnění bank a dozor nad průmyslem. Viz Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

S převzetím moci se bolševici museli tak jako tak začít věnovat řízení hospodářství. Rychle se poohlédli po světě – a využili německé zkušenosti. Vznikl Nejvyšší sovět národního hospodářství (NSNH, viz Slovníček), původně jako koordinační středisko, a jeho účelem mělo být navození spolupráce s průmyslníky v rámci ‚státního kapitalizmu'. Ihned se ozvala další politická uskupení a tvrdila, že prý bolševici zradili socializmus. Kuriózní je, že to byli především eseři a menševici, kteří ještě zcela nedávno pod praporem Prozatímní vlády vedli zcela prokapitalistickou politiku.

Situace se prudce změnila uzavřením brestlitevského míru. Jednak došlo k již výše uvedené spekulaci a hromadnému prodeji akcií Němcům, jednak brzy nato Německo okupovalo jihozápad Ruska. Po řadě konzultací se sovětské vedení rozhodlo opustit koncepci státního kapitalizmu a stejně tak neponechávat podniky v rukou místních dělníků. Teprve nyní se začalo řešit ústředně řízené hospodářství a plné znárodnění.

V květnu 1918 byly znárodněny cukrovary. Příčinou byl rozvrat celého odvětví v důsledku německé okupace. V červnu byly znárodněny podniky těžící ropu, protože takřka úplně přerušily těžbu. A ještě koncem června 1918 byl přijat dekret o znárodnění všech ostatních významných podniků. Tento dekret však likvidoval pouze vlastnictví a další potenciální závazky, ale původní majitele ponechával ve správě podniků a zaručoval jim i výnos! Šlo pouze o německé nároky v souvislosti se spekulativním převodem cenných papírů po brestlitevském míru. Bolševici se prostě do znárodňování nijak nehrnuli, prováděli pouze nezbytné kroky. Pokračování si vynutila občanská válka. 20. 11. 1920 byly znárodněny všechny podniky více než s 10 zaměstnanci, anebo více než s 5 zaměstnanci, pokud užívaly zdroj mechanické energie.

Bolševici po celou dobu hledali všechna možná řešení. Bylo jim jasné, že společnost nelze trvale svazovat terorem, trpělivost lidí se vyčerpávala. Zlomem bylo kronštadtské povstání dosud probolševických námořníků, které hrozilo přerůst ve všelidový odpor. Bylo nutno se co nejrychleji zbavit všeobecné bídy a provést demobilizaci. Navrátilce z vojny bylo také nutno co nejrychleji zaměstnat. Obtížná situace se projevila na 10. sjezdu RKS(b), kde se střetly nikoliv koncepce, ale již zformované politické platformy a Lenin musel hodně úsilí věnovat zachování jednoty[268]. Na tomto sjezdu bolševici přistoupili na nový koncept hospodářské organizace země, který dokonce v jistém rozsahu vracel soukromé vlastnictví výrobních prostředků – NEP (viz Slovníček). Součástí bylo uvolnění trhu a privatizace podniků do 21 zaměstnance. Počty vojáků se v letech 1921-1923 snížily z 5,3 miliónů na 610 tisíc.

Osvěta

Tato krátká stať je poctou sovětskému školství. Systém vzdělávání (nejen podle Kara-Murzy[269]) vůbec nejlépe vyjadřuje podstatu sovětského systému. Škola je hlavní institut státu, utvářející občana i společnost a tvořící základ kultury.

Sovětská škola od počátku (zase podle vzoru organizace společnosti) vznikala jako jednotná škola, formující nikoliv jednotlivé společenské třídy, ale celou společnost. Byla školou polytechnickou a podařilo se jí sestavit vyvážený soubor dovedností, dávající žákům možnost vybrat si oblast svého zájmu a zaměřit se na ni. Účelem bylo nikoliv ‚mozaikovité' vzdělání, ale vytvoření uceleného pohledu na svět a univerzálního expertního systému. Sovětská škola umožnila rychlý rozvoj společnosti. Otcové ještě neuměli číst a psát a orali dřevěným pluhem, synové užívali traktory, které vyráběli podle technických výkresů, v nichž již museli umět číst a vnuci letěli do vesmíru a zároveň stvořili špičkové zbraňové systémy, které je uchránily před napadením ze strany USA. Rodiče prostě nemohli svým dětem předat zkušenosti potřebné pro jejich životní uplatnění. To musela v dostatečném rozsahu provést škola a navíc musela brát ohled na schopnosti dětí. To vše za podmínek velmi slabého financování nejen škol, ale i vědy a výzkumu.

268 Inance: Развенчание мифа о «русском патриоте» Н.И.Бухарине, viz cont.ws/@inance/731577
269 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I, II); Алгоритм, 2001

Mluvíme o sovětském zřízení, založeném na složitých vícefunkčních systémech s vysokou mírou synergických účinků. Proto ke škole musíme zahrnout i další záležitosti. Nemůžeme vynechat pionýrskou organizaci. Byla založena jako socialistická obdoba skauta, ale časem získala další funkce. Kara-Murza píše, že takovou nejvýznamnější funkcí bylo doučování. Lepší žáci dostávali ‚politický úkol' doučovat slabší. Vydělaly na tom obě strany: Slabší dotahovali třídu a nestávali se destruktivním činitelem, dobří žáci zase lépe pronikali do předmětu a učili se argumentovat. Vedle toho byly zakládány dětské domy, kde děti měly možnost navštěvovat řadu kroužků a seznámit se s řadou činností. Dále musíme v souvislosti se školou uvést stravování, které po velmi dlouhou dobu pomáhalo řešit případný nedostatek jídla a vytvářet pocit sounáležitosti. Významné postavení zde měly místní průmyslové podniky, které na svůj účet v nemalé míře zajišťovaly prostředky pro samotné školy, stravování, pionýrské organizace i dětské domy.

Světlo na konci tunelu

Bolševici zůstali u moci a obnova Ruska zůstala na jejich bedrech.

Samotné převzetí vlády bolševiky bylo vlastně víceméně deklarativní a proběhlo za situace, kdy bolševici jako jediní pro společnost pracovali a vládu (nad Petrohradem) již zřejmě fakticky vykonávali. Zde je také jasně patrné těžiště Stalinovy práce, jak v ní vynikal až do konce svého života. Nebyly to vzletné řeči na tribuně, ale organizační práce, pečlivé úvahy, analýzy a rozhodování se o dalších krocích tak, aby vše šlo co nejlépe.

V okamžiku, kdy bolševici převzali vládu, bylo celé území Ruska s výjimkou velkých měst (dovolím si tvrdit, že jich mohlo být tak asi deset) pod vládou vojsk Trojspolku, ozbrojených band dezertérů, některých vojenských velitelů a intervenčních vojsk. Rusko bylo ve stavu naprostého rozkladu a bolševici na začátku představovali okrajovou a zanedbatelnou sílu. Ovšem jejich kroky i program byly atraktivní a postupovali rozumně a kompromisně, že na jejich stranu postupně přešly všechny konstruktivní síly. Bolševici tak časem ovládli celou zemi.

Vím, že toto tvrzení je v příkrém rozporu s obecně přijímanými názory. Když však nad běžně uváděnými skutečnostmi zauvažuji, jiný rozumný výklad nevidím. Obvyklá tvrzení o tom, že brali různé (snad významné) lidi jako rukojmí, jsou absurdní. Mohlo se to jistě výjimečně stát, ale v žádném případě to nemohlo být příčinou získání mocenské dominance. Takovéto kroky prováděly všechny válčící strany přibližně stejně a jejich dopad musel být v podstatě neutrální. Nehledě na to, že takovéto kroky mohly spíše sjednocovat odpor.

Bolševici byli slabou a málo ozbrojenou stranou revoluce roku 1917. Proti nim stála mohutně ozbrojená nejsilnější politická strana eserů, zpočátku i velká část vojska, intervenční armády a byl proti nim použit i státní poklad, proměňující se na zbraně opozice. Dalšími politickými silami (vybavenými ozbrojenou mocí) byli ozbrojení rolníci, řada různě silných separatistických uskupení a porůznu přebíhající anarchisté. Bolševici zpočátku měli v zásadě podporu pouze části dělnictva, ale to se týkalo jenom větších měst. Jejich vítězství proto mohlo být pouze důsledkem toho, že na svoji stranu postupně získali další vrstvy společnosti. Zcela jistě je nemohli získat terorem. Stejně tak lze odmítnout jako příčinu vítězství bolševiků jakousi černou magii, jak to lze potkat v literatuře (například Radzinskij a Jakovlev).

Bolševici se velmi rychle rozkmotřili se všemi mocnými okolo. Nejen s vykořisťovatelskými třídami společnosti, tam ta nenávist byla nasnadě. Proti bolševikům ale stály i ostatní politické proudy, dokonce i ty revoluční. Důvodem bylo odlišné chápání společnosti. Zatímco ostatní revoluční uskupení byla vyloženě elitářská a liberální, Lenin vsadil na tradiční společnost a odmítl elitářství. Za této situace bylo nad slunce jasné, že podmínkou vlastního přežití bolševiků je

úspěch sovětského zřízení. Vědomí ohrožení je přinutilo podřídit se schopným vůdcům[270]. Takto se postupně prosadil Stalin. Toto vysvětluje největší podivnost meziválečného vývoje SSSR: hlavní Stalinovi oponenti ho sami udrželi ve vysokých funkcích.

Sovětská vláda stále hledala způsoby, jak obtížnou situaci zvládnout. Jedním takovým krokem bylo vyhlášení státního monopolu zahraničního obchodu dekretem z 22. 4. 1918[271]. Ve stejný den také vznikla jediná banka s právem účtovat se zahraničím – Vněštorgbank. Něco takového je v rozporu se vším, co učí liberální politická ekonomie. Pro sovětské Rusko – a později SSSR – to ale znamenalo maximální možné oddělení od poryvů hospodářských krizí ve světě. Vznikl nárazník, umožňující hospodářsky poměrně slabému Rusku proměnit se navenek na jednotný celek, vystupující na vnějším trhu jako monopol. Tím se výrazně omezily diverzní vlivy cizích států, silných zájmových skupin i snah Rusko izolovat. Naopak SSSR tím získal povahu velkého obchodníka a získal na mezinárodním trhu lepší pozici. (V této souvislosti vzpomeňme protiruské sankce z roku 2014, které Rusku způsobily velké problémy, protože Ruská federace tehdy takový monopol neměla zaveden.) Nakonec tento monopol umožnil optimalizovat rozvoj národního hospodářství a po druhé světové válce se stal hlavním nástrojem efektivní pomoci zemím, které se vydaly na nekapitalistickou cestu rozvoje.

V roce 1928 byl státní monopol zahraničního obchodu doplněn o státní valutový monopol[272]. Tehdy byly zakázány jakékoliv valutové operace fyzických i právnických osob. Z vnitřního trhu byly valuty zcela vyloučeny. Jedině stát měl nyní právo provádět valutové operace. Zahraniční vliv na vnitřní hospodářství se ještě zmenšil.

Samotný monopol zahraničního obchodu by ovšem neměl smysl, kdyby politická moc nebyla v rukou sil orientovaných na vytvoření prosperujícího domácího hospodářství a nebyly by vytvořeny další podmínky uvnitř samotného státu. Bolševici takové podmínky připravili.

Součástí mnohých legend o Stalinovi je i tvrzení, že tento nedostudovaný kněz se jako vojevůdce občas snažil vystupovat, ale mělo to tragické následky. Když se však ponořím do studia průběhu občanské války, získávám dojem, že čirou náhodou to byl zase právě Stalin (s čistě civilní funkcí), kdo se několikrát zúčastnil těch nejkritičtějších vojenských operací a že právě tyto operace skončily vítězstvím bolševiků[273]. V roce 1918, ve chvíli triumfálního vstupu Krasnova do Caricynu, překvapivým soustředěným dělostřeleckým úderem s posledními zásobami munice Stalin rozbil invazní armádu, udržel Caricyn (hlavní ruské zemědělské obchodní středisko) a dal ruským metropolím (a tedy i bolševikům) šanci přežít další zimu. V roce 1919 byl společně s Dzeržinským vyslán k prošetření selhání obrany Permu. Namísto vyšetřování zkonsolidovali obranu a během několika týdnů zorganizovali protiútok[274]. To byl začátek konce admirála Kolčaka. Na podzim 1919 Stalin postavil obranu Petrohradu a odrazil Judeniče. V zimě 1920 porazil Děnikina. Stál také u zrodu legendární Buďonného jízdní armády, průlomu linií polské armády a osvobození

270 Мухин Ю.И.: За что убит Сталин, Эксмо, Яуза, Moskva, 2005

271 Катасонов В.: Загадки и мифы советской индустриализации. Часть 14; www.km.ru/economics/2014/03/05/tsentrobank-rf/733972-zagadki-i-mify-sovetskoi-industrializatsii-chast-14. Lze také narazit na informace, že první monopol zahraničního obchodu vyhlásil z podobných důvodů již Ivan IV.

272 Katasonov V.: Загадки и мифы советской индустриализации. Часть 14; viz www.km.ru/economics/2014/03/05/tsentrobank-rf/733972-zagadki-i-mify-sovetskoi-industrializatsii-chast-14

273 Pipes R.: Dějiny ruských revolucí; Jota, 1999
Rybas cituje slova G. A. Solomona: „… *úkol obrany sovětského Ruska zajistil on*“ (t.j. Stalin).
Viz Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

274 Vorošilov K.: Сталин и Красная армия; 1939, viz www.e-reading.club/book.php?book=12398

Kyjeva a Lvova[275]. Stalin zřejmě hrál rozhodující roli při ukončení občanské války v evropské části Ruska. Nevoják Stalin tak získal mezi obyvatelstvem velikou popularitu. Axell[276] (v souvislosti s druhou světovou válkou) píše o tom, že Stalin měl fantastický strategický nadhled, uznávaný všemi tehdejšími sovětskými vojevůdci.

Ještě k otázce přijetí bolševické moci. Podle Buškova[277] měli bolševici zpočátku na své straně asi 40 % důstojníků, ovšem u generálů byl podíl vyšší. Ostatní důstojníci se zapojili do protibolševické koalice, ale po proklamaci generála Brusilova (ta souvisela s útokem Pilsudského) se přibližně polovina ‚bílého' důstojnického sboru přidala na stranu bolševiků. Celkem tedy do služby k bolševikům vstoupilo zhruba 70 % ruských důstojníků. Protože důstojnický sbor, a hlavně generálové, byli většinově šlechtici, znamená to ve svém důsledku, že značná část ruské šlechty uznala bolševiky za právoplatnou moc! Mohutný odchod šlechty a dalších bohatých z Ruska přitom není s tímto tvrzením v rozporu. Byl prostě pouze důsledkem toho, že jim bohatství dávalo prostředky k útěku před hrůzami intervenční jedenapůlté světové a občanské války.

Vznešená rodina

Mezi všemi těmi temnými legendami, opřádajícími ‚bolševickou dobu temna', nelze pominout legendu o vyvraždění carské rodiny ‚zlovolnými bolševiky pod vedením zapšklého Lenina'. Pojďme se podívat i na tuto velmi zajímavou záležitost.

V prvé řadě si řekneme, že, i když poprava není nic pěkného, dobromyslný, ale vlády neschopný car si v podstatě trest smrti zasloužil. Buď měl nedostatek vůdčích schopností (což je u samoděržavého panovníka podstatná chyba), nebo neměl odvahu prosazovat rozumnou politiku (a to je ještě horší) a tak zůstal ve vleku dekadentních společenských elit. V každém případě to přinášelo Rusku bídu a například četné hladomory. Lidské dějiny znají bezpočet podobných případů panovníků, končících na popravišti. Pokud bolševici uvažovali a konali takto, není možné je za to šmahem odsuzovat. Nakonec v těch bouřlivých letech našla smrt řada dalších členů domu Romanových. Ale byl toto skutečně osud samotné carské rodiny?

Musíme si uvědomit, že to nebyli bolševici, kdo svrhli cara. Ve skutečnosti to byli ‚bílí'. Patřil mezi ně i admirál Kolčak, který také požadavek abdikace cara podpořil. Tehdy v létě 1918 ‚bílá' vojska sevřela Jekatěrinburg s cílem… jakým vlastně? Osvobodit cara a dosadit jej na trůn? To je hloupost, všichni chtěli pouze smrt carské rodiny! A. Buškov píše, že ‚bílé' sevření Jekatěringburgu nebylo úplné, že ‚bílí' předali bolševikům ultimátum, ve kterém jim slíbili možnost město opustit výměnou za smrt carské rodiny[278]!

Pohleďme na celou záležitost trochu šířeji. V tomto střetnutí nakonec zvítězila nejslabší strana[279]. Čím se bolševici lišili od ostatních revolucionářů a co jim dalo takovou moc? Vlastně jenom

275 Гражданская война (1918 - 1920);
viz ivstalin.ru/stalin-biografiya/grazhdanskaya-voyna-1918-1920.html

276 Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005

277 Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

278 Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

279 Bolševiků bylo začátkem roku někde mezi 10 000 a 24 000, menševiků pravděpodobně okolo 100 000, eserů asi 800 000 (ovšem oni přijímali členy hromadně) a pro srovnání kadetů asi 70 000. Do konce roku bolševici měli 350 000 členů. Menševici v průběhu roku dosáhli 200 000 členů a koncem roku již členskou základnu ztráceli. Eseři dosáhli asi miliónu členů. Kadeti během roku 1917 zanikli.
viz www.hrono.ru/organ/ukaz_k/k-d.php,
ru.wikipedia.org/wiki/Политические_партии_России_в_1917_году,

tím, že v jejich čele byl vnitřně velmi silný vůdce – Lenin. Lenin tvrdil, že revoluci je možné uskutečnit pouze tak, že přesvědčí lid (společnost), a ten teprve revoluci uskuteční. To také znamená, že program revoluce se musí přizpůsobit potřebám lidu, ne naopak, jak se o to snažily další revoluční uskupení v Rusku! A uvědomme si, že legenda o dobrém králi a zlých rádcích (v Rusku o dobrém carovi a zlých bojarech) je zde od nepaměti, a proto i ruští rolníci, kteří tvořili velkou většinu obyvatel Ruska, přes veškerou bídu o carovu hlavu nestáli. Bolševici museli respektovat názor lidu a nemohli proto cara popravit!

Lenin hledal jakákoliv východiska. Carova rodina za těchto okolností představovala nikoliv zátěž, ale silnou kartu, potenciálně dokonce trumfové eso. Je sice pravda, že Velká Británie cara a carevnu odmítla přijmout, ale pozor! Již jsme začali, a ještě zdaleka nedokončili jistý příběh, úzce související s Ruskem! Tehdy ještě na německém trůně seděl carův bratranec Vilém II. a Lenin mohl oprávněně spoléhat na jeho protivenství s Velkou Británií[280]. S Německem Lenin uzavřel brestlitevský mír. V létě 1918 byla mírová smlouva jen několik měsíců stará. V této souvislosti prosakují informace, že carova rodina byla předmětem tohoto ujednání. Popravit carovu rodinu prostě bylo proti veškeré logice a opět poznamenávám, že by se bolševici u moci neudrželi, kdyby se chovali nesmyslně.

V úvahu musíme vzít i další skutečnost. Mezi samotnými bolševiky existovaly mocné postavy se zaoceánskými vazbami. Právě odtud mohl pocházet vážný zájem se carské rodiny ‚zbavit'. Samotný Leninův zákaz vykonat popravu by asi nic moc nezmohl. Trockij nebo i někdo další by si už jistě časem dokázali najít příležitost k jejich likvidaci. Proto celá rodina musela zmizet. Fingování popravy bylo jak úlitbou ‚bílým', tak i nezbytným krokem pro záchranu rodiny. Ta musela dostat novou identitu.

Připomeňme ještě jednu bizarní skutečnost – fotografii, pořízenou v Tobolsku. Nikolaj II. se synem Alexejem řežou dříví. Alexej měl trpět hemofilií a jakékoliv poranění pro něj mohlo být smrtelné, zvláště, když jeho léčitel Rasputin již nežil! O Nikolaji II. bylo známo, že i když o říši se řádně starat nedokázal, byl velmi starostlivým otcem rodiny. Že by pustil syna Alexeje k něčemu tak nebezpečnému, jako je dvouruční pila a kusy dřeva se spoustou třísek? Že by Rasputin opravdu Alexeje vyléčil? Či jak je to vlastně s tou hemofilií následníka trůnu?

A jaký vlastně byl osud carské rodiny? Ihned po obsazení Jekatěrinburgu 25. 7. 1918 byl pověřen zkušený vyšetřovatel A. P. Namjotkin prošetřením osudu carské rodiny. Jeho zpráva, podaná začátkem srpna 1918 zněla, že namísto popravy byla v Jevpatjevově domě provedena její inscenace a že ani jeden z členů carské rodiny tam popraven nebyl. Tento evidentní zájem o popravu (o které by teoreticky neměli v prvních dnech po obsazení města nic vědět) jasně hovoří ve prospěch Buškovova tvrzení, že bolševici měli přislíben volný odchod výměnou za popravu carské rodiny! Již 7. 8. 1918 na jeho místo nastoupil další vyšetřovatel – soudce I. A. Sergejev. Brzy po předání vyšetřovací dokumentace došlo k nemilé události, v domě, kde Sergejev bydlel. Nastal požár – a shořel celý Namjotkinův archív. Náhodička? Sergejev se soustředil na hledání mrtvol, ale nenašel je. Velkou pozornost věnoval i místu zvanému Ganina Jama asi deset kilometrů severozápadně od města, kde později byly údajné ostatky carovy rodiny nalezeny. Sergejev došel ke stejnému závěru, jako Namjotkij. Do třetice na této záležitosti souběžně pracoval kapitán Malinovskij. Ten v červnu 1919 předal dalšímu vyšetřovateli N. Sokolovovi zprávu, že *„výsledkem mojí práce je přesvědčení, že rodina žije… všechna fakta, která jsem při vyšetřování získal, hovoří o fingování vraždy*".

Кара-Мурза С.Г.: "Советская цивилизация" (том I), Алгоритм 2001,
viz www.kara-murza.ru/books/sc_a/sc_a28.htm

280 Podle N. Starikova Velká Británie vmanipulovala Viléma II. do války proti Rusku. Vilém II. její jednání musel považovat za velký podraz.
Viz zvedavec.org/komentare/2015/06/6490-epizoda-4-kdo-zazehl-prvni-svetovou-valku.htm a násl.

Kolčak se prohlásil za vládce Ruska a neměl zájem na nějaké konkurenci. Byl z hlediska logiky přesně tou osobou, která stála o nezvratné řešení carského problému. Kolčak proto Sokolovovi dal příkaz najít důkaz o carově smrti. Sokolov byl chápavý a napsal, že „*mrtvoly vhodili do jámy a zalili je kyselinou*“[281]…

Dnes proti sobě stojí několik zcela protichůdných faktů. Velmi zjednodušeně: poblíž starého dolu Ganina Jama byly asi někdy koncem 70. let nalezeny ostatky, které byly oficiálně exhumovány až v roce 1991[282] (!) a teprve potom podrobeny testům DNK. Podle nich šlo o ostatky rodu Romanovců. To vypadá jako nevyvratitelný důkaz. Ale nemohl prostě někdo nějaké kosti Romanovců podstrčit? Zdá se, že se o nich vědělo řadu roků. Máme i podezření, že použitý referenční vzorek měl jiného otce – a tedy nepatřil k rodu. Proti testům DNK totiž stojí docela fantastická skutečnost, že pravoslavná církev tyto ostatky odmítla uznat jako ostatky carské rodiny! Patriarcha vší Rusi Alexej II. odmítl nad nimi sloužit mši. Nad údajnými ostatky carské rodiny sloužil mši řadový kněz a mluvil pouze o „*neznámých služebnících božích*“.

Jsou i svědectví, že Alexandra s dcerami byla po ‚popravě‘ viděna v Permu. Dcery se (snad) rozlétly po SSSR. Olga možná i za hranice, byla prý pohřbena na hřbitově v italském Menaggio poblíž Milána v roce 1976[283]. Bývalá carevna snad dožívala ve Starobělsku poblíž Luganska a z apanáže podporovala čtveřici dětských domovů. Za Velké vlastenecké války potom odmítla nabídky německé okupační správy s výjimkou léků a ve své zemljance skrývala a léčila raněné sovětské tankisty. (Alexandra ještě jako carevna za první světové války pracovala ve vojenské nemocnici jako ošetřovatelka.) Ve Starobělsku měla v roce 1948 zemřít. Její ostatky měly být převezeny do Nižního Novgorodu. Existují tvrzení, že Nikolaj II. měl pobývat v Suchumi poblíž Stalinovy chaty. Prý byl zaměstnancem zdejšího Institutu čaje a tropických kultur jako Sergej Davidovič Berjozka[284] (po abdikaci se s velkým zanícením věnoval zahradnictví). Kromě toho žil i v městě Perm a v uzavřených čtvrtích Nižního Novgorodu (to vypadá, že ač stařík, ale asi věděl o tajných vojenských programech!), kde snad roku 1958 zemřel. Byl prý pochován do hrobu s manželkou. A carevič Alexej? Dostaneme se i k němu, jen to již bude jiná doba…

Výměna stráží

Rychlé posilování bolševiků znamenalo velké budoucí problémy.

Bolševici postupně do sebe včlenili řadu dalších uskupení. Již jsme zmínili Trockého a jeho stoupence a části eserů, ale to nebylo všechno. Jak bolševici začali převažovat na politické scéně, nastal úprk do jejich řad. Na začátku roku 1917 bylo bolševiků okolo 10 000 a koncem téhož roku už přes 300 000[285]. K bolševikům se postupně přidala i značná část menševiků, kteří neemigrovali,

281 Царская Семья: реальная жизнь после мнимого расстрела
viz www.prezidentpress.ru/news/2782-carskaya-semya-realnaya-zhizn-posle-mnimogo-rasstrela.html

282 ru.wikipedia.org/wiki/Ганина_Яма
Viz také Ostatky ruského careviče Alexeje Romanova nechce stát, ani církev, viz www.lidovky.cz/ostatky-ruskeho-carevice-alexeje-romanova-nechce-stat-ani-cirkev-phy-/zpravy-svet.aspx?c=A110117_132957_ln_zahranici_mtr

283 Боков Н.: Памятник Ольги Николаевны Романовой удален с кладбища в Menaggio,
viz nkbokov.livejournal.com/1130771.html

284 Самые шокирующие гипотезы. Фильм 61. Царские почки. 2016
Viz ren.tv/proekti/samye-shokiruyushchie-gipotezy, viz též www.youtube.com/watch?v=y0Sbor7d2Ak

285 Политические партии в 1917 г.: численность, социальная база, отношение к основным вопросам революции
viz historyrusedu.ru/bilety-po-istorii-rossii-1917-1939/418-politicheskie-partii-v-1917-g-chislennost.html

a stejně tak členové dalších stran. Víceméně potajmu, dokonce bez vědomí již hodně nemocného Lenina, byla jako celek přijata na plenárním zasedání v lednu 1923 Židovská komunistická strana[286]. Stalin se sice pokusil prosadit postup na základě Stanov RKS(b), ale neuspěl.

Trockij-Bronštejn, Kameněv-Rosenfeld a Zinovjev-Radomyslskij-Apfelbaum tyto lidi potom šeredně zneužili. Až příliš mnoho z nich sehrálo velmi pochybnou roli. Když si to uvědomili, bylo již většinou pozdě a jejich cesty až příliš často vedly k soudu a na popraviště.

Vzpomeňme, jak Trockij referoval o sionistickém sjezdu. Nyní těmito ‚rozloženými' sionisty nenápadně zaplavil řady bolševiků. Zvláštní. Už Vás napadlo, proč vlastně bankéři podporovali Trockého – hlasatele světové revoluce? A vlastně i sionisty? Karpov ve své knize Generallisimus odkazuje na brožuru vydanou roku 1920 v USA, podle které v nejvyšších funkcích DRRA bylo z 43 lidí 1 Němec, 8 Lotyšů a 34 židů. Čistokrevný Rus mezi nimi nebyl žádný. Ovšem řada z nich se skryla za slovansky znějící jména…

I Trockij po Říjnové revoluci, ač sám členem nově zformované vlády, velmi rychle začal proti bolševikům intrikovat[287]. Po neúspěšném povstání eserů proběhla již dříve uvedená intrika řízená Lockhartem a Reillym. Za účasti jak ‚rudých', tak i ‚bílých' vojsk se pokusili na mimořádném zasedání ÚV RKS(b) 29. 8. 1918 zabít Lenina a převzít moc. Ovšem Dzeržinskij nezaváhal a Lockhart skončil za mřížemi[288].

Ještě předtím Trockij ohrozil při mírových jednáních s Německem Leninovy plány uzavřít co nejrychleji mír. Namísto toho předvedl politické manévry a Němci zahájili ofenzívu. Lenin Trockého postup označil za „*šílenost*", takže opět pouze špinavá legenda o tom, že to byli dva spiklenci proti celému světu. Lenin s Trockým nestáli v čele světové revoluce, byla to akce samotného Trockého a jeho ‚loutkovodičů'. Nakonec delegaci podepisující mír za podstatně horších podmínek vedl Sokoľnikov. Trockij hrál za jinou stranu. Za stranu velkých peněz. Vzhledem ke svému zázemí byl velmi silnou figurou. Sice ztratil postavení lidového komisaře zahraničí, ale v době války ve vládě zůstal jako lidový komisař obrany. Ovšem i na tomto poli, jak si snadno domyslíme, jeho sláva silně překračuje jeho zásluhy na vítězství bolševiků. Prostě strýčkovi přátelé měli v rukou tisk a ten vítězství Jegorova, Buďonného, Frunzeho, Vorošilova, Dybenka a dalších připisoval svému ‚rudému Napoleonovi'[289]. Náhoda? Připomeňme zvláštního pracovníka sekretariátu Trockého – esera Bljumkina. A jiná eserka Kaplanová se pokusila zabít samotného Lenina. Karpov píše, že i za tímto aktem stál Trockij[290]. Ačkoliv jsme si již řekli, že velmi pravděpodobně bolševici carskou rodinu nepopravili, tím, kdo se o to snažil, byl zase člověk Trockého – jakýsi Běloborodov[291]. Není to prý nic nového, mělo to prasknout již na soudních jednání Velké čistky. Některé

---

286 ru.wikipedia.org/wiki/Поалей_Цион
Борцов А.: Сталин и национальный вопрос; viz www.specnaz.ru/article/?1488
Cerber A.: СТАЛИН - человек, которого нужно понять;
viz www.youtube.com/watch?v=DP6J8u6vt1Y

287 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

288 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

289 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

290 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

291 **Běloborodov Alexandr Georgijevič** (nebo Grigorijevič, 1891-1938) pocházel z dělnické rodiny. Od roku 1907 byl členem RSDDS, od roku 1917 členem Uralského oblastního výboru RKS(b). Podepsal příkaz k popravě Nikolaje II. Od roku 1919 člen Orgbyra a po smrti Sverdlova protlačován Trockým na jeho místo. Zvolen byl však Kalinin, a tak se Běloborodov stal zástupcem náčelníka Hlavní politické správy DRRA. Vedl trestní výpravy proti ‚bílým', stejně jako čistky proti rudým velitelům, kteří nestáli za Trockým (Dumenko, Mironov). Od roku 1920 byl kandidátem ÚV RKS(b), od roku 1921 náměstkem a od roku 1923 lidovým komisařem vnitra RSFSR. Patřil k Trockého levé opozici. V roce 1927 byl zbaven funkcí, vyloučen z VKS(b) a poslán do vyhnanství v Archangelsku. V roce 1930 obnoveno členství ve VKS(b), zplnomocněnec ve výkupu obilí, od roku 1932 zplnomocněnec Azovsko-černomořského kraje. Byl zatčen v roce 1936, odsouzen a popraven 10. 2. 1938.

informace se nezveřejňují. Stalin také patřil mezi vybrané, ale skoncovat s ním měli až po ‚uklizení' Lenina. Trockého revoluční teror tak vypadá jako snaha zlikvidovat sovětské křídlo VKS(b) a jako snaha vyvolat odpor lidu proti bolševikům[292]!

Trockého konání bylo systematické. Karpov píše, že za tím účelem Trockij zavázal státní instituce konat podle pokynů stranických orgánů naplněných nedávno přijatými členy ŽKS. Stranické orgány tak zůstávaly v pozadí a lidé se zlobili na ruské úředníky.

Intriky pomalu mění RKS(b) na souvislé minové pole. Hodně silné nálože byly nastraženy i na Stalina, byť ho označovali za pouhého šéfa kanceláře Politbyra. Sem myslím můžeme počítat žádost N. K. Krupské, aby Stalin na prosbu Lenina opatřil cyankáli. Stalin v tomto případě podal zprávu o podivné žádosti Krupské Politbyru a odmítl takovýto příkaz splnit[293].

Vůbec nevylučuji, že podobnou pastí se stal i pohřeb Lenina. Mám za to, že rozhodnutí o balzamování Lenina je samo o sobě natolik podivné, že muselo mít vážný skrytý důvod. Tím, kdo snad o balzamování promluvil první, byl Kalinin. Na wikipédii se píše, že to byla intrika Stalinova. Vidím to podobně. Stalin byl mistr podivuhodných cestiček. Balzamování a jakoby nepohřbení Lenina zřejmě poněkud vykolejilo ostré hochy. Jakoby se tím boj o moc odložil[294]. Jisté je pouze to, že Trockij, Kameněv a Bucharin se postavili proti. Zase vůdcové té proklaté kasty. To ukazuje na vážnější politické pozadí.

Leninův pohřeb Trockij buď ‚zaspal' (byl si natolik jist svým postavením, že se ani neuráčil přijet ze svojí dovolené v Suchumi), nebo ‚byl zaspán' (prostě Stalin dokázal neposlat včas Trockému zprávu). Ať to bylo jakkoliv, neúčast na pohřbu byla urážkou zemřelého vůdce.

Naproti tomu Stalin převzal iniciativu. Na zasedání Politbyra pronesl projev, který se stal jeho veřejnou politickou přísahou. Vstoupil tím v širokou známost. Ve jménu Lenina vyzval lid, aby nejlepší dělníci a rolníci a nejčestnější lidé se stali členy VKS(b).

Na první pohled nemusí být jasné, proč něco takového udělal. Zkusme si to vysvětlit. Vzpomeňme na Židovskou komunistickou stranu, jejíž přijetí posílilo Trockého a pomohlo mu ovládnout většinu stranických i státních institucí. Vzpomeňme na nacionalisty z mnoha koutů SSSR, kteří též zamořili bolševiky, stejně jako na početné hochštaplery dalších barev. Ti praví bolševici, bojující za likvidaci bídy, již ve vlastní straně dávno nepředstavovali většinu.

Stalin tímto krokem naverboval skoro čtvrt miliónu lidí, a ti se naopak stali jeho oporou. Před nadcházejícím 13. sjezdem VKS(b) tvořili téměř třetinu členské základny. Provedl to způsobem, který jak trockisté, tak nacionalisté nemohli zpochybnit, přestože tím hodně ztratili na síle. Jejich vliv se zmenšil a Stalin získal mocenskou základnu pro svoje příští kroky. Stalin tento krok ještě později zopakoval, a nechal také několikrát provést prověrky členů strany s cílem trockisty a nacionalisty ze strany vyloučit. Tím postupně proměňoval bolševiky ze strany revolucionářů na stranu vlastenců a budovatelů[295].

Můžeme si vybrat i jiné, přízemní vysvětlení. Stalin za účelem vlastního přežití potřeboval nějakou oporu proti všem těm hydrám ukrytým mezi bolševiky. Jménem Lenina ji získal. Ovšem, i kdyby tomu bylo právě tak, Stalin ji využil ne pro sebe, ale pro prospěch své vlasti.

Stalinův politický vliv začal sílit. Maje po předcházejícím náboru členů silnou podporu místních organizací, začal pomaloučku omezovat Trockého v armádě. Lišák Stalin začal jako obvykle zcela nenápadně. Již v roce 1923 na plénu RKS(b) padl návrh, aby při RVS vznikl výkonný orgán tvořený několika členy ÚV, mimo jiné i Stalinem. Tedy postup přesně ve stylu Trockého: vystavět

292 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

293 Gusljarov. J.: Сталин в жизни; ОЛМА, 2002,
viz www.e-reading.club/chapter.php/130763/17/Guslyarov_-_Stalin_v_zhizni.html

294 ru.wikipedia.org/wiki/Смерть_и_похороны_Ленина

295 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

paralelní struktury, které nenápadně převezmou moc. Trockij se samozřejmě postavil proti a jeho lidé zaslali Politbyru text ‚Prohlášení čtyřiceti šesti' a široce ho publikovali. Vznikla ostrá diskuze, která se řešila na plénu v říjnu 1923. Trockij prohrál, a prohrál i na následující stranické konferenci v lednu 1924. Zatím ale Trockij a většina jeho lidí ve funkcích zůstávala.

Prvním vážnějším Stalinovým vítězstvím v této mocenské válce bylo odvolání náčelníka Hlavní politické správy DRRA Antonov-Ovsejenka kvůli jeho výzvě vyjádřit nedůvěru ÚV VKS(b). Na jeho místo Stalin podpořil jednoho z oněch ‚šestačtyřiceti', Bubnova[296], čímž oslabil odpor Trockého. Jen poznamenejme, že Stalin si Bubnova dopředu proklepl. Jako zástupce Trockého byl na stranické konferenci jmenován Frunze. Ten dostal řadu úkolů s cílem dát do pořádku armádu. Členy RVS se stali Buďonnyj, Ordžonikidze a Vorošilov. Vorošilov se také stal velitelem Moskevského vojenského okruhu. Bubnov vyčistil od trockistů Akademii generálního štábu. Stalin zatím zapracoval i na politických komisařích. Na Stalina se totiž obrátila skupina vysokých velitelů a hrdinů občanské války (Dybenko, Feďko, Vostrecov, Fabricius, Gaj a další) s žádostí zrušit politické komisaře. Prý již splnili svůj účel. Stalin tuto žádost pouze postoupil Bubnovovi. Bubnov tuto iniciativu odmítl, fakticky ale začal pracovat na jejich zrušení, zároveň filtroval lidi Trockého a likvidoval jeho postavení v armádě.

Koncem roku 1924 se na poradě politických náčelníků objevil požadavek zbavit Trockého funkce předsedy RVS a plénum ÚV VKS(b) tento požadavek v lednu 1925 naplnilo. Tedy zase ne Stalin, i když při podrobnějším průzkumu nelze pochybovat o tom, odkud tento pramínek, rozežírající Trockého moc, vyvěral. Novým předsedou RVS se stal Frunze. Dalším krokem bylo podřízení Politické správy pod ÚV VKS(b) – tedy pod přímou správu Stalina.

Shrňme to: Stalin začal tuto bitvu jako pouhý vedoucí stranické kanceláře, ale svého mocného soupeře roznesl na kopytech a převzal kontrolu nad politickým řízením armády. Přitom v tomto střetnutí dokázal se svými šiky operovat tak dobře, že je uchránil ztrát. Ovšem ne úplně. Brzy nato putoval na operační sál Frunze a jeho zástupce, dítko štěstěny a dobrodruh Kotovskij, také náhle skončil v mauzoleu. Kromě toho nepříjemnou skutečností bylo i to, že propagandisté, kteří dosud velebili Trockého zůstali, jen začali velebit Stalina.

Sovětští vůdci a jmenovitě Stalin se potom začali věnovat obnově hospodářství. Stáli proti dobře zorganizované hydře a navzájem se teprve museli najít. Pod vlivem liberalizovaného stranického aparátu SSSR ještě dlouho pokračovali v revoluční rétorice a Stalin nadále přejímal k vyřízení sporné záležitosti.

Za takových podmínek se uvnitř bolševické strany formoval aparát. Značná část jeho členů byla liberály, další zase lidé bez vzdělání. Všichni ale s válečnými zásluhami a se snahou podílet se na moci. I Trockij si stále zachovával velkou autoritu. Takto vznikla směs, která o desetiletí později dala vznik pověstné čistce. Ale to v tuto chvíli nikdo netuší.

13. sjezd měl i další závažný dopad. Trockisté se sice snažili Stalina zkompromitovat ‚Leninovou závětí', ale sjezd podpořil Stalinovy návrhy. A vlastenecké křídlo se dalo do díla. Nejprve zahájilo obnovu existujících průmyslových podniků. Takto, jen velmi nenápadně, započalo budování ještě neexistující velmoci.

296 **Bubnov Andrej Sergejevič** (1884-1938) pocházel z Ivanovo-Vozněsenska, studoval na Moskevském zemědělském institutu, od roku 1903 člen RSDDS. Od roku 1912 kandidát ÚV bolševiků. Za Říjnové revoluce člen Politbyra, řídil polní štáb petrohradského VRV, poté člen kolegia lidového komisariátu dopravy, od března 1918 na Ukrajině řídí povstaleckou válku, v roce 1919 člen RVS armády a frontu na Ukrajině. Patřil k levé opozici. Od roku 1920 náčelník Hlavní správy textilních podniků u NSNH RSFSR, potom opět člen RVS na úrovni armády a okruhu a od roku 1922 vede agitačně-propagační oddělení RKS(b). V letech 1924-1929 náčelník Politické správy DRRA a potom až do zatčení v říjnu 1937 ministr osvěty RSFSR. 1. 8. 1938 odsouzen k trestu smrti a popraven.

Stalinova noční můra

Německo do války s Ruskem vstupovalo s cílem získat kolonie. Tou vysněnou zemí bylo úrodné Novorusko. Ale vojenskými operacemi se cíle nedařilo dosáhnout, vždyť šlo přece o Rusko s jeho specifickými vlastnostmi a odlišnou vojenskou doktrínou. Němci to chápali dobře, a proto vsadili na ideologickou zbraň – ‚osvobození (!) Ukrajiny'.

Německo využilo původně rakousko-uherské hysterie a začalo ruské zajatce dělit na ‚Rusy' a ‚Ukrajince'. Ostatně Rakousko-Uhersko to dělalo také. Ukrajinci okamžitě skládali novou přísahu a nastupovali do boje ‚za svobodu Ukrajiny', zatímco Rusy čekaly nucené práce v těch nejhorších podmínkách a hromadné hroby okolo zajateckých táborů.

Podle A. Buškova má ruská inteligence specifickou vlastnost: za svůj idol považuje Západ. Vše, co se děje na Západě, je správné, vše ruské naopak zaostalé, nesmyslné, špatné. Následkem toho na jih Ruska mezi zdejší inteligenci začaly poměrně snadno pronikat myšlenky o ‚Ukrajině' a o ‚ukrajinském národu'. Inteligence se toho chytila a celé ‚učení' patřičně doplnila. Původně rakousko-uherská diverze, elitami cílená na udržení vlády v habsburské říši, se přelila do Ruska.

Ukrajinská inteligence okamžitě řešila problém ustavení ‚ukrajinského jazyka', protože ten je přece jedním ze základních znaků národa. Podobné záležitosti se v československém obrozeneckém hnutí považovaly za kuriozitu, vzpomeňme proslulého spěšnoveda Sýkoru[297] s jeho ‚znamenitým Slovařem českým'. Ukrajinština přesně tímto způsobem vznikla, přesněji řečeno z ruských slov slova ukrajinská vznikala na základě různých místních nářečí[298].

V roce 1917, v době rozpadu ruské armády, měli Němci dojem, že jejich cíl je na dosah. Pod jejich bdělým dohledem vyzrávali Ukrajinci jako víno a vše, co se hlásilo k ruským kořenům, terorizovali a likvidovali.[299]

Generálmajor Max von Hoffmann[300] byl náčelníkem štábu německé Východní armády a jedním z organizátorů brestlitevského míru. Již v létě 1917 úspěšnou operací obsadil Rigu, a tím výrazně oslabil postavení Kerenského. Hoffmann podporoval separatistické organizace s cílem rozbít jednotu ruského národa a nepřímým způsobem – kontrolou formálně nezávislé moci a bez otevřené anexe – připojit jednotlivá území k Německu. Pro noviny Daily Mail později prohlásil:

„Ve skutečnosti je Ukrajina dílem mých rukou a vůbec není plodem vědomé vůle ruského lidu. Já jsem vytvořil Ukrajinu proto, abych měl možnost uzavřít mír alespoň s částí Ruska."

Ihned po Únorové revoluci v Kyjevě vzniká na základě iniciativy Tovaryšstva ukrajinských progresistů, Ukrajinské sociálnědemokratické strany a dalších společenských organizací Ukrajinská centrální rada. V dubnu 1917 po celoukrajinském nacionálním kongresu[301] Ukrajinská centrální rada přebírá zákonodárnou pravomoc. Poté, co bolševici po Říjnové revoluci rozpustili Ústavodárné shromáždění, Ukrajinská centrální rada vyhlásila nezávislou Ukrajinskou lidovou republiku[302]. Kromě západní části současné Ukrajiny anektovali Jekatěrinoslavskou (tehdy zahrnovala také dnešní oblasti Doněck a Lugansk), Chersonskou, Charkovskou gubernii a část gubernie Tavridské. Samozřejmě za vydatné pomoci německých vojsk.

297 Jirásek A.: F. L. Věk

298 Ve skutečnosti ukrajinština asi není dodnes příliš stabilizovaná. V různých dobách se měnila podle toho, jaké mocenské skupiny zrovna Ukrajinu ovládli (haličané, dněpropetrovští, …).

299 Dokumentární film Věry Kuzminy Убить русского в себе. viz www.youtube.com/watch?v=A10LluwpVcw

300 de.wikipedia.org/wiki/Max_Hoffmann

301 ru.wikipedia.org/wiki/Центральная_рада_Украинской_Народной_Республики

302 cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajinská_lidová_republika

Proti se postavili kyjevští dělníci, kteří spíše než probolševické postoje odmítali ukrajinskou státnost. Jejich povstání bylo krvavě potlačeno. Následný pogrom rozhořel občanskou válku naplno. Centrální rada se přiklonila k Německu a rychle s ním (výměnou za uznání) uzavřela mír. Německo na Ukrajinu vyslalo generála von Eichhorna, ovšem už ne jako velvyslance, ale jako protektora. S nezávislostí to tedy tak slavné nebylo. Generál byl akční, hned zkraje nechal pozatýkat Centrální radu, zrušil sociální reformy a začal neomezeně vyvážet obilí do Německa. Nakonec Němci ve svém protektorátu zorganizovali státní převrat a vlády se namísto Centrální rady ujal hejtman Pavel Skoropadskij. Jeho vláda se opřela o velkostatkáře (přesněji o poměščiky) a rolníci se okamžitě postavili proti a začali vést partyzánskou válku. V červenci 1918 se podařilo zabít generála von Eichhorna. Během léta Němci Ukrajinu opustili, hejtman Skoropadskij do vlády přivedl monarchisty (ani tímto krokem to moc nevyhrál) a byl rychle nahrazen vládou fašizujících socialistů pod vedením direktoria[303].

Za této situace prudce rostl vliv Nestora Ivanoviče Machna[304]. Tento anarchista ještě v srpnu 1917 přinutil místní poměščiky vydat katastrální dokumenty a jejich pozemky potom rovným dílem rozdělil mezi místní sedláky. Po příchodu Němců Machno uprchl do Moskvy a poměščici se domohli svých majetků zpět. Brzy se vrátil a sestavil partyzánský oddíl. Jeho oddíl se stal základem vojska o síle 35 – 50 tisíc vojáků; ovládl území obývané asi dvěma milióny lidí. Spojil se s bolševiky proti Němcům a podařilo se mu Němce vyhnat (asi 2200 jich pobil)[305].

Když z tohoto prostoru Němci odešli, vlezli tam Poláci – s cílem vybudovat říši ‚od moře k moři'[306]. Polákům bylo jasné, že mohou obsadit pouze část Ukrajiny, a to ještě jenom tak nějak nenápadně. Proto podpořili Direktoriát vzniklý ještě v době Skoropadského. Hlavním atamanem Ukrajinské lidové republiky byl Semjon Petljura; na čas ovládl Ukrajinskou lidovou republiku. Byl velmi populární, ovšem jeho vojska se dopouštěla pogromů.

Nakonec tam v lednu 1919 vstoupila DRRA. Dlouho se jí nedařilo; první porážku utrpěla hned v únoru. Poláci v létě 1919 zahájili úspěšnou ofenzívu, ale na začátku roku 1920 skončila válka na Sibiři a DRRA přesunula zkušené oddíly na západ. Posilovali i Poláci. Ale najednou si od úřednické práce lidového komisaře pro národnosti odskočil jakýsi Pepík Džugašvili a šel dělat politického komisaře Jihozápadního frontu. Karta se, jak už to v takových případech bývalo obvyklé, náhle obrátila. Petljurovi rychle spadl hřebínek a uprchl za svými chlebodárci do Polska.

Tímto okamžikem ‚Ukrajina' připadla bolševikům. Ale ti a konkrétně asi především Stalin nedocenili špinavost celé té ukrajinské historie. Bolševici sice území ovládli, ale místní fašisticky naočkovanou inteligenci ponechali. Sami byli v té době slabí a nemohli si dovolit moc vybírat spojence. Stalin se vyhýbal jakýmkoliv tvrdým řešením. V tomto případě (jako faktický vítěz) asi rozhodoval o osudu místních krajů a jejich představitelů. Neprovedl žádné kroky proti fašizujícím představitelům místní moci. Zle se to vymstilo o desetiletí později a stalo se to zřejmě jedním z hlavních kořenů problémů, které vyústily ve stranickou čistku třicátých let.

Asi si kladete otázku, jak mohu tvrdit, že při připojení Ukrajiny nedošlo k čistkám. Nenašel jsem o tom žádné alespoň trochu důvěryhodné zdroje. Natož o tom, že by se na tom podílel ten ‚bídák' Stalin. Všichni ti Bronštejnové, Chruščovové a Goebbelsové na Stalina nasypali hromadu své vlastní špíny a přidali k tomu spoustu lží a výmyslů, ale o tom, že by Stalin vyvolal teror v roce 1920 během obsazení Ukrajiny, není nikde ani slovíčko[307].

303 Dokumentární film Věry Kuzminy Убить русского в себе. viz www.youtube.com/watch?v=A10LluwpVcw

304 cs.wikipedia.org/wiki/Nestor_Machno

305 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

306 cs.wikipedia.org/wiki/Polsko-sovětská_válka

307 Viz také Прудникова Е. А.: Второе убийство Сталина; nakladatelství ОЛМА, Moskva, 2010

Tajné stezky zlata

Když se to tak vezme kolem a kolem, tato kniha je vlastně také o zlatě. Zatím to není zřejmé, ale zde si připomeneme veliké hromady zlata. Ne gramy nebo kilogramy, ale stovky a desetitisíce tun. Tehdy se v Rusku i po celém světě, pohybovalo tak veliké množství zlata a dalších cenností, že v tomto směru v celých lidských dějinách nenajdeme srovnatelné události.

Nejprve se na skok podíváme o pár století zpátky, do doby velikého (a po celém světě známého a obávaného) Temüdžina. Je znám jako chán chánů, Čingischán. Jeho vojska prošla křížem krážem celou Euroasií. A učíme se, že až Václav, král český, zastavil jejich postup do Evropy.

Ve skutečnosti to bylo trochu jinak. Slavná mongolská armáda tehdy zkusila štěstí v ‚civilizované Evropě'. A tady narazila. Lup za to nestál, protože celý tento širý kraj byl chudý. Velitelé se snad neshodli, co dále, a velká mongolská armáda se rozdělila. Část vojska se vrátila zpět, část zkusila štěstí v Uhrách a zbytek, všeho všudy dva svazky z původních deseti, vyrazil na západ. Byl to prostě buď průzkum, anebo krycí manévr, ochraňující jednotky postupující do Uher. Nevelký sbor místo na kořist narazil na chrabré Václavovo vojsko, posílené nejlepšími rytíři celé Evropy. Celkem 150 tisíc zbrojného lidu. Mongolů tam bylo asi 20 tisíc a pro tentokrát dostali na frak[308].

Všimněme si, že Rusko, podle nás chudé ledové království, pro Mongoly význam mělo, ale ‚vyspělé' evropské státy nikoliv. A od doby Lžidmitrijů vlastně nikdo Rusko nevyplenil. Teď se píše přibližně rok 1920 a Rusko ovládají bolševici. Občanská válka hoří a snaha rozbít sovětské Rusko je velká. V každém kostele i paláci se nacházelo dost velké bohatství a bolševici se ho logicky rozhodli využít. Do terénu vyrazili znárodňovači a konfiskovali, co se dalo. O tom, že jim něco zůstalo za nehty, není třeba vůbec pochybovat. Vlastně i na toto zlato později narazíme. Jenomže ani to nezabránily nahromadění zlata. A jeho osud byl zajímavý.

Podle profesora Katasonova[309] ruský státní poklad v roce 1914 zahrnoval 1335 tun zlata. Kromě toho mělo Rusko 355 tun zlata v oběhu. Během války zásoby zlata poklesly a bolševici převzali asi 850 tun. Na základě brestlitevského míru Rusko zaplatilo Německu 93,5 tuny[310]. Dalším úbytkem bylo 37 tun zlata – věno předané nově vzniklým pobaltským státům. V Rusku si na začátku války uložilo svůj zlatý poklad také Rumunsko, bylo ho 97 tun. O celkovém množství dalšího zlata v Rusku nemáme vůbec představu.

V každém případě západní banky se s radostí zúčastnily tohoto ‚zlatého reje' a poskytly všechny potřebné služby, ať už distribuční kanály, přetavení cenností na certifikované zlaté cihly i jejich prodej a rozmístění depozit v bankách. ‚The New York Times' s nevolí konstatoval, že ruští revolucionáři dávají přednost švýcarským bankám před bankami americkými, i když tyto poskytovaly vyšší úrok[311].

Konfiskace zlata a cenností v sovětském Rusku probíhala v několika vlnách. Nejprve to byli čekisté, kteří začali cennosti znárodňovat. Potom v letech 1921-1922 proběhla za účelem ‚boje s hladem' konfiskace církevních cenností. Většina tohoto bohatství skončila za hranicemi a vůbec ne v souladu s deklarovanými záměry[312]. Další vlny již lze považovat za ‚civilizované'. V 30. letech se zlato vykupovalo v síti obchodů Torgsin. Hlavní výnos těchto obchodů pocházel z doby

308 Weatherford J.: Čingischán a utváření moderního světa; BB art, 2004

309 Valentin Katasonov je profesorem mezinárodních financí na MGIMO.

310 Katasonov V.: Загадки и мифы советской индустриализации – 6;
viz ruskline.ru/news_rl/2014/02/18/zagadki_i_mify_sovetskoj_industrializacii_6/

311 Katasonov V.: Загадки и мифы советской индустриализации – 13;
viz www.km.ru/economics/2014/03/03/istoriya-sssr/733762-zagadki-i-mify-sovetskoi-industrializatsii-chast-13

312 Katasonov V.: Загадки и мифы советской индустриализации – 6;
viz ruskline.ru/news_rl/2014/02/18/zagadki_i_mify_sovetskoj_industrializacii_6/

hladomoru. Jak hladomor odezněl, padl i příjem těchto obchodů. Asi i z tohoto důvodu obchody Torgsin v roce 1936 zanikly.

Kominterna

Jak jsme již podotkli, bolševici byli pod obrovským tlakem a byli vnitřně nejednotní. Někteří si představovali, že socializmus zvítězí nejprve v nejvyspělejších zemích a sovětské Rusko má především investovat do rozpoutání revoluce v západní Evropě bez ohledu na zničení samotného Ruska. Na opačné straně Lenin hledal všechny cesty, jak Rusko zachránit a vyvolání revolučních bouří v zemích interventů se mohlo jevit jako vhodné odlehčení.

Vývoz revoluce stojí peníze. Proto z konfiskovaného majetku vznikl revoluční fond. Za účelem jeho správy se v Moskvě v březnu 1919 sešli plamenní revolucionáři a vytvořili III. internacionálu, zvanou Kominterna. Kdo tam všechno byl ani není podstatné. Rozjeli se do svých zemí s kapsami plnými peněz, zlata a drahého kamení… A co za ty peníze vlastně dokázali? Je otázkou, jestli Kominterna pod Zinovjevovým vedením Rusku nějakou úlevu vůbec přinesla. Ačkoliv v poválečné Evropě byly podmínky pro revoluci dobré, lidé byli nespokojeni a státní moc řady zemí byla slabá, žádné akce nebyly úspěšně.

Úspěšně dotáhnout revoluci vyžaduje nikoliv plamenné projevy, ale schopného a důvěryhodného vůdce, který nastolí nový společenský řád. A samozřejmě přijetí společenského řádu lidem. Tak vypadaly všechny úspěšné revoluce v lidských dějinách. Nakonec se domnívám, že v liberalizované Evropě prostě v té době nebyl pro tradiční společnost vůbec prostor, a proto snahy Kominterny (navíc vedené liberály) ani neměly žádnou šanci. Ostatně zadání ani tak neznělo, vzpomeňme na Trockého a jeho strýčka. Proto úsilí Kominterny přišlo vniveč.

Kominterna byla založena až po atentátu na Lenina. Přesto Lenin, dokud byl schopen, snažil se držet nad financováním Kominterny pevnou ruku a kontrolovat pohyb zlata, které se pro ni ukládalo na řadě účtů po celém světě. Ale jak slábl, slábla i jeho pevná ruka a sílil vliv šéfa Kominterny Zinovjeva. A zlato se přelévalo na účty na jméno. Již roku 1922 se provalilo, že si Zinovjev v různých bankách zřídil účty na svoje jméno a uložil na nich více než 400 miliónů dolarů. Vysvětloval to tím, že prý peníze takto uložil proto, aby se usnadnilo financování světové revoluce. Ne všichni mu uvěřili[313].

Jaký pán, takový kmán. Když si něco takového dovolil šéf Kominterny, zkusili to i další. Proletářští vůdcové tak získávali zcela neproletářská bankovní konta.

Lokomotivy a další malé domů

Nemůžeme vynechat nákup lokomotiv pro ruské železnice. Toto asi byla soukromá akce Trockého. Ten se na čas nechal jmenovat lidovým komisařem dopravy, aby pod zástěrkou nákupu lokomotiv u svého strýčka a jeho kumpánů ulil ne zrovna malé množství zlata. Za část zlata totiž žádné zboží nedorazilo a i skutečně získané lokomotivy byly předražené. A jaká to byla částka, za kterou sovětské Rusko nakoupila lokomotivy? Zní to skoro neuvěřitelně. Bylo to něco přes 230 tun zlata[314]! Trockij, díky svým kontaktům s velkými bankéři, uzavřel ‚džentlmenské dohody', navyšující ceny nejméně o 60-70%. Ale faktické navýšení činilo 200-250%[315]. Trockij si také vymohl právo prvního podpisu na zahraničních obchodních smlouvách, a tak ve skutečnosti ovládal zahraniční obchod sovětského Ruska a zpočátku i Sovětského svazu. Vznikla celá řada afér a Stalin

313 За кулисами кризисов: Индустриализация СССР как афера (ч.2);
viz comments.ua/money/373595-kulisami-krizisov.html

314 Katasonov V.: Загадки и мифы советской индустриализации – 6;
viz ruskline.ru/news_rl/2014/02/18/zagadki_i_mify_sovetskoj_industrializacii_6/

315 Katasonov V.: Казнокрадство Троцкого;
viz www.odigitria.by/2014/04/04/stalinskaya-industrializaciya-zagadki-i-mify-valentin-katasonov/

musel postupně, dlouho a pečlivě Trockého od tohoto ‚zlatého korýtka' odstavovat. Už začínáte tušit, proč Trockij Stalina tak strašlivě nenáviděl?

Ovšem Trockij nebyl sám, kdo měl účty v západních bankách[316]. To nebylo pro každého, ale řada vyšších stranických funkcionářů a vyšších pracovníků VČK si dokázala tuto cestičku prošlápnout také. Ne pro strýčka Životovského, prostě jen pro strýčka ‚Příhodu'. Koho se to týkalo? Domnívám se, že vcelku reprezentativní vzorek majitelů tučných kont najdete mezi jmény uvedenými v této stati i ve statích následujících. Ale toho se dotkneme později.

A dost!

Informace o tom, že zlato z Ruska uniká, samozřejmě existovaly. Je dokonce znám i člověk, který celou historii zveřejnil. Jakýsi Šelekes. A tak tohoto bezvýznamného človíčka v říjnu 1921 soudilo vojenské kolegium Nejvyššího tribunálu při Všeruském ÚVV a rychle ho postavilo před popravčí četu[317].

Poté ale přece jenom únik zlata začal slábnout. Stalin v letech 1920-1922 vykonával funkci lidového komisaře dělnicko-rolnické inspekce a uplatnil všechny páky, které mu jeho postavení dávalo. Existuje i zajímavé tvrzení, že v jednu chvíli, aby zabránil ‚židobolševikům'[318] rozkrást úplně všechny cennosti konfiskované církvi, nechal je Stalin odvézt do bytu staré bolševičky Stasové (asi Jelena Dmitrijevna Stasova) a postavil tam zvláštní stráž. Protože Kominterna byla formálně nadřízeným orgánem bolševiků, musel Stalin překročit pravomoci obyčejného lidového komisaře, aby dosáhl toho, že Kominterna začala svoje finanční záležitosti dávat do pořádku.

Stalin tuto funkci opustil již v roce 1922, ale dělnicko-rolnická inspekce pracovala dál. Jméno dalšího šéfa je docela neznámé, ale A. D. Cjurupa i jeho nástupce V. V. Kujbyšev museli v tomto směru vykonat hodně práce. Ve výsledku ‚proletář' Trockij ztratil svoje neproletářské příjmy a dalším se také protáhl obličej. Asi moc neprohádáme, když řekneme, že je to příliš nepotěšilo. Staří bolševici, a tak je brát na hůl!

Daně a finance v dobách revolučních a sovětských

Rozpad ruských financí

Protože Prozatímní vláda chtěla pokračovat ve válce, potřebovala k tomu hodně peněz. Ty získávala především tiskem papírových bankovek zvaných ‚kerenky', a zvýšením nepřímých daní. K tomu se píše, že pro „*oslabení státní moci se Prozatímní vládě nepovedlo ve své politice využít daňové nástroje*". Spíše to však vypadá, že prvořadou příčinou neúspěchu i v oblasti daní byla neschopnost samotné Prozatímní vlády jako takové.

316 Katasonov V.: Золото в экономике и политике России, 2009

317 www.km.ru/economics/2014/03/03/istoriya-sssr/733762-zagadki-i-mify-sovetskoi-industrializatsii-chast-13

318 Katasonov V.: Загадки и мифы советской индустриализации (часть I)
viz communitarian.ru/publikacii/ekonomika/zagadki_i_mify_sovetskoy_industrializacii_1_08022014/
Vesměs se jak ‚židům', tak i ‚zednářům' snažím vyhýbat, ale v tomto případě jsem udělal výjimku. Tento termín je v souvislosti s odtékáním zlata ze sovětského Ruska a s děsivými událostmi uvnitř SSSR celkem běžný a třebaže nelze takto jednoduše generalizovat, ještě se i na stránkách této knihy setkáme s fakty, které o židech vytvářejí velmi nepříznivý obraz a jsou příčinou velmi negativního postoje Rusů k židům. Ve skutečnosti bych neměl psát o ‚židobolševicích', ale o dlouhých prstech velkých bankéřů. Ovšem ti jsou schovaní za celou plejádou mravně malých lidí, za jaké se židé považují. Dokonce si myslím, že tady máme jasnou příčinu vzepětí protižidovských nálad, jejichž výsledkem bylo akceptování likvidace židů velkou částí obyvatelstva Evropy (nejen Němců) za druhé světové války.

Po Říjnové revoluci nová vláda zdědila již zcela rozvrácené finance. Daně se prostě nevybíraly. Bolševická vláda deklarovala podstatnou změnu pojetí moci, což znamenalo i výrazné změny v oblasti daní. Vše začalo deklarativním zrušením daně z půdy, zemské daně a daně občin a snahou vybrat daně ostatní, dříve předepsané a dosud nevybrané. Jaká byla úspěšnost, se mi nepodařilo zjistit. Nově byla zavedena zemědělská daň a byla upsána mimořádná revoluční daň z městského a venkovského obyvatelstva. Tyto daně měly vedle úkolu naplňovat státní pokladnu také podpořit ‚úkoly boje s majetnými vrstvami obyvatel'. Na ‚třídním principu' měly daňově zatížit bohaté, aby ulevily chudým[319]. 28. 10. 1917 byl vydán dekret o jednorázové mimořádné desetimiliardové dani[320], jejíž výnos byl určen na zajištění potřeb Rudé armády. Tato daň se rozepisovala na movité obyvatele. Ovšem výběr daně provázelo rozsáhlé uplácení, a tak placení daně namísto na boháče dopadlo na střední rolníky. Proto vláda vydala zvláštní nařízení omezující daňovou zátěž těchto rolníků. Celá tato mimořádná akce skončila krachem, vybráno bylo pouze 1,5 miliardy inflačních rublů.

Protože nějaké rozpočtové určení daní bylo v troskách, místní správa se musela postarat o své příjmy sama, a na krytí svých potřeb upisovala daně vlastní. To samozřejmě dělaly všechny místní orgány bez ohledu na barvu a vyznání. Na základě ‚Dekretu o peněžních prostředcích a příjmech místních sovětů' z 3. 12. 1918 se jádrem místních příjmů stala jednorázová daň z jarmarků a daň z obchodů s roznáškou.

Nejen bolševici uvažovali, že peněz již nebude zapotřebí. Prozatímní vláda proto tak mocně tiskla papírové bankovky, aby peníze znehodnotila. Ruský trh se rozpadl, stejně tak velká hospodářství a celé Rusko se ponořilo do naturální směny. Proto byla dekretem z 30. 10. 1918 zavedena naturální daň, kterou bylo možno plnit řadou plodin a ty se podle určitého klíče mohly vzájemně přepočítávat. Výše daně byla progresívní v závislosti na osevní výměře a počtu dobytka vzhledem k počtu ‚jedlíků'. Celý systém však fungoval špatně. Mimo jiné výběr daní vykonávaly podle plodin různé úřady, a i proto byl silně chaotický.

Obroda financí

Naturální výběr daní vydržel poměrně dlouho. Teprve s měnovou reformou v roce 1924 se obnovil řádný oběh peněz a naturální daně se zaměnily za peněžní[321].

Samotná sovětská měna také prožila zajímavé kotrmelce. Snaha zrušit peníze vedla pouze k problémům. O jejich řešení se pokoušela jakási petrohradská továrna vyrábějící koňské postroje a kufry. Ta se rozhodla chránit svoje zaměstnance před inflací tím, že začala platit zaměstnance v jakýchsi bodech (předválečných rublech) a na pokladně tyto body převáděla podle aktuálního kurzu rublu. Za tím účelem dokonce emitovala mince o hodnotě předválečné 1 kopějky až 5 rublů. Tato ‚měna' se rychle začala šířit za hranice továrny a brzy ji začaly přijímat i obchody, především proto, že pokladna továrny bez problémů měnila peníze i jim.

Toho si všiml bývalý bankéř Vladimír Tarnovskij, tehdejší zástupce vedoucího severozápadního oddělení Státní banky, a na základě toho vypracoval projekt dvouvalutové měny. Na jedné straně to bylo oběživo, prostředek plateb (sovznak), na druhé straně vyjádření hodnoty (červoněc). Tato měnová reforma se uskutečnila 27. 11. 1922[322].

---

319 Viz také Machiavelli: Vladař. Ve skutečnosti jednoduchý a efektivní způsob, jak uklidnit rozbouřené emoce.

320 Соколов Е. Н. Чрезвычайный революционный налог 1918 года. Идея и практика viz historystudies.org/2012/06/sokolov-e-n-chrezvychajnyj-revolyucionnyj-nalog-1918-goda-ideya-i-praktika/

321 Центр управления финансами: Становление налоговой политики в 1921-1923 гг.; viz center-yf.ru/data/nalog/Stanovlenie-nalogovoi-politiki-v-1921-1923-gg.php ad.

322 Еще раз о золотом рубле. Положительные и отрицательные стороны золотого стандарта opoccuu.com/golden-ruble2.htm

Peníze v oběhu byly sovznaky. V případě jejich uložení na účet se měnily na červonce podle aktuálního kurzu. V okamžiku, když se červonce dávaly do oběhu, měnily se podle aktuálního kurzu na sovznaky. Podobně to platilo pro úvěry. Banka uvolnila červonce, které vyplatila v sovznacích podle aktuálního kurzu. Splátky dlužník platil v sovznacích, a ty se podle aktuálního kurzu převáděly na červonce.

Papírový červoněc se vzhledem ke své likviditě stal velmi rychle předmětem spekulace. Zájem o červoněc vedl k rozhodnutí sjezdu sovětů zavést spolehlivou měnu. To se stalo 2. 2. 1924 a již 10. 3. 1924 začal výkup sovznaků a návrat k jednotné měně.

Tady si musíme uvědomit, že peníze sovětské Rusko nezbytně potřebovalo ze dvou důvodů. Jednak pro vznik kupní síly jako nezbytného impulsu pro průmyslovou výrobu, jednak na krytí státních výdajů: státní správy, vojska, školství atd. Na krytí státních výdajů je možné peníze natisknout a zaplatit jimi, ale tím se peníze znehodnocují a roste cena zboží. Tento stav je nepřijatelný pro výrobu, která potřebuje stabilní ceny. Dvouvalutová měna tento problém řešila – sovznaky se emitovaly za účelem krytí státních potřeb v době, kdy hospodářství země nebylo schopno vytvořit dostatečné zdroje, zatímco červonce vytvářely stabilní měnu potřebnou pro průmysl. Dvouvalutová měna dovolila v době naprostého hospodářského rozvratu znovu nastartovat hospodářství a zároveň v nezbytné míře profinancovat potřeby státu. V okamžiku, kdy se hospodářství rozběhlo, obnovily se zdroje státních příjmů a dvouvalutová měna přestala být aktuální[323].

Sovětské daně

Co se týče výše daní, existovala zřejmě základní sazba a případně individuální navýšení.

Rolníci platili daň z výměry orné půdy a daň dosahovala zhruba 2 pudů (cena se přibližně dá počítat rubl ≈ pud obilí) na desjatinu, což při slabé úrodě 35 pudů na desjatinu bylo okolo 6% a při slušné úrodě 50 pudů to byly asi 4%[324]. Kromě toho vláda postupně čím dál více drobných rolníků od daně osvobozovala, koncem 20. let byla osvobozena asi třetina rolníků této kategorie.

Střední a velcí rolníci v letech 1927 a 1928 platili v průměru 17, resp. 100 rublů, a o rok později to bylo již 28, resp. 267 rublů daní. Hospodářství s příjmy přes 500 rublů bylo okolo 5,5-6% ze všech zemědělských hospodářství. Více, než polovina z nich (890 tisíc) měla stanovené individuálně navýšené daně. Obecně pod navýšení spadala hospodářství, která vykazovala příjmy z obchodu a spekulace. Individuální navýšení stanovovaly daňové komise a jejich rozhodnutí závisela na tom, jak pojaly instrukce…

Rostoucímu tlaku sovětské moci a rostoucím daním se kulaci bránili i tím, že formálně dělili velká hospodářství na menší. Skupina největších sedláků (s osevy nad 17,6 ha) v roce 1927 osela 8150 ha, v roce 1928 jen 6350 ha a v roce 1929 již jen 4704 ha.

Vznik socialistického trhu

Sovětská vláda brzy po nastolení míru narazila na dvě závažné skutečnosti. Jednou bylo to, že mezi rolníky se během ruských revolucí zahnízdila myšlenka, že daně jsou jen zlodějnou státní moci, a proto je platit nebudou. Druhý problém vznikl v důsledku zavedení monopolu zahraničního obchodu. Tímto krokem došlo k oddělení vnitřního trhu od zahraničního, což sice vytvořilo možnost profinancovat ruské zemědělství, ale zároveň to otevřelo prostor ke spekulacím na vnitřním trhu.

Zatímco před zavedením monopolu zahraničního obchodu ceny obilí na ruském vnitřním trhu odpovídaly světovým cenám (v ruském podnebí byly zničující), po zavedení monopolu sice stát vykupoval obilí zase za světové ceny (protože je vyvážel), ale na vnitřním trhu se ustavila cena asi pětinásobně vyšší. Rolníci (především kulaci) tak získali dojem, že by stát měl obilí vykupovat za

323 Мухин Ю.И. (2010.10.31) - Экономика Сталина, viz www.youtube.com/watch?v=67lJItgsZPA

324 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

tyto vyšší ceny. Vůbec nechtěli připustit, že by zvýšení výkupních cen buď roztočilo inflaci, nebo ukončilo vývoz obilí, a tak opět snížilo poptávku a cenu.

V jistou chvíli postoj rolnictva nabyl povahy stávky, či povstání. Rozsah přitom daleko přesahoval rolnická povstání doby občanské války. Nejprve rolníci přestali dodávat obilí do výkupu a spekulovali s ním na trhu, potom, aby se vyhnuli daním a výkupu, v roce 1932 dokonce neoseli velkou část polí. Muchin[325] tvrdí, že v USSR a v ruských kozáckých oblastech bylo na jaře 1932 oseto nejvýše 40% polí a rolníci na nich odmítali pracovat. Přes nezpochybnitelnou zodpovědnost vůdčích osobností SSSR, hlad, který z toho vzešel, padá především na hlavy samotných rolníků. Podle Muchina příčinou malé pozornosti sovětského dějepisu k období hladomoru byla snaha nekompromitovat samotné rolnictvo.

Na rolnickou stávku našel odpověď Kaganovič, když nechal v místech, kde nebyl splněn výkup, uzavřít státní obchody a stáhnout státní úvěry. Ceny volného trhu rychle ‚umravnily' stávkující rolníky. Po narovnání podmínek ve výkupu problémy zcela zmizely.

Druhou stranou kolektivizace byla industrializace. Jenomže průmysl zcela nezbytně potřebuje odbyt zboží. Zatím byla situace taková, že dělníků bylo málo a rolníci prakticky nedisponovali kupní silou. Nízké ceny obilí sice umožňovaly jeho vývoz, ale nedávaly nejmenší prostor pro vznik kupní síly na venkově.

Prostředkem se staly potravinové lístky. Jejich zavedení na jedné straně ochránilo městské obyvatelstvo před nedostatkem potravin, na druhé straně se zformoval trh s úplně jinou hladinou cen. Ta se potom stala základem cenové hladiny po zrušení potravinových lístků. Pro zajištění kupní síly obyvatelstva zároveň došlo k emisi peněz. Nominální příjmy výrazně vzrostly jak v zemědělství, tak i v průmyslu a protože se proti nim postavilo zboží z nově spouštěných továren, růst nominálních příjmů znamenal i odpovídající zvýšení příjmů reálných. Takto se vnitřní trh zcela oddělil od zahraničního a vytvořila se cenová hladina odpovídající místním podmínkám[326].

325 Мухин Ю.И. Кликуши голодомора, Москва, nakladatelství Яуза, 2009.
326 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

Zázraky ihned, nemožné na počkání

Když nám náš nepřítel nadává, tak to znamená, že pracujeme dobře.

Josif Vissarionovič Džugašvili – Stalin

Na rozcestí

Na začátku dvacátých let opanovali Rusko bolševici. Některé části bývalé říše, konkrétně Polsko, Finsko, Litva, Lotyšsko a Estonsko se odtrhly, Polsku se navíc podařilo anektovat část Litvy a krasnoruské[327] oblasti a Rumunsko si připojilo Besarábii. Upřímně řečeno, jednalo se o okrajové části veliké říše. Celý ten ohromný ‚zbytek' zůstal bolševikům.

A jak to viděli bolševici? Kolik jich bylo, tolik existovalo představ. Kromě toho ve známé minulosti neexistovalo vůbec nic, o co by se mohli opřít.

Ke všemu dalšímu bolševici trvali na tom, že jejich učení je ‚vědecké'. Vzpomeňme Gapona. Bylo to v době vzniku sociální demokracie, kdy se jí Gapon vysmíval a označoval je za talmudovce. V podání kněze to je docela síla. A v tomto ‚vědeckém učení' se hlásalo, že socializmus nejprve zvítězí v té nejvyspělejší zemi. Jsem dalek tvrzení, že by tehdejší Rusko bylo tou nejzaostalejší zemí, ale také bych si nedovolil konstatovat, že bylo nejvyspělejší. Bolševici byli docela realisté, a že Rusko zrovna není výspou světového pokroku, viděli také. Vědecká teorie jaksi neodpovídala skutečnosti. Uvnitř bolševiků se zformovaly tři proudy řešící tento problém.

Na jedné straně stáli radikálové, kteří viděli jediný způsob řešení v okamžitém a bezpodmínečném ‚zapálení požáru celosvětové revoluce', a tím dát příležitost nejvyspělejším zemím provést revoluci socialistickou. Východiskem měla být porážka bolševického Ruska a jeho kolonizace. Že by to vedlo k dalšímu rozvratu Ruska viděli, ale byli s tím srozuměni. Říkali si ‚leví' komunisté a jejich představitelem byl ideolog Bucharin[328]. (O pár let později stejný Bucharin stál v čele pravicové úchylky. Pro něho nebyl problém zaujmout jakoukoliv pozici.)

Uprostřed dění stáli oportunisté. Ti sice také chtěli zažehnout požár světové revoluce, ale přece jenom chápali, že v dané chvíli to je mimo realitu, a proto bude lepší počkat, až se zlepší podmínky. Jaké to měly být podmínky, ovšem nikdo nevěděl. Jejich představitelem se stal Trockij, člověk znalý reality vedení války. Příliš to s tou realitou nepřeháněl, protože pod pojmem ‚vyhovující podmínky' viděl cokoliv, co mu umožní vrhnout vojska přes hranice.

Poslední skupina vycházela z názoru, že když už se tak sešly okolnosti, je nutné jich využít a začít socializmus budovat sami ve své zemi. I vědecká teorie může mít své mouchy. Proto se musí upravit teorie, a nikoliv praxe. Představiteli tohoto proudu byli Lenin a Stalin. Dobře si to druhé jméno v této souvislosti zapamatujme. Mnoho nesmyslů o ‚zlém' Stalinovi vychází z tvrzení, že právě a především Stalin chtěl šířit revoluční požár. Ve skutečnosti bystří pozorovatelé Lenin a Stalin pouze vyslyšeli vůli lidu a pod zástěrku marxistického komunizmu se pouze schovali.

Většina bolševiků byla někde mezi. To, v jakém proudu se objevili o desetiletí později, bylo pouze výsledkem prostředí a představ. Například Dzeržinskij z okruhu trockistů přešel mezi leni-

327 Oblasti Haliče (západní části Běloruska a Ukrajiny). Viz stať Ruský lid.

328 Bucharinův projev na 7. sjezdu RKS(b), od strany 140 zápisu:
viz publ.lib.ru/ARCHIVES/K/KPSS/_KPSS.html#007

novce, zatímco řada Bucharinových žáků z Průmyslové akademie skončila (buď otevřeně, nebo i jen nedopatřením) v řadách trockistů.

Objevil se ještě jeden zádrhel. Dosud přímo jasnozřivý a nikdy nezpochybňovaný vůdce Lenin rychle po atentátu na podzim 1918 ztrácel síly. Občas v některých otázkách ještě dokázal prosazovat svoji autoritu, ale jeho síly se rozplývaly přímo před očima. Bolševici se museli připravit na Leninovu smrt. Ve vedení bolševiků byla určitá anarchie, mimoto Lenin byl pouze jejich neformálním vůdcem. Zajímavé je, že Lenin, dokud byl živ, zůstával ve funkci předsedy vlády, ačkoliv ji vlastně po dlouhý čas nemohl vykonávat.

V době po atentátu Lenina zastoupil (možná docela svévolně) vedoucí stranického aparátu Sverdlov. Později Lenina zastupoval oficiální místopředseda vlády Rykov. A vedle Sverdlova a Rykova třetím do mariáše byl Kameněv, také místopředseda vlády, fakticky dvorní Leninův redaktor a švagr Trockého.

Síly ztrácel i Trockij. Byl unavený válkou a tím, že přes veškerou snahu nedokázal prosadit svoje představy o revoluční společnosti. Trockij si včas neuvědomil rostoucí sílu Stalina a jeho schopnost nacházet řešení i zdánlivě neřešitelných situací. Pokusil se na vojenských základech postavit ‚armádu pracujících', ale neuspěl. Podobně dopadly i další jeho experimenty[329]. Trockého ‚rychlá střelba' v jakémkoliv směru byla pro hospodářství zcela zničující. Nakonec mu nevyšel ani pokus o zažehnutí světového revolučního požáru v Evropě, protože se to nějak vyneslo ven.

Trockij se mohl opřít o Kominternu, formálně nadřízeného orgánu sovětských bolševiků, ale to zase znamenalo jenom to, že sice měl hodně stoupenců mezi nejrůznějšími funkcionáři. Neměl však program přitažlivý pro davy. Možná to věděl, možná vyhořel, možná byl i nemocen. Jeho tehdejší vyloženě pasívní a trucovité chování si jinak nemůžeme vysvětlit (schůzí Politbyra se sice účastnil, ale četl si pod stolem jako malý žáček).

Chleba se lámal na 14. sjezdu VKS(b) v prosinci 1925[330]. Bylo po Leninově smrti a sjezd rozhodoval o dalším vývoji. Neprošla Trockého snaha usadit se na Leninově místě, a ani nezískal na svoji stranu delegáty sjezdu. Naproti tomu Stalin předložil ambiciózní program zprůmyslnění Ruska, slibující hospodářskou obrodu země a zlepšení životních podmínek. Stalin se postavil proti šíření revoluce a omezil se výhradně na nedávno zformovaný SSSR. Zajímal ho jen hospodářský rozvoj. Znovu upozorňuji, že se Stalinovi vytýká pravý opak. Ale Stalin na jednání 14. sjezdu ve skutečnosti světovou revoluci poslal na smetiště dějin podobně jako Trockij o sedm let dříve menševiky a esery. Jen ještě neměl dost sil, aby se zbavil i Kominterny a formující se rudé šlechty.

Příčinou předložení konceptu rozvoje vlastního průmyslu byl tzv. Dawesův plán[331]. Ten měl ulehčit Německu platit reparace tím, že německý průmyslový vývoz nasměroval do SSSR. Jenomže Stalin mínil, a řekl to na 14. sjezdu, že SSSR nesmí zůstat zaostalou agrární zemí, že musí vybudovat vlastní průmysl a vyrovnat se ostatním zemím. Navrhoval, aby se SSSR změnil v zemi s vlastním silným průmyslem, v průmyslovou mocnost.

Stalin na sjezdu získal podporu, ale ‚velcí proletářští vůdci' (Trockij, Zinovjev, Kameněv) se pokusili se sjezdem manipulovat. Když to delegáti odmítli, Zinovjev sjezd opustil, stáhl svoje delegáty a po sjezdu prosadil v leningradské oblasti zákaz zveřejnění a projednání jeho závěrů. Následoval těžký boj, který Zinovjev prohrál a vyletěl jak z Politbyra, tak i z vedení leningradské organizace VKS(b). Nahradil ho sice bývalý menševik, ale čestný, rozumný a pracovitý muž – Kirov.

329 Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

330 Kromě toho se na tomto sjezdu přejmenovala Ruská komunistická strana bolševiků – RKS(b) – na Všesovětskou komunistickou stranu bolševiků – VKS(b).

331 en.wikipedia.org/wiki/Dawes_Plan

Zřejmě tímto okamžikem začala definitivní roztržka mezi Stalinem a Trockým. ‚Démon revoluce' a agent amerických bankéřů se postavil proti snaze Stalina rozvíjet Sovětský svaz a nasadil proti tomu všechny páky. Čirou náhodou zrovna v té době USA, Velká Británie a Francie vyhlásily vůči SSSR zlatou blokádu! Byla to zcela nesmyslná záležitost. A jako v současné době protiruské sankce Rusko mobilizují a nutí ho ke snížení závislosti na USA a EU rozvojem vlastního průmyslu, tak také zlatá blokáda tehdy přispěla k vědomí potřeby výstavby ruského průmyslu.

Stalin, přes ohromné problémy dokázal celou situací prokličkovat, byť události nakonec vedly k hladomoru a dalším vážným potížím.

Bylo to v době, kdy Stalin dokončil formování Sovětského svazu jako státu a vlastně tak trochu zůstal bez práce. Nyní postavil před sebe nový úkol. Začal pracovat na budování průmyslu: stavbách továren, elektráren, železnic, dolů a měst. Šlo o ohromné investice z velké části nakupované v zahraničí. Jestliže investiční celky začaly přicházet někdy v roce 1928, musely být objednány již v roce 1926. A před tím muselo být rozhodnuto o hospodářských prioritách, umístění závodů a uzavřeny dohody s dodavateli. Z jedné práce Stalin skočil rovnýma nohama do práce úplně jiné.

V tuto chvíli se Stalin mohl realisticky uvažujícímu člověku jevit jako obyčejná slibotechna, ale odjakživa platí, že za jasným cílem jsou lidé schopni jít jakýmikoliv cestami. To není nic nového. Za novum přímo galaktického rozměru můžeme považovat jedině to, že Stalin tento naprosto šílený plán dokázal uskutečnit.

Trockij prohrál a ztratil moc ovlivňovat veřejné mínění v SSSR. A tím začal přerod vůdce politické platformy na vůdce protistátního spiknutí.

Budování socializmu

Budování socializmu představovalo vybudování hospodářsky silné země. To především znamenalo odstranění dosavadního rozdělení zemědělství a průmyslu. V sovětské éře to byly dvě významné akce, kolektivizace zemědělství a výstavba průmyslu. Ve skutečnosti si musíme uvědomit, že tyto dvě, jakoby rozdílné záležitosti, byly jen dvě strany jedné mince a jedna bez druhé nemohly existovat. Těmito akcemi zemědělství a průmysl konvergovaly do jednotného hospodářství.

Stalin si na zprůmyslnění SSSR dal lhůtu přibližně 15 let a neuvěřitelně přesně tím odhadl budoucí vývoj. Samotné industrializaci ještě muselo předcházet dosti dlouhé přípravné období, kdy se jako by nic nedělo. V tuto dobu se celá tato gigantická akce připravovala, rozhodovalo se o prioritách, lokalitách, připravoval se plán prací, alokovaly se zdroje, navazovaly se kontakty a vystavovaly se první objednávky velkých investičních celků.

K tomu poznámka. Stalin nebyl technik a měli bychom předpokládat, že nemohl znát technické záležitosti, navíc v celé řadě průmyslových oborů. Naskýtá se otázka, jak probíhaly přípravné práce, které můžeme datovat přibližně roky 1925-1928. Cestička, po níž se Stalin vydal, byla ve skutečnosti velice úzká a okolo byly hluboké strže a bezedné močály. Velmi snadno se mohlo stát, že se celá akce promění na gigantickou blamáž. Už slyším, jak kdejaký chytrák vypustí cosi o tom, že tedy ‚Stalin pár lidí zastřelil a bylo po ptákách'. Omyl, vážení, tady by mohl střílet jak chtěl dlouho. Špatně navržené nebo postavené závody by prostě nezačaly vyrábět. To jsou přírodní zákony, ty neukecá ani Trockij!

Stalin měl nějakou představu o průmyslu z dob, kdy vedl jednání s průmyslníky Zakavkazí, ale nyní viděl jiná měřítka. Stalin se pro ně rozhodl. Muselo mu být jasné, že v takovém případě se budou investiční celky nakupovat ve vyspělých zemích a že Sovětský svaz prostě nemá potenciál

něco takového sám vybudovat. Takové rozhodnutí znamenalo gigantické valutové nároky – za již probíhající zlaté blokády. Mohl zmenšit měřítka a využít domácích možností. Místo toho objednával to nejmodernější, co v té době existovalo, a natolik rozumně, že úspěšně minimalizoval náklady. Jakýsi historik kdesi napsal, že Stalin měl univerzální zaklínadlo: „*Любой ценой*“ – „*Za jakoukoliv cenu*.“ Ten historik je obyčejný blbec…

Je to ještě zajímavější. Není to pro slabé povahy, je to naprosto šílené. V dokumentárním filmu Stalin s námi[332] se uvádějí výpovědi pamětníků o tom, že Stalin běžně denně přečetl nějakých 300 stran textu. Tamtéž se cituje dopis, který posílá ze své dovolené a v němž děkuje za zaslaná vysokoškolská technická skripta a žádá poslat další. Stalin usilovně studoval technické obory. Jediný důvod může být ten, že buď kontroloval, anebo spíše přímo vedl technická jednání v souvislostí s nákupem investic! V listopadu 1940 si na slavnostní recepci přímo postěžoval, že všechna koncepční rozhodnutí jsou jen na něm a ostatní se jen vezou[333]. Zde je celý problém jeho ‚kultu osobnosti‘. Stalin byl jediným, kdo se z celého spektra lidí ve vůdčích funkcích SSSR dokázal správně rozhodovat, protože celému spektru záležitostí rozuměl a chápal jejich souvislosti. Ostatním stačilo ‚Stalinovi věřit‘.

Muchin popisuje případ, kdy jeden z hodnostářů se měl setkat se Stalinem v pondělí, ale byl tak zťatý, že poslal Stalinovi zprávu, že dnes nemůže přijít, protože je na honu. V úterý mu Stalin na schůzce řekl, že si „*má vzít příklad z Vorošilova, který na hony chodí v sobotu, v neděli se zlije a v pondělí již je svěží jak okurčička*“. Zatím Stalin ve svém volnu ani nechodil na hony, ani nepil, ale studoval…[334]

A podobně: V roce 1939 se SSSR zavázal dodávat Německu železnou rudu. Ve smlouvě bylo stanoveno množství železa, nikoliv koncentrace v rudě. SSSR proto dodával rudu s nízkým obsahem (prakticky hlušinu) a Němci začali protestovat. Stalin prohlásil, že mohou obohacovat rudu flotací, protože sami blokují dodávku obohacovacího závodu a že se Německo zavázalo ještě k řadě dalších dodávek, které také blokuje.

Stalin ovšem musel číst a pochopit nejen technická skripta, četl také beletrii, navštěvoval divadlo a ve volných chvílích zahradničil, štípal dříví, kibicoval umělcům (často rozumně) a kromě toho pracoval se státními dokumenty, pečlivě analyzoval a přesvědčoval lidi. Jak to, proboha, mohl všechno stihnout?

Aby Sovětský svaz mohl nastoupit cestu budování průmyslu, musel nejprve pro tento průmysl uvolnit lidi a tyto lidi navíc musel uživit. V tuto chvíli se jistě zvedne jekot o tom, že Stalin se na takové záležitosti jako je dostatek potravin neohlížel a do průmyslu naháněl lidi svévolně. A tak se nejprve podívejme, jak to tedy bylo s kolektivizací.

Kolektivizace

Kolektivizace v SSSR představuje téma, které se tradičně považuje za jeden z vážných Stalinových zločinů. Na první pohled to je zcela jasné: Stalin zahájil kolektivizaci, během které nastal velký hladomor. Ovšem záležitost má řadu háčků.

S hladomorem v SSSR je to vůbec složité. Ostatně jako s každou demagogií. Že v důsledku nedostatku potravin zemřel velký počet lidí, je jasné. Ale příčiny, rozsah a souvislosti se nechávají

332 Film V. Černyševa, režie D. Kavanov: Сталин с нами; studio Eurostart, 2013
viz www.youtube.com/watch?v=BqPPL4PU9_E

333 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

334 Muchin J. I.: Коллективное руководство,
viz forum-msk.org/material/kompromat/3130136.html

v mlhách. Nejznámější je hladomor na Ukrajině, ale hlad zasáhl i další kraje SSSR. Zasáhl i severní Kavkaz, jižní Ural, západní Sibiř, Povolží a Kazachstán[335]. Ale řada zpráv je zcela protichůdných[336]. Ke všemu dalšímu spousta autorů naprosto slepě nepíše o ničem jiném, než o nezměrné ‚Stalinově zlobě', která prý byla příčinou událostí. Většina z nich bohužel jen papouškuje demagogie, šířené Stalinovými nepřáteli. Jiní, jako Jakovlev a Radzinskij, zase připomínají svatou inkvizici. Ostatně hledat rozumné informace o Stalinovi donedávna připomínalo rýžování zlata ve vyčerpaném ložisku: trvá to hromadu času a jen výjimečně se něco rozumného objeví[337].

Ale jsou zde nezpochybnitelné skutečnosti. Kolektivizace fakticky byla zemědělskou reformou, která teprve dala ruskému lidu, žijícímu až dosud v převážné většině na hraně hladu, dostatek potravin a po dvou neúspěšných předchozích pokusech (zrušení nevolnictví a Stolypinova reforma) konečně začala odstraňovat staleté zaostávání ruského venkova. Kolektivizace ve skutečnosti zachránila ruským rolníkům půdu. Pokud by k ní nedošlo, kulaci by časem ostatní rolníky protizákonně ožebračili. Kolektivizace znamenala obnovu tradičních vztahů na venkově[338]. Půda zůstala ve vlastnictví státu, jen místo toho, aby s ní disponovaly občiny a rozdělovaly ji rolníkům, disponovaly s ní družstva – kolchozy. Ty organizovaly podstatně výkonnější společnou práci.

Kolektivizace řešila společenské problémy a umožnila zprůmyslnění a přeměnu zaostalé země ve velmoc. Kolektivizaci bylo možno nahradit i jiným postupem – například zbídačením rolníků. Právě takto tento proces probíhal při nástupu kapitalizmu jinde ve světě. Kolektivizace ve skutečnosti proběhla podstatně slušněji.

Ruské obilí a hladomory

Prvním problémem obecného povědomí jsou oběti a jejich váha. Někteří ‚historici' a politici, vesměs přihřívajíce si vlastní polívčičku, mají sportovní disciplínu: kdo připíše Stalinovi více mrtvých. Setkal jsem se však s informacemi, že obětí hladomoru muselo být podstatně méně[339].

Není od věci uvést letopočty hladových let imperiálního Ruska[340]. Tento působivý seznam doby vlády posledních tří imperátorů zahrnuje roky 1858-1859, 1861, 1868, 1873, 1876-1877, 1879-1881, 1883-1885, 1888-1891, 1893-1894, 1896, 1900, 1906 (a místně až do roku 1908), 1911 (viz stránky wikipédie[341])! Otázkou je skutečný počet obětí. Ruská wikipédie uvádí, že tyto hladomory měly minimum obětí (v řádu statisíců), na druhé straně Jurij Ševcov uvádí (s odkazem na předrevoluční encyklopedii), že v roce 1891 zemřelo hladem 4 milióny lidí, v roce 1901 2,8 miliónu lidí, v letech 1905-1908 4 milióny lidí a v roce 1911 1 milión lidí[342]. Například v článku Царь-голод[343] se výslovně uvádí, že v roce 1911 hlad zasáhl východní a centrální gubernie a gubernie

335 ru.wikipedia.org/wiki/Голод_в_СССР_(1932—1933)

336 Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005
Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008
soviet-empire.com, ru.wikipedia.org

337 Poznámka na okraj: Mám dojem, že podobná devastace poslední dobou provází i další velké osobnosti dějin. Narazil jsem na ‚historickou studii' o Napoleonovi, kde nejvážnějším problémem byla otázka, zda se Napoleon uměl slušně chovat, anebo zda to byl obyčejný hulvát. Autor byl Francouz.

338 Není to tak jednoduché, chybou bylo soustředění se na hospodářské a materiální záležitosti a vynechání řady duchovních institutů tradiční společnosti. Toto se později spolupodílelo na likvidaci SSSR.

339 Například Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005

340 Миронин С.: Воюющие цифры; viz www.contrtv.ru/common/2505/

341 ru.wikipedia.org/wiki/Голод_в_СССР_(1932—1933)
ru.wikipedia.org/wiki/Голод_в_России_(1891—1892)
ru.wikipedia.org/wiki/Голод_в_России

342 Шевцов Ю.: Новая идеология: голодомор; Moskva, nakladatelství Европа; 2009
viz propagandahistory.ru/books/YUriy--SHevtsov_Novaya-ideologiya-golodomor-/

343 Рыгалов И.: Царь-голод; viz www.e-reading.club/chapter.php/1002760/46/Pyhalov_Igor_-_Velikiy_obolgannyy_Vozhd._Lozh_i_pravda_o_Staline.html

Novoruska – obilnice Ruska. Zatím Rusko dále obilí vyváželo pod cenou! A tak připomeňme si i hlad éry sovětské: roky 1921, 1930-1932 a místně asi i v roce 1947.

Připomeňme, že spouštěčem velkého nepokoje byly tři (!) po sobě jdoucí neúrody. Teprve třetí rok nastal hlad[344]! V té době Rusko živila především nečernozemní půda. Rusko prodělalo za vlády Romanovců úžasnou degradaci zemědělství (a ještě spíše morálky) a skončilo to tak, že přestože získalo rozsáhlé černozemní areály, koncem jejich dynastie každá slabší úroda vedla k hladomoru.

V tabulce 2 je uvedena hrubá sklizeň:

rok	obilí [mil. t]	brambory [mil. t]	orná půda [mil. ha]
1900	56		
1908-1910	~72		
1911[345]	62		
1912-1915	~81	~32	118
1916-1919	?		
1920	46		
1921	38		
1922-1924	~53		
1925-1927	~74	~46	113
1928-1929	~71		
1930	~82		
1931	~69		
1932	~50		
1933-1934	~68		
1935	~75		
1936	~59		
1937-1940	~90	~76	151
1941	56		
1942-1943	~30		
1944-1945	~44		
1946	40		
1947-1949	~68	~87	
1950-1954	~84	~74	146

Tabulka 2: Vývoj výkonů ruského zemědělství[346]

Všimněme si několika zajímavostí. Ruské zemědělství dosáhlo minimálního výkonu během druhé světové války, ale hladomor tehdy nenastal. Na druhé straně vcelku malý pokles ve výnosech v roce 1911 k hladomoru vedl. Pokles v letech 1920-1921 je ještě vcelku logickým dů-

344 Прудникова Е. А.:Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

345 Podle ru.wikipedia.org/wiki/Коллективизация_в_СССР výnosy obilí činily v letech 1909-1913 0,74 t/ha, dojivost krav okolo 1000 l.

346 Миронин С.: Воюющие цифры; viz www.contrtv.ru/common/2505/
Toto jsou jediná data, mapující celé období, která jsem našel. Je zde pro některé roky uvedeno více hodnot, ty jsem, až na výjimky, započítal do průměrů všechny. Výjimky se týkaly několika výrazných odchylek (směrem nahoru), které mohou zahrnovat i výnosy jiných plodin. Příčiny odchylek jsem nestudoval.

sledkem revolučních událostí, intervenční a občanské války a asi i trockistických komunistických experimentů. A prakticky zanedbatelný pokles výnosů v roce 1928 po růstu předchozích let hrozil přerůst v hladovou válku. Tehdy bylo nutno zavést na potraviny přídělové lístky.

Nástup kolektivizace je spojen s výrazným poklesem výnosů vrcholícím v roce 1932. V následujících letech však nastává růst a v roce 1934 jsou přídělové lístky na potraviny zrušeny. Pokles v roce 1936 problémy nevyvolal. Naposledy hlad zasáhl části SSSR v roce 1947 po suchu a neúrodě v roce 1946.

Kolektivní hospodaření

Kolektivní hospodaření bylo obvyklé i před rokem 1929[347], a dokonce i před rokem 1917. V Rusku roku 1914 bylo celkem asi 32 tisíc družstev, z toho 8 576 zemědělských. V průběhu 1. světové války počet družstev měl dosáhnout 50 tisíc (z nich 25 000 spotřebitelských, 16 500 úvěrových, 6 000 zemědělských družstev, 2 400 zemědělských tovaryšstev, 3 000 družstev zpracovávajících mléko, 1 500-2 000 řemeslných. Jejich členská základna dosahovala 14 mil. lidí a družstevníci se členy rodin představovali asi 40 % obyvatelstva)[348].

Zemědělské kolektivní hospodaření sovětského období mělo několik různých podob:

Zemědělská komuna: V komuně byly zespolečenštěny všechny výrobní prostředky, tedy nářadí, materiál, dobytek, i půda. Zespolečenštěné bylo i bydlení, výnosy se dělily na hlavu. Členové komuny neměli žádné vlastní hospodářství. Komuny se organizovaly především na bývalé církevní a poměšťcické půdě. Koncem 20. let tvořily asi 6% kolektivního hospodaření. Podobu komun měly také bolševické experimenty z počátku 20. let, ty však rychle skončily.
Mnoho stranických funkcionářů roku 1929 pod pojmem kolektivizace chápalo právě komuny, a kolektivizaci takto organizovali. To zarazil teprve v roce 1930 Stalin svojí statí ‚Závrať z úspěchu. K otázkám kolchozního hnutí' v březnu 1930, v níž se postavil za družstva a za právo rolníků na soukromou domácnost a domácí hospodářství. Pod domácí hospodářství zahrnul nejen chov drůbeže, ale i skotu[349].

Zemědělské družstvo: Družstva zespolečenštily základní výrobní prostředky (půdu, nářadí, tažný skot, hospodářská stavení) a práci. Ve vlastnictví rolníků zůstávalo bydlení a přidružené hospodářství, včetně chovného skotu. Výnosy se dělily podle práce.

Tovaryšstvo společné práce na půdě zespolečenštilo půdu a práci. Dobytek, stroje, inventář a hospodářská stavení zůstávala ve vlastnictví rolníků, ti však měli povinnost tyto prostředky poskytnout na zajištění polních prací. Výnosy se dělily jednak podle práce, jednak podle vlastnických podílů. Vznikala již za NEP a až do roku 1931 představovala většinu družstevního hospodaření, potom se přeměňovala na družstva a asi v roce 1938 zanikla.

Poznámka z dějin. Družstva v Rusku existovala prokazatelně od 14. století (sokolnická, rybářská, prospektorská, kamenická, obchodní, dělnická, zemědělská ad.). Stalin družstva podporoval a omezoval zásahy zvenčí. Začátkem roku 1941 dokonce dal družstvům prakticky volnou ruku a stanovil časové daňové úlevy s jedinou podmínkou: nepřesahovat úroveň cen o 10-13%[350]. Stejně tak trval na zachování práva rolníků na soukromá (domácí) hospodářství. Později v době blokády Leningradu vyráběla samopaly také družstva. To až Chruščov v roce 1956 většinu družstev bez náhrady zestátnil.

347 ru.wikipedia.org/wiki/Колхоз
348 ru.wikipedia.org/wiki/Коллективизация_в_СССР
349 ru.wikipedia.org/wiki/Головокружение_от_успехов
350 ru.wikipedia.org/wiki/Артель

V souvislosti s legendami o jako by nízké výkonnosti sovětského zemědělství je dobré připomenout, že se jednalo o pozůstatek stalinské doby, kdy družstevníci využívali družstev jako zdrojů surovin a na trh dodávali svoje výrobky a výpěstky. Tu jakoby vysokou výkonnost jednotlivých rolníků umožňovala právě družstva za nimi schovaná.

Východiska událostí

Na úvod si zopakujme, že Ukrajina nebyla obilnicí Evropy; tou v carském Rusku bylo Mazovsko, Kubáň a postupně sílily velkostatky v Záporoží[351].

Na jaře 1917 na venkově začaly spontánně vznikat sověty. Ty rychle převzaly iniciativu a začaly tlačit na poměščiky. Když se na stranu sovětů přidali i četníci, začali rolníci půdu poměščiků zabavovat. Kdo se toho neúčastnil, ten si nemohl ‚přilepšit'. Proto se v ruské armádě ve velkém rozšířila dezerce. Dezertéři se domů vraceli i se zbraněmi, protože to byl další dobrý ‚argument' při jednání s poměščiky. Bylo to již po Nařízení č.1 a morálka vojáků byla ve psí. Běžně se jako číslo uvádí ‚sta tisíce vojáků'. Kdo z poměščiků neutekl, dopadl zle[352]. Ale nezůstalo jen u poměščiků, protože půdu pronajímali i kulaci a někteří střední rolníci.

Zisky rolníků samozřejmě závisely na jejich síle, drzosti a výzbroji. Především tedy kulaci. Staří byli nahrazeni novými. A co kulaci ve společnosti představovali, to jsme již zmínili. Samozřejmě, že tito ozbrojení rolníci-kulaci se stali hlavní silou venkova a ‚své' podíly půdy řádně zhodnotili pronájmem ostatním rolníkům – občině. Zánik poměščiků tak občině pomohl pouze s odřezky.

Oblíbené je tvrzení, že chudí rolníci byli ‚nemakačenkové'. Do jisté míry to byla pravda, ale mezi nejchudšími rolníky byly i další skupiny lidí. Po válce velkou část nejchudších rolníků představovaly vdovy po padlých vojácích a váleční invalidé. Obecně na tom byli špatně rolníci, pokud měli méně, než asi 5 desjatin půdy a neměli koně. Vzpomeňme na podmínky zrušení nevolnictví. Je sice pravda, že i celé občiny se v následující době snažily dostat z této pasti. Do jisté míry pomohlo divoké znárodnění v roce 1917, ale výnos spadl prakticky jen do kapes kulaků… Do bídy stahovaly přírodní pohromy, požáry a také povolávací rozkaz do armády, nebo nemoc. Odhaduje se, že na klasické lemply připadalo asi 8% chudých rolníků.

V každém případě ti nejchudší byli přímo závislí na kulacích. Situaci nevyřešil ani Dekret o půdě a na venkově vznikl nový a veliký zdroj napětí. Bolševici v té době venkov nekontrolovali. Jejich vliv rostl pouze postupně. Zřejmě teprve tehdy, když široké vrstvy rolníků, které v nedávných událostech na účet kulaků jen ztrácely, začaly cítit jejich podporu. Asi velký vliv měl Dekret z 11. 6. 1918[353], na jehož základě vzniklo na 122 tisíc ‚výborů bídy'. Ty měly napravit nejkřiklavější nespravedlnosti a kulakům vyvlastnily a přerozdělily 50 miliónů hektarů zemědělské půdy. To je 500 000 km^2, tedy čtyřnásobek rozlohy Československa! Mám dojem, že až tímto krokem bolševici získali na venkově oporu. ‚Výbory bídy' kulaky nezlikvidovaly, pouze částečně omezily jejich svévoli. Spravedlnosti se dovolala pouze část rolníků, zatímco zřejmě především hospodářství vdov zůstala pod ‚ochranou' (přesněji pod zničujícím kulakem) kulaků.

V zásadě lze sice říci, že chudí rolníci (hlavně vdovy) pracující na polích kulaků se na svůj chléb vezdejší nadřeli přibližně stejně jako svobodní rolníci, ale na rozdíl od nich se nebyli schopni zbavit se dluhové pasti. Mnozí již půdu nevlastnili a neviděli na venkově svoji perspektivu. S ohledem na nemožnost uvolnit byť jen minimální zdroje, nebyli v nejmenším schopni hospodářství modernizovat. Proto do měst houfně odcházely jejich dospívající děti. Nenávist ke kulakům se jejich prostřednictvím přelévala i do měst.

351 Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008

352 Kaplický V.: Gornostaj

353 ru.wikipedia.org/wiki/Кулак_(крестьянин), ru.wikipedia.org/wiki/Комитеты_бедноты

O ruském zemědělství předválečné doby jsem již psal. Válka tomu nepřidala[354]: Oproti předválečné době pokleslo mužské práceschopné obyvatelstvo venkova o 47 %, počet koní se snížil ze 17,9 na 12,8 mil., klesl stav skotu, snížila se osevní plocha a klesly výnosy. Skoro 10 % orné půdy se obdělávalo dřevěnými pluhy, 44% obilí se sklízelo kosami a srpy, 41 % obilí se mlátilo cepy. Drobné a beznadějně nevýkonné statky se na zemědělské výrobě podílely 35 %, početně ovšem představovaly zhruba tři čtvrtiny všech zemědělských hospodářství. Do těchto hospodářství nemělo nejmenší cenu investovat, ačkoliv se to týkalo ohromného množství lidí. Neřešení této situace hrozilo výbuchem, schopným smést jakoukoliv moc.

V roce 1921 nastala neúroda s již obvyklým průvodním jevem – hladomorem. Tehdy se Maxim Gorkij obrátil na American Relief Administration (ARA) s žádostí o pomoc a nakonec ARA se sovětskou vládou uzavřela dohodu. Na jejím základě ARA v prosinci 1921 krmila asi 560 tisíc dětí, na jaře 1922 celkem asi 6,1 miliónu lidí (další zahraniční organizace krmily celkem asi jeden milión lidí). Jen tato organizace rozdělila potraviny za 78 miliónu dolarů. Pro zajímavost: 13 miliónů dolarů vložila do této akce sovětská vláda a to přesto, že okolo zahraničních pracovníků této organizace byla podezření na špionáž a spekulaci a tito také vedli otevřenou protisovětskou agitaci[355]. O jejich přímé podpoře ‚bílých' jsem již psal.

Vážným omezením bylo masívní využívání trojpolí[356] (trojhonného hospodaření). Příčina asi spočívala v celkovém stavu zemědělství. Při vysoké zátěži rolníků poplatky (nájmem) si tito nemohli dovolit chovat větší množství dobytka – protože jednak dobytek byl drahý, jednak byl velkým spotřebitelem úrody. Důsledkem bylo to, že pole byla jen nedostatečně hnojena jeho trusem a měla nízkou výnosnost, která se dohánělа úhorem. Začarovaný kruh.

Na kulaky, stejně jako spekulující nepmany (viz Slovníček) byly naloženy navýšené daně, což ovšem potravinovou bezpečnost neřešilo. Kromě toho problémem bylo i to, že vzhledem k postavení kulaků na vesnici se pouze jednalo o určité skrytí daní před samotnými rolníky, kteří ve skutečnosti tyto daně prostřednictvím překupníků-kulaků platili. Skutečností je, že kulaci ostatní rolníky pouze nehorázně odírali.

Až do neúrody v roce 1924 vláda nakupovala obilí za průměrné tržní ceny. Další rok se vláda rozhodla pro určité intervence na trhu s cílem pomoci drobným rolníkům. Přitom ovšem zdaleka nedocenila sílu kulaků a obchodních spekulantů, kteří celou akci obrátili ve svůj prospěch. Zároveň došlo k rozkolísání trhu. Nepovedlo se naplnit výkup pro vývoz, a tím pádem se v zahraničí nenakoupilo dostatek zboží. Na vnitřním trhu, ovládaném nepmany, začaly růst ceny. Na venkově zásoby obilí zůstaly a drobní rolníci neměli dostatek peněz.

Výsledek byl pod psa. Proto vláda zavedla v roce 1925 pevné výkupní ceny. Rok 1926 dopadl celkem slušně, horší ale byl rok další. Než se k němu dostaneme, podíváme se na další okolnosti.

Socialistické hospodářství

Živelné znárodnění půdy v roce 1917 mimo jiné poničilo velká a výkonná hospodářství – která přes veškerou bídu existovala. Bolševici si to brzy uvědomili a rychle začali zachraňovat, co se dalo. Vznikla ‚sovětská hospodářství' – sovchozy. Bolševici chápali, že toto je jediná část zemědělství, kterou mají pod kontrolou a která může mít podstatně vyšší aspirace, než hospodářství ostatní. Proto je chtěli mít jako hospodářství vzorová. V nich se ještě za občanské války zavedl podobný režim, jako v továrnách. Sovchozy byly řízeny místními správami, pracovali v nich dělní-

354 ru.wikipedia.org/wiki/Коллективизация_в_СССР

355 ru.wikipedia.org/wiki/Американская_администрация_помощи

356 Trojhonné hospodaření (trojpolí) předpokládá na poli dva roky osev a třetí rok se pole nechává zotavit úhorem. Někdy v 16. století bylo nahrazeno střídavým hospodařením, které se úhoru vyhýbalo.

ci a placeni byli státem na základě výkonových norem. Výnosy sovchozů se odváděly správním orgánům. Bylo to klasické rozpočtové hospodářství a (jemně řečeno) výkony za moc nestály. NEP znamenala změnu. Sovchozy se hospodářsky zcela osamostatnily a jejich výkonnost začala stoupat. Sovchozy se staly vzorem pro zavádění moderní agrotechniky (včetně střídavého hospodaření) a rozsáhle zaváděly moderní odrůdy.

Bylo jich ale velmi málo. Zatímco v roce 1916 bylo velkých podniků 76 tisíc, do roku 1920 jich zůstalo kolem 5600 s celkovou výměrou 306 000 desjatin. K roku 1928 již sovchozy disponovaly víc než miliónem desjatin, tedy asi jedním procentem půdy (kapka v moři), ale zato výnos v nich dosahoval 70 pudů z desjatiny při celostátním průměru 50 pudů[357].

Sovchozy sehrály velkou roli při přesvědčování rolníků, aby dali přednost zemědělské velkovýrobě. I když zdaleka ne všechny sovchozy byly vzorovými hospodářstvími, mnohé z nich přílišné nadšení budit nemohly. Ovšem největší problém spočíval v tom, že rolníci se drželi představy, že správné je hospodařit na svém.

Jak jsme již uvedli, družstevnictví existovalo i za cara. Úspěšně se družstevnictví rozvíjelo i po občanské válce. Jenomže tato družstva organizovali především bohatí rolníci a kulaci. To by ještě nebylo nejhorší. Bohužel se jednalo především o úvěrová družstva, která vůbec neřešila zemědělský problém Ruska.

Za občanské války se sice počet zemědělských družstev zvýšil skoro na 12 000 (zahrnovaly asi 140 000 hospodářství, tedy zase pod to skoro mikroskopické 1 %…), protože společná práce přece jen představovala výhodu. Na konci války se většina družstev rozpadla, zbylo jich asi 3 000. Příčin bylo několik: stanovení majetkových podílů, ocenění práce a také psychologie. Zatímco samostatný rolník je prostě hospodář – svůj pán, tak v kolchozu je pouze dělník. Z těchto důvodů bylo obtížné družstvo založit, ale velmi snadné ho zrušit. Na likvidacích družstev se kvůli jejich majetku nemálo podíleli i spekulanti a korupce. I zde svou roli sehráli kulaci.

Zlom nastal v roce 1924. Nastala neúroda a nejchudší rolníci začali zase slyšet na výhody družstevnictví. V roce 1925 již bylo někde mezi 9 000 a 12 000 kolchozy, o rok později asi 18 000. Hospodářsky nebylo o čem diskutovat. Ačkoliv tato družstva byla tvořena těmi nejchudšími rolníky, kteří ze samostatného hospodářství sotva vyžili a nebyli schopni platit daně, podle zprávy Politbyra v roce 1926 se v kolchozech předpokládala sklizeň 38,5 miliónu pudů a dodávky na trh činily 17,1 miliónu pudů, tedy 45% sklizně! To byl fantastický výsledek.

Jenomže dříve, než bylo možné na kolchozy vsadit, muselo se vyřešit oceňování majetku i práce. To byl hlavní úkol té doby.

Válka o zrno začíná

Zemědělská družstva se státní mocí spolupracovala a požadavky na výkup plnila. Plynuly jim z toho plynuly finanční i daňové výhody. A zde vznikl problém. To, že družstva dodávala obilí za státní ceny, podráželo kulaky a jejich snahu zvýšit ceny zemědělských plodin. Kromě toho, tato původní družstva bolševici organizovali především pro nejchudší rolníky a proto poskytovali těmto družstvům jisté úlevy. Tím vyvazovali nejchudší rolníky ze závislosti na kulacích, a podlamovali jejich hospodářskou sílu[358]. Kolchozy nebyly v dluhové pasti u kulaků, namísto toho svoje přebytky prodávaly a peníze mohly použít na investice.

Kulaci to považovali za vyhlášení války a přesně podle toho se chovali. Nejprve začali vyhrožovat a brzo i otevřeně terorizovat drobné rolníky poté, co ti chtěli vstoupit nebo vstoupili do družstev. Nezůstali jen u tohoto. Nezřídka tu do nebe volající nehoráznost zvanou kolchoz vyřešili

357 To je zhruba 1 t/ha oproti 0,7 t/ha.
Viz Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

358 Прудникова Е. А.:Кулачество как класс, např. viz expert.ru/2012/05/12/kulachestvo-kak-klass/

tak, že zavraždili činovníka, většinou předsedu družstva[359]. Běžné byly výhrůžky typu: „*Brzy bude válka a když všichni nevystoupí z kolchozů, tak to s vámi při změně vlády vyřídíme v prvé řadě*“, nebo „*Sovětská moc brzy padne, nejdéle za dva měsíce začne válka, kolchozy se rozpadnou a část bude zničena požáry*“. Agresivní postoje kulaků byly také namířeny přímo proti organizované státní moci: bolševickým funkcionářům, úřadům, školám, knihovnám a dalším institucím[360]. Kulaci prostě zůstali na úrovni dezertérů.

Prudce začal růst počet teroristických činů, většinou namířených proti členům družstev. Situace se podobala začátku občanské války. V tabulce 3 je uveden souhrn všech teroristických akcí, zhruba dvě třetiny z nich proběhly proti kolchozům:

rok	**1926**	**1927**	**1928**	**1929**
teroristických činů	711	901	1027	8278

Tabulka 3: Teroristické trestné činy v SSSR[361]

Nejvíce z nich představovaly záměrně zakládané požáry, v menším rozsahu přímé vraždy, nebo pokusy o ně (dokonané vraždy tvořily asi desetinu z uvedeného počtu činů). Požáry často na místě trestali sami kolchozníci vidlemi a sekerami. Jsou popsány případy, kdy se družstevníci ozbrojeným útokům kulaků bránili se zbraněmi v ruce a střety nabývaly podoby místních válek. Došlo i na zakládání ozbrojených oddílů.

Bojů se kromě kulaků a rolníků začali zúčastňovat i bývalí bandité, ‚bílí‘ a eseři. Všichni po občanské válce byli ‚zlými‘ bolševiky amnestováni. V tuto chvíli sice mluvíme pouze o událostech na venkově, ale když vezmeme v úvahu tehdejší vývoj uvnitř VKS(b), fakticky tehdy došlo ke konsolidaci a sjednocování veškeré protisovětské opozice. Zároveň toto sjednocování znamená i jejich sbližování na platformě otevřeně nepřátelské sovětskému zřízení.

Kulaci a nepmani měli své aktivity docela dobře zajištěné. Ačkoliv nebyl problém postavit je před soud za spekulaci, nestávalo se tak. Soudci a úředníci u nich byli ‚na plné penzi‘[362].

V době NEPu měli kulaci klíčové postavení a SSSR by bez nich nemohl existovat. To si sovětská vláda velmi dobře uvědomovala a dlouho proti kulakům nezasahovala. Dokonce si myslím, že spoléhala na to, že se nějak podaří obrousit hrany. Obecnou nenávist ke kulakům se bolševičtí představitelé (dokonce i Bucharin a Trockij!) snažili tlumit vysvětlováním, že kulak je zastaralý termín spojený s nevolnictvím a poměščiky a že je to pouze emotivní záležitost[363]. Stalin se stavěl proti znárodňování půdy a navrhoval dlouhodobé pronájmy. Takový postoj trval přibližně do roku 1926. To nebyla nějaká přetvářka, ale praktická politika vládce, který nemá zájem na přidělávání problémů. Ideologie, navzdory legendám, byla pro bolševiky jen okrajovou záležitostí.

Bolševici samozřejmě měli vlastní představy o zemědělství. Vymezil je Lenin, když se zajímal o Čajanovovy práce o družstevnictví. Jenomže realita byla jiná a vládce se jí musel přizpůsobit. Během práce na této knize jsem si uvědomil, že bolševici vlastně při řešení problémů vynikali až neuvěřitelným pragmatizmem a hledáním rozumných cestiček, jak vše řešit.

359 ukrssr.ru,
historian30h.livejournal.com/314739.html: Масштабы гражданской войны 1929-1931 гг., Коллективизация и насилие, Коллективизация и судебная практика, Коллективизация в качестве летней практики, ad.
ru.wikipedia.org/wiki/Морозов,_Павел_Трофимович,
Победа колхозново строя, viz lukovzasocializm.narod.ru/5.html, ad.

360 mimo jiné například Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005

361 Прудникова Е. А.:Сказка о десяти миллионах,
viz www.e-reading.club/chapter.php/1010958/0/Prudnikova_-_Skazka_o_desyati_millionah.html

362 Прудникова Е. А.:Кулачество как класс, např. viz expert.ru/2012/05/12/kulachestvo-kak-klass/

363 ru.wikipedia.org/wiki/Кулак_(крестьянин)

Jenomže kulaci nedokázali překročit svůj stín a potíže s nimi narůstaly. Vláda tedy začala hledat alternativy, jak zemědělství posílit a zbavit zemi přízraku hladomoru. Stalin sám se zemědělství velmi intenzívně věnoval (o tom svědčí i to, že se jeho koníčkem stalo zahradničení, mj. pěstoval v podmínkách Moskvy teplomilné rostliny a stromy). Vysílal studijní výpravy do celého světa a o hospodářských problémech diskutoval s návštěvníky SSSR, především s americkými obchodníky. Všechna doporučení ukazovala na zemědělskou velkovýrobu, vedle níž kulaci byli trpaslíci. V prosinci 1927 15. sjezd VKS(b) rozhodl o tom, že zemědělská velkovýroba se zavede formou kolektivizace malých hospodářství do velkých celků.

Ale stále ještě něco chybělo.

Jeho veličenstvo Traktor

Sovchozy a především kolchozy představovaly samy o sobě ohromný pokrok. Ale zemědělské problémy řešily jen částečně. Klíčovým prvkem se stala masívní mechanizace zemědělství a jejím symbolem se stal nejdůležitější stroj – traktor. Sovětská vláda výrobě traktorů dávala nejvyšší prioritu. Výstavba traktorových závodů byla součástí již Leninova plánu GOELRO (viz Slovníček).

Jednou z výhod, ze kterých mohla družstva čerpat, byly příspěvky na pořízení traktorů, a tak se také začaly traktory v zemědělství objevovat. Jenomže se objevilo zajímavé řešení.

V Odesské oblasti, v ‚Sovchozu T. Ševčenka', byla v roce 1927 zřízena ‚traktorová kolona' tvořená 10 traktory. Za úplatu nabízela služby 250 rolnickým hospodářstvím. Téhož roku rolníci napsali do novin: *„Od té doby, co jsme viděli práci traktorů, nechceme nadále vést drobné hospodářství, ale rozhodli jsme se zřídit traktorové hospodářství*[364] *a již nepovedeme drobné osevy. Organizaci traktorového hospodářství na sebe vzal Sovchoz Tarase Ševčenka, s nimž jsme se již domluvili.“*

Následujícího roku měla kolona 68 traktorů a obhospodařovala 15 tisíc desjatin (asi 17 000 ha) půdy 1 163 hospodářství. Byla vybavená proškolenými pracovníky a údržbářským zázemím, proto její technika dosahovala podstatně vyšších výkonů, než technika vlastněná zemědělskými podniky. Z tohoto důvodu se rychle opustila praxe dodávek traktorů přímo zemědělcům[365]. V listopadu 1928 se kolona přeměnila na první strojně-traktorovou stanici (STS) a v červenci 1929 bylo rozhodnuto o zřízení STS v celém SSSR[366]. To jich již bylo 45 a s pomocí 1222 traktory obhospodařovaly 322 000 hektarů. Samozřejmě, že nemělo smysl s traktory vyjíždět na drobná políčka, proto okolo STS začala houfně vznikat rolnická tovaryšstva. V předvečer masívní zemědělské reformy byly kolektivizovány již asi 4% rolníků.

Rolníci za služby traktorových stanic ochotně poskytli úplatou podíl z úrody a ten se vlastně stal náhradou nenáviděných daní. Původní úvahy o podstatně pomalejší kolektivizaci zohledňovaly výrobu traktorů, které snížením zátěže byly pro rolníky atraktivní.

Nebyly jen traktory. Vznikala střediska úpravy obilí, vybavená čističkami, která také poskytovala úvěry na osivo – samozřejmě za výhodnějších podmínek, než ‚dobrodinci' z řad kulaků.

Teprve nyní bylo vše připraveno a tolik potřebná zemědělská reforma mohla začít. Dlouho se odkládat nebude…

Obilné spiknutí (1927-1928)

Takto se říká hromadné spekulaci na zvýšení výkupních cen potravin[367].

---

364 Tím je zřejmě míněno především scelení polí, aby se vůbec dala obdělávat traktorem. Pravděpodobně odtud se zakládala tovaryšstva.

365 Martens L.: Запрещенный Сталин (hlava 4. Коллективизация); Яуза, Эксмо; 2011, ISBN 978-5-699-45040-4, viz www.great-country.ru/content/library/knigi/istoricheskaja_proza/ ljudo_martens_drugoj_vzgljad_na_stalina/index.php

366 ru.wikipedia.org/wiki/Шевченковская_МТС

367 ru.wikipedia.org/wiki/Коллективизация_в_СССР. Bude vhodné tento článek trochu okomentovat. Ko-

Nešlo jen o zemědělství. 7. 6. 1927 byl zavražděn sovětský vyslanec v Polsku Pjotr L. Vojkov, téhož dne pod pláštíkem nahrané nehody drezíny proběhl atentát na vysokého činitele OGPU[368] v Bělorusku Josifa K. Opanského, ve stejný den vybuchla bomba ve stranickém klubu na Mojce v Leningradě, a v Moskvě proběhl pokus vyhodit do vzduchu ubytovnu OGPU. Navíc ten samý den byly hlášeny velké požáry několika podniků v různých městech SSSR[369]. V té době probíhala i válka o Východní čínskou dráhu (Charbinskou větev Transsibiřské magistrály).

S tím vším souviselo i válečné vyhrožování Sovětskému svazu ze strany Velké Británie.

Vše komplikovala ‚zlatá blokáda'[370]. Vyspělé státy, na zisk (tedy zlato) orientovaní buržuové, kupodivu a zcela nelogicky, začali odmítat sovětské zlato jako platební prostředek. Jeden z nejlikvidnějších platebních prostředků a zároveň nejspolehlivější platidlo se náhle nedal použít k obchodování. (Zlatem podložený červoněc[371] se rychle prosadil, ale USA se ho snažily blokovat, takže byl vlastně brzo nahrazen ‚měkčí' měnou, která takovéto problémy neměla[372].) Jediné, čím mohl Sovětský svaz platit, byly ropa, dříví a – obilí. Je zde zajímavá časová souslednost. ‚Zlatá blokáda' začala v roce 1925 po 14. sjezdu VKS(b), kde Stalin poprvé promluvil o zprůmyslnění. Jeho koncepce vybudování socializmu v jedné zemi svázané s masívními investicemi do průmyslu se střetla s koncepcí Trockého, který chtěl naopak investovat do světové revoluce a o zprůmyslnění nestál. A Trockij, jak jsme si již nejednou připomněli, měl spojení se strýčkem a jeho kumpány. Ještě jsme s tímto tématem neskončili.

Kromě jiného, z jím organizovaných peněžovodů na financování světové revoluce něco ukapávalo a ne až tak málo. To je normální krádež, a ten, kdo tak koná, patří do vězení. Tak to bylo vždy a všude. Vedle dalších hříchů se Trockij stal i obyčejným zlodějem. Udivuje mě Stalinova umírněnost (trvající po celá 20. léta), že Trockého prostě nezažaloval. Měl k tomu důvod například v souvislosti se zmíněným nákupem lokomotiv, nebo v souvislosti s některou další jeho aférou. Je pravda, že Stalin Trockého setrvale vytěsňoval. Trockij se choval jako kriminální živel a vlastizrádce.

K tomu se stoupenci Trockého a Zinovjeva pokusili jako předehru státního převratu 7. listopadu 1927 zorganizovat alternativní demonstrace[373]. O týden později byli Trockij a Zinovjev vyloučeni z VKS(b) a v lednu 1928 byli vyhoštěni do Alma Aty. Podmínky vyhnanství měli velmi komfortní, ale především Trockij to považoval za neoprávněnou potupu.

Vraťme se ještě zpět, do krásného měsíce června roku 1927. Vláda veřejně mluvila o nebezpečí války. Nervy byly napjaté a spekulanti (v sovětských poměrech kulaci a nepmani) rychle zareagovali: bude se zdražovat. Pozdržíme prodeje, později prodáme dráže!

Úroda je v roce 1927 sice dobrá, ale na podzim ve výkupu chybí 2 milióny tun obilí. Ve městech je nedostatek potravin, nastává nesmyslný hlad, roste napětí a spekulace zcela rozvrací zásobování. V říjnu 1927 OGPU dostalo souhlas vlády k použití § 107 trestního zákona (o spekulaci[374]), v krátké době zatklo skoro 5000 nepmanů a odkrylo síť tajných skladů.

---

lem obsahu se rozvinula velká diskuze, skoro stejně dlouhá jako samotný článek. Účastníci podrobně rozebírají celou řadu otázek z různých pohledů. Některým se nelíbí to, že článek je ‚poměrně příznivý ke Stalinovi', ale jejich argumenty vypadají jako pouhé emoce a jinak rozhádaní autoři článku je vcelku lehce napadají. Upozorňuje se zde také na to, že řada obecně přijímaných tvrzení jsou vlastně zmanipulované informace, nemající se skutečností příliš společného.

368 Vlastně ministerstvo vnitra, viz Slovníček.

369 Крапивин С.: Товарищ «У» и двойное убийство 7 июня 1927 года, viz www.expressnews.by/2403.html

370 Starikov N.: Голодомор или золотая блокада, www.youtube.com/watch?v=9A_OzdyxBjc

371 Likvidní cenný papír, viz Slovníček.

372 Episode 10. Who Organised the Famine in the USSR in 1932-1933?; viz orientalreview.org/2012/12/17/episodes-10-who-organised-famine-in-the-ussr-in-1932-1933/

373 ru.wikipedia.org/wiki/Троцкистская_демонстрация_7_ноября_1927_года

374 Dnes takovéto chování také podléhá trestům, jen se tyto zákony nazývají jinak.

Poklesly ceny a zkrátily se fronty v obchodech. Zbylí nepmani se vzápětí začali stahovat z trhu oficiálního na ‚černý'. Jenomže státní a družstevní obchody byly slabé a nastaly potíže se zásobováním na venkově. Proto venkované začali nakupovat ve městech, ale tam na takový nápor neměli zásoby. Místní úřady omezily trh zaváděním potravinových lístků.

Potom státní nákupčí vyrazili na venkov, ale tradiční dodavatelé obilí (kulaci a ostatní bohatí rolníci) odmítli obilí za výkupní ceny prodat, ačkoliv zásoby měli velké. Spekulovali. Naneštěstí u ostatních větších sedláků zavládlo přesvědčení, že kulakům to většinou vychází, a proto také přestali prodávat. Na severním Kavkazu a na Ukrajině se objevuje snaha státní výkup zcela zablokovat. Čirou náhodou zrovna tam, kde o něco později dojde k hladomoru!

Bolševičtí představitelé se začátkem roku 1928 rozjeli po SSSR organizovat výkup obilí. Stalin vyjel na Sibiř. Tam prosadil směrnici, nařizující souzení kulaků a nepmanů za spekulace ve zrychleném pořádku, bez obhajoby a bez možnosti podmíněných trestů.

Toto nařízení bylo nutné proto, aby se zpřetrhala příliš těsná pouta mezi kulaky, úředníky a soudci. Ale podmínkou pro tento zostřený přístup bylo vlastnictví nejméně 2000 pudů obilí (asi 32 tun)! 10. 7. 1928 schválil ÚV VKS(b) rekvizice, nyní tedy nastal ten strašný čas, kdy se začalo krást obilí oficiálně! Ale tak jednoduché to zase není! Podle Prudnikové se kulakům ponechávalo 800 pudů obilí (asi 13 tun) a zabavovalo se pouze obilí, které toto množství překračovalo. Později se sice přitvrdilo, ale i tak hranice pro zostřený přístup činila namísto 32 tun asi 14,5 tun obilí. Teoreticky to mohlo zasáhnout sedláky s více než 25 desjatinami polí, ale takových bylo pouze 34 000. Zatím Stalin mluvil (a on nepatřil ty, kteří si vymýšleli) o tom, že kulaci měli i 50-60 tisíc pudů obilí! To byly ony poloviny ze zapůjčené sadby a podobná dobročinnost[375], v žádném případě výnosy z vlastních polí! A výše trestu? Do jednoho roku vězení, případně do tří let, pokud se prokázalo zločinné spolčení. Prostě ani náhodou, že by poctivého rolníka odrali o poslední zrno a on sám potom shnil ve vězení.

Bolševikům bylo jasné i to, že hospodářské potíže nelze řešit pomocí trestního práva. Východisko bylo jen jedno: provést zemědělskou reformu a převést drobné rolníky do velkých hospodářství. Již se ukázalo, že kolchozy, zajištěné státní finanční podporou, budou zhruba třetinu hrubé sklizně dodávat do výkupu. Tím by kulaci a nepmani ztratili možnost ovlivňovat trh s obilím[376].

Až dosud se předpokládalo provést kolektivizaci pomocí čistě ekonomických nástrojů, ale s růstem teroristických akcí se situace vyhrocovala[377]. Bylo zřejmé, že čím déle reforma bude probíhat, tím déle bude na venkově trvat napůl válečný stav. Proto se začalo uvažovat o urychlení kolektivizace.

11. 7. 1928 se ÚV VKS(b) rozhodl založit velké státní zemědělské podniky (sovchozy), které by měl pod kontrolou a které by daly jistý základ potravinového zabezpečení SSSR. Byly zřízeny na dosud nevyužívané půdě a pro další sezonu měly vypěstovat 5 až 7 miliónů pudů obilí s cílem (v roce 1933) zajistit 100 mil. pudů obilí (1,64 miliónu tun).

V roce 1928 postihla Ukrajinu ‚neúroda'. Je to sporné téma. Tehdy opravdu došlo k ochlazení[378] (v té době byly velmi těžké zimy i v Československu). V Rusku jsou klimatické podmínky podstatně horší (viz hlava Ruská zvláštnost) a každý špatný rok již celá staletí představuje velkou hrozbu hladu[379]. V tomto případě ale asi větším problémem bylo to, že velcí sedláci nevyseli obilí.

375 Прудникова Е. А.: Кулачество как класс, např. viz expert.ru/2012/05/12/kulachestvo-kak-klass/

376 Прудникова Е. А., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

377 Prudniková velmi správně píše, že následné kroky stály život několika set tisíc a se všemi následky několika miliónů lidí. Ovšem nikdo ani neodhadl následky událostí, které by nastaly, kdyby vláda zemědělskou reformu neprovedla.

378 Груза Г., Ранькова Э.: Изменение климатических условий европейской части России во второй половине XX века, viz www.archipelag.ru/agenda/geoklimat/history/change

379 Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský; 2008

Kulaci se prostě snažili zvýšit výkupní ceny. Kromě toho přestali ukládat velké množství obilí na jednom místě. Na každé vsi se našli tací, kteří za pár pudů schovali u sebe obilí kulaků.

Ve Stalinově zprávě na 16. sjezdu VKS(b) se dá najít informace, že zatímco hrubá sklizeň v sovětském zemědělství se v té době pohybovala okolo 90-100 % předválečného objemu, dodávka na trh činila pouze 30-40% předválečné úrovně. Teprve v roce 1929, zřejmě v důsledku zvýšeného tlaku vlády, dosáhly dodávky na trh 58 %. Ještě hůře na tom byly dodávky masa. Vzhledem k předválečné době byly ani ne třetinové.

Znovu podotýkám, že chudí rolníci a družstva dodávali obilí v ceně přibližně rubl za pud, zatímco kulaci prodávali za trojnásobek, a takovou požadovali výkupní cenu. Rolníkům přitom platili méně než rubl. Kdyby nic jiného, vzpomeňme Čajanovův zákon. Kulaci to přehnali.

Za této situace nastává na jaře 1929 v Leningradské oblasti, středním Rusku, Ukrajině a Dálněvýchodním kraji hlad. Je uvolněna potravinová pomoc a v řadě míst SSSR se zavádí přídělový systém. Kulaci a nepmani se vzepřeli a přidali se k nim další rolníci. Místní úřady svévolně zaváděly opatření, která měla odvrátit hlad. Důvěra v sovětskou moc padala. Bylo jasné, že není možné zemědělskou reformu protáhnout na deset let. Do té doby by došlo k rozvratu.

S ohledem na neexistenci zásob obilí přišel návrh omezit průmyslový rozvoj, snížit tlak na kulaky, zastavit kolektivizaci, uvolnit ceny obilí, zvednout tak cenu zemědělských plodin dvakrát až třikrát a nakoupit obilí v zahraničí. Návrh na Politbyru předložili Bucharin, Rykov a Tomskij[380]. Vývoj na venkově se měl ubírat kapitalistickou cestou, mělo dojít k ožebračení rolníků (!) a ti potom měli odcházet do měst jako dělníci. Stalin prosadil jiný přístup: zvýšit tlak na kulaky, především na Sibiři, kde neúroda nenastala.

V této souvislosti je zajímavé tvrzení Prudnikové, že na stranu kulaků se postavili ti členové Politbyra, kteří pocházeli z měst (jako Rykov a Bucharin), zatímco pro rozkulačení se postavili členové pocházející z venkova (jako Kalinin[381]).

Tady si dovolím další poznámku. Bez ohledu na jakékoliv mravní hodnocení a ruská specifika mám vážné pochybnosti, že by Bucharin měl nějakou argumentační podporu pro své návrhy, a nevím, jaké argumenty měli Rykov a Tomskij. Ale s jistotou lze říci, že Stalin měl svůj návrh dobře promyšlený. Pouze proto asi Stalinův návrh zvítězil. Navíc měl i rozumný mravní rámec, ideovou kontinuitu a mimo jiné plně odpovídal Čajanovovu zákonu.

Návrh Bucharina, Rykova a Tomského byl vlastně zcela nesmyslný a nechápu, jak jim něco takového mohlo projít. V době, kdy SSSR byl výrazně zemědělským státem, trojice vůdčích bolševiků navrhovala buď zablokovat vývoz obilí, nebo roztočit inflační spirálu a zároveň restaurovat řád, který bolševici tak obtížně likvidovali. Je neuvěřitelné, že přes tento nesmyslný návrh mohli nadále zůstat ve vysokých funkcích.

---

380 **Jefremov Michail Pavlovič** (**Tomskij**, 1880-1936) pocházel z měšťanské rodiny, dokončil městské učiliště, člen RSDDS od 1904, bolševik. Účastník revoluce 1905, člen Rady dělnických zástupců v Reveli, 1906 zatčen a odeslán do vyhnanství v Narymském kraji.Odtud utekl do Tomsku (a jméno města se stalo jeho pseudonymem). Téhož roku v Petrohradě, kde se věnoval stranické a odborové práci. Ilegální práce, zatčení a vyhnanství. Po Únorové revoluci v Petrohradě, člen Petrohradského výboru RSDDS. Potom v Moskvě, za Říjnové revoluce vyslán do Petrohradu žádat o pomoc pro revoluci v Moskvě. Koncem roku předseda Moskevské rady odborových svazů. Od roku 1919 člen ÚV RKS(b). V roce 1921 podpořil nezávislost odborů na RKS(b), od roku 1922 člen Politbyra. V roce 1925 vystoupil proti Zinovjevovi a Kameněvovi. V roce 1929 podporoval NEP proti zprůmyslnění a kolektivizaci. Od roku 1930 ztrácel pozici. Od roku 1932 šéfredaktor nakladatelství. V roce 1936 Kameněv a Zinovjev v případu ‚Antisovětského trockisticko-zinovjevovského centra' obvinili Tomského, Rykova a Bucharina. Když začalo vyšetřování, Tomskij se zastřelil.

381 Прудникова Е. А.:Кулачество как класс, např. viz expert.ru/2012/05/12/kulachestvo-kak-klass/

Velký přelom (1929-1931)

V lednu 1928 byl Trockij poslán do vyhnanství a o rok a měsíc později byl vyhoštěn ze Sovětského svazu. Důsledkem bylo vystupňování ‚zlaté blokády' a západní státy (USA 1929, Francie 1930 a Velká Británie 1932) přestaly v obchodním styku se SSSR jako platidlo přijímat nerostné suroviny, ropu a dříví. Jediným přijímaným obchodním artiklem zůstalo obilí. V případě Velké Británie její strojírenský vývoz šel z 80 % do Sovětského svazu. Nějak si nedovedu představit, jak za takové situace Velká Británie mohla vyhlásit proti Sovětskému svazu sankce[382]. Přátelé Trockého strýčka se tak znovu pokusili přinutit Sovětský svaz k prosazení svých představ.

Tato omezení vážně poškozovala hospodářství zemí, které sankce na SSSR uvalily. ‚Zlatá blokáda' v době krize bránila prodeji domácích průmyslových výrobků, domácí výrobě vůbec a zvyšovala nezaměstnanost. Oficiálně Velká Británie předala sovětské vládě memorandum, podle kterého příčinou obchodních omezení[383] bylo nezaplacení carských dluhů, nevyrovnání pohledávek ke koncesím společnosti Lena Goldfields[384] a ‚způsob zásobování britského velvyslanectví'. Vyspělé státy tak tlačily Sovětský svaz k tomu, aby se zřekl výstavby průmyslu, a jako jedinou alternativu nabídly hladomor. Podobný text je i na stránkách ukrajinského ministerstva financí[385], kde bych v době vypjatého protiruského postoje (v roce 2015) něco takového opravdu nečekal.

Sankce vyvolaly velké potíže v souvislosti s běžnými neinvestičními nákupy. Sovětský svaz situaci řešil urychleným zahájením zemědělské reformy[386]. Budoucnost počítá výhradně s velkými a výkonnými hospodářskými celky, tedy kolchozy a sovchozy a s masívní mechanizací nasazením výkonných strojů. Nové koncepce jsou již ověřené.

Rozhodnutí provést zásadní změny v zemědělství bylo výsledkem řady podrobných úvah. Bylo nezbytné, aby zemědělství v potřebném rozsahu dodávalo potraviny i technické plodiny a zajistilo potravinovou bezpečnost SSSR. Kolektivizace měla odstranit spekulující obchodní prostředníky, vytvořit dostatečné rezervy pro případ neúrody, prostřednictvím mechanizace snížit podíl ruční práce a zvýšit výkonnost zemědělců. Tím se měly uvolnit pracovní síly pro průmysl[387]. Kolektivizace měla likvidovat staletími nakupené problémy ruského zemědělství. Přitom se měla soustředit na jediný úkol – pěstování obilí. Od začátku se proto počítalo s tím, že ostatní části zemědělství (zelinářství, ovocnářství a chov dobytka a drůbeže) zůstanou ve své původní podobě.

Cílem reformy bylo ustavit nově vzniklá kolektivní hospodářství do podoby blízké občině. Na ni mělo dosud rolnictvo dobré vzpomínky, proto kolchozy převzaly i část dalších funkcí občiny (naneštěstí jen část). Zásadní změnou bylo rozorání mezí a společná práce na polích.

Za účelem kolektivizace byla zřízena komise vedená J. A. Jakovlevem[388]. Ta měla kolektivizaci připravit a převzít řízení formujícího se kolektivizovaného zemědělství. Původní úvahy o kolektivizaci podmíněné výrobou traktorů, se pod tlakem teroru kulaků změnily na požadavek co nejvíce kolektivizaci urychlit, protože to znamenalo i rychlejší dosažení potravinové bezpečnosti a rychlejší uklidnění společnosti. Zřejmě teprve později vyšlo najevo, že ti, kteří se do tohoto díla tak odhodlaně pustili, nebyli schopni jej zrealizovat, anebo dokonce měli zcela jiné představy.

---

382 Episode 10. Who Organised the Famine in the USSR in 1932-1933?; viz orientalreview.org/2012/12/17/episodes-10-who-organised-famine-in-the-ussr-in-1932-1933/

383 Маиский И. М.: Воспоминания советского дипломата, 1925-1945 гг., Viz militera.lib.ru/memo/russian/maisky_im1/index.html

384 Koncese na těžbu zlata na řece Lena. V podstatě se jedná o Trockého angažmá v koncesionářském výboru. Špinavosti okolo společnosti ‚Lena Goldfields' jsou pro tuto knihu okrajové, zájemce nechť si přečte hlavu Борьба за торговое соглашение z výše uvedené knihy Majského.

385 Alter: Золотая блокада СССР: когда GOLD = ГОЛОД!; viz minfin.com.ua/blogs/alter/14394/

386 Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005

387 ru.wikipedia.org/wiki/Коллективизация_в_СССР

388 ru.wikipedia.org/wiki/Яковлев,_Яков_Аркадьевич

V některých oblastech místní správa řešila záležitosti s rozumem a žádné zásadní problémy nevznikly. Především na Ukrajině, v severním Podkavkazí a v Kazachstánu, však došlo ke katastrofě. Místní předáci se snad chtěli ukázat v lepším světle a kolektivizovali každou kozu a snad i kočku. To je jeden pohled na události a je spíše problémem Kazachstánu. Další a horší uvažuje o tom, že hlad tito funkcionáři vyvolali fakticky záměrně, o tom za chvilku. Co se týče Trockého, jsou názory, že si vzpomněl na Únorovou revolucí, kterou vyvolaly potíže se zásobováním. Zle také musíme hodnotit kulaky stojící v otevřené válce proti kolektivizaci.

Kolektivizace byla novým návratem k tradiční organizaci venkova a zároveň otevírala cestu ke zvýšení výkonnosti zemědělství přechodem na velkovýrobu. Stalin kromě toho (to je pro něj typické) prostřednictvím traktorových stanic vytvořil systém nepřímého zdanění: za poskytnutí traktorů a jejich posádek družstva platila podílem z výnosů. Stalin tak po dosavadních zkušenostech obešel přímý úpis daní, dosáhl zvýšení výkonnosti zemědělství a zbavil se velkého ohniska napětí: kolektivizovaný venkov se vlastně podobal tradiční občině a navíc zmizeli nenávidění kulaci a polopoměščici. Kolektivizace byla vlastně velice úspěšná, protože po pouhých čtyřech letech zemědělská výroba převýšila předválečnou úroveň. Toto venkov pod vedením kulaků nedosáhl za dobu dvakrát tak dlouhou. Ke konci roku 1934 byl zrušen přídělový systém potravin.

V delším časovém období se ruské zemědělství zcela kolektivizovalo, silně centralizovalo a zaměřilo se jen na klíčové plodiny. Přechod na velká hospodářství je jednoznačným plusem, ale centralizace a nízká diverzita se hodnotí záporně. Ale vraťme se k zákonům Milova a Parševa. Direktivní řízení umožnilo vyhnout se účinkům volného trhu a umožnilo konečně ruské zemědělství profinancovat. Stalin ještě před zahájením kolektivizace uvedl další výhody, podporující celý tento proces: absenci soukromého vlastnictví půdy a tedy zemědělské renty, nepodstatnost zisku a levné státní úvěry[389].

V prosinci 1929 se Jakovlevova komise přeměnila na Lidový komisariát zemědělství. Lidovým komisařem se stal výše zmíněný J. A. Jakovlev – mladý partajní hodnostář s rukama od krve, který dokázal během jednoho roku projít takovou řadu funkcí, že by to jiným stačilo na celý život. Na wikipédii se o něm píše, že přehnanou uvážlivostí netrpěl.

Za signál ke změně kurzu se považuje Stalinův projev na sjezdu agrárníků-marxistů v Komunistické akademii v prosinci 1929, kde vyzval k likvidaci třídy kulaků. Po zkušenostech s informacemi okolo Stalina vážně pochybuji, že by se Stalin podílel na jakékoliv větší akci, aniž by byl přesvědčen o tom, že je vše řádně připraveno. Jenomže Stalin v této době nebyl osobou, která by mohla něco takového rozhodnout. Je tedy pravděpodobnější, že rozhodnutí o zahájení kolektivizace vzešlo z jednání Politbyra, na němž Jakovlev ubezpečil přítomné, že vše je připraveno a vše má pod kontrolou. Stalin byl v té době sice již neopominutelný politický předák s ohromnou podporou veřejnosti, který ve své funkci generálního tajemníka soustředil velkou moc, ale dosud neměl žádné pravomoci zasahovat do zemědělství, a ani k tomu v té chvíli neměl důvod. Bída, která následovala, je dílem jiných.

První vlna kolektivizace se soustředila do hlavních obilnářských středisek, kde již vznikly STS. Byly zorganizovány propagační oddíly (děti válečných vdov vyvolaly velkou spontánní aktivitu městské mládeže), které přesvědčovaly rolníky ke vstupu do družstev[390]. Na druhou stranu bylo zprvu rozhodnuto v ostatních oblastech kolektivizaci neprovádět.

Kromě toho se již dříve objevil další problém. Drobní rolníci nikdy nepoznali dělbu práce, která je potřeba při velkovýrobě. To byla (pokud vůbec) spíše záležitost velkých rolníků, kteří ovšem stáli na opačné straně barikády. Proto bolševici vyslali na venkov desetitisíce lidí, kteří sice o zemědělství nic nevěděli, ale zato měli zkušenosti s vedením kolektivů lidí.

389 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

390 ru.wikipedia.org/wiki/Коллективизация_в_СССР

Začátek byl úspěšný, a tak se rozhodlo dobře rozjetou káru ještě popostrčit a agitace se začala přesouvat i do oblastí bez STS. V lednu 1930 ÚV VKS(b) stanovil, že kolektivizace má proběhnout do konce pětiletky (do roku 1932) a v Povolží a na severním Kavkaze ještě o rok dříve. Ve skutečnosti bylo málo dostatečně rozumných lidí, kteří mohli cestu ke kolektivizovanému zemědělství prošlapat. Za této situace si místní mocní vysvětlovali vše po svém. Straničtí funkcionáři se snažili za každou cenu přinutit rolníky ke vstupu do kolchozů, aniž by chápali co potřeba je, a co není. Předháněli se v tom, kolik procent rolníků ‚kolektivizovali'. V krátké době tak bylo v kolchozech 57% rolníků.

Kolektivizace probíhala formou masívního vytváření zemědělských komun. Zatím by bylo bývalo daleko rozumnější vytvářet tovaryšstva, která by splnila jak politické zadání, tak i účel, a byla pro rolníky daleko přijatelnější. Podle A. N. Kosygina pracujícího později v družstevnictví na Sibiři, tehdejší ‚divoká' kolektivizace paralyzovala hospodářství a poničila existující síť družstev. Začátkem roku 1930 došlo k početným bouřím, kterých se účastnily sta tisíce lidí.

Ale přerušme teď popis událostí uvedený na wikipédii. Je i řada zcela odlišných zpráv. Mnoho rolníků si vstupem do kolchozů velmi rychle polepšilo a členství v družstvech si pochvalovalo[391]. Jsou to především zprávy z tisku té doby. V nejmenším nelze pochybovat o tom, že straničtí pistolníci dokázali na venkově nadělat hodně zla, ale pro velký počet rolníků již tato družstva znamenala velký přínos. Nedávné bída a hlad začaly ustupovat.

Zkusme nad celou záležitostí pouvažovat ještě trochu hlouběji. Zcela určitě tam, kde se kolchozů ujali rozumní lidé, kolektivizace rychle přinesla své plody[392]. Nešlo jen o STS, rozorání mezí a časové úspory (viz popis ruského zemědělství výše), ale především o nezávislost na kulacích.

Byl to Stalin, kdo snad zahájil kolektivizaci, a byl to zase on, kdo zatáhl za brzdu. Koncem ledna rozeslal nařízení, ve kterém varoval před terorem, a žádal soustředění se na konstruktivní budování kolchozů[393]. 2. března 1930 byl v tisku zveřejněn jeho článek Závrať z úspěchu[394]. V něm píše, že „*jádro přechodu venkova k socializmu je již zajištěno*". Ale na příkladech kolektivizace v Turkestánu a Severním kraji (viz Místopis) kritizoval porušování dobrovolnosti při zakládání družstev a ignorování místních podmínek. Stalin podrobil kritice konání místních úřadů, upřednostňování komun a obhajoval právo členů družstev na soukromé hospodaření.

Zasedání ÚV VKS(b) z 14. 3. 1930 označilo násilnou kolektivizaci za levicovou úchylku, postup kolektivizace se zastavil a řada místních funkcionářů byla postavena před soud. Mnoho rolníků opustilo družstva, řada družstev se rozpadla a členská základna družstev se k 1. 6. 1930 snížila na 24% rolníků. Ale i to je šestinásobek oproti stavu před začátkem kolektivizace.

Za Stalinova života se stať Závrať z úspěchu uváděla jako Stalinova snaha vyhnout se extrémům a klidným způsobem kolektivizovat venkov. Po jeho smrti se zdůrazňovalo, že Stalin tímto způsobem svedl svoji osobní zodpovědnost na místní funkcionáře a ‚pozadí' událostí zamlčel. To je ostatně vůbec zajímavé téma. Velmi často totiž, když se přetřásají ‚Stalinovy zločiny', mluví se o jeho krocích v ‚pozadí'. Přitom skutečnosti vypovídají o něčem jiném. Zatímco straničtí pistolníci nepřemýšleli a konali bezhlavě, Stalin své kroky promýšlel. Nic jiného v tom asi není. ‚Kroky v pozadí' Stalin samozřejmě zvládal naprosto bravurně, ale vedl je většinou tak, aby se mohla projevit skutečná síla situace. Naproti tomu jeho opozice a pomlouvači své cíle skrývali za líbivá

391 Победа колхозново строя; viz lukovzasocializm.narod.ru/5.html
Арюшенко О. Г.: О коллективизации; viz artyushenkooleg.ru/index.php/sssr-rf/o-kollektivizacii/
Martens L.: Запрещенный Сталин (hlava 4. Коллективизация); Яуза, Эксмо; 2011, ISBN 978-5-699-45040-4, viz www.great-country.ru/content/library/knigi/istoricheskaja_proza/ljudo_martens_drugoj_vzgljad_na_stalina/index.php

392 lukovzasocializm.narod.ru/5.html ad.

393 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

394 ru.wikipedia.org/wiki/Головокружение_от_успехов

hesla a populizmus, kterými zakrývali partikulární zájmy. Bylo to prostě přesně naopak, než zní všeobecně známé legendy.

Existuje také zajímavý dopis jistého agronoma-stážisty Medveděva Kalininovi. Autor v něm dělí kolchozy na tři skupiny[395]:

V první a nejpočetnější skupině vládne zmatek a život v nich je častokráte horší, než život samostatných rolníků. Neexistuje odpovědnost za práci, neexistují výkazy práce a výkonnost družstev je pod psa. Taková družstva se rychle rozpadají.

Druhou skupinu je možno nazvat ‚světlé zítřky'. Vedoucí činitelé se snaží, zvedli disciplínu a výkonnost, ale soustředili se jen na budování, takže veškeré zdroje používají na rozvoj hospodářství. Samotní rolníci žijí jen o něco málo lépe, než samostatní rolníci, především nehladoví. Kromě toho je předáci krmí sliby, že až postaví to a ono…

Třetí skupina se orientovala na rolníky. Není sice tak dobře technicky vybavena, ale věnuje pozornost potřebám lidí, zdraví, dostatku jídla apod. Lidé v nich jsou spokojení.

Vraťme se zpátky ke kolektivizaci. V létě 1930 byla úroda dobrá, ale v důsledku špatného řízení a zřejmě i vlivem rozpadu družstev zůstala část polí nesklizena. Místní funkcionáři se zaměřili pouze na výkup a rolníkům nezbylo osivo na další rok. V ještě horší situaci se ocitla zemědělská zvířata. Snaha rychle zavést velkochovy dobytka skončila na naprosté nepřipravenosti – stájí, krmiva, dokumentace a nedostatku zkušených a schopných vedoucích. Nastal velký úhyn zvířat, jejich stav se snížil. V problémech se ocitli rolníci z rozpadlých kolchozů. Jedním z nouzových opatření bylo rychlé vybíjení dobytka, pro který neměli krmivo. Na nějaký čas tím oddálili problémy s jídlem. Vedle toho řadě kulaků začalo docházet, že to přehnali a že z toho pro ně kouká velký problém. Proto začali intenzívně pracovat na ‚samorozkulačování', mimikrách a snažili se opticky zmenšit. Vybití, nebo rozprodej dobytka byl právě takovou zkratkou. Ve stejném smyslu také vedli agitaci: „Prodejte, nebo vybijte dobytek, stejně půjdete do kolchozů, tam budete používat stroje a traktory a peníze za zvířata se vám hodí." Vlastně stejně tak zapůsobila snaha, aby do kolchozů vstupovala nezadlužená hospodářství. Rolníci často před vstupem do družstev vyrovnávali prodejem dobytka staré dluhy[396].

V prosinci roku 1930 16. sjezd VKS(b) rozhodl o obnovení intenzívní kolektivizace. A zase byli rolníci nuceni vstupovat do družstev, a zase si funkcionáři honili trika a procenta, a zase se vedení družstev ujímali lidé bez znalostí a schopností takové podniky vést. V roce 1931 došlo k pokusu obnovit družstevní chovy zvířat záborem domácího skotu. Ke všem předchozím úbytkům dobytka se objevily i případy, kdy rolníci svá zvířata raději zabili. Navzdory legendám, toto zřejmě představuje jen okrajovou záležitost. Vzpomeňme, že Stalin v roce 1930 prosadil nařízení ponechat dobytek rolníkům, ale hysterie vítězila. Nové vyvlastnění posvětil v červnu 1931 ÚV VKS(b). Klasický ruský vtip říká *„mysleli jsme to dobře, ale dopadlo to jako obvykle"*. V březnu 1932 tento postup tentýž ÚV VKS(b) zase odsoudil.

Proti násilné kolektivizaci se samozřejmě objevily protesty. V roce 1930 OGPU registrovalo šest a půl tisíce hromadných akcí. Povstání proti kolektivizaci se celkem zúčastnilo asi dva a půl miliónu obyvatel. V roce 1931 byl zaveden přídělový systém v celém SSSR.

A ještě jedna záležitost.

395 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013
396 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

Zákon o třech kláscích

Máme tady legendami opředený zákon o ochraně vlastnictví státních organizací, kolchozů, družstev a společenských organizací ze 7. 8. 1932[397]. Zákon navrhl Stalin jako reakci na množství problémů s krádežemi kolchozního majetku. Jak poznamenávají Prudnikova a Čigirin[398], legendy pod emotivním obrazem, na němž jsou trestáni rodiče, snažící se ukrást na kolchozním poli pár klásků pro své hladové děti, skrývají krutou skutečnost hladem umírajících dětí, jejichž rodiče čestně pracovali na kolchozních polích, ale obilí kdosi ukradl…

Dosavadní trestní řád se ke krádežím stavěl laxně, protože bolševici a vůbec ruští revolucionáři vlastnictvím opovrhovali. Trestní sazby za krádeže činily nejvýše několik měsíců. Vyšší sazby se týkaly pouze osob, které za majetek zodpovídaly. Navíc probíhaly pravidelné amnestie, takže tresty prakticky dosahovaly nejvýše 6 až 8 měsíců. Jenže v této době realita začala přímo ohrožovat sovětské zřízení. Nejprve se sice zavedla zpřísňující opatření, ta však ničeho nedosáhla. Proto přišel na tu dobu mimořádně tvrdý zákon.

Ve svodkách OGPU té doby je hromada zpráv o krádežích kolchozní úrody, jak samotnými kolchozníky, tak i cizími lidmi. Krádeže to nebyly malé; spousta lidí se na kolchozním majetku chtěla přiživit a získávala na úkor družstevníků ohromné bohatství. Že se přitom občas i střílelo, je nabíledni. Příčinou byla absence povědomí o společenském vlastnictví.

Mimoto kulaci, ve snaze odradit rolníky od vstupu do kolchozů, zapalovali družstevní pole, sýpky a hospodářská stavení. I zde bylo nutno velmi tvrdě zasáhnout na ochranu zemědělské reformy. Dalším cílem, jak klasických kriminálních živlů, tak kulaků a odpůrců sovětského zřízení vůbec, se staly přepravované náklady.

Zákon postavil kolchozní majetek na úroveň státního a stanovil tvrdé tresty. Ničení a krádeže družstevního majetku a dopravovaných nákladů se staly trestem hrdelním, doprovázeným konfiskací veškerého majetku. Takové tresty se týkaly kulaků, banditů, ale i zodpovědných pracovníků (předsedů družstev, železničních zřízenců, státních úředníků). Členové družstev, samostatní rolníci a dělníci mohli za krádeže dostat do 10 let vězení. Polehčující okolnosti měnily trest smrti na 10 let vězení, netýkaly se však kulaků a banditů. Násilí a vyhrožování násilím vůči družstevníkům se trestalo 5 až 10 lety vězení a zákonem byly tyto tresty vyloučeny z amnestie. Protože brzy bylo zřejmé, že zákon je příliš tvrdý, vyšlo v březnu 1933 nařízení, vylučující z působnosti zákona drobné krádeže, krádeže z nouze a za polehčujících okolností.

Až dosud se v SSSR hrdelní tresty týkaly pouze vražd a teroru a pro justiční aparát bylo obtížné trestat takto krádeže. Na druhé straně strašnou situací zdivočelí družstevníci měli snahu pod tento zákon nacpat kdejakou drobnost, jako ukradenou hlávku zelí, či oněch pár utržených klásků.

Takový tvrdý zákon v době vzepětí krádeží a sabotáží jistě musel zvýšit počet poprav?! Nespěchejme, popisujeme přece nejdivočejší dobu známých lidských dějin! Podle Prudnikové a Čigirina počet trestů smrti naopak klesal. Zatímco v roce 1930 bylo odsouzeno k trestu smrti celkem 20 201 lidí (byl to vrchol boje s kulaky), v roce 1931 to bylo 9876 lidí a v roce 1932 již 3978 lidí. Toto jsou součty prvoinstančních rozsudků, velká část z uvedených rozsudků podléhala přešetření vyššími soudy, a ty mnoho trestů snížily.

A tak za prvních šest měsíců platnosti bylo na jeho základě zatčeno 127 318 lidí a z nich bylo odsouzeno 73 743 lidí. Nejtvrději se trestali zodpovědní pracovníci, tedy úředníci, komunisté a funkcionáři VKS(b). Politbyro ÚV VKS(b) (dále jen Politbyro) také odsouhlasilo zveřejnění několika takových případů, ovšem kdesi v lokálním aparátu to zamrzlo…

Následovaly další instrukce, které měly omezit divoké zatýkání. Dnes nám může připadat směšné číst, že zatýkat smí pouze milice, ale ne předsedové družstev, tajemníci stranických organizací a řadoví družstevníci. Koncem roku 1935 generální prokurátor Vyšinskij oznámil Politby-

397 ru.wikipedia.org/wiki/Закон_о_трёх_колосках

398 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

ru, že se pokyny nedodržují a Politbyro nařídilo přešetřit všechny případy souzené na základě tohoto zákona. Toto proběhlo během následujících měsíců. Týkalo se to celkem 115 000 případů, přičemž v 91 000 se zjistilo porušení zákona a přes 37 000 dosud vězněných lidí bylo propuštěno.

Zase je to prostě další důkaz, že vůdci bolševiků nebyli tak nelidskými, jak je zobrazují pověsti, a to přitom nejsme na konci popisu těch událostí. V tuto chvíli však zákon o třech kláscích opustíme a jen si řekneme, že jeho čas se naplnil 4. 6. 1947, kdy byl přijat zákon O trestní odpovědnosti za krádeže státního a družstevního majetku.

Hladomor

Chlebodárci Trockého a jeho strýčka měli o vývoji v Rusku své představy a bez skrupulí je prosazovali. Vystupňovaná ‚zlatá blokáda' znemožnila provádět běžné nákupy jinak než směnou za obilí. Vláda spoléhala na to, že vývoz vyrovná nákupy obilí v zemích, které ‚zlatou blokádu' nezavedly, chtěla obilí nakupovat například v Íránu[399].

Léto 1931 bylo suché, a to pro sklizeň znamenalo další propad. Špatná byla i organizace zemědělských prací. Velmi negativně zapůsobil nedostatek tažného dobytka. Sklizeň byla asi o pětinu nižší než v roce 1930. Do velkých problémů se tentokrát dostaly i kolchozy. Příčinou bylo to, že sovětská vláda se pokusila trh řídit stejným způsobem jako USA. Nakoupila od kolchozů obilí formou opcí, kolchozy tedy dostaly zálohu na příští úrodu a zavázaly se dodat obilí státu.

Vláda své závazky splnila, byť s problémy, ale s družstvy to bylo slabší. V řadě z nich vládl chaos a nasmlouvané obilí vůbec nebyla schopna vypěstovat. Proto se do kontraktů zařadilo obilí určené pro rolníky a obilí na sadbu. Ale ani to nestačilo, a proto výpadek dodávek části kolchozů se výkupní organizace rozhodly řešit tím, že ostatním kolchozům zvedly plán výkupu. Bez obilí zůstali všichni. Ministerstvo zemědělství to nijak neřešilo, ani žádný problém nehlásilo. Tím se zadělalo na ještě horší další rok.

Kromě toho se samozřejmě nepodařilo naplnit výkup skotu. Skot prostě nebyl. Existovaly i případy, kdy předáci podepsali kontrakty bez souhlasu kolchozníků, a ti odmítli zvířata vydat. Byly i jiné důvody, například nějaké to všimné, dobrá vodička, nebo tvrdší pěsti, někdy i zbraně. Kromě dalšího se zřejmě již v roce 1930 někde objevila snaha zabránit porážkám formálním výkupem, ale pro zmatek se to jen stalo zdrojem dalších problémů. Občas se do vedení kolchozů dostali kulaci, to potom například výplaty přestaly odpovídat výkazům práce, nebo se začali z kolchozů vyhazovat chudí rolníci.

Kuriozitou je číst o pětičlenné stranické organizaci, z nichž čtyři byli dobrovolníci ‚bílé' armády. Ještě lepší je kolchoz pojmenovaný ‚Cesta Iljiče' se čtyřmi kulaky, synem poměščika a synem jáhna, kde je předsedou člověk vyloučený z VKS(b). A tato partička se úspěšně věnuje ‚likvidaci zásob škodlivého alkoholu'[400]… Ale ano, kulakům ani nic jiného nezbylo. Aby netřeli bídu, již také do kolchozů vyrazili. Zjednodušeně lze říci, že kolchozníci udělali tu hloupost, že je jako ‚zkušené hospodáře' přijali. Ovšem starého psa novým kouskům nenaučíš, tak na to většinou tvrdě doplatili.

Ani organizace, zajišťující zásobování a výkup, nepracovaly dobře. Docházelo k dodávkám nepotřebné techniky, někde byla organizace výkupu pod psa. Anebo se obilí vykoupilo, ale shnilo na hromadách, protože ho nebylo čím odvézt. Třeba i proto, že přes výslovný zákaz se výkupní střediska zakládala zcela nesmyslně daleko od železnice, a rolníci by přitom neměli problém obilí přivézt na nádraží…

399 Стариков Н.: Голодомор или золотая блокада, www.youtube.com/watch?v=9A_OzdyxBjc
400 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

Tehdejší SSSR měl jen minimum velkých sýpek. Sýpky se dostaly pod kontrolu agilních pistolníků, kteří pocházeli z chudých rolníků a vší silou chtěli bídu ukončit. Že nagan (viz Slovníček) není vhodným pomocníkem správného hospodáře, nechápali. Kromě toho si nechtěli dobré bydlo kazit tím, že by v blátě a dešti objížděli kolchozy a průběžně dozírali na situaci (stejně většinou nevěděli, co je potřeba). Nechtěli si ani kazit jméno tím, že by přiznali chyby a že po splnění státních dodávek nezbylo obilí pro vlastní spotřebu a osev v příštím roce. A možná jen poslouchali Trockého…

Přiznejme si, že tak pestrý obrázek asi těžko kdo čekal. Každý hájil svoje zájmy a neohlížel se na ostatní. Také se již blíží vyvrcholení. Celá ta strakatá omáčka se brzy rozvaří a po ní zůstane cosi úplně jiného. Ale v tuto chvíli ještě stále působí ohromné síly a strašlivé spodní proudy a dělí lid do několika naprosto nesmiřitelných táborů. Vír událostí ještě mnoho lidí strhne do hlubin…

V roce 1932 se změnila pravidla výkupu. Z opcí sešlo, namísto toho se uzavíraly kontrakty na osetou plochu. Ministerstvo zemědělství dokonce vydalo jakousi vzorovou smlouvu, ale ta stála za starou bačkoru. Bohužel se podle ní uzavřela spousta smluv. To se ale týkalo pouze ‚třídně blízkých' kolchozníků a středních rolníků. Kulaci měli pevně předepsané dodávky.

Mezi problémy vzorové smlouvy patřily dva poněkud gumové pojmy: ‚předpokládaná výměra' a ‚průměrné výnosy'. Další byly asymetrické sankce. Ve vzorové smlouvě byly stanovené sankce za neplnění dodávek, ale pozdní platby penalizovány nebyly. Mnozí chytráci ve výkupu této slabosti využili a peníze, které měli odeslat družstvům jako platby za obilí, prostě ‚investovali' podle svých zájmů. (Pamatujme si to, za chvíli nás jistě napadne ještě jiné vysvětlení.) Zakopaný pes nebyl tehdejšímu průměrnému předsedovi družstva zřejmý a z toho pocházely další potíže.

Už víme, že hospodářských zvířat bylo po roce 1931 málo. Traktorů ostatně také. Proto se osevní plochy snížily. Nebylo prostě čím orat. Oznámit to ‚nahoru' znamenalo zahrávat si se ztrátou stranické legitimace. A když se na to přijde? Tak se tím pak teprve budeme zabývat. Kdyby jenom to. Po předchozím roce mnohde osivo neexistovalo (buď se obilí snědlo, nebo prodalo), přitom mnohé bylo pořízeno na státní úvěr. Tak se o tom raději nemluvilo. Spisovatel M. Šolochov (autor knih o ruském venkově) Stalinovi doložil, že v jeho rodném okrese se na hektar vyselo v průměru o 40% obilí méně, než se mělo. Najednou na státní dodávky bylo zapotřebí ne třetina úrody, ale i více než polovina. Místní potentáti včas neoznámili problémy z roku 1931, a tak sami strčili hlavy do oprátek.

Dalším faktorem se stala ‚neviditelná ruka trhu'. Ještě na jaře 1932 měly kolchozy právo prodávat na trhu přebytky. Zde byly ceny vyšší. Proto pro kolchozy bylo výhodné vykázat nízké výnosy a přebytky prodat. Podobně i samotní rolníci. Nezřídka prodávali ne svoje, ale kolchozní, či sovchozní obilí… Když si předáci stěžovali na nízké výnosy, nebylo vůbec jasné, jestli to je skutečnost, nebo to bylo rozkradeno, anebo na účet státních dodávek se obilí prodalo na volném trhu.

Protože státní dodávky vycházely z předpokládané výměry a odhadovaného výnosu, bylo důležité stanovit nějaký předpokládaný výnos. Sovětská vláda za tím účelem zřídila několik institucí, které se měly navzájem kontrolovat. Ovšem fakticky, za řádného přispění samotných rolníků, se stanovení výnosů stalo prakticky neřešitelným problémem.

Ještě jsme vynechali myši a plevel. Pole jak ementál, 70 myší na kubík plev… Jen poznámka Prudnikové, že občas nebylo jasné, co se na polích pěstuje. Zemědělské plodiny, nebo plevel? Agrotechnika raných družstev byla tragická. Již následující rok se osivo začalo pečlivě čistit, ale to přinese úrodu až příští rok.

Je ještě něco, odkud by mohl vykouknout nějaký další problém? No samozřejmě. Dosud jsme nemluvili o samotné sklizni. Tehdy nebyly kombajny, z kterých se zrno sypalo rovnou na auta a odtud se přímo sváželo do sil. Obilí se posekalo, nechalo se dojít na hromadách, svezlo se a mlátilo. Spousta možností, kde se obilí mohlo ztratit. A také se ztrácelo. I ‚ztrácelo'.

Tento rok prostě vedle dalších problémů vyvrcholil pasívní odpor rolníků k reformě, často měl až povahu sabotáží. Leckde se pracovalo jen naoko. Další problém spočíval v tom, že se pracovalo postaru, ale velkovýroba vyžadovala zcela jiný přístup. Tento rok třetina, ale možná až polovina obilí do sýpek nedorazila. Kolik z něj bylo ukradeno, také nikdo neví. Rolníci i kolchozy se pokusili vrátit se ke starému ideálu neplatit daně i tím, že prostě neosejí a nevypěstují. Ale vždy platilo, že ‚jak sklidíš, tak budeš žít'. I dříve byly velké ztráty, jenže v malých rozměrech zůstávaly omezené na drobného rolníka. Velká hospodářství kladou jiné nároky na agrotechniku, dodržení lhůt, organizaci práce i disciplínu. Je ještě jedna závislost. Čím více se v organizaci kolchozů činili ti, kteří si instrukce vykládali po svém, tím byly ztráty větší. Zároveň v těchto případech následoval útěk rolníků z kolchozů a pády samotných družstev. Ale ještě jedna zajímavost. Tam, kde se vedení chytlo za nos a začalo se trochu starat, rolníci se do kolchozů rychle vraceli. Pochopili, že přes veškeré problémy jsou kolchozy dobrým řešením a pojem ‚hospodář na svém' již netáhl.

Zkusme se konkrétněji podívat na to, kolik vlastně v době hladomoru bylo na Ukrajině potravin. Základem je obilí. Čísla uváděná Prudnikovou a Čigirinem jsou v tabulce 4 (původní tabulka přepočítána na milióny tun):

rok		**1930**	**1931**	**1932**	**1933**
hrubá sklizeň	[mil. t]	23,5	18,0	15,0	23,1
výkup a rekvizice	[mil. t]	8,0	7,1	4,2	5,2
podíl výkupu a rekvizicí	[%]	34	39	28	22
zůstalo na venkově	[mil. t]	15,5	11,0	10,9	18,0

Tabulka 4: Sklizně obilí v USSR na začátku 30. let[401].

Těch jedenáct miliónu tun je nějakých 350 kilogramů obilí na osobu, tedy necelý kilogram na den. To je přibližně o polovinu více, než kolik bylo za druhé světové války, kdy žádný hladomor nenastal. Ve skutečnosti bylo obilí ještě více, protože výkup se využíval pro zásobování měst. Opravdu zvláštní hladomor. Kam zmizelo obilí?

Ale pojďme dál. Nejen obilím živ je člověk. Máme i maso. Na Ukrajině bylo začátkem roku 1932 zhruba pět miliónů kusů dobytka. Během hladomoru dobytka ubylo jen o zhruba jeden a čtvrt miliónu kusů. No, kdyby tam byl opravdu hlad, snědlo by se skoro všechno!

Kromě toho na Ukrajině byly podniky, zabývající se lovem ryb. Azovské moře bylo v té době největším rybníkem světa. Velké, mělké a velmi bohaté na ryby. Ukrajinská vláda v roce 1932 zakázala ukrajinským rybářům uzavřít dohodu s celosvazovou organizací Glavryba, aby se výlov dostával pouze na ukrajinský trh. Celkem to bylo asi 170 000 tun ryb ročně. Proto v těchto letech na celém pobřeží moře, bez ohledu na konfiskace, nikdy hlad nenastal. To jsme uvedli pouze mořský rybolov, vedle toho existovaly řeky a rybníky, které ročně dávaly více než 20 000 tun ryb.

K tomu je nutno přičíst přes 40 000 tun ryb krymského rybářství, které dostalo koncem roku 1932 pokyn veškerý výlov nasměrovat na Ukrajinu, aby se tam omezil hlad. Vedle nijak nespecifikovaného soukromého rybolovu to je ohromné množství. Hladomor se stává ještě podivnější.

Předsedové družstev sténali, aby se jim snížily dodávky. Ty se však často podstatně zvyšovaly. Ale proč potom došlo celkově k poklesu výkupu? Lidé jsou si rovni, ale někteří si jsou rovnější? Svodky OGPU byly plné informací o zatajení úrody, k čemuž mohlo dojít pouze se souhlasem vyšších orgánů. Někdo z utajeného obilí přišel k balíku, jiný obilí musel dodat!

Víte, ty vyšší orgány se také musí krmit. Dovezte jim pár fůr obilí mimo dodávky jako doplňkové zásobování. Když nedovezete, nedivte se, až vám přijde příkaz dodávky navýšit. Nesplníte,

401 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

přijdou nic netušící nabuzení úderní komsomolci a vyberou vás do dna! Ta saň sahala vysoko, protože i vyšší stranické orgány to schvalovaly a na lidových komisariátech se v době největšího hladu roztáčely velké peníze. Mimo jiné i ze zvláštního zásobování.

Při vyšetřování vycházely najevo fantastické historky kovaných straníků, nikterak to stydlivých zlodějů! Tady máme kandidáty na ‚nevinné' odsouzence k smrti. Počkejme pár let! Nyní za nimi ale vyrůstaly řady hrobů.

Na venkově a v malých městech na východě SSSR nastal v zimě roku 1932 hlad. Poslové špatných zpráv nejsou žádoucí, proto se o situaci ‚nahoru' nereferuje a celý problém zůstává uzavřen na ministerstvu zemědělství a nižších správních úrovních, aniž by se podnikaly kroky k vyřešení. Zatím to není hladomor!

Když se problémy zamlčují a neřeší, přicházejí další. I v tomto případě přišlo pokračování. Přidalo se počasí. V zimě roku 1932 pomrzly ve velkém ozimy a v létě přišlo sucho. Organizace zemědělských prací zůstala špatná a z toho, bez ohledu na slabou úrodu, vyplývaly velké ztráty. Sklizeň v roce 1932 byla ještě asi o třetinu nižší, než v roce 1931. Na podzim 1932 v mnoha oblastech SSSR začali ve velkém umírat lidé. Po obvyklých silných prohlášeních místních funkcionářů přichází zjištění, že ‚král je nahý', ministerstvo zemědělství funguje pod psa, zatímco zubatá má žeň. Situace se vyhrotila natolik rychle, že se nepodařilo zajistit včas kompenzační nákupy v zahraničí. Vláda za dané situace pouze zredukovala výkup i vývoz[402], ovšem oheň již byl na střeše.

Někteří z hladovějících se pokusili odejít do měst. Ale tam již byly potraviny pouze na lístky a oni je neměli. Práci většinou v tuto chvíli neměli šanci najít, bylo jich příliš mnoho. A neměli síly vrátit se domů. A tak nezbylo než krást a mrznout na ulicích… Místní správa proto zakázala venkovanům opouštět svoje vesnice, tam měli přece jenom nějakou šanci přežít. Kruté, ale jiné řešení prostě nebylo. Ve městech pouze zvyšovali kriminalitu a epidemie. S tím souvisely další zajímavosti. Většina z těch, kdo venkov opustili, nebyli kolchozníci, ale samostatní rolníci. OGPU také odhalilo organizované skupiny, které lidi k odchodu do měst vyzývaly. Zajímavě vypadaly výslechy zatčených. Z nich vyplývalo, že rolníci vědí, že hlad je lokální. Proto také vyjížděli a nechtěli se vracet. Cítili, že hladomor je organizovaný. Byly i takovéto výpovědi: *„Teď máme jedinou možnost – vstoupit do kolchozu a začít pořádně pracovat… "* *„Toto se již dávno mělo stát, protože se hodně kolchozníků i samostatných rolníků přeměnilo na parazity."* Většinu zatčených dopravili na venkov, ale kdo chtěl, zůstal ve městech(!). Do měst dorazila i spousta dětí.[403]

Je zajímavé, že jakmile hladomor nastal, ‚zlatá blokáda' tak nějak sama od sebe vyšuměla. Západní státy nechtěly, aby byly jakkoliv s hladomorem spojovány, proto zcela potichu sankce zrušily a začaly hledat jiný způsob, jak se ‚strašáku socializmu' zbavit. Čirou náhodou v roce 1933 napochodoval do německého Říšského kancléřství jistý desátník s nacvičenými patetickými gesty a otevřeně mluvil o cílech na východě. Ano, je to Hitler!

Co se týče čísel, nedá se jim věřit. Během následující války bylo poničeno hodně matrik. Ještě ničivější byla vláda Chruščova. Chruščov patřil do party těch nejhorších organizátorů kolektivizace, žvanilů, které lze charakterizovat naprostou absencí uvážlivostí. Navíc, na co sáhl, to zkazil. Tito lidé po Stalinově smrti věnovali hodně úsilí, aby zakryli svoje vlastní skutky především z doby kolektivizace. (Osobní výhoda Chruščova spočívala v tom, že si nepamatoval, co řekl a co udělal včera, natož před několika lety. Ale svojí viny si musel být vědom.) Wikipedie uvádí 2 až 8

402 V roce 1931 byl vývoz obilí 5,2 miliónu tun a dovoz 172 tun. V roce 1932 vývoz činil 486 tisíc tun a dovoz 138 tisíc tun. Zrušily se všechny kontrakty, kromě politicky motivovaných.
Viz Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013
Podle ru.wikipedia.org/wiki/Коллективизация_в_СССР vývoz v roce 1932 vývoz klesl na 1,8 mil. tun, proti roku 1931 se zvýšil vývoz kukuřice (krmivo).

403 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

miliónů mrtvých v celém SSSR[404]. Toto rozpětí je uvedeno bez jakéhokoliv rozkladu, a je zřejmě pouze odhadem, postaveným na základě dalších pramenů. Ty většinou pocházejí právě z Chruščovovy doby. Jenomže lidé okolo Chruščova jednak bagatelizovali svoje zločiny, jednak zveličovali ‚zločiny' Stalina, tedy přesněji řečeno svoje zločiny, které na Stalina hodili. Vedle toho je ale dobré připomenout, že se uvádějí i výrazně nižší čísla. Kupříkladu Axell i Prudnikova[405] (s odkazem na zdroje ze 30. let 20. století) uvádějí odhad počtu obětí hladu asi na 1 milión.

Na výše uvedené stránce wikipédie se také píše, že v Povolží komise vedená Postyševem (viz dále) nechala konfiskovat obilí kolchozníků. Zle se na vývoji situace na Ukrajině podepsali i Molotov a Kaganovič, tedy lidé z blízkého okolí Stalina. Určitá Stalinova vina zde jistě existuje, ovšem myslím, že v poněkud jiné rovině. Rozebereme ji později.

Vážným problémem stanovení počtu obětí hladomoru ovšem je skutečnost, že současně s hladomorem probíhalo i ‚rozkulačování', ale velká většina zdrojů toto nijak nebere do úvahy – a počítá oběti dvakrát. Zatím zůstaňme u samotného hladomoru.

Ukrajinský ‚mezizpěv'

Když se řekne slovo Rus, spoustu lidí napadne slovo vodka. To je klasická asociace. A v tomto směru to zatím vypadá dost slabě. Zkusíme to napravit.

Samozřejmě, že palírny na Ukrajině existovaly, vždyť nějaký ten stakan vodky je pro mnohé borce něco jako plný prs pro kojence. A v této strašné době ne hladoví jednotlivci, ale i tisíci členné tlupy pořádaly na palírny organizované nájezdy[406]! Ve velkém odnášeli hromady kukuřice a obilí. Že by opravdu boj s hladem? Nenechte se mýlit, to nebyly hladové kraje!

Kdo to všechno organizoval? Kulaci tam samozřejmě nechyběli, měli přece nepominutelné zkušenosti, ale upřímně řečeno, oni neovládali masy, nejvýše pár podkulačníků. Organizátory nájezdů byli předsedové družstev a členové venkovských sovětů!

Nakonec samotný Stalin vyslovil v dopise tajemníkovi KS(b) Ukrajiny Kosiorovi znepokojení nad tím, že v některých místech Ukrajiny přestala existovat státní moc.

Objevilo se i další ‚kouzlo'. V této hladové době se na Ukrajině mlelo více obilí, než v předchozím roce, a navíc vznikla řada tajných mlýnů. Nejvíce tam, kde byl největší hlad. Týkalo se to především Odesské, Dněpropetrovské, Vinické a Charkovské oblasti. Odkud pocházelo obilí a kam se ztrácela mouka?

Prověrka OGPU v pekárnách také ukazovala na ztráty mouky, pekl se chléb hodně pochybné kvality. Lidé samozřejmě nadávali na bolševiky. Ačkoliv je obilí dost, používají se náhražky a někde mizí ohromné množství potravin. Kam se obilí ztrácí?

Již před časem se nám ztratili nepmani – spekulanti let dvacátých. Část z nich si pobyla ve věženích, část se uchýlila do měst, kam také dovandrovali propuštění. Do čeho se asi pustili? Prodavači v obchodech. Skvělá možnost, jak ‚černé' potraviny dostat do oběhu. Vznikla nová síť zajišťující redistribuci rozkradených potravin, a ta končila v obchodech dělnických čtvrtí s velkým počtem obyvatelstva, trvalými příjmy, a tedy velkou spotřebou zboží.

Takže se tedy nic nestalo! Vždyť to byly sovětské potraviny, které snědli sovětští lidé! Jen někde jinde… Jisté kapsy se při tom naplnily – a spousta lidí zemřela!

Ale ani teď jsme neskončili. Neúroda nezasáhla pouze sovětské kolchozní výkazy. Týkala se i okolních zemí. V tabulce 5 máme sklizeň pšenice v několika zemích:

404 ru.wikipedia.org/wiki/Голод_в_СССР_(1932—1933)

405 Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005
Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

406 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

	1931	1932	1933
	[mil. t)		
Bulharsko	1,74	1,31	1,51
Maďarsko	1,97	1,75	2,62
Rumunsko	3,68	1,51	3,24
Turecko	2,86	1,88	2,67
Jugoslávie	2,69	1,45	2,63

Tabulka 5: Sklizeň obilí v okolních státech na začátku 30. let[407].

V roce 1932 je zjevný propad. Tyto státy samozřejmě snížily vývoz, ovšem i tak měly v roce 1932 deficit asi 3 milióny tun pšenice. Nejhůře na tom bylo Rumunsko. A to je z Ukrajiny co by kamenem dohodil! Noční plavba běžné rybářské lodi tam i zpět a 6-10 tun obilí se dobře prodá. Prudniková s Čigirinem také upozorňují na vzpomínky rybářů na zabavování lodí úřady. Asi proto, aby rybáři nevozili kontraband, anebo… co s těmi loděmi dělaly?

Ale podle klasických pověr Stalin trpěl stihomamem ze špiónů.

Západní vane vítr

Vítězové občanské války velkoryse amnestovali poražené všech barev. Mnozí z nich takovou možnost využili, mnozí ovšem ne a odešli do ciziny. Tam pak přemýšleli o revanši. Za tím účelem založili i organizace, které začaly připravovat podmínky vhodné k návratu i pomstě.

Nyní to vypadalo velmi nadějně. Bývalí ruští průmyslníci soustředění v Paříži v organizaci Torgprom na předložené návrhy kývli souhlasně hlavou a vytáhli peněženky. Peníze putovaly do Polska a odtud na polskou diplomatickou misi do Moskvy. A jaké to byly návrhy? Poměrně prosté. V Sovětském svazu se zhoršovalo zásobování. Tak tomu pomůžeme, a to už nedá moc práce, aby se obyvatelstvo rozzlobilo a svrhlo tu prokletou sovětskou vládu. Potom se vrátíme a nastolíme pořádek podle svých představ!

Vedle Polska se zřejmě v Černomoří angažovala i Francie. Cílem byly úrodné oblasti Novoruska. Další zájemci jsou zřejmí: Rumunsko a Německo. Vyvolá se nespokojenost a pod hesly hájení lidských práv se během ‚oranžové revoluce' svrhne nenáviděný režim, Ukrajina se odtrhne od Ruska, dobrosrdečný Západ začne tleskat a NATO tam pošle své poradce. Ti naučí ‚Ukrajince' bojovat s ruskou hrozbou… Pardón, teď jsem se o pár desetiletí předešel!

Diverzi na území Ukrajiny rozvíjelo především Polsko s cílem destabilizovat situaci a v příhodný okamžik Ukrajinu přímo anektovat. Že v takový okamžik pošle k čertu ‚bílou' emigraci, bylo jasné, ale ti hoši mohou mezitím udělat nějakou šikovnou práčičku! Snažili se i Rumuni.

Na Ukrajinu byli vysláni ukrajinští nacionalisté, aby rozpoutali teror. OGPU na to přišla a začala rozkrývat rozsáhlé diverzní sítě. Kromě toho, přes veškeré povzbuzování, obyvatelstvo Ukrajiny na nějaké svržení ‚zlých' bolševiků nebylo vůbec žhavé. Tak se sáhlo ke spolehlivému prostředku. Není lepší způsob, jak vzbouřit lid, než nechat jej o hladu! Najednou sem zapadá i to zakrytí obilných děr (neúrody) v Rumunsku a Turecku!

Takže do jakých projektů průmyslníci investovali? Bylo jich asi víc, ale podstatné byly dva.

Prvním byla ‚investice' do veterinární služby. Vznikla síť, která místo, aby se starala o zdraví zvířat, šířila nemoci a naopak zdravá zvířata veterináři nechali utrácet. Dokonce na farmaceutických závodech SSSR se vyráběly falešné vakcíny, které se potom distribuovaly. Tento ‚spolek' dále zavedl v Sovětském svazu chov infikovaných kuřat, a ta se rozesílala do drůbežáren. Dalším

407 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

cílem bylo omezení počtu tažných zvířat, tím se měly ztížit zemědělské práce a omezit dostupnost masa na trhu. Vypadá to, že netroškařili a jejich dílem byly velké epidemie u koní, což se veteináři snažili svalovat na přetížení zvířat v kolchozech.

Druhou ‚investicí' se staly STS. Nesmyslná distribuce náhradních dílů vykonala své. Mimoto traktory potřebovaly i olej a naftu. Byla spousta způsobů, jak zajistit výpadky.

Ta slavná Stalinova špiónománie se také zrodila na hrobech hladem zemřelých.

V obou případech značnou část špinavé práce provedla místní inteligence. Doktoři, inženýři, ekonomové a úředníci. Pozdější rehabilitace těchto ‚nevinných obětí stalinských represí' tak vyvolává podivné asociace. I oni mají velkou vinu na hladomoru.

Jenomže u emigrantů a inteligence neskončíme.

Hladomor podruhé

Kostra událostí je sice dosti složitá, ale vypadá srozumitelně. Vcelku se vyjasnila pozice kulaků, rudé šlechty, části inteligence a emigrace, ale je to všechno? Nejasné jsou počty obětí a rozsah hladomoru.

V Sovětském svazu sběr statistických dat provádělo Центральное управление народнохозяйственного учета Госплана СССР. Podle něho na Ukrajině v letech 1932-1933 zemřelo celkem asi 2,5 miliónu lidí. Z toho mimořádná úmrtnost činila přibližně 1,5 miliónu lidí. Se započtením oficiálně uvedené statistické chyby vychází počet mimořádných úmrtí v rozsahu 1,2 až 1,8 miliónu. Odhady ze 30. let jsou příliš nízké? Jako by těch bizarností na stránkách této knihy bylo málo: klasický hladomor, jak byl v Rusku běžný, obvykle začínal někdy v zimě a končil v květnu. Začínal v okamžiku, kdy docházelo obilí a končil ve chvíli, kdy se objevila možnost opatřit si další potravu, ať už na poli, lovem zvěře, nebo rybolovem. Jenomže tentokrát tomu průběh úmrtnosti neodpovídal. Jednak ve městech na trzích nějaký nedostatek obilí nebyl, jednak úmrtnost dosáhla maxima až v červnu a držela se vysoko až do září, viz tabulka 6:

	1932		**1933**	
	narození [tis.]	**zemřelí [tis.]**	**narození [tis.]**	**zemřelí [tis.]**
leden	94,3	39,5	46,3	47,3
únor	76,2	43,8	37,6	77,5
březen	75,1	54,0	36,0	162,6
duben	66,2	58,3	33,8	202,0
květen	66,0	61,3	36,0	280,5
červen	60,7	68,8	38,4	395,4
červenec	70,4	70,0	39,9	313,2
srpen	67,4	62,7	49,4	132,6
září	61,4	55,1	45,4	76,4
říjen	59,5	59,3	42,7	56,8
listopad	49,3	49,8	35,5	40,3
prosinec	41,5	45,5	29,6	45,7

Tabulka 6: Porodnost a úmrtnost v USSR[408].

Je jen několik možností, jak to vysvětlit. Může to být hlad (ale proč by měl trvat i s novou úrodou?), může to být válka (ale ta nebyla), anebo to může být nějaká epidemie. A Prudniková

408 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

píše, že v té době skutečně nastala v SSSR nová pandemie malárie! Obyvatelstvo oslabené nedostatkem jídla napadla malárie ve své nejnebezpečnější podobě. Malárie dosáhla velkého rozšíření v době občanské války a po ní ustoupila. Další pandemie malárie v SSSR nastala začátkem 30. let. Největšího rozšíření dosáhla nemoc v roce 1934, tehdy však počet mrtvých byl výrazně nižší, než v předchozím hladovém roce. Proč – nevíme. Jen můžeme hádat, že v té době hlad nebyl a že sovětské zdravotnictví preventivní opatření (používal se postřik stojatých vod naftou) soustředilo na místa, kde se malárie projevila nejhůře. Kromě malárie se rozšířil i tyfus.

Hladomor zasáhl jen některá území. Kde tedy byl nejvážnější? V Odesské, Dněpropetrovské a Charkovské oblasti. V menší míře na Donbassu a ve Vinické oblasti, částečně v Malorusku a především v Novorusku a novoruských oblastech severního Podkavkazí.

Statistické údaje svědčí o dalších zajímavostech. Zatímco na Ukrajině se statistika úmrtí podle příčin ‚ztratila', v ostatních částech SSSR se zachovala. V té době na celém tom gigantickém území byl vysoký podíl úmrtí na infekční nemoci a otravy z jídla. Velký počet obětí představovaly malé děti. Lidé byli opuchlí, nikoliv atrofovaní. To pro hlad není typické. Spíše to vypadá na nějaké hromadnou otravu jídlem. V úvahu nepřipadá otrava masem (netýkala by se malých dětí) ani mlékem (byla by lokalizovaná). Zdrojem nemoci při takovém zasažení muselo být obilí, přesněji to, co v něm být nemělo. Něco takového mohlo způsobit plesnivé obilí. Ostatně hygienická a veterinární služba právě v tomto tehdy viděla největší problém. Autoři uvádějí možný popis událostí:

Na jedné straně problém vznikl na straně kolchozníků, kteří nevynikali pracovitostí a malé podíly na výkonech družstva a tedy i malé podíly na výnosech družstva[409] ‚doháněli' nočními návštěvami kolchozních polí s kosou. S tímto obilím se na veřejnosti ukazovat nemohli, a museli jej okamžitě ukrýt. A syrové, nevětrané a nečištěné obilí rychle putovalo do silážních jam. Proto se v něm rychle rozmnožily plísně. Podobná situace vznikla také v případech, kdy se družstva náhle rozpadla (důvody viz výše) a rolníci rychle zabírali úrodu bez ohledu na ostatní a neprovedli běžná sanační opatření. I v těchto případech se plíseň v zásobních jámách objevila. A další a asi největší problém představoval ‚černý' trh a ‚černé' mlýny bez jakékoliv veterinární kontroly.

Samotní rolníci si byli vědomi nebezpečí a pokud to šlo, konzumaci tohoto obilí se vyhýbali. Státní výkup chránila veterinární služba. Rolníkům však nějak nedělalo problém pustit plesnivé obilí skrz překupníky do prodeje.

Kromě toho v době bídy města organizovala zásobovací oddíly a ty venkov přímo drancovaly. Byla to záležitost městské mládeže, která neměla ponětí o nebezpečnosti plísní. A především úplatní funkcionáři, organizátoři rekvizicí, křiklouni, jinak také formující se rudá šlechta, získali v době hladu vrch, přebili sanitární opatření a namazali si kapsu. I na ně dojde.

Konečně to můžeme shrnout: ruské zemědělství se svojí staletou zaostalostí se stalo jevištěm, na kterém se kulaci, ve snaze zachovat svoje privilegované postavení, začali přetahovat s bolševiky. To využila ruská emigrace, západní tajné služby a Trockij. Ti se všichni dohromady snažili vyvolat hlad a následné povstání proti bolševikům. Při tom všem se ke spekulacím na trhu nechala zlákat i část bolševických funkcionářů. Vhodné podmínky vytvořila i slabá úroda v Rumunsku a Turecku, kam volný trh jako černá díra vysál spoustu čistého obilí a mimo jakoukoliv kontrolu do obchodní sítě vrhl velké množství obilí plesnivého. Za této situace lidé oslabení nedostatkem potravin snadno podléhali otravám. Do toho si svoji daň vybrala malárie a tyfus.

Lze také říci, že rolníci přes podporu vlády a státní investice, v tuto chvíli zklamali a velkou měrou se podíleli na rozkradení plně vyhovující úrody.

409 Velkým problémem doby začátku kolektivizace byla absence vědomí o společném vlastnictví a o dělbě práce. To je zase ‚zákon o třech kláscích'.

A ven z maléru

Zubatá byla strašlivou záležitostí, a tak se okamžitě začalo pracovat na nápravě. Ještě v roce 1932 začíná čistka na ministerstvu zemědělství a mění se organizace státního výkupu. O něco později je odvolán ministr zemědělství J. A. Jakovlev. Pro něj, jako pro mnoho jemu podobných, platí pořekadlo ‚kdo s čím zachází, tím také schází'. O několik let později končí na popravišti. Zcela po právu. Mrtvých za ním zůstalo dost.

A došlo k dalším změnám. Stalin v nevýznamné technické funkci generálního tajemníka ÚV VKS(b) převzal do podřízenosti organizaci zemědělství: řízení kolchozů a traktorových stanic. Skoro se chce říci, že jako by se kouzelným proutkem švihlo… Úroda roku 1933 byla vlastně dobrá, potíže se sklizní kupodivu nenastaly, zásobování potravinami v celém SSSR najednou probíhalo bez jakýchkoliv problémů a v roce 1934 byly zrušeny potravinové lístky. Krize skončila a v následujících letech, přestože se střídaly roky dobré a špatné, již hlad nenastal. Vedle všeobecného nadšení z nové Ústavy to byla hlavní opora Stalinova prohlášení „Žije se lépe, žije se veseleji".

Pojďme to probrat, v tuto chvíli to ještě tak radostné nebude. Špína se teprve musí smýt a zatím ještě ani není úplně zřejmé, kde ji hledat. V prvé řadě byl vydán zákaz obchodování s obilím v okresech, ve kterých nebyl splněn plán státních dodávek. Obilí, které se objevilo na trhu, podléhalo konfiskaci. Dalším opatřením byly ‚černé desky'. Pokud se vesnice dostala na tento seznam (neplnila dodávky do výkupu), byly z ní staženy státní a družstevní obchody a úvěry. Nikdo jim sice nebránil nakupovat zboží, ale k zásobování zbýval jen volný trh – za úplně jiné ceny.

Samozřejmě se mobilizovaly zdroje, které se vzhledem k naprosté bídě musely vytvořit dodatečnými dodávkami z obcí, kde hlad nenastal. Vlastní ukrajinské rezervy byly již začátkem roku 1933 zcela prázdné, proto se rychle uvolnily rezervy svazové. Z narychlo mobilizovaných zdrojů se v následných měsících a za velmi napjaté potravinové situace v celém Sovětském svazu, odeslalo na Ukrajinu přes 200 000 tun obilí, nepočítaje ohromné množství osiva a dalších potravin. Hladovějící dostávali potravinovou pomoc, ovšem museli se za to účastnit veřejně prospěšných prací, nejčastěji šlo o budování meliorací.

Vyhledávaly se bezprizorné a hladové děti. Dostávaly jídlo přednostně. Urychleně se pro ně vytvořil záchranný fond a vybudovala se celá síť výdejních míst. Ze záchranných fondů se ve školách krmily všechny děti. Všechny záchranné služby byly těžce přetížené. Jenom v Charkovské oblasti bylo v červnu 100 000 bezprizorných dětí. Navíc mnoho z nich mělo skvrnitý tyfus, který roznášely do přeplněných dětských domovů. Proto se dětem vyčleňovala kasárna, městské kluby a další možné budovy. Byla snaha se postarat o všechny děti.

Pro řešení akutních problémů byly sestavené trojky. Na okresní úrovni to byli: předseda VKS(b), předseda výkonného výboru a náčelník OGPU. Tam to bylo v pořádku. Vůbec, to vypadá tak, že ačkoliv Dzeržinskij byl již několik let po smrti, OGPU dosud drželo čistý štít a ručilo za dobrou práci. Většina svědectví té doby pochází odtud. Horší to bylo na vesnici, kde trojky tvořili předseda vesnického sovětu, předseda stranické buňky a předseda kolchozu. Přesně tito funkcionáři nesli zodpovědnost za velkou část bídy.

Nebyl čas hledat další lidi. Proto, ačkoliv zdroje uvolněné byly, místní chytráci to opět dokázali zaonačit podle svého. Nejhůře dopadly děti. Ke všem dalším podivnostem se ukrajinské svodky ztratily a dnes nemáme informace o skutečném rozdělení pomoci na venkově. S jedinou výjimkou, z které vyplývá, že velká část této pomoci se dostala těm, co ji nepotřebovali. Dochovala se však svědectví ze severního Podkavkazí a ta jsou prostě až zrůdná. Někde se nikdo neuráčil na výzvu oznámit, kolik mají hladovějících, a proto žádná pomoc nepřišla. Často se o pomoc hlásili i lidé, kteří zásob měli dost. OGPU si stěžuje, že se zapomíná na samostatné rolníky. Nepochybujme o distribuci – ano, ztrácelo se toho dost, případně si pro potraviny nějak zapomněli přijet. Jindy se kupodivu rozdělilo jiné množství, než dorazilo. Ano, chápete to správně. Rozdělilo se méně. Vr-

cholem je zpráva, podle které byly potraviny pro sirotky vydány, ale jejich pěstouni, sami sytí, nechali děti hladovět. A během celé té doby se objevila řada zpráv o tom, že se na venkově nacházely další a další jámy s obilím, a že některé samozřejmě patřily těm, co výpomoc dostali… Zlé stránky lidí v plné nahotě! Ale za to ‚Moskva' a jmenovitě Stalin opravdu nemohli.

Nařízením Politbyra proběhla čistka s cílem vyměnit členy vesnických sovětů a funkcionáře družstev za lidi nespojené s kulaky. Naneštěstí na venkově číst a psát uměli často pouze kulaci, bývalí ‚bílí', petljurovci a eseři. Na hladomoru měli příliš velký podíl. Před soud je postavena řada stranických funkcionářů a Politbyro pro ně žádalo vysoké tresty.

A pozor! Politbyro upozorňuje na násilnou ukrajinizaci jako jednu z příčin hladomoru! Ještě lepší je pokračování, že ukrajinizace probíhala masivně i na severním Podkavkazí a protože si to místní neuvědomili, stihl je hladomor. Podobně i v černozemním Rusku[410]. Nápravná opatření zahrnovala zastavení ukrajinizace a obnovu používání ruštiny v úřadech, školách, novinách a časopisech a výměnu zodpovědných pracovníků! Vzpomeňme, že hladomorem bylo zasaženo především Novorusko. Teprve teď vyšla najevo pravá barva ‚ukrajinské' zfašizované inteligence[411].

Přímo tragikomicky působí několik skutečností. Především pomoc ukrajinskému hladomoru musela přijít až z Moskvy. Místní úřady nejen zjevně nebyly schopny problém řešit, ale ani neměly přehled o místech, kde hlad je a kde není. Proto také následky dosáhly takového rozsahu. To je přitom ten lepší pohled na události. Pravděpodobnější scénář se opravdu zakládá na tom, že charismatický N. Skripnik[412] se prosadil na Ukrajině s podmínkou, že bude krýt řadu nacionalistů (spíše fašistů), kteří svoji pozornost řídili především ‚národnostní otázkou'. Způsobit hladomor v nepoddajných částech Novoruska pro ně nebyl problém. Jednak tím lámali odpor proti ukrajinizaci, jednak, nadávaje na Moskvu, brečeli na hrobě svých vlastních obětí a navíc si namastili kapsu spekulacemi a černým vývozem. Samotný Skripnik příliš netrpěl pochybnostmi o svém konání a jakákoliv nařčení odmítal. Vina dalších nebyla menší. Kosior a Čubar jsou další silné figury na politické šachovnici té doby. NKVD brzy začala jejich vinu vyšetřovat. Výsledky se ovšem dostavily teprve po pádu lidového komisaře vnitra Jagody (viz Životopisy).

Samozřejmě se zatýkalo. 10 249 nejvážnějších případů soudilo přímo OGPU. Z těchto lidí bylo 3 349 kulaků. Byli to zřejmě místní funkcionáři. V další skupině zatčených bylo 10 179 spekulantů, mezi kterými bylo dokonce 8 323 kulaků a nepmanů. Potrestání těchto lidí prostě bylo nutné. 8 881 lidí bylo postaveno před soud za rozkládání kolchozů a agitování proti práci. Z nich čtvrtinu představovali petljurovci a machnovci, pro změnu diverzanti z Polska a Rumunska. Předsedové družstev, členové představenstva i sovětů, účetní, brigadýři, zkrátka funkcionáři, mezi nimi spousta kulaků, ‚bílých', machnovců, ‚růžových'. Jeden byl odsouzen za znásilnění, další za zpronevěru, třetí za vraždu, čtvrtý byl dříve bandita – a všichni se sešli v jednom družstvu! Zatýkala se i nacionalistická inteligence, za katrem skončily stovky vědců a publicistů, stejně jako asi tisícovka pracovníků organizací, řídících kolchozy a zemědělské zásobování.

Je zajímavé, že ministerstvo zemědělství jako instituce zůstalo a zůstal i ministr, tentokrát M. A. Černov. Ve wikipédii se uvádí[413], že *„jeho účinkování spadalo do druhé pětiletky, kdy se posilovala materiálně technická základna kolchozního hospodaření a zvýšila se výkonnost zemědělství"*. Neměl to špatně zařízené, důležitou práci za něj dělal někdo jiný, on jen sklízel chválu. No,

410 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013
Материалы февральско-мартовского пленума ЦК ВКП(б) 1937 года;
viz www.memo.ru/history/1937/feb_mart_1937/index.htm

411 V této knize se okrajově věnuji tomu, co v sovětských dějinách dostalo označení ‚nacionální úchylka'. Zde máme její nejtragičtější dopad.

412 Viz Stručné životopisy významných osobností.

413 ru.wikipedia.org/wiki/Чернов,_Михаил_Александрович

on ve skutečnosti ukončil svojí pozemskou pouť ještě o pár měsíců dříve než J. A. Jakovlev. Nedostatek práce prostě vede k nedobrým myšlenkám a nedobrým skutkům…

Hlavní změna proběhla uvnitř kolchozů, týkala se organizace a přípravy prací, ochrany majetku včetně úrody a zaangažování lidí na výsledcích. Začaly se vyhlašovat soutěže, na druhé straně byla propuštěna řada funkcionářů. To vše zcela změnilo situaci na venkově. Lidé začali vidět v práci smysl a vše šlo podstatně lépe.

Změnila se i pravidla státních dodávek. Zavedly se pevné dodávky (s povahou daní) ve výši 310 kg na hektar, případně 250 kg pro hospodářství, která využívala STS. Úlevy pro STS souvisely s tím, že za služby STS se platilo úrodou, což se také považovalo za druh státních dodávek. V roce 1933 byl plán výkupu splněn místo plánovaného data 1. 1. 1934 již 20. 11. 1933, ačkoliv byl během sklizně zvýšen. Rolníci navíc do výkupu dodali velkou část vlastních podílů obilí (nyní dosahovaly více, než tunu na družstevníka). Rolníci sice mohli obilí prodat na volném trhu, ale uvědomili si, že výkup představuje velkého odběratele a nějaké to troškaření na tržnicích nedává smysl.

Přebytky na venkově byly ohromné a rychle začaly proměňovat samotný venkov: dřevěné chalupy se proměňovaly na zděné, budovala se infrastruktura kolchozů i společenská zařízení obcí a investovalo se do inženýrských sítí. Teprve v tento okamžik, po úrodě roku 1933, se situace na venkově uklidnila a fakticky skončila občanská válka.

Ještě si uvědomme jednu věc. Družstva (ať už v jakékoliv podobě) zakládali rolníci a byli to pouze oni, kdo do družstev vkládali majetek. Družstevníci měli jisté úlevy na daních, ale to bylo vše. To znamená, že samotné združstevnění nic na bídě rolníků neměnilo. Kromě toho bylo nutno vytvořit vědomí společného vlastnictví a společné práce. S proměnou situace na venkově rychle do kolchozů začali vstupovat i rolníci, kteří až dosud zůstávali samostatní. Viděli velmi dobře ohromnou prosperitu. I proto byla kolektivizace nakonec úspěšná.

Na venkově se objevily velké státní investice v podobě traktorových stanic, ale ty pro rolníky a kolchozy měly povahu placených zápůjček. Jak veliká ta investice byla? Začátkem roku 1929 sovětské zemědělství disponovalo 18 000 traktory a 2 kombajny. V roce 1933 už to bylo 148 000 traktorů a 14 000 kombajnů a v roce 1941 již 684 000 traktorů a 182 000 kombajnů. Bylo to hodně, ale přišlo to až po kolektivizaci.

Během následujících několika let se venkov rychle měnil. Prvně po několika staletích ruský venkov nehladověl. Okolo roku 1940 venkov nejenže nehladověl, ale byl také vybaven výkonnou mechanizací a silně poklesl podíl těžké fyzické práce. I díky rychle budovaným zdravotnickým službám klesala dětská úmrtnost a začala se prodlužovat průměrná délka lidského života. Životní podmínky na venkově se podstatně vylepšily a byly příčinou zbožštění člověka, který to celé vymyslel, prosadil a dotáhl do zdárného konce. Tedy Stalina.

Pár čísel na závěr

Prudniková s Čigirinem pro zajímavost vyhledali v oficiálních statistických údajích Ukrajiny výsledky sklizně oněch let, viz tabulka 7:

rok	1928	1932	1933	1934	1935
zrniny celkem [tis. tun]	13 886	14 657	22 297	12 335	17 660
pšenice [tis. tun]	3 342	3 094	8 411	3 946	6 734

Tabulka 7: Sklizeň zrnin dle statistických údajů Ukrajiny[414].

V roce 1928 měla být dobrá úroda, zatímco v roce 1932 neúroda. Skutečná neúroda nastala teprve v roce 1934, ale to už není zaznamenán hladomor. I toto je jen dalším střípkem v mozaice,

414 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

která tvrzení o zlém Stalinovi, jako by záměrně vyvolávajícímu hladomor, mění na pouhopouhou nehoráznou lež.

Rozkulačování

Sovětská moc se nikdy ke kulakům nestavěla pozitivně. Mějme však na paměti, že proti kulakům se stavěly především široké vrstvy rolníků a v důsledku averze příchozích z venkova i obyvatelé měst. První kroky v boji proti kulakům provedly ‚výbory bídy'. Tou poslední kapkou, kterou přetekl pohár trpělivosti, bylo ‚obilné spiknutí'. Napjatá potravinová a vnitropolitická situace přiměla představitele státu přehodnotit priority a po době umírněných prohlášení se začal hledat způsob, jak se kulaků zbavit. Stalin v té době byl pouze jedním z členů Politbyra, byť měl již v té době asi nejlepší pověst. V roce 1930 prohlásil Kalinin o ‚rozkulačování': „*… je tvrdé… ale je to absolutně nutné, protože zajišťuje zdravý rozvoj kolchozního organizmu v budoucnu, chrání nás před řadou problémů a ohromnými lidskými ztrátami v budoucnu*"[415].

Prudniková ovšem dále upozorňuje, že ve skutečnosti tehdejší bolševické vedení bylo pouze ve vleku událostí. Jistý vliv měli místní funkcionáři, jejich možnosti však po atacích a výhrůžkách kulaků končily se vzepětím emocí rolníků. Často docházelo k oboustrannému násilí, nezřídka s použitím střelných zbraní. Končívalo to tak, že rolníci vtrhli ke kulakovi a oznámili mu, že má tři dny, aby vypadl, kam se mu zachce – a vzápětí začalo marodérství. Ženy a děti většinou odcházely k příbuzným a muži k banditům, případně do měst. Ani tam nebyli vítáni, protože vládla obava z toho, že se budou podílet na rozvratné činnosti. Kulaci, na které nedošlo na počátku a včas si uvědomili svoje vyhlídky, raději svoje majetky rozprodali, případně i zničili a odešli do měst.

Při zajímavé besedě dvou historiků, Dmitrije Pučkova a Borise Julina[416], padl názor, že z rozkulačování bolševici (jako mocenská elita) nic neměli. Na celé akci vydělal pouze ruský venkov. Kulaci byli nejvýznamnějšími narušiteli zákonnosti v SSSR, oni v sovětském (občinovém) zřízení prosazovali liberalizmus. K tomu silou svojí moci a bohatstvím stavěli veřejné mínění proti sovětskému zřízení, organizovali vraždy a vydírání, vytvářeli problémy ve výkupu potravin apod. Byli trvalým zdrojem napětí na sovětském venkově.

Původně rozkulačování prováděli zcela spontánně samotní rolníci. Postupně, aby omezily divokost, začaly se do toho vkládat místní orgány. Začátkem roku 1930 se tomu již věnovaly orgány vyšších územních celků a jako poslední stanovila pravidla sovětská vláda. To bylo 30. ledna 1930. Ale to již vlastně bylo více méně s křížkem po funuse.

Řada akcí sovětské vlády, včetně kolektivizace, byla silně chaotická. V případě rozkulačování se ale prosadila jasná pravidla. Úvahy o rozkulačování počítaly nejen s bohatstvím kulaků, ale i s jejich společenskými vazbami. V okolí kulaků byla řada lidí, kteří jim byli oporou, a právě vazby na ně se staly hlavním cílem celé operace. Koncept akcí zahrnoval oddělení vůdčích osobností od ostatních (podkulačníků) s vyčleněním dalších silných kulaků a polopoměščiků[417]. Filozofie celé akce předpokládala, že rozkulačování bude úspěšné pouze v takovém případě, kdy kulaci nejenže pozbudou majetku, ale budou především zbaveni svého společenského postavení. Ačkoliv se to dnes pod tlakem protisovětské a protistalinské propagandy nezdá, byla evidentní snaha mini-

415 Прудникова Е. А.:Сказка о десяти миллионах,
viz www.e-reading.club/chapter.php/1010958/0/Prudnikova_-_Skazka_o_desyati_millionah.html

416 Беседы Дмитрия Пучкова: историк Борис Юлин о коллективизации,
viz politikus.ru/video/39104-besedy-dmitriya-puchkova-istorik-boris-yulin-o-kollektivizacii.html
nebo oper.ru/video/view.php?t=852

417 Takto se označovali kulaci, kteří pronajímali půdu.

malizovat dopady rozkulačování na společnost. Byla také stanovena procenta, ovšem pouze proto, aby se omezil rozsah tvrdých řešení a nebyli zasaženi ‚nekulaci'. Kromě toho byla i možnost vyloučit ‚nadějné' kulaky z potrestání. V takovém případě proběhla pouze konfiskace části majetku a kulak se proměnil na středního rolníka. Propracované a promyšlené směrnice rozkulačování ukazují na pečlivé tvůrce. V SSSR z té doby jsou takoví známi pouze mezi lidmi z okolí Stalina.

Konfiskovaný majetek se převáděl do kolchozů na podíly nejchudších rolníků jako nedělitelný fond a tito rolníci ho nemohli vystoupením z kolchozu získat do soukromého vlastnictví.

Kulaci a jejich pomocníci byli rozděleni do tří skupin[418]. První skupinu představoval tzv. kontrarevoluční aktiv, to byli lidé, kteří vedli ozbrojený odpor proti sovětské moci a měli rozhodující slovo v místních protisovětských událostech. Druhou skupinu představovali jejich rodinní příslušníci, ostatní velcí kulaci a polopoměščici (pronajímatelé půdy), zdroje moci kulaků. Třetí skupinu tvořili ostatní – kulaci méně angažovaní a lidé s kulaky spojeni, především podkulačníci. O tom, kdo byl nebo nebyl kulakem, nerozhodovali bolševici, ale místní schůze drobných a chudých rolníků. A tak se nakonec mezi kulaky dostali i tací, kteří nebyli oblíbeni. Celkový počet rozkulačených byl podle Zemskova někde do 3,5 miliónu lidí. Toto číslo zahrnuje i divoké rozkulačování, to úředně organizované potom zahrnuje asi 2,3 miliónu lidí, včetně ‚příměsí', viz dále. Prudniková i Zemskov ovšem tvrdí, že asi 20 až 35% vysídlených kulaků bylo úřední cestou rehabilitováno a byl jim vrácen majetek. Kolem roku 1940 v kulackém vyhnanství zůstávalo asi milión lidí.

Svoji roli v počtech sehrály i další záležitosti, to jsou ty příměsi. Byl to nacionalizmus – mezi kulaky skončilo nějak moc národnostních menšin, především neoblíbených Poláků. Podobně lze hodnotit vysídlení Finů z okolí Leningradu v roce 1935. Další skupinu tvořily polokriminální živly; to byl vedlejší dopad zavádění občanských průkazů ve velkých městech. Tyto občanské průkazy se ostatně začaly zavádět právě proto, aby se zabránilo zneužívání sociálních dávek a získala se kontrola nad recidivisty. Zvláštní kategorii tvořili i Cikáni, kterých se takto snažila zbavit především Moskva a okolí. Byli vysídleni do prostoru Tomska – ale rychle se rozutíkali na všechny strany a všemocné NKVD s tím ani nezačalo nic dělat. NKVD se také nijak nezabývalo případnými útěky za hranice – ale ani těch asi moc nebylo.

Kontrarevoluční aktiv byl postaven před soud. Pro potřeby tohoto mimořádného kroku nastoupily podle vzoru let občanské války mimořádné tribunály zvané trojky (viz Slovníček). Majetek kulaků se konfiskoval a byly i hrdelní tresty. Do této kategorie spadli především ti, za nimiž bylo hodně mrtvých. Co se týče počtu lidí, kteří do této kategorie spadali, je zde problém v tom, že jsou zařazeni do poměrně širokého spektra delikventů a nelze je samostatně vyčíslit. Demagogové zřejmě nebyli spokojeni se zjištěnými čísly, proto je neuvádějí.

Ostatní dvě skupiny skončily přesídlením. Druhá, zahrnující 1 169 722 lidí byla vysídlena do vzdálených končin a třetí, zahrnující 633 670 lidí, byla vysídlena v rámci újezdu (viz Slovníček). Jejich postavení se zřejmě podobalo postavení ‚vnitřních' vyhnanců doby Ruské říše. Můžeme jim říkat ‚kulačtí vyhnanci', obvyklé ruské označení je спецпереселенцы[419]. Byli zbaveni volebního práva. Z toho vyplývala i další právní omezení, například možnost vést soudní spory, získat specializovanou lékařskou péči atd. Kromě dalšího se jich také netýkala branná povinnost.

Přesídlením nastaly vyhnancům krušné časy. Byla to doba vzedmutých emocí a po jistou dobu i hladomoru. Ani sovětský aparát nebyl příliš spolehlivý. Mnozí činovníci se na kulaky dívali zle a ignorovali nařízení vyšších státních orgánů, i základní lidské potřeby. Na druhé straně bylo vysídlení předmětem pečlivého dohledu. Když v jakési skupině úmrtnost při přesunu dosáhla 3,3 %,

418 ru.wikipedia.org/wiki/Раскулачивание,
ru.wikipedia.org/wiki/Кулак_(крестьянин)
ru.wikipedia.org/wiki/Сталинские_репрессии

419 Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм, 2014

bylo to již předmětem zvláštního vyšetřování lidového komisaře vnitra Jagody a následovalo přísné potrestání viníků[420]. I to je zajímavý střípek nezapadající do mozaiky obvyklých legend.

Boris Julin říká, že za Stolypina byli rolníci vystěhováváni bez jakéhokoliv zdůvodnění, zatímco během kolektivizace se vystěhovávali jen za trest. Ke všemu dalšímu je nutné mít na paměti, že to byla doba hladomoru, kdy v celém SSSR byl kritický nedostatek potravin. To se samozřejmě odrazilo i v potravinovém zabezpečení vyhnanců. V roce 1933 se pracovní výkonnost vyhnanců snížila až o 25%, řada z nich se dokonce stala zcela nezpůsobilá práce a mnoho jich zemřelo. Jakmile největší krize pominula, podmínky vyhnanců se rychle vylepšily, viz tabulka 8.

rok	porodnost	úmrtnost	uprchlo	z uprchlých vráceno
1932	18 053	89 754	207 010	37 978
1933	17 082	151 601	215 856	54 211
1934	14 033	40 012	87 617	45 443
1935	26 122	22 173	43 070	33 238
1936	27 617	19 891	26 193	23 075
1937	29 036	17 037	27 809	17 384
1938	31 867	15 961	9 712	10 939
1939	33 716	16 691	7 345	8 290
1940	32 732	16 401	4 430	4 562
celkem	230 258	389 521	629 042	235 120

Tabulka 8: Populační vývoj vysídlených[421].

Všimněte si několika výrazných bodů:

1. Po hladomoru rychle klesala úmrtnost a v roce 1935 porodnost převýšila úmrtnost.
2. Největší úbytek vyhnanců představovali uprchlí. Pokud se tito po útěku nepokoušeli vrátit do místa předchozího bydliště, nikdo se jimi dále nezabýval. Pokud se vrátili do místa bydliště, přišla na orgány dozírající na vyhnance zpráva a ty se postaraly o návrat hříšníků do vyhnanství.
3. V roce 1938 navrátilci početně převážili uprchlíky. Asi ½ z nich byli dobrovolní navrátilci.

Řada vyhnanců kolonizovala dosud nevyužívanou půdu. Vyhradila se pro ně půda mimo kolchozy a byli ponecháni jako soukromě hospodařící rolníci. V tomto případě nebylo účelem nic jiného, než přerušit spojení kulaků s podkulačníky a k tomu se ti lidé nemuseli odesílat příliš daleko. Je těžké si to celé představit, ale osobně si myslím, že majetek i nemovitosti rozkulačených si rozebrali místní lidé a přitom se uvolnil nějaký bídný statek, který osídlili nově příchozí ze sousedních obcí. Tedy v zásadě žádná radost, ale ani beznaděj.

No, a co bychom tak mohli čekat. Nakonec ‚zlí' bolševici začali budovat kulakům pod nosem i STS a sami kulaci proto brzy zakládali tovaryšstva[422]. Kromě toho zřizovali i výrobní družstva a koncem třicátých let se právní postavení jimi zřízených institucí zcela narovnalo. Bývalí kulaci se mnohde rychle vzchopili, znovu vybudovali svoje hospodářství, až v dozírajících orgánech zavládla obava, jestli se jako kulaci nevrací zpět. Existovalo i nařízení ponechat kulakům majetek

420 Разведопрос: историк Борис Юлин о кулаках, viz www.youtube.com/watch?v=N8HIT0vWjO0

421 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

422 Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм, 2014, ISBN 978-5-4438-0677-8
Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

nutný pro založení nového hospodářství, včetně peněžních prostředků ve výši 500 rublů na rodinu, což nebylo tak málo peněz. O takovém bohatství se chudým rolníkům mohlo jenom zdát…

Velká část vyhnanců byla umístěna do klimaticky tvrdých končin Severního kraje (viz Místopis) a přežít v nich vůbec nebylo jednoduché. Proto jim vláda uvolnila úvěry a další hmotné prostředky na vybudování bydlení a základního zajištění. Někteří kulaci se zadlužili a dokonce zapadli i do dluhové pasti, v jaké sami dříve drželi chudé rolníky. Na rozdíl od jejich vlastních dřívějších obyčejů jim stát část dluhů prominul. V Severním kraji vyhnanci kolonizovali nehostinné končiny a čekala je těžká práce při těžbě dřeva, nerostů, lovu ryb a stavbě silnic a mostů. Na druhé straně se stali řádnými zaměstnanci a byli normálně placeni jako dělníci a jako dělníci byli i pojištěni. Pokud se byli schopni tomuto prostředí přizpůsobit a byli dost silní a zdraví, neměli s touto prací problém a někteří si ji dokonce i pochvalovali. Možná i proto, že do těchto končin dosahovala ruka jednoho ze Stalinových lidí – Kirova, člověka dělného a velmi rozumného.

Vyhnanství se často týkalo jen mužů. A co jejich rodiny a známí? Rodiny měly snahu se spojit, a známí se měli zájem navštěvovat. OGPU vydalo oběžník, kterým výslovně stanovilo, že vyhnanci mohou být v místě svého pobytu neomezeně navštěvováni a jejich rodinní příslušníci a návštěvníci nepodléhají v místě pobytu vyhnanců žádnému omezení. Byly i způsoby, jak se vyhnanství zbavit. Bylo možné přijmout práce nezpůsobilého vyhnance do své péče – a tak ztratit statut ‚vyhnance'. Děti vyhnanců po dosažení 16 let se stávaly plnoprávnými občany bez jakéhokoliv omezení. Sice se to zprvu týkalo pouze dětí ročníků 1922 a mladších, ale později se statutu vyhnance zbavily i starší děti. I sňatek s ‚nevyhnancem' zbavoval vyhnance cejchu. Kromě toho B. V. Julin tvrdí, že nařízením NKVD byly z vysídlení vyjmuty rodiny s malými dětmi a ty, které se staraly o nemohoucí[423].

Co se týče vzdělání, byla mezi kulaky obecně lepší situace, než mezi ostatními rolníky. Asi ¾ z nich byli gramotní. V prvních letech v místech vysídlení většinou školy nebyly a do škol chodily pouze 3% dětí vyhnanců. Jakmile se situace jen trochu zklidnila, převládl názor, že vzdělání pomůže s převýchovou kulaků, a proto se pro děti vyhnanců i pro ně samotné začaly ve velkém zřizovat školy. V roce 1938 přímo v sídlištích vyhnanců existovalo vedle řady národních a základních i 136 středních a 230 učňovských škol. Dětem vyhnanců se nekladly žádné překážky ve studiu na ostatních sovětských školách, včetně vysokých. Děti po studiích neměly žádná omezení. Pro vyhnance se zřizovaly i knihovny, kina apod.

Práce vyhnanců byla těžká, ale slušně placená a vyhnanci, jako zaměstnanci státních podniků, měli i sociální pojištění. Jediným rozdílem oproti řádným zaměstnancům bylo to, že jim strhávali 5% mzdy na ‚administrativní zajištění'. To trvalo do roku 1936, kdy řada podniků zcela svévolně přestala s odkazem na paragraf 135 nové Ústavy tento paušál vyhnancům strhávat a převádět je ve prospěch NKVD… NKVD že je ta všemocná a strašlivá organizace zcela svazující život v SSSR, před kterou se všichni třásli? Kromě toho: ta Ústava měla přídomek ‚stalinská' (viz Slovníček) – zase to musel být ten strašný tyran, kdo navracel kulakům občanská práva.

Samotné vyhnanství bylo většinou stanoveno na 5 let. To se netýkalo lidí, kteří byli úřední cestou zbaveni kulackého cejchu – a těch bylo, jak tvrdí Zemskov i Prudniková, poměrně dost. Další část vyhnanců byla omilostněna na základě dobrého chování – to se týkalo let 1932-1934. Tehdy těmto osvobozeným z vyhnanství úřady poskytly bydlení a pozemky v místě jejich původního nebo jiného zvoleného bydliště. Potom přišla ta nová stalinská Ústava a ta vyhnancům vracela občanská práva bez jakýchkoliv omezení. Vyhnanci se proto začali domáhat možnosti návratu a nějaký čas tu možnost skutečně měli. Nakonec ale převážil zájem na kolonizaci, a byť se vyhnancům volební právo vrátilo, možnost opustit místo pobytu jim byla výnosy ÚVV z let 1935 a 1937 odepřena. Podle Zemskova počet úředně osvobozených dosáhl asi 100 000 lidí.

Mnozí vyhnanci sice uprchli a nebyli lapeni, ale jejich společenské postavení nebylo dobré. Nemohli se vrátit do sobě známých končin, hlásit ke své minulosti, měli potíže s dokumenty a vra-

423 Разведопрос: историк Борис Юлин о кулаках, viz www.youtube.com/watch?v=N8HIT0vWjO0

celi se do úplně jiného prostředí, než z jakého byli vypuzeni, do prostředí s již zcela odlišným hodnotovým žebříčkem. Přitom útěk často znamenal útěk od již vybudované existence, postaveného domu a celkového hmotného zajištění. Mnozí uprchlíci se tak dočkali především rozčarování. To všechno byly vážné problémy v rovině mravní, psychologické i hmotné a vedly k tomu, že počet utečenců rychle klesal a mnozí se rychle a sami vraceli zpět do vyhnanství.

Část vyhnanců byla umístěna do budovaných průmyslových areálů na Uralu, v Kuzbassu a dalších oblastech. Specifikem jejich postavení bylo to, že neměli ve srovnání s ostatními budovateli vůbec žádná omezení. Sice přišli do zcela cizího prostředí velkých průmyslových staveb, ale tyto stavby řídil Stalin. Byli také uchráněni od přímých důsledků pozdější německé okupace. Když projevili schopnosti, mohli zaujmout i řídící funkce.

Ještě jedno objasnění ‚krutých komunistických represí'. Jednou z obětí byl i jistý kulak Nikolaj Jelcin, který byl neúměrně potrestán vyhnanstvím do Sverdlovska, kde pracoval na stavbě továrny. Potom v této továrně i pracoval – jako brigadýr, tedy vedoucí. Jeho syn Boris Nikolajevič, byl samozřejmě také obětí komunistických represí, stal se předsedou městské organizace strany (komunistické!) a po stranickém žebříčku stoupala tato utiskovaná oběť represí výše a výše…

Boris Julin píše, že rozkulačování zasáhlo asi 3 milióny lidí, ale vydělalo na tom možností svého kariérního vzestupu několik desítek miliónů lidí a ostatní se zbavili hladu.

Součástí rozkulačování se stalo vyřizování si účtů mezi sousedy. Naprosto nepochybně k němu došlo ve velikém rozsahu. Místní funkcionáři totiž nepředvedli žádnou velkou slávu v oblasti řízení zemědělských prací, a bylo by iluzorní předpokládat, že by nějak vynikli v oblasti mravní. I dobrý hospodář dokáže přivřít očko, když jde o škodu souseda, a neschopa lepší nebude. Přitom mnoho místních mělo s kulaky a podkulačníky nevyřízené účty. Myslím, že ani není možné stanovit, kolik lidí bylo tímto způsobem neprávem poškozeno. Toho si museli být vědomi i představitelé samotné státní moci, včetně Stalina. Ovšem zájem překonat potravinovou krizi v dané chvíli přebil všechny tyto prohřešky, na jejichž nápravu prostě nezbývaly ani žádné síly, ani politická vůle. Ale to není nic nového, to je banálně mnohokrát opakovaná realita.

Ještě připomeňme ony trojky. Během rozkulačování je (proti vůli Stalina) zřejmě prosadil Kaganovič. Stalin alespoň trojky svázal omezením počtu případů, kterými se mohly zabývat.

Výstavba průmyslu, aneb pětiletky

A máme tady výstavbu sovětského průmyslu. Stalin práci rozdělil na tři etapy a pro každou z nich rámcově vyhradil pět let. ‚Pětiletky' se staly takovým svérázným symbolem budování socializmu. Jejich duchovním otcem, byl buď Pjatakov[424], nebo Dzeržinskij.

424 **Pjatakov Georgij Leonidovič** (1890-1937) pocházel z rodiny průmyslníka. 1907 ukončil reálné učiliště, angažoval se mezi anarchisty. Studoval práva, ale vyloučen a dal se k bolševikům. Několikeré zatčení, vyhnanství a emigrace. Chvíli spolupracoval s Leninem. V dubnu 1917 předseda Kyjevského výboru RSDDS, v září v čele Kyjevského sovětu a člen Kyjevského VRV. Za Říjnové revoluce v Petrohradu obsadil státní banku. Stoupenec revoluční války a levé opozice. Tajemník ÚV KS(b) Ukrajiny a člen Ukrajinského VRV. Vedl Prozatímní dělnicko-rolnickou vládu Ukrajiny a organizoval komuny. Potom lidový komisař sovětské propagandy, vedl sekretariát KS Ukrajiny a stál v čele Zvláštního vojenského revolučního tribunálu. Roku 1920 šéf vojenské rozvědky, účastník války s Polskem. 1922 místopředseda Gosplanu, pak místopředseda NSNH. V roce 1925 ze strany vyloučen, později (po pokání) členství obnoveno. V roce 1929 předseda Státní banky SSSR. Po neúspěchu úvěrové reformy funkce zbaven. Potom v čele řady lidových komisariátů. V roce 1936 zatčen a v případu Paralelního protisovětského trockistického centra odsouzen k trestu smrti.

Celé zprůmyslňování představovalo výstavbu něco přes 9000 průmyslových podniků. Vše bylo pečlivě řízeno z jediného ústředí. Součástí akce byla výstavba těžebních závodů, hutí, elektráren, strojíren, chemiček, textilek, i rozsáhlá výstavba dopravní infrastruktury, výstavba sídlišť, či spíše celých měst. Bylo to ohromné spektrum prací, z nichž každá měla svoje specifika. Uznejme, že vedení celé akce – tedy Stalin a lidé v jeho okolí – se s nimi dokázali až neuvěřitelně dobře vyrovnat. Během této doby vznikla v Sovětském svazu celá nová průmyslová odvětví a byla osvojena řada špičkových technologií.

Koncem 30. let již SSSR byl zcela jinou zemí. Moderní průmysl se silnými konstrukčními kancelářemi rychle posouval Sovětský svaz na špičku světového rozvoje. Došlo to tak daleko, že Československo, země s rozsáhlým a vyspělým zbrojním průmyslem, jeden z největších vývozců zbraní na světě, koupilo v SSSR licenci na bombardéry SB, ale pro *„organizační nevýkonnost a technologickou zaostalost“* do září 1938 nebyl vyroben ani jeden kus. Proto armáda nakoupila přímo v SSSR 61 letadel, které se staly nejmodernějšími letadly československých vzdušných sil a byly dokonce rychlejší, než československá stíhací letadla[425]. Letadlo bylo zkonstruované sovětskou projekční kanceláří a v Sovětském svazu se i sériově vyrábělo. Tedy celý drak (‚tělo‘ letadla) i motor. Požadavkem armády bylo přizpůsobení pro československou výzbroj a tu dodavatel bez problémů splnil. Organizačně i technicky se v té době československý průmysl se sovětským již nemohl rovnat.

Samozřejmě, že problémů byla celá řada. Za rychlou výstavbou průmyslových podniků zaostávala výstavba sídlišť. V příloze je tabulka o růstu městského obyvatelstva a vývoji natality. Prostě společné bydlení[426] bylo jednou z daní této šíleně rychlé industrializace, a při rozsahu celé akce také muselo být jednou z velkých příčin poklesu porodnosti v té době. Často čtu o tom, že příčinou sníženého přírůstku obyvatelstva byl hladomor, ale dosud jsem nezachytil jedinou informaci o tom, že společné bydlení v této době nutně muselo omezovat možnosti lidí zakládat rodiny. Jedinou alternativou bylo zůstat na venkově, kde ale byl přebytek pracovních sil. Mnoho lidí se proto dobrovolně omezilo, protože v průmyslu viděli dobrou perspektivu.

Často se píše také o tom, že zprůmyslnění přineslo dočasné snížení životní úrovně. V tomto směru se mohlo jednat pouze o stav životního prostředí doby velkých staveb. Všude plno bláta, špíny a často dlouho nedokončené finální práce. Zatím jsem nepochopil, proč by nástup industrializace měl nějakým způsobem omezit přístup lidí k hmotným statkům. Naopak, pro široké vrstvy venkovského obyvatelstva přišla ohromná úleva v podobě mechanizace. Mám dojem, že tvrzení o snížení životní úrovně pochází od ruské inteligence[427]. SSSR měl po válce i ten slabý průmysl často v rozvalinách a průmyslové výrobky prostě na trhu chyběly. Sovětský svaz dosud musel zajišťovat prakticky veškeré spotřební zboží nákupem v zahraničí. A tam vládla ‚zlatá blokáda‘, zdražující dovoz. Fakticky Sovětský svaz řešil nákupy spotřebního zboží na účet zlatých rezerv. To ovšem nešlo dělat donekonečna, to mohlo být pouze dočasným řešením.

Připomeňme si ještě jednu skutečnost – vzpomínky lidí, jako byli John Littlepage[428] a Albert E. Kahn[429]. Těžko je můžeme podezírat ze zaujatosti. Neměli se SSSR nic společného, ale oba píšou o rozsáhlé diverzi. A to přímo uvnitř samotného SSSR! Znamená to, že existovaly velké síly, které bojovaly proti industrializaci a zřejmě svými kroky dosahovaly nemalých úspěchů. Potom

425 Macoun J.: Naše letectvo by nemělo šanci. Československé bombardéry v roce 1938; viz technet.idnes.cz/ceskoslovenske-bombardery-v-roce-1938-db9-/tec_vesmir.aspx?c=A130626_105035_tec_vesmir_kuz

426 Tzv. комунальные квартиры; stav, kdy v jednom bytě bydlelo několik rodin.

427 Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

428 John D. "Jack" Littlepage, autor knihy In Search of Soviet Gold.

429 Albert E. Kahn, spoluautor knihy The Great Conspiracy: The Secret War Against Soviet Russia

ale údajně paranoidní Stalin byl pouze realista, a jeho kroky byly logickým důsledkem, snahou chránit toto gigantické úsilí, na němž se podílela velká většina obyvatel SSSR.

Možná lze mít námitky vůči tvrdé centralizaci celé akce. Ale pozor! Vzpomeňme na onu trojici zákonů, charakterizujících prostředí Ruska, a jejich dopad na hospodářství. Za Stalinova života z těchto zákonů byl vlastně definován pouze zákon Čajanova, ovšem pohlédneme-li na celé zprůmyslnění s odstupem času, musíme uznat, že bylo provedeno jakoby s dokonalou znalostí i těch zbývajících dvou zákonů – Milova i Parševa. Tyto zákony byly zformulovány skoro půl století po Stalinově smrti.

Ačkoliv byly použité postupy i na svou dobu neobvyklé, byly přímo ve fenomenálním souladu s tehdy dosud nezformulovanými zákonitostmi. Lenin měl vynikající politický čich a dokázal velice přesně odhadnout budoucí politický vývoj. Stalin se svými spolupracovníky zase dokázali přizpůsobit postupy pro dané podmínky.

Každá z továren, každý dům a každá železniční trať se nejprve musely nakreslit. Velkou část zakázek získala projekční kancelář Alberta Kahna. Kahn zavedl při stavbě průmyslových objektů rozsáhlé využití železobetonu[430]. Jeho stavby se staly synonymem průmyslového věku. V květnu 1929 podepsal dohodu na projekt traktorového závodu ve Stalingradu a v lednu 1930 dohodu, na jejímž základě postavil pobočku svojí konstrukční kanceláře v Moskvě. Následně vyprojektoval více než 500 závodů na území celého SSSR. Ona moskevská pobočka, dodnes existující ГОСПРОЕКТСТРОЙ, tehdy vyškolila více než 4000 architektů a inženýrů. Vedl ji mladší bratr A. Kahna, Moritz Kahn.

Asi to byly dobré zkušenosti s moskevskou projekční kanceláří Alberta Kahna, díky kterým se tento koncept ve velkém zavedl v SSSR do praxe. Vznikla řada silných projekčních kanceláří. Ty dostaly do správy průmyslové závody, pro něž zajišťovaly kompletní inženýring – vývoj nových výrobků, jejich zavedení do výroby a technický dozor. Připomínám, že toto schéma se vlastně v Rusku uplatňuje dodnes. Jedná se přitom právě o ty obory, v nichž Rusko dodnes zůstává světovou špičkou – letadla, rakety a jaderné reaktory.

První etapa a pětiletka (v letech 1928-1933) byla vyhrazena budování surovinové a energetické základny. Rozvíjela se těžba surovin a budovaly se zdroje energie. Vrcholným dílem se stala huť v Magnitogorsku. Na to navazovala druhá etapa, druhá pětiletka (v letech 1933-1938). Ta rozvíjela celé průmyslové obory, především výstavbu strojíren pro potřeby zemědělství. A teprve ve třetí etapě, tedy třetí pětiletce (v letech 1938-1943), budovaný spotřební průmysl měl zpříjemnit lidem život. Třetí pětiletka byla nakonec zrušena a přešlo se na plánování jednoleté. Ale v tu dobu industrializaci ukončila válka. Nedělejme si iluze. Válka bez vybudovaného průmyslu by měla podstatně horší průběh.

Přínosy průmyslu byly také jasně viditelné na venkově, kde výroba traktorů začala ulehčovat těžkou dřinu v zemědělství. Ovšem skutečně, pro sebestřednou inteligenci byly přínosy dlouho nehmatatelné.

Ke změně došlo i v rovině samotného řízení hospodářství. Až do té doby v SSSR hospodářství řídil Nejvyšší sovět národního hospodářství (NSNH). Nevím, co přimělo sovětské představitele ke změně. Mohla to být souhra nešťastných událostí z června 1927, kdy vše vypadalo na začátek nové války. Ale možná tímto došlo pouze k nějakému přeskupení moci a likvidaci orgánu, který se jevil nadbytečným a duplicitním. V každém případě NSNH se rozpadl na několik lidových komisariátů a ty se staly součástí vlády.

Jak to bylo vůbec s kvalitou sovětské výroby? Začátky byly samozřejmě špatné, a to vynecháváme důsledky diverze. Ale také lze najít informace, že například dělostřelecké granáty (vyráběné za války v extrémních podmínkách často skoro dětmi) byly zcela spolehlivé.

430 en.wikipedia.org/wiki/Albert_Kahn_(architect)

A nakonec: Až do první pětiletky byla v SSSR velká nezaměstnanost. Odstranění nezaměstnanosti bylo (na pozadí přímo neuvěřitelného úspěchu zvaného industrializace) dalším velkým úspěchem Stalina.

Účet

Zprůmyslnění země bylo velmi prozíravé. Bylo však také velmi nákladné. Obilí, suroviny, dřevo. Stejně tak i zlato. Počítejme se ‚zlatou blokádou', která také musela něco ze zdrojů ubrat. A tak můžeme jen s němým úžasem hledět na toto neuvěřitelné gigantické Stalinovo dílo.

Stojíme před velkým kouzlem. Podle V. J. Katasonova[431] byl na vybudování jednoho výrobního celku zapotřebí investiční nákup v zahraničí v průměrné výši asi jedné tuny zlata. Samotné klíčové dílo první pětiletky, Magnitogorský hutní kombinát, stál přibližně 60 tun zlata. Celkem zprůmyslnění, zahrnující výstavbu asi 9100 výrobních závodů, mělo stát přibližně 9000 tun zlata. Sovětské zlaté rezervy té doby činily asi 130 tun zlata a valutové rezervy asi polovinu této hodnoty. Za podmínek ‚zlaté blokády' měl Stalin jen drzé čelo?

Situace je ještě složitější. Sovětský svaz nenakupoval jenom investiční celky. Byly zde i další dvě skupiny nákupů a každá z nich přesahovala samotné investice.

Jednak to byl kompletní inženýring začínající projekcí, přes vedení výstavby, spouštění výroby, zaškolení obsluhy až po řízení závodů. Tak veliké závody a celá města okolo musel někdo vyprojektovat. Asi největším projektantem první pětiletky byla již uvedená firma Alberta Kahna[432], jejíž moskevská kancelář v letech 1930-1932 vyprojektovala a postavila 521 závodů. Jenom tato firma měla za své práce inkasovat 2 miliardy (!) dolarů[433]. Dále v Sovětském svazu nebyla kvalifikovaná pracovní síla, a tak se platily desítky tisíc inženýrů a techniků ze Západu. Právě k těmto lidem patřil již uvedený J. Littlepage. Nejasné je, z čeho se tito lidé platili. K tomu počítejme licence. Továrny postavené v SSSR vyráběly zboží podle amerických projektů, tedy zboží licencované. I to se muselo zaplatit. Část nákladů prý byla placena z dnes zcela nejasných mimorozpočtových zdrojů[434]. Existují názory, že tyto mimorozpočtové zdroje se tvořily ‚černými' příjmy na zahraničním trhu, tedy vesměs černým vývozem přes Estonsko. Jenomže to byla praxe začátku 20. let. Odkud pocházely prostředky pro krytí těchto nemalých položek, jasné není.

Dále tu byly nákupy provozních materiálů, surovin a náhradních dílů. To vše se poměrně dlouhou dobu muselo také řešit nákupy v zahraničí. Nové závody postavené v SSSR v první pětiletce již delší dobu vyráběly, ale často teprve po několika letech byly dokončeny závody vyrábějící potřebné náhradní díly a další provozní materiál.

Takže se v tomto období muselo, částečně v podmínkách ‚zlaté blokády', nakoupit v zahraničí zboží, licence a služby za nějakých třicet, ale možná až čtyřicet tisíc tun zlata[435]!

Může nás napadnout, že hospodářská krize, vylepšila platební bilanci SSSR. Ve skutečnosti to bylo naopak. Sice došlo i na jisté snížení cen investičních celků, ale jen malé. Na druhé straně se výrazně snížila cena vývozu, představovaného surovinami a (vzpomeňme na ‚zlatou blokádu') –

431 Valentin Jurjevič Katasonov, profesor na katedře mezinárodních financí MGIMO

432 en.wikipedia.org/wiki/Albert_Kahn_(architect)

433 Jen tyto 2 miliardy dolarů pro jedinou firmu představovaly více než 1200 tun zlata!

434 Katasonov V.: Загадки и мифы советской индустриализации (5 и 6 части) viz www.partyadela.ru/who-we-are/blogs/blog-valentina-katasonova/zagadki-i-mify-sovetskoy-industrializatsii-5-i-6-chasti/

435 V roce 1933 dolar devalvoval, tak můžeme odhadnout zahraniční nákupy ekvivalentu 30000 tun zlata na asi 35 miliard dolarů.

potravinami. Jaká asi tak mohla být cena obilí, na to raději ani nemyslet. Navíc se obilí totiž zrovna v té době ve velkém pálilo, protože ho jen málokdo byl schopen kupovat.

Sovětské meziválečné statistiky vykazují údaje o zahraničním obchodu jak v peněžních, tak i ve fyzických jednotkách (tunách) a dají se snadno použít pro zhodnocení vlivu krize[436]. A tak v letech 1924 až 1928 objem (hmotnost) vývozu přesáhl hmotnost dovozu 4,85-krát, v letech 1929 až 1933 již vývoz překračoval dovoz 7,89-krát a v letech 1934 až 1938 dokonce 12-krát. Jestliže průměr ceny za tunu zboží v letech 1924 až 1928 činil 100 %, pak v letech 1929 až 1933 cena za tunu dovozu poklesla o 19 % a za tunu vývozu poklesla o 50 %! V době ‚zlaté blokády', kdy SSSR byl tlačen do vývozu obilí, poklesla cena tuny pšenice na burze v Chicagu z 65 dolarů na 8 až 12 dolarů. Jednoznačný závěr je, že krize zhoršila platební bilanci SSSR.

V tabulce 9 máme kurz rublu a v tabulce 10 obchodní bilanci SSSR.

A tady máme velký otazník. První polovinu dvacátých let vynechme. To se na hospodářských problémech sovětského Ruska podílel Trockij a vůbec celá Kominterna, navíc tehdejší inflace nedává možnost nějak jednoduše vyhodnocovat údaje. Ale v druhé polovině dvacátých let Sovětský svaz jen stěží zajišťoval i jen ty nejdůležitější nákupy, ale přesto se postupně začal zadlužovat. Potom přišla doba výstavby průmyslu, ohromné investiční nákupy, nákupy inženýringu, provozních materiálů, náhradních dílů, surovin a licencí – ale v uvedené statistice to vůbec není zřejmé! V polovině 20. let došlo k prudkému navýšení vývozu – ale pořád je to pod úrovní předválečných let. To byla jen obnova hospodářství po skončené občanské válce a pádu Trockého. Celkový objem vývozu neodpovídá údajně ohromným investičním i dalším nákupům a samotný dovoz také ne! V druhé polovině třicátých let máme již čísla jiná, ale to proběhla celá řada kotrmelců na světovém trhu – jmenujme ‚zlatou blokádu', devalvaci dolaru, změny napojení rublu a vůbec hospodářskou krizi. Proto zase nemůžeme uvedená čísla přímo porovnávat.

Velmi jednoduše: **V oficiálních sovětských pramenech zahraniční obchodní bilance SSSR nejsou investiční nákupy zřejmé a nejsou jasné ani jejich zdroje!**

datum	cena rublu		poznámka
	[rublů/USD]	[g zlata]	
1834	1,30	1,15741	1 dolar = 1,50463 g zlata
1896	1,94	0,77558	peněžní reforma S. J. Witte
1916	6,70	0,22457	válečná inflace
1917	11,00	0,13678	začátek revoluční inflace
1920	256,00		
1923	2 352 941,00		vrchol inflace
1924	2,22	0,67776	peněžní reforma roku 1924
1925 – leden 1934	1,94	0,77558	
30. 1. 1934	1,24	0,71666	dolar devalvován na obsah zlata 0,888661g (fakticky již na jaře 1933)
1935	1,15	0,77275	nejvyšší kurz rublu, začátek jeho poklesu
1. 4. 1936	5,06	0,17562	rubl svázán s francouzským frankem (nejprve rubl = 3 franky, později 4,25)
1937	5,30	0,16767	rubl svázán s americkým dolarem
1950	4,00	0,22217	rubl svázán přímo se zlatem

Tabulka 9: Kurz rublu ke zlatu[437].

436 Katasonov V.: Сталинская индустриализация: Загадки и мифы viz www.odigitria.by/2014/04/04/stalinskaya-industrializaciya-zagadki-i-mify-valentin-katasonov/

437 Курс доллара к рублю и рубля к доллару с 1792 по 2015 годы,

rok	vývoz				dovoz			
	mil. t	mil. rublů	rublů/t	ve zlatě [t]	mil. t	mil. rublů	rublů/t	ve zlatě [t]
1913	24,1	1 520	63	1 179	15,3	1 375	90	1 066
1918	0,0	8	0		0,2	105	525	
1919	0,0	0	0		0,0	3	0	
1920	0,0	1	0		0,1	29	290	
1921 do října	0,2	20	100		0,9	211	234	
1921/22	0,7	63	90		2,0	271	136	
1922/23	2,2	134	61		0,9	149	166	
1923/24	6,7	373	56	253	1,0	234	234	159
1924/25	6,2	578	93	448	1,8	723	402	561
1925/26	7,9	703	89	545	1,5	756	504	586
1926/27	9,6	807	84	626	1,8	714	397	554
1927/28 do konce roku	11,8	1 008	85	782	2,4	1 149	479	891
1929	14,1	924	66	717	2,0	881	441	683
1930	21,5	1 036	48	804	2,8	1 059	378	821
1931	21,8	811	37	629	3,5	1 105	316	857
1932	18,0	575	32	446	2,3	704	306	546
1933	17,9	496	28	385	1,2	348	290	270
1934	17,3	418	24	300	1,0	232	232	166
1935	14,2	367	26	263	1,2	241	201	173
1936	14,2	1 359	96	239	1,2	1 353	1 128	238
1937	13,0	1 738	134	291	1,3	1 346	1 035	226
1938	9,5	1 353	142	227	1,2	1 444	1 203	242
1939	4,3	612	142	103	0,8	986	1 233	165
1940	4,6	1 412	307	237	4,4	1 446	329	242
1923-1940				7 295				7 380

Tabulka 10: Meziválečná obchodní bilance SSSR[438].

A odkud tedy jsou peníze?

Většinou se z pera ‚sovětologů' dovídáme, že daní za zprůmyslnění byl hladomor, ale ten jsme již rozebrali a uvedli i viníky. Vývoz obilí fakticky zajišťoval jen poměrně málo finančních zdrojů. Ve skutečnosti venkov toho ani nebyl schopen. Například v roce 1927 na venkově žilo 76% obyvatel, kteří ovšem platili jen 45% daní. Zatímco průměrná daň rolníka činila 10,89 rublů (9,6% z příjmů), průměrná daň dělníka činila 45,3 rublů (13,8% z příjmů)[439].

Nejprve (zapomínaje na následující válku) připomeňme oblíbené tvrzení, že vývozem obilí bolševici financovali zprůmyslnění. Podle wikipedie[440] činil v letech 1926-1933 nákup zemědělské techniky 306 miliónů rublů, nákup plemenného skotu 100 miliónů rublů a vývoz obilí 673 miliónů

viz www.opoccuu.com/kurs.htm

438 Внешняя торговля СССР за 1918-1940 гг. (Статистический обзор); Внешторгиздат, Москва. 1960; viz istmat.info/node/22117

439 Прудникова Е., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

440 ru.wikipedia.org/wiki/Коллективизация_в_СССР

rublů. Většina vývozu obilí jednoznačně kryla především investiční potřeby zemědělství. Největší podíl na vývozu po válce představovala jiná komodita: kožešiny. Ta měla v roce 1927 představovat asi 17 % vývozu. Následovala ropa se 16 % a dřevo se 13%[441]. Obilí se podílelo 7 % a podobnou měrou se podílely i další komodity – olej, maso, skot, máslo a vejce. Vcelku překvapivě až na olej jde o zboží s krátkou životností, kladoucí vysoké nároky na organizaci obchodu. Přitom Sovětský svaz byl pověstný právě jakoby slabou organizací.

Ve skutečnosti SSSR již před pětiletkami rozsáhle investoval do průmyslu, a proto klesal podíl zemědělství na vývozu. Jestliže před válkou podíl zemědělství na vývozu překračoval 70 %, pak v roce 1928 to bylo 50 %, když většinu vývozu představovala ropa a ropné výrobky[442], barevné a černé kovy, rudy a dřevo. Tak tedy zde máme další důvod zapomenout na oblíbený románový horor o tom, že ‚zlý' Stalin ukradl rolníkům obilí a postavil si za ně svoji hračku – sovětský průmysl.

Operace Ermitáž

Původně se uvažovalo, že by se jedním ze zdrojů financování mohl stát prodej uměleckých sbírek. To byla tzv. ‚operace Ermitáž'. Ale přišlo se s tím v době po ‚černém čtvrtku' (pádu burzy), kdy umělecké předměty ztratily na ceně. Masívní nabídka ze sovětských sbírek ceny dále podrazila, takže se celá akce zrušila a velká část uměleckých předmětů se vrátila. Prodáno bylo necelých 1500 obrazů a dalších předmětů za celkem asi 12,5 miliónu dolarů, asi 19 tun zlata, a to je v rozměrech industrializace směšná částka[443].

Navíc dějepisec Jurij Žukov tvrdí, že v zásadě šlo pouze o dva významné kupce. Prvním byl ropný magnát Calouste Sarkis Gulbenkjan, který začal prodávat sovětskou ropu jako svoji. Tedy obcházení ‚zlaté blokády'. Druhým kupcem byl ministr financí USA Andrew W. Mellon, a ten zase oplátkou přivíral oči při kontrole této blokády. V obou případech tedy šlo o úplatky, které pouze otevíraly možnosti obchodu SSSR[444].

Koncese

Lenin původně viděl v koncesích významného pomocníka při rozvoji Ruska a v listopadu 1920 vydal dekret O koncesích[445]. První koncesi získala dánská společnost na provoz telegrafní sítě. Jednalo se o pokračování koncese udělené již Alexandrem II. v roce 1869. Lenin se osobně angažoval i v dalších projektech. Stalin se ke koncesím stavěl podstatně chladněji, ale mezi léty 1923 a 1941 nebyl členem vlády a jeho vliv byl jen nepřímý.

V dubnu 1922 vznikl Hlavní koncesionářský výbor. Poměrně brzy se však postoj sovětské vlády změnil a především administrativními kroky začala vláda na řadu projektů tvrdě tlačit.

Mnoho koncesí bylo zlikvidováno proto, že vznikly neúnosné podmínky pro provoz podniků, některé proto sovětská vláda vykoupila. Zpočátku to byly jednotlivé případy, v obecné rovině podle Kuvšinové vláda neměla zájem o mimoekonomické nástroje a nelze vyloučit jistou opodstatně-

441 КПРФ: Модель Сталина, фильм 1-4; Краная линия; 2016,
viz www.rline.tv/programs/dokumentalnye-filmy/video-86176/ (film 1, další tamtéž)
viz též www.youtube.com/watch?v=uT8IcztBsGI

442 Velký podíl na rozvoji těžby ropy měl Berija, když prosadil ražení nových vrtů v Azerbajdžánu, dokonce již tehdy zahájil těžbu ropy z šelfu.
Viz Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005 a také Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

443 Катасонов В.: Загадки и мифы советской индустриализации (5 и 6 части)
viz www.partyadela.ru/who-we-are/blogs/blog-valentina-katasonova/zagadki-i-mify-sovetskoy-industrializatsii-5-i-6-chasti/

444 Жуков Ю.: Стратегия Сталина, viz politikus.ru/video/94932-strategiya-stalina.html

445 Кувшинова Н.А.: Из истории становления и ликвидации иностранного концессионного предпринимательства в России и СССР в 1920-1930-е годы; Вестник ВГУ, 2014, Voroněžská státní univerzita

nost tlaku. Předkladatelé projektů mnohdy podcenili ryze objektivní ruské podmínky: drsné podnebí a slabou infrastrukturu. Kromě toho o koncese projevovaly zájem spíše podřadné kapitálové skupiny, které pro tyto investice nebyly dost silné. Takto vzniklé poměrně slabé podniky nedokázaly konkurovat podnikům budovaným během sovětské industrializace a mnoho z nich se rychle propadalo do ztrát. Další příčinou změny postoje sovětské vlády vyplývaly ze závěrů Janovské konference, kde se RSFSR dostal pod velký tlak zahraničních investorů.

Velkým problémem se stal Trockij, který v letech 1925-1927 předsedal Hlavnímu koncesionářskému výboru[446]. Zde šlo o velké peníze a o vliv zahraničních zájmů a má to opět podezřele blízko ke strýčkovi. Po řadě stížností byl Trockij odvolán, a tím začala definitivní likvidace koncesí. Za Trockého jich bylo asi 350 a na konci dvacátých let již jen 59, k tomu 6 akciových společností a 27 povolení k činnosti. Vše bylo bez výjimky zlikvidováno v polovině třicátých let[447].

Koncese pomohly obnovit ruské hospodářství, ale nevytvořily zdroje na výstavbu průmyslu.

Úvěry a obligace

Podle V. Katasonova se Sovětský svaz před výstavbou průmyslu již zadlužoval. Vývozci velkých investičních celků také poskytovali celkem dlouhé platební lhůty, a i ty měly povahu úvěrů. Běžně dosahovaly několika měsíců, výjimečně i více než rok. Ale SSSR a ani krizí sužovaný Západ neměli prostředky na nějaké dlouhodobé úvěry. SSSR by je navíc musel založit zlatem. Rusko to udělalo za 1. světové války, po ní Velká Británie zástavu zkonfiskovala a Stalin si to dobře pamatoval. V letech 1931, 1935 a 1939 SSSR získal dlouhodobé úvěry od Německa, celkem asi 170 miliónů dolarů. SSSR je nesplatil, protože ho mezitím Německo napadlo. Menší úvěry poskytly i další státy, mimo jiné i Československo.

SSSR se pokusil také prodat v USA obligace. Ale USA ocenily objem nesplacených carských dluhů na 180 miliónů dolarů a omezení Johnsonova zákona prodej obligací ukončila.

Největší zadluženost byla roku 1931, tehdy dosáhla 1,4 miliardy zlatých rublů. V roce 1934 již 450 miliónů zlatých rublů a v roce 1936 jen 85 miliónů zlatých rublů. Celkově byly investice 1. pětiletky kryty úvěry a obligacemi asi z 8 %. Koncem 30. let SSSR již úvěry poskytoval.

Jak to vlastně bylo s carskými dluhy? Na Janovské konferenci v roce 1922 západní státy po sovětském Rusku žádaly, aby uznal všechny dluhy předcházejících vlád i ztráty, způsobené bolševiky. Dohromady to mělo činit 18,5 miliard zlatých rublů. Ruští představitelé uznání dluhů odmítli a naopak žádali, aby západní státy zaplatily škody způsobené intervencí, celkem 39 miliard zlatých rublů. Ale nabídli také kompromis: posouzení carských dluhů výměnou za uznání sovětského Ruska a poskytnutí úvěrů. Západ odmítl. Pokračování se konalo po zvolení F. D. Roosevelta prezidentem USA v roce 1933, ale jednání uvízla na mrtvém bodě. USA pouze právně uznaly SSSR. Celní ani finanční bariéry odstraněny nebyly[448].

Těžba zlata a státní poklad

Dalším zdrojem mohla být těžba zlata, viz tabulka 11. Ve 30. letech činila celkem 1300 t:

rok	1913	1914	1916	po revoluci	konec 20. let	1933	1936	1939
těžba zlata [t]	61,8	65,6	70	~10	30-35	110	150	200

Tabulka 11: Těžba zlata v SSSR[449].

446 ru.wikipedia.org/wiki/Главный_концессионный_комитет

447 Катасонов В.: Загадки и мифы советской индустриализации (7 и 8 части)
viz partyadela.livejournal.com/53496.html
viz též ru.wikipedia.org/wiki/Иностранные_концессии_в_СССР

448 Катасонов В.: Загадки и мифы советской индустриализации, části 6-10
viz forum.rusbeseda.org/index.php?topic=18161.5;wap2

449 Viz výše, nebo také ruskline.ru/news_rl/2014/02/18/zagadki_i_mify_sovetskoj_industrializacii_6/

Ze stejného zdroje uvedu i tabulku 12, zobrazující stav zlatých rezerv SSSR a odhad vývozu ve zlatém ekvivalentu SSSR Ten sotva kryl běžné nákupy. Samotná zadluženost z předchozí doby se pohybovala na úrovni ročního vývozu:

rok	**1925**	**1926**	**1927**	**1928**	**1929**
zásoby zlata [t]	~140,0	118,7	127,5	178,6	138,2
vývoz ve zlatém ekvivalentu [t]	470	561	577	622	715

Tabulka 12: Zlaté rezervy a vývoz[450].

V této souvislosti ještě poznámka. Stalina prý veškeré údaje tajil a držel je výhradně pro sebe. Výšeuvedený zdroj cituje z rozhovoru Stalina s redaktorem novin The New York Times z 25. 12. 1933, v němž Stalin odpovídal na otázku jak je to s těžbou zlata v SSSR slovy: „*Máme hodně zlatonosných revírů a rychle se rozvíjejí. Naše těžba je dnes proti carskému období dvojnásobná…* “

Ale jestliže na začátku zprůmyslnění měl SSSR zlaté rezervy ve výši asi 130 tun, pak v předvečer 2. světové války to bylo neuvěřitelných 2600 tun zlata[451]! To tedy znamená, že těžené zlato nebylo použito na nákupy v zahraničí, ale na tvorbu rezerv! Nejen to. SSSR dokonce musel kromě vlastní těžby dokoupit asi 1000 tun zlata, a těmi zlaté zásoby doplnil! O tomto číslu sice existují pochybnosti, ale další zdroje uvádějí, že v době Stalinovy smrti měl SSSR zásoby zlata 2050 tun[452]. Pouhých osm let po válce, která zpustošila velkou část Sovětského svazu[453], kdy byly nezbytné ohromné investice na obnovu infrastruktury a ohromné peníze byly nutné na vývoj atomové bomby! V celých známých lidských dějinách těžko najdeme někoho dalšího, kdo by něčeho alespoň trochu podobného dosáhl. **Stalin měl za zprůmyslnění zaplatit nejméně 30 tisíc tun zlata a ještě o zhruba dva a půl tisíce tun rozšířil domácí rezervy!**

Další zdroje

Asi 200 tun zlata se podařilo získat prostřednictvím sítě obchodů Torgsin[454], které vykupovaly cennosti nejen od cizinců, jak by se mohlo zdát z jejich názvu. V tomto případě mám dojem, že to jsou vlastně takové ty ‚malé domů' během znárodňování.

Sovětský svaz snad také v listopadu 1936 přijal do úschovy 510 tun zlata španělského státního pokladu. Jenomže to je konec druhé pětiletky a nejtěžší doba již byla minulostí. Kromě toho za toto zlato Španělsko nakoupilo v SSSR zbraně. Jen tak mimochodem; bylo to ohromné množství, ale Španělsko přesto válku prohrálo. (Asi ta občanská válka ve Španělsku nebude nezajímavá a ti sovětští poradci… no, kozel zahradníkem, generál Pavlov a další.) Toto však nechme stranou.

Neexistují žádné informace, že by SSSR něco nezaplatil, nebo se nějakým způsobem zadlužil. Všechny závazky, s výjimkou německých úvěrů, byly vyrovnány. Ale ať se na to díváme, jak chceme, velké množství peněz chybí, hledejme dál.

---

450 ruskline.ru/news_rl/2014/02/18/zagadki_i_mify_sovetskoj_industrializacii_6/
Катасонов В.: Загадки и мифы советской индустриализации, část 1;
viz communitarian.ru/publikacii/ekonomika/zagadki_i_mify_sovetskoy_industrializacii_1_08022014/

451 Катасонов В.: Загадка сталинской индустриализации;
viz about-stalin.podfm.ru/about_stalin/4

452 Катасонов В.: Загадки и мифы советской индустриализации (7 и 8 части)
viz partyadela.livejournal.com/53496.html

453 Mironin uvádí, že válečná pomoc USA stála SSSR 216 tun zlata bez započtení dluhové služby.
Миронин С.: Как отравили Сталина. Судебно-медицинская экспертиза; Алгоритм, 2014
viz www.litmir.me/br/?b=220401&p=1

454 ru.wikipedia.org/wiki/Торгсин

Mimo realitu

Nabízejí se i další úvahy, jak vysvětlit zdroj prostředků na industrializaci.

Jedním z nich jsou falešné dolary. Někdy začátkem 30. let se v Berlíně a i jinde našlo hodně falešných dolarových bankovek. V té době ze SSSR utekl Valtr Germanovič Krivickij (vlastním jménem Samuil Gerševič Ginzberg) vysoký činitel NKVD. On napsal, že těmito falešnými dolary platil Stalin. Má to několik háčků. V prvé řadě se odhaduje, že do oběhu se dostalo asi 100 miliónů dolarů, což v rozměrech industrializace SSSR je jen kapka v moři, a na druhé straně je to nesmírně mnoho na to, aby to neprasklo. I tenkrát totiž platit hotovostí takovéto zakázky bylo zcela nemyslitelné. Přitom v této kauze máme i další kandidáty, jako například ‚podzemí' USA nebo Německa, a především gruzínské nacionalisty. Ty odhalila německá policie ve spolupráci s OGPU.

A nakonec byly vysloveny i názory, že USA se vůči Sovětskému svazu chovaly tak, jako by s ním byly ve válce, a v takovém případě by ‚černý' tisk peněz nepřítele byl zcela na místě[455].

Dále se objevují i dosti šílené teorie, že prý světoví bankéři současně investovali do Německa a SSSR, aby vyvolali mezi nimi válku, že Stalin vyměnil Trockého za hromadu peněz, či že Stalin vlastně vyvolal hospodářskou krizi a patřičně ji využil[456]…

Jenomže stále nic nevysvětluje to, kde Stalin vzal takovou hromadu peněz. A chybí jich moc.

Operace Trast

Ale něco by se přece jen ještě našlo. Existovala operace ‚Trast'[457]. Přes veškeré chyby personálu, nebo také možná přes snahu ji záměrně zkompromitovat, tato operace navracela do Sovětského svazu finanční zdroje, které odtud ve dvacátých letech unikly (Kominterna, zdroje Ruské říše a různé malé i velké domů). Operace ‚Trast' měla probíhat až do Stalinovy smrti.

Stalin zřejmě nařídil kontaktovat každého, kdo se dostal k ruským a sovětským cennostem, nacházejícím se v zahraničí, a libovolným způsobem dostat jimi získaný majetek pod kontrolu SSSR. Tyto zdroje nakonec pro Stalina a pro realizaci zprůmyslnění měly jednu výhodu: nacházely se již na Západě, a tak obcházely ‚zlatou blokádu' a asi i běžný zahraniční obchod. Stalin kontaktoval A. Ignatěva, vládnoucího carskými depozity ve Francii, ten mu vyšel vstříc a depozita předal sovětské vládě. Tím samozřejmě proměnil ‚bílé' na své zavilé nepřátele a stal se Stalinovým přítelem.

Velký majetek ulil Trockij, ale ten je asi v této historii výjimkou. Jemu na kobylku se zřejmě Stalin nedostal a dokonce mám pocit, že Stalin příliš na Trockého netlačil. Jako by mu bránily melancholické vzpomínky na doby, kdy bojovali za společný cíl zařadit jej mezi obyčejné loupežníky, na něž není třeba mít žádné ohledy. Trockij dlouhou dobu kupodivu přežil v klidu, zasypávaje Stalina jedovatými pomluvami. Zničilo ho až rozkrytí sovětských zpravodajských sítí[458].

Ale k dalším Stalin takové ohledy neměl a vedl vyšetřovatele, aby vůči nim postupovali s maximální tvrdostí. Tito lidé vlastnili účty většinou na jméno. V případě A. A. Ignatěva se vše vyřešilo dohodou po dobrém, v případě řady dalších po zlém. Někteří zřejmě nakonec vyšli vstříc, ale těm to potom spočítali jejich vlastní kumpáni, sem můžeme počítat například Sokolnikova a Radka. V každém případě se nám zde rekrutovali oni proslulí ‚lamači kostí'. Tím, co při výsleších chtěli slyšet, nebylo nějaké štěbetání o vlastních ideologických prohřešcích, ale jména bank, čísla účtů a kódy pro přístup k nim! Expropriace expropriátorů se rozhořela! A velké množství zlata, uniknuvšího ze sovětského Ruska, se v zahraničí začalo proměňovat na válcovací stolice, lisy, montážní linky, soustruhy, frézky, tkalcovské stavy a šicí stroje.

---

455 Катасонов В.: Загадки и мифы советской индустриализации. Часть 12; viz kramtp.info/news/64/full/id=33962;

456 Катасонов В.: Загадки и мифы советской индустриализации. Часть 9; viz www.liveinternet.ru/users/dejavu57/post318994467/

457 Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

458 Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

Investiční nákupy probíhaly několika způsoby. Nakupovaly se celé investiční celky, sestavované podle konkrétního zadání a na míru. Takové soubory se dodávaly za běžné ceny. Během krize sice ceny mohly být nižší než ceny obvyklé, ale příliš velkou úsporu to neznamenalo. Ovšem konsignační sklady západní Evropy a USA byly v té době přeplněny již vyrobeným zbožím, pro které chyběli kupci. Toto zboží se vyprodávalo za zlomek ceny. Stalin nechal vykupovat tyto sklady ve velkém a tímto zbožím doplňoval objednávané investiční celky.

Přesná čísla neexistují. Můžeme jen hádat, že znárodňováním mohlo ‚zmizet' přes tisíc tun zlata. Přestože všechno toto bohatství se zcela určitě do SSSR nevrátilo, tyto prostředky mohly představovat efektivní zdroje výstavby průmyslu. Ukradené zlato nakonec SSSR posloužilo.

Spousta peněz stále ještě chybí, ale v tuto chvíli už žádné další zdroje prostě neznáme.

Každému, co jeho jest

Zkusme posoudit výše popsané události, podívat se na míru zavinění a na další rysy událostí, které se nevešly do dosavadního líčení.

Již jsme uvedli, že vývoz obilí kryl investiční potřeby zemědělství. S tím souvisí i chov dobytka. V diskuzi k stránce wikipedie, věnované kolektivizaci, se o obvyklém tvrzení typu *„chov dobytka se po zničující době kolektivizace obnovil až v šedesátých letech"*, říká, že je to jen další lež N. S. Chruščova. On prý prostě nezapočítal sovchozy. S nimi stav dobytka přesáhl před(prvo)válečnou úroveň již v roce 1938. Zajímavé. A nutí to k zamyšlení, co vše dalšího z toho, co považujeme za skutečnost, je pravdou jen z poloviny, nebo je vůbec lží?!

Ale hladomor existoval a konaly se i hony na kulaky. Pojďme se podívat na viníky.

Prvním je na řadě Stalin, většinou považovaný za hlavního viníka. Je pravděpodobné, že poté, co kulaci zklamali, se Stalin, jakožto asi nejzodpovědnější a nejschopnější činitel tehdejší moci, prostě rozhodoval mezi potoky krve (tedy ‚něco se pokusíme s tím udělat') a řekami krve (‚necháme to vyhnít'). Stalin se přinejmenším spolupodílel na mechanizmu, řešícího tehdejší problémy. Samotný Stalin na konci života litoval svojí tvrdosti[459]. Ale byl to zase Stalin, kdo zbavil zemi strašné bídy. Vlastně i na základě této knihy si lze udělat obrázek, kolik práce bylo potřeba vykonat, než SSSR začal slušně fungovat, a jak k tomu svými organizačními schopnostmi a svými kompromisy přispěl Stalin. Dokázal odhadnout situaci, vytýčit a zorganizovat práce, které umožnily Sovětskému svazu přežít druhou světovou válku, až dosud nejstrašnější válku v dějinách lidstva.

Druhý na řadě je tehdejší ministr zemědělství J. A. Jakovlev. Člověk stejné krevní skupiny jako Trockij, Antonov-Ovsejenko, Chruščov, Skripnik, Kosior a jim podobní. Lidé bez kouska svědomí, případně ve funkcích, na které nestačili anebo přímo lidé se zájmem sovětskému zřízení škodit.

A následují řadové elity. Někteří z místních, okresních, oblastních i vyšších funkcionářů zvládali pouze vzletně řečnit, pečlivě počítat nesmyslná procenta a svůj prospěch. Sem patří také za bolševiky převlečení ukrajinští i jiní nacionalisté. Strašné jsou řady hrobů za nimi!

V neposlední řadě musíme uvést mocné západní státy, které SSSR k hladomoru tlačily naprosto cíleně a na západní bankéře napojený Trockij. Ani tito nepatří v této historii mezi nevinné. Trockij se tím vyloučil z řad slušných lidí. navíc po něm v Sovětském svazu zůstala typická pátá kolona stranických kovbojů. Je jen s podivem, že cepín zahálel tak dlouho…

Ovšem tento výčet prostě musí končit kulaky. Jejich konání bylo vysvětlitelné, ale nebylo přijatelné. Svým chováním překračovali zákony a ohrožovali společenský smír až na hranu války. V nejmenším se nelze divit tehdejší moci, že v kulacích viděla hlavní problém. Oni jím fakticky byli, byli příčinou řady zlých událostí! Prokletím byla jejich minulost ‚ostrých hochů', kriminální-

459 Radhakrišnan S. (překlad Skarnitzl R.): Bhágavadgíta; Nakladatelství ONYX, Praha, 2007 (doslov)

ků a válečných dezertérů a následná nechuť k organizované státní moci – bolševickým funkcionářům, úřadům, školám, knihovnám atd.[460] Dezertéři a capkové prostě zůstávají dezertéry a capky.

A další překvapení na závěr

Vrátíme se ještě na chviličku k hladomoru. Zatím jsme uvedli oficiální statistické údaje SSSR. Pojďme se ještě podívat na další prameny. Největší oči mají ukrajinští nacionalisté, kteří každý rok nějaký ten miliónek přihodí, ale pro ně to je jen jakési politické cvičení.

A uveďme první takovou zajímavost. Na Ukrajině existují ‚Knihy paměti', do kterých jsou zapsány ‚nevinné oběti zlých ruských bolševiků'. Politická moc ‚nezávislé' Ukrajiny, se jejich tvorbě intenzívně věnuje a výrazně ji subvencuje. V těchto knihách jsou zajímavé zápisy[461]:

Mileško Alexandr, 20 let, dělník, Rus, úmrtí18. 12. 1932, otrava alkoholem,
Šušlov Vladimír, 49 let, úmrtí 18. 03. 1933, akutní otrava alkoholem,
Vorobjeva Marina, 7 let, z rodiny dělníka, přejel ji autobus,
Železškov Michail, 25 let, dělník, Ukrajinec, úmrtí 08. 11. 1933, spadl pod auto,
Karpovskij Filip, 70 let, zemřel na stařecký marasmus a chronický alkoholizmus,
Kolovalenko Luka Pavlovič, 34 let, kolchozník, Ukrajinec, úmrtí 16. 06. 1933, zabil ho blesk…

Nelze vyloučit, že někdo mohl zemřít hlady v sedmdesáti letech, je možné, že někomu zůstala nějaká kořalka. Zavřu obě oči a budu souhlasit s tím, že když ožralý zemřel, v úmrtním listu ho označili za chronického ožralu, stát se to může. Ale vodka se vyrábí z obilí a to obilí se někde muselo vzít! A že by někde nějaká láhev vydržela dlouho zašpuntovaná? Tvůrcové do tohoto seznamu zjevně započítali i takové příčiny smrti, že již jen tím zcela znevěrohodňují svá vlastní tvrzení o záměrné genocidě. Podle tvůrců legendy o genocidě všichni umírali hladem!

Kdo by chtěl, může knihy prostudovat[462]. Kromě takovýchto zápisů tam byly nalezeny i další zajímavosti: Někde asi ‚plnili plán' a mezi mrtvé zapsali i současníky. Legendy také říkají, že na základě původních direktiv bylo příliš málo mrtvých, a tak za účelem splnění plánu přicházely pokyny nové a ještě novější a automaticky se do seznamů začali přidávat další zemřelí a vůbec už se příčina smrti nebrala v úvahu. A když se to všechno sečte, i s těmi, co padli na delirium tremens, nebo zemřeli při dopravních nehodách, je to 882 510 obětí ukrajinského hladomoru!

Vedle toho autor také připomíná: *„Ukrajinští nacionalisté ve vedení Ukrajinské SSR hladomor usměrňovali tak, aby dopadl na Rusy a Malorusy.“* (Viz stať Ruský lid.) Brzy se dostaneme k zápisu z plenárního zasedání ÚV VKS(b) z února 1937. Překvapivě hodně zjevných problémů se tehdy týkalo Ukrajiny. Tehdejší ukrajinští pohlaváři si vyrobili dost vroubků.

460 Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005,
Martens L.: Запрещенный Сталин; Яуза, Эксмо; 2011, ISBN 978-5-699-45040-4
Арюшенко О. Г.: О коллективизации;
viz artyushenkooleg.ru/index.php/sssr-rf/o-kollektivizacii/ a další

461 Корнилов Владимир: Голодомор: фальсификация национального масштаба;
viz allpravda.info/content/3197.html

462 Kolektiv: Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні; 2008-2009
viz pravilnieknigi.info/Natsionalnaya-kniga-pamyati-zhertv-Golodomora-1932-1933-godov-v-Ukraine-295.html

Ale pokračujme dále. ‚Ukrajinský hladomor' jako problém ‚vyrobil' Senát Spojených států amerických, když 21. 3. 1984 začal projednávat zákon na ustavení Komise pro vyšetření ukrajinského hladomoru. Bylo prostě potřeba SSSR zkompromitovat a dát diverzantům do rukou další šikovné argumenty. Prezident R. Reagan 12. 10. 1984 tento zákon podepsal[463], aby „*podpořil studium a pomohl Američanům lépe pochopit sovětské zlo*". Odtud pochází onen gejzír tvrzení o ‚zlém Stalinovi a jeho kumpánech', kteří se tímto způsobem rozhodli povraždit Ukrajince – aniž by to nějak rozumně vysvětlili. Vznikl úřad, jehož účelem bylo ‚přifukování' počtu mrtvých. Ukrajinští nacionalisté (nebo spíše nacisté?) tehdy pouze neměli dost mozkových závitů na vlastní pohádky.

Zůstaňme u Kongresu a u prezidenta Spojených států amerických ještě trochu déle. Pro začátek zopakuji, že počet obětí hladomoru, nemocí a rozkulačování v SSSR byl okolo dvou miliónů. A máme tady bombu! V stejné době, kdy sovětskému hladomoru padlo za oběť okolo dvou miliónů lidí, chybí v USA ve statistikách čtyři až pět miliónu lidí! Nyní dokonce nemluvíme o jasné genocidě původního obyvatelstva amerických plání, jež se táhne celými dějinami USA a k níž se, pokud vím, na rozdíl od ukrajinského hladomoru Kongres USA nikdy nijak nevyjádřil. Boris Borisov[464] si všiml v oficiálních statistických údajích USA ve 20. století podivných dat, a tak se jim podíval na zoubek. Tvrdí, že s údaji se muselo manipulovat, a že řada bankrotů, vyvolaná v zájmu velkých finančníků a za poklidného přihlížení amerických zákonodárců, vyhnala milióny lidí z domovů a ti bez milosti pomřeli hlady!

Jen si připomeňme rámec událostí[465]. Začátkem roku 1907 se Jacob Schiff (čirou náhodou právě tento útlocitný kumpán Trockého strejdy Abrama Životovského a válečný investor) vyjádřil, že absence ústřední banky v USA vyvolává nebezpečí bankovních zmatků. Došlo k nim na podzim. Spadla do nich banka Knickerbocker Trust Company (KTC), když se nepřímo zamotala do nějakých spekulací. Když Morganova banka National Bank of Commerce odmítla pomoc, došlo k runu

463 ru.wikipedia.org/wiki/Голодомор_на_Украине

464 Борисов Б.: «Настоящий голодомор был не в СССР, а в США!»; Комсомольская правда; 20. 8. 2009; www.kp.ru/daily/24346.4/535294/,
viz též Борисов Б.: Голодомор по-американски; novchronic.ru/1322.htm
Podle Borisova představuje dynamika růstu obyvatel USA v desetiletí 1930 až 1940 anomálii a v zásadě lze říci, že tam chybí po odečtení migrace skoro 7,5 miliónu obyvatel. Borisov porovnává statistická data doby velké krize v USA s populačním vývojem v Rusku po rozpadu SSSR (také vážná krize) a konstatuje, že ve statistických ročenkách USA vůbec nejsou promítnuty dopady tehdy probíhající těžké hospodářské krize (17 miliónů nezaměstnaných bez jakékoliv podpory za stavu naprostého zhroucení všech podpůrných systémů). Oběťmi hladomoru byly především děti, Borisov odhaduje, že hlady zemřelo asi 5 miliónů obyvatel, z toho asi polovinu tvořily děti do 10 let (bez jakýchkoliv rozborů nebo uvedení pramenů Rybas v knize ‚Stalin – krev a sláva' uvádí 1,5 miliónu obětí). Prudniková v této souvislosti připomíná, že když byla v roce 2007 v Sevastopolu otevřena výstava o ukrajinském hladomoru, došlo ke skandálu, protože o části fotografií se zjistilo, že pocházejí z USA z doby velké krize (Прудникова Е. А., Чигирин И.: Мифология «голодомора»)
V USA v té době proběhla obdoba sovětského ‚rozkulačování' označovaná ‚defarming': banky vyhnaly farmáře, kteří po pádu akcií spadli do bankrotu.
Moje šetření s Borisovovými závěry souhlasí, ve statistikách jsou uvedeny údaje o počtu narozených dětí a věkové složení obyvatelstva, které při vzájemném porovnání jsou naprosto absurdní. Jádrem manipulace se statistickými daty je pravděpodobně statistika zemřelých, zjevně nepodchycující na velkých územích skutečnou úmrtnost obyvatelstva. Pokud bych měl věřit uvedeným údajům, byla by, například ve více, než desítce států USA průměrná délka života sto let a více! Kromě toho mám dojem, že problém bude ještě trochu širší, protože krize nastala již koncem roku 1929 a ani v roce 1930 nejsou její důsledky ve statistických informacích o stavu obyvatelstva patrné.
Pramen: www.census.gov/library/publications/time-series/statistical_abstracts.html

465 Starikov N.: Episode 2. The US Federal Reserve;
viz orientalreview.org/2010/06/09/episode-2-the-us-federal-reserve/

nejen na KTC, ale přímo k hysterii na finančním trhu. V nastalém zmatku se hodně angažoval J. P. Morgan, který uklidňoval rozbouřené vody a stal se hrdinou. Ale brzy vyšlo najevo, že to celé nejspíše zorganizoval, aby získal společnost Tennesee Coal, Iron and Railroad Company (TCI).

Banky stahovaly půjčky a lidé museli rozprodávat majetek. Kongres USA nařídil vyšetření této záležitosti a do čela komise se postavil Nelson W. Aldrin, náhodou tchán jednoho z velkých bankéřů Johna D. Rockefelera[466]! Aldrin svolal tajnou konferenci velkých finančníků, a ta doporučila vytvoření centrální banky. Měla být zárukou toho, aby se podobné události neopakovaly. Samozřejmě, že bankéři na tomto posezeníčku napsali i návrh zákona. Ten byl o něco později za poněkud nekalých okolností Kongresem těsně před Vánocemi 1913 (když většina poslanců odjela k rodinám) odhlasován a prezident Woodrow Wilson jej ihned podepsal. Tak se zrodil FED[467] a nahradil systém, zavedený Abrahamem Lincolnem (další zajímavé jméno i osud). Ovšem FED je soukromou bankou a jejími skutečnými vlastníky jsou velké banky Rotschildů, Morganů, Warburgů, Rockefellerů a dalších. Složení akcionářů zveřejněno není.

Po svém založení FED během několika let zdvojnásobil množství peněz v oběhu, a přitom držel nízké úrokové sazby. Tyto peníze pouze bezdůvodně zvýšily cenu investic. Na podzim roku 1919 FED přitáhl opratě a zvýšil úroky[468]. Náhlé zdražení peněz přetížilo úvěry, a poslalo je ke dnu. Na burze došlo k pádu a zase nastala panika. Bohatí zbohatli a na chudých nezáleželo. A pak se již blížilo velké finále. Záplava smluv na levné peníze byla doprovázena klauzulí, že poskytovatel má právo kdykoliv půjčku vypovědět s výpovědní lhůtou na vyzvání[469].

24. 10. 1929 začali bankéři ve velkém požadovat splacení těchto půjček. Následovaly masívní rozprodeje akcií, v níž zkrachovala spousta podniků a pro ohromný převis nabídky padly ceny všeho, co mělo nějakou hodnotu. Trh měl vysoko nastavené ceny a po likvidaci řady úvěrů najednou chyběly peníze. Organizátoři celé této špinavosti se slušně napakovali, zatímco milióny lidí přišly o střechu nad hlavou a o živobytí. Lidé neměli peníze, nemohli nakupovat a ceny začaly klesat. Tím spadly také příjmy farmářů. Někdy v roce 1931 na ně se splácením začaly tlačit banky. To již bankéřům začala vadit deflace[470]. Asi milión farmářů zkrachovalo (s rodinami asi 5 miliónů lidí) a ti byli vyhnáni ze svých farem. Banky měly zájem na růstu zisku a k tomu se musely zvednout ceny. Jenomže deflace je snižovala, zboží byl nadbytek! Co udělá, podle marxisty, kapitalista, aby obnovil rovnováhu na trhu? Ano správně, zlikviduje špatně prodejné zboží. A v USA bylo vybito asi 6,5 miliónů prasat a zaoráno 10 miliónů hektarů zemědělských plodin[471]. Nepodobá se to sovětským reáliím? A velcí bankéři jakoby v roli učenlivých žáků sovětských kulaků?! Již Thomas Jefferson varoval před mocí bank. Demokratická vláda USA pro své občany neudělala nic a naopak nechala řádit zkorumpovanou ‚neviditelnou' ruku trhu. Kdo tomu stále nevěří, ať se začte do díla oceněného Pulitzerovou cenou, románu Hrozny hněvu Johna Steinbecka…

Boris Borisov vypustil ve srovnání SSSR-USA ještě jednu perlu. Porovnal gulagy stalinské éry s Roosveltovými pracovními tábory, jimiž prošlo asi 8,5 miliónu lidí. Tyto tábory stojí za velkými stavbami USA a podobně jako v SSSR také za likvidací nezaměstnanosti. Podmínky v nich byly otřesné, úmrtnost veliká, mzda činila 30 dolarů měsíčně, přičemž 25 dolarů se strhávalo na zaopatření. Jak že se potom vlastně odlišují od gulagů? V gulagu se dalo vydělat až asi 8 dolarů… !

466 en.wikipedia.org/wiki/Panic_of_1907
467 en.wikipedia.org/wiki/Federal_Reserve_System
468 mises.org/library/forgotten-depression-1920
469 Bierman Harold: The 1929 Stock Market Crash; viz eh.net/encyclopedia/the-1929-stock-market-crash/
470 en.wikipedia.org/wiki/Depression_of_1920–21
471 Борисов Б.: Голодомор по-американски; viz novchronic.ru/1322.htmBorisov B.: Голодомор по-американски; viz novchronic.ru/1322.htm

A připomeňme i ‚úspěchy' ‚demokratické' britské koloniální správy v Indii – radostné zprávy o rostoucím vývozu potravin koncem 19. století, stejně jako naprosto bezohledné ignorování potřeb obyvatelstva ve čtyřicátých letech 20. století, oboje doprovázené milióny mrtvých[472]…

472 viz např. www.samarthbharat.com/bengalholocaust.htm

Cesta na vrchol

Stalin je vlastenec – říkají vlastenci,
Stalin je nacionalista – říkají nacionalisté,
Stalin je komunista – říkají komunisté
Stalin je špína a ubožák – říkají špíny a ubožáci.

citát z rusnetu

Inventura

Stalin, nedostudovaný kněz, měl bohatou revoluční minulost. Po několikaletém pobytu na Sibiři, se po Únorové revoluci dostal do ohniska dění – do Petrohradu. Tam se rychle začlenil do formujících se revolučních orgánů a stal se jedním z nejvýznačnějších a nejkonstruktivnějších činitelů Petrosovětu. V této pozici pravděpodobně zorganizoval naplnění sýpek, získal podporu Vojenského revolučního sovětu, aby na tomto základě Trockij s Leninem uchopili moc. V dalších letech, zase tento nedostudovaný kněz, stál za rozhodujícími vojenskými vítězstvími, na jejichž základě se s velikými obtížemi obrodila tradiční moc. Ke všemu dalšímu připomínám, že Stalin vyzdvihoval na piedestal Lenina a sám se věnoval svoji ‚drobné' práci.

Stalin nejspíše o takovou slávu vůbec nestál. Toto tvrzení zdůvodňuji postoji Stalina po Leninově smrti[473]. Tady se asi jeho povahové vlastnosti spojily s Leninovým pojetím hybných sil společnosti. Rozhodují ne osobnosti, ale dav, za jehož pouhou součást se Stalin považoval. Přestože stál mezi prvními.

Mezitím jeho dílo rostlo a sílilo a vykvetlo do podoby Sovětského svazu. Stalin stál osobně za dohodami, které na dobrovolném základě osnovaly tuto gigantickou zemi. V tuto chvíli ale musíme uvést, že faktická realizace se stala asi první velkou Stalinovou prohrou. Stalin v té době již před nemocným Leninem neobhájil svůj koncept začlenění velkých zemí do Ruské sovětské federativní socialistické republiky. Lenin prosadil jejich začlenění jako rovnoprávných subjektů, a tak vzniklo soustátí – Svaz sovětských socialistických republik. Takový už je život. Uveďme ještě, že Leninem prosazený koncept SSSR usnadnil v roce 1991 jeho rozpad.

Když Stalin uspořádal stát, zadal si další veliký úkol – zprůmyslnění Sovětského svazu. Vedle toho také intenzívně sledoval zemědělství. Nevrhl se do těchto – pro něj zcela nových – záležitostí bezhlavě, ale pečlivě analyzoval situaci a hledal rozumná řešení, konzultoval a vysílal expedice do světa. Když se v SSSR situace zhoršila, byl připraven ji řešit. To, že se na realizaci podíleli lidé ne zrovna vhodní je skutečnost, kterou vlastně Stalin ovlivnit nemohl. Byl pouze jedním z mnoha politických předáků v celkem podružné funkci generálního tajemníka. On o další práci neusiloval, ale když viděl tu hrůzu kolem, nedalo mu to a převzal do svých rukou zemědělskou agendu. Teprve tehdy problémy skončily, a stejně tak i dosud pravidelně se do Ruska vracející hlad.

Stalin kolektivizaci v zemědělství podmiňoval technickou modernizací, jejímž symbolem se staly traktory. Traktory se nejprve nakupovaly v zahraničí, teprve postupně začala růst domácí výroba. Výroba traktorů byla dosti náročná a bylo nutno vybudovat řadu souvisejících průmyslových odvětví. To splnila první pětiletka, další gigantická akce řízená Stalinem. A po ní přišla druhá pětiletka, jež začala přeměňovat sny a naděje na skutečnost.

I na kapitánském můstku této pětiletky stál Stalin, pečlivě sledovaný celým světem.

473 Tucker R. C. : Stalin jako revolucionář 1879-1929; BB Art, 2003

Otevřené účty

Stalin se pro naléhavé úkoly neměl čas ohlédnout. Ale měl vynikající paměť, stál v pozadí mnohých událostí, za spoustou vyjednávání a věděl, jak k událostem došlo a kdo za co nesl odpovědnost.

A problémy vzniklé již dávno se nyní zjevně kupily. Hlavní byly tři. Prvním byla německá diverze na Ukrajině a v Bělorusku, druhým proticírkevní pogrom a třetím hladomor. Za nimi zůstala hromada nevyšetřených a nepotrestaných zločinů, a to nebylo správné. Aby se společnost mohla dobře rozvíjet, potřebuje katarzi. Viníky vážných zločinů je nutné zbavit moci a potrestat, ale k tomu až dosud v SSSR nedošlo. Dále si Stalin pamatoval, kolik bohatství z Ruska zmizelo, a pracoval na jeho návratu.

Byl zde ještě jeden problém. Vzestup bolševiků přitáhl řadu hochštaplerů, kteří velmi rychle zaplavili bolševiky a pohřbili jejich ideje. L. Krasin to vyjádřil na plénu ÚV RKS(b) v 1921, když řekl: „*Zdrojem veškeré bídy, kterou dnes zakoušíme, je to, že komunistická strana je z 10% tvořena přesvědčenými idealisty ochotnými zemřít za ideály a z 90% kariéristy bez svědomí, kteří do ní vstoupili, aby získali postavení.*“[474] Krasin byl nemístný optimista. Již jsme uvedli, že jen za rok 1917 bolševici početně posílili nejméně patnáctkrát. Vítězství bolševiků zatlačilo komunistické ideje do pozadí. Ve skutečnosti tato situace pohřbila i tradiční společenské zřízení, z něhož zůstala pouhá slupka. V popředí zůstali kariéristé. To, že bolševici převzali Rusko sami ‚s nožem na krku‘, sice Rusko zachránilo, ale bolševiky a jejich ideály pohřbilo. Na jedné straně se bolševici museli vzdát volných diskuzí ve prospěch jednotného akceschopného vedení, na druhé straně kariéristé zničili samotné ideály. Pro většinu lidí přes ohromný pokrok bolševici zůstali jen novou gardou elit hrnoucích se ke korytům. Ovšem ani jedno z toho nebylo tím, co zdravě se vyvíjející společnost potřebuje. Ta potřebuje jak diskuzní platformu, tak i důvěru lidí ve vedoucí činitele a v jejich schopnosti. Oddělení bolševiků od přímého řízení společnosti představovalo účinný prostředek, jak na jedné straně obnovit VKS(b) jako diskuzní platformu, zbavit bolševiky kariéristů a vrátit do hry ideály, se kterými kdysi bolševici zvítězili. Stalin si této skutečnosti byl dobře vědom.

Stalin se až dosud vyhýbal tvrdým řešením. Nejspíše spoléhal na to, že když zbaví zemi války, zklidní se emoce. A i ti, kteří se dopouštěli vážných zločinů, se vrátí ke klidnému životu a stanou se konstruktivní součástí společnosti. Ostatně za války se stalo příliš mnoho zla a nebylo ani možné vše potrestat a křivdy narovnat. Toto asi byla největší Stalinova chyba. Když vyplula na povrch, bylo již dosti pozdě. Proběhl hladomor, byl zavražděn Kirov a byla odhalena celá síť intrik (Jagoda, Tuchačevskij, Bucharin, Bljucher[475] a další). Mocní byli dosud beztrestní a zcela bezohledně pásli po další moci, ať to stojí, co to stojí.

Ukrajinští (a také běloruští) nacionalisté, vybičovaní a vycepovaní intrikami Rakouska-Uherska a Německa, se sice zdánlivě zklidnili a v rámci té správné rétoriky dokonce začali Stalina velebit

474 Мухин Ю.И.: За что убит Сталин, Эксмо, Яуза, Moskva, 2005

475 **Bljucher Vasilij Konstantinovič** (1890-1938) pocházel z rolnické rodiny, do školy chodil jeden rok, pak dělnické profese (mimo jiné v Mytiščinské vagónce, odkud pocházejí staré soupravy pražského metra). Roku 1914 mobilizován, za války získal Georgijevskou medaili, potom těžce raněn a propuštěn z armády. Dal se k bolševikům. V květnu 1917 v Samaře agitoval mezi vojáky, následně člen sovětu. Za Říjnové revoluce člen Samarského VRS. Účastník bojů na Uralu, postupně velí větším jednotkám. V létě 1920 velí divizi proti Vrangelovi, v létě 1921 byl ministrem a velitelem armády Dálněvýchodní republiky. Pak další vysoké funkce a poradce v Číně, od roku 1929 velitel Zvláštní dálněvýchodní armády. Zatčen v říjnu 1938, asi mučen, zemřel na embólii 9. 11. 1938.
Informace o Bljucherovi jsou poněkud dvojznačné. Bljucher vypadá jako poměrně jednoduchá osobnost bez jakéhokoliv vzdělání, navíc po zranění ne zcela uzdravený. Mimo jiné si zřejmě svévolně přisvojil dva Georgijevské kříže a hodnost mladšího poddůstojníka, zjevně nemírně pil, přitom ovšem velel velmi složitým operacím – které asi tedy budou dílem někoho v pozadí.

už jen proto, že je neposlal na popraviště. Ale starého psa novým kouskům nenaučíš, a ten jejich nacionalizmus a řeznické praktiky pod povrchem zůstaly. Tady jsou podstatné příčiny hladomoru.

Tím druhým nepotrestaným hříchem byl přímo samotný hladomor. Teď už víme, že to nebyla jenom neschopnost určitých stranických a státních činitelů, ale že to vedle kulaků a nepmanů byly důsledky šovinizmu, spekulace a celé řady cizích zájmů a v tom všem zapojené místní elity.

Jen tak mimochodem. Trockij měl pozoruhodné rodové vazby k dalším revolucionářům i velkým bankéřům. Až se v souvislosti s trockizmem vkrádá myšlenka o klanovém spiknutí[476]. Karpov uvádí slova Rakovského[477] o tom, že Trockého druhá žena Natálie Ivanovna Sedova pocházela z rodiny strýčka Životovského a zdrojem Trockého peněz byla banka Kuhn, Loeb & Co., jedna z nejvlivnějších investičních bank přelomu 19. a 20. století[478] (vedená Jacobem Schiffem). O dalším podezření na vazby, tentokrát sionistické, se zmiňuji na jiném místě.

Jedním z hlavních spojenců Trockého a typický příslušník staré gardy byl Ovsejenko. Ve Slovníčku najdete jeho životopis. Starou gardu tvořili právě takovíto lidé a není těžké si představit, co dokázali natropit. Asi nelze pochybovat, že celou záležitost organizoval samotný Trockij, člověk, který přece jen své stoupence intelektuálně převyšoval. Mnoho lidí ho poslechlo a provedlo kroky, které následně znamenaly bídu a smrt mnoha obyvatel Sovětského svazu. Všichni, kteří se toho účastnili, nesli strašlivou vinu, a potrestáni dosud nebyli.

Byl nejvyšší čas začít řešit všechny tyto staré hříchy. Za nimi byly milióny mrtvých. Za těchto okolností popravčí čety nebyly až tak nemístným řešením. Byly prostě nezbytné, jak proto, aby se sovětská vláda očistila a zbavila viníků zločinů, tak i proto, aby se společnost uklidnila a lidé začali mít důvěru ve spravedlnost. A nelze mít pocit, že by se vůči viníkům postupovalo příliš tvrdě. Počty mrtvých byly obrovské.

Objasnili jsme již mnohé, ale spoustu událostí jsme vynechali. Je ještě řada zapomenutých a skrývaných záležitostí a čas od času mě nějaká překvapí. Ale pojďme se podívat alespoň na ty známé skutečnosti.

Církevní pogrom

Odjakživa jsme zasypáváni tvrzeními, že Stalin, ten zlý nedostudovaný kněz, se pod vedením Lenina vrhl proti církvi a chtěl ji zničit. Vlastně nejen Stalin, ale všichni bolševici. Především předseda ÚVV Kalinin, jehož podpis je na proticírkevním výnosu. Existuje přísně tajné nařízení Dzeržinskému číslo 18666/2 z 1. 5. 1919, kde se praví[479]:

476 Viz ru.rodovid.org/wk/Запись:187992 a související zápisy

477 **Stančev Kristán Georgijevič** (po dědovi přezdívka Rakovskij, 1872-1941) byl rumunský Bulhar, od roku 1890 v emigraci, v letech 1898-1899 v rumunské armádě, potom u RSDDS. Za první světové války s Parvusem v Rumunsku vedl agitaci ve prospěch Trojspolku a se snahou destabilizovat Novorusko. Financoval i ruské protiválečné noviny. Po vstupu Rumunska do války na straně Dohody zatčen, osvobozen revolučním ruským oddílem 1. 5. 1917. Po Říjnové revoluci u bolševiků, politický komisař. Organizoval boje proti rumunské vládě. Předsedal ‚Nejvyššímu autonomnímu kolegiu pro boj s kontrarevolucí v Rumunsku a na Ukrajině' (rumunská ‚čeka'). Účastnil se mírových rozhovorů s Ukrajinskou centrální radou, později snad i se Skoropadským. V letech 1919 až 1923 předseda vlády a lidový komisař zahraničí Ukrajiny. V roce 1923 byl vyslancem ve Velké Británii a 1925 ve Francii. Patřil k levé opozici. Roku 1927 zbaven funkcí, vyloučen z VKS(b), a odsouzen. Roku 1934 na lidovém komisariátu zdravotnictví RSFSR, roku 1935 obnoveno členství ve VKS(b), ovšem již následující rok znovu vyloučen a v roce 1937 zatčen a odsouzen na 20 let vězení. Ve své závěrečné řeči se kál, že se mu „*zatočila hlava ze získané moci*". Popraven na podzim 1941 (viz politizolátory ve Slovníčku).

478 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007
en.wikipedia.org/wiki/Kuhn,_Loeb_&_Co.

479 Шкляев В.: Сталин и Церковь: «Да исправится молитва моя…»
www.za-nauku.ru/?option=com_content&task=view&id=4955&Itemid=39

„V souladu s rozhodnutím ÚVV a Rady lidových komisařů je nezbytné co možno nejrychleji skončit s popy a náboženstvím. Popy je nutné uvěznit jako kontrarevolucionáře a sabotéry a bez milosti všechny popravit. Co nejvíce. Církev se má zrušit. Chrámové nemovitosti zapečetit a proměnit na sklady.

Předseda ÚVV Kalinin
Předseda Rady lidových komisařů V. Uljanov (Lenin)“

Dokument je obsahem agresívní. A pod tím je podepsaný dobrosrdečný Kalinin (zvaný též všesvazový starosta). On že je autorem tohoto dokumentu? A pod ním teprve podpis Lenina, který stál výše a měl být podepsán první? Ovšem Karpov tvrdí, že to byla manipulace bolševiků proti bolševikům, že Kalinin měl příkaz bez jakéhokoliv posuzování podepisovat výnosy Trockého[480]. Co se týče podpisu Lenina, existují prý jeho podpisy vytvořené pomocí autografu. To potom údajný autor o ‚svém‘ podpisu ani nemusel vědět.

Ve skutečnosti po neúrodě v roce 1921 Lenin 19. 3. 1922 vyhlásil program znárodnění církevního majetku za účelem boje s hladem. Vložil se do toho Trockij a přeměnil rekvizici církevního majetku na kampaň likvidace církve vůbec. Tuto kampaň podle Karpova provedli členové bývalé Židovské komunistické strany. Trockij za tím účelem založil Svaz bojujících neznabohů (opravdu krásné jméno společenské organizace) a noviny ‚Neznaboh‘ a ‚Bojující neznaboh‘. Tyto instituce byly naplněné po okraj těmi přebarvenými sionisty. Trockij při této příležitosti vytvořil rozsáhlou síť paralelních stranicko-čekistických komisí vybavených skutečnou mocí. Tato síť ovládala stát, ačkoliv formálně moc vykonávaly instituce státní. Ostatně i Kalininova povinnost vykonávat nařízení Trockého měla stejný původ.

Kalinin se brzy začal vzpírat a dokonce využíval formálních pravomocí své funkce dávat milost. Za to se dostal do těžké palby Trockého, který žádal dodržovat nařízení o tom, že jeho rozhodnutí jsou závazná. Nakonec si Kalinin postěžoval Stalinovi[481].

A co Stalin? Především Stalin v té době nepatřil k ‚první lize‘ tehdejších špiček. S ohledem na tehdejší rozdělení moci byl jeho operační prostor velice úzký. Co se týkalo Leninova programu znárodnění církevního majetku, vyřešil to tehdejší šéf kanceláře Politbyra tak, že prostě svůj postoj vůbec nevyjádřil. Přitom program tehdy podpořili dokonce i Kalinin a Molotov. Ale na 12. sjezdu v roce 1923 se straničtí delegáti postavili proti tomuto tažení, protože způsobovalo rozkol mezi věřícími a řadovými straníky. Přitom vyvstává otázka, nakolik takový postoj podpořil sám Stalin. Byl prostě specialistou tohoto druhu. Až po rozhodnutí sjezdu vydal Stalin oběžník č. 30, kterým se přímo vzepřel Trockému[482] (zkráceno):

„16. 8. 1923
Přísně tajné
Všem gubernským, oblastním a krajským výborům, národním ÚV a byru ÚV. Oběžník ÚV VKS(b) č. 30 (O vztahu k církevním organizacím).

ÚV doporučuje všem organizacím strany seriózně obrátit pozornost na vážné přestupky některých organizací v rámci proticírkevní propagandy a vůbec na oblast vztahů k věřícím a jejich kultům.

Stranický program říká: ‚je nezbytné se pečlivě vystříhat jakéhokoliv ponížení věřících, které pouze vede k posílení církevního fanatizmu…‘

480 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

481 Цербер А.: СТАЛИН - человек, которого нужно понять; viz www.youtube.com/watch?v=DP6J8u6vt1Y

482 přes snahu trockistů jej zkompromitovat Leninovou závětí, viz refdb.ru/look/2616308-p8.html

Mezitím některé z našich místních organizací systematicky porušují tyto jasné směrnice stranické propagandy a stranického sjezdu…

Vycházeje z výšeuvedeného, ÚV stanoví:

1) zakázat uzavírání kostelů, modlitebních místností… z důvodu nesplnění administrativního nařízení o registraci a kde k uzavření došlo, okamžitě je zrušit;

2) zakázat likvidaci modliteben, budov atd. hlasováním na shromážděních, kterých se účastní nevěřící, nebo jiní věřící, než ti, kteří uzavřeli smlouvu o místnosti, nebo budově;

3) zakázat likvidaci modliteben, budov atd. z důvodu neplacení daní, protože taková likvidace v souladu s pokyny Lidového komisariátu spravedlnosti z roku 1918 je zakázána;

4) zakázat zatýkání ‚náboženské povahy', pokud nejsou zjevně spojeny s kontrarevoluční činností ‚sluhů božích' a věřících;

5) při předávání nemovitostí náboženským společenstvům důsledně dodržovat nařízení ÚVV z 29. 3. 1923;

6) vysvětlit členům strany, že náš úspěch ve věci rozkladu církve a vymýcení pověr závisí nikoliv na pronásledování věřících – pronásledování jen posilují náboženské předsudky – ale na taktickém vztahu k věřícím a promyšlené kritice náboženských předsudků, s vážným historickým vysvětlením ideje boha, kultu a církve atd.;

7) odpovědnost za uvedení směrnice do života vložit na tajemníky gubernských a oblastních výborů, národních ÚV a především krajských výborů.

ÚV zároveň varuje, že tento postoj nesmí v žádném případě oslabit bdělost našich organizací ve smyslu pečlivé kontroly, aby se církve a náboženské společnosti nestaly nástrojem kontrarevoluce.

Tajemník ÚV J. Stalin. 16. 8. 1923"

Jenomže Stalin tehdy nebyl moc silný a Trockij pokračoval ve svém díle. Církvi zrekvíroval ohromné bohatství a zkompromitoval bolševiky v očích věřících. Dvě mouchy jednou ranou. Sluší se ještě uvést, že jistý díl, 25 miliónů rublů, si Trockij ‚odsypal' do RVS. Pečlivě také dbal, aby nejcennější kousky z konfiskovaného majetku šly do Státního muzea. Divíte se tomu zájmu Trockého o ruskou kulturu? Můžete se uklidnit. Státnímu muzeu šéfovala paní Sedova, Trockého druhá manželka, dáma z rodiny Životovských…

Stalin postupně posiloval svoje postavení a později vydal další nařízení:

„Proletáři všech zemí, spojte se!
Přísně tajné
VKS(b) Ústřední výbor
s. Menžinskému V. P.
č.j. 1037/19
12. 9. 1933

V letech 1920-1930 bylo v Moskvě a okolních okresech zcela zničeno 150 chrámů a dalších 300 se přestavělo na výrobní zařízení, kluby, ubytovny, vězení, izolátory a kolonie pro sirotky. Plány výstavby předpokládají strženi dalších, více než 500 chrámů a kostelů. ÚV to považuje za nepřijatelné, protože se chrámy a kostely považují za památky staré ruské architektury.

Orgány sovětské moci a dělnicko-rolnické milice OGPU jsou povinny přijmout opatření (včetně disciplinární a stranické odpovědnosti) na ochranu památek staré ruské architektury.

Tajemník ÚV J. Stalin"

Teď si ještě odskočíme do roku 1939, kdy tady máme další nařízení. Tehdy již Stalin ovládl vedení SSSR:

„Proletáři všech zemí, spojte se!
Přísně tajné
VKS(b) Ústřední výbor
č.j. 1697/13
11. 11. 1939
soudruhu Berijovi L. P.

Výpis z protokolu č. 98 ze zasedání Politbyra ÚV z 11. 11. 1939.
Otázky církve

Ve vztahu k církvi, služebníkům ruské pravoslavné církve a věřícím ÚV nařizuje:

1) *Považuje za nevhodné pokračovat v praxi NKVD SSSR ve věci zatýkání členů ruské pravoslavné církve, pronásledování věřících.*
2) *Nařízení soudruha Uljanova (Lenina) z 1. května 1919 č. 13666-2 ‚O boji proti kněžím a náboženství' určené předsedovi VČK soudruhu Dzeržinskému a všechny související pokyny VČK – OGPU – NKVD, týkající se stíhání sluhů ruské pravoslavné církve a věřících – zrušit.*
3) *NKVD provede revizi odsouzených občanů v případech souvisejících se službou bohu. Propustit z vazby, pokud činnost těchto občanů nezpůsobila škodu sovětskému režimu.*
4) *Ve věci osudu vězněných věřících dalších konfesí ÚV rozhodne později.*

Tajemník ÚV J. Stalin.“

Berija již následující měsíc Stalinovi odpověděl zprávou, ve které uvedl, že bylo propuštěno přes 24 tisíc lidí a po prošetření předpokládá propuštění dalších 15 tisíc lidí. Myslím, že není co dodat. Karty byly zjevně rozdané poněkud jinak a jiné byly zájmy zúčastněných. I zde byla hromada špíny, a bylo nutné ji vymést. Jen co se sejdou události…

Nacionalistická úchylka

V některých případech by bylo lepší uvést ‚nacistická úchylka'.

Koho by na první pohled napadlo, že bolševičtí internacionalisté budou zatíženi nacionalizmem. Jenomže během občanské války k bolševikům nalezli lidé marxizmem nedotčení, zato dostatečně ‚poskvrnění' některou z forem nacionalizmu. Často i řádně zamazaní od krve, nezřídka i proletářské. O ukrajinských zfašizovaných socialistech jsme se zmínili, stejně jako o občanské válce i o hladomoru. Ostatně nešlo jen o ukrajinský nacionalizmus, máme i běloruskou obdobu téhož. I když zde nebylo tolik mrtvých. Bělorusko je prostě menší a podnebí a krajina neumožňují tak husté osídlení, jako v Novorusku.

Další svéráznou záležitostí byl boj gruzínských ‚partajgenocvale' (straníků) o privilegie, což jim nejen Stalin odmítl tolerovat[483]. Bylo toho více: nějak se zdržovalo vyhlášení autonomií na území Gruzie a samotná jejich území byla jaksi okousaná. A aby uplatnili svoji strategickou polohu, zlikvidovali Zakavkazskou federaci a došlo i na podivné koncese. Na pozadí velký mocenský boj navenek vyvrcholil poněkud komickou scénou, kdy jeden starogardista Kabachidze napadl Ordžonikidze, že zneužívá veřejné prostředky, pansky si jezdí na koni, zatímco on musí chodit pěšky. (Onen kůň byl darem horalů, Ordžonikidze jej předal do státních stájí a vyjížděl s ním pouze na slavnostech.) Kabachidze dostal facku, na místě ji vrátil a přítomní je museli od sebe odtrhnout. Nakonec ta stará garda padla a místo nich přišla skupina mladých funkcionářů v čele s L. Berijou, kteří rychle přivedli celé Zakavkazí k velkému rozkvětu.

483 Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

Vlastně jsme se zmínili i o Židovské komunistické straně. Její vliv sice není příliš zjevný, ale vzhledem ke sklonu jejích členů k vnitřnímu stmelení, můžeme v následujících událostech vidět její dědictví. Bylo to asi docela dost lidí, nejméně několik tisíc, možná až několik desítek tisíc, kteří dříve stáli na ostře sionistických pozicích. Řada z nich se bolševizovala, s dalšími to bylo horší. V této souvislosti musím uvést, že v tomto směru jakoby neexistují prameny. Přestože existence této strany je nezpochybnitelná, nedá se o ní nic najít a v tom málu, co je, prakticky chybí jména. Přitom by bylo velmi zajímavé porovnat je například se jmény účastníků plenárního zasedání ÚV VKS(b) z února/března 1937. To již z toho vyrostla přímo chobotnice, která svoje chapadla natáhla hodně daleko.

Rubikon překročen

Skupina, která se po ustavení SSSR zahájila obnovu a výstavbu sovětského hospodářství, poměrně rychle narazila na omezení vyplývající z mezinárodní izolace. Začala proto přemýšlet, jak z toho ven. Dost dlouho tyto úvahy zůstávaly uzavřené a postupně uzrávaly. Nakonec navenek vyvřely Stalinovým prohlášením (otištěným ve všech sovětských novinách v lednu 1934), že Sovětský svaz je připraven vstoupit do Společnosti národů[484]. Něco takového až dosud nebylo možné, odporovalo to všemu, co celé vedení SSSR až dosud prohlašovalo a jak konalo.

První se ozval Zinovjev – v srpnu 1934 v časopisu Bolševik. On sice neodmítl Stalinův názor, ale tvrdil, že vyhnout se nové válce je možné pouze vítězstvím proletářské revoluce. Proto je nutné nadále podporovat ilegální práci Kominterny. V této chvíli stranický aparát dostal možnost volby. A zůstal zticha.

Proto se Stalin odhodlal k dalšímu kroku a (za pomoci Molotova a Litvinova) Sovětský svaz skutečně v říjnu 1934 do Společnosti národů vstoupil. Brzy nato přišla další převratná zpráva: SSSR vede rozhovory o uzavření spojenecké smlouvy s Československem a Francií jako záruky proti německé rozpínavosti. Úvahy dokonce počítaly s přistoupením Velké Británie – SSSR takto obnovoval tak obávanou starou Trojdohodu.

S ohledem na ohromný úspěch hospodářské výstavby vedené Stalinem se ani teď stranický aparát nepostavil proti, a Stalin se odhodlal k dalšímu kroku – k vnitřním politickým reformám. Nejprve se obrátil na tajemníka Prezídia ÚVV Jenukidze s prosbou připravit projekt změn a doplňků Ústavy s cílem narovnat podmínky obyvatel v zemi: nerovnost hlasů, zrušit kategorie lidí zbavených občanských práv a namísto toho zavést všeobecné rovné, přímé a tajné volby. Jenomže Jenukidze otálel a jeho návrh nenaplňoval zadání. Nakonec zase pomohl Molotov, který v závěru 7. sjezdu sovětů SSSR 6. 2. 1935 oznámil blížící se změnu Ústavy a zavedení všeobecných, rovných, přímých a tajných voleb.

Vše vypadalo nadějně. Nová Ústava byla přijata prakticky bez diskuzí. Když ale padla slova, že *„volební systém má uvést nové síly, které nahradí zaostalé zbyrokratizované elementy“*, rudí baroni zpozorněli.

Stranický aparát byl v úzkých Přijmout tento zákon bylo politickou sebevraždou. Odmítnout jej ale nešlo, protože Stalin již předvedl svoji schopnost zbavit hříšníky moci. Aparát udělal úkrok stranou a vynesl požadavek na dořešení problému vnitřních nepřátel. Stalin se tomuto masívnímu požadavku vzepřít nemohl, protože by přímo z něj aparát rychle udělal nepřítele lidu.

484 Жуков Ю.: Гордиться, а не каяться! Правда о сталинской эпохе; nakladatelství ЛитРес 2011

Souboj šelem

Meziválečný Sovětský Svaz se proměňoval ze zaostalé a okrádané země na mocnou říši. Vládu nad zemí formálně vedla skupina představitelů bolševiků, kteří vlastně neměli vůdce. Nebyl jím ani Lenin. Ten byl jen neformální a všeobecně respektovanou autoritou. Kromě své autority měl jen jednu politickou funkci – byl předsedou vlády RSFSR.

Po jeho smrti se rozpoutal nástupnický boj. Je zajímavé, že to byl vlastně boj jen jedné strany – Trockého, a to ani nijak důsledný. Trockij se prostě zřejmě pokusil (za podpory Naděždy Krupské a pomocí padělaných dopisů; možná však šlo o kolizi Krupské, zastupující zájmy svojí rodiny a Stalina, zastupujícího zájmy státu[485]) přesvědčit své souputníky, že jej Lenin vybral za svého nástupce. To ovšem odporovalo tradicím strany, a kromě toho i další Trockého aktivity ho postupně přivedly k izolaci. Ale mohlo za tím být i něco dalšího. Přetížený a postupem času prohrávající Trockij asi nebyl v dobré formě. Tím lze vysvětlit jeho uzavírání se do sebe, téměř demonstrativní nesledování závažných politických jednání, jichž byl účastníkem. Ale měl stále velikou autoritu a řadu stoupenců, kteří mu i za této situace zůstali věrni.

ÚV VKS(b) byl zatím plný lidí zdravých, silných a mocných, lidí s chutí získat ještě více moci. Mohli se připojit ke Stalinovi (sovětskému projektu), jenže to znamenalo, že by museli umět pilně a rozumně pracovat. To bylo často nejen mimo oblast jejich zájmu, ale i mimo jejich možnosti. Hráli by asi jen druhé housle, a to tito adrenalinoví revolucionáři nechtěli. Proto jim nezbylo, než se soustřeďovat v táboře sovětských oponentů. Tato opozice tedy měla svého boha – Trockého. Ale neměla svého knížete – člověka, který by projevil vůli proměnit hnutí v moc. Proto se zájemci o moc soustředili na získání tohoto uskupení, do jehož čela se jako by chtěli postavit. V takové kalkulaci byly v zásadě dva háčky: prvním byl požadavek samotného Trockého zahájit celosvětovou revoluci za cenu rozbití SSSR, druhým síla sovětské strany soustřeďující se okolo Stalina, pracující naopak na rozvoji Sovětského svazu. Ale byly zde i výjimky, jako Jagoda a asi i Ježov. Lidé podobně výkonní jako Stalin, ovšem nedosahující jeho formátu[486]. Na podzim roku 1936 se zkompromitoval lidový komisař vnitra Jagoda a na jeho místo přišlo nové koště – Ježov. Ten, alespoň ze začátku, měl představu, že pro postih ‚hříšníků' využije pouze zákonem dané prostředky[487].

Ačkoliv uskupení liberálních internacionalistů (trockistů) působilo navenek velmi mocně, mělo závažnou slabinu. Zatímco sovětská strana ze své povahy dbala na mravní profil svých členů – a to je vnitřně upevňovalo, Trockého strana na mravnosti a vnitřní síle a jednotě nestavěla. Vytvářela tak sice navenek mocnou společnost, ta se však pod tlakem zvenčí vlivem nestálosti svých řad snadno lámala. V dalším vývoji to znamenalo spoustu obětí.

A za této situace probíhalo v únoru a březnu roku 1937 rozšířené zasedání ÚV VKS(b).

---

485 Rozbor této ‚závěti' je možné najít v řadě pramenů, jen je dobré vynechat prameny stranící Trockému. Jejím prvním problémem je, že byla, vzhledem k Leninovu chápání společnosti a jejího řízení, zcela nekonzistentní. Lenin se během celého svého života stavěl proti jakýmkoliv vůdcovským funkcím a nikdy neuvažoval, že by se po něm nějaké funkce měly ‚dědit'. Proto proč by se najednou Lenin něčemu takovému věnoval? Samotné dopisy, které ‚závěť' tvoří, pouze porovnávají ‚ideálního' Trockého s dalšími potenciálními následníky. A kromě toho, ‚závěť' popisuje události z doby, kdy Lenin již prakticky nevnímal. Potom je zcela nejasné, jak se Lenin mohl vyjadřovat ke složitým událostem, prakticky politickým intrikám té doby.
Na druhé straně Rybas situaci popisuje tak, že Krupská považovala Stalinovy kroky za vměšování do záležitostí svojí rodiny. Viz Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

486 Бушков А. А.: Сталин. Красный монарх, ОЛМА, 2004

487 Предложение Н. И. Ежова И. В. Сталину о порядке судебного рассмотрения дел троцкистских групп. 4 февраля 1937 г., viz istmat.info/node/24543

Únorové plénum

Zápis z rozšířeného plenárního zasedání ÚV VKS(b) z 23. února až 5. března 1937 odhaluje naplno se rozbíhající zápas poté, co skupina lidí okolo Stalina začal protlačovat vnitropolitické reformy[488].

Na tomto zasedání se projednávaly tyto body:

1. Případ Bucharina a Rykova.
2. Příprava stranických organizací na volby do Nejvyššího Sovětu SSSR podle nového volebního systému a příslušná změna stranicko-politické práce.
3. Zpráva komise Pléna ÚV VKS(b) k případu Bucharina a Rykova.
4. Destruktivní, diverzní a špionážní úkoly japonsko-německo-trockistických agentů na lidových komisariátech těžkého průmyslu a dopravy.
5. Destruktivní, diverzní a špionážní úkoly japonsko-německo-trockistických agentů v NKVD.
6. O politickém vzdělávání stranických kádrů a rozměr boje s trockistickými a jinými dvojitými agenty ve stranických organizacích.

Nyní popíši jednotlivá vystoupení a ohlasy na ně. Vše je v zápisu řádně vyznačeno. Jde o klíčový dokument politického vývoje v SSSR.

Z textu vyplývá, že část příspěvků byla autorizována, zatímco další nikoliv, a tak není možné zjistit, jestli text nebyl pozměněn. Ostatně i ty ověřené těsnopisné záznamy se prý odchylují od textů zveřejněných ve 30. letech. Řada poznámek se zřejmě týká nějakých v zápisu nepodchycených kuloárních jednání.

Bucharin a Rykov

Zápis začíná dlouhým prohlášením **Bucharina**[489] (přes 40 stran), v němž se Bucharin snaží ospravedlnit. Jeho prohlášení nemá hlavu ani patu. Následují další příspěvky. **Ježovovo** vystoupení, popisující vyšetřování, končí prohlášením, že „*Bucharin a Rykov plně odpovídají za veškerou činnost pravicových organizací a za svoji protisovětskou činnost osobně, což vyvolává otázku zachování jejich členství nejen v ÚV strany, ale i ve straně vůbec*“.

V následné diskuzi se Bucharin vyjadřuje k vůči němu vzneseným obviněním. Byl obviněn z přípravy palácového převratu, pro který si zorganizoval odbojovou skupinu žáků (asi posluchačů Průmyslové akademie, kde učil). Podle poznámek z pléna se členové této skupiny cítili Bucharinem zneužití. Bucharin se snaží obvinění zlehčovat a přehazovat je na jiné. Připomínají se proti sobě stojící výpovědi, a to, že řada lidí se vlastně ke své škodě přiznala. Přitom Bucharin odmítá pouze ty výpovědi, které mu přitěžují. Stalin připomíná, že nikdo nemá povinnost udávat sám sebe (!). Žádá Bucharina, aby pochopil jejich pohled za situace, kdy se Trockij spojil s Hitlerem, a že v takovém případě nestačí jeho „*vykřičníky a otazníky*“.

Následuje **Rykov,** je podstatně racionálnější. Připomíná, že se posuzují události, rozhovory a setkání poměrně dlouhého období (8 let) a že si nemusí vše pamatovat. Rozebírá výpovědi obviněných. K událostem říká, že tomu tehdy nerozuměl a o mnohém měl pochybnosti. Nemálo toho již zapomněl. Zajímavá je další část, tam se vcelku věcný začátek proměňuje na souvislé mlžení o ničem. Povídání o Radkovi (viz Životopisy) a o tom, jak spolu šli kouřit, mi nejvíce ze všeho připomíná povídky Šimka a Grosmanna, ostatně podle zápisu to posluchači v sále vidí podobně.

488 Материалы февральско-мартовского пленума ЦК ВКП(б) 1937 года; viz www.memo.ru/history/1937/feb_mart_1937/index.htm

489 Stručný životopis některých diskutujících je uveden v poznámkách pod čarou; u významnějších postav (Bucharin) je uveden ve Slovníčku.

Pokračuje o Bucharinovi a o tom, jak mu telefonoval Stalin a obvinil ho, že ho chtěl zabít. Stalin ze sálu zareagoval poznámkou, že mu tenkrát řekl, že tomu nevěřil, že se smál a řekl Bucharinovi: „*když si někdo vezme nůž, aby vraždil, musí si dát pozor, aby se sám nepořezal*“. Rykov odmítl svoji účast v protistátním spiknutí, opíral se o výpověď Tomského (ten krátce předtím spáchal sebevraždu a v době jednání tohoto pléna byl již po smrti).

Škirjatov[490] upozorňuje, že Bucharin i Rykov měli hodně prostoru k tomu, aby vysvětlili svoje kroky. Byl dostatek důvodů pro jejich vyloučení ze strany, ale na přímluvu Stalina (!) se vše prověřovalo znovu. Kromě jiného Ježov měl potvrdit, že oba byli v kontaktu s lidmi, kteří je obvinili. Není proto nejmenších pochybností, že jsou vinni, mimoto Bucharinovo vystoupení je podle něj lživé. Za zcela svéprávné se mají považovat i Bucharinovi žáci. Rykova označil za tragikomika a mlžiče, který opozičníky kryl. Bucharin a Rykov prostě jsou vůdci této skupiny. Tito lidé nepatří do ÚV, ani do strany, ale před soud.

Další příspěvky Vorošilova, Andrejeva, Kabakova, Makarova, Kosareva, Molotova a dalších představují jen další obvinění Bucharina a Rykova a všichni žádají, aby byli oba postaveni před soud. (Rozsah této části textu je přes 160 stran textu.)

Příprava voleb

(V roce 1936 byla přijata nová Ústava. Byl to začátek politické reformy, následovat měla reforma volebního systému. Tento bod byl východiskem pro následující událostí, původně vnitrostranickou diskuzi nejmocnějších lidí Sovětského svazu. Ta se později přeměnila na čistku. Zde je počátek procesu, jehož extrémně vulgarizované pojetí je základem dnešního nazírání na Stalina. Podrobnější studium ukazuje, že Stalinovo postavení v těchto událostech bylo zcela jiné. Stalin tentokrát své cíle neprosadil a musel je odložit. Na první pohled to vypadá, že v čase, jenž mu zbýval, se k prosazení svých hlavních cílů, tedy konsolidování demokratické moci, již nedostal.)

Hlavní referát přednáší **Ždanov**. Byl to zdatný řečník, schopný předložit posluchačům obtížně stravitelné téma s pomocí ideově přijatelné omáčky. (Dědečka ve funkci rektora Moskevské teologické akademie nezapřel.)

Hned na začátku upozorňuje, že nová Ústava přináší demokratické pojetí všech voleb v SSSR. Ne zcela rovné volby se mění na rovné, vícestupňové na přímé a otevřené hlasování podle soupisek se mění na tajné hlasování za jednotlivé kandidáty. Tato Ústava likviduje řadu omezení, mimo jiné ruší i možnost zbavit občany volebního práva a zavádí referendum.

Tyto změny otevírají možnost kontroly činnosti poslanců obyvatelstvem a naopak odpovědnost poslanců před lidem. Je to prostředek k omezení byrokratického systému a z něj vycházejících chyb. Cílem měl být narůst politické aktivity lidu. Strana síly ustupuje, prosazuje se strana míru, práce v oblasti kultury a revoluční zákonnosti. Silové orgány – jako armáda – ovšem zůstávají a mohou se i nadále uplatnit, protože zůstává i kapitalistický svět kolem a lidé jako Bucharin, Rykov a podobné živly.

Aby nastal tento obrat, musí se strana postavit do čela změn. Je třeba zajistit řádný průběh voleb a uvědomit si, že voliči budou mít výběr, a tak se stranické organizace musí připravit na volební boj. Zároveň se musí zabránit zneužití voleb nepřáteli (jsou o tom signály). Roste aktivita

490 **Škirjatov Matvej Fjodorovič** (1883-1954) pocházel z rolnické rodiny, sám byl dělník. Roku 1915 mobilizován a v armádě vedl revoluční agitaci. Po Únorové revoluci člen Výkonného výboru moskevského sovětu, člen Výkonného výboru Tulského sovětu a VRV. Roku 1918 tajemník ÚV odborového svazu textilních pracovníků, člen moskevského městského výboru VKS(b), Roku 1921 člen prověrkové komise ÚV VKS(b), 1923 člen Ústřední kontrolní komise VKS(b), Roku 1934 člen Komise stranické kontroly VKS(b), roku 1939 tamtéž místopředseda a člen ÚV VKS(b), roku 1952 tamtéž předseda. Jeden z organizátorů stranických čistek a společně s Chruščovem a Malenkovem vůdčí postava leningradského případu. Na Internetu není žádná rozumná osobní charakteristika.

církve, zatímco stranické organizace na venkově klidně spí. Nyní již nelze spoléhat na staré zásluhy, straníci si musí uvědomit široký ohlas činnosti sovětských organizací, a i to, že jejich činnost lid sleduje. Musí se připravit na zodpovědnost nejen před stranou, ale i před veřejností. Je také potřeba připravit se na boj s demagogií a na spolupráci s nestraníky, *„protože jich je poněkud více, než je straníků“*.

Ždanov upozorňuje, že regulérní průběh voleb do státních orgánů je podmíněn regulérními volbami do stranických orgánů, což není pravidlem. V prvé řadě se nedodržují doby platnosti mandátů, v některých případech (Kyjev, Azovsko-černomořský kraj) to vedlo až k úplnému zániku stranické práce a k průniku nepřátel do řídících orgánů. Jedním z dalších vážných nešvarů jsou kooptace do řídících funkcí strany, ačkoliv se ÚV VKS(b) proti tomu postavil. Kooptace otevírá cestičky pro lidi, kteří by se jinak do funkcí nemohli dostat. Samotná současná praxe stranických voleb zbavuje voliče možností vyjádřit se ke kandidátům, kritizovat je a odmítnout. To je v rozporu s tradicemi strany a narušuje to práva členů strany a stranickou demokracii.

Ždanov žádá, aby usnesení pléna zakázalo kooptace a nepřímé volby a nařídilo uskutečňovat tajné volby ne po soupiskách, ale po jednotlivých kandidátech.

Po něm mluví **Jaroslavskij**[491], předseda Svazu bojujících neznabohů[492] (jedna z těch organizací, založených Trockým v rámci proticírkevní kampaně). Říká, že v SSSR je oficiálně registrováno 39 tisíc církevních organizací. Kromě toho existuje ještě několik tisíc dalších ‚černých‘ organizací, které se údajně neregistrovaly z důvodu snahy nebýt příliš na očích. Mnoho předsedů kolchozů jsou zároveň starosty církevních organizací. (V době vrcholícího politického teroru, mimo jiné údajně namířeného především proti církvi, je v SSSR oficiálně v řídících funkcích církevních organizací registrováno asi milión lidí, často funkcionářů kolchozů!)

Jaroslavskij dále uvádí, že se proti církvím postupuje příliš tvrdě, ale že faktická a rozumná ideologická proticírkevní politika neexistuje. Ve světle událostí na Ukrajině v roce 2014 je zajímavé jeho tvrzení, že zatímco Svaz bojujících neznabohů byl zbaven vlastních novin, ukrajinští nacionalisté je vydávají. Pravoslavní kněží na církevních pozemcích zřizují fotbalová hřiště a organizují turnaje a islámští kněží obřezávají pionýry. Ti jsou po obřadu dva týdny nemocní a nechodí do školy. Nakonec připomíná, že jeho návrhy nemohou být páteří politiky, ale že je potřeba k nim přihlížet a obnovit pořádnou politickou práci v základních organizacích.

(K tomu poznámka: Vzpomeňme na hromadné přijetí členů ŽKS do RKS(b) a na to, že je brzy po přijetí Trockij využil v protináboženské kampani. V prvé řadě zde vidíme, že ne všichni bývalí sionisté sionisty zůstali, mnozí byli soudní lidé, využili příležitost a chovali se slušně. Zřejmě mezi ně patřili Mechlis a Gubelman-Jaroslavskij. Ale na druhé straně nelze nalézt rozumné informace o tom, kdo patřil k ŽKS. Vypadá to na manipulaci trvající do dnešních dnů.)

491 **Jaroslavskij Jemeljan Michajlovič** (1878-1943, vlastním jménem Gubelman Miněj Izrailevič) byl podle wikipédie od roku 1898 členem RSDDS, od roku 1903 v ilegalitě, účastník revoluce roku 1905. Jeho nevěsta byla zabita ‚černými setninami‘. V roce 1907 zatčen, nucené práce a Sibiř. Po Únorové revoluci člen Jakutského výboru všeobecné bezpečnosti, v létě 1917 v Moskvě, roku 1918 zplnomocněný mobilizací DRRA, v roce 1919 kandidát ÚV a tajemník Permského gubernského výboru. Roku 1921 člen a tajemník ÚV, člen kolegia Pravdy, v roce 1923 člen Ústřední kontrolní komise, od roku 1939 člen AV SSSR. Autor mnoha publikací, především o dějinách komunistické strany a revoluce, autor oslavné knihy o Stalinovi. Laureát Stalinovy ceny z roku 1943.

492 Союз воинствующих безбожников

Varejkis[493] připomíná, že se široce využívá mechanizmus, kdy se člověk se ‚škraloupem' uklidí kamsi do aparátu jako instruktor a po nějaké době, když se na to zapomene, se znovu nasadí do funkce. Výsledek takového kolečka je pořád stejný. Během jeho projevu se několikrát ozývá Stalin s dotazem, jestli se dá kooptacím vyhnout, nějaké to máslo na hlavě tam asi bude…

Dalšími řečníky jsou **Boguševskij**, referující o rozhlasovém vysílání a **Ejche**[494] o špatné propagační práci a velkých čistkách mezi bolševiky. **Kosior**[495] připomíná, že v souvislosti s přijetím nové Ústavy žádaly církevní spolky o povolení pozdravit Stalina a ÚV, což vyvolalo bezradnost funkcionářů. A následuje další ‚mlácení prázdné slámy' o špatné stranické práci a o rozvíjení demokracie. Vcelku nezajímavý je **Chatajevič**. **Kalinin** vysvětluje návrh volebního zákona a mluví o práci, kterou je potřeba v této souvislosti udělat. Po něm poukazuje na nepřátele, snažící se využít nové Ústavy **Chruščov**. Chválí se, že má málo kooptací, i když vzápětí vychází najevo, že je to spíše zásluha Ždanova. Opět následuje vagón slov.

Do nepřátelských elementů v okolí mešit se od počátku pouští **Mirzojan**[496]. Stěžuje si, že duchovenstvo oslavilo a podpořilo projekt nové Ústavy. (Vzpomeňme na Jiráskova F. L. Věka, kterak panský dráb donáší, že Věk organizuje návštěvu korunovace českého krále.) Cituje jakéhosi popa, který kázal: „*Bohem ochraňované naši zemi a její vládě nechť pomáhá Pán ve svém království.*"

Pokračuje **Popok**. „*Špatné cesty znemožňují včasné provedení voleb…* " a hned nato „*roste aktivita nepřátelských elementů*". Molotov se neudržel a podotkl, že „*nespokojenost mohou vyjádřit i ty nejsovětštější elementy*".

Po něm přichází slavná Stalinova invektiva, která prý měla spustit ‚stalinský teror'. Stalin se, nejspíše maje plné zuby mlácení prázdné slámy, snažil zastavit nesmyslné řečnění, ale je příznačné, že následující řečník se přes jeho poznámku lehce přenesl a vrátil se ke stejnému tématu: odhalování skrytých nepřátel ve vlastních řadách. V zápise je uvedeno:

Сталин: „*Ну, как у вас дела?* (Смех.) *Всех разогнали или остались?*"

(Česky) Stalin: „*No, jak si stojíte?* (Smích) *Rozehnali jste je všechny, nebo vám ještě zůstali?*"

---

493 **Varejkis Josif Michajlovič** (1894-1938) od roku 1913 bolševik, dělník, za války agitoval za porážku Ruska, po Únorové revoluci v podolském sovětu. Organizoval vojenský oddíl, za Říjnové revoluce v Jekatěrinburgu. V roce 1918 lidový komisař Doněcko-Krivorožské republiky, potom člen gubernských výborů a účastník boje proti čs. legiím v Simbirsku. Potom další vysoké stranické funkce – Vitebsk, Kyjev, Ústřední kontrolní komise RKS(b), v Turkestánu a vedoucí tiskového oddělení VKS(b). Od roku 1928 ve funkcích tajemníka oblastního výboru, od roku 1930 člen ÚV, od ledna 1937 1. tajemník Dálněvýchodního kraje, kam si přivedl řadu lidí. Začal ve velkém provádět čistky a přesídloval Korejce. Po obvinění J. A. Jakovlevem zbaven funkce, zatčen, odsouzen a popraven.

494 **Ejche Robert Indrikovič** (1890-1940) byl Lotyš, pracoval na Sibiři, nekompromisní politik. Ač silně kritizován, svoji pozici si dokázal udržet, zatímco jeho oponenti ztráceli funkce. Během stranické čistky člen trojky na západní Sibiři a v roce 1937 lidový komisař zemědělství SSSR. V roce 1938 zatčen za vytvoření lotyšské fašistické organizace a v roce 1940 popraven (tedy až za Beriji).

495 **Kosior Stanislav Vikentjevič** (1889-1939) pocházel z Mazovska z dělnické rodiny. V roce 1905 účastník revoluce, od roku 1907 člen RSDDS. Politickou práci kryl oddílem kopané. Po revoluci člen Petrohradského výboru bolševiků a ÚVV Petrosovětu. Na podzim člen VRS, v době brestlitevského míru patřil k ‚levým' komunistům. V roce 1918 organizátor KS Ukrajiny a lidový komisař financí Ukrajiny, potom v podzemí. V roce 1919 tajemník ÚV KS Ukrajiny, potom člen Sibbyra ÚV RKS(b) a Orgbyra ÚV. Od roku 1928 1. tajemník ÚV KS Ukrajiny a od roku 1930 člen Politbyra. V roce 1938 náměstek předsedy vlády SSSR. Zatčen za příslušnost k polskému podzemí v SSSR, v roce 1939 odsouzen a popraven. Podle wikipédie jeden z viníků ukrajinského hladomoru. Budoval si kult osobnosti.

496 **Mirzojan Levon Isajevič** (1897-1939) Armén, od roku 1917 bolševik, v roce 1926 1. tajemník ÚV KS Azerbajdžánu, roku 1927 kandidát ÚV, potom stranické funkce na Uralu, v roce 1933 tajemník ÚV Kazakstánu (viz Místopis). 1934 člen ÚV VKS(b). Likvidoval v Kazakstánu hladomor a budoval průmysl i vlastní kult osobnosti. Zatčen 23. 5. 1938, odsouzen a 26. 2. 1939 popraven.

Slova se ujímá další řečník **Kabakov**[497]: *„Máte pravdu, rozehnali jsme jich mnoho, ale zůstali nám tací, na něž se ještě musíme podívat. Soudruzi, ústavní práva jsou opravdu svátkem pracujících mas…* " a následují stesky ‚na situaci a lidi'. Opět zdůrazňuje nepřátele na všech důležitých místech atakdále atakdále.

Potom k řečnickému pultu přistoupila **Kalygina** a mluví o potřebě věnovat se stranické práci. Stěckij kromě dalšího připomíná, že Radek navrhoval, aby bylo každému občanu povoleno stát se kandidátem. A zase vystrkují růžky trockisté a podobná havěť.

Jevdokimova zase straší kontrarevoluční banda trockistů, zinovjevovců, pravičáků, levičáků a dalších kontrarevolučních zjevů ve vedení měst kraje. Jeho vystoupení se ale mění na komedii ve stylu Luďka Soboty a sál reaguje setrvalým pochechtáváním. Vytrvale se drží řečnického pultu, i když je dvakrát předsedajícím vyzýván, aby skončil. Když se to konečně podaří, žádá předsedající řečníky, aby se místo pultu raději drželi tématu.

Postyšev[498] vzpomíná na staré dobré časy, kdy stavěl Charkovský traktorový závod a veškerá politická práce byla v pořádku. Když se hlavním městem Ukrajiny stal Kyjev (1934), nastalo rozsáhlé narušování stranických stanov. V Kyjevě byli kooptováni nejlepší pracovníci, ale vzápětí je odhalili jako trockisty. Na Stalinovu otázku, jestli se konají stranické volby, odpovídá, že se konaly skoro vždy před sjezdem[499]. Ale po 17. sjezdu se žádné volby nekonaly. Na Stalinovu otázku „*proč?*" odpovídá, že se čekalo na pokyny shora. (Stalin: „*A co stanovy?*", odpověď zní: „*Na stanovy jsme zapomněli.*") A že včera se Šverníkem hovořil o volbách, ale ten je zakázal. Švernik se hned ozývá, že je jen odložil. Postyšev odpovídá, že zákaz konat (stranické volby) prý pochází od odborů (!). (Stalin to komentuje: „*Stalo se to tak, řekněme, linie naší strany je v pořádku, ÚV je slušný, úspěchy máme, tak proč sakra ještě potřebujete nějaké další volby? Není čas!*")

Krupská mluví rozumně (ostatně velmi často za kariérou a slávou mužů stojí jejich ženy). Hovoří o záměně faktické práce a její kvalitě, za vykazování procent, o rozporu mezi slovy a činy a o šíření drbů. Navrhuje využít pro propagační práci síť klubů, knihoven a kulturních domů, jejichž role je přehlížena a omezována. Připomíná řadu statečných a průbojných lidí. Kritizuje práci sovětů, které se formalizovaly. Všechny tyto nedostatky stranické práce potom zúročuje církev. Její příspěvek se výrazně odlišuje od valné většiny ostatních.

Ždanov žádá provést přestavbu stranických organizací. Diskuze ukázala, že porušování stanov zašlo velmi daleko a ztratila se odpovědnost stranických orgánů před členskou základnou. Říká tomu byrokratický centralizmus. Odpovědnost za nápravu mají vedoucí funkcionáři. Potom se vrací k tajným volbám. Připomíná, že nikdo proti nim nevystoupil, ale také že nejde o zpracování in-

---

497 **Kabakov Ivan Dmitrijevič** (1891-1937) pocházel z rolnické rodiny. Od roku 1912 bolševik, v roce 1917 člen Sormovského sovětu, roku 1918 předsedou bolševické organizace Semjonovského újezdu, potom politický pracovník v DRRA. V roce 1919 je předsedou Voroněžského městského sovětu. Od roku 1922 ve stranických funkcích, nejprve jako tajemník gubernských výborů (Jaroslav, Tula), v roce 1925 členem ÚV VKS(b). Od roku 1928 působil na Uralu, 1929 v čele Uralského oblastního výboru a v roce 1934 1. tajemník Sverdlovského oblastního výboru strany. Zatčen asi 24. 04. 1937, odsouzen a popraven 30. 10. 1937 za příslušnost ke kontrarevolučním pravičákům.

498 **Postyšev Pavel Petrovič** (1887-1939), od roku 1904 bolševik, v roce 1912 ve vyhnanství, roku 1917 byl místopředsedou Irkutského sovětu. Od roku 1921 zplnomocněný zástupce pro Bajkalskou oblast, funkce ve vojenských sovětech Dálného východu. V roce 1923 na Ukrajině jako vedoucí instruktorů, roku 1930 tajemník ÚV VKS(b), roku 1933 2. tajemník KS Ukrajiny. 1934 kandidát Politbyra a v roce 1937 tajemníkem kujbyševského oblastního výboru VKS(b), kde pilně vyhledával nepřátele.
Zakázal prodej sirek, protože se mu zdálo, že na etiketě je profil Trockého, zakázal prodej školních sešitů a vrcholem byl zákaz prodeje salámu, protože mu nějaký ‚dobrák' nabulíkoval, že na řezu se uprostřed skrývá svastika (hákový kříž). Ve wikipédii jsou uvedeny i další perly. V únoru 1938 zatčen za členství v trockistické organizaci a práci pro japonskou rozvědku, odsouzen a v únoru 1939 popraven.

499 Ždanov ve svém referátu uvedl, že podle stanov se volby mají konat každoročně, a sjezdy se tehdy konaly každé tři roky.

strukcí, ale pochopení principu. Vyzdvihuje právo všech členů kandidovat a povinnost vést tajné volby. Do toho vstupuje Stalin a popisuje navržený mechanizmus stranických voleb. Členové strany nejprve diskutují o kandidátech a potom se volí tak, že každý jednotlivý volič vyškrtne ty z kandidátů, které nechce. Ve věci kooptací Ždanov popisuje příčiny a navrhuje, jak se jim vyhnout, samozřejmě při dodržování stanov. Připojuje se Stalin a navrhuje, aby každý předseda měl dva místopředsedy, čímž se výrazně omezí dopady pohybu pracovníků a vytvoří se prostor pro přípravu nových. Podle Postyševa s tím jeho sousedi nesouhlasí, že by prý si předsedové podřezávali větev, na které sedí. Stalin oponuje: *„Vy byste chtěli všechno pro sebe“* a o chvíli později, že *„když nejsou talentovaní včas zapojeni, začnou hnít“*.

Usnesení

Následuje usnesení pléna k Ždanovovu referátu. Jeho autorem je asi Stalin. Tvoří jej (pro Stalina typický) rozklad problému na jednoduché otázky a odpovědi na ně. Usnesení je v duchu Ždanovova referátu, není zde nic, co by svědčilo o nějaké změně postojů Stalina a Ždanova. Oznamuje se změna volebního systému v SSSR a požaduje se změna práce stranických organizací a dodržování stanov strany.

Druhé usnesení se týká Ježovova referátu k Bucharinovi a Rykovovi. Je tvořeno krátkými body. V prvním bodě se plénum usnáší, že Bucharin a Rykov minimálně věděli o podvratné činnosti protistátního centra, že proti tomu nebojovali, ba dokonce jeho činnost kryli před stranou, a tím s ním spolupracovali. V druhém bodě se říká, že na základě vyšetřovacího spisu a konfrontací Bucharina a Rykova s pravičáky, oba minimálně věděli o protistátní organizaci a nejen, že s ní nebojovali, ale povzbuzovali ji. Ve třetím bodě se říká, že Bucharinův dopis ÚV VKS(b) je pouze pomluvou, odhalující naprostou neschopnost Bucharina odmítnout výpovědi trockistů a pravičáků a nelze na něj hledět jinak, než jako na neopodstatněný a nedůvěryhodný dokument. Následuje výtka Rykovovi k jeho činnosti během Říjnové revoluce. Na základě toho plénum předpokládá, že Bucharin a Rykov si zasluhují okamžité vyloučení ze strany a předání vojenskému soudu. Ale jelikož Bucharin a Rykov až dosud nebyli trestáni, budou pouze vyloučeni z VKS(b) a předáni NKVD k dalšímu vyšetřování.

Diverzanti, špióni, a tak dále

O těžkém průmyslu (místo nedávno zesnulého Ordžonikidze) mluví **Molotov**. Začíná kritikou Pjatakovova náměstka, obviněného z protistátní činnosti. Vytýká mu, že z moci funkce dosazoval svoje lidi a instruoval je, aby do funkcí svých podřízených najali pracovníky a následně dezorganizovali jejich práci. Prý to není nic nového. Pjatakov se prostě již dávno připojil k Trockému.

Uvádí příklady: Někde se zdroje rozptýlily tak, aby se prodloužily lhůty dokončení nových objektů. Jinde se výstavba zpožďovala pro soustavné pomalé opravy projektů. Zhoršení výkonnosti se také dosahovalo snížením provozních parametrů. Některá výroba se omezovala. (Soda se stala deficitní a záměrně se nezřizovala její výroba při provozech, kde mohla být vedlejší výrobou.) Po chemii mluví o uhlí a práci v hutích. Mimo jiné je zmíněna měděná huť na Uralu, jejíž výstavba byla záměrně brzděna a provoz narušován. Tomuto Molotov věnuje několik odstavců. Potom mluví o řadě záměrných nedodělků a haváriích. Jednou to byly požáry, jindy epidemie a pak zase otrávená pitná voda…

(Tu měděnou huť uvádím pouze proto, že o přímo neuvěřitelných sabotážích na dalším podobném závodě na Uralu psal John Littlepage[500]. Littlepage tam byl provozním inženýrem a psal o nesmyslných provozních režimech technologických uzlů, nařízených místními vedoucími a o křemenném písku nasypaném do motorů strojů. Kromě toho tam byla snaha omezit jeho přístup k zaměstnancům, bojkotovat jeho nařízení a další lahůdky. Vyvrátit by šlo mnohé, ale

500 John D. "Jack" Littlepage, autor knihy In Search of Soviet Gold, viz en.wikipedia.org/wiki/Jack_Littlepage.

nařknout amerického inženýra ze lží a báchorek půjde asi dost těžko. Co říkáte, soudruhu Kabakove? Něco mohlo být jenom lajdáctvím, něco úmyslem, něco jenom provozní havárií. Ale v této souvislosti připomínám klasické pověsti o zcela obvyklém organizačním nepořádku a ohromné neefektivitě práce v SSSR. Zatímco Stalin a nemalá skupina jeho spolupracovníků prokazují vynikající organizační schopnosti a nesmírně efektivní, pečlivou a cílenou práci, byl celkový dojem ze situace v SSSR opačný. Existence takových dezorganizačních skupin, zvlášť když zde jsou svědectví nezaujatých lidí, jako je John Littlepage a Albert E. Kahn[501], vypadá více jak věrohodně.)

Dále Molotov mluví o vzdělávání, o tom, že je potřeba důvěřovat řadovým dělníkům, kteří situaci mnohdy znají lépe, než jejich vedoucí a jsou více zainteresováni na výsledcích své práce.

Molotov pokračuje tím, že je třeba se vyhnout nemístnému obviňování lidí spojených dříve s Trockým, zato je nutno se podívat na jejich práci. A uvádí nedávný příklad, kdy byl široce obviňován ředitel permského závodu na výrobu leteckých motorů Poběrežskij. Stalin nakonec z titulu generálního tajemníka napsal tajemníkovi městského výboru VKS(b) dopis, jehož kopii poslal řediteli závodu, že na ÚV přicházejí obvinění a pomluvy na ředitele a jeho lidi. Zjistil si, že Poběrežskij pracuje velmi dobře, má plnou důvěru ÚV a žádá, aby ho městský výbor ochránil před nemístnými pomluvami.

Molotov připomíná, že toto nebyla jediná intervence tohoto druhu a v jednom z dalších případů takový dopis zachránil dalšího ředitele již před popravou. Molotov tvrdě napadá snahu v rámci kritiky lživě obviňovat lidi. Konkretizuje jeden z případů. Týká se zde přítomného Kosiora, který se snaží z toho vyvléci. Říká, že do funkcí se mají stavět lidé schopní a rozhodní, neboť když se tam objeví úzkoprsí, vypadá výsledek jejich práce jako sabotáž. Takový přístup označuje jako kancelářsko-byrokratickou metodu. Uvádí bizarní případ, kdy, odvolávajíce se na direktivu řešící danou otázku, otevírají zúčastnění tuto záležitost jako nevyřešený problém, doporučují již dříve přijaté řešení a žádají nadřízené orgány o rozhodnutí…

Celý referát má asi 20 stran. Ne náhodou se Molotovovi říkalo ‚železný zadek'. Ale na rozdíl od většiny ostatních mluvil rozumně. Žádné nahánění špiónů a zakuklených nepřátel.

Následuje vystoupení **Kaganoviče**. Mluví o železniční dopravě. Tvrdí, že trockisté a jim podobní pomocí předpisů a dalších opatření ‚úspěšně' snížili propustnost železniční sítě. Uvádí na příkladech, kdy se praktickou propustnost železničních uzlů podařilo pomocí revizí zvýšit přibližně o 30-50%. Často zmiňuje trockistické agenty, ale celkem rozumně („*Problémy máme sami*"). Uvádí příklady železničních nehod, kde sehráli roli jak diverzanti, tak i zaměstnanci tím, že porušili předpisy. Varuje před plošným obviňováním diverzantů, protože se tím kryjí vlastní chyby. Jeho referát je ještě delší, má skoro 25 stran.

Další příspěvek patří **Stalinovi**. Byl komisí pléna pověřen přednést usnesení pléna k činnosti Bucharina a Rykova. Komise se jednohlasně usnesla, že oba jmenovaní jsou vinni a zasluhují si vyloučení ze strany. Různé názory se vyskytly na způsob potrestání obou. Jedni požadovali předání vojenskému soudu a prosazení popravy, druzí předání soudu a prosazení trestu na 10 let káznice, třetí byli za předání soudu bez dalších podmínek a nakonec se prosadili čtvrtí, požadující předání NKVD za účelem řádného vyšetření. Komise došla k závěru, že vina Bucharina a Rykova nedosahuje viny Trockého a Zinovjeva. Následuje krátké usnesení ve smyslu předchozího textu, které je vzápětí odsouhlaseno hlasováním pléna. Bucharin a Rykov se hlasování zdržují, ostatní jsou pro.

501 Albert E. Kahn (en.wikipedia.org/wiki/Albert_E._Kahn) byl synovcem ‚architekta pětiletek' Alberta Kahna. Spoluautor knihy The Great Conspiracy: The Secret War Against Soviet Russia kniha viz stalinism.narod.ru/vieux/sayers/sayers00.htm

Diskuzi začíná **Sarkisov**. Sype si popel na hlavu za ‚šachtinský případ'[502]. Všude okolo vykukují trockisté a další nepřátelé. Ale popisuje případy, které vypadají tak podivně, že by je těžko někdo vymyslel. Kromě toho, jeho vyprávění o činnosti charkovských trockistů vcelku ladí s dřívějším Postyševovým příspěvkem. Jedna možnost je, že již začíná hon mezi svými, druhá možnost, že trockisté skutečně představovali vážný problém.

Příspěvek **Gurjeviče** se zabývá slabým využíváním výrobních kapacit a s tím spojenými souvislostmi. Má za to, že podmínkou pro zlikvidování nepřátel jsou vysoké požadavky na práci lidí, stejně tak se musí dbát na přesné dodržování technologických postupů, udržování pořádku na pracovišti a dodržování zásady bezpečnosti a hygieny práce. Tento čistě technický příspěvek napadl Postyšev, že je v něm málo sebekritiky.

Do diskuze se přihlásil **Bagirov**, člověk pocházející z prastarého a slavného rodu. Mluví o tom, že za problémy s trockisty je přehlížení vlastních lidí. Uvádí havárie ropného průmyslu Azerbajdžánu, a to, že původně z nedbalosti obvinění lidé se sami přiznávají k sabotážím. Mluví o záměrném upouštění plynu z ropných ložisek. (To snižuje cenu ložiska, protože to znamená ztrátu tlaku, který vytlačuje ropu na povrch.)

(Tady se otevírá otázka, jak ta sebeobvinění vysvětlit. K tomu A. Buškov[503] píše, že Berija za války zakázal předávat k přešetření vojáky, kteří se přiznali ke spolupráci s nepřítelem, pokud tu spolupráci nebudou na místě schopni dokázat. To totiž namísto vyšetřování, obvykle následovaného vězením, znamenalo okamžitý polní soud. Prostě někteří lidé, kteří byli pod tlakem, například pro neschopnost řádně vykonávat zaujímanou funkci, mohli uvažovat, že by bylo dobré se načas nějak zašít, a tak přežít tuto obtížnou dobu. Pobyt v politizolátoru – viz Slovníček – vypadal bezpečně.)

Občas se s vyloženě rozumnými poznámkami přidává Stalin. Následně se ve své řeči Bagirov mnohokrát na Stalina odkazuje, až to skutečně vypadá jako pochlebování. Potom hovoří o dohodě trockistů a musavatistů (viz Politická uskupení), která měla vést k osamostatnění Azerbajdžánu. (Zase nic nového, to se podařilo o půl století později.) A nebyl by to Sovětský svaz, aby po jakémsi vyšetřování jistý řídící pracovník úspěšně zatajil jeho závěry. Teprve, když ho zavřeli, závěry vylezly na světlo boží. Příchylnost azerbajdžánské inteligence k Turecku vypadá také docela reálně, inteligence vždy a všude vyniká širokými obzory s konvenčními klapkami na očích.

Zavjenjagin mluví o rozvoji průmyslu a upozorňuje, že přes veškerý pokrok je v sovětských továrnách hodně nepořádku a že mají vysoké neproduktivní náklady. Jelikož takové záležitosti a kvalita se nepovažovaly za důležité, úspěšně se do tohoto prostoru usadili záškodníci. Uvádí příklady z velkých staveb, kde politicky agilní jedinci vytvářejí dílo, které je vzápětí nutno za velké peníze předělat. Popisuje další podivnost. Kdesi se objevilo pravidlo, že nelze přijímat do zaměstnání místní lidi.

Ruchimovič vzpomíná na zemřelého Ordžonikidze. Je to o spouštění jakýchsi průmyslových závodů, o tom, že teprve zkoncentrováním prací se dosáhlo alespoň částečných cílů. A také o tom, jak rychle se cíle ztrácely, jak se přenášela zodpovědnost a ztrácel se při tom rozum. Prostě ony protistátní živly bylo možno nalézat kdekoliv ve společnosti (stačilo vhodné zvětšovací sklo) a ten nález byl zcela nezpochybnitelný. Trockisté se mu také rozlézají zpod prstů na všechny strany.

Antipov a jeho bandité a nepřátelé, vedení lidového komisariátu není na patřičné výši, formální kontroly, sebekritika a nedostatečná tvrdost. Zkrátka ohraná píseň.

Pachomov je dalším z řady tlučhubů. Odhaluje nedávné přátele jako nepřátele (a ti jeden za druhým, lapidárně řečeno padají do basy, jak Němci do krytu). V jednu chvíli Stalin zřejmě

502 Proces z roku 1928 vedený proti skupině řídících pracovníků na doněckých dolech (město Šachty). Příčinou byly provozní havárie. Dělníci obvinili vedoucí pracovníky za neplnění povinností, další vyšetřování odhalilo spolupráci vedoucích s původními majiteli dolů. Vzhledem k tomu, že část zatčených měla německé občanství, případ vyvolal mezinárodní skandál. Viz ru.wikipedia.org/wiki/Шахтинское_дело

503 Бушков А. А: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

nejprve zaklel (v zápise je uvedeno *„replika nezachycena“*), potom reagují i Bagirov a Molotov a následuje Stalinova otázka *„Bovin je také zatčen?“* (jméno není podstatné). Molotov se ptá *„Je zatčen po právu?“* a Pachomov hrdě pokračuje, že má spisek se 77 podezřelými, z nichž jsou dvě třetiny již zatčeni. Ze sálu se přitom ozývá smích. Na to Stalin reaguje (podle chruščovovských ‚klasiků‘) pobídkou k intenzívnější práci, zatímco podle mě čistě ironicky: *„Nějak málo!“* Pachomov za všeobecného veselí v sále odpovídá *„Soudruhu Staline, říkal jsem vám, že to je teprve začátek. To, soudruzi, svědčí o tom, že řízení celé vodní dopravy je ve velkém zasaženo… “* A tak dále. Došlápl si na jakéhosi Bronštejna, a ten nyní nepracuje, ale bručí v base. *„My teprve teď vidíme, že to byl záškodník!“* Molotov se ptá: *„A dříve jste to neviděli?“*, a o chvilku později *„Dokonce jste ho navrhl na vyznamenání!“*

Pachomov má i další problém. Co s parníkem jménem ‚Rykov‘, který už nebude Rykovem (ze sálu mu se smíchem radí, aby ho potopil). Odvážel cizí delegaci, měl na moři poruchu a přijel do cíle pozdě. Samozřejmě, že dokaři dopadli zle a Pachomov z toho zase udělal politickou aféru.

Chytře si uvědomil, že ti zatčení měli své lidi, a ty je potřeba také odhalit. Mluví o neamerické činnosti – pardon, nesovětské činnosti (opravdu to tam je) a týká se to dalšího nešťastníka, tentokráte z Machačkaly, jakéhosi Zofa. Nepřátele jsou i mezi naftaři a rybáři. Hlídejte je všechny! Nakonec on sám chytil za gatě jednoho agenta, když se pokoušel vynést z lodě bělogvardějskou literaturu dovezenou ze zahraničí. Do jeho řeči se vkládají Stalin a Molotov a snaží se ho usměrnit. Na otázku, proč je pod jeho vedením tolik nehod, Pachomov odpovídá, že on osobně vybírá kapitány a bude vybírat i mechaniky. Oznamuje, že končí, ale ještě přidal poznámku, že on se sám osobně seznamuje s technikou, dokonce někdy i násilně. To vyvolalo chechot celého sálu.

Nastupuje nejmenší, ale ne významem – **Ježov**. Hned na začátku upozorňuje, že i když mluvili zástupci jen dvou resortů (Molotov a Kaganovič), neznamená to, že nepřátelé jsou jen tam, nebo že by jich jinde mělo být méně. Je jich spíše více.

Zde hovořící představitelé resortů, a dokonce i lidoví komisaři, nepochopili daný problém. Neanalyzovali situaci a nejsou schopni říci, co budou dělat, aby se chyby neopakovaly. Příčinou je resortovitost, taková ta zatuchlost, kdy je bolševizmus nahrazen feudálními knížátky. ‚Resort‘ je zástěrka pro krytí osobních pochybení a samolibosti. Vyšetřování nešvarů je záležitostí NKVD, ale závěry z vyšetřování již nikdo nečte. Existuje i snaha nevynášet problémy z úřadů ven. Když se přece jen něco prozradí, úřady se vyšetřování brání. Potvrzuje to i Stalin. Správný záškodník pracuje většinou dobře, pouze se koncentruje na nějaký úder. Stalin to zase potvrzuje.

Ježov přechází k jednotlivým resortům a uvádí výsledky své, nyní teprve pětiměsíční práce. Výsledek? Odsouzení, někteří i k trestu smrti. Komisariát lehkého průmyslu 141 lidí, potravinářství 100 lidí, místní průmysl 60 lidí. (Po předehře komedianta Pachomova přichází těžká váha.)

Rozebírá situaci financí a bank. Místopředseda Státní banky Arkus udává Jevdokimova (z resortu mlékárenství). Molotov se ptá, Ježov odpovídá: Arkus vypověděl, že za ním přišel Jevdokimov s tím, že potřebuje pro organizaci 30 tisíc rublů. Chtěl je vzít z resortu mlékárenství. Nakonec je i dostal. (Jevdokimov je přítomen. Nereaguje.) A Ježov mluví o dalších podrobnostech. Škody vyčísluje na 7 miliónů rublů, je tam i ‚přilepšení‘ pro několik lidí. Mezi dalšími jsou odbory a sociálního pojištění. Také dost peněz. Diskuze se rozvíjí okolo náměstka lidového komisaře Vladimirova, kterého diskutující označují za podvodníka. Hned poté Ježov nenechává chlup suchý na Pachomovovi, ale ani jím to nekončí. Vše je pod vedením Rykova a Tomského. (Pozor, je to Ježov. Přečtěte si jeho charakteristiku v životopisu ve Slovníčku.)

V závěru vyslovuje názor, že nelze vše lze svalovat na trockisty, protože jsou nepočetní. Ale když se na ně nedá pozor, *„budou nám dělat problémy“*. (Ježov prostě v tuto chvíli nedohlédl na konec cesty, na kterou vykročil.)

Další vystupuje **Ejche**. Trockisty a záškodníky má napáskované v rukávu, ale ještě více se věnuje tomu, čemu se říká šlendrián a byrokracie. **Ljubimov**, reaguje pouze na Ježova. V zásadě je to taková omáčka, že *„my jsme, pán Bůh zaplať, nebyli na tom až tak zle…* " Potom je tam cosi o tom, že kohosi zbavili funkce, protože neměl jiskru v očích (!). Molotov se podivuje. Nakonec ale zase tahá špióny jako kouzelník z klobouku, i nějaké polské. Ukazuje se, že jakýsi Gromov vzal stranický průkaz svému bratrovi našli u něj portréty Trockého, Zinovjeva, Kameněva a Nikolaje s carevnou. Na to samozřejmě ihned zareagoval sál. **Levčenkův** referát je stejná píseň o lajdáctví. Můžeme si představit, jak se vzájemně plácali po ramenou, až z toho byly problémy. **Mikojan**[504] řeční jako přes kopírák. **Kalmanovič** mluví o pastevectví a sovchozech a stěžuje si na složitost financování. Jsou stále ve ztrátě. Buďonnyj napovídá cosi o břídilství a o nějakém neobvyklém přilepšování, ozývají se i další. Molotov připomíná, že od řídících pracovníků se neočekávají technické znalosti, ale schopnost udělat pořádek v organizaci.

Vorošilov začíná referát tím, že *„nepřátelé již pronikli hluboko do našeho socialistického hospodářství*". Šance nepřátel, osobní pohodlí a různé nepěkné vztahy. A hned nato vytáhne z klobouku agenta. Jinak prý jich moc v kožichu nemá, ale vzápětí vyjmenuje řadu vysokých velitelů a dva konkrétní případy. Dohromady ten jeho referát zanechává nepříjemný pocit.

Potom předsedající ukončuje diskuzi a předává slovo **Molotovovi**. První odstavec cituji: *„Soudruzi! Musím se přiznat, že když jsem poslouchal diskuzi, nejednou mě napadlo, že můj referát zaměřený na průmysl a řadu státních organizací se nedostatečně věnoval otázkám, na které bylo potřeba se zaměřit. V řadě případů, poslouchaje řečníky, bylo možno dojít k závěru, že naše usnesení a naše referáty prošly mimo uši řečníků."*

V dalším části sice mluví také o záškodnictví, ale poznamenává, že to je pouze začátek. Říká, že ve svém referátu se zjevně nedostatečně věnoval přípravě a výběru pracovníků a metodám řízení práce. V prvé řadě, kdo se chce vzdělávat, vzdělává se – u přátel i nepřátel, doma i za hranicemi. Důležité je naslouchat lidem. Potom je to o čestném vztahu ke státu a o skromnosti. Šéfové se ale nafukují. Sice jsme je soudili, ale málo čeho jsme dosáhli. Máme slavnostní projevy při spouštění závodů, ale ve skutečnosti se výroba zahajuje třeba o měsíce později. Připomíná Stalinův referát z roku 1928 o práci ÚV a dalších vysokých i nižších funkcionářů strany jako příčinách Šachtinského případu. Říká, že dostal do těžké situace lidové komisaře lehkého průmyslu a vodní dopravy, když po nich chtěl odhalit alespoň jednoho záškodníka. Neodhalili nikoho, ale našla se jich spousta, přitom lidoví komisaři dokonce odhalení bránili. Chápou vedoucí činitelé, co je jejich práce? Uvádí, že nedávno byly v nějakých záležitostech vyslány tři vyšetřovací komise, a nic vlastně nezjistily. Příčinnou havárií je prý zanedbanost, ale kdo tedy za to může? Kde je hranice záškodnictví?

(Molotov od lidí žádá, aby za všech podmínek vystupovali zcela správně, zůstávali čestní a nepodléhali občas nedobrému tlaku nadřízených. To je sice moc hezké, ale vše má své meze. Ostatně mám dojem, že Molotov, člověk velmi pracovitý a inteligentní, připomíná Franze Josefa. Ten zlikvidoval říši a zůstal na něm i stín Talerhofu. Pokud Molotov pracoval pod taktovkou Stalina, bylo vše v pořádku a vykonal ohromný kus práce. Pokud se dostal z jeho dosahu a rozhodoval sám,

504 **Mikojan Anastas Ivanovič** (1895-1978) byl Armén. V roce 1914 dobrovolník v armádě, roku 1915 pro nemoc demobilizován, dal se k bolševikům a roku 1916 šel do duchovního semináře. Zúčastnil se bojů a diplomatických jednání v Zakavkazí. Roku 1922 tajemník Jihovýchodního byra ÚV RKS(b), od roku 1923 člen ÚV, v roce 1926 lidový komisař obchodu, roku 1930 lidový komisař zásobování a od roku 1935 člen Politbyra VKS(b). V letech 1937 až 1964 byl místopředsedou vlády, kromě toho v roce 1938 lidový komisař potravinářského průmyslu a zároveň zahraničního obchodu. Na 19. sjezdu KSSS v roce 1952 se stal členem Prezídia KSSS. V roce 1953 ministr obchodu SSSR a v letech 1964-1965 byl předsedou Prezídia Nejvyššího sovětu SSSR. Držel se Stalina, ale Stalin jej nehodnotil dobře a na 19. sjezdu jej výslovně nedoporučil jako svého nástupce.
Jeho bratr Arťom je slavný letecký konstruktér, spolutvůrce letadel MiG-1, MiG-3, MiG-15, MiG-17, MiG-19, MiG-21, MiG-23 a MiG-25.

velká sláva to občas nebyla. Hrozilo mu i zatčení, a asi ne bezdůvodně. Molotov měl štěstí, že ho Stalin stačil včas usměrňovat a odpouštět mu jeho hříchy. Navíc za války Berija postupně přebíral Molotovovu práci a teprve tak se naplňovaly cíle, včetně jaderného projektu.)

Molotov dále pokračuje úvahami o tom, že společnost musí pracovat se všemi svými členy. Tedy i trockistům lze poskytnout významné funkce, ale musí se kontrolovat. Chybovat je lidské, jen se snažme dělat jich co nejméně. Blíží se válka se silným nepřítelem. Musíme využít všech možností, co máme.

Po Molotovově referátu je krátká diskuze a několik návrhů na změny. Následuje rezoluce.

Diverzanti a špióni, dějství druhé

Máme tady stejné téma, jako před chvílí, jen namísto o průmyslu a dopravě bude řeč o NKVD. Tohoto zasedání se kromě členů a kandidátů ÚV účastní pouze lidé z NKVD.

Ježov začal tím, že současná situace není nijak špatná, SSSR je stabilní zemí. Ale vyskytují se problémy. NKVD se nedokázalo přizpůsobit situaci, a tak státní bezpečnost zatýká většinou pouze drobné zlodějíčky a vandaly. Tedy ty, které by měla řešit spíše milice, ale ta pracuje povrchně. Proto protistátní organizace prorostly až dovnitř NKVD.

Výzvědné sítě jsou zasaženy trockisty. Většina odsouzených nepřátel nekončí ve věznicích, ale v politizolátorech, zařízeních s charakterem nucených rekreačních středisek. Odsouzení mají neomezený přístup k psacím potřebám i k vodce a často si tam mohou vzít i své manželky, někteří se zde zamilují, ožení i porodí dítě. Chovanci těchto zařízení si i tak stěžují na nemístný útlak a žádají úlevy. Stalin se ptá, komu je správa podřízena, Ježov odpovídá, že tajnému politickému oddělení NKVD pod vedením Molčanova[505]. Výhody ale tito vězni mají i v táborech, kde si vymohli zvýšení náležitostí. Jako zajímavost uvádí případ, kdy vězni hráli volejbal a dozorci jim museli chodit pro míč, když přeletěl přes zeď. Při obhlídce v Butyrské věznici se našlo 170 nožů a břitev, 11 šifrovacích knih a 5 lahví vodky.

Potom se věnuje kádrům. Mimo jiné říká, že z 699 zaměstnanců vedení NKVD jich bylo zatčeno 238. Na Hlavní správě státní bezpečnosti (GUGB) pracuje 329 lidí a z nich bylo zatčeno 107 (!). Ježov se vrací do minulosti. Evidentně se podrobně seznámil s řadou zpráv (v uvedené době v NKVD nepracoval), které si srovnal do logického celku. Vrací se k vraždě Kirova. NKVD zaspalo a kryl to Molčanov, dokonce se snažil zastavit rozbíhající se vyšetřování. Molčanov také informoval trockisty o materiálech, které NKVD získal.

K Ježovovu referátu mám dvě poznámky:

Je zde zřejmý rozpor mezi velmi pravděpodobnou infiltrací ústředny bezpečnostní služby a způsobem, jakým na to Ježov reagoval. Ona pracovní charakteristika Ježova, jak je uvedena v životopise ve Slovníčku, bude asi odpovídat skutečnosti. Ježov byl evidentně velmi inteligentní a pracovitý, ale svoji práci dotahoval do absurdna. V daném případě to znamenalo setření rozdílu mezi skutečnými nepřáteli, kteří měli být potrestáni, a obyčejnými lemply, které bylo potřeba pouze vyhodit ze zodpovědných funkcí, aby si hledali práci jinde. Sám Ježov na tomto plénu řekl, že nepřátel je málo, ale po několika měsících jeho ministrování šla třetina pracovníků jeho vlastního úřadu sedět.

V celém tomto zápisu podrobněji sleduji Stalinovo zapojení do diskuze. V případě Ježovova referátu se Stalin ozval několikrát. Vypadá to, že Stalin řadu věcí neznal, a kromě toho také Ježovovi

505 **Molčanov Georgij Andrejevič** (1897-1938) byl od roku 1917 bolševik, v roce 1918 sloužil ve štábu Antonov-Ovsejenka, roku 1919 byl pobočníkem Frunze, v roce 1920 ve VČK. V letech 1931 až 1936 náčelník tajného politického oddělení OGPU, potom náčelník Zvláštního oddělení NKVD BVO. Zatčen ještě v průběhu tohoto pléna 4. 3. 1937. Podle zápisu z pléna Ježov ve svém referátu 2. 3. 1937 uvedl, že Molčanov je již zatčen a vyšetřován. Odsouzen a popraven byl 9. 10. 1937.

asi příliš nevěřil. Ježov zřejmě mluvil spatra a některé informace nevysvětlil. V těchto případech se (poněkud nevrle?) ozýval Stalin a žádal upřesnění.

Nastupuje **Jagoda** a hned si sype popel na hlavu. Podle Jagody problémy začaly někdy v roce 1933, kdy se v *„důsledku uspokojení začali nahrazovat zodpovědní pracovníci pracovníky méně zodpovědnými“*. Došlo také k *„odtržení od pracujících mas“*, přitom podle něj v dřívějších dobách sepětí s lidem mělo velký podíl na informovanosti OGPU, například v Šachtinském případu. Během výkladu událostí se ze sálu ozývají námitky. Podle Jagody hlavní chybou bylo to, že vedoucí pracovníci nevedli agenturní sítě, neměli tedy přehled o situaci. Jagoda také tvrdí, že byl přesvědčen o Molčanovově vině[506]. Říká, že kdyby dopravu sledovali podrobněji, bez problémů by záškodníky odhalili, že však raději považovali diverzi jako obyčejné havárie. Obráceně, když už něco vyšetřovali jako zlý úmysl, prokurátoři v tom zase viděli nehody. A tak se souvislosti nevyšetřovaly a nebyla odhalena organizace, která za tím vším stála. Kdyby se nemusel věnovat aparátu a nařízené výstavbě, určitě by to odhalil. Je přesvědčen o vině Molčanova, ale že ho vlastně neznal a neznal různé jeho vazby. Ihned se ozývá Škirjatov a vytýká mu to. Ejche upozorňuje, že Molčanova vyhnali ze západní Sibiře.

Jagodu opravují i další. Jagoda prý Molčanova dlouho nepodezíral, načež se ozvaly hlasy o mlžení a Stalin se zeptal, kdo Molčanova doporučil. Následuje diskuze, z níž vyplynulo, že ho podpořil samotný Jagoda a že měl už tehdy kvůli tomu spory s dalšími pracovníky. Zřejmě ve vztahu k politizolátorům říká, že v letech 1933 až 1934 se pobyt ve vězení nepovažoval za trest, ale pouze za izolaci. A zase tu je připomenuta vražda Kirova a spousta ‚kdyby'. Nakonec ještě říká, že všechna tato poučení uplatní ve své nové práci (lidového komisaře spojů).

Slovo dostává **Zakovskij**[507]. Hned na začátku upozorňuje, že Jagodův referát byl nesrozumitelný. Následuje diskuze s Jagodou, až předsedající žádá Jagodu, aby už nerušil. Zakovskij Jagodu obviňuje, že se obklopil kamarádíčky a s nimi intrikoval, přiděloval funkce lidem, s nimiž jsou jen potíže atd. Spolu s Jagodou perou špinavé prádlo NKVD.

„Bolševicky“ se hned zkraje upřímně kaje **Agranov**[508], že prý *„spiknutí přehlédl“*. A jako každý druhý na tomto plénu, říká, že *„soudruh Stalin nás nejednou upozorňoval…, ale my nebyli bdělí…“* To opravdu nemá cenu komentovat. Vzorově krasořeční, až se mu od huby práší, tím překonává všechny ostatní řečníky na tomto plénu. Na Ejcheho otázku, proč s ním nekonzultovali přijetí nových lidí, odpovídá, že nováčky nekonzultovali ani s ním, a svádí vše na Jagodu a Molčanova. Pokračuje to přetahovanou mezi Ježovem a Jagodou. Jagoda se snažil být domácím pánem a totéž ve vztahu ke konkurentům předpokládal u svých lidí. Ozývá se Vorošilov s poznámkou, že Stalin vyzval Agranova, aby převzal vedení státní bezpečnosti, ale *„Vy oba jste nás, jemně řečeno, podvedli“*. Agranov vysvětluje, že funkci převzal, ale Jagoda si to vyložil po svém. Mikojan se ptá, proč o tom neinformoval ÚV. Arganov odpovídá, že nejprve čekal na zápis z ÚV, pak byl nemocný

506 Zde se zřejmě jedná o vinu Molčanova (ovšem i samotného Jagody), že vedle dalšího zdržoval vyšetřování vážných zločinů, například hladomoru.

507 **Zakovskij Leonid Michajlovič**, Lotyš, od roku 1926 zplnomocněný představitel OGPU na Sibiři, v roce 1934 náčelník Leningradské správy NKVD, vedl vyšetřování vraždy Kirova. Začátkem toku 1938 na dva měsíce náměstek lidového komisaře NKVD a během této doby čistka dosáhla vrcholu. V roce 1938 zatčen a popraven. Jeden z účastníků podivné smrti A. A. Sluckého. (Sluckij byl vedoucí zahraničního oddělení státní bezpečnosti, byl otráven v kanceláři Ježovova náměstka Frinovského po omámení chloroformem injekcí jedu. Sluckij vedl již uvedenou operaci ‚Trast' a odhalil rozsáhlé intriky v sovětském vedení s cílem svrhnout sovětský režim.)

508 **Agranov Jakov Saulovič** (1893-1938, původní příjmení zřejmě Sorenson) se pohyboval mezi ruskými literáty. Od roku 1929 náčelník tajného oddělení OGPU, 1934 1. náměstek lidového komisaře NKVD, vedl vyšetřování vraždy Kirova. V roce 1936 náčelník Hlavní správy státní bezpečnosti. Podle wikipedie se s Ježovem spikl proti Jagodovi, ale v tom případě jej Ježov hodil přes palubu. V červenci 1937 zatčen, v srpnu 1938 popraven. Jeho žena měla stejný osud.

a nakonec v podstatě i skromný. A hned do toho zase zamíchal špióny, trockisty, jako Molčanova a další, poměry na NKVD a *„politickou krátkozrakost odtržení se od strany“*. Ačkoliv Molčanov byl formálně Agranovovův podřízený, byl fakticky podřízen jen lidovému komisaři. Jmenování neschopného Molčanova prý všechny (i Arganova) překvapilo. Tady se ozývá Jagoda, že nic takového od Arganova neslyšel. Arganov se kaje. Arganov odvádí pozornost k Molčanovovi, údajně zabránil úderu na trockisty v roce 1935. Popisuje, jak Molčanov i Jagoda sabotovali jeho nařízení, ačkoliv měli informace o trockistických skupinách v Moskvě.

Dále Arganov vysvětluje, že onemocněl a po svém návratu do práce zjistil, že žádná protitrockistická operace nebyla, jen Molčanov vynadal lidem, kteří zprávu o trockistech podali. Berija komentuje, že namísto rozdávání příkazů se měl do práce dát sám Arganov. Gamarnik poznamenává, že Molčanov měl více moci, než lidový komisař a jeho náměstek. Arganov zase kontruje dokazováním toho, že strana vracela vyšetřování trockistů a (ejhle, novinka) zinovjevců do správných kolejí. A zase je tu Molčanov, on je nejen to brzdou pokroku, ale i vyšetřování. Teprve soudruh Ježov dal dostatečně konkrétní pokyny a na jejich základě jsme trockisty odhalili. (No, náměstek lidového komisaře by snad měl umět pracovat i bez pokynů.) Ale zase tu záškodničili Molčanov s Jagodou a zase tu máme hádku s Jagodou. A tak dále, a tak dále.

Dalším kajícníkem je **Balickij**[509]. Je to jedno ‚kdyby‘ vedle druhého, až se do toho s dalším ‚kdyby‘ vložil Ježov. Balickij pokračuje se stejnou písničkou. Zaměřil se na charkovské trockisty a jejich konferenci. Zde se měli soudruzi dohodnout na teroru a jeho chybou bylo to, že nezačal hned křičet. Hádal se s Jagodou, ovšem zdvořile a uctivě a publikum se ptá, jestli nevadila subordinace. Balickij pokračuje, že Jagoda nadělal spoustu politických chyb. Do toho vstupuje s poznámkou o mravní rovině Molotov a Balickij hned obviňuje Jagodu. Potom se s Jagodou dohaduje o Sosnovském[510]. *„Ale už jsme se vydali správným směrem a podle direktiv strany dáváme vše do pořádku… “*

Kaminskij na jakémsi případu z roku 1933 popisuje rozsah terorizujících tendencí, jak je osobně zažil poté, co se na něj obrátil J. Lurje ze Sverdlovska. Lurje se jakási skupina pokoušela přemluvit k atentátu na Stalina. Lurje to nakonec oznámil Kontrolní komisi a po nějakém čase na něj začala štvanice. Nastala diskuze, které se účastní Molotov a Mikojan. Kaminskij vysvětluje, že přiměl Lurje sepsat výpověď, kterou Kaminskij rovnou odnesl Jagodovi. Lurje po návratu u vlaku čekal Kabakov a hlavní viník Děrjabin byl zatčen. Ovšem i poté pokračovala štvanice na Lurje a odhalení celé skupiny se protahovalo. Mluví rozumně, má to hlavu i patu, uvádí souvislosti.

Redens[511] je z řady těch, co si sypou popel na hlavu a vypouští litanie typu *„my, nejlepší lidé a Sergej Mironovič (Kirov)… Dzeržinskij se velice pečlivě seznamoval s případy a dával svým lidem rozumné pokyny. Během rozkulačování… jsme však ztratili styl i přání pracovat s agenturní sítí… Jagoda nám řekl, že kontrarevoluce byla rozbita“*. Potom Molčanov začal zametat vše pod koberec a Jagoda o tom musel vědět. Jagoda samozřejmě protestuje.

---

509 **Balickij Vsevolod Apollonovič** pocházel z rodiny účetního, od roku 1913 menševik, v roce 1919 vedoucí sekretariátu Hlavní správy VČK, roku 1930 lidový komisař NKVD USSR, v roce 1934 člen ÚV VKS(b). Na Ukrajině v době hladomoru organizoval kontribuce, člen ukrajinské trojky společně s Karlsonem a Leplevským. V květnu 1937 převeden na Dálný východ, kde organizoval teror. Již v červenci zatčen a v listopadu 1937 odsouzen a popraven.

510 Pravděpodobně jde o **Sosnovského Lva Semjonoviče**, další hvězdu Trockého ‚levé‘ opozice. Ten nějaký čas pobyl v politizolátoru, kde dokonce vydával noviny ‚Pravda za mřížemi‘. Popraven v červenci 1937.

511 **Redens Stanislav Frankievič**, Polák, od roku 1914 bolševik, Stalinův švagr (manžel sestry Stalinovy ženy). Roku 1919 ve VČK na Ukrajině, v roce 1921 náčelník Administrativně organizační správy VČK, od roku 1928 místopředseda OGPU, účastník rozkulačování. V roce 1933 vedl OGPU a NKVD Moskevské oblasti, byl jedním z organizátorů procesů proti Zinovjevovi, Kameněvovi a Rjutinovi. Roku 1938 byl lidovým komisařem NKVD Kazachstánu. Po obvinění Ježova v listopadu 1938 zatčen a roku 1940 (až po nástupu Beriji) odsouzen a popraven.

Dále připomíná provinění jiného Lurje. Ten byl ve spojení s Trockým, od něhož dostal nařízeno aktivizovat teror. Molčanov měl také nařídit, aby se žádný protokol nedával podepsat obviněnému, dokud ho neuvidí on. Berija se rozčiluje, následuje dohadování Redense s Jagodou. Zapojují se i další. Redens hovoří o jiném pokusu o atentát na Stalina, tentokrát organizovaném jakýmsi Ejsmontem. Samozřejmostí je i další diskuze s Jagodou.

Jevdokimov během Ježovova referátu *„přímo hořel studem a kanuly mu krokodýlí slzy za Kirova…* " A viníkem je zase Jagoda. A samozřejmě Jagoda zase protestuje.

Ale jak je to v širém světě, není jen černá nebo bílá. Připomíná Šachtinský případ. Tehdy po řadě požárů a havárií OGPU sestavila skupinu, která se vydávala za diverzanty, a tato skupina vyjela za hranice s cílem navázat kontakt se Savinkovem a jakýmsi Tjutjunikem. Jevdokimov podle svého tvrzení patřil k početným oponentům tohoto plánu. Problém byl jednak v tom, že emigrace chtěla vidět teror na území SSSR, jednak i v tom, že diverze v SSSR byla prováděna zevnitř, jen s malým zahraničním vlivem. Proto Jevdokimov sestavil skupinu, která se začala věnovat studiu průmyslových zařízení. Studovali původní vlastníky, jejich tehdejší zaměstnance a jejich další osudy. Nejprve rozpracovali případ Sadonských rudných dolů (v Osetii), kde do roku 1926 bylo vše v pořádku. V roce 1927 začaly havárie a zároveň se v Osetii rozšířily zvěsti, že sovětská moc brzy padne. Na základě toho odhalili organizaci, tvořenou místními lidmi a ti byli spojeni s emigrací. Byli v ní především důstojníci a manželky popravených. Ale přes velkou snahu se nepodařilo obvinění prokázat. Nakonec to podrazil Jagoda.

Litvinov mluví o práci NKVD v zahraničí. Říká, že mu NKVD předává informace o pokusech o atentát na něj, ale že se nikdy tato informace nepotvrdila. Rozvinula se diskuze ohledně otázky, jak ověřovat správnost takovýchto informací. Litvinov upozornil, že má na mysli nízkou kvalifikaci lidí, kteří dlouhodobě takové informace předávají a že tedy lze předpokládat podobnou bídu i v odděleních NKVD pověřených vnitřními záležitostmi SSSR.

Další s nezajímavými informacemi vystoupil **Mironov** (vlastním jménem Kagan Lejb Girševič).

Vyšinskij říká, že soudní práce je přímým pokračováním práce čekistické, a proto má co říci k projednávanému tématu. Jako soudce, který soudil mimo jiné i Šachtinský případ, uznává, že vyšetřovací spisy tehdy byly připraveny dobře a byly objektivní. Ale poslední dobou cítí v přípravném řízení řadu nedostatků, spočívajících ve snaze postavit celé řízení pouze na přiznání obviněných. Vyšetřovatelé se málo věnují objektivním a materiálním důkazům, vůbec už nemluvě o expertizách. Přitom expertiza je jedním z nejlepších nástrojů soudního procesu. Jednostranná sázka na přiznání představuje vážné nebezpečí pro samotný proces. Když potom obviněný svou výpověď u soudu odvolá, soud žádné průkazné důkazy nemá. Obrací se k Ježovovi s tím, že se jedná o aktuální záležitost! Cituje z protokolů, které vypadají jako od Švejka. (*„Jste tak drzý, že to ani necítíte." „Obviněný mlčel 45 minut a potom souhlasil s vyšetřovatelem." „Ještě jste nic neřekli, a už lžete.*") Podobné potíže to způsobuje i prokuratuře. V případě takových chyb vyšetřovatelů se případ opožďuje. Občas se totiž stane, že na lavici obžalovaných usedají lidé, kteří se dopustili něčeho jiného, ba dokonce lidé nevinní. Dostaly se mu do rukou i informace o nezákonném vedení procesu, i když se v daném případě podezření potvrdila. Zprávu o tom předal na ÚV, načež se Jagoda na něj obořil (a nyní se opět ozval). Vyšinskij cituje z oběžníku NKVD. Ten požaduje neuvádět do zápisu to, co je pro obvinění nevýhodné.

Akulov mluví o tom, že politická práce v NKVD byla velmi slabá. Na to ihned odpovídá Jagoda, že to právě byla práce Akulova. Pokračuje prázdným tlacháním, až předsedající žádá Akulova, aby skončil a nakonec mu bere slovo.

Slova se zase ujímá **Kaminskij** a znovu vysvětluje záležitost Lurje.

Toto jednání končí **Ježov**. Ježov (za souhlasu Molotova) prohlašuje za nezákonnou praxi, kdy zápis z výslechu nejprve putuje k nadřízeným a teprve potom k podpisu vyslýchaného. K Vyšinského vystoupení podotýká, že s ním souhlasí, ale že je problém se vzděláním lidí. Konstatuje, že

na základě dostupných informací se mohlo zabránit vraždě Kirova a mohlo se rozkrýt spiknutí trockistů. V tom cítí i svoji vinu. Stalin tehdy žádal Ježova a Kosareva, aby hledali vrahy mezi lidmi Zinovjeva. Tomu čekisté nevěřili, ačkoliv materiály tajného politického oddělení na ně ukazovaly už tenkrát. Molčanov zastavil šetření trockistů a zjevně Ježova klamal. Vyšetřeno bylo hodně věcí, ale i Jagoda výsledky skrýval.

Následuje rezoluce, v níž se praví, že NKVD se v odhalení a vyšetřování zločinů zpozdil o nejméně čtyři roky. Proto se v SSSR podařilo rozvinout rozsáhlou záškodnickou a diverzní činnost.

Následuje soupis nedostatků v bodech. NKVD nevedl řádnou agenturní práci a v důsledku toho je špatná i jeho vyšetřovací práce. Státní bezpečnost se zaměřila na drobné případy kontrarevoluční agitace a nevěnovala pozornost organizované činnosti. Velmi nepříznivě působí politizolátory. Státní bezpečnost má vážné nedostatky ve výběru a vzdělávání lidí, trockisté získávají informace i přímo ze Státní bezpečnosti.

Následuje popis několika případů a je zformulováno usnesení pléna:

1. Odsouhlasit kroky ÚV VKS(b) ve věci rozbití skupin trockistů, diverzantů atd.
2. Odsouhlasit kroky ÚV VKS(b) k vylepšení práce NKVD a Státní bezpečnosti a posílit je o nové pracovníky.
3. Odsouhlasit kroky ÚV VKS(b) na ozdravění aparátu, odstranit byrokraty, kteří ztratili ‚bolševickou ostrost'. Odsouhlasit zatčení Molčanova a předání soudu.
4. Pokračovat a dokončit reorganizaci aparátu NKVD.
5. Reorganizovat a vyčlenit u Státní bezpečnosti zvláštní oddělení pro železniční dopravu.
6. Dbát na to, aby agenturní sítě NKVD byly spolehlivé.
7. Dbát, aby pracovníci NKVD neinformovali nepřítele.
8. Zavázat vyšší stranické orgány k větší pozornosti činnosti NKVD.
9. Navrhnout NKVD napsat dopis pracovníkům Státní bezpečnosti o úkolech čekistů.

Politické vzdělávání stranických kádrů

Slovo dostává **Stalin**. Říká, že máme co dělat se třemi skutečnostmi:

1. Záškodnická a diverzní činnost proti SSSR, v níž hlavní roli hráli trockisté, zasáhla takřka celou zemi.
2. Agenti cizích zemí, počítaje v to i trockisty, pronikli nejen do základních organizací, ale i na zodpovědná místa.
3. Někteří řídící pracovníci nejenže záškodníky nerozpoznali, ale byli natolik ‚uspokojení a naivní', že často napomohli k prosazení cizích agentů do významných funkcích.

Existence záškodníků je ve společnosti zcela normální jev. Měli jsme varovné signály, na to nesmíme zapomenout. Prvním signálem byla vražda Kirova. Procesy proti ‚leningradskému centru', proti Zinovjevovi a Kameněvovi rozšířily úkoly, ukázaly na rozsah jimi soustředěných sil, přeměnivších se na německou agenturu, jejich pokrytectví a maskování.

Již v roce 1935 ÚV VKS(b) v tajném dopise (členům?) varoval před pokrytectvím a lajdáctvím. Stalin ve svém vystoupení několikrát vyzývá k bdělosti, protože s posílením Sovětského svazu jeho nepřátelé nezmizí. Signály byly, ale jak ukázal i dosavadní průběh jednání pléna, opatření se přijímala velmi ztuha. Lidé se soustředili na hospodářské úkoly a zapomněli, že kolem dokola jsou kapitalistické státy, které SSSR nenávidí. Naivní lidé si mohou myslet, že mezi jednotlivými buržoazními státy panují dobré vztahy. Ale ve skutečnosti i ty k sobě navzájem vysílají špióny, diverzanty, někdy i vrahy a zadávají jim nejrůznější úkoly. V případě nezbytnosti oslabují týl

a moc protivníka. Tak to bylo dříve a je to tak i nyní. A jejich vztah k SSSR je horší, než vztahy mezi nimi samotnými. Připomíná, že na to všechno soudruzi zapomněli.

Za poslední léta se změnili sami trockisté, a musí se změnit i metody boje s nimi. Trockizmus již není politickým proudem dělnického hnutí, jak tomu bylo před 7 či 8 lety, kdy přes své chyby byl přínosnou silou. Současný trockizmus se stal teroristickým nástrojem cizích tajných služeb. Politickým hnutím není, protože jeho členové své postoje nepropagují, ale skrývají. Zinovjev a Kameněv mohli svého procesu účelně využít ke své politické propagaci. Dnes je již zřejmé, že svoji politickou platformu měli, ale propagace se vzdali ze strachu, že by se od nich lidé odvrátili. V roce 1937 Pjatakov, Radek a Sokolnikov ve svém procesu již politickou platformu trockistů přiznali, ale byla protilidová, protiproletářská, organizovala likvidaci socializmu a přípravu porážky ve válce. Samotný Trockij zabránil projednání cílů, byť i jen v poměrně úzkém kruhu. Potom o politické platformě nelze mluvit a „*tuto změnu naši soudruzi nezachytili*“.

Naši soudruzi si také nevšimli, že je velký rozdíl mezi záškodníky dnešními a záškodníky z období Šachtinského případu. V té době záškodníci byli pro nás cizími lidmi a své nepřátelství neskrývali. A měli technické znalosti, které nám chyběly. Dnešní záškodníci, trockisté, jsou vlastně naši lidé, ale zatímco my jsme již technicky vzdělaní, oni jsou pouze žvanilové. Dnešním trockistům stranická legitimace dává důvěryhodnost.

Lidé se zaměřili na hospodářské záležitosti a přehlédli tuto změnu. Velké úspěchy daly zapomenout na problémy, a staly se příčinou potíží. Stalin podtrhuje, že abychom se s tím vypořádali, musíme:

1. Obrátit pozornost od běžných záležitostí k podstatným problémům.
2. Zlepšit politickou práci strany.
3. Vysvětlit, že hospodářské úspěchy nejsou jedinou částí socialistické výstavby, musí být doprovázeny politickou prací.
4. Nezapomenout, že kapitalistické obklíčení SSSR je realitou.
5. Vysvětlovat, že trockisté již nejsou politickým hnutím.
6. Vysvětlovat rozdíl mezi škůdci ‚šachtinské doby‘ a dobou dnešní. Zatímco v šachtinské době jsme se naplno věnovali technickému vzdělávání, dnes se musíme věnovat politické práci.
7. Zavrhnout nebezpečnou teorii, že s našimi úspěchy nepřítel ‚krotne‘.
8. Zavrhnout teorii, že není záškodníkem ten, kdo někdy dosahuje i pracovních úspěchů. V případě absence úspěchů by totiž byl rychle odhalen.
9. Zavrhnout teorii, že plnění plánu znamená absenci záškodnictví.
10. Zavrhnout teorii, že stachanovské hnutí[512] je hlavním prostředkem likvidace záškodnictví.
11. Zavrhnout teorii, že trockisté nemají rezervy a jsou na dně.
12. Zavrhnout teorii, že nás je hodně a záškodníků málo. I málo záškodníků může hodně poničit.

Požaduje rozšíření řady vedoucích pracovníků. Proto navrhuje vedoucím činitelům vybrat si k sobě dva zástupce z nových lidí. Kromě toho bude zřízena celá síť škol zaměřených na politickou výchovu a dějiny. Nakonec Stalin říká, že vše se dá zvládnout.

Krinickij si na hlavu sype celou hromadu popela a vyzdvihuje Stalinovy světlé zítřky. Mluví o oblastech s německou většinou, které po stranické linii vedou Rusové. To mu Vorošilov a Stalin hned vytýkají. Později Krinického povídání přeruší Stalin s dotazem, proč rolníci odmítali úvěry. Stalin si to vzápětí vyjasňuje i s Jakovlevem a potom se ptá, proč německé oblasti nemají německé tajemníky. Vzápětí Krinickij označí za nepřátelskou činnost a za lumpárnu to, že německé noviny

512 A. G. Stachanov byl v SSSR zakladatelem údernického hnutí.
Viz ru.wikipedia.org/wiki/Стаханов,_Алексей_Григорьевич

vycházejí v ruštině. Když se pustí do kritiky trockistů, ozývá se Stalin, že teď je na ně možné shodit vše.

Další příspěvek je **Pramnekův**. Aniž by chtěl použít velkolepá slova, *„je Stalinovým projevem nadšen“*. Do velkolepého řečnění vpadne Stalin s dotazem, jestli bude mít náměstky, což Pramnek ihned odsouhlasí. O chvíli později, když se zamotává do sovchozů, Stalin prohlásí, že se nemá zasahovat do práce hospodářských komisariátů. Pramnek poznamenává, že činnost Lidového komisariátu zemědělství se hodně zhoršila a ptá se, jestli není Černov (tehdejší lidový komisař) nemocen. Potom pod psa hodnotí kvalitu vzdělání politických pracovníků.

Jevdokimov hned zkraje upozorňuje, že bude mít málo času. Stalin ho uklidňuje, ale po jedné rozmáchlejší Jevdokimovově větě se ho za veselí auditoria pokouší usměrnit. Jevdokimov mluví o případech odhalování nepřátel ve stranických funkcích – stačí se prý na ně podívat podrobněji. Mluví o skupině politiků z Kavkazu, která v novém místě začala ‚odhalovat‘ místní funkcionáře. Berija poznamenává, že tyto lidi na Kavkaze vyhodili.

Šeboldajev je další klasik: *„Po Stalinově projevu se nám lehčeji dýchá… “* Padají jména a ze sálu se ptají, proč Šeboldajev dává funkce lidem vyhozeným odjinud. Omlouvá to vlastní důvěrou a že bude muset na sobě pracovat. Stalin podotýká, že mu to bude trvat dlouho.

Postyšev (jak jinak) má kolem sebe hromadu nepřátel. O jakémsi Radkovi říká, že kdyby nebylo kooptací, nebyl by zvolen do žádného výboru. Stalin podotýká: *„O to právě jde!“* Postyšev pokračuje ve stejném duchu, říká, že *„soudruh Stalin nám teď ukázal, jak na to“* a už se chystá chytnout někoho za límec, když Stalin poznamenává, že jeho záležitosti vypadají hůře než mnohých dalších. S Postyševem to nehne.

Berija mluví dost vzletně, ale k věci. Hovoří o nové Ústavě, volbách a o úkolech vyplývajících z existence nepřátel a nutnosti vzdělávání lidí. Připomíná Zakavkazí a začíná historickým obzorem. Národnostní řevnivost se dlouho projevovala i uvnitř dělnického hnutí. Trockij vzal již v roce 1923 pod svoji ochranu bývalé opoziční strany a uskupení. Poté, co Ordžonikidze a Kirov odešli do Moskvy, situace v Zakavkazí se zhoršila, což konstatoval i ÚV VKS(b) v roce 1929. Popisuje bídu doby vlády Orachelašvili, Krinického a Lominadze. Tehdy měl Stalin říci: *„v Zakavkazí není vůle stranické organizace, ale jenom vůle jednotlivých atamanů“*. Proto po nich začali jít. Kontrarevoluce, trockisté a nacionalisté. Jenomže vedle zatčených a odsouzených uvádí i skoro polovinu osvobozených.

Mluví o vzdělávání a o tom, že byla také praxe, kdy se pro neschopnost vyhazovalo směrem vzhůru. Tam, kde byla slabá stranická práce, tam řádili trockisté a kooptace. Proto se provedly na všech úrovních volby. Nebyly sice tajné, ale místo podle soupisek byly alespoň po jednotlivcích. Okamžitě se to projevilo na výsledcích. Jsou problémy s inteligencí, a to nejen v Zakavkazí. Končí slibem, že bolševici Zakavkazí udělají vše pro úspěšné prosazení závěrů tohoto pléna.

Kabakov: *„Soudruh Stalin odkryl jizvy v naší práci… jo, kdybychom dělali jako Stalin, nebyla by ta dnešní špína… “*. Už odhalil asi 160 lidí, když tu se Stalin ptá, kolik mají členů strany. Odpověď zní – 18 tisíc. Po dalších litaniích, kdo všechno zradil, se Stalin zeptal: *„Ale signály jste měli?“* Kabakov pokračuje o tom, jak se ho pokoušel zneužít jakýsi Striganov. Stalin to (za veselí v sále) komentuje slovy *„Padla kosa na kámen.“* Nakonec z Kabakova vypadlo, že uralské stranické organizace mají 48 tisíc členů a agitátorů je 15 tisíc. Stalin poznamenává, že agitátorů je nějak moc, ale Kabakov pokračuje po svém.

Jakovlev (viz životopisy – Epštejn) mluví o hromadném vyhazování ze strany a o tom, že Stalin, tuto praxi kritizoval, když mluvil o necitlivosti k lidem. A zazní i perla o ženách ve straně: *„Je nutno mít s nimi více trpělivosti… “* Začíná nějakou Djačenkovou, kterou vyhodili ze strany za to, že v době prověrek byla nemocná a neúčastnila se stranické činnosti. A potom jako bezpartijní ji nechtěli pustit ke společenské práci. Gorinová musela stranickou práci na nějaký čas přerušit, protože její syn měl problémy ve škole a musela se věnovat jemu. I ji to stálo stranickou legitimaci a možnost uplatnit se ve společenské činnosti. Michajlovová zase zatajila při vstupu do strany so-

ciální postavení rodiny. Její muž se z války vrátil jako invalida, proto se věnoval alespoň opravám nábytku. Když Ježov začal honit procenta, stal se jako živnostník třídním nepřítelem. Zato trockisté tyto čistky přestáli. Uvádí i případy, kdy straničtí funkcionáři zneužívají své postavení.

Připomíná také Stalinovu kritiku formálně-scholastického přístupu k dějinám a na příkladech ukazuje chyby v zjednodušených schématech pojetí dějin. ÚV na vysokých školách zrušil programy výuky politické ekonomie, protože se v historickém popisu zaměřily na formální pojmy, a tak se mění na talmudizování. (Ejhle – Gapon!) Z politické ekonomie jako společensko-historické vědy se dnes ty historické části zcela ztratily a zůstaly jen formální popisy. A nové volby budou prověrkou strany a bolševici zajisté zvítězí…

Gamarnik začíná nepřáteli v armádě a o ostražitosti slovy „*když nás přece Stalin tolikrát upozorňoval!*“ Vystoupení je nicneříkající, až ho Molotov, Stalin a Vorošilov vyzvou k uvádění konkrétních záležitostí. Mnozí funkcionáři jsou příliš sebevědomí a příliš vysoko hodnotí situaci v SSSR. Notuje si se Stalinem v záležitosti vytvoření rady vojenských praktiků – tankistů a dělostřelců – za účelem sepsání populární knihy pro mládež. Podobně se shodli v tom, že by se měl vyvíjet tlak na velitele, aby nerozhodovali svévolně, ale po poradě s podřízenými.

Mechlis začíná klasicky: „*Soudruh Stalin nám jako mocný reflektor ukázal, jak léčit stranu od idiotské nemoci – lehkovážnosti.*“ Trockisti nám zaneřádili noviny, tedy redakce, ale i tiskárny. Nikdo na ÚV nemá statistiku, kolik trockistů bylo odhaleno. (Strejdo, a neměl bys to vlastně vědět Ty?) A pořád tam raší další trockistické kořínky, jak nás o tom přesvědčuje řada jevů v našem tisku. Například do odstavce zdravice Ordžonikidze „*vždy vedl od vítězství k vítězství*“ kdosi vepsal „*a hůře už být nemohlo*“. Článek, který jako by se zabýval kritikou Trockého, je prý oslavou Trockého. Pokračuje několika případy kopírování článků s nesprávnými popisky obrázků: fotografie Stalina a pod ní titulek „*Výsledky kancelářské práce*“, pod titulkem „*Postřílet celou bandu nájemních vrahů*“ se nachází fotografie Ježova a pod titulkem „*Nejhorší nepřátelé lidu*“ je portrét Stalina. Je nutné rozlišovat úmysl a nedbalost, ale v každém případě je nutné dbát na výběr redaktorů. (Nelze odhadnout úmysl tehdejších autorů, ale různé skopičiny se jistě objevovaly.) Mluví o tom, že patolízalům se v redakcích daří. Kabakov třeba zapomněl povědět o velmi rozlezlém patolízalství a maloměšťáctví na Uralu. V Kyjevě se zase v jakýchsi novinách vyskytlo jméno Postyševa asi šedesátkrát, ale soudruh Postyšev na to ve svém projevu také jaksi zapomněl. Jako příklad uvádí Stalinův dopis do novin, v němž Stalin žádal, aby se jeho jméno pořád nepřipomínalo. Potom mluví o stranickém vedení novin a o tom, že by mělo být takové, jak ÚV vede Pravdu. Tedy připomínat každou chybu, malou i velkou.

Kudrjavcev hovoří o kyjevské oblasti. Stovky hektarů nesklizených polí, direktivními kroky stranických i administrativních orgánů se narušují stanovy kolchozů a, no, neřekl to přímo, ale vládne tam bordel. Ve městech je to podobné, stranické orgány se namísto politické práci věnují hospodářství, příliš to nezvládají a nějak se přemnožili… trockisté. Rozbujely se intriky a jedni drží v šachu druhé, aby to neovládli třetí. Uvádí jakousi Nikolajenkovou, co si nejprve všimla rozkrádání muzea, pak začala nacházet souvislosti a nakonec byla popotahována stranickými orgány, které byly samozřejmě kooptované (jednalo se o kšeftíky ředitelky muzea paní Postyševové). Ze strany vysokého ukrajinského stranického aparátu[513] tam padla i věta „*Socializmus vybudujeme, až se naučíme dojit rolníky, jako krávy.*“ Pořádek nastal až poté, co se do toho vložil Stalin. Vedle toho také mocně vykvetla nabubřelost a velebení ‚svatých soudruhů‘. Přímo jmenuje Postyševa a několik dalších. Molotov to komentuje, že to je dobré doplnění referátů Kosiora a Postyševa.

Ryndin referuje o Čeljabinsku, odtržení od mas, stanovách, kooptacích, místních trockistech a podobné havěti. Vzápětí se do něj pouští Mechlis a Škirjatov a dohadují se o jakési důtce.

Osinskij (skutečné příjmení Obolenskij) hned na začátku řekl, o čem nebude mluvit. Chce se vyhnout diskuzi s Mechlisem. Hned nato říká, že Mechlis nerozumí kritice a sebekritice a že nechal vytisknout v Pravdě nějakou hloupost.

513 ВУАМЛИН – Celoukrajinská asociace vědecko-výzkumných marx-leninských institutů.

Podle **Andrejeva** čeká Šeboldajeva v Azovsko-černomořském kraji hromada práce. On i Jevdokimov zjevně nepochopili situaci. Ve vysokých stranických, správních i hospodářských funkcích je plno trockistů. Přitom stačilo jen trochu opatrnosti a dalo se zabránit tomu, aby lidé jinde vyhození, si tam nezačali budovat novou kariéru.

Razumov (skutečné jméno Archancev Aaron Josifovič) si ani nepomyslel, že by se na Dálném východě mohli přemnožit trockisté. Ježov to hned komentoval: „*Trošíčku jste je ochraňovali.*“ Razumov činnost trockistů doplnil zajímavým příkladem. Kdesi v úřadě zdravotní péče se zahnízdil břídil, jakýsi Djačenko. Po čase ho chtěli vyměnit, ale strčili k němu pár trockistů a nechali je spolu pracovat několik let. Teď nejsou schopni rozeznat, jestli k nim Djačenko také patřil. Když se na to zeptali u výslechu jednoho z trockistů, odpověděl: „*Na co bychom takového pitomce verbovali?*“

Michajlov[514] tvrdí, že stranické orgány se naopak mají zabývat hospodářstvím. Prohlašuje, že on se instrukcemi ÚV neřídí. Dává přednost řešení každodenních drobných otázek namísto koncepčních rozhodnutí. V rámci sebekritiky se kaje, že i on odsouhlasil Pjatakovovo rozhodnutí postavit závod vzdálený 2000 km od zdrojů surovin. Za všeobecného veselí v sále po slovech „*kdož jste bez viny, hoďte kamenem!*“, se dohaduje s Kaganovičem. Klade další zajímavé otázky o možnosti níže postavených funkcionářů prosadit místní zájmy, a jak je to vlastně s vedoucími funkcionáři, když jeden za druhým jdou do vězení. Zpochybňuje možnost prověřovat činnost výše postavených funkcionářů. S jistým nadhledem komentuje to, co bychom mohli označit jako liberální chápání služební hierarchie a vcelku obvyklé soustředění se na podrobnosti a ztrátu nadhledu. Polemizuje s ním Bagirov. Za souhlasných projevů Michajlov obhajuje svůj přístup k univerzálním povinnostem stranických funkcionářů. Je to sice zajímavé filozofování, ale v jakési obecné rovině, a vyvolává nelibost Molotova. Nakonec jeho řečnění vyvolává dojem, že Michajlov si pouze pouští ústa na špacír.

Chruščov, to je další hromada trockistů. Reaguje na Jakovleva a vysvětluje počty vyloučených. Posluchači se v tom ztrácejí a připomínají mu to. Mluví o vztazích politické a hospodářské práce, o přestavbě stranické práce, o tom, že „*je nutné jít ke kořenu věci*“. A nakonec „*postaví práci na patřičnou výšku, zvedne ideovou úroveň a posílí bolševický šik*“.

Malenkov začíná připomínkou Stalinovy poznámky o pozornosti k lidem. Zřejmě obhajuje prověrku členů strany a polemizuje s Jakovlevem o vylučování pasívních členů. Přiznává ovšem, že teprve po Stalinově zásahu se věci začaly dávat do pořádku. (Stalin patrně ‚umravnil‘ komise, ty se začaly chovat slušněji a pravděpodobně vrátily členství tisícům lidí.) Malenkov potom přechází k trockistům. Prý již na ně také došlo. Podobně, jak již uvedli někteří předchozí řečníci, trockisté se dokázali protáhnout klíčovou dírkou, promiňte, prověrkami, a odhalováni jsou teprve v souvislosti s vyšetřováním jejich činnosti. Opírá se do práce Sarkisova z Doněcké organizace, jejíž početnost se snížila ze 130 000 na 78 000 členů. Vyloučeno bylo 35 000 členů a zbytek, tedy 16 000, se vlastně poztrácel. Ale nové stranické průkazy tehdy dostalo i 300 trockistů, odhaleni byli až později. Podobně je to i jinde, takže nedůslednost přetrvává. Malenkov kritizuje i zvyk následovat svého šéfa do nového působiště. Popisuje, jak v roce 1935 ÚV převzal do své správy přípravu a systemizaci stranických funkcionářů (celkem 5860 míst) a začal dělat pořádek. Během té doby zredukoval aparát a odhalil 185 nepřátel (trockisty, bělogvardějce, kulaky, podvodníky a od-

514 **Michajlov Michail Jefimovič** (1902-1938) patřil mezi přeborníky v počtu funkcí a opakovaně instruktor. Pracoval od roku 1917 jako fotograf, v roce 1918 ukončil gymnázium, v roce 1919 bolševik, později střídá řadu instruktorských funkcí s politickými funkcemi v armádě a straně. V roce 1924 je tajemníkem a členem moskevského městského výboru VKS(b), v roce 1925 v Uzbekistánu, roku 1927 studoval na Komunistické akademii. V roce 1928 v aparátu ÚV VKS(b), potom instruktor, funkce při ÚV VKS(b) a student zemědělského Institutu rudé profesury. Roku 1931 vedoucí organizačního oddělení Moskevské oblasti, potom tajemník pro zemědělství, roku 1935 předseda Orgbyra a tajemník Kalininské oblasti. Roku 1937 člen ÚV VKS(b). V roce 1937 zatčen, odsouzen a popraven.

padlíky). Malenkov kritizuje zánik komunikace mezi ÚV a oblastmi. Výsledkem jsou případy, kdy při výměně funkcionářů, nachází nový tajemník neutěšený stav politické práce. Vedle dalších záležitostí připomíná dopis bakinského výboru Berijovi, v němž Beriju vyloženě velebí. Ozývá se Bagirov, že šlo o slavnostní ocenění v souvislosti se zrušením Zakavkazské federace.

Ljubčenko[515] je další klasik: „*… Stalinova slova nás dostatečně vyzbrojila… třídní nepřítel… úkoly komunistů… jsme vykovaní…* " Potom se vrací k projevům Kosiora a Postyševa. Kosior si prý na sebe bere cizí chyby, zatímco Postyšev se přiznává tak k desetině svých hříchů. Následuje vyčíslení odhalených trockistů a ukazuje, že trockisté fakticky ovládali Ukrajinu. Popisuje několik skupin lidí a postup, jakým bez jakýchkoliv prověrek získali řadu významných funkcí. Nikomu se nepodařilo je zastavit a nakonec NKVD nezbylo nic jiného, než je pozatýkat. Přišel jeden, získal funkci, doporučil druhého, ten vzápětí, aniž by se jakkoliv prověřoval, získal další funkci, druhý si přivedl třetího… a tak dále. Kromě jiného probleskne poznámka, že jeden z nich byl v Zakavkazí vyhozen pro neschopnost. Skupinky se uvnitř jistí navzájem. Popisuje i způsob. Člověk, připravující referáty Postyševovi, mu představoval údajné skutečné autory a Postyšev je za to odměňoval funkcemi.

Popisuje, jak u Kyjevského oblastního výboru vznikla skupina ‚Rychlá pomoc propagandy' tvořená 16 lidmi, z nichž 13 byli trockisté. Ljubčenko upozorňuje na sílu tištěného slova, které nelze vzít zpět, protože distribuovaný tisk působí svým počtem. Při kontrole se ukázalo, že články jsou antisovětské. Postyšev slíbil nápravu, po roce se však nestalo nic. (Následuje diskuze Stalina s Kosiorem o odpovědnosti, týká se asi N. N. Popova – 3. tajemníka ÚV KS Ukrajiny.) Postyšev mluví o jakémsi Dzenisovi a jeho školení o stalinské Ústavě. Použil k tomu slova: *„Musíte pochopit, co je to všeobecné volební právo… Popi jsou pracující a nepracující. Pracující jsou i popi, pracující v sovětských zařízeních. V Ústavě je bod, že kdo nepracuje, ať nejí. A na základě toho bodu my všechny, koho je potřeba, zatkneme a pošleme na Solovki*[516]*. A tak dostanou právo hlasovat."*

Mechlis poznamenává, že na něj byli upozorněni. Stalin se ptá, jde-li o další obvinění Popova, Kosior odpovídá, že částečně ano. Rozvíjí se diskuze okolo ukrajinského Politbyra, nakonec se hádají s Akulovem. První tajemník se ocitl v pozadí a druhý tajemník se cítil více prvním. I zde na plénu Kosiorova řeč neodpovídala jeho postavení. Stalin podotýká, že se to tak jevilo i v Moskvě. Následuje určitá kritika práce Postyševa a prostředí, kde se dařilo pochlebování (poznámkou to podpořil Stalin). Podle Kaganoviče neodpověděl na Stalinovu otázku o postoji celého Politbyra ÚV KS Ukrajiny a svého jako člena tohoto Politbyra. Stalin Ljubčenka hájí, že byl nováčkem, Ljubčenko říká, že se často v Politbyru hádal, ale obecně tam vládlo vzájemné krytí.

Švernik mluví o odborech a konstatuje, že tam se stanovy porušují ještě více. Na dotaz, proč se nekonalo plénum svazu odborů, odpovídá: „*Díky našemu trestuhodnému uspokojení se záškodníkům a diverzantům z trockistické bandy a obnovovatelům kapitalizmu podařilo obsadit vedení odborů a zneužít je pro své cíle*". Stalin se ptá „*Komu se podařilo obsadit?*" Následuje povídání o jakémsi Vilborgovi. Stalin žádá potvrdit, že „*Vilborg obsadil*". Švernik to potvrzuje a popisuje typický šlendrián. A má jich více. Jeden je z kategorie hororu: nějaký Baburkin, třídní nepřítel, bývalý junker, člen praporů smrti, obránce Zimního paláce, aktivní trockista a člen

515 **Ljubčenko Panas Petrovič** (1897-1937) pocházel z rolnické rodiny. Od roku 1913 eser (člen Strany ukrajinských eserů, která se v roce 1919 sloučila s bolševiky), roku 1917 člen Kyjevského sovětu, po občanské válce stranické a státní funkce (předseda Výkonného výboru Černigovské gubernie, Kyjevské gubernie, městského sovětu). V roce 1927 tajemníkem a členem Politbyra ÚV KS Ukrajiny, v roce 1934 lidový komisař zemědělství Ukrajiny, na 17. sjezdu kandidát ÚV VKS(b). Na srpnovém plénu ÚV KS Ukrajiny byl „*neopodstatněně obviněn za vedení kontrarevoluční nacionalistické organizace*". Obvinění odmítl, o přestávce v jednání se vrátil domů, zastřelil svoji ženu a potom sebe. Že by taková slabá povaha?

516 Solověcké ostrovy, byl tam trestní tábor. Jeho velitel byl známý prohlášením „*Tady není moc sovětská, ale solověcká*".

kontrarevoluční skupiny v Rostově. No, trockisté mu během řeči vykukují snad i z kapsy. Doplňuje ho Kosarev oznámením, že se snížil počet knihovníků a učitelů tělocviku, ale ne funkcionářů.

Ugarov opakuje slova o zločinné vraždě Kirova, o trockistech a váhavcích a rodinkaření. Chybí mu politický postoj, to vše se týká minulého předsedy. Na úrovni okresu úspěšně zrušili kooptace reorganizací a novými volbami, ale na nižších úrovních kooptace zůstaly.

Polonskij mluví o odborech a o tom, jak je zaneřádili Tomskij a jeho lidé. Uvádí i náměstka ředitele Vědecko-výzkumného institutu odborového hnutí (!). Výsledkem je zaostalost a zatuchlost. Mluví tvrdě a v podobenstvích, vyvolávajících smích. Molotov ho vyzývá, aby vysvětlil, jak se snaží napravit situaci, Polonskij říká, že má odpověď. Opírá se do Švernika a ten do něj. Ačkoliv některá tvrzení Polonského nemusí být od věci, dosti hloupě pomlouvá, a plénum ho přerušuje. Nakonec se kaje a říká, že do odborů šel proti své vůli, měl za úkol se starat o rozvoj tělesné výchovy. Spouští se kritika, že na účet úřadu řešil svoje záležitosti a rozdával dárky. Molotov se ptá, proč již půl roku nechodí do práce. Švernik se přidává a stěžuje si na něj. Polonskij nakonec žádá o uvolnění, ale je vyzván, aby do odvolání přidělenou funkci vykonával. Nakonec Stalin poznamenává, že ho není možné považovat za nedisciplinovaného, že se tam zřejmě obtížně pracuje.

U **Kosareva** v Komsomolu také řádí trockisté, jakýsi Jarofický. Kazí poválečnou mládež, ta již nepoznala třídní boj. Stalinovy směrnice se v Komsomolu provádějí nedůsledně.

Chatajevičovi se nelíbila řeč Postyševa. Je to jedno ‚kdyby' vedle druhého, blábolí o diferenciálním přístupu k členům strany, o vlastním hříchu a v rámci sebekritiky říká, že „*1. tajemník KS Ukrajiny je namyšlený kohout*". Řekl také, že 95% proslovů v Politbyru se dovídá z tisku a z protokolu. Je přetížen funkcemi a není schopen je všechny vykonávat. Kromě toho jeho lidé jsou zavaleni papírováním. Vkládá se do toho Stalin, že si jako náměstky mají vybírat silné lidi a ne slabochy, neschopné pomoci.

Vereg mluví o politické slepotě, trockistech a podobných breberkách. Jako oblastní tajemník rozhodoval o těch nejmenších detailech práce kolchozů, ale politika zůstala trockistům. A když někdo bojoval s teroristy, vyloučili ho ze strany. Ale „*po Stalinově projevu nám spadl kámen ze srdce*".

Popov podle svých slov osobně odpovídá za trockistické zaneřádění sovětského aparátu Ukrajiny. Šum v sále vyvolává prohlášení, že dosazení trockistů do vysokých funkcí bylo dílem nejen přisluhovačství a patolízalství, ale také vnějším radikalizmem: křičet hlasitěji, než ostatní. (Kaminskij se ho snaží usměrnit). Tím se ‚utloukali' poctiví lidé a proměňovali se na trockisty. Zároveň se tímto způsobem prosazuje vlastní ochranná známka jako prostředek ‚nápravy chyb'. Kritizuje praxi přetahování lidí odjinud (ozval se Stěnckij, že Popov má také máslo na hlavě). Nakonec říká, že soudruh Postyšev nepochopil usnesení a bránil sebekritice.

A je nejvyšší čas na závěrečné slovo. To má **Stalin**. Domnívá se, že nyní snad všichni situaci pochopili. Nyní jsou osvobozeni od práce v oblasti hospodářské a mohou se věnovat práci politické. Je nutné vyhýbat se extrémům. V životě nelze oddělit hospodářskou a politickou práci, a také nelze udělat vše naráz.

Dále je nutné vybudovat orgány zemědělské správy. Průmysl je již má a nepodvolí se politickým pracovníkům. A to je dobře. Je třeba podporovat sovětskou moc a ne ji nahrazovat.

Co se týče záškodníků doufá, že lidé pochopili, o co jde, ale obává se, že podle slov některých soudruhů by to mohlo sklouznout v „*mlácení hlava-nehlava, nalevo i napravo a označení každého, kdo jde po ulici, za trockistu. A to není správné, protože mnozí bývalí trockisté pracují dobře*". Jako příklad uvádí Dzeržinského a žádá opatrnost při posuzování každého jednotlivého člověka.

K výběru lidí říká, že se mají vybírat podle své oddanosti a schopnosti vykonávat práci. A to se porušovalo. Varuje před kamarádíčkováním. To vytváří svět sám pro sebe a vzdaluje politické pracovníky od místního lidu a také od ÚV. Jako výstražný příklad uvádí slušně rozvětvené rodinky

okolo Mirzojana a další, navíc tvořené řadou podezřelých – a asi především neschopných. Toto je i znevážení místních občanů. I takový Ordžonikidze, jeden z nejlepších členů Politbyra, si nadělal hromadu nepříjemností tím, že u sebe zaměstnal lidi jako Lominadze a Vardanjan. Zkušenosti tohoto vynikajícího člověka ukazují, že sázka na kamarády je zničující.

Je také nutné prověřovat práci lidí. Řeči nemají cenu, musí se sledovat dílo. Šéf kontroluje práci svých podřízených shora a lidé, ať už straníci, nebo nestraníci, sledují práci svého vedoucího zdola. Lid vyjadřuje přání a závěry kontroly pomocí voleb a má právo kandidáta kritizovat a vyškrtnout.

Výchova kádrů musí zahrnovat včasné upozornění na chyby, pomoc s úplným řešením a zachováním jejich cti. Nesmí dojít k jejich vydírání a dělat z nich nepřátele. Jako příklad uvádí kolektivizaci, kdy v roce 1930 na základě agitace bylo v Moskevské oblasti 85% kolektivizovaných, ale byli to pouze stoupenci kolektivizace. Skutečně kolektivizovaných bylo jen 8% (!). ÚV se do toho vložil, následně se vše napravovalo, ale nedošlo k žádnému teroru proti chybujícím funkcionářům. Nyní máme dobré vedoucí kolchozů, protože jsme je přinutili uvědomit si své chyby a poučit se z nich. Stejně jako po Šachtinském případu jsme neobvinili techniky z nepřátelství, ale nechali jsme je napravit své chyby, a tak vyrostli ve vedoucí pracovníky.

Šetřit vedoucí pracovníky neznamená nekritizovat je. Šetřit je kritikou znamená hubit tyto lidi. Vzpomíná na Ordžonikidze, jak kryl Lominadze, když ho bez vědomí ÚV postavil na zodpovědné místo. Lominadze zklamal. Ordžonikidze chtěl být rytířem a nechtěl ho udat. Tím ho však zničil, protože Lominadze si potom nedal pozor a po dalším velkém přehmatu ÚV Lominadze roznesl na prach. Ordžonikidze nakonec pro Lominadze žádal smrt, ale ÚV to odmítl, jen ho zbavil členství v ÚV. Šetřit lidi tedy znamená včas je upozorňovat na chyby. Je to jediný prostředek podpory lidí, jediný způsob, jak je ochránit. Vedoucí pracovník má mít dva zástupce, schopné ho každý zvlášť plně zastoupit. Stalin chce pozvednout i stranickou práci. Tajemníci si mají připravit dvojici pořádných zástupců, proškolování se připravuje.

„My staří brzo odejdeme ze scény, to je zákon přírody, a chtěli bychom, aby bylo připraveno několik směn. A proto se do toho musíme dát.“

Dále upozorňuje na to, že je třeba nejen masy vyučovat, ale také od nich se učit. Nepochybuje, že chtějí-li lidé napravit chyby, dokážou to. Vedoucí nesmějí získat pocit, že spolkli všechnu moudrost. Ve skutečnosti mají jen určitý úhel pohledu, zatímco podřízení se dívají jinak a vidí věci, které zase vedoucí nemusí mít na zřeteli. A proto pro správné pochopení věci je potřeba sjednotit pohledy jak vedoucího shora, tak i podřízeného zdola. Učit se od mas znamená ani na chvilku neztrácet s nimi spojení a naslouchat jim, naslouchat obyčejným lidem. Jako příklad uvádí dlouho neúspěšnou snahu přilákat lidi do dolů Donbassu, než vyšlo najevo, že pod zemí se platí méně než nad zemí. Jako druhý případ uvádí zde již zmíněnou Nikolajenkovou. Připomíná i bájného Antaie, syna Poseidóna a Gaie, který svoji sílu čerpal ze své matky Země; stejně tak straničtí funkcionáři musí svoji sílu čerpat z lidu, z něhož vzešli. A potom budou neporazitelní. Jinak se promění ve zkostnatělé byrokraty a nastane jejich politická smrt. (Stalin tady vlastně předpověděl pád SSSR.)

A nakonec se rozhovořil o péči o členy strany a o jejich život. Pečovat o ně se má hodně. Stalo se zvykem uvažovat ve velkých měřítkách; vyloučit deset tisíc lidí nic není, straníků jsou přece dva milióny! Ti jsou jen balast, byli pasívní! Ale takový přístup znamená pomoc trockistům a dalším nepřátelům. Odtud se rekrutuje jejich armáda! Za poslední dva roky bylo vyloučeno 300 000 členů strany, od roku 1922 jeden a půl miliónu. To je bezohlednost, obrovská chyba a voda na mlýn nepřátel. Jako příklad uvádí závod se třiceti tisíci zaměstnanci, kde stranická organizace má v současnosti 1400 členů a vyloučených tam pracuje 2000.

Dále říká, že je hloupostí chtít, aby každý člen strany byl marxistou, a kritizuje usnesení, které takový požadavek postavilo. To je proti samotnému marxizmu, proti leninizmu a proti svědomí. Již podle Lenina je členem strany ten, kdo uznává program strany, účastní se práce v některé z or-

ganizací strany a platí členské příspěvky. Když říká, že neví, jestli si mnozí členové ÚV vůbec osvojili marxistické učení, vyvolává v sále veselí. Samotného Lenina stálo osvojení marxizmu spoustu práce, ale to nelze očekávat od každého člena strany. Kritizuje také praxi omezit tresty pouze na vyloučení ze strany a popravy. Je třeba brát ohled na lidi, dát jim možnost napravit situaci, domluvit se s nimi a dohodnout řešení, dát lidem čas. Oni přece mohou mít svoje problémy! Současná praxe je velmi špatná.

Rozbor

Celý zápis ze zasedání rozsahem odpovídá dobře rozepsanému románu, ale s velmi užitečným obsahem. S odstupem času musím konstatovat, že ačkoliv tento text na první přečtení nic až tak objevného neřekl, otevřel cestu k řadě dosud mně neznámých skutečností a souvislostí. V sovětské historii je vážný problém s velkou záplavou nejrůznějších falešných informací a já, amatér, většinou ani nemám možnosti prověřovat jejich pravdivost. Je zde navršena hromada špinavých lží, a ty jsou natolik vrostlé do společenského podvědomí, že přes svoji nesmyslnost často nejsou navenek zřejmé. Problémy vystupují pouze několika způsoby. Poměrně jednoduché je porovnávání různých dokumentů zfalšovaných různými lidmi s různými cíli. Druhá možnost znamená seznámit se s nějakými prameny a nějakou dobu s nimi pracovat. Ač je v dané chvíli vůbec nemusím zpochybňovat, začne po nějakém čase vystupovat buď přímo jejich nesmyslnost, nebo nesmyslnost nějaké jiné skutečnosti. Tento text představuje další možnost. Při jeho rozsahu a nezáživnosti nelze předpokládat čtenářský zájem. Dokument také zabíhá do řady podrobností, které by padělatelé jen obtížně řešili.

Vycházím v zásadě z jediného předpokladu – předpokladu absence obecně hojně uváděné Stalinovy ‚zloby‘. K tomu jsem došel dříve a myslím, že důvody jsem dostatečně rozebral v hlavě Stíny zapomenutých předků. Pokud takovou vrozenou zlobu odmítnu, mizí vysvětlení pro celou řadu událostí, a je nutno hledat jiné.

K samotnému zápisu tohoto plenárního zasedání není potřeba nic doplňovat, vše podstatné tam bylo řečeno. Výslovně uvádím, že jako autor těchto řádek nevidím jiný rozumný výklad.

Pro začátek poznamenám, že velká část diskutujících nepřežila následující dva roky. Je přímo neuvěřitelné, že na této scéně vystupují mocné postavy v plné síle, aby o několik týdnů, či měsíců později putovaly do vězení a na popraviště. V této souvislosti se někomu může nelíbit poněkud zlehčený tón popisu jednání, ale určitá nadsázka jej činí stravitelnější.

Toto plénum vlastně mělo analyzovat tehdejší politickou situaci, rozebrat problémy, vyjasnit stanoviska jednotlivých funkcionářů a navrhnout kroky pro následující dobu. Kromě toho je zde důležitým tématem sebekritika, neboli určitá sebereflexe, či jakási veřejná zpověď jednotlivých funkcionářů. V této souvislosti jsem získal pocit, že jednotlivé referáty byly vlastně takovým ‚vyprávěním pro dychtivé publikum‘, přibližně ve stylu: ‚Člověk rád slyší o cizím neštěstí‘. (V zápisu je nemálo výzev z publika k řečníkovi typu: „*Pověz nám o…* “).

Další pohled na celé jednání mi připomíná knihu Norimberský deník, v níž autor, psychiatr G. M. Gilbert, popisuje svoji práci během Norimberského procesu a dochází k závěru, že elitu každé společnosti vytvářejí, až na výjimky, lidé s vysokou inteligencí. Také zde (až na výjimky) nelze pochybovat o intelektu přednášejících, kteří se dokázali v diskuzi dobře orientovat a účinně argumentovat. Byli to skutečně dravci plni síly. Ale všechny je vysoce přesahuje svojí evidentní moudrostí Stalin. Tím se také dostáváme k posuzování jednotlivců na tomto jednání. Myslím, že po přečtení tohoto zápisu nelze pochybovat o tom, že to v žádném případě nebylo nejužší vedení státu, kdo prosazoval teror. Referáty i poznámky Stalina, Molotova a dalších byly naopak tou daleko nejkonstruktivnější součástí jednání celého pléna.

Ovšem v souvislosti s postoji Stalina se bude dobré podívat na jeho psychologický portrét. O to jsem se pokusil v jeho životopisu. Podle mého názoru byl Stalin výrazný introvert a to vysvětluje řadu okolností doby, kdy se podílel na vládě.

Stalinův závěrečný referát by beze sporu byl ozdobou jakékoliv univerzity. Během čtení zápisu tohoto pléna jsem také začal pochybovat o jednom ze svých dosavadních závěrů, že se totiž Stalin stal samovládcem až v roce 1938 po stranické čistce. K tomu mě vedlo velké množství přímo oslavných ohlasů na Stalinovy projevy. Vysvětlením je právě Stalinův závěrečný proslov, převyšující ostatní příspěvky. Dovedu si představit, že referát měl v následujících měsících velký ohlas ve společnosti a pro politicky exponované osobnosti bylo výhodné se k němu hlásit.

Většinou se v souvislosti s tímto plénem Stalinův závěrečný referát nepřipomíná. Mluví se pouze o jeho úvodním referátu, vztahujícímu se k poslednímu bodu jednání. Tímto referátem prý rozpoutal teror. Mám však dojem, že i tento referát je rozumný, zvláště v okamžiku, kdy se nakupily potíže. Při přístupu k bezpečnostním hrozbám je paranoia obvyklá. (Podívejme se například na postoje USA.)

Můžeme si povšimnout, že překvapivě veliká část problémů rozebíraných na tomto zasedání se týká Ukrajiny. Celý ten zápis se vlastně týká jednak resortních problémů (kromě bezpečnostních složek především v dopravě) a problémů místních. Největší rozsah jednání a nejvážnější připomínky prohřešků se týkají Ukrajiny, na dalších stupních bych viděl Ural (Kabakov) a Kazachstán (Mirzojan).

Ukrajinským představitelům se vytýká xenofobie. Příčiny jsme rozebrali dříve. Ukrajina jako stát byla zformována za přímé podpory německých vojsk po podepsání brestlitevského míru. Němci měli zájem oddělit Ukrajinu od Ruska a udělat z ní svoji kolonii. Proto do čela loutkové vlády dosadili zfanatizovanou ‚lumpeninteligenci', která se neštítila špinavých kroků. Tato vláda fakticky spustila teror občanské války, vedený ani ne tak proti bolševikům, jako proti obyvatelstvu, hlásícímu se k ruským kořenům. Nakonec ovšem došlo k dohodě mezi bolševiky a ukrajinskými nacionalisty, nacionalisté vstoupili do řad bolševiků a Ukrajina se připojila k SSSR. Na tomto plenárním zasedání se velmi decentně rozebíraly ne drobné hříšky, ale těžké zločiny ukrajinských potentátů. Vyvolávaly nevoli nejen vedení státu, ale i dalších účastníků, dokonce i těch, co sami zrovna čisté ruce neměli. Ze zápisu vyplývá, že ukrajinští kovbojové byli otevřeně podezíráni z umělého vyvolávání hladomoru v době kolektivizace v oblastech, kde se obyvatelstvo hlásilo k ruské národnosti. Vládlo zde vědomí, že ukrajinská genocida existovala, ale obráceně, než jak říkají dnešní legendy! Sice skrytější, ale podobný problém představoval (ze stejného semene vzešlý) nacionalizmus běloruský.

Další zjevnou skutečností je to, že minimálně Andrejev, Jakovlev, Molotov, Stalin a Ždanov na toto plénum přišli s propracovaným projektem, jehož cílem bylo odstranění ‚nadvlády' stranického aparátu. Výsledkem měl jasně být nějaký otevřený politický systém! Nikdo je k tomu netlačil, v žádném případě je nelze nijak obvinit z vynucování si loajality, což je obvyklé obvinění na účet Stalina. Mějme na paměti pojem integrita osobnosti, na ten se v souvislosti se Stalinem rádo zapomíná!

Již méně zjevná je další vážná skutečnost. Toto plénum se stalo zlomem a do jisté míry umíráčkem sovětského zřízení. Další vývoj vedl k opuštění od jednání tohoto typu. Jenomže pokud se podíváme na Engelgrandta[517], tak přesně takovéto jednání, i s jeho bizarnostmi, je typickým projevem tradiční společnosti! Přesto, že se nám, lidem s liberálním vzděláním, zdá takovéto jednání až nesmyslné, byla to vynikající diskuzní rovina, kde se jednotliví političtí vůdci navzájem umravňovali a usměrňovali. Výslovně upozorňuji, že C. Sagan z USA ve své knize Stíny zapomenutých předků píše podobně.

517 A. N. Engelgrandt: Dopisy z vesnice

Ovšem následné události prý měly ohromný počet obětí. (Dopředu upozorňuji, že v souvislosti s čísly nás ještě čeká překvapení.) ‚Velké čistce', jak se následujícím událostem říká, padla za oběť značná část stranických elit. Proč vlastně celá řada vysokých činovníků skončila tak špatně?

V první řadě je dobré se podívat na obzor událostí té doby. Konec dvacátých let byl dobou pádu Trockého, Zinovjeva a dalších. Jejich až dosud politické platformy se proměnily na skupiny spiklenců. Vyvrcholením tohoto vývoje byl atentát na Kirova. Teprve v jeho důsledku se sovětská moc těmito skupinami začala zabývat. Dostaly univerzální označení ‚trockisté'. Ovšem v té době se rozhořívala další intrika několika vysokých hodnostářů. Zapojil se i náčelník bezpečnostních složek státu Jagoda, který se zřejmě rozhodl využít těchto skupin ve svůj prospěch. Referáty tohoto pléna, poznámky i popisy Jagodových kroků takovou hypotézu jasně podporují. Po pádu Jagody nastoupil extrémně agilní Ježov. Jako každé nové koště začal intenzívně vymetat tento bezesporu Augiášův chlév.

Skuteční trockisté a záškodníci přitom představovali jen malou část problémů. Již ze zápisu je zřejmé, že velká část tzv. trockistů, jsou vlastně jen lemplové, co mají obě ruce levé. Řada z nich nedokázala vydržet na získaných (vysokých) funkcích, a to příliš nesvědčí o jejich dobré práci. Až příliš mnoho z nich střídavě bylo instruktory, což jeden z referujících přímo označil za odkladiště hříšníků.

Jenomže se Stalinovým angažováním se v hospodářské politice koncem dvacátých let v sovětském prostředí nenápadně nastoupila profesionalizace a ranaři začali ztrácet půdu pod nohama. Začalo se nedostávat teplých místeček a výsledkem bylo takové ‚tažné' období. Ti, kteří získali nějakou slušnější funkci, přitahovali své známé, aby se ve svých pozicích opevnili a pomohli i svým kamarádům. Zformovaná uzavřená společenství byla zdrojem velkého napětí a prohřešků.

V takovém prostředí mnoha prohřešků a nadbytku funkcionářů bylo potom jednoduché přejít k obviňování druhých. S jejich pádem se mohla otevřít cesta k získání jejich pozic. Že ta nařčení končila popravami, bylo dáno postojem jednak Ježova, jednak obviňujících a vlastně i obviněných, kteří tuto krvavou hru velmi často hráli přímo mezi sebou. Podle zápisu se Stalin během celého jednání držel stranou jakéhokoliv obviňování, i když osobně nevylučuji, že poznámka k Polonskému mohla být ironií. Tento člověk si prostě říkal o výprask. (Zájemce nechť si na Internetu přečte originál[518].)

Nelze ale pominout ani to, že pro mnoho hodnostářů mohlo být zatčení za těchto okolností vítaným řešením. Politizolátory se daly použít jako prostředí pro přečkání nepříznivých časů. Doba byla divoká, situace se mohla rychle změnit, a proto můžeme uvažovat o jisté snaze záměrně vykonat třeba i trestný čin, a tak se uklidit. Ježov, Stalin a později Berija, ovšem nebyli nakloněni těmto ‚rekreačním zařízením' a chovanci politizolátorů tak vlezli do nikým nenastražené pasti.

Klíčovým mužem této doby byl bezpochyby Ježov. Člověk inteligentní, agilní, výkonný, bezohledný a neznající míru, kterému zřejmě také došlo, že se mu otevírá cesta k absolutní moci. Nutné bylo jen trochu přitlačit na pilu, což mu nedělalo žádný problém. Nad cenou se nerozpakoval, tu přece v jeho kalkulacích představovaly cizí hlavy.

Ať se dívám na zápis z tohoto pléna z jakékoliv strany (i přes signály o posílení bezpečnostních opatření) v nejmenším z něj nevyplývá, že by Stalin roztáčel teror. Teror rozpoutával Ježov. A rozpoutával ho prakticky od okamžiku svého nástupu do funkce. Zdatně mu přitom pomáhali ti, které potom tento mlýnek na maso semlel.

518 viz www.memo.ru/history/1937/feb_mart_1937/index.htm

Krvavé odlesky zlata

Vracíme se opět ke zlatu. Z Ruska ho po revolucích zmizelo veliké množství. Stalin, jakmile toho byl schopen, zahájil energické kroky k jeho vypátrání a návratu s cílem využít jej při výstavbě průmyslu SSSR. Předpokládám také, že Stalin prosadil tvrdý a nekompromisní přístup k lidem, kteří byli za únik cenností a zlata zodpovědni, nebo je s cílem osobního prospěchu ze Sovětského svazu vyvezli.

Bylo to široké spektrum lidí. Patřili sem ‚bílí' i ‚rudí', židé, Rusové i cizí. Ti všichni získali obrovský majetek. Stalin to považoval za sprostou krádež a veškerou silou své moci prosazoval opatření, která by vedla k návratu tohoto obrovského bohatství pod sovětskou správu. Za tím účelem, dokud Stalin žil, probíhala tajemná operace ‚Trast'.

Ve světle těchto skutečností začínají vypadat jinak ty neslavně slavné politické procesy třicátých let. V SSSR byla, zřejmě podobně jako v revoluční Francii, snaha skrýt pravou příčinu potrestání, protože představitelé VKS(b) i státu se domnívali, že to kompromituje je samotné. Proto se důraz kladl na podružnosti, ale nikdo ani nepípl o tom, že tito lidé, vzoroví proletáři s holým zadkem, si pro osobní potřebu ‚odklonili' tuny zlata.

Hledali se viníci a hledali se tvrdě. Tady zřejmě je i vysvětlení mučení a bití při výslechu. Nikoho nechci omlouvat, a velmi pochybuji, že o tom Stalin a jeho lidé nevěděli, prostě i v tomto případě účel dokonale světil prostředky. S ohledem na všechny okolnosti mám i tak problém odsoudit Stalina za jeho nepochybný podíl na událostech a za to, že na již poměrně vychladlou stopu vypustil vlčáka s hodně ostrými zuby. Sovětský svaz byl z řady důvodů napůl ve válce, a v takovém případě vůdcové vždy musí jednak tak, aby uchránili zemi. Na jednotlivé padlé (navíc s nemalou vinou) se ohled nebere. Stalin nekradl a zemi uchránit dokázal. Záchrana ztraceného bohatství byla součástí celého jeho úsilí.

V této souvislosti si všimněme osudu lidí, jako Radek a Sokolnikov. Oba odsouzeni, oba vězněni a oba ve vězení zavražděni. Na tomto plénu probleskly zprávy, že tito dva spolupracovali s NKVD. Zatím jiní, a zřejmě za stejné hříchy, skončili tehdy na popravišti. Troufám si odhadnout, že tito dva jmenovaní, když viděli, že jim teče do bot, rychle ‚kápli božskou' a rozpovídali se o jim známých skrýších s bohatstvím. Tím si u soudu vykoupili život, ale jejich kumpáni jim to nezapomněli. Jistil to Chruščov a ty vraždy shodil na Beriju. Není od věci si připomenout, že Berija v té době vůbec v aparátu NKVD nepracoval.

O defraudacích musel vědět i Jagoda. Vedl nákladný život, měl drahé milenky a asi ještě dražší umělce (jako například Borgiové byl mecenášem sovětských umělců). Sám se v dané situaci musel chovat velmi opatrně, aby to na něj neprasklo. Všimněte si, jak se na plénu propíralo prádlo NKVD. Jagoda sehrál roli otloukánka. To že byl jeden z mužů na vrcholu moci veliké říše? Člověk prošlý těžkými mocenskými boji, člověk který dokázal přechytračit řadu velmi silných, chytrých a mocných lidí? To je absurdní! Jagoda prostě byl zkompromitovaný a na útoky svých podřízených i oponentů nemohl účinně reagovat. Jeho vlastní podřízení také nebyli svatí, měli máslo na hlavě a Jagoda o tom nepochybně věděl. V ten okamžik jim to však nemohl vmést do tváře, protože by ho rychle utopili v jeho vlastních proviněních. (Ryba smrdí od hlavy.)

Ani Ježov nebyl rozhodně žádný hlupák a velmi rychle se v celé záležitosti zorientoval. Z jeho velmi dobrého a vyváženého projevu na plénu vyplývá, že to byl inteligentní a cílevědomý člověk s jasným uvažováním. Jagodu měl v hrsti, další prokouknuté a intenzívně pracoval na vyhrabávání zmizelého zlata. Vůbec to vypadá, že na tom pracoval ještě dříve, než převzal NKVD. Vedl stranickou kontrolu a před tím organizační oddělení ÚV. Vzhledem k pozici a úkolům, které před něj nejspíše mohl stavět i Stalin, můžeme očekávat, že hledání zlata po celém světě mohlo být jedním z jeho úkolů. V této souvislosti si připomeňme příspěvek Vyšinského, když říkal, že nástup

Ježova vedl k poklesu kvality vyšetřovacích spisů. To by odpovídalo, protože pokud se Ježov orientoval na hledání zmizelého zlata, žádný soudní proces ho již nezajímal.

Velká čistka

Předehra

Do nástupu Ježova vlastně nelze vůbec hovořit o teroru. Jen několik lidí přišlo o funkci a byli předáni k vyšetřování[519]: V roce 1935 byl vyloučen Jenukidze[520], v roce 1936 Pjatakov a Sokolnikov a na únorovém plénu 1937 Bucharin a Rykov.

Všimněte si, že v předchozích letech byly z VKS(b) vyloučeny sta tisíce členů (vesměs za pasivitu), ale o žádném teroru se nemluví. Lze plně souhlasit se Stalinem, že to bylo politicky nesprávné řešení, ale vyloučením veškerá ‚perzekuce' skončila. Jako o ‚teroru' se mluví pouze o době po únorovém plénu roku 1937, tedy o době, kdy se aparát VKS(b) a SSSR zbavoval neschopných a nepoužitelných lidí a kdy (konečně) nastala určitá, dlouho chybějící společenská katarze. Vedle viníků řady vážných zločinů tato katarze zasáhla i lidi pouze neschopné.

Jagoda byl zatím obviněn pouze z nedbalosti. Teprve na konci března Politbyro členům ÚV rozeslalo dopis, ve kterém žádalo vyjádření se k vyloučení Jagody ze strany a k jeho zatčení. To byl první případ ‚korespondenčního' vyloučení bez jednání na plénu, přičemž nebylo jasné, jestli je to kvůli kriminální činnosti dotyčného, či kvůli účasti na spiknutí. „*Vzhledem k jeho pověsti kata a dobrodruha byl tento krok odsouhlasen většinou členů ÚV.*" (Citace z výše uvedeného zdroje, ale vypadá to jako ‚dílo' Chruščova).

Poznámka ke korespondenčnímu hlasování. Uvádí se, že členové ÚV dostali lístek s otázkou a měli pouze napsat odpověď. Bylo to hrubé porušení dosavadních pravidel vnitrostranické demokracie a vylučovalo to dosud běžnou možnost obrany. Korespondenční hlasování se zdůvodňovalo naléhavostí případů. Spíše však mám dojem, že se v rámci naléhavých bezpečnostních opatření Ježovovi nejprve podařilo přesvědčil Politbyro, aby posílilo jeho pravomoci, a pak je ještě dokázal překročit, aniž by vyvolal nepříznivou odezvu. Jak nám to zfalšovala doba Chruščova, nevím vůbec. (Nezapomeňme přitom na otevřená prohlášení Hitlera a zbrojení Německa – faktor času.)

Další kolo zatýkání proběhlo v květnu. Nejprve byli vyloučeni a předáni k vyšetřování Kabakov a Eliava. Potom byli zatčeni Tuchačevskij, Rudzutak, Jakir[521] a Uborevič[522]. Následoval ještě

519 Rogovin V.: Июньский пленум ЦК; viz trst.narod.ru/rogovin/t4/lv.htm

520 **Jenukidze Avel Safronovič** (1877-1937) pocházel z rolnické rodiny, vystudoval v Tiflisu technické učiliště, potom pracoval na dráze a účastnil se práce podzemních kroužků. Řada zatčení, vyhnanství a útěků, v roce 1914 odeslán do Turuchanského kraje na severu Sibiře. Koncem roku 1916 povolán do armády a v únoru 1917 v Petrohradě. Od léta 1917 člen ÚVV Petrosovětu a ÚVV asi všech Sjezdů sovětů, až do roku 1935 tajemník ÚVV. V roce 1935 obviněn Ježovem, že připustil vznik protistátní skupiny vedené Kameněvem. Byl zbaven funkce tajemníka ÚVV, později vyloučen z VKS(b) a v únoru 1937 zatčen (týden před smrtí Ordžonikidze). Vyšetřován v souvislosti s Tuchačevským jako jedna z klíčových postav pokusu o vojenský převrat, odsouzen a popraven.

521 **Jakir Jona Emanuilovič** (1896-1937) se narodil v Kišiněvě v rodině lékárníka. V roce 1915 byl jako branec nasazen ve zbrojovce v Odesse. Od dubna 1917 bolševik, v prosinci členem Výkonného výboru Gubernského sovětu Besarábie, v roce 1918 velel vojskům, bojujícím proti Rumunům, potom velí na jihozápadě Ruska (na Ukrajině). Zřejmě tvrdý velitel. V roce 1923 byl velitelem Kyjevského frontu. O rok později byl náčelníkem Hlavní správy vojenských škol DRRA, roku 1930 byl členem Revoluční vojenské rady SSSR a roku 1934 členem ÚV VKS(b). V květnu 1937 zatčen, odsouzen k trestu smrti a popraven.

522 **Uborevič Jeronim Petrovič** (1896-1937) pocházel z litevské rolnické rodiny, střední školu ukončil se

Uchanov a celkový počet zatčených dosáhl 13 lidí. Všichni odvolaní byli vyloučeni korespondenčně. Kromě toho bychom měli uvést i Tomského a Gamarnika (ti ještě před zatčením spáchali sebevraždu).

K tomuto období zatýkání se ještě počítají dvě odvolání. Rozengolds byl odvolán z funkce lidového komisaře zahraničního obchodu, členem ÚV ovšem zůstal. Rozengolds ve 20. letech patřil k levé opozici, kromě toho po atentátu na Kirova uspořádal dosti provokativní oslavy, formálně na počest příjezdu francouzského ministra[523]. Druhým byl Rumjancev, odvolaný z funkce tajemníka Západní (dnes Smolenské) oblasti za úzké vztahy s Uborevičem. Ovšem, i kdyby nebylo přiznání Rozengolda, že připravoval atentát na Stalina, nikde přece není řečeno a nikde není zavedeno, že vysoké funkce jsou doživotní.

Pár slov k maršálu Tuchačevskému. Byl to sice chytrý, ale jen hochštapler, který se pokusil převzít státní moc. Stála za ním část vysokých velitelů, ale to je tak asi vše. Mezi lidem i řadovými vojáky byl populární Stalin. Tuchačevskij nejspíše spoléhal na moment překvapení a na vraždu Stalina a několika dalších silných osobností. Potom již jeho opozici bude chybět silný vůdce, ta se rozpadne, ztratí akceschopnost a nic nebude bránit uskutečnění snů ‚rudého napoleona'.

Bod zlomu

I když lze v dosavadním vývoji vidět jisté vystupňování událostí, dosud se až tolik moc nestalo. Pouze Ježovovy kroky na vlastním lidovém komisariátu byly za hranou. Je dobré si ale uvědomit, že o příčinách teroru se jen dohadujeme. Osobně vidím klíč těchto událostí ve žlutém kovu. Zájem tu budí pouze jedna politicky významná vražda Kirova a vedle spousty šlendriánu skupina případů, které patří do kategorie diverzních. Když budeme srovnávat s předchozími léty, byla to selanka.

Úkolem Ježova bylo pročistit aparát. Ale to bylo na povrchu tak asi všechno. Odhlédneme-li od něj, není možno mluvit o teroru vůbec. Jedenapůltá světová válka sice ve svých následcích představovala problém, ale nová Ústava byla jasným signálem ukončujícím tuto mimořádnou dobu.

22. 5. 1937 byl zatčen Tuchačevskij a Rudzutak. 24. 5. 1937 Trockij prohlásil, že Stalinovy dny jsou sečteny. Zatčení nejprve obvinění odmítli, ale Tuchačevskij již 26. 5. 1937 existenci spiknutí přiznal, stejně jako svoji účast na něm[524]. Postupně jsou zatýkáni další. Uborevič je zatčen 29. 5. 1937 a již následující den přiznává přípravu spiknutí. Ježov se vzápětí nastěhoval do pracovny Vorošilova. Informace o probíhajícím vyšetřování od této chvíle získávají pouze Stalin, Molotov, Kaganovič a Vorošilov[525]. Zazvonil zvon vyhlašující novou vnitřní válku a umíráček reforem…

11. 6. 1937 proběhl soud. Na něm byl Ježov obviněn z překrucování faktů, podařilo se mu však situaci ustát. Pro obavy z povstání vojáků (přes rychlé uzavření případu povstaly 2 pluky), byla

zlatou medailí. V roce 1914 nastoupil na Strojní fakultu v Petrohradě, roku 1916 absolvoval Konstantinovské dělostřelecké učiliště, z něhož byl vyřazen jako podporučík. Od roku 1917 bolševik. V roce 1918 velel v Besarábii v bojích proti Rumunům a Rakušanům. Raněn a zajat. Po útěku na Severním frontu instruktorem dělostřelectva, později velel brigádě a divizi. V roce 1919 velel armádě v bojích proti Děnikinovi. V roce 1920 účastník války s Polskem a bojů proti Wrangelovi. Na jaře 1921 byl zástupcem velitele tambovského okrsku při potlačování rolnického povstání, potom do roku 1924 na Dálném východě. Po válce vysoké vojenské funkce, rok na studiu v Německu a později na cestách po německých zbrojovkách. V roce 1932 se stal členem ÚV VKS(b). V roce 1937 zatčen, odsouzen k trestu smrti a popraven.

523 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

524 Viz výpověď Tuchačevského v příloze knihy Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005
Za nepřímý důkaz existence Tuchačevského spiknutí lze považovat i to, že Německo v souvislosti s kontakty s Tuchačevským ztratilo zájem o připravovanou spojeneckou smlouvu s Československem. Viz Ströbinger R.: Stalin stíná hlavy; Votobia, 1997

525 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

snaha proces rychle ukončit. Obvinění byli odsouzeni ke ztrátě hrdla a přímo od soudu odvezeni na popraviště.

Vzápětí se vzchopil Trockij a napsal telegram[526], jímž do nevelikého ohníčku vrhl kanystr s benzínem. Telegram byl formálně adresovaný nejvyššímu orgánu SSSR – Ústřednímu výkonnému výboru – a Trockij v něm sděloval, že Stalinova politika vede k vnější i vnitřní porážce SSSR a že jedinou záchranou je obnova sovětské demokracie a otevření soudních procesů. Všemu tomu přislíbil plnou podporu. Trockij tím přes zjevnou nesmyslnost depeše demonstroval (vedle vlastní naivity a neschopnosti promýšlet své kroky) svoji sílu a bohužel i malou loajalitu řady funkcionářů VKS(b). Uvádí se, že telegram putoval na NKVD i na Stalinův stůl (kam také jinam?). Stalin Trockého po přečtení telegramu nazval „*špiónskou držkou a drzým Hitlerovým agentem*“. Obvykle se vykládá, že Stalinova obvinění byla smyšlená. Existují však prameny, které dokazují, že Trockij skutečně spolupracoval s Německem i Japonskem[527] a Stalinovo prohlášení bylo pouze emotivním konstatováním skutečnosti.

Toto byla skutečná rozbuška k teroru a k vyhlášení války mezi dvěma hlavními mocenskými silami uvnitř SSSR. Jako vnitřní opozice oproti moci, která nedávno zkonsolidovala SSSR, se zformovaly síly spolupracující s nepřáteli státu. Ty měly zájem o rozbití SSSR. Vlastenecké křídlo v tomto souboji navenek zastupoval Stalin a velitelem ozbrojené moci byl extrémně agilní Ježov. Opozice se opírala o Trockého a úzce spolupracovala s Německem, Japonskem, Polskem a vlastně i s Velkou Británií a Francií. Trockij ovšem značně přecenil svoje síly a následující souboj se proměnil na krvavý masakr. Spolu se spiklenci byla zlikvidována velká skupina neschopných funkcionářů, jejichž činnost byla také jakoby diverzní. Ten mlýnek na maso, řízený Ježovem, ovšem ve velkém nasával lidi z obou soupeřících stran, což ukazuje na dvě podstatné skutečnosti. Jednak na to, že i protistrana uměla používat zbraně, a jednak na to, že Ježov si v tom mumraji brzy začal vařit vlastní polívčičku. Na tom není nic zvláštního. Dějiny znají mnoho příběhů, kdy silní muži, povolaní k boji, mají snahu uzurpovat moc a nezřídka se jim to povede.

S Trockého telegramem se ovšem pojí určitá podivnost. Jeho existenci sice potvrzují různé zdroje na Internetu a váže se k němu celá legenda, ale jeho text a datum doručení jsem nenašel.

V té době již bylo obvyklé korespondenční vylučování formou písemných dotazů členům ÚV. Vzápětí se na scéně objevily trojky, naposledy využívané během kolektivizace. Ještě před jednáním červnového pléna ÚV VKS(b) Eiche předložil požadavek na urychlené řešení problémů na Západní Sibiři. Šlo o to, že soudy byly přetížené a nezvládaly agendu, proto navrhl ustavit trojku vybavenou soudní pravomocí. Politbyro to podpořilo a 2. 7. 1937 odsouhlasilo[528] pověstné Ježovovo Nařízení číslo 00447 ze dne 30. 6. 1937 ‚O protisovětských elementech‘[529]. Toto Nařízení vytvořilo celou síť trojek a, podobně jako během rozkulačování, jim stanovilo mezní počty souzených případů. Rudá šlechta tímto způsobem odložila tlak na zrušení mocenského monopolu.

Následně se mezi elitami rozpoutal boj všech proti všem. Většině stranických kovbojů to nedělalo potíže, protože se podobné války poměrně nedávno zúčastnili. I ta měla povahu vzájemných bojů celé řady skupin, uzavírajících příležitostné koalice s jepičím životem.

---

526 Rogovin V.: Июньский пленум ЦК; viz trst.narod.ru/rogovin/t4/lv.htm

527 Белов А.: Кто такие троцкисты и почему их так любят либералы
např. viz maxpark.com/community/politic/content/2631347
Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007 ad.

528 Постановление Политбюро ЦК ВКП(б) "Об антисоветских элементах". 2 июля 1937 г.
viz istmat.info/node/31345

529 Оперативный приказ народного комиссара внутреных дел Союза С.С.Р. № 00447 об операции по репрессированию бывших кулаков, уголовников и др. антисоветских элементов.
viz old.memo.ru/history/document/0447.htm

Považuji za zcela racionální úvahu, že Stalin se mohl v jistou chvíli rozhodnout dát událostem volný průběh, protože řada z těchto lidí prostě byla jen na obtíž. A nejen to. Mnozí byli původci velkých zločinů a zůstala za nimi spousta mrtvých (především z proticírkevního pogromu a hladomoru). ‚Čistkou' blokovali potřebné reformy a vyvolali neodůvodnitelné zlo. Kdo s čím zachází, tím také schází. Stalin mohl počítat s tím, že se dravci ve vzájemném boji oslabí, což by vylepšilo jeho pozici při prosazování reforem. Ale když budeme uvažovat tímto směrem, uvědomíme si (při hodnocení pravděpodobnosti takového scénáře) přímou Stalinovu účast na konfliktu. Výsledek boje nelze předjímat a ani výrazná intelektuální převaha není vůbec žádnou zárukou úspěchu. Takovéto děje totiž mají povahu turbulencí s neodhadnutelným výsledkem. Nelze pochybovat, že Stalin to musel velmi dobře vědět. Dějiny učí, že vyšší intelekt v takových případech spíše brzdí rozhodování. Příkladem je pověstná stará garda. Adrenalinoví muži nejsou přemýšliví. Střílí rychle od boku, a přes často zdánlivě nevýhodné postavení získávají nezřídka podstatné výhody. Dále musíme uvažovat o určité osobnostní integritě Stalina, což s ohledem na jeho vystupování na únorovém plénu nedává příliš prostoru k takovémuto jednání. Přesto se domnívám, že v souvislosti s vnitropolitickým vývojem Stalin v jisté chvíli zaujal tvrdý postoj vůči lidem, kteří ve snaze zabránit reformám neváhali vynášet ve zjednodušených procesech tresty smrti.

Ale i kdyby se Stalin chtěl takovému to vývoji raději vyhnout, musíme zvážit ještě jeden problém. Koho jiného v té době měl navrhnout na funkci lidového komisaře vnitra? Je zcela jasné, že kandidát musel být důvěryhodný, inteligentní a výkonný. Ježov tehdy vypadal jako nejlepší řešení, jeho pověst byla tehdy zřejmě dobrá. Řešením by byl zcela jistě i Berija. Jeho pověst v té době rychle rostla. Ale tehdy to byl pouze provinční činovník a nepatřil k mocenskému ústředí. Tedy stál v pořadí až za Ježovem.

Červnové plénum

Dalším plénum VKS(b) probíhalo od 23. 6. do 29. 6. 1937[530]. Zatímco zápis z únorového pléna byl zveřejněn, z červnového pléna nikoliv. Z části jednání (23. 6.-26. 6.) se prý ani nepořizoval, ale jsou názory, že zápis byl později zničen. Autorem takového jednání mohli být ti, kteří se později snažili pomluvit Stalina, tedy Chruščov a jeho nohsledi.

Původně se plénum mělo sejít 20. června a mělo se zabývat volebním zákonem a dalšími čistě hospodářskými záležitostmi. Bylo však na poslední chvíli odloženo. Prvním bodem programu se stala zpráva Ježova.

O Ježovově referátu existují jen nepřímé informace. Toto jednání probíhalo již po zatčení Tuchačevského, a tedy v okamžiku, kdy bylo v plném běhu jeho vyšetřování a obrysy spiknutí začínaly být zřejmé. Řada účastníků (snad 26 ze 120 členů a kandidátů ÚV VKS(b)) byla zatčena přímo na zasedání.

Ježovův referát se nedochoval. Dochovaly se pouze jakési teze[531] a referát měl mít přibližně tento obsah:

Na začátku Ježov oznamuje, že NKVD odhalil mezi bývalými trockisty, pravičáky, esery a dalšími uskupeními řadu fašistických antisovětských organizací. Uvedl, že hlavními skupinami tohoto spiknutí jsou:

530 Петров Н. В.: К 75-летию июньского 1937 года пленума ЦК ВКП(б) - предвестника массовых операций НКВД;
viz istpamyat.ru/seminar/doklady/k-75letiyu-iyunskogo-1937-goda-plenuma-ck-vkpb-predvestnika-massovykh-operacij-nkvd/

531 Конспект доклада Н. И. Ежова на июньском (1937) пленуме ЦК ВКП(б). 23 июня 1937 г.;
viz istmat.info/node/24570

- vojensko fašistické spiknutí v čele s nejvyššími veliteli Tuchačevským, Gamarnikem, Jakirem, Uborevičem, Korkem a Ejdemanem
- pravicově fašistické spiknutí v NKVD v čele s Jagodou
- kremelská pravicově fašistická skupina v čele s Jenukidze
- velká špionážní skupina POV v čele s Unšlichtem, Loganovským a Doněckým
- polská skupina nacionálních demokratů v Bělorusku v čele s Golodědem a Červjakovem
- protisovětská pravicově trockistická skupina v Azovsko-černomořské a Ordžonikidzevské oblasti pod vedením Šeboldajeva, Pivovarova a Larina; zahrnuje vedle trockistů také protisovětské kozáky a povstalecké partyzány
- protisovětská pravicově trockistická skupina Východní Sibiře pod vedením Razumova
- pravicová protisovětská skupina Uralu pod vedením Kabakova
- antisovětská pravicová fašistická skupina Západní oblasti pod vedením Rumjanceva
- nejsilnější pravicová trockistická a špionážní skupina Dálného východu pod vedením Krutova a Šmidta
- silná pravicová organizace Západní Sibiře, sjednocující povstalce mezi vysídlenci
- protisovětská kozácká organizace Orenburgské oblasti spojená s RVVS a vedená Vasiljevem a Kaširinem
- záškodnická pravicová trockistická skupina v orgánech lidových komisariátů zemědělství a sovchozů.
- Kromě toho bylo zjištěno formování skupin i v dalších místech.

Všechny tyto skupiny operovaly samostatně, ale byly navzájem propojeny. Po porážce pravicových sil okolo roku 1933 na základě iniciativy různých skupin bylo vytvořeno ústředí (kontaktní centrum) pravičáků, trockistů, zinovjevců, vojenských spiklenců z NKVD, eserů, menševiků a dalších. Jeho členy byli Rykov, Tomskij a Bucharin za pravičáky, esery a menševiky, Jenukidze za vojáky a čekisty, Kameněv (a později Sokolnikov) za zinovjevce a Pjatakov za trockisty. Hlavním cílem bylo svržení sovětského zřízení a obnova kapitalizmu v SSSR. Za tím účelem byla připravena řada plánů, z nichž nejvážnějšími byly: tzv. palácový převrat, vojenské povstání za podpory cizích interventů a příprava vojenské porážky. Ústředí bylo z jedné strany spojeno s fašistickými a vládními kruhy Německa, Japonska a Polska a z druhé strany se zahraničními představiteli protisovětských stran trockistů, menševiků a eserů.

Ústředí převedlo své organizace do podřízenosti cizím rozvědkám a nechalo je vykonávat špionáž. Pro případ války vyškolilo řadu diverzantů s cílem oslabit obranné síly SSSR a široce rozvinulo záškodnickou činnost. Pro potřeby organizování povstání v případě války ústředí najímalo a připravovalo lidi z prostředí bývalých ‚bílých', kulaků a trestanců. Budovalo širokou síť teroristických skupin, jejichž úkolem byl boj proti vysokým představitelům SSSR.

Sjednocování těchto skupin bylo logické, protože skupiny měly společný cíl – obnovit v SSSR kapitalizmus. Používaly stejných metod a spolupracovaly se zahraničními mocnostmi, bez jejichž podpory by povstání nebylo možné.

Dále se v tomto referátu podrobně rozebírá organizace spiknutí v orgánech NKVD. Zbytek se pravděpodobně nedochoval. Rozbor je velmi podrobný a je doplněný odkazy na řadu výpovědí – aktuálních i dřívějších. Ježov zjevně dokázal informace dobře analyzovat. (Tyto zachované teze jsou velmi zajímavou četbou. V zásadě to vše vypadá jako dobře postavená konstrukce faktů, kterou asi není snadné napadnout.)

Další informace ukazují, že se na tomto zasedání pro nový volební zákon silně angažoval bývalý ministr zemědělství, nám již známý J. A. Jakovlev[532]. Autor dokonce tvrdí, že Jakovlev měl být

532 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015
Пятницкий В. О.: Документы июньского 1937 г. пленума ЦК ВКП(Б), ISSN 2070-9773, 2006,

hlavním autorem volebního zákona a jeho zatčení na podzim 1937 mělo být jakousi pomstou za tento zákon. Jenomže další prameny uvádějí, že Jakovlev měl při výsleších potvrdit kontakty s Trockým a řadou dalších opozičníků, včetně armádních špiček. Jelikož vše nasvědčuje tomu, že tito lidé v něčem opravdu ‚jeli' a dobrodruh Jakovlev měl k Trockému blízko, nelze tvrzení o jeho výpovědích jen tak odmítnout. Přihlédněme i k tomu, že byl jedním z hlavních viníků hladomoru. Během výslechů Jakovlev potopil jednu ze silných figur té doby – Varejkise.

Když se nad těmito tezemi zamyslíme, není na nich nic divného. Rozdrobení představitelé opozice se sjednotili a získali podporu i v zahraničí. Vše vypadá zcela logicky a zapadá do událostí té doby. Samotné spiknutí v této podobě s vysokou pravděpodobností mohlo existovat. Nevíme jedině jaký byl jeho skutečný rozsah, kdo do něj spadal, či spíše už nespadal. Protože Ježov, nepochybně silný v logice a vyšetřování, byl (lidově řečeno) magor. Zároveň byl dostatečně chytrý na to, aby za daných okolností zkusil strhnout moc na sebe. Svědčí o tom jeho vlastní prohlášení, že „*moc čekistů stojí nad mocí bolševiků*".

Požár se rozhořel

Teror se rozpoutal přímo mezi sovětskou elitou. Jako první se proti tomuto teroru postavil… Stalin. Jak to u něj bylo obvyklé, vzal to trochu obchvatem. Nemohl si jen tak dovolit přímo napadnout akce typu ‚vyhledávání nepřátel'. Ostatní by ho smetli.

Další plénum se sešlo v lednu 1938 a na něm vystoupil nový Stalinův člověk – Malenkov. Nevystoupil s kritikou represí, ale pouze s kritikou vylučování ze strany. Masivní vylučování mělo za následek rozpad stranických organizací[533]. V usnesení pléna se říkalo: „*Všem je známo, že mnozí naši straničtí vůdci se ukázali být politicky krátkozrakými… Vůdci stranických organizací se naivně domnívají, že náprava chyb ve vztahu k neprávem vyloučeným může narušit autoritu strany a poškodit věc odhalování nepřátel lidu, a nechápou, že každý případ nesprávného vyloučení ze strany vyhovuje nepřátelům strany.*" Na plénu byly pojmenovány dvě skupiny viníků teroru. Jednou byli straničtí kariéristé, druhou ‚umně zamaskovaní nepřátelé'. Vina se také dávala špionománii, která celý pogrom provázela.

Je dobré si v tuto chvíli uvědomit, že tato válka mimo samotné sovětské elity a diverzní činitele prakticky nepronikala a ostatní obyvatelstvo ve své většině podporovalo Stalinovo, přesněji řečeno vlastenecké křídlo[534]. Všimněte si, že Stalin svým útokem proti vylučování ze strany omezoval dále dopad této války na obyvatelstvo. Toto je další ukázka schopností Stalina dosahovat drobnými, jakoby okrajovými krůčky velkých synergických dopadů.

Stalin proti nejsilnějšímu z oponentů – Kosiorovi, který se snažil dosáhnout neomezené moci, postavil v roce 1934 krajně agilního Postyševa. Kosior se Postyševa v roce 1937 zbavil a Postyšev byl jmenován tajemníkem Kujbyševské oblasti. Tam se předvedl takovým způsobem, že ho jemu podobní, sami notně zamazaní od krve, hned na lednovém plénu dali v plen. Postyšev byl přímo na plénu obviněn z vážných zločinů, prakticky podroben křížovému výslechu, zbaven všech funkcí, vyloučen z VKS(b) a o měsíc později zatčen.

Jenomže na plenárním zasedání se zatím elitám podařilo prosadit zvýšení limitů a prodloužení čistky[535].

---

viz naukarus.com/dokumenty-iyunskogo-1937-g-plenuma-tsk-vkp-b

533 Елисеев А: Пленум «анти-террор», Столетие, Информационно – аналитическое издание фонда Исторической перспективы, viz www.stoletie.ru/versia/plenum_anti-terror_263.htm

534 Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм, 2014
Спицын Е.: Зачем экуменист Иларион внов лжет о сталинских репресиях
viz politikus.ru/video/85630-evgeniy-spicyn-zachem-ekumenist-ilarion-vnov-lzhet-o-stalinskih-repressiyah.html

535 Toto jsou ve skutečnosti jen předpoklady, protože zápis z tohoto jednání jsem nenašel. Jen ‚výslech' Postyševa a ono údajné navýšení a prodloužení operace. S rozborem počtu obětí tzv. ‚velké čistky' jsem získal dojem, že vše mohlo být zcela jinak. Informace o tomto plénu nejenže nejsou podložené zápisem,

Stalin tak sice čistku nezastavil, na druhé straně tento strašlivý požár již začal stravovat své hlavní původce. Politický boj mezi stranickými špičkami (reprezentovanými Stalinem, Molotovem, Ždanovem, Andrejevem a dalšími) a skupinou regionálních politiků (reprezentovaných Ejchem, Kosiorem, Varejkisem, Kabakovem a dalšími; říkalo se jim regionálové) probíhal naplno již nějakou dobu. Kabakov byl zatčen na jaře a Varejkis na podzim 1937.

Zatčením Postyševa se čistka přesunula mezi nejmocnější, přímo do Politbyra. Protože Postyšev odhalil kompromitující materiál na další silné regionály, byl brzo zatčen Ejche a o něco později Kosior. Tím byla moc regionálů zlomena a největší hříšníci se museli zodpovídat za své skutky.

Teprve poté se mohla situace zklidnit.

Na závěr ještě uveďme, že v Jakutské ASSR se pro místní nezájem trojka nesešla. Nejen, že tam nenastaly represe, ale (ani se již nedivíme) Stalin šéfa NKVD Jakutské ASSR Andreje Petroviče Korostina nijak za tuto nehoráznost nepronásledoval…

Po zlé noci přichází krásný den

Velká čistka jako bezpečnostní operace skončila zřejmě již 15. 3. 1938 a v Dálněvýchodním kraji 1. 4. 1938[536]. Celá bezpečnostní operace tak trvala 5,5 měsíců (6 měsíců pro Dálněvýchodní kraj). Ježov přitom plně dostál svému pracovnímu posudku. Nezastavil se. Nakonec se sám spíše zadřel.

Potom zřejmě začaly vystupovat informace o ‚přehmatech' a když se Stalin přesvědčil, že Ježov situaci nezvládá, požádal koncem července 1938 o pomoc člověka s nejlepší pověstí – Lavrentije P. Beriju. Berija v té době byl 1. tajemníkem VKS(b) Zakavkazí a z předchozích let měl zkušenosti z VČK. Berija nabídkou nadšen nebyl, měl v té době tvořivou práci v Zakavkazí. Nakonec svolil a koncem srpna Politbyro přijalo rozhodnutí a jmenovalo jej prvním náměstkem lidového komisaře vnitra. Začátkem září Berija přijel do Moskvy a převzal Hlavní správu státní bezpečnosti[537]. K jeho prvním krokům patřilo zatčení dosud beztrestných nejvyšších funkcionářů zodpovědných za nezákonnosti. Na tato důležitá místa potom jmenoval své prověřené lidi (bratři Kobulovové, Merkulov, Měšik, Dekanozov a další, viz Životopisy). Začal rychle obnovovat funkčnost úřadu, schopnost vést vyšetřování, činnost rozvědky i kontrarozvědky a přímo bleskově tato oddělení proměnil ve špičkové instituce.

Stalin ho brzy požádal, aby převzal vedení lidového komisariátu vnitra, ale Berija si stanovil podmínky, z nichž jedna zněla, že Politbyro musí odsoudit nezákonnosti, ke kterým v poslední době došlo[538]. Proto se Stalin s Molotovem jménem Politbyra 17. 11. 1938 usnesli na ‚Rozhodnutí o zatýkání, prokurátorském dozoru a vedení vyšetřování'[539]. Berija tím vlastně přinutil Politbyro přiznat neopodstatněnost represí. Rozhodnutí obsahovalo tyto závěry:

---

ale ani nejsou konzistentní.
Viz např. Цветков Н. Д.: Гений зла Сталин, Эксмо, Москва, 2014

536 Цветков Н. Д.: Гений зла Сталин, Эксмо, Москва, 2014

537 Велигзанина А.: Рассекречены дневники Лаврентия Берии: «Еще не всех врагов мы вскрыли…»; Komsomolská pravda, 14. 4. 2011;
viz www.msk.kp.ru/daily/25669.3/829437/

538 dokumentární film J. Rogozina: Lavrentij Berija. Návrat z nebytí;
viz www.youtube.com/watch?v=6spU26TXRtQ, www.youtube.com/watch?v=66Is74PmR5s

539 Молотов В.М., Сталин И.В.: Об арестах, прокурорском надзоре и ведении следствия: Постановление Совета Народных Комиссаров СССР и Центрального Комитета ВКП(б), 17 ноября 1938 года
viz Сталин И.В.: Сочинения. – Т. 14., Издательство Писатель, 1997, str. 283–289.
viz grachev62.narod.ru/stalin/t14/t14_56.htm

„Za účelem bezpodmínečného odstranění uvedených nedostatků a příslušné organizace vyšetřovací práce NKVD a prokuratury, Rada lidových komisařů[540] a ÚV VKS(b) nařizuje:

1) *Zakázat orgánům NKVD a prokuratury výkon jakýchkoliv masových zatýkání a vystěhování.*
   V souladu s čl. 127 Ústavy SSSR zatýkání provádět pouze na základě příkazu soudu nebo prokurátora.
   Vystěhování z pohraničního prostoru se připouští jednotlivě na základě souhlasu RLK SSSR a ÚV VKS(b) po předložení zvláštního požadavku stranických orgánů oblasti, kraje, nebo ÚV národních komunistických stran po odsouhlasení NKVD.
2) *Zrušit soudní trojky sestavené na základě zvláštních příkazů NKVD SSSR, a také trojky zřízené při oblastních, krajských a republikových správách Milice.*
   Od této chvíle všechny případy v přísném souladu s platnými zákony předat k projednání soudům nebo Zvláštnímu poradnímu sboru při NKVD SSSR.
3) *Při zatýkání budou NKVD a prokuratura dodržovat následující:*
   a) *rozhodnutí o zatčení vydávat v přísném souladu s rozhodnutím RLK a ÚV VKS(b) ze dne 17. června 1935;*
   b) *orgány NKVD jsou povinny při předložení žádosti o zatčení předložit prokurátorům zdůvodnění a všechny související materiály odůvodňující nezbytnost zatčení;*
   c) *orgány Prokuratury jsou povinny pečlivě a s ohledem na podstatu věci prověřovat odůvodněnost žádostí o zatčení a vyžadovat, je-li to nutné, provedení dalších vyšetřovacích úkonů, nebo předložení dalších vyšetřovacích materiálů;*
   d) *orgány Prokuratury jsou povinné nepřipustit zatýkání bez dostatečných zdůvodnění.*
   Stanovit, že za každé chybné zatčení společně s pracovníky NKVD zodpovídá prokurátor, který vystavil zatykač.
4) *Zavázat orgány NKVD při vyšetřování přesně dodržovat všechny požadavky trestního řádu a procesních zákonů.*
   Zejména:
   a) *dokončovat vyšetřování ve lhůtách stanovených zákonem;*
   b) *provést výslech zatčených nejpozději 24 hodin po jejich zadržení; po každém výslechu okamžitě sestavit protokol v souladu s požadavky článku 138 Trestního řádu s uvedením přesného času začátku a konce výslechu.*
      Prokurátor je při seznámení se s protokolem o výslechu povinen na protokolu provést zápis o seznámení se s protokolem s vyznačením hodiny, dne, měsíce a roku;
   c) *dokumenty, korespondence a další předměty, zajištěné při obhlídce se označují bezprostředně na místě šetření v souladu s čl. 184 Trestního řádu a sestavuje se podrobný soupis označených předmětů.*
5) *Zavázat orgány Prokuratury při provádění prokurátorského dozoru nad vyšetřováním prováděném NKVD přesně dodržovat požadavky Trestního řádu a procesních zákonů.*
   V souladu s tím zavázat prokurátory soustavně prověřovat, že vyšetřovací orgány dodržují všechna pravidla stanovená zákonem a okamžitě odstraňovat porušování těchto pravidel; podnikat kroky zajišťující obviněnému zákonná procesní práva atd.
6) *V souvislosti s rostoucí úlohou prokurátorského dozoru a odpovědnosti orgánů Prokuratury za zatýkání a vyšetřování vedené orgány NKVD – považovat za nezbytné:*
   a) *stanovit, že všichni prokurátoři, dohlížející na vyšetřování prováděné orgány NKVD, se do funkce ustanovují ÚV VKS(b) na základě požadavků příslušných stranických orgánů oblastí, krajů, ÚV národních komunistických stran a Prokurátora Svazu SSR;*

540 Dále jen RLK

b) zavázat stranické orgány oblastí, krajů a ÚV národních komunistických stran do 2 měsíců předložit ke schválení ÚV VKS(b) kandidáty na všechny prokurátory dohlížející na vyšetřování orgány NKVD;

c) zavázat Prokurátora Svazu SSR soudr. Vyšinského vyčlenit ze zaměstnanců ústředního aparátu politicky prověřené kvalifikované prokurátory pro zajištění dozoru na vyšetřování vedené ústředním aparátem NKVD SSSR, a do 20 dnů je předložit ke schválení ÚV VKS(b).

7) Schválit kroky NKVD SSSR za účelem uspořádání vyšetřovacího procesu v orgánech NKVD, stanovené příkazem ze dne 23. října 1938. Zejména schválit rozhodnutí NKVD o organizaci zvláštního vyšetřování v operativních odděleních.

Z důvodu obzvláštního zdůraznění řádné organizace vyšetřovací práce NKVD, zavázat NKVD SSSR jmenovat do funkcí vyšetřovatelů v ústředí i v místních orgánech nejlepší, nejlépe politicky prověřené a osvědčené kvalifikované členy strany.

Stanovit, že všichni vyšetřovatelé orgánů NKVD v ústředí i v místních orgánech jsou do funkcí jmenováni výhradně na základě příkazu lidového komisaře vnitřních věcí SSSR.

8) Zavázat NKVD SSSR a Prokurátora Svazu SSR, předat místním orgánům pokyny pro přesné naplnění této vyhlášky.

…

Předseda Rady lidových komisařů SSSR *V. Molotov*
Tajemník Ústředního výboru VKS(b) *J. Stalin“*

Agilní Ježov nedokázal odhadnout důsledky svých kroků a možná si ani neuvědomil, že v té honbě za zlatem velí v prvé řadě smečce, která měla také něco nasysleno a rozuměla instrukcím tak trochu po svém. Pečlivému vyšetřování ‚nerozuměli‘ (mohli by tam totiž najít i sebe), ale když dostali plán zatknout určené počty provinilců, dali se do toho. Na takové drobnosti, jako je skutečný stav věcí, asi příliš nehleděli. Pokud bylo nutno, potřebné ‚důkazy‘ si vyrobili.

Ježov měl mnoho hříchů. Nejen že čistka vznikla intrikou, bylo vyneseno mnoho neúměrných trestů a zřejmě bylo odsouzeno i dost nevinných. Ale on ani nesplnil úkol, který si sám předsevzal. Na červnovém plénu přednesl referát o sjednocení opozičních skupin a o vytvoření kontaktního centra. Svá odhalení měl prokázat před soudem. To se mu však nepodařilo a soudní procesy se rozpadly. Vzpomeňme, co na únorovém plénu říkal Vyšinskij. Ježov ve svém šíleném rozmachu prostě zničil schopnost lidového komisariátu vnitra vykonávat běžné činnosti. Rozpadlo se řádné vyšetřování, rozvědka i kontrarozvědka, veškerá činnost se soustředila na odhalování a na počítání procent plnění plánu v počtu zatčených. Myslím, že kozlové na zahrádce NKVD zároveň zametali i svoje zlaté stopy.

Zdatně jim sekundovala skupina stranických funkcionářů, kteří se takto mj. zbavovali nežádoucí konkurence. No a protože sovětská moc tehdy dbala na to, aby naslouchala veřejnosti, tak když se objevily zprávy o tom, že kdosi zneužívá svoje postavení v trojce, tak ho vyměnili a zahájili vyšetřování a většinou do toho mlýnku také spadl…

Po splnění svých podmínek Berija vysokou funkci přijal. Jeho nástup byl impozantní. 25. 11. 1938 byl jmenován lidovým komisařem vnitra a již následující den vydal podrobné nařízení[541], kterým uváděl v život ‚Rozhodnutí o zatýkání, prokurátorském dozoru a vedení vyšetřování‘. Vzápětí byli uvězněni ti pracovníci vnitra, kteří podle potřeby ‚vyráběli‘ důkazy ke stíhání. Z vedení lidového komisariátu uvolnil 62% a z řadového personálu 25% zaměstnanců. To byla tečka za Ježovovým terorem.

541 Первый приказ Лаврентия Берия,
viz back-in-ussr.com/2015/05/pervyy-prikaz-lavrentiya-beriya.html ad.

Zároveň nechal intenzivně prověřovat případy již zatčených a dokonce i odsouzených. Těch mu po Ježovovi prý zbylo asi 850 tisíc. Do začátku války Berija stačil rehabilitovat polovinu vojáků uvolněných z politických důvodů, mezi dalšími i generály Rokossovského a Gorbatova. Celkem prý propustil a rehabilitoval přes 800 tisíc zatčených. Berija během let 1939 a 1940 nechal pozatýkat 64 tisíc lidí, z nichž bylo popraveno 4 tisíce. Ovšem již výhradně na základě soudních rozhodnutí. Nutno připomenout, že bezpečnostní situace SSSR byla v té době špatná, protože Ježovova činnost v době rozšiřující se diverze ze strany příštích agresorů rozvrátila bezpečnostní složky státu. Byla zde spousta neřešených případů, které přerůstaly do velkých rozměrů.

Berija vynikal důsledností a pragmatizmem. Ve vězení zůstávalo mnoho lidí, které nechtěl jen tak propustit. Nevěděl, jestli jsou vězněni oprávněně a jejich propuštění by za dané situace možná způsobilo více škody než užitku. Proto každý případ nechal pečlivě prověřovat, a to nějaký čas trvalo. Byl si také vědom toho, že Sovětský svaz je na prahu nové války a potřebuje se na ni co nejrychleji připravit. Německo totiž vyvinulo nemalé úsilí, aby se v Sovětském svazu do vězení dostali významní tvůrci zbraní. Jejich práce Sovětskému svazu velmi chyběla. Proto měsíc po svém jmenování lidovým komisařem podepsal nařízení o vytvoření Zvláštního technického byra, v jehož rámci vznikly organizace, do kterých byli umístěni zatčení vědci, inženýři a technici. Berija se postaral o vytvoření co nejlepších podmínek pro práci i život těchto zatčených. I lidé odsouzení, dokonce i za Beriji, kteří ukázali výsledky práce a snahu spolupracovat, byli potom velmi rychle propouštěni z vazby a byli i vyznamenáváni (například letečtí konstruktéři Tupolev a Petljakov).

Předválečné NKVD byla vůbec zajímavá instituce. V důsledku vývoje událostí měla velmi široký záběr. Vedle správy bezpečnostních složek do její působnosti spadala i péče o sirotky. Ještě zajímavější je skutečnost, že NKVD měla hospodářské oddíly, které měly nařízeno odhalovat nedostatky v činnosti jiných institucí a na místě je napravovat[542]. Berija ještě do války toto celé koncepčně ujednotil a vystavěl NKVD jako orgán krizového řízení[543].

Když začala válka, Berija již zastával funkci náměstka předsedy vlády. Během války převzal do své správy řadu průmyslových odvětví a všechny během krátké doby dovedl pozvednout k vysokému výkonu. Jeho úspěchem byla také evakuace průmyslových závodů na začátku války. Aby netrpěl nedostatkem práce a vzhledem k neschopnosti Kaganoviče zvládnout dopravu ve válečných podmínkách, hodili mu ji na krk také. A ta začala skutečně fungovat[544]. Jeho zásluhou byli lidé, přesunutí do drsných podmínek Uralu a Sibiře, dobře materiálně vybaveni a mohli odvádět dobrou práci.

Mimo veškerou další činnost zůstával Berija schopným náčelníkem rozvědky a kontrarozvědky (jedna z jeho agentek byla přítelkyní Evy Braunové). Nevoják Berija předvedl i vojevůdcovské schopnosti. V roce 1942 velel operaci, při které rozbil německý útok na Kavkaz. Tehdy, kromě jiného, zorganizoval úspěšný vzdušný výsadek, což se ostatním sovětským vojevůdcům nepříliš dařilo. Na jaře 1944 se stal místopředsedou Státního výboru obrany a předsedou operativního byra. V Sovětském svazu se Berija stal po Stalinovi mužem číslo dvě.

---

542 Прудникова Е. А.: 1953. Роковой год советской истории, ЯУЗА, ЭКСМО, 2008

543 Tamtéž je uvedena událost z doby války:
Jakýsi závod z Kramatorska měl dva lisy, ovšem do místa evakuace dojel pouze jeden. Druhý se kdesi ztratil a nikdo neměl čas ho hledat. Za války se lis rozbil a ředitel o tom referoval Berijovi. Ten si vzpomněl na druhý lis a zeptal se na jeho osud. Samozřejmě, že ředitel si následný Berijův komentář za rámeček nedal. Ale hned druhý den ráno (za války a velkého zmatku) se k němu dostavili místní čekisté a přinesli dokumentaci o ešalonech, kterými byl závod evakuován. Lis se nalezl a do týdne byl na místě.
V době války tento aparát byl schopen udržet kontrolu nad velmi spletitou evakuací a bez problémů poskytoval informace institucím, které vlastně měly povinnost si to ohlídat samy.

544 Berija dokázal operativně budovat provizorní železniční tratě, využívaje kolejí již tehdy rozestavěné Bajkalsko-Amurské magistrály!

V Berijovi a jeho lidech našel Stalin spolehlivé a vlasti oddané spojence. V následujících letech tito muži řídili osud veliké země a uchránili ji před řadou nástrah. Jako hlava bezpečnostních složek Berija pozvedl Stalinovu víceméně sice neformální, ale nezpochybnitelnou autoritu na pozici skutečného vůdce disponujícího veškerou mocí.

Když to nejde dveřmi, zkusíme to oknem

Ještě se na chvíli vrátíme do té doby, děly se totiž věci nanejvýš zajímavé.

Na podzim roku 1938 vyšla miliónovým nákladem kniha ‚Historie Všesvazové komunistické strany (bolševiků). Krátký kurz.' Byla určena nejširšímu publiku a svojí maximální srozumitelností, lapidárností a schématičností předpokládala nejvýše základní vzdělání čtenářů.

V knize se v souvislosti s novou Ústavou psalo o zlomu, kterým začala doba nového rozvoje SSSR. Kniha končila slovy: „*Toto jsou základní úkoly historické cesty, kterou prošla bolševická strana.*" Konec[545]. Text vytváří dojem, že na konci roku 1937 končí i samotná stará bolševická strana. Stalin se ke Krátkému kurzu již nevrátil a nerevidoval ho, byla to pro něj uzavřená záležitost. Podobně tu knihu musela pochopit i většina čtenářů.

Pokud by to někomu nebylo zcela jasné, Krátký kurz měl své pokračování. V únoru roku 1941 na stranické konferenci VKS(b) vystoupil Malenkov, v té době muž z bezprostřední blízkosti Stalina a náčelník Správy kádrů VKS(b)[546]. V referátu začal o hospodářství a prohlásil, že hospodářský plán za rok 1940 se prakticky ve všech resortech rozpadl a nebyl splněn. Okamžitě následovalo vysvětlení. Problémem byl výběr vedoucích pracovníků, tedy takových lidí, kteří by byli schopni postavit se do čela a dotáhnout dílo do konce. Řeč ovšem šla nejen o ‚stranických', ale i o ‚nestranických' bolševicích. Malenkov navrhl zbavit se nekompetentních žvanilů a ignorantů:

„*Mezi nestraníky je řada lidí, kteří sice nemají komunistické vzdělání, ale jsou schopni pracovat a nést za práci odpovědnost lépe, než mnozí straníci.*

…

Je nejvyšší čas, soudruzi, vytáhnout takové lidi na světlo boží. Žvanily, lidi neschopné vést pořádnou práci, je nutno vyhodit a dát jim méně důležitou práci, bez ohledu na to, jestli to jsou straníci, nebo nestraníci. Takové ignoranty je nutno odhalit a vyhnat od řídících funkcí. V čele závodů a vůbec na vedoucích funkcích nelze trpět ignoranty…"

To byla silná slova a můžeme si být jisti, že nebyla vypuštěna do větru.

Do začátku války chyběly pouhé čtyři měsíce a během nich se záměr nepodařilo dotáhnout do konce. Potom začal obyčejný zápas o přežití, zase vzrostla cena adrenalinových mužů a Stalin své cíle zase musel odložit. Ale jak jsme si již několikrát řekli, Stalin byl mistr nalézání fantastických cestiček a hledal je tak brzy, jak to jen šlo.

Další pokus o oddělení stranického aparátu od státní moci proběhl ještě za války. Nejprve došlo na vojenské komisaře. Potom byly zrušeny funkce průmyslových tajemníků na úrovni oblastí, krajů a ÚV svazových republik. Během války se v lednu 1944 sešlo plénum VKS(b) a následně Nejvyšší sovět SSSR. Pro jednání pléna VKS(b) Malenkov připravil zprávu ‚O zlepšení práce místních státních orgánů' (Об улучшении государственных органов на местах) a v ní se pravilo:

545 Краткий курс истории ВКП(б), viz www.lib.ru/DIALEKTIKA/kr_vkpb.txt

546 Жуков Ю.: Гордиться, а не каяться! Правда о сталинской эпохе; nakladatelství ЛитРес 2011

I. Během Vlastenecké války proti německým okupantům místní stranické a státní orgány vykonaly velkou práci při organizaci týlu a mobilizaci sil lidu odporovat nepříteli. Továrny přemístěné na východ pracují na plný výkon. Kolchozy a sovchozy zásobují bez závažných nedostatků armádu i stát potravinami. Doprava zajišťuje převoz válečných i hospodářských nákladů.
Naplňujíce direktivy strany a vlády, místní stranické orgány dosáhly velkých úspěchů… Zároveň s tím si nelze nepovšimnout, že současná praxe vedení stranických a státních orgánů hospodářské i kulturní výstavby, jak v době války, tak i v době předválečné, měla a má závažné nedostatky. Naše místní stranické orgány si na sebe do značné míry vzaly operativní úkoly při řízení hospodářských zařízení, což nezbytně vedlo ke smísení funkcí stranických a státních orgánů, ke ztrátě zodpovědnosti a posílení byrokracie ve státním aparátu. V důsledku toho nestraníci často nevědí, kam se mají obracet se svými problémy, vedoucí pracovníci výkonných výborů se místo samostatného řešení otázek ohlížejí na orgány strany a žádají v každém jednotlivém případě zvláštní směrnice. Taková situace vyvolává určitou nezodpovědnost místních stranických vedoucích, protože vidí svoji zodpovědnost pouze před komunisty a stranickými organizacemi, ale ne před nestranickými masami… Toto nesprávné rozložení řídících sil dosáhlo v současné době bodu, kdy bez odstranění tohoto závažného řídícího nedostatku nelze na žádoucí úroveň vylepšit činnost sovětských orgánů.

II. S cílem likvidace výše uvedených nedostatků v činnosti stranických a státních orgánů, plénum ÚV VKS(b) považuje za nezbytné:
a) skončit se současnou škodlivou praxí dublování a paralelizmu… a plně se soustředit na řízení hospodářské a kulturní výstavby z jediného místa – státními orgány…
b) posílit státní orgány nejautoritativnějšími a nejzkušenějšími pracovníky, schopnými zajistit vykonání práce, kterou státní orgány mají provést…
c) obrátit pozornost stranických orgánů k úplnému posílení státních orgánů, zvýšení jejich role a autority, osvobození stranických organizací od jim cizích byrokraticko-hospodářských funkcí a správně rozhraničit odpovědnosti stranických a státních orgánů
d) zavázat vedoucí místních stranických orgánů k tomu, aby provedli přestavbu vztahů se sovětskými orgány, soustředit se na politické vedení hospodářských orgánů a politickou kontrolu správného provedení stranických a vládních direktiv, zajistit výběr a využití kádrů a jejich politickou přípravu…

Stalin na dokument připojil svůj podpis a před jeho předložením se jeho podporou měli zaručit i Molotov a Chruščov. S dokumentem vyjádřil souhlas také Andrejev, ovšem ostatní se postavili proti, a tak se ani tentokrát Stalinovi nepodařilo plán prosadit. Ještě dovětek: O tomto referátu píší Žukov a Jelisejev[547], ale stejně jako Malenkovův referát z února 1941, ani tento referát není ve státním archívu založen[548]!

‚Nevinné' oběti stalinizmu

Při prověřování událostí mě nejednou svrběl jazyk (vlastně klávesnice). Ale bylo by toho tolik, že by to vydalo na několik knih. Mezi tím vším ovšem vynikal případ dvou vrchních velitelů válečného letectva DRRA Smuškeviče a Ryčagova. Je totiž nejen typický, ale navíc dosti bizarní. Je

547 Жуков Ю.: Гордиться, а не каяться! Правда о сталинской эпохе; nakladatelství ЛитРес 2011
Елисеев А. В.: Сталин против заговора "глобалистов"; nakladatelství Яуза, Москва 2009

548 РУКОВОДЯЩИЕ ОРГАНЫ ЦК КПСС – ПЛЕНУМЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА ВКП(б)-КПСС (1941, 1944, 1946-1947, 1952-1990 гг.);
viz guides.rusarchives.ru/browse/guidebook.html?bid=208&sid=721069

to případ z doby, kdy již Stalina lze považovat za neomezeného vládce, který již měl pod svojí kontrolu všechny mocenské instituce SSSR. Přitom však kolem ještě přežívala řada polobůžků, stále neschopných pochopit, že existují i jiná pravidla než ta, co se jim zrovna hodí do krámu. Konkrétně v případě letectva se zapomněli dohodnout na počasí se svatým Petrem, nebo s Perunem…

Oba výšeuvedení generálové prošli občanskou válkou ve Španělsku a byli vrchními veliteli válečného letectva SSSR. Smuškevič[549] se jím stal v roce 1939 a následující rok ho vystřídal Ryčagov. V červnu 1941 byl Smuškevič zatčen a odsouzen, mimo jiné za „*snižování bojeschopnosti válečného letectva*“, k trestu smrti. Trest byl vykonán na podzim 1941. Ryčagov měl podobný osud. Z funkcí byl odvolán v dubnu roku 1941, na začátku války pro podezření za bezprostředně předcházející kontakt s nepřítelem zatčen, vyšetřován (asi mučen), ale souzen vlastně nebyl. Na podzim roku 1941 byl společně s dalšími hříšníky z politizolátorů bez soudu popraven[550].

Až potud to vypadá jako vystřižené přesně ve stylu podsouvaných klasických stalinských zločinů. Ovšem je v tom zádrhel. Ze zprávy Politbyra ÚV VKS(b) výšeuvedený pramen cituje, že válečné letectvo SSSR mělo před 2. světovou válkou v době míru „*denní ztráty 2 až 3 letadla, ročně asi 600 až 900 letadel*“! Nikoliv, jak bychom mohli třeba očekávat z důvodu malé provozní spolehlivosti motorů nebo draků[551], ale „*z důvodu nedisciplinovanosti a nedbalosti létajícího a velitelského personálu*“! Za něco takového, samozřejmě nesou plnou zodpovědnost vysocí funkcionáři a v takovém rozsahu šlo o jasné snižování bojeschopnosti.

Uvádí se zde také, že právě vrchní velení válečného letectva nejenže se nesnažilo zavést disciplínu, ale dokonce ji samo narušovalo a podporovalo její nedodržování. Chránilo viníky před potrestáním a zatajovalo poměry před nadřízenými. Navíc se vláda o rozkladu disciplíny a dalších nežádoucích událostech dovídala ze zdrojů mimo velení válečného letectva SSSR.

Konkrétně je uváděn generál Ryčagov, který vedle dalších hříchů zapřel havárie při přeletu z Voroněže (6 mrtvých) a při přeletu pluku ze Semipalatinska (12 mrtvých). Dále se uvádí fantastický případ, kdy se na výcvikové základně ztratil pilot i s letadlem a později byl náhodně nalezen nedaleko základny umrzlý. Přistání přitom přežil zdravý, ale pro sníh se nemohl nikam dostat. Poslední zprávu napsal osmý (!) den po nouzovém přistání. Nikdo ho hledat nezačal! Právě tento případ byl poslední kapkou a příčinou odvolání Ryčagova z funkcí. Ve zprávě se píše i o soudní dohře (plk. Mironov) a o důtce lidovému komisaři obrany (maršál Timošenko). Ještě podotýkám, že Buškov vyčítá Smuškevičovi a Ryčagovi stažení vysílaček z letadel[552].

Kuriozitou je i samotný Ryčagov. Do funkce vrchního velitele válečného letectva SSSR byl jmenován v 29 letech! (Oba se Smuškevičem byli obdobou německého letce Gallanda. Vynikající a odvážní letci, ale krajně neukáznění.) Při vyšetřování nadměrných ztrát válečného letectva v době míru (jako náměstek lidového komisaře obrany) na Stalinovu otázku, proč jsou tak vysoké ztráty, plácnul: „*Protože nás nutíte létat v takových rakvích!*“

Na podzim roku 1941, během ústupu či spíše útěku vojsk v důsledku neschopnosti a zrady vysokých velitelů, zřejmě došlo podle francouzského vzoru z 1. světové války na popravy bez soudu potenciálně problémových lidí – vězňů z politizolátorů a recividistů a některých dalších vězněných[553]. Byly to nejhorší okamžiky války a byla přitom nutnost řešit spoustu velmi naléhavých úkolů.

Myslím si, že alespoň Smuškevič neměl být trestán na hrdle, mohl svoji vinu vykoupit v boji. V Sovětském svazu za tímto účelem byly později zřízeny trestní prapory. Ryčagov je trochu jiný

549 ru.wikipedia.org/wiki/Смушкевич,_Яков_Владимирович
550 ru.wikipedia.org/wiki/Рычагов,_Павел_Васильевич
551 drak = trup, křídla a ocas letadla
552 Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005
553 Жуков Ю.: Гордиться, а не каяться! Правда о сталинской эпохе; nakladatelství ЛитРес 2011

případ. Jeho problém byl v tom, že by se asi málokdo odvážil postavit člověka podezřelého ze spolupráce s nepřítelem do boje proti němu.

Když ale procházím tyto prameny, získávám podezření na ještě další špínu. Ryčagov, těsně před zahájením války, v době, kdy se vojska uváděla do bojových postavení, přistál se svým letadlem na hranici (s Německem), s někým tam hovořil, vrátil se na základnu, nasedl do vlaku a odjel do Moskvy. Toto je odjakživa záležitostí kontrarozvědky, kterou přece musí eminentně zajímat, za kým se to Ryčagov rozjel! Ale hned na nádraží byl zatčen! Někdo tedy likvidoval rozjíždějící se průšvih. Nebo mám věřit, že kontráši byli tak tupí, že ho nechali sbalit o chviličku dříve, než mohli získat důležité informace? Opravdu neexistovalo žádné spiknutí? Opravdu se lze divit, že se Stalin zatvrdil proti řadě osobností s vyšším postavením?

Jenomže ani tím to nebude končit. Někdo musel navrhnout seznam zatčených, kteří mají být popraveni nad rámec politizolátorů. Nezbavil se tak ten někdo Ryčagova proto, aby nemohl mluvit? Je tu příliš mnoho podivností. A to nemůže být nic jiného, než spousta zvláštních zájmů. Ty bylo vhodné ukrýt před nadřízenými. Jinak by se na seznamu popravovaných lidí mohli ocitnout ti, co jim takové úvahy prolétly hlavou…

Další zajímavostí jsou tvrzení, že za diskreditací řady osob evidentně stálo Německo a Japonsko[554]. Autor mimo jiné uvádí, že když Hitler s generálním štábem projednával přípravu útoku na SSSR, zeptal se svých generálů, čeho se obávají. Odpověď zněla „*… tanku T-34*“. Hitler odpověděl ve stylu „*Dobře, to zařídím.*“ A o několik dní později začala v SSSR diskreditační kampaň proti konstruktérům ještě ne zcela dokončeného tanku, která rychle vyústila v zatýkání (viz předchozí odkaz). První série tanku proto měly naprosto nevyhovující a vyloženě provizorní střeleckou věž[555], mimo jiné z ní velitel tanku neměl výhled. Podobně se prý zbavilo Japonsko některých velitelů (Dálněvýchodní armády). Charakteristické bylo to, že právě představitelům Německa i Japonska občas uklouzla informace, že mají silné páky přímo v SSSR. Tyto dlouhé prsty přitom musely končit u vysoce postavených sovětských občanů!

I ty trestné prapory mají strašnou pověst. Byl to prostředek k upevnění kázně, normální očistec[556]. Trestní oddíly představovaly náhradní plnění trestu pro vojáky, kteří se nedopustili zrady: místo 10 roků vězení – 3 měsíce, místo 8 roků – 2 měsíce a místo 5 let – 1 měsíc. Vojáci byli při zařazení do trestních oddílů zbaveni hodností a vyznamenání, vše se jim vracelo po odpykání trestu, po zranění anebo po smrti.

Podle tvrzení A. V. Pyľcyna za celou dobu, kdy vykonával funkci velitele čety a roty trestního praporu (asi 1,5 roku – i to samo o sobě je překvapivé!), se stalo pouze jednou, že prapor byl vyslán na minové pole. Pyľcyn tvrdí, že se nikdy nestalo (ani to prý nebylo možné), aby za nimi postupovaly uzavírací oddíly. Trestní prapory, kde funkci řadových vojáků plnili důstojníci, byly vlastně elitní oddíly tvořené velmi zkušenými a vycvičenými vojáky, považujícími za svoji čest a mravní povinnost vykoupit své hříchy. Do trestních oddílů se snažili dostat vězni všeho druhu (!), přičemž jen málokdo toho dosáhl. Zajímavá je také Pyľcynova poznámka, že jemu, mladému důstojníkovi, zvláště ze začátku jemu podřízení vojáci (velmi často vyšší důstojníci) radili, jak velet a rozhodovat se.

554 Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005

555 A. D. Košelev: Velká vlastenecká katastrofa; Jota, 2008

556 Пыльцын А.: МОЯ ВЕЛИКАЯ ВОЙНА. Воспоминания ветеранов - Александр Пыльцын (командир штрафбата); viz www.youtube.com/watch?v=D-vgg4gYE5A
dále také Правда о Штрафбатах, www.youtube.com/watch?v=GpQ6sN5IVOk
dále také Штрафбаты Сталина. Ложь и правда о Приказе №227, www.youtube.com/watch?v=H_BrcqKV-Z4

Obecně úmrtnost v trestních praporech byla třikrát až šestkrát vyšší, než u oddílů řadových a tito vojáci si z toho těžkou hlavu nedělali. Vojáci ostatních oddílů si proto trestních praporů velmi vážili. Za trestními prapory postupovala řádná armáda. Uzavírací oddíly vymezovaly prostor vojenských operací teprve o několik kilometrů dále, když zachycovaly dezertéry a zmatkaře (ve velké většině je vracely k jejich jednotkám), čistily terén, vyznačovaly minová pole, pohřbívaly mrtvé apod. Trestními oddíly všech druhů prošlo něco přes 1% vojáků.

Ovšem na vojně je velitel pán s neomezenou mocí. Tak to bylo také u trestních praporů. Podle Pyľcyna velmi záviselo na tom, kdo trestnímu praporu velel. V případě útoku přes minové pole, kterého se Pyľcyn účastnil a během kterého padlo 80% jeho roty, se asi jednalo o dohodu velitele praporu a divize. Nezřídka velitelé nebyli ochotni ocenit hrdinství svých vojáků, a dokonce po skončení trestu je odmítali propustit k jejich oddílům. Nechávali je v trestních praporech dále, dokud si vinu nevykoupili vlastní krví. Zařazení do trestních praporů příliš často znamenalo poslední bojové zařazení…

A pokud by někdo měl zájem podívat se, o kolik lépe se dařilo vojákům v německých trestních oddílech, existuje zajímavý film Strafbatallion 999[557]. To nebylo náhradní plnění trestu, jako v SSSR. V Německu se tak vykonával samotný trest. Prošlapávání minových polí… Hledám vysvětlení, proč se mluví pouze o trestních oddílech sovětských!

Za porušování zákonů a rozkazů je ve válce v každém případě v nezanedbatelném rozsahu zodpovědný vrchní velitel. Tedy Stalin. Ovšem proč, u všech čertů, je v takovém případě Stalin kritizován za přílišnou tvrdost? Vždyť pokud velitelé záměrně poslali svoje oddíly na minová pole, nebo vojáky po uplynutí trestu nepropustili ke svým oddílům, dopustili se vážného provinění oni, a proto měli být tvrdě potrestáni! Pokud generálové a důstojníci porušovali Stalinova nařízení, tak Stalin je evidentně nedokázal prosadit v plném rozsahu. Byl nikoliv příliš tvrdý, ale příliš měkký! Mějme tuto jednoduchou a jasnou logickou konstrukci na paměti.

Pyramidion moci

Sice se to nezdá, ale mocenské špičky SSSR vůbec nebyly jednoduché. Nejvyšší mocenské orgány vznikaly víceméně spontánně, podle toho, co zrovna bylo zapotřebí překlenout, a teprve později jejich postavení bylo v některých případech nějak kodifikováno. A nebo také ne. Celé období éry Sovětského svazu – organizované jako tradiční a pružná společnost jen málo svázaná mechanistickými schématy – se liberálně vzdělanému člověku na první pohled jeví jako jedna velká improvizace. Není vlastně vůbec možné říci, kdo ve skutečnosti byl ‚ten nejvyšší'.

V SSSR bylo několik institucí, které si dělily ústřední moc.

Prvním takovým orgánem bylo Politbyro. Původně vzniklo jako poradní orgán, ale v meziválečném období se stalo poměrně transparentním místem, kde se rozhodovalo o koncepcích. Přestože Stalin byl jeho členem, i v této knize se setkáme s rozhodnutími, která přímo podrážela Stalinovy snahy. Stalin zcela určitě nebyl tím, kdo Politbyru, byť i jen vzdáleně, vládl.

Politbyro bylo orgánem rovnoprávných osobností, z nichž žádná neuznávala kohokoliv za vyvoleného. Něco takového by dokonce bylo v rozporu s bolševickou, mírně anarchistickou doktrínou, jak ji svého času prosadil Lenin. Tato absence vůdcovství byla jednou z příčin pádu Trockého, který se pokusil do pozice vůdce prosadit. Politbyro pro absenci jasného vůdce také bylo nepředvídatelné. Stalin sice ostatní jasně svým intelektem převyšoval, ale když uvážím jeho předpokládanou introvertní povahu, domnívám se, že nezřídka nastávaly situace, kdy jen velmi obtížně své představy prosazoval.

557 www.youtube.com/watch?v=Dd6onMG0q7k

Podle Muchina Stalin měl v Politbyru rozhodující slovo pouze tehdy, když rozhodnutí záviselo na odborných znalostech. Jimi disponoval prakticky pouze on. Pouze Stalin si dával práci se studiem, ostatní ve své lenosti mu pouze ‚důvěřovali'[558]. Politická rozhodnutí byla dílem kolektivu a jeho voluntarizmu, odborná dílem Stalina. (O jeho odborných znalostech hovoří sama za sebe jeho knihovna – několik tisíc knih doplněných vlastními poznámkami.)

Nejvyšším orgánem strany byl sjezd, který se scházel každé tři roky. Pouze sjezd měl pravomoc rozhodovat o programu strany a o jejích stanovách. V mezidobí stranu řídil ústřední výbor (ÚV). Měl přibližně 70 členů, a ti se několikrát do roka scházeli na plenárních zasedáních. Běžné práce řešila skupina tajemníků. Kromě toho ÚV také volil přibližně desetičlenné Politbyro, jehož členy závazně byli předseda Rady lidových komisařů (zároveň předsedal zasedání Politbyra) a předseda Ústředního výkonného výboru. Tímto způsobem byl celý státní aparát sovětského Ruska i SSSR ve skutečnosti podřízen neústavnímu orgánu – právě Politbyru. Tento neústavní koncept byl ovšem zřejmě pro sovětské Rusko a SSSR požehnáním. Celou moc získali samotní bolševici, pro které záchrana Ruska a Sovětského svazu byla podmínkou jejich vlastního přežití. Jejich porážka by nejen vyvolala rozvrat společnosti, ale především fyzickou likvidaci samotných stranických funkcionářů[559]. Jejich prvořadým zájmem tak byl maximálně schopný vůdce a nezáleželo příliš na tom, že nepostupuje přímo podle jejich osobních zájmů. Proto stranické orgány, ovládané Stalinovými oponenty, několikrát odmítly Stalinovu abdikaci. Muchinovými slovy: „*Komunisté za zájmy lidu i státu ručili v plném smyslu těchto slov vlastní hlavou.*"

Politbyro bylo původně pouze poradním orgánem a faktická politická moc byla v rukou ÚV VKS(b). Ovšem se stupňováním rozporů mezi čelnými bolševiky, zánikem nedávných politických platforem a s posilováním Stalinova postavení se moc přesouvala přímo do Politbyra a ÚV se postupně přeměnil na převodový mechanizmus mezi Politbyrem a nižšími stranickými institucemi. ÚV ztrácel své postavení jako diskuzní klub a stal se pouze hlasovací institucí. Z řady pramenů jsem získal pocit, že v ÚV postupně zavládlo přesvědčení, podepřené mnohými zkušenostmi, že (v odborné rovině) má smysl hlasovat pouze pro Stalinovy návrhy. Nikdo nikoho nenutil. Stalin si své kroky pečlivě rozmýšlel a dokázal je obhájit, ostatní se pouze vezli. Členové ÚV, než aby přemýšleli, zpracovávali koncepce, pracovali na nich a potom je prosazovali a obhajovali, zcela otevřeně přestali vystupovat na politické scéně jako samostatné osobnosti. Jenom čekali, zda na ně při doplňování Politbyra přijde řada. Výsledkem byl zánik myšlenkového kvasu v ÚV, zánik tohoto orgánu jako orgánu ‚kulatého stolu' tradiční společnosti a asi i nárůst podrazů. Ale i tak ÚV VKS(b) byl společností mimořádně mocných lidí.

Bude dobré si říci, kdo byl členem Politbyra v roce 1937. (Kromě řádných členů byli i kandidáti, jejich seznam jsem však nenašel.)[560]:

Stalin Josif Vissarionovič (1919-1953)[561]
Vorošilov Kliment Jefremovič (1926-1960)
Kalinin Michail Ivanovič (1926-1946)
Molotov Vjačeslav Michajlovič (1926-1957)
Kaganovič Lazar Mojsejevič (1930-1957)
Kosior Stanislav Vikentjevič (1930-1938)
Andrejev Andrej Andrejevič (1932-1952)

558 Мухин Ю.И.: "Закрытые пакеты" генеральных секретарей,
viz forum-msk.org/material/kompromat/3130136.html
Jako příklad uvádí naplňování obchodní dohody s Německem z roku 1939, kdy díky svým znalostem přitlačil Němce plnit dohodu a Sovětskému svazu ušetřil ohromné náklady.

559 Мухин Ю.И.: За что убит Сталин, Эксмо, Яуза, Moskva, 2005

560 ru.wikipedia.org/wiki/Политбюро_ЦК_КПСС

561 V závorce je uvedena doba působení v Politbyru a následnických orgánech (Prezídiu ÚV KSSS)

Mikojan Anastas Ivanovič (1935-1966)
Čubar Vlas Jakovlevič (1935-1938)[562]

Nejlepším důkazem omezené Stalinovy moci té doby jsou dvě z uvedených jmen. Stalin se ještě před hladomorem (2. 7. 1932) obrátil ke svým spolupracovníkům s tím, že za Čubarem a Kosiorem je hromada zla. Přesto oba zůstali až do velké čistky ve vysokých funkcích[563].

14. dubna 1937 byla ustavena při Politbyru stálá komise ve složení Stalin, Molotov, Vorošilov, Kaganovič a Ježov (poslední jmenovaný tehdy nebyl ani kandidátem Politbyra). Této komisi se říkalo ‚malé politbyro' a rozhodovala v naléhavých a tajných případech[564]. Byla asi nástupním prostorem pro Ježova. Malé politbyro tak bylo dalším orgánem, který vznikl, aby se nějakým způsobem realizovala nová silná postava a nové přeskupení moci.

Původně okolo Sverdlova a později okolo Stalina se ve stranické rovině zformoval sekretariát, který se zabýval výkonnými funkcemi, ostatně oba jmenovaní vynikali schopností výborně organizovat jakoukoliv činnost. Ve 30. letech sekretariátu dominoval Stalin. Zde bylo jádro jeho meziválečné moci.

Dalším významným stranickým orgánem bylo Orgbyro. Mělo na starosti organizační záležitosti bolševiků a také obsazování klíčových funkcí v SSSR. Tento orgán Stalin neovládal vůbec. Z životopisů zjistíte, že v Orgbyru byla řada Stalinových oponentů.

Vedle mocného stranického vedení ovšem Sovětský svaz měl i státní správu s vlastními vrcholnými orgány. Zákonodárným sborem byl do roku 1936 Sjezd sovětů, v nové ústavě pojmenovaný Nejvyšší sovět. Vzhledem k velikosti SSSR ovšem většinu svých funkcí delegoval Ústřednímu výkonnému výboru, který minimálně do roku 1936 měl vedle zákonodárné moci i moc výkonnou. Ani zde nemůžeme mluvit o tom, že tento orgán ovládal Stalin.

Dále tu působila vláda – Rada lidových komisařů. Ta byla zřejmě dosti početná, a tedy jako celek málo akceschopná. Proto se uvnitř ní vytvořily užší instituce, které ve svých rukou koncentrovaly moc, zatímco jednotliví ministři (s výjimkou tzv. silových – obrany a vnitra) byli sice vysokými, ale jen výkonnými úředníky. V tomto směru můžeme jmenovat Nejvyšší sovět (radu) národního hospodářství, který ovšem začátkem třicátých let zanikl. A docela určitě Sovět práce a obrany, který prakticky po celé meziválečné období byl jakýmsi ‚malým kabinetem'. Tvořili jej předseda vlády, jeho nadresortní náměstci a siloví ministři. V roce 1937 byl zrušen, ale na jeho místě vzniklo Byro rady lidových komisařů, které ho fakticky nahradilo. Dále bychom také měli jmenovat Revoluční vojenský sovět, který do roku 1934 měl silné slovo při řízení armády.

Nakonec uvedeme Státní výbor obrany (SVO). Byl zřízen jako mimořádný mocenský orgán koncem června 1941. V jeho čele stál Stalin a dalšími členy byli Molotov, Malenkov, Vorošilov a Berija. Molotov zastupoval státní instituce, Malenkov stranu (tedy politické vedení) a Vorošilov vojsko. Berija v této instituci zastupoval krizové řízení[565].

562 **Čubar Vlas Jakovlevič** (1891-1939) pocházel z rolnické rodiny ze Záporoží. Účastník revoluce 1905, od roku 1907 bolševik. Po Říjnové revoluci komisařem VRV Hlavní správy dělostřelectva, v letech 1918-1923 člen prezídia NSNH RSFSR. Kromě toho i další funkce na ‚Ukrajině', od roku 1920 člen ÚV KS Ukrajiny a od roku 1921 člen ÚV RKS(b). V letech 1921-1923 předseda NSNH USSR, v letech 1923-1934 předseda rady lidových komisařů USSR. V letech 1934 až 1937 náměstek předsedy Sovětu práce a obrany. Člen Politbyra VKS(b) od roku 1935, lidový komisař financí SSSR v letech 1937 až 1938. 16. 6. 1938 zbaven funkcí a 28. 11. 1938 zatčen. Odsouzen k trestu smrti a 26. 2. 1939 popraven. Tedy až za Beriji. Je to další viník ukrajinského hladomoru. Jeho činnost se začala prošetřovat již v roce 1934, ovšem teprve po pádu Jagody bylo vyšetřování dokončeno.

563 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Чубарь,_Влас_Яковлевич

564 Роговин: 1937; viz trst.narod.ru/rogovin/t4/lv.htm

565 Прудникова Е. А.: 1953. Роковой год советской истории, ЯУЗА, ЭКСМО, 2008

V Sovětském svazu dlouho neexistovalo liberální rozdělení moci na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Přesto kontrolní mechanizmy byly. Jednotliví členové Politbyra a další vysocí straničtí funkcionáři dozorovali činnost jim vyhrazených lidových komisariátů (později ministerstev) a ručili za ně. Dozírající měli přímý přístup k dokumentům a ovlivňovali i výběr lidových komisařů[566].

Za této situace je vlastně tvrzení o nějaké dominanci kohokoliv zcela nesmyslné. Každému kroku v jakékoliv oblasti musela předcházet řada rozhodnutí několika různých orgánů. Přidejme k tomu skutečnost, že podle Ústavy z roku 1936 neměla VKS(b) žádná mocenská privilegia a 1. tajemník pouze mohl přesvědčovat své partnery (jak ve straně, tak mimo ni) o správnosti svých rozhodnutí. Neměl žádnou možnost prosazovat je silou. Můžeme si snadno představit, jakými kompromisy bylo nutné každé rozhodnutí doprovázet. Odtud zjevně pocházejí ony strašlivé rezoluce, které tuto dobu doprovázejí[567]. Stalin prostě musel v rámci kompromisů souhlasit s řadou sporných kroků a musel je v sekretariátu převzít k vyřízení.

Největší mocí v polovině 30. let již zcela jistě disponoval Stalin. Zajímavou skutečností ale bylo to, že přitom vůbec nekontroloval klasické silové státní instituce – milici a vojsko. Milicí vládl Jagoda a v armádě měl silné slovo Tuchačevskij. Oba tito hodnostáři cítili sílu Stalina a oba hledali cestu, jak se ho zbavit a dále rozšířit svoji moc. Ale například ve filmu ‚Stalin s námi'[568] se uvádí zajímavé tvrzení, že sami Stalinovi oponenti měli zájem o setrvání Stalina ve funkci. Zřejmě velmi dobře chápali jeho ohromný přínos a snažili se ho využít do poslední chvíle, ‚než se budou znovu rozdávat karty'.

Stalinova moc byla založená na hlubokých a pečlivých analýzách, nezměrné vytrvalosti a schopnosti nalézat fantastická řešení. Stalin dokázal nalézat soulad s potřebami doby i sovětských lidí. Tak vytvářel ohromné synergické efekty a sovětský lid jej podporoval. Navíc to byl ten typ člověka, pro kterého důvěra lidí byla závazkem a nutila ho k vyšším výkonům a mravní čistotě[569].

566 Миронин С.: Как отравили Сталина. Судебно-медицинская экспертиза; Алгоритм, 2014 viz www.litmir.me/br/?b=220401&p=27

567 Zde je dobré si uvědomit, že zřejmě velká část dnes uznávaných dokumentů o ‚teroru' jsou padělky zhotovené později. My vlastně vůbec nemáme žádnou rozumnou představu o skutečném stavu tehdejší společnosti a tedy o tom, jaké dokumenty musely vznikat. Viz dále.

568 Film V. Černyševa režírovaný D. Kavanovem: Сталин с нами; studio Eurostart, 2013 viz www.youtube.com/watch?v=BqPPL4PU9_E

569 To dobře ilustruje příhoda, popisovaná v souvislosti s výchovou Stalinova mladšího syna Vasilije: Vasilij ve snaze ochraňovat slabší se bil i proti silnějším. Otec se ho zeptal – proč to děláš? Syn mu odpověděl – protože jsem Stalin. Mocný otec na to: Kdo si myslíš, že je Stalin? To nejsem já, to je toto – a ukázal na svůj oficiální portrét.

Širší souvislosti nové války

V politice za nic nemůže náhoda. Pokud se něco děje, klidně se můžete vsadit, že právě tak to bylo naplánováno.

Franklin Delano Roosevelt

A my jsme je milovali[570]

Po skončení 1. světové války nastala poněkud zvláštní situace[571]. Rakousko-Uhersko přestalo existovat a část jeho nástupců se ocitla v táboře vítězů. Německo podepsalo kapitulaci v okamžiku, kdy sice jeho vojska ustupovala, ale skoro držela vlastní hranice. Ve snaze okleštit Německo byl do kapitulace včleněn článek, podle kterého pozbyly platnosti předchozí dohody Německa. To se týkalo jak brestlitevského míru, tak i dalších smluv s následnickými a separatistickými vládami v Rusku. Tím bolševici zadarmo získali zpět celé Rusko a Lenin velkou slávu. Spojenci tím přechytračili sami sebe a podpořili naopak bolševiky, které nenáviděli.

Francie měla velkou obavu z Německa. Ale Velká Británie ve snaze zabránit dominanci Francie na pevnině, sabotovala francouzské snahy (a později vyprovokovala Hitlera v požadavcích proti Československu a Polsku). USA nechtěly uzavřít mír, dokud nebude Německo skutečně vojensky poraženo, a USA nakonec mírovou smlouvu neratifikovaly. Poražené Německo zase tvrdilo, že francouzské požadavky na reparace jsou příliš vysoké. Francie tedy vsadila na to, že její bezpečnost zajistí vojenské obsazení Porýní a sanitární kordón v podobě Malé dohody a Polska. Ten prý v případě potřeby vpadne Německu do zad. Vedle toho Velká Británie uzavřela svoje kolonie před pronikáním zahraničního obchodu a začala tak provokovat USA a právě i Německo.

Kuriozitou je, že Malá dohoda zřejmě vznikla jako reakce na maďarsko-francouzké sblížení v souvislosti s maďarskou podporou Polska ve válce s Ruskem. Maďarsko nejspíše chtělo získat zpět Podkarpatskou Rus a Slovensko a snažilo se zalíbit Francii. V Československu v té době probíhaly stávky na podporu bolševiků a blokovala se doprava válečného materiálu do Polska. Proto Francie Československu nedůvěřovala a prohlásila Malou dohodu za duchovní alianci s ruským bolševizmem a německým imperializmem namířenou proti Francii[572]. Přesto později Francie tento spojenecký blok využila jako svůj bezpečnostní mechanizmus, ale nakonec, ve vleku Velké Británie se zbavila závazků, zradila spojence a zničila tak svoji bezpečnostní pojistku.

Porýní se pro Francii stalo rukojmím reparací, o které Francie vlastně ani nestála, neboť by je musela předat svým věřitelům. Nezaplacení jí dávalo záminku pro vojenskou přítomnost na tomto území a tím držet Německo v šachu. Potom je zcela nesmyslné, že Francie neprotestovala, když Hitler nechal Porýní vojensky obsadit. Ale to chytráci z londýnského Foreign Office Francouzům vysvětlili, že je nutno dodat Hitlerovi a vůbec Němcům sebedůvěru, aby napadli SSSR. A potom prý Němce společně rozdrtí přímým úderem na ocelové srdce Německa.

Rusko zpočátku zůstalo zcela mimo sféru vysoké politiky, ačkoliv se ostatní mocnosti v Rusku intenzívně angažovaly. Versaillský mír potichu počítal s rozdrobením a zánikem Ruska[573]. Stejně tak se část ruského politického spektra intenzívně angažovala v zemích mocností a početné vrstvy

570 František Halas: Zpěv úzkosti

571 Taylor A. J. P.: Příčiny druhé světové války; Perfekt, 2005

572 Žďárský M.: Polsko-sovětská válka v československé a české historiografii; diplomová práce; MU Brno

573 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

obyvatel evropských zemí nacházely v Rusku atraktivní vzory. To mocní Evropy a USA viděli velmi neradi. Na druhé straně si západní státy uvědomovaly potenciální sílu Sovětského svazu a vlastně všechny měly zájem na uzavření buď spojeneckých, nebo alespoň obchodních dohod.

Mnoho psů tedy neznamenalo zajícovu smrt, protože mimo jiné se Dohodové mocnosti nedokázaly dohodnout na dělení (budoucí) kořisti a zároveň chtěly vydělat na obchodu s bolševickým Ruskem. Sovětské Rusko, ač vyděděnec, se nakonec zařadilo do společnosti ‚civilizací přijatelných zemí'.

Československo také uzavřelo spojeneckou smlouvu se Sovětským svazem, ale z několika důvodů si vyžádalo včlenění do smlouvy podmínky o společné účasti s Francií. Sovětský svaz však v okamžiku plnění smlouvy na uplatnění této podmínky netrval a na rozdíl od rozšířených tvrzení v okamžiku zrady Francie na poskytnutí pomoci pracoval[574]. V době mnichovské konference provedl částečnou mobilizaci a pro pomoc Československu připravil 700 letadel a 45 svazků. Jedinou podmínkou poskytnutí pomoci byla ochota Československa se bránit.

Likvidace Československa byla záměrnou nehorázností Velké Británie. Toto nebyla záležitost až podzimu 1938. Již o rok dříve začala tlačit francouzské diplomaty ke zrušení závazků vůči Československu (nebude tak úplně od věci se zamyslet nad časovou souledností s pádem Tuchačevského[575]). V dějinách je jen pár příkladů podobného chování a vždy vedlo k velké válce. To samozřejmě hoši z Foreign Office v Londýně moc dobře věděli a neměli nejmenších námitek. Proto bychom za začátek 2. světové války v Evropě měli považovat nejpozději podpis mnichovské dohody. Chamberlein měl přitom vážné obavy z toho, že by se Československo mohlo pomocí SSSR zachránit[576]. Francie, spoléhající na spojeneckou smlouvu s Polskem, od kterého přicházel jeden podraz za druhým, zůstala pouze britským ocáskem bez vlastní vůle. Přitom Polsko samo projevilo až neuvěřitelnou krátkozrakost, když zaslalo československé vládě nótu, v níž vyhrožovalo vyhlášením války, jestliže půjde SSSR na pomoc Československu[577].

V březnu 1939 Německo Československo zlikvidovalo, ale Slovensko získalo samostatnost, dokonce navzdory polským požadavkům. Hitler se zjevně snažil nepřibližovat se k sovětským hranicím, proto Velká Británie zmanipulovala Polsko[578]. Začalo to britskými garancemi Polsku. Již 14. 4. 1939 se Velká Británie pokusila získat sovětské garance pro Rumunsko a Polsko (které o ně nemělo zájem). Tím by se SSSR zavázal bojovat na straně Polska – a Velká Británie by SSSR i Německo měla tam, kde je chtěla mít. Sovětské garance žádala ze stejného důvodu i Francie, když již předtím slíbila Německu Ukrajinu. Sovětskou odpověď ve smyslu široké koalice Velká Británie odmítla, že „*si nepřeje svazovat se se SSSR, ale chce dát Německu možnost rozvíjet agresi na východ na účet Ruska*". Francie a Velká Británie hledaly způsob, jak se vykroutit z vlastních slibů[579].

Původně Hitler počítal s polskou spoluprací a neměl nejmenší zájem proti Polsku bojovat. Jediný problém představoval Gdaňsk a spojení s Východním Pruskem. Německo navrhlo celkem slušné řešení. Ovšem zapojila se do toho Velká Británie a Polsko po konzultacích v Londýně striktně německé návrhy odmítlo a podniklo kroky, které Německo považovalo za nepřátelský akt. Teprve teď Německo začalo připravovat plán napadení Polska[580].

Pokud by Británie skutečně na Polsko myslela, měla spoustu možností ho chránit. Ale dopadlo to jinak. Velká Británie v nejlepších tradicích své velmocenské politiky předvedla hru na jednu

574 Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005

575 Мартиросян А. Б.: За кулисами мюнхенского сговора, Вече, Moskva, 2008, ISBN 978-5-9533-3538-6

576 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

577 Taylor A. J. P.: Příčiny druhé světové války; Perfekt, 2005

578 Фурсов А.: Скрытые субъекты Второй мировой войны. Внешняя политика СССР; www.youtube.com/watch?v=VxpBupTCchY

579 Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009

580 Starikov N.: Oklamané Polsko; www.zvedavec.org/komentare/2015/04/6411-oklamane-polsko-iii.htm

branku se záměrným odkrytím té druhé. V červenci proběhly tajné britsko-německé schůzky, na kterých Velká Británie slíbila Německu stažení svých garancí východoevropským zemím, obětování francouzských zájmů, ukončení rozhovorů se SSSR a rozvázání spojeneckých závazků Francie[581]. Vyslanec USA v Paříži W. C. Bullitt psal domů:

„Britští diplomaté provádějí delikátní přípravu zrady Polska a používají prostředky, které tak úspěšně použili v případě Československa.“

Když takto uměle vznikl problém, s přicházející krizí v časové tísni Velká Británie a Francie vyslaly nejpomalejší možnou lodí dva důchodce (admirál Drack a generál Doumenc) v nablýskaných uniformách do Moskvy, aniž by jim daly jakékoliv pravomoci k jednání. Tato dvojice předvedla fantastické divadlo a nakonec zahnala jednání do slepé uličky. Francouzi navíc sami oznámili Roosveltovi, že SSSR navrhoval rozumné řešení, a oni to zazdili.

Velká Británie a Francie takto obětovaly ‚východní valy demokracie‘. Byla to pouze snaha západních mocností obrátit Německo proti SSSR. To, že se přitom Německo rozmáchlo získaným kyjem i proti Francii a Velké Británii, je jen rčením ‚jak se do lesa volá…‘ A Martirosjan píše, že obě mocnosti dopředu věděly, jak to dopadne. Dnešní démonizace smlouvy o neútočení mezi Německem a SSSR je pouze snahou zakrýt vlastní špínu, především mnichovského diktátu. Ostatně Velká Británie je zvyklá takto postupovat a prosazovat své zájmy pomocí cizí krve[582].

Nakonec se ještě zastavme u Němců. Oni totiž po následujících několik let dokázali udržet velkou část obyvatel Evropy v relativní poslušnosti vůči své agresívní politice, což by nebylo možné, kdyby neměli něco přitažlivého. Tím se po velké krizi, evidentně vyvolané velkými bankéři (často židy) stala právě averze vůči židům. Obyvatelé Evropy snadno vztáhli svoji zlobu na poměrně uzavřenou část společnosti a považovali ji za viníka. Protižidovská kampaň byla tím, co dala sílu vést velkou válku. Největší zájem na zničení Sovětského svazu měli velcí bankéři – měli důvod i moc toto kataklyzma rozpoutat. Takže nám vychází, že Rothschildové a jim podobní v zájmu svých tučných kont ze svého vlastního lidu udělali obětní beránky a nechali je povraždit.

Spojenec za všechny peníze

Viníkem války nebyla jen Velká Británie. Německo ústy Hitlera začalo otevřeně mluvit o pomstě za vynucený ostudný mír, vina Německa je nezpochybnitelná. Ostatně Hitler byl jen vhodně vybranou figurou. K Německu se dále připojili další poražení z první světové války, především Rakousko a Maďarsko. Ale nezapomeňme na Polsko.

Vznik Polska

Na území záborů po dělení Polska se za první světové války rozvinulo osvobozenecké hnutí. Do jeho čela se postavil zkušený ruský revolucionář Litevec Josef Pilsudski. Za války přešel k Němcům a s jejich pomocí na území ruského záboru mezitím obsazeného Němci, začal budovat nové Polsko. Když to s Trojspolkem[583] začalo jít z kopce, včas obrátil, a na konci války s podporou Dohody vznikl Polský stát. Pilsudski měl vynikající cit pro situaci, uměl riskovat, dokázal se sou-

581 Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009
18.-21. 7. proběhly rozhovory sira H. Wilsona a R. Hudsona s německým emisarem H. Wohltatem. 29. 7. 1939 proběhl rozhovor R. Buxtona s T. Kordtem. Halifax považoval rozhovory se SSSR za kamufláž.

582 Д. Михеев: Технологии, отработанные веками: секреты глобализации по-англосаксонски, viz www.youtube.com/watch?v=dvFHqvW1lGI

583 Trojspolek – ‚ústřední mocnosti‘ – původně Německo, Rakousko-Uhersko a Itálie

středit na podstatné záležitosti – a měl snahu Polsko, své dítko, maximálně posílit. Tak se mu podařilo získat území na účet všech sousedů. Pilsudski ostatně chtěl Polsko vybudovat jako ústřední mocnost mezi Baltským a Černým mořem. Ale ta mocnost byla všemi svými sousedy nenáviděná. Například: ač sám Litevec, zorganizoval docela špinavou operaci a sebral Litvě její hlavní město. Litva proto velmi dlouho odmítala s Polskem navázat diplomatické vztahy.

Vůči Československu bylo Polsko úspěšné v případě záboru Těšínska. Československu z tradičně českého kraje zůstal jen Český Těšín a Třinec – pověstná ‚těšínská jablíčka'. (Kromě toho si Polsko nárokovalo také Oravu a Spiš.) Prameny naznačují, že nejpodstatnějším důvodem přičlenění malé části Těšínska k Československu nakonec bylo angažmá francouzských majitelů třineckých železáren, kteří se přiklonili k Československu[584]. Ostatně i Peroutka píše, že „*se Polsko po svém znovuzrození začalo ohlížet na všechny strany, kde by ještě mohlo urvat kus území a zvětšit se*". Poláci přeceňovali svoje síly a podceňovali soupeře[585]. Polsko prosazovalo západní hranici (s Německem) podle národnostního principu, zatímco východní hranici v podobě hranice z roku 1772 (takřka po Smolensk a Kyjev) – na účet Ruska. Na severu se obětí stala Litva. Nemalou část svých požadavků Polsko uplatnit dokázalo, čímž dalo základ příští velké válce tím, že si na všech stranách vytvořilo nepřátele, a tak omezilo svoje manévrovací možnosti. Tuto situaci hodnotil Karel Kramář[586]:

„Poláci stali se nejnebezpečnějším elementem pro evropský mír… Poláci měli za svou povinnost dělat politiku útočnou na všechny strany, proti Německu, proti nám i proti Rusku… Ale ovšem Rusko se nikdy nevzdá území, které není polské… Všechny tyto kraje vezme si Rusko zase nazpátek buďto samo, nebo, co by bylo daleko nebezpečnější, s Němci. Co to znamená pro Polsko, je docela jasné, ale co také pro nás a pro Francii, na to nesmíme zapomínat. Proto nesmíme svazovat svou existenci s polskou. Chceme být dobrými sousedy, žít v dobrém přátelství, ale nic více. Svou megalomanii ať si Polsko zaplatí samo!… Nepočítám sice na šlechetnost lidí, ale počítám na jejich zdravý rozum a na to, že si spočítají aktiva a pasiva jistého podniku. Megalomanie, která vedla Poláky, aby zachvátili Volyň, Bílou Rus, Vilno, má pro Poláky tolik pasiv, že aktiva vidí jen ti Poláci, kteří ztratili chladný úsudek následkem svého velikášství a polského nacionálního šovinismu."

Žďárský také upozorňuje na souvislost československo-polské krize a vznik Malé dohody poté, co Maďarsko slovně deklarovalo podporu Polsku a alespoň dočasně získalo Francii na svoji stranu proti Československu.

Polsko-sovětská válka

Zcela svérázným specifikem byla polská šlechta. Zjednodušeně lze říci, že jedním jejím pilířem jsou ty nejhorší tradice ruské šlechty a druhým odpor ke všemu ruskému. Když se pod Pilsudského velením podařilo rozbít Tuchačevského invazní armádu a následně připojit krasnoruské oblasti k Polsku, šlechta na okupovaném území okamžitě začala zabírat půdu a vyhánět z ní rolníky. Sice se Polsko Rižským mírem[587] zavázalo ke slušnému zacházení s místním obyvatelstvem, ale tento závazek nesplnilo. Došlo ke konfiskacím nemovitostí, rozsáhlým masakrům místního obyvatelstva (doloženo i znásilnění čtyřletého děvčátka) a násilnému popolšťování a katolizaci. V zájmu popolšťování byli do kranoruských končin usídlováni důstojníci (šlechta), četníci a státní úředníci,

584 Žďárský M.: Polsko-sovětská válka v československé a české historiografii; diplomová práce, MU Brno

585 Rybas uvádí, že polský generální štáb vydal v roce 1937 direktivu 230/2/37, ve které se stanovuje cíl polské politiky: zničení jakékoliv podoby Ruska.
Viz Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

586 Žďárský M.: Polsko-sovětská válka v československé a české historiografii; diplomová práce, MU Brno

587 Smlouva ukončující Polsko-sovětskou válku z 18. 3. 1921, viz cs.wikipedia.org/wiki/Rižský_mír

kteří měli za úkol udržet domorodce v poslušnosti a ‚překovat' je na Poláky. Část obyvatelstva utekla, mnozí z nich se usadili v německém Slezsku. Nakonec se Polákům podařilo vyvolat ve své kolonii povstání, které museli vojensky potlačovat (této operaci se decentně říká pacifikace[588)]. Proslulí ukrajinští teroristé jsou dílem nenažranosti polské šlechty.

Nelze vynechat zacházení s ruskými zajatci po porážce Tuchačevského invaze do Polska. Zajatí vojáci byli umístěni do zajateckých táborů. Táborům veleli polští důstojníci (zase ta polská šlechta) a zavedli v nich strašný režim. Zjednodušeně lze říci, že zajatci byli rozděleni do několika kategorií a toto zařazení vymezovalo možnosti přežití. Nejlépe na tom byli Poláci, pro ty byl režim celkem snesitelný. Další byli ‚Ukrajinci' a ‚Bělorusové' (tedy ti Krasnorusové, kteří byli ochotni se nechat za Ukrajince a Bělorusy označit), ti měli ještě snesitelný režim. Podstatně hůře na tom byli Rusové a vůbec nejhůře bolševici.

Ostraha táborů sebrala zajatcům oblečení a boty, aby je vyšmelila na místních tržnicích. Správa tábora samozřejmě také dostávala peníze na stravování zajatců. Z toho zajatci neviděli prakticky nic, protože to zase prožrala a prochlastala vznešená šlechta. Když přišla zima, lidé houfně mrzli. Někde se to i provalilo, proto tam Mezinárodní červený kříž dopravil nějaké oblečení, které… se ale zase objevilo nikoliv u zajatců, ale na místních tržnicích. Samozřejmě, že v táborech řádily nemoci. Protože se mi nechce znovu prohrabávat tuto špínu, uvedu jen po paměti hromadné znásilňování ruských zdravotnic a také případ, v němž komusi zašili do břicha kocoura, aby zjistili, kdo umře dřív – kocour, nebo člověk? Zlé na tom bylo především to, že tyto výstřelky, kterým za normálních okolností musí důstojníci bránit, zde právě důstojníci ve velkém organizovali. Proto se nejednalo o zajatecké tábory, ale o tábory koncentrační. Čím se polské koncentrační tábory lišily od německých? Zatímco v německých táborech vládl ‚ordnung' (v překladu pořádek), v polských táborech vládl ‚burdel' (do češtiny netřeba překládat).

Karpus píše, že „*v polském zajetí zemřelo maximálně 16 – 18 tisíc ruských zajatců (kolem 8 tisíc v táboře ve Strzałkowě, kolem 2 tisíc v Tuchole a kolem 6 – 8 tisíc v jiných táborech) během celého tříletého období jejich pobytu v Polsku*"[589]. S ohledem na zprávy o tom, co se v táborech dělo, jsou však tato čísla prostě nepravděpodobná. Prudniková se odkazuje na hlášení operativního oddělení polského Generálního štábu a na jejich základě stanovila počet zajatců na 207 tisíc a počet zemřelých v zajetí na asi 100 tisíc vojáků. Za tábory smrti se považovaly především tábory v Tuchole a v Strzalkově.[590]

I kdyby v ‚Katyni' opravdu vraždilo NKVD, tento zločin byl jen zlomkem toho, co předvedlo Polsko po polsko-sovětské válce v roce 1920. K tomu uveďme sovětské oběti při osvobození Polska za 2. světové války – asi 600 tisíc padlých. Poláci nemají nejmenší právo vznášet vůči Rusku jakékoliv nároky.

Harakiri[591], díl první

Ve vztahu Sovětského svazu k Polsku začneme tímto: Zatímco k Rumunsku SSSR po celé meziválečné období vystupoval s požadavkem vrátit Besarábii, vůči Polsku požadavek vrátit krasnoruské končiny nevznesl[592]. Sovětské vedení vycházelo z názoru, že hrdé Polsko je nejlepší zárukou bezpečnosti na západní hranici SSSR, protože ač sice vůči SSSR nepřátelsky naladěné, přesto skoro stejně nepřátelsky naladěné i vůči Německu. Pilsudského Polsko tak v otevřeném

588 Польский террор в Галиции, viz dictionnaire.sensagent.leparisien.fr/Польский террор в Галиции/ru-ru/,
ru.wikipedia.org/wiki/Пацификация_украинцев_в_Восточной_Малопольше_(1930)

589 Karpus Z.: Zajatecké a internační tábory v Polsku v letech 1919 – 1924;
viz www.valka.cz/clanek_13856.html

590 Прудникова Е. А., Чигирин И.: Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

591 Harakiri: japonská rituální sebevražda.

592 Мухин Ю.: Катынская подлость, viz www.youtube.com/watch?v=oZdUXDQjnWE

prostoru, kterým obvykle probíhala tažení proti Rusku, vytvářelo jakousi zátku. Za této situace krasnoruské kraje posilují Polsko a posilují i tu zátku. Jenže Pilsudski si dovolil v roce 1935 zemřít a moc v Polsku převzala tamní šlechta…

Samotné Polsko se formálně orientovalo na západní mocnosti, ale ve skutečnosti to bylo trochu jinak. Polsko, společně s Československem, si jako bezpečnostní pojistku vybrala Francie, protože za Bismarcka Německo Francii mohutně přerostlo. Po první světové válce proto Francie uvažovala o tom, že společně s Československem a Polskem udrží nad Německem kontrolu, a tak uzavřela s oběma státy spojenecké smlouvy. Koncem 30. let se situace v Evropě začala přiostřovat. Čistě teoreticky Francie s Polskem a Československem měly být schopné tehdy ještě slabé Německo naprosto bez jakýchkoliv problémů ‚udržet na uzdě'. Jenomže Polsko se předvedlo…

Několik dní před tím, než došlo k anšlusu Rakouska (březen 1938), zemřel na hranicích Polska s Litvou polský voják Stanislav Serafin[593]. Muchin tvrdí, že to byla cílená polská provokace – a podivnou časovou souslednost opravdu těžko hodnotit jinak. Vzápětí Polsko začalo harašit zbraněmi a požádalo Francii o pomoc ve válce proti Litvě. A to přesně v době, kdy bylo nutné podpořit Francii a společně zabránit německému anšlusu Rakouska. Polsko svedlo pozornost stranou a vyvázalo Francii na podružný problém. Toto nakonec vyřešil Sovětský svaz, když Polsku oznámil, že pokud dojde k napadení Litvy, půjde jí na pomoc. Z války mezi Polskem a Litvou tedy sešlo, ale Německo mohlo v klidu obsadit Rakousko a Francie tomu zabránit nedokázala. Vojenská síla Německa začala růst. Navíc se do problémů dostalo i Československo, protože při svém poměrně nepříznivém tvaru, mělo najednou Německo ze tří stran. Tehdy Polsko své spojence zradilo poprvé.

O něco později Německo (přesněji bychom měli psát Velká Británie) dalo vzniknout ‚sudetskému problému'. Francie tlačila na Polsko, aby uzavřelo spojeneckou smlouvu s Československem, ale Polsko odmítlo. Polsko oznámilo Francii, že této války proti Německu se nezúčastní, a tím postaví Francii do role agresora. Když Československu slíbil pomoc Sovětský svaz, Polsko dokonce poslalo Československu nótu, v níž pomoc označilo za nepřátelský akt a za důvod vyhlášení války Československu! Jsou názory, že tato nóta přiměla Beneše ustoupit. Polsko vytvořilo zdání, že mnichovský diktát je vítězstvím demokracie a svobody, postavilo Hitlera na stranu ‚dobrých' a legalizovalo německou agresi. Zároveň dostalo od Němců svoje sousto - Těšínsko. Tehdy Polsko své spojence zradilo podruhé.

Není od věci uvést směrnici odeslanou v předvečer uzavření mnichovské dohody polským ministrem J. Beckem vyslanci v Berlíně k rozhovoru s Hitlerem[594]:

1. *Vláda Polské republiky konstatuje, že s ohledem na pozici, kterou zaujala, paralyzovala v nejširším smyslu možnost intervence Sovětů v české otázce…*
2. *Polsko považuje vměšování Sovětů do evropských záležitostí za nepřijatelné…*
3. *V průběhu minulého roku polská vláda čtyřikrát odmítla připojit se k mezinárodnímu vměšování na obranu Československa.*
4. *Bezprostřední polské nároky se omezují oblastí těšínského Slezska.*

Hitler nabídl Polsku účast na válce proti SSSR, ale Poláci, vědomi si rizik války se SSSR, začali spekulovat. Přímou účast na válce Polsko odmítlo, ale mělo představu, že obětuje Rumunsko a německý útok na SSSR umožní přes jeho území. Za tento ‚fígl' chtělo Ukrajinu. Když Velká Bri-

593 Полько-литовский пограничный конфликт 1938 г., www.hrono.ru/sobyt/1938pols.html
en.wikipedia.org/wiki/1938_Polish_ultimatum_to_Lithuania

594 ru.wikipedia.org/wiki/Англо-польский_военный_альянс
Odkaz na: Письмо министра иностранных дел Польши Ю. Бека послу Польши в Германии Ю. Липскому. 19 сентября 1938 г., "Документы и материалы кануна второй мировой войны 1937–1939", т. 1, стр.173–174

tánie poskytla Polsku ‚záruky' a polská šlechta na ně spolehla, přišel Hitlerův příkaz připravit válku s Polskem. Ale Hitlerova direktiva nebyla prostým nařízením připravit válečné operace, nýbrž nechávala otevřené další možnosti řešení. Hitler sázel na další Mnichov – zase v britské režii[595]! V této chvíli se do toho vložil SSSR. Polsko totiž mělo od roku 1921 spojeneckou dohodu s Rumunskem o společné obraně proti SSSR. Sovětský svaz, aby chránil Polsko, jej požádal, aby tuto smlouvu obě země vztáhly i na agresi ze strany Německa. Polsko odmítlo a tím své spojence zradilo potřetí.

Francii se již definitivně rozpadal mechanizmus, který zajišťoval její bezpečnost a E. Daladier[596] v této chvíli úpěnlivě žádal Polsko, aby svolilo se vznikem bezpečnostního mechanizmu za účasti SSSR. Polsko se zatím po řadě podrazů bez rozmyslu spolehlo na pomoc, která ani nemohla přijít. Přeceňovalo vlastní síly a zbytečně vyprovokovalo Hitlera k válce. Lpělo na německém Gdaňsku a odmítalo německé požadavky na dopravní spojení s Východním Pruskem (Německo žádalo o povolení postavit přes polské území do Gdaňska a Východního Pruska železnici a dálnici a změnit statut tehdy prakticky německého města Danzig-Gdaňsk.)[597]. Přitom v té době Polsko již mělo svůj vlastní přístav – Gdyni[598] (Gdaňsk-Danzig nebyl po 1. světové válce přičleněn Německu proto, že Polsko bylo bez vlastního přístavu). Na druhou stranu mělo Polsko (nazvěme to) ‚štěstí', protože jinak by do války vstoupilo jako spojenec Německa a nejspíše skončilo poražené. Odmítnutím sovětských záruk Polsko své spojence zradilo počtvrté.

Z tajemství sovětských archívů, díl první

Je všeobecně známo, že korunním důkazem Stalinovy a Berijovy viny ve věci ‚Katyně' je tzv. ‚Paket č. 1'. Protože právě začínáme probírat tyto záležitosti, musíme si tento pojem vysvětlit. V Sovětském svazu byly zavedeny čtyři stupně utajení[599]:

- pro služební potřebu (для служебного пользования)
- tajné (секретно),
- přísně tajné (совершенно секретно) a
- přísně tajné zvláštní důležitosti (совершенно секретно особой важности)

Kromě výše uvedených ve stranickém aparátu KSSS měly existovat ještě dva další stupně utajení:

- zvláštní složka (особая папка) a
- uzavřený paket (закрытый пакет)

Zvláštních složek se v dobách SSSR mělo sejít snad okolo půl druha tisíce a uzavřených paketů několik desítek. To byly ty nejtajnější dokumenty, jaké v Sovětském svazu existovaly. Mezi ‚uzavřené pakety' prý patřil také tajný protokol k německo-sovětské smlouvě (Paket č. 34). Prudniková uvádí, že podle samotného Gorbačova existoval i uzavřený paket týkající se osudu zajatých Poláků. Ten obsahoval originál zprávy Burděnkovy subkomise (součást komise vedené Švernikem, která sbírala doklady o německých válečných zločinech) a jakýsi několikasetstránkový seznam osob. Zapečetěná obálka byla tlustá asi 2 centimetry.

Ve vztahu ke zveřejněnému paketu týkajícího se osudu polských zajatců je vážnou otázkou, proč je označován jako ‚Paket č. 1'. Tento paket nemohl být ani první v pořadí, ani nejdůležitější. Zde se již objevují manipulace. Další se týkají obsahu. Gorbačov v roce 1987 povolil otevřít

595 Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009
596 Eduard Daladier byl s přestávkami v letech 1934-1940 předsedou vlády Francie.
597 en.wikipedia.org/wiki/Polish_Corridor
598 Taylor A. J. P.: Příčiny druhé světové války; Perfekt, 2005
599 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

uzavřený paket o Katyni, kdy se z Burděnkovy zprávy udělala kopie. Potom (zase podle slov Gorbačova) se v archívu v dubnu 1989 objevily dva pakety, a ten druhý se stal ‚prvním', když obsahoval ‚zprávy' Beriji a Šeljepina… a Gorbačovovi to zřejmě nevadilo! A nakonec (jako pára nad hrncem) zmizel původní paket – a zůstal ten s číslem 1.

Smlouvy a protokoly

Protože se Polsko rozhodlo neúčastnit se přímo války proti SSSR, měl Sovětský svaz obzvláštní zájem na jeho zachování. Jenomže Polsko odmítlo nabídku pomoci ze strany SSSR v době, kdy Velká Británie z něj přímo vytvořila novou německou oběť. Tak se otevírala společná hranice Německa a Sovětského svazu s cílem dotlačit SSSR do války proti celé Evropě. Japonsko, německý spojenec v Paktu proti Kominterně[600], bylo v té době v již otevřené válce se SSSR (boje u řeky Chalkyn v Mongolsku). Válka na dvě fronty byla velmi nebezpečná. Sovětský svaz proto v tuto chvíli provedl to, co již dlouho předtím předpokládalo britské ministerstvo obrany[601] a uzavřel dohodu s Německem. Tím v prvé řadě odvrátil bezprostřední nebezpečí války s Německem. Zároveň Německo zkompromitoval Japonsku. Po sovětsko-mongolském vítězství u řeky Chalkyn Japonsko přistoupilo na mír a po celou dobu války Německa a SSSR zůstalo neutrální. Smlouva s Německem také zabránila připojení západních mocností k Německu, protože se s její pomocí Hitler pokusil vyhnout zjevné britské manipulaci, a obsazením Francie si zajistil týl. Existuje i druhý výklad: ‚leví nacisté'[602] a především německý vyslanec v SSSR F. V. von Schulenburg se obávali důsledků agresívní politiky a vynaložili maximální úsilí pro uzavření dohody, která snad mohla vrátit kroky Německa do rozumných mezí[603].

Celá tato intrika zcela změnila situaci a okamžitě vylepšila postavení SSSR. Za postupující izolace ze strany Polska a Velké Británie (která slovy samotného Churchilla pouze zatahovala SSSR do jednání s cílem odvrátit sovětská jednání s Německem) SSSR uzavřel s Německem několik smluv[604]. Pro Německo se asi jednalo především o snahu vyvléci se z nepříznivých vyhlídek a otevřít nová řešení. SSSR uzavření smlouvy o neútočení, o kterou mělo zájem Německo, podmínil uzavřením obchodní smlouvy[605], podepsané 19. 8. 1939. Na jejím základě SSSR dodával Německu obilí a průmyslové suroviny a z Německa kupoval obráběcí stroje a zbraně[606]. Zároveň Německo poskytlo Sovětskému svazu úvěr. Hitler ve snaze dosáhnout svých cílů významně pomohl vyzbrojit svého příštího soupeře. Úvěr SSSR zřejmě přímo nepotřeboval (vyžádal si ho v souvislosti s německým nákupem obilí), ale byl další malou garancí zachování míru.

Velká Británie udržovala rozhovory se SSSR s cílem vytvořit patovou situaci a nechat německo-polskou válku přerůst ve válku německo-sovětskou. Zatím pilně jednala s Německem, ten-

600 Německo-Japonský pakt o obraně před komunizmem z 25.11.1936, v roce 1937 se přidala Itálie a v roce 1941 další. V tajném dodatku byl závazek neuzavřít se SSSR žádnou smlouvu odporující tomuto paktu. Viz cs.wikipedia.org/wiki/Pakt_proti_Kominterně

601 Martirosjan uvádí zprávy Generálního štábu a Ministerstva obrany Velké Británie, viz Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009

602 Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

603 Fleischhauer I.: Der Pakt. Hitler, Stalin und die Initiative der deutschen Diplomatie 1938-1939. - Berlin: Ullstein, 1990, ruský překlad Пакт. Гитлер, Сталин и инициатива германской дипломатии 1938-1939. - M.: Прогресс, 1991,
viz royallib.com/book/flyayshhauer_ingeborg/
pakt_gitler_stalin_i_initsiativa_germanskoy_diplomatii_1938_1939.html

604 ru.wikipedia.org/wiki/Советско-германские_соглашения_(1939)

605 ru.wikipedia.org/wiki/Германо-советское_торговое_соглашение_(1939)

606 Na základě této smlouvy se Sovětskému svazu podařilo v Německu nakoupil vzorky nejmodernějších zbraní a tím si vytvořil obraz o jejich síle a dal inspiraci vlastním konstruktérům. Kromě dalšího SSSR zakoupil rozestavěný těžký křižník Lützow, v SSSR přejmenovaný na Petropavlovsk, který sice dostavěn nikdy nebyl, ale jeho děla sehrála velkou roli při obraně Leningradu.

tokrát s předsedou vlády H. Göringem. Byla to zase jen léčka. Velká Británie a Francie plánovaly po rozbití SSSR otevřít druhou frontu na západě Německa (poblíž klíčového Porúří) a odtud vypustit invazní vojska do východní Evropy. Po porážce SSSR Německem tak Velká Británie chtěla porazit Německo. Jenže vzpomínky na 1. světovou válku[607] oživil malý čínský mnichov[608] a Hitler se rozhodl porušit Pakt proti Kominterně[609]. Britsko-japonská smlouva zřejmě upozornila Německo, že hraje s kartami rozdanými ve falešném Londýně a stala se jedním ze silných impulsů k uzavření dohody o neútočení se SSSR s cílem vymanit se ze sevření britského diktátu.

Hitler se pokusil zaangažovat SSSR na svou stranu, ale nesprávně odhadl pozice dalších hráčů (především těch, kteří ovládali jeho samotného) a zůstal v zajetí své vlastní ideologie a návyků.

Po uzavření obchodní smlouvy následovala 23. 8. 1939 smlouva o neútočení[610]. Součástí smlouvy se uvádí tajný protokol. Tato smlouva podstatným způsobem narušila britské plány, přitom ji nelze vůbec považovat za ‚hřebík do rakve' světového míru a Polska zvláště. Hitlerovo opovrhování smluvními závazky, jak ho to naučila Velká Británie, ho ve vztahu k Japonsku a SSSR přišlo později draho.

Nakonec po zhroucení Polska byla mezi Německem a SSSR uzavřena Smlouva o přátelství a hranici[611]. Její součástí měly být důvěrný pozdější dodatek a dva tajné protokoly.

Legendou je tajný protokol k smlouvě o neútočení. Uveďme jeho obsah[612]:

Při podpisu smlouvy o neútočení mezi Německem a Svazem Sovětských Socialistických Republik níže podepsaní zplnomocněnci obou stran posoudili v přísně tajném pořádku otázku rozhraničení sfér společných zájmů ve Východní Evropě s tímto výsledkem:

1. *V případě územně-politických změn v oblastech pobaltských států (Finsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva), je severní hranice Litvy současně hranicí sfér zájmů Německa a SSSR. Zároveň obě strany uznávají zájmy Litvy ve vztahu k Vilenské oblasti.*
2. *V případě územně-politických změn na území spadajícího pod pravomoc Polského státu, hranice sfér zájmů Německa a SSSR bude procházet přibližně po linii řek Narev, Visla a San.*
3. *Otázka, je-li v zájmech obou stran zachovat nezávislý Polský stát a jaké budou jeho hranice, může být definitivně vyřešena jenom v průběhu dalšího politického vývoje.*
4. *V každém případě budou obě vlády tuto otázku řešit přátelsky a společně.*
5. *Co se týká jihovýchodu Evropy, sovětská strana zdůrazňuje zájem SSSR na Besarábii. Německá strana deklaruje nezájem o tyto oblasti.*
6. *Tento protokol budou obě strany udržovat v přísném utajení.*

Uvedený protokol definuje linii, jejíž překročení by Sovětský svaz považoval za vyhlášení války. Tato linie s původními starými opevněními byla dřívější hranicí mezi německým a ruským záborem a dělila Polsko napůl. SSSR tak dal Polsku možnost válku s Německem (sice v poloviční velikosti), ale přežít. Protože by takové Polsko zůstávalo ve válečném stavu s Německem, zůstaly by v platnosti i závazky Velké Británie a Francie vůči němu a SSSR by byl chráněn před přímým

607 Starikov N.: Epizoda 4. Kdo zažehl první světovou válku? (1), viz www.zvedavec.org/komentare2015/06/6490-epizoda-4-kdo-zazehl-prvni-svetovou-valku.htm

608 Pakt Craigie-Arita, viz ru.wikipedia.org/wiki/Англо-японское_соглашение_(1939)

609 Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009

610 ru.wikipedia.org/wiki/Договор_о_ненападении_между_Германией_и_Советским_Союзом

611 ru.wikipedia.org/wiki/Германо-Советский_договор_о_дружбе_и_границе

612 ru.wikisource.org/wiki/Секретный_дополнительный_протокол_к_Договору_о_ненападении_между_Германией_и_СССР
Мухин Ю.: Катынский детектив, Moskva, Светотон, 1995

střetem s Německem. Sovětský svaz ve svém vlastním zájmu nemohl mít zájem na zničení Polska, a i tento protokol to potvrzuje.

Tajný protokol musíme okomentovat podrobněji. Je zde totiž vážný problém s důvěryhodností. Tento protokol musel být zhotoven ve dvou vyhotoveních. Jedno dostalo Německo, ale to prý shořelo při bombardování Berlína v březnu 1944[613]. Prý v archívu zůstala jeho mikrofiše. Na existenci tohoto protokolu postavili svoji obhajobu obžalovaní v Norimberku. Sovětská strana až do Gorbačova odmítala jeho existenci. Ovšem A. N. Jakovlev tajný protokol (německou mikrofiši) ‚nastudoval' a na základě jeho rozboru jej odsoudil Nejvyšší sovět SSSR v roce 1989. Potom D. Volkogonov v roce 1992 ‚objevil' ‚protokol' v archívu ÚV KSSS jako ‚Paket č. 34' (odtud pochází uvedený text). Obě jména jsou ve vztahu k sovětským dějinám zárukou nedůvěryhodnosti.

Podivností je i to, že ‚uzavřených paketů' mělo být v archívu ÚV KSSS několik desítek, ale známé jsou pouze dva: ‚Paket č. 1' o Katyni a ‚Paket č. 34' s tímto tajným protokolem. Žádné další jsem nenašel. Zcela jistě podobnou povahu, jako tajný protokol ke Smlouvě o neútočení by musely mít i tajné protokoly ke Smlouvě o přátelství a hranicích. Potom by byly buď v jednom ‚paketu', nebo v nějakém ‚Paketu č. 35' poblíž toho předchozího a společný objev obou (musely být v jedné skříni). Kdepak. Každý ze sovětských ‚originálů' byl ‚nalezen' zcela samostatně a v různé době!

Přitom Stalin věděl, že smlouva je pro Hitlera jen cárem papíru, ostatně přímo podpisem této smlouvy Hitler porušil svoje předchozí závazky. Potom je otázkou, proč by se vůbec snažil něco podobného s Hitlerem sepsat? Stalinovi bylo jasné, že tato smlouva má platnost pouze do té doby, než bude poražena Francie. Tím si totiž Německo rozváže ruce na západě, když i Velká Británie se bude snažit ze svých závazků vymanévrovat. Do pádu Francie bude platit smlouva psaná i smlouva ústní, potom už žádná. Stalin s Molotovem neměli nejmenší důvod takovýto tajný protokol podepisovat! Ostatně Molotov to až do své smrti striktně odmítal. Kromě toho uvedené hranice byly příliš obecné. Německo je překročilo a SSSR nereagoval.

Podrobným studiem těchto tajných protokolů se zabýval V. A. Sidak. Podle něj nenesou tyto ‚tajné protokoly' informace o svém vzniku, právní síle, nejsou uvedeny jejich počty, jsou nesprávně založeny v archívech (týká se i Německa!), jedná se o nepřípustné nečíslované kopie a ani stránky nejsou číslované (stránku s podpisy lze přiložit k libovolnému textu). Německý vybombardovaný ‚originál' byl sepsán na stroji vyrobeném v roce 1943 pro Hitlera, tedy v době, kdy již byl právně nezajímavý. Není uveden ve ztracených dokumentech, ani se nepostrádají další dokumenty archívního svazku. Ruský text obsahuje jazykové (typické pro neruského autora), písařské i stylistické chyby, neodpovídající tomuto typu dokumentu. Navíc uvedené rozhraničení sfér vlivu mělo problém s názvem řeky Narev, který se ‚řešil' pozdějším dodatkem, podepsaném v Moskvě Molotovem a Ribbentropem. (Ribbentrop se do Moskvy vrátil?) Navíc protokol byl vlastně vzápětí narušen oběma stranami bez reakce té druhé, ačkoliv na jiné události druhá strana reagovala. Atd atd… Závěr je jednoznačný – jde o podvrh.[614]. Sidak také uvádí zjištění sovětské rozvědky o snaze západních mocností a NATO vyrobit kompromitující materiály ve vztahu k sovětsko-německým smlouvám. První pokus svést na SSSR snahu rozbít Polsko provedla britská rozvědka již v roce 1935, tedy dlouho do polské krize[615]. Podobný názor na tajné protokoly má i publicista F. I. Čujev, politolog a historik V. A. Nikonov[616], vnuk Molotova a S. G. Kara-Murza[617].

---

613 ru.wikipedia.org/wiki/
Секретный_дополнительный_протокол_к_Договору_о_ненападении_между_Германией_и_СССР

614 Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009,
Кунгуров А.: Секретные протоколы, или Кто подделал пакт Молотова-Риббентропа, www.telenir.net/istorija/sekretnye_protokoly_ili_kto_poddelal_pakt_molotova_ribbentropa/p3.php

615 Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009

616 www.posprikaz.ru/2014/08/sekretnye-protokoly-kotoryx-na-samom-dele-ne-bylo/

617 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I, том II); Алгоритм, 2001

Jenomže tyto protokoly dobře vyjadřují postoje a zájmy obou stran. Výšeuvedený protokol na jedné straně dává Německu možnost vyřešit svoje problémy s Gdaňskem a kraji osídlenými Němci a na druhé straně (za předchozího okázalého nezájmu Polska o sebe samotné a odmítnutí sovětských garancí) Sovětskému svazu garantuje zachování Polska, jako nárazníkového státu mezi Německem a SSSR. Tím brání Sovětský svaz před přímým napadením Německem. Nejspíše se jedná o ústní dohodu, kterou pouze Ribbentrop písemně zpracoval ve své zprávě pro německou vládu. Později, aby rozklížili řady spojenců, Němci vyrobili mikrofiši a na jejím základě potom Goebbelsovi pohrobci v SSSR i ‚sovětské originály'. Podobně to zřejmě platí i pro ‚tajné protokoly' k Smlouvě o přátelství a hranici, když nová hranice mezi Německem a SSSR byla vedena po víceméně etnické hranici – Curzonově linii[618].

Harakiri, díl druhý

Události se však vyvinuly jinak a nelze to připsat ani Stalinovi, ani Hitlerovi a překvapena byla i Francie…

Nejprve ‚chrabré' Polsko uzavřelo ‚dohodu o napadení' s Velkou Británií[619]. Je třeba mít velkou fantazii na to, aby se tato dohoda dala považovat za prostředek odvrácení bezprostředně hrozící německé agrese. Ve skutečnosti byla dělením sfér vlivu. Součástí byl tajný protokol, který odevzdával Polsku Litvu a Danzig-Gdaňsk a Velká Británie se zavázala Polsku v souvislosti s jejich dobytím poskytnout vojenskou pomoc. Na druhé straně však nezaručovala Polsku ani územní celistvost, ani poskytnutí pomoci v případě jeho napadení[620]! Polsko se výslovně zřeklo svého spojence Rumunska v případě, že jej napadne Německo přes území Maďarska. Poláci si mysleli, že tímto chytře otevřeli Němcům tažení na SSSR, ale nevěděli, že je Britové na tajných britsko-německých rozhovorech Němcům darovali.

Britové podrazili Polsko i tlakem na odložení mobilizace. Polská mobilizace měla jednu zvláštnost, související s anexí krasnoruských zemí: v této polské kolonii také probíhala mobilizace, ale zdejší domorodci byli prakticky výhradně pouze řadovými vojáky, kteří jenom doplňovali oddíly sestavované v etnickém Polsku. Proto zkompletování jednotek trvalo déle.

Na druhé straně Stalin chtěl, aby se Polsko mohlo plně soustředit na válku s Německem, a proto v této době dal armádě příkaz vzdálit se od hranic s Polskem. Německý protest potom Sovětský svaz ignoroval. 1. 9. 1939 sovětský vyslanec v Polsku položil na ministerstvu zahraničí dotaz, čím může SSSR Polsku pomoci. Odpověď zněla, že mají 3,5 miliónu vojáků (!) a že tuto provokaci již zastavili… Ve skutečnosti Polsko mobilizovalo asi 1,5 miliónu vojáků, ale akceschopné vojenské oddíly tvořily z tohoto počtu pouze zhruba polovinu.

Poláci se rychle zorientovali, uvědomili si sílu německého útoku a polské šlechtě (důstojníci a generálové) došlo, že z nějakého drancování dobytých území (jako v Krasnorusku) nic nebude. A přes předcházející halasná prohlášení o válčení okamžitě ztratili zájem a nastala hromadná dezerce – velitelů. Dezerce navíc proběhla (jak jedovatě poznamenává Muchin) v přísném služebním pořádku. Jako první utekl polský prezident, potom vláda, tu následoval vrchní velitel[621], za ním

618 Když polská intervenční vojska v roce 1920 napadla RSFSR, obrátila se sovětská vláda k nedávno zřízené Společnosti národů s žádostí o pomoc. Za účelem stanovení hranic byla sestavena komise, v jejímž čele stanul britský ministr zahraničí George Curzon. Komise stanovila demarkační linii, známou dnes jako Curzonova linie.

619 www.fronta.cz/dokument/smlouva-o-vzajemne-pomoci-mezi-velkou-britanii-a-polskem
Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009

620 Halifax se vyjádřil, že obsazení Danzigu Německem nepovažuje za důvod vyhlášení války.
viz Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Moskva, 2009

621 Muchin s gustem popisuje útěk maršála Rydz-Smiglyho: Již 7. 9. 1939 utekl s radiostanicí a stíhacím plukem chránícím Varšavu do Brestu, jenomže zapomněl vzít šifrovací klíče. Zatímco pro klíče vyrazila spojka, Němci v Brestu vybombardovali radiostanici. Tak Generální štáb informoval svého vrchního velitele prostřednictvím motospojky… Již 10. 9. zmizel i z Brestu, aby 16. 9. dosáhl rumunských hranic.

mazal do Rumunska Generální štáb a potom důstojníci. Poddůstojníci a vojáci zatím statečně bojovali. Již 5. 9. 1939 přišel bojujícím vojskům rozkaz vrchního velitele fakticky k útěku do Rumunska a Maďarska. Tento rozkaz byl nesmyslný, protože se jednalo o útěk podél postupujících Němců, bylo to krytí útěku šlechty. Ti, kterým se nepodařilo utéci, se rychle vzdávali Němcům.

Míra zrady polské šlechty vyplývá z válečných ztrát. Polská armáda ztratila v této válce 66 tisíc vojáků, což je méně, než 10% stavu bojových oddílů. Například Rudá armáda dotáhla válku do vítězného konce při ztrátách přes 200% výchozího stavu vojsk! Ještě výmluvnější jsou ztráty důstojníků. Podle Muchina je na začátku války podíl důstojníků na padlých neúměrně vysoký, protože právě oni musí vojáky svým osobním příkladem naučit statečnosti v boji[622]. Tak ve Wehrmachtu, při vynikající přípravě vojsk, na 100 německých vojáků a poddůstojníků padlých v bojích s Polskem bylo 8 důstojníků. Francie během následujícího roku na 100 vojáků a poddůstojníků ztratila dokonce 43 důstojníků[623]. Při podobných relacích na 100 polských vojáků a poddůstojníků padli pouze 3 polští důstojníci[624]! Ostatní prostě utekli. A tak do Velké Británie po pádu Francie přišlo asi 20 tisíc polských vojáků, přibližně jedna divize. Tabulkový stav německé divize představoval 1 generála, 5 plukovníků a 620 důstojníků. Zatím se ve Velké Británii sešlo 37 polských generálů, 105 plukovníků a 6 tisíc důstojníků[625]…

Dezercí vznikl problém Rumunsku. To sice bylo spojencem Polska, ale pouze pro případ války se Sovětským svazem. Pro případ války s Německem bylo neutrální, a proto bylo povinné Poláky internovat. To také znamenalo se o ně starat a živit je. Jenomže šlo o spousty lidí. Proto Rumunsko internovalo pouze polskou vládu a vysoké vojenské činitele, ale v případě ostatních zavřelo oči a dělalo, že je nevidí. Rumunsko si nemohlo dovolit vydat polskou vládu Německu na jednání o kapitulaci, protože by to byl nepřátelský akt vůči Velké Británii a Francii. Nemohlo si ani dovolit vydat vládu do Francie, protože by to byl nepřátelský akt vůči Německu. Podstatné se pro další vývoj stalo to, že oficiální představitelé Polska svobodu v Rumunsku neměli a nikdo jiný neměl oprávnění jménem Polska vystupovat. Takové právo neměla ani loutková Sikorského vláda, ustavená ve Francii.

S Německem bojovali nejen polští vojáci a poddůstojníci. Sovětsko-německá smlouva o neútočení změnila situaci a Velká Británie a Francie vyhlásily 3. 9. Německu válku. Přes britskou snahu nevysilovat Německo francouzská armáda 5. 9. zaútočila a provedla na málo kryté linii průlom do hloubi Německa. Ale 10. 9. francouzský představitel při polském Generálním štábu poslal domů zprávu, že v polském velení vládne naprostý chaos a že se polský odpor se rozpadl. V té době Německo již přesouvalo svoje jednotky na západ a francouzská armáda svoje operace (tímto ztratily smysl) zastavila a čekala na pomoc Velké Británie. Ta ovšem mezitím ‚zjistila‘, že pozemním vojskem prakticky nedisponuje. Francie zůstala proti dobře zorientovanému, mocnému a secvičenému sousedovi sama. Navíc demoralizovaná neúspěchem svých bezpečnostních mechanizmů. Polsko tak zradilo své spojence popáté.

Stejně tak byl překvapen i Hitler, který ještě 7. 9. 1939 projednával podmínky polské kapitulace a požadavky na územní ústupky Polska. Hitler měl původně představu, že Polsko řádně kapituluje a Německo si přitom obsadí Němci osídlené končiny. Ten zbytek se měl stát loutkovým státem a podobně i ‚Ukrajina‘. Polská vláda svým útěkem zlikvidovala Polsko, zatímco Hitler ho chtěl zachovat.

---

622 Podobně viz Rokossovskij K. K.: Povinnosť vojaka, Nakladatelství Obzor, Bratislava, 1974

623 Připomínám tímto krásnou scénu známého francouzského filmu ‚Kam se poděla sedmá rota?‘, kde statečný plukovník za německé dělostřelby v poklidu popíjí pivo, zatímco vojáci okolo něj se rozutíkali. Na pozadí Muchinových informací se mi tato scéna jeví v úplně jiném světle.

624 Celkové ztráty Polska činily 66 tisíc vojáků, důstojníků mezi nimi bylo podle Muchina pod 2000.

625 Мухин Ю.: Катынский детектив, Moskva, Светотон, 1995

Překvapena byla i sovětská vláda. Předvídat, že se Polsko zhroutí, soustředila by se od začátku na Krasnorusy a Curzonovu linii. Takto zareagovala až když jí došly důsledky útěku polské vlády a teprve 11. 9. 1939 vyhlásila mobilizaci. Ač nekompletní, dostala vojska 17. 9. za úkol obsadit krasnoruské končiny. Německo jako kompenzaci za východní Polsko, které mu SSSR přenechal, předalo do sovětské sféry vlivu Litvu[626].

Jenomže Polsko bylo proti SSSR chráněno lépe než proti Německu. Pokud by sovětská vojska jen tak překročila svoje západní hranice, Sovětskému svazu by vyhlásily válku Rumunsko, Francie a Velká Británie. Přesně to, o co se snažila Velká Británie.

Za této situace se Sovětskému svazu podařil geniální tah. Na vstup sovětských vojsk je třeba získat souhlas zákonné polské vlády. Ta by ho samozřejmě nikdy nedala. Ale v souvislosti s jejím útěkem do Rumunska vznikla možnost předat polské vládě nótu s textem, že SSSR přebírá ochranu krasnoruského obyvatelstva před německou agresí ve chvíli, kdy polská vláda sice formálně bude ještě v Polsku a tedy ve výkonu funkce, ale ve skutečnosti již bude internovaná v Rumunsku a neschopná jakkoliv odpovědět[627]. A mlčení přece odjakživa znamená souhlas.

Jakmile sovětská rozvědka zjistila, že polská vláda překročila hranice Rumunska a byla internovaná, vytáhli v noci na 17. 9. 1939 z postele polského vyslance a pozvali ho na lidový komisariát zahraničních věcí. Tam mu náměstek lidového komisaře Poťomkin přečetl nótu. Vyslanec ji odmítl, ale písemný text nóty byl mezitím řádným protokolem předán zaměstnancům polského vyslanectví. Podle textu nóty v té době polská vláda již v Polsku nebyla. To okamžitě vyvolalo rozhořčenou reakci vyslance, že prý polská vláda v Polsku je. Jenomže přesně tím vznešená polská šlechta skočila na nastavené hrábě: Pokud vláda v Polsku byla, měla na tuto nótu oficiálně zareagovat. A to se nestalo. (Formálně byl polský ministr zahraničí Beck internován 19. 9. poté, co odmítl požadavek Rumunska vzdát se funkce, ale i tak byl v rukou rumunských úřadů a nemohl vykonávat svoji funkci.)

Následkem toho nikdo, ani Francie a Velká Británie, ale ani Rumunsko neměly v ruce vůbec nic, co by je opravňovalo zahájit proti SSSR válku. Dokonce ani Společnost národů neosočila SSSR z agrese. Krasnorusko bylo za dané situace z nouze ctí, ale alespoň něco. Potom už jen připomeňme, že Německo proti této nótě, vedené vůči Německu ne zrovna v přátelském duchu uzavřených vzájemných smluv, podalo protest, který sovětská strana skromně ignorovala…

Jak byla sovětská vojska v Krasnorusku přivítána? Někde se Polská armáda ve svých nejlepších tradicích rozutíkala, jinde zahájila proti DRRA válečné operace. A pořád se ve své kolonii chovala tak, jak byla zvyklá. Nedaleko Grodna přicházející sovětské oddíly zjistily 20. 9. právě probíhající trestnou výpravu vznešených Poláků proti domorodcům. Sovětské oddíly zarazily vraždění (za oběť jí padlo 17 domorodců z toho 2 nedospělí chlapci) a následně musely chránit zajaté Poláky před hněvem místního obyvatelstva[628]. Potom se zapotili sovětští propagandisté. Jejich prvořadým úkolem bylo maximálně tlumit protipolské nálady a zabránit pogromům. Byli v tom poměrně úspěšní, protože až do německé okupace byl celkem klid. Německá správa znamenala změnu. Němci začali povzbuzovat Krasnorusy k vyřizování účtů, protože jim to odlehčovalo v jejich ‚těžkém díle' prosazování árijské rasy. Krasnorusy používali v akcích proti Polákům a Poláky v akcích proti Krasnorusům. Úspěchem této politiky byl i volyňský pogrom.

Obyvatelstvo sovětské vojáky přivítalo s nadšením a poskytlo jim maximální pomoc. Sovětská vláda toto využila a 30. 9. 1939 předložila obyvatelstvu krasnoruských krajů návrh na připojení k SSSR. (Nabídka se netýkala Vilenského kraje a Vilna, které SSSR postoupil Litvě.) Podmínkou bylo přistoupení na sovětské zřízení, znárodnění bank a velkých podniků a předání půdy rolnickým výborům. 22. 10. se uskutečnily volby do Národního shromáždění, které mělo o celé zá-

626 ru.wikipedia.org/wiki/Германо-Советский_договор_о_дружбе_и_границе

627 Мухин Ю.: Катынский детектив, Moskva, Светотон, 1995

628 Бышков А. А.: Сталин. Ледяной трон, Moskva, ОЛМА, 2005

ležitosti rozhodnout. Volební účast činila 94,8%. Již 27. 10. se Národní shromáždění sešlo, aby 90,8% poslanců souhlasilo se sovětskými podmínkami a požádalo Sovětský svaz o přijetí. O tom (budeme se tomu podivovat?) se samozřejmě v našem dějepise neučí…

Vzápětí o sobě dala vědět samozvaná Sikorského vláda, rozzlobená drzostí SSSR svolat národní shromáždění a předat Litvě Vilno a vyhlásila Sovětskému svazu válku. Na území Krasnorusska začaly pronikat oddíly Armii Krajovej a začaly terorizovat obyvatelstvo. Sikorského silácké gesto mělo nepříjemný důsledek.

Když Sovětská vojska začala obsazovat Krasnorusko, zajímala početné oddíly polské armády. Zpočátku je pouze rozpouštěla a nijak se jejich osudem nezabývala. Proti tomu podalo protest Německo a žádalo, aby SSSR v souladu s válečným právem tyto jednotky internoval. Proto byl urychleně jakýsi armádní důstojník, major Sopruněnko, jmenován náčelníkem Správy ve věcech válečných zajatců a internovaných (dále jen UPVI)[629] a ten se s tím měl nějak vypořádal. Nezbylo mu, než začít zabavovat kláštery, rekreační střediska a neobývané domy a vojáky tam umístit. Za internační tábory bylo přitom možno považovat pouze kuchyně, kde se v určený čas tito lidé skutečně jakžtakž soustřeďovali.

Vedle samotných vojáků do sovětského zajetí zřejmě padlo i mnoho jejich rodinných příslušníků a další lidé, především polští úřední činitelé, kteří bydleli v Krasnorusku. Samostatnou skupinu představovali židé; pouze části z nich již došlo, že u Němců porozumění hledat nemohou. V sovětském zajetí tak skončilo 130 242 lidí[630]. Tato čísla vycházejí z hlášení náčelníka UPVI Sopruněnka.

Další polské osudy

Stalin byl jednáním Polska velmi zklamán. Přesto později na Teheránské konferenci řekl, že pro bezpečnost SSSR je Polsko klíčové. Možná i proto podpořil návrh na zřízení Československo-polské konfederace. Proti se však postavil Ludvík Svoboda, velitel v té době jediného vojenského tělesa, které prolomilo sovětskou izolaci a ve válce vystoupilo po boku SSSR. Tato miniaturní jednotka se připojila k bojující Rudé armádě, a dokonce se dožadovala zařazení do první linie. Postojem Svobody myšlenka na spojení Československa a Polska padla.

Ludvík Svoboda byl po ‚Mnichově' ostře protipolský. Před několika lety mi říkal generál-poručík Ing. Jaroslav Gottwald (v inkriminovanou dobu ve vysoké funkci v Západním vojenském okruhu ČSLA), že právě vážný protipolský záchvat starého nebojácného vojáka stál za rozhodnutím velmi rychle zbavit Ludvíka Svobodu prezidentské funkce, protože z toho Československu hrozily vážné mezinárodní komplikace. (Ve stavu snad stařecké demence měl Svoboda sepsat vyhlášení války Polsku! – Jaké měl motivy a jaké měl cíle? Nevylučuji, že Ludvík Svoboda uvažoval pragmaticky a možná chtěl získat Kladsko, které Československo nezískalo ani po první a snad vinou Beneše ani po druhé světové válce. Přitom jde o strategicky významné území vylepšující možnosti obrany státu.)

S polskými oddíly v řadách spojenců byly problémy. Tito vojáci svůj nezájem o osud Polska předvedli již během války s Německem a ani potom to nebylo lepší.

Teprve když Německo napadlo SSSR a spojencem SSSR se prohlásila Velká Británie, uzavřel Sikorski se SSSR mír. Zároveň byla uzavřena dohoda na zformování polského vojska pod velením generála Anderse; vojska se připravovala u Buzuluku.

V SSSR byla sice vyhlášena amnestie, ale s propouštěním to tak jednoduché nebylo. Rozkazy postupovaly jen pomalu, k Polákům nebylo moc důvěry. Ostatně generál Anders bránil zařazení svých oddílů do bojů. Již 14. listopadu 1941 na jednom setkání polského vyslance se Stalinem,

629 УПВИ, viz ru.wikipedia.org/wiki/Сопруненко,_Пётр_Карпович

630 Прудникова Е. А., Чигирин И.: Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

kdy vyslanec Kot trval na propouštění polských vojáků a zvyšování stavu Andersovy armády, Stalin řekl, že Čechoslováci sestavili prapor a žádají o zařazení na frontu, zatímco Anders se svoji podstatně větší jednotkou na frontu odejít nechce. Omezení ze strany SSSR byla velmi rozumná, ti polští vojáci stáli SSSR spoustu peněz, které se daly utratit podstatně lépe.

Zároveň s Poláky byli v Sovětském svazu internování příslušníci československého legionu, který se pod velením podplukovníka Svobody s rozkladem polské moci rychle odebral do sovětského zajetí. Československí vojáci polským důstojníkům nedůvěřovali a otevřeně říkali, že namísto polské armády, která prý stejně na straně SSSR bojovat nebude, by Sovětský svaz měl podpořit vojsko československé.

S propuštěním polských důstojníků se výrazně změnilo jejich chování. Ihned nasadili svoje epolety a stejně rychle si opatřili důstojnické sluhy. Problém byl v tom, že tím to i končilo. Jejich zájem jít osvobozovat svoji vlast zůstával pod bodem mrazu.

Poláci nakonec odmítli posílit obranu Stalingradu a vyžádali si přesun celé armády do Íránu. Lze předpokládat, že Stalinovi tím spadl kámen ze srdce. Polská emigrantská vláda se věnovala zajímavému vojenskému plánování – bude bránit Polsko před Rudou armádou. Další osudy této ‚chrabré' armády popisuje Muchinova kniha Katyňskij detektiv (Катынский детектив). Doporučuji k přečtení.

Mimoto zde je vážné podezření na spolupráci polské emigrantské vlády s Německem. Jde o dvě věci. Tou první je postoj Sikorského vlády k německé propagandistické kampani okolo ‚Katyně' a ta druhá souvisí s překvapivým německým obsazením Norska těsně před tím, než to samé chtěla provést Velká Británie. Sikorského vláda o britských plánech věděla, protože se tohoto tažení měly zúčastnit i polské oddíly. Nelze vyloučit, že Němci se o připravované operaci, která by jim značně omezila přísun velmi důležité železné rudy, dověděli právě odtud.

Přesto všechno Poláci pořád a dokola viní Sovětský svaz a Rusy především. A tak se jen okrajově podívejme na další předsudek: SSSR prý odmítl pomoc varšavskému povstání. Jak Axell, tak i Overy[631] upozorňují, že účinná pomoc prostě nejenže nebyla možná, ale dokonce toto povstání bylo s Churchillovým vědomím zorganizováno tak, aby pomoc přijít nemohla! Existuje memorandum britského Generálního štábu W. Churchillovi, v němž se píše, že (volně cituji) „*ve věci varšavského povstání Vás žádáme, abyste polský odboj upozornil na to, že o pomoci a koordinaci operací se musí dohodnout se SSSR, neboť Velká Británie pomoci nemůže a podle našeho názoru za daných okolností ani SSSR*". Ale i za těchto okolností SSSR pomoc v mezích možností poskytl. Poláci s vyslanými jednotkami nespolupracovali a vlastně se postarali o jejich zničení a o zavraždění emisarů[632]!

Stalin ovšem s Polskem počítal a potřeboval, aby se polské jednotky zúčastnily osvobození Polska, protože jedině tak lze budovat rozumný vztah obyvatelstva k vlastní zemi. Schopného velitele našel v plukovníku Berlingovi, ale po dosavadních zkušenostech sáhl při formování jeho vojsk ke zvláštním opatřením. Ze sovětských jednotek stáhl všechny vojáky, jejichž příjmení vypadala jako polská, a převedl je k Berlingovi. Díky tomu byla jeho armáda způsobilá boje, ale za cenu, že přibližně polovinu jejích vojskových ztrát stejně tvořili sovětští vojáci. V sovětské armádě koloval vtip:

Polský kněz vede před bitvou bohoslužbu a nakonec dává políbit vojákům kříž. Jeden voják mu pošeptá: „Já ten kříž nemůžu políbit, jsem komsomolec." Kněz mu šeptem odpoví: „Jen ho polib, já jsem bolševik."

631 Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005
Overy R.: Rusové ve válce; Dobrovský-BETA, 2004

632 Žďárský M.: Polsko-sovětská válka v československé a české historiografii; diplomová práce, MU Brno
Rokossovskij K. K.: Povinnosť vojaka, Nakladatelství Obzor, Bratislava, 1974

Na závěr ještě jedna perlička. Němečtí generálové nechtěli jít do války proti Polsku. Hitler musel provést zvláštní opatření, a aby zabránil převratu, k velitelům vojsk postavil politické komisaře[633]. Co vlastně všichni mají s rudými komisaři?

Mezihra

Po vzorně provedeném polském harakiri zbývalo Sovětskému svazu do války s Německem ještě 20 měsíců. Byla to doba intenzívních příprav na válku. Sovětskému svazu se podařilo vynutit na Německu plnění obchodní smlouvy, na jejímž základě získal vzorky nejmodernějších zbraní a přesné obráběcí stroje. Dohoda o neútočení a související ústní dohoda potom Sovětskému svazu za daných okolností v maximální míře řešily bezpečnost Leningradu a prohlubovaly sovětský týl. Navíc získané krasnoruské území bylo velmi vhodné pro obranu – lesy a močály protkané sítí řek se slabou infrastrukturou. Besarábie zase přibližovala SSSR k rumunským ropným polím. Ty byly životně důležité pro německou válečnou mašinérii. Sovětský svaz možnosti tajného protokolu velmi rychle využil; bylo jasné, že mnoho času nezbývá.

I obsazení Pobaltí proběhlo docela klidně, DRRA byla většinou obyvatelstva vítána. Litva, Lotyšsko a Estonsko přitom představovaly pás území snadno a výhodně využitelný Německem k invazi do SSSR[634], a proto měla sovětská vláda na příznivém přijetí obzvláštní zájem.

Již v září 1939 nabídl SSSR dohodu o vzájemné pomoci, a tu všechny tři země později podepsaly. Na jejím základě získal Sovětský svaz právo rozmístit v Pobaltí svoje vojska. Pro zajímavost: Estonsko nechalo smlouvu zaregistrovat u Společnosti národů, podobně později i Lotyšsko. Samozřejmě, že se aktivizovaly místní protisovětské síly, pokoušely se ‚vzájemné pomoci' zbavit a snažily se získat pomoc z Německa.

Mezitím se tužili i místní komunisté, kteří nakonec ovládli Sejmy Litvy a Lotyšska a Státní dumu Estonska a odhlasovali přičlenění k SSSR. Vyslanci Litvy, Lotyšska a Estonska v Německu se ve jménu protisovětských sil ještě obrátili na Ribbentropa, ale ten, maje na paměti dohodu se SSSR je přátelsky poslal do háje, když jim 24. 7. 1940 oznámil, že může přijmout toliko nóty, které podávají ve jménu svých vlád.

I Finsko v meziválečném období vedlo vůči SSSR dosti nechutnou politiku. (Nebylo samo, ale to není omluva.) Šlo o to, že z jeho území bylo možno ostřelovat Leningrad. Přitom možnosti Sovětského svazu zabránit Finsku takovému napadení byly silně omezené finskými opevněními. Leningrad byl velkým průmyslovým střediskem, v němž byla ještě tehdy soustředěna asi třetina vojenského průmyslu SSSR. Mimoto panovala obava z toho, že pokud by došlo k obsazení této druhé metropole, otevřelo by to v SSSR občanskou válku[635].

Řada zemí by Finsko ve válce se SSSR ráda viděla a všemožně k tomu Finsko pošťuchovala. Němci stavěli ve Finsku velká letiště a německý náčelník generálního štábu se tam byl také podívat – dosti těžko na místní pamětihodnosti. Podkuřovali i Britové. S narůstající protisovětskou rétorikou pochopitelně rostly obavy SSSR.

Sovětský svaz nabídl výměnu území, ale myslím, že návrh atraktivní nebyl. Finsko by na to nepřistoupilo, i kdyby bylo se SSSR v přátelštějších vztazích. Situace nebyla příjemná a Vorošilov Stalinovi tvrdil, že válka bude trvat jen pár dnů. Proto Stalin nechal připravit vojenskou operaci.

---

633 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

634 Viz Tuchačevského výpověď v knize Бышков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

635 Zápis z porady velení DRRA ze 17. 4. 1941, viz rkka.ru/docs/zimn/z7.htm

Přípravy se ujal náčelník generálního štábu Šapošnikov. Vzal v úvahu finská opevnění, ale nevzal v úvahu slib Vorošilova. Ten přesvědčil Stalina, že Finy umlátí čepicemi. Stalin proto Šapošnikovův plán odmítl a nechal velitele Leningradského frontu Mereckova připravit ‚vylehčený' plán.

Vše začalo finskou dělostřeleckou provokací. Sedm granátů dopadlo mezi sovětské vojáky, čtyři z nich zemřeli. Nemůžeme to vyloučit, ale jako záminka se to hodilo. Ostatně pro příklad nemuseli chodit daleko, toto byla již třetí taková šikovná událost. Sovětská nóta žádala Finsko, aby demilitarizovalo pás široký 20-25 km, Finové to samozřejmě odmítli. A začala válka. Slovy A. Buškova: Mereckov se svými muži namířili na Finy čepice a 30. 11. 1939 vyrazili do útoku proti opevněným liniím…

Po dvou týdnech sovětská vojska vykrvácela a musela se doplňovat. A totéž se opakovalo v únoru 1940. Naštěstí Německo dodrželo svůj slib a ponechalo Finsko svému osudu. Nakonec bylo cíle dosaženo. Ale toto tažení je blamáží, pod kterou se podepsal i Stalin. Hlavním výsledkem války bylo zjištění, že DRRA má stále zastaralou výzbroj, je špatně vycvičena a především má neschopné velitele. To se týkalo i lidového komisaře obrany maršála Vorošilova. Nahradil ho maršál Timošenko. Ten se měl ve zbývajícím čase pokusit napravit, co ještě šlo.

V létě 1940 zatlačil SSSR na Rumunsko. Německo nemělo námitek a doporučilo Rumunsku, aby ustoupilo. Byla uzavřena dohoda a vojska Jižního frontu pod velením generála Žukova (ozdobeného cizím peřím během nedávné operace u řeky Chalchyn) postupovala vpřed. Ale Žukov získal dojem, že Rumuni (navzdory smlouvě) vyvážejí vybavení, které podle smlouvy mělo připadnout SSSR. Aby zablokoval železniční dopravu, provedl výsadek na řece Prud. Vyvolal tím zmatek odcházejících Rumunů a protestní nótu. Tato operace ovšem Stalina potěšila. Získal dojem, že konečně se v osobě G. K. Žukova zrodil dobrý vojevůdce.

Masakr v Kozích Horách

Kolem dalšího osudu zajatých polských vojáků vznikla legenda, která tvoří jeden ze základů protisovětské hysterie. Tento případ je na samostatnou a hodně tlustou knihu, proto budu velmi stručný a budu se omezovat jen na nejpodstatnější záležitosti. Pro potřeby podrobnějšího studia může čtenář samozřejmě použít literaturu uvedenou v poznámkách pod čarou[636].

Je známý jako ‚Katyňský masakr', ale proběhl v prostoru chutoru (osady) Kozí Hory. Před rokem 1989 se bez důkazů u nás tvrdilo, že Katyňský masakr provedli Němci. Po roce 1989 se zase rozšířilo přesně opačné tvrzení, že *„to byl další typický zločin zlého Stalina a jeho katů"*.

Všeobecně známé události

V zajetí zůstali vojáci a úředníci, které se nepovedlo propustit, nebo vyměnit s Němci. Jejich postavení zhoršil Sikorski. On sice neměl oprávnění jménem Polska vystupovat, ale při internované oficiální polské vládě si toto právo uzurpoval. Následkem jeho kroků se internovaní polští vojáci stali válečnými zajatci. Vzhledem k tomu, že v té době válka neprobíhala a v Evropě vznikla určitá patová situace, nebylo jasné, jak dlouho tento stav potrvá.

Na jaře 1940 rodiny ztratily se zajatými vojáky kontakt, od zajatců přestaly chodit dopisy. Objevilo podezření, že zajatci byli popraveni. Na tom později Goebbelsova kumpanie postavila svoje tvrzení. Potom nastalo mezidobí bez jakýchkoliv zpráv.

636 Jen trojice Muchinových knih Катынский детектив, Антироссийская подлость, Главная антироссийская подлость a kniha Prudnikové a Čigirina Ложь, ставшая историей mají dohromady okolo 2000 normostran textu.

18. února 1943 polské hroby ‚objevila' německá tajná vojenská policie a začaly výkopy. 13. dubna téhož roku Němci vyhlásili, že našli u Smolenska hroby popravených Poláků. Prý jich je asi 10 tisíc. Sovětská vláda, neznaje skutečný stav věcí, oznámila, že v oblasti probíhaly archeologické vykopávky. Tím nahrála na smeč Goebbelsovi. Potom již přiznala nasazení důstojníků na opravách silnic (opět k radosti Goebbelse). Němci sestavili mezinárodní komisi, jejímiž členy jmenovali 13 významných patologů z okupované Evropy, vedenou vratislavským patologem dr. Gerhartem Buhtzem. Tato komise 29. a 30. 4. 1943 provedla šetření a její členové pak (na cestě zpět na jakémsi letišti a v nepřítomnosti novinářů) podepsali předložený protokol. Podle něj se masakr udál na jaře 1940 a viníkem tedy byl SSSR[637].

Goebbels okolo této záležitosti rozpoutal velkou protižidovskou kampaň – v Katyni prý vraždili sovětští židé. Naneštěstí se k tomu velmi rychle připojil Sikorski a již 16. 4. 1943, bez jakýchkoliv důkazů, prohlásil za viníka SSSR. Sikorski toto prohlášení udělal navzdory Churchillově žádosti zdržet se v tomto směru jakéhokoliv vyjádření a nepodporovat tak Němce.

Po osvobození Smolenska sestavil SSSR vlastní komisi, vedenou akademikem Burděnkem. Komise zjistila, že spousta těl byla prohledána a měla rozpárané kapsy. Byla však nalezena i neprohledaná těla, a u těch byly objeveny dokumenty, datované do listopadu 1940 až června 1941! Výslechy místních obyvatel ukazovaly na masívní popravy v prostoru Smolenska na podzim roku 1941[638], vykonané snad jakýmsi stavebním oddílem č. 537. Podle personálu rekreačního střediska NKVD v Kozích Horách popravy prováděl asi 30-ti členný oddíl Einsatzgruppen pod velením jakéhosi (snad) podplukovníka (oberst-lieutenant) Arene, či Arnee.

Další pokračování proběhlo u Norimberského procesu. Bylo již po válce a cesty bývalých spojenců se rychle rozcházely. Projevilo se to právě při projednávání masakru v Kozích Horách. Soud připustil požadavek obhájců, aby SSSR prokázal německou vinu na tomto masakru. Přitom odmítl vyšetřovat jako obviněného pravděpodobného velitele poprav, tehdy již plukovníka Fridricha Ahrense. Byl vyslýchán pouze jako svědek, protože byl velitelem spojového pluku č. 537 umístěného v Katyni. Ve své výpovědi odmítl, že by věděl o nějakém stavebním oddíle č. 537, a tím to pro soud skončilo. Za kuriózní lze považovat i to, že soud přijal i další Ahrensovo tvrzení. Ahrens vypověděl, že o hrobech do jara 1943 nevěděl, ačkoliv bydlel v bývalém rekreačním středisku NKVD vzdáleném jen několik set metrů odtud. V nich bylo pohřbeno snad okolo 37 tisíc lidí. Tyto hroby musely strašlivě páchnout. Soud jeho výpovědí skončil a dále se touto záležitostí nezabýval. Sovětský výklad událostí byl zpochybněn.

Potom se již rozhořela studená válka a Západ se snažil rozvinout zpochybnění vzniklá u Norimberského soudu. V letech 1951-52 se tímto případem zabýval vyšetřovací výbor Kongresu USA. Při té příležitosti generálmajor Bissell prohlásil, že dřívější postoj USA (o vině Německa) vycházel z nutnosti udržet se SSSR dobré vztahy s ohledem na válku s Japonskem. Obvinění sovětské strany se setkalo s pozitivním přijetím polské emigrace a inteligence, silně protisovětsky zaujaté. Vidina možných sovětských kompenzací tuto náladu dále podněcovala.

Rozhodující se stala sovětská perestrojka. Po chruščovovské likvidaci sovětského zřízení přišla brežněvovská éra ‚stagnace', a ta se jen snažila znovu natřít fasádu, ale již rozpadajícího se díla. Samotné rozkladné procesy uvnitř společnosti postupovaly dále.

Po smrti Brežněva nastal volný pád. Náhle se vojenské oddělení Generální prokuratury SSSR začalo zabývat katyňským masakrem. Vyšetřování vyústilo ve veřejná prohlášení prokurátorů

637 Hájek F.: Katyňské důkazy viz katynbooks.ru/hajek/Hajek_rus_cz.html

638 Бурденко Н. Н.: Сообщение Специальной Комиссии по установлению и расследованию обстоятельств расстрела немецко-фашистскими захватчиками в Катынском лесу военнопленных польских офицеров.
Viz ru.wikisource.org/wiki/Сообщение_Специальной_Комиссии_(Бурденко)

o vině SSSR na tomto masakru. Nakonec snad měl vzít vinu za Katyň na SSSR i Gorbačov. Píši ‚snad', protože podle Soukupa jeho prohlášení vůbec jednoznačné nebylo[639]. Vzhledem k tomu, že přesný text jeho řeči nemohu nikde najít, považuji toto za pravděpodobné.

Goebbelsovským pohrobkům se podařilo společnosti vštípit názor, že vina je na straně SSSR. Nemálo se na tom podíleli Goebbelsovi kumpáni z řad sovětské ‚elity', mimo jiné vojenští prokurátoři. (Lze uvést tato jména[640]: plk. Tretěckij, pplk. Jablokov, mjr. Šalamajev, pplk. V. Graněnov a dozorový prokurátor plk. N. L. Anisimov. A ačkoliv na Internetu lze nalézt spoustu informací o mnoha i poměrně nevýznamných lidech, kupodivu právě o těchto postavách, jejichž konání má ohromné dopady nejen na ruskou společnost, vyhledávače google i yandex nenacházejí vůbec nic!) Velmi důležitou roli zde hraje i Gorbačovova pravá ruka Alexandr Nikolajevič Jakovlev.

Dnes panuje goebbelsovci prosazený názor, že v Kozích Horách bylo popraveno asi 4 až 5 tisíc polských důstojníků, další do celkového počtu okolo 15 tisíc byli popraveni ve věznicích v Charkově a v Kalininu. Aby to nebylo málo, nejméně 7 tisíc zajatců mělo být popraveno ještě jinde.

A nakonec se objevily zprávy o jakýchsi dokumentech, které mají jasně dokazovat sovětskou vinu na masakru. Ty se ‚zhmotnily' na podzim roku 1992 a světlo světa zřel korunní důkaz sovětských zločinů v Katyni – ‚Paket č. 1'. Je to několik dokumentů, mezi nimiž klíčovým je zpráva Beriji Politbyru, v níž žádá pro zajaté Poláky trest smrti.

Poláci v rukou ‚barbarských' bolševiků

Již jsem zmínil, že bylo internováno 130 242 lidí. O ty se bylo potřeba postarat. I proto byla snaha se internovaných zbavit co nejrychleji. V prvé řadě po začlenění krasnoruských krajů do SSSR byli z táborů uvolněni všichni vojáci a řada poddůstojníků z těchto končin, dohromady 42 400 lidí. Další byli ti, kteří požádali[641] o předání německé straně – to byli především obyvatelé západních německy mluvících krajů, těch bylo 42 492. Byli zde i židé. Přestože již bylo po ‚křišťálové noci'[642] a židé poměrně masívně prchali před Němci do SSSR, tak některé skupiny odešly pod německou správu. Opačně přicházeli především obyvatelé krasnoruských krajů, kteří byli ihned propouštěni domů. Celá tato operace trvala asi dva měsíce, tedy asi do konce listopadu 1939. Dalších zhruba 25 000 lidí bylo převedeno pod lidové komisariáty dopravy a hutnictví železa.

Zbytek představoval problém. Byli to důstojníci (ti byli internováni ve Starobělsku u Luganska), příslušníci polských elit – úředníci, četníci a pracovníci vězeňské správy (internovaní v areálu bývalého kláštera v Ostaškovu v Kalininské oblasti) a agilní mladí poddůstojníci (internovaní v Kozelsku u Kalugy[643]). Potíž s těmito lidmi spočívala v tom, že jejich jádro tvořili lidé, kteří po roce 1920 ‚kolonizovali' krasnoruské kraje anebo byli naladěni k sovětskému zřízení a Rusům krajně nepřátelsky. Kromě dalšího část z nich se účastnila pogromů v Krasnorusku a byli mezi nimi i lidé zodpovědní za smrt mnoha válečných zajatců z řad Tuchačevského armády. Proto se stali předmětem pečlivého prošetřování a nemálo jich bylo předvoláno před vojenský soud. Dodnes nejsou čísla souzených a popravených zveřejněna, Prudniková a Muchin píší o asi 1000 po-

---

639 Soukup: Quo vadis, Putine?, Riopress, 2003, ISBN 80-86221-73-3

640 Яжборовская И., Яблоков А., Парсаданова В.: Катынский синдром в советско-польских и российско-польских отношениях, viz www.katyn-books.ru/library/katinskiy-sindrom12.html

641 Ve většině případů si Německo a SSSR vyměňovaly zajatce na základě přímého souhlasu, nebo žádosti příslušné osoby. Prudniková ovšem upozorňuje, že to neplatilo úplně vždy, někdy se předání provádělo pouze na základě žádosti druhé strany.

642 Křišťálová noc – organizovaný protižidovský pogrom z 9. na 10. listopadu 1938, kterým začaly v Německu a v okupovaných částech Československa masívní protižidovské pogromy.
Viz cs.wikipedia.org/wiki/Křišťálová_noc

643 Zde uvádím trojici nejvýznamnějších internačních táborů. Kromě nich byly i další, především je nutno jmenovat tábor v Grjazovcích, kde se soustřeďovali lidé, kteří byli odesíláni do Německa. Andersova armáda se zase soustřeďovala v Buzuluku. Kromě toho původně existovala celá řada dalších míst, kde byli Poláci internováni, ale s postupným snižováním stavu se ostatní tábory rychle vyklízely.

pravených, Šved[644] uvádí 3200 popravených za válečné a další zločiny. Zůstalo asi 8 500 vojáků a 6 500 nevojáků.

Tito lidé byli prakticky nepoužitelní. Nebylo možné je zařadit do polské armády, protože bylo nebezpečí, že obrátí svoje zbraně proti SSSR – a mnoho z nich to otevřeně prohlašovalo. Nebylo možné je ani demobilizovat a propustit domů (měli bydliště v krasnoruských krajích), protože by představovali podhoubí pro Armiju Krajovu, která ihned po připojení krasnoruských končin k SSSR začala terorizovat obyvatelstvo. (Ostatně řada těchto lidí byla internována právě z tohoto důvodu.) Nebyl ani důvod je jen tak zbůhdarma krmit a čekat, že snad někdy na stará kolena dostanou rozum. Že by sami byli v zajetí ochotni pracovat? To přece bylo pod úroveň těchto společenských ‚elit'. A tak jelikož internační tábory prakticky hlídané nebyly, internovaní se potulovali po širém okolí a po místních tržištích se pilně věnovali spekulaci[645].

K pokusu sestavit ze zajatců polské vojsko došlo již začátkem roku 1940 (z důvodu utajení) na Dálném východě. K velkému překvapení sovětských představitelů, většina zajatců, především důstojníci, o účast v těchto jednotkách neprojevila nejmenší zájem. K tomu zde byl problém s tím, že Sikorski vyhlásil Sovětskému svazu válku, a ačkoliv by je SSSR rád viděl účastnit se osvobozeneckého boje, tito lidé museli zůstat v zajetí nyní již jako váleční zajatci. Přitom nebylo vůbec jasné, jak dlouho to bude trvat. Jak jsem již uvedl, elity (důstojníci a inteligence) odmítly pracovat (poddůstojníci a vojíni si takovouto svévoli nedovolili, ale ani ti se v práci zrovna ‚nepřetrhli'). Zatím zajatci ruské a německé národnosti s prací problém neměli. Něco takového iniciativní a činorodí lidé a vlastenci typu Beriji nemohli pochopit.

Nejspíše Berija proto vymyslel způsob, jak zajaté Poláky ‚vyléčit': změní jejich postavení z válečných zajatců na postavení trestanců odsouzených k výkonu trestu v nápravně-výchovných táborech. S tou příčinou potrestání to sice bylo jako s proviněním Ježíše Krista, ale takovýto postup do jisté míry řešil podstatné problémy. Když se jim nechce bojovat za svoji vlast, budou se válečného úsilí účastnit svojí prací. Navíc se tím vymezila i doba, po kterou zůstanou zatčenými.

Berija byl k něčemu takovému dostatečně vybaven. Jako lidový komisař vnitra měl za účelem řešení zvláštních případů tzv. Zvláštní poradní sbor NKVD SSSR (viz Slovníček). Jeho postavení vyplývalo z usnesení Politbyra[646]:

Usnesení Politbyra Ústředního výboru VKS(b) o stanovách Zvláštního poradního sboru 8. 4. 1937

1. *Poskytnout NKVD právo trestat osoby, uznané za společensky nebezpečné, vyhnanstvím na dobu až 5 let pod přísným dohledem v oblastech, jejichž seznam vede NKVD, trestat tyto osoby zákazem pobytu v hlavních městech, velkých městech a průmyslových střediscích Svazu sovětských socialistických republik až na 5 let, trestat je až 5 lety pobytu v nápravně-výchovných táborech a izolačních zařízeních při táborech a také vyhostit společensky nebezpečné zahraniční občany ze SSSR.*
2. *Poskytnout NKVD právo potrestat vězněním na 5 až 8 let osoby podezřelé ze špionáže, sabotáže, podvracení a terorismu.*
3. *Za účelem výkonu bodů 1 a 2 se při NKVD zřizuje Zvláštním poradní sbor ve složení:*
   a) Náměstků NKVD,
   b) Zplnomocněnce NKVD pro RSFSR,

644 Швед В.: Катынь-2010. Новая страница или…?, viz katyn.ru/index.php?go=Pages&in=view&id=947

645 Мухин Ю.: Катынский детектив, Moskva, Светотон, 1995

646 Мозохин О.: Право на репрессии: Внесудебные полномочия органов государственной безопасности (1918-1953), Кучково поле, 2006, viz www.e-reading.club/chapter.php/1010006/5/Mozohin_-_Pravo_na_repressii.html

c) Náčelníka Hlavní správy Dělnicko-rolnické milice,
d) Lidového komisaře republiky, na jejímž území případ vznikl.

4. *Zasedání Zvláštního poradního sboru zasedání se povinně účastní Prokurátor Svazu SSR, nebo jeho zástupce, který v případě nesouhlasu s rozhodnutím Zvláštního poradního sboru, nebo s předáním případu Zvláštnímu poradnímu sboru má právo podat protest k prezídiu ÚVV Svazu SSR.*
   V těchto případech se rozhodnutí Zvláštního poradního sboru pozastavuje až do té doby, než o tom rozhodne prezídium ÚVV.
5. *Rozhodnutí Zvláštního poradního sboru o vyhnanství, nebo uvěznění v pracovním táboře, či vězení musí být v každém jednotlivém případě doplněno uvedením důvodů tohoto trestu, místem pobytu vyhnance a dobou trestu.*

Zvláštní poradní sbor vynášel tresty pouze na základě písemné dokumentace bez přítomnosti obviněného. Rozhodnutí obsahovalo druh trestu (v těchto případech nápravně-pracovní tábor), délku trestu a místo jeho výkonu. Následně byl odsouzený převelen do daného tábora, seznámen s trestem a současně na vedení NKVD byla odeslána zpráva o vykonání usnesení.

Součástí trestu byla ztráta práva korespondence. Podle Muchina by se tím vyzradila skutečnost, že již nejsou válečnými zajatci, což bylo v rozporu s válečnými zvyklostmi. Podle Prudnikové[647] se tím odstraňovala jedna z příčin odporu ke vstupu do armády. Pokud by vstoupili do vojska bojujícího proti Němcům, pak jejich dopisy by to vyzradily – a Němci by se jejich rodinám mohli mstít. Zákaz korespondence představoval jednoduchý způsob, jak oddělit polské vojsko a jeho vojáky od jejich rodin na okupovaném území, a tím trochu chránit rodinné příslušníky před nacistickým terorem. V každém případě tato skutečnost se stala základem tvrzení, že SSSR je povraždil. Zde sovětští představitelé (zřejmě především Berija a Merkulov) nedomysleli důsledky svých kroků.

Odsouzení byli převeleni z internačních táborů pod správou UPVI do pracovních táborů zvláštního určení spravovaných místními orgány NKVD. Byly tři, všechny západně od Smolenska: jeden na silnici do Minska, druhý na silnici do Vitebska a třetí v Krasněnském okrese. Podle náčelníka Tábora zvláštního určení č. 1 V. N. Větošnikova v nich bylo celkem asi 7,5-8 tisíc trestanců[648]. Získali tímto možnost s lopatami a krumpáči při opravách silnic v klidu přemýšlet o svém podílu na slávě své vlasti. Převod trestanců pod pravomoc NKVD byl doprovázen stručnými zprávami, které Goebbelsova kumpanie vydává za informace o počtech popravených[649].

Proč nemohli být postříleni na základě rozhodnutí nějaké trojky? Prostě proto, že po 17. 11. 1938 soudní trojky již neexistovaly a nebylo možno je sestavit[650]. A postříleni jen tak bez trojek? Nezávisle na tom, jestli Stalin a Berija byli ‚zlí' anebo ne, nelegálně je nebylo možno postřílet proto, že by si případní kati byli velmi dobře vědomi, že po takové popravě budou příště na řadě sami. Buď by na jejich účet samotný diktátor mohl uklidnit zcela nepochybně následně vzedmutou opozici, nebo by této fakticky kompromitace využili kolegové samotných katů. Nařízení třeba i samotného Stalina by pořád bylo v dané záležitosti neoprávněné. Pokud by se vůdcové SSSR (nebo jakéhokoliv jiného státu) k něčemu takovému snížili, velmi rychle by proti sobě sjednotili opozici. Ta by je svrhla. Nejistota vykonavatelů moci by vyvolala jejich neovladatelnost a vedla by k likvidaci společenské organizace, tedy v tomto případě samotné sovětské moci. Je to nesmysl. Zde, kromě řádného soudu, žádnou jinou možnost nechat někoho popravit, nemáme.

---

647 Прудникова Е. А., Чигирин И.: Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

648 Прудникова Е. А., Чигирин И.: Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

649 Údajně ‚исполнено' (splněno) = popraveno.

650 Молотов В.М., Сталин И.В.: Об арестах, прокурорском надзоре и ведении следствия: Постановление Совета Народных Комиссаров СССР и Центрального Комитета ВКП(б), 17 ноября 1938 года; viz Сталин И.В.: Сочинения. – Т. 14., издательство "Писатель", 1997, str. 283–289.
viz též grachev62.narod.ru/stalin/t14/t14_56.htm

Dále víme, že v září 1940 vydal Sopruněnko Starobělskému táboru příkaz skartovat dokumentaci, jednalo se celkem o 4031 případů. To se netýkalo operativní dokumentace, zahrnující samotné spisy, podle kterých byli souzeni. Zachování spisů by v případě jejich poprav nemělo smysl. Tímto krokem byl zřejmě ukončen převod zajatců z UPVI pod místní správy NKVD. Operativní dokumentace byla předána táborům, kde tito, nyní již trestanci, pobývali.

Muchin píše, že Stalin o celé této operaci nejspíše nevěděl, a dokládá to rozhovory Stalina se Sikorskim a vyslancem Kotem z podzimu 1941. Stalinovy odpovědi byly jen střelbou naslepo. Stalin se na jakákoliv jednání vždy bezchybně připravoval, a proto také dosahoval tak dobrých výsledků. V tomto případě (po dotazu Sikorského) pouze vznesl dotaz sovětskému aparátu – tehdejšímu náčelníkovi UPVI Sopruněnkovi. Ten teprve 3. 12. 1941 podepsal zprávu o tom, že 15 131 Poláků bylo předáno místním správám NKVD. Jenomže v té době byla přímo ohrožena Moskva, oblast Smolenska byla okupovaná a žádné další informace neexistovaly. Než si Stalin ujasnil, že proběhl převod ze stavu válečných zajatců do stavu trestanců následkem rozhodnutí Zvláštního poradního sboru NKVD, uplynulo dost času.

Berija prostě tuto operaci provedl o své vůli a na základě svých pravomocí. Jediný problém se týkal změny stavu válečných zajatců na trestance, to ženevské konvence neumožňují. SSSR v té době nebyl jejich signatářem a Berija se jimi proto nemusel řídit. Bez ohledu na to, že Stalin pracoval na podpisu těchto smluv a SSSR k nim, ale až 1. 7. 1941 přistoupil.

U ženevských konvencí ještě chvilku zůstaneme. Sovětská vláda k nim měla výhrady a pro zacházení s válečnými zajatci měla vlastní zákon. Ve skutečnosti se příliš od mezinárodních ženevských konvencí neodlišoval. Na jedné straně pouze odrážel cosi, co lze snad nazvat ‚třídní' specifika, na druhé straně (na rozdíl od ženevských konvencí) sovětský zákon byl podstatně jednodušší a pro řadové vojáky, kteří se jím měli řídit, srozumitelnější. Ona ‚třídní' specifika spočívala pouze v tom, že vojáci neměli právo nosit hodnostní označení, medaile a řády a důstojníci neměli žádné výsady především právo odmítnout v zajetí pracovat.

A kolik Poláků v sovětském zajetí a vězení zemřelo? Podle Prudnikové[651] jich bylo celkem 389.

Výkladový slovník

Dosud nám tady hodně nahlas mluvili Goebbelsovi nohsledi. Ještě předtím, než se pustíme do rozboru dalších událostí, bude dobré si ujasnit několik termínů:

Panská rasa a podlidé – panskou rasou samozřejmě Němci mysleli sebe, tedy Germány (‚Árijce' – což byla vymyšlenost německé inteligence), podlidmi byli ti ostatní. Ale nejvýznamnějšími podlidmi byli Slované, protože obývali kraje, které Němci chtěli kolonizovat. Šlo především o Českou kotlinu a Novorusko. Tato území bylo nutno před kolonizací ‚vyčistit'. Protože se jednalo o ‚neplnocenné' lidi, nebylo potřeba k nim mít žádné ohledy.

Sonderkomando – oddíly tvořené zajatci, nebo vězni, které Němci používali na ‚špinavou práci'. Základním sanitárním opatřením po vykonaném díle byla poprava celého oddílu. Proto je Němci s oblibou používali pro provádění utajených prací.

Einsatzgruppen – německé uzavírací (lépe kolonizační) jednotky. Byly tvořeny příslušníky SS. Za vojskem podle předem připravených pravidel a seznamů vyhledávaly určité osoby a skupiny obyvatel a prováděly jejich ‚likvidaci'. Byly to malé oddíly, zaměřené na hromadné popravy. Po vykonání zadaného ‚úkolu' se přesouvaly dále a nijak je nezajímal další vývoj. Výkon poprav proto běžně prováděly v blízkosti svého pobytu a nijak svoji činnost neskrývaly. Tyto jednotky jsou zodpovědné za většinu německých válečných zločinů (koncentrační tábory s válkou přímo nesouvisejí). Tyto jednotky byly činné již během okupace Československa[652].

651 Прудникова Е. А., Чигирин И.: Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

652 Spíše, než českou wikipédii doporučuji wikipédii ruskou, kde se lze dovědět daleko více podrobností,

Tannenberk – operace Einsatzgruppen, jejímž cílem byla likvidace polského národního vědomí. Podle nacistických (liberálních) představ nositelem tohoto vědomí je inteligence, a proto po její likvidaci přestanou Poláci existovat jako národ[653]. Operace představovala seznam asi 60 tisíc polských občanů určených k likvidaci. Seznam zahrnoval příslušníky inteligence, důstojníky, lékaře, učitele a státní úředníky.

Operation 1005 – v roce 1942 začali Němci tušit, že by válka nemusela dopadnout podle jejich představ. Proto provedli zastírací operaci tohoto označení. Měla za úkol znemožnit stanovit počty zemřelých v koncentračních táborech a zakrýt oběti řádění oddílů Einsatzgruppen a pokud možno je přičíst na vrub SSSR[654]. Plodem tohoto ‚úsilí' byly velké hranice spalující hnijící mrtvoly v Chelmnu, kremační pece v Osvětimi, stejně jako rozbíjení hromad kostí pásovými vozidly, aby se nedaly spočítat oběti. Ač se o tom nemluví, tato operace nutně musela zahrnovat i informační diverzi a šum. Vrcholem byla snaha přičíst hromadné popravy na vrub SSSR.

‚**Stokrát opakovaná lež se stává pravdou**' – sice zřejmě nikdy neprohlášené, ale přesto životní krédo ministra kultury a propagandy ‚třetí říše' doktora Josepha Goebbelse.

Poláci v rukou ‚civilizovaných' Němců

Zajatí Poláci v pracovních táborech již zůstali. Na začátku války se velmi rychle zhroutil Běloruský front. S ohledem na okolnosti lze zradu velitele frontu generála Pavlova považovat za prakticky jistou. 11. 7. 1941 německé jednotky udeřily jižně od Vitebska a 16. 7. dosáhly Jarceva severovýchodně od Smolenska. O něco později jižně od Orši provedli Němci další průlom a severní křídlo útočících jednotek 16. 7. dosáhlo Smolenska[655]. Vše proběhlo tak rychle, že se velení táborů na evakuaci nezmohlo a tábory padly do rukou Němců. Mimoto Strygin píše, že 12. 7. 1941 byli vězni těchto táborů amnestováni, ale s výjimkou skupin židů, které tábory opustily, se ostatní rozhodli vyčkat na příchod Němců a jít do německého zajetí[656]. Němci potom dali pokyn *„uprchlé židy pochytat"*[657]. Němci se zmocnili nejen zajatých Poláků, ale zároveň získali i kompletní soubor dokumentace o nich, včetně samotných rozsudků Zvláštního poradního sboru.

Poláci nebyli popraveni ihned. Strygin píše, že k tomu Němci přistoupili poté, co Poláci odmítli vstoupit do německých vojsk. Mimoto se jednalo o již sestavené stavební oddíly a Němci se rozhodli do Smolenska soustředit velení skupiny armád Střed. Spojení zajišťoval 537. spojový pluk, jehož štáb se nastěhoval do rekreačního střediska NKVD v Kozích Horách. Jeho součástí byla stavební jednotka, a ta pro potřeby vybudování nezbytné infrastruktury nejspíše s radostí využila již zavedené stavební oddíly[658]. Celá komunikační infrastruktura byla utajená a Němci to řešili pomocí sonderkomand. Ta po dokončení díla zlikvidovali. Žádný problém s prověřováním, nikdo již promluvit nemohl. Že stavební oddíly tvořili Poláci, jim bylo srdečně jedno. Likvidaci podle Strygina provedl oddíl z jednotky Einsatzgruppen B pod velením Oberleutnanta Ahrense, který za tím účelem využil pohostinnosti 537. spojového pluku a na nezbytnou dobu se usídlil v rekreačním středisku NKVD. Po splnění krvavého úkolu v prostoru nedalekého pionýrského tábora se zase odebral dále. Burděnkova subkomise zjistila, že šlo o stejný oddíl, který popravoval i na dalších místech SSSR.

---

m.j. právě i o jejich působení v Československu. Viz ru.wikipedia.org/wiki/Айнзацгруппы.

653 Samotný další válečný vývoj války prokázal nesmyslnost této představy. Národ neutvářejí jeho špičky, ale základna. Zde jasně vystupuje nesmyslnost liberalizmu, i liberální původ nacizmu.

654 Sonderaktion 1005, viz en.wikipedia.org/wiki/Sonderaktion_1005,
stručně i česky na cs.wikipedia.org/wiki/Sonderkommando a cs.wikipedia.org/wiki/Akce_1005

655 ru.wikipedia.org/wiki/Смоленское_сражение_(1941)

656 Стрыгин С.: Научно-исторические и политико-правовые аспекты Катынских событий, Катынского расстрела и Катынского дела (доклад на круглом столе в редакции газеты «Правда» 13 апреля 2016 г.), viz nstarikov.ru/blog/65169

657 Мухин Ю.: Катынский детектив, Moskva, Светотон, 1995

658 Decaux A.: Grands secrets, grandes énigmes

Podle Prudnikové ve Smolensku dodnes žije legenda, že Němci použili zavedené polské stavební oddíly na stavbu velitelského bunkru v Gnjozdovu a potom je popravili[659].

Výstavba tohoto velitelského uzlu byla doplněna vysídlením Gnjozdova a okolních vesnic, kromě dalších i Kozích Hor. Výjimku dostal jakýsi Kiseljov, rolník z Kozích Hor. Byl tu ponechaný na přímluvu velitele 537. spojového pluku pplk. Ahrense. Oba totiž byli včelaři… Prostor lesů byl obehnán ostnatým drátem a nepřetržitě střežen.

Popravy v Kozích Horách se netýkaly pouze polských trestanců, ale v hrobech skončilo dalších asi 25 tisíc sovětských občanů. Nakonec je vážnou otázkou, kolik vlastně zde bylo popraveno Poláků, Goebbels z toho totiž udělal velké divadlo.

Štáb 537. spojového pluku zaměstnal jako kuchařky tři ženy z obce Borok (nacházela se mezi Kozími Horami a Katyní) odkud již nebylo obyvatelstvo vyhnáno. Cestu do zaměstnání ovšem musely absolvovat v doprovodu německé stráže. Ženy potom před Burděnkovou komisí vypověděly spoustu zajímavých věcí.

Jedna z nich potkala vyhladovělého zajatce, a ten ji pověděl o tom, že v lesích konali nějaké práce. Po nich je Němci nechali hladovět a následně popravit. Během zmatku se mu podařilo utéci. Donesla mu nějaké jídlo, ale byl zesláblý a Němci ho během druhý den stejně dopadli. Všechny tři kuchařky vypovídaly o přijíždějících autech, posílených strážích odcházejících do lesa, následující rytmické střelbě a nakonec návrat vojáků, koupel a prostřený stůl s dvojitou dávkou alkoholu. Včetně zakrvácených uniforem. Vše tak, jak to lze očekávat při hromadné popravě.

O koho šlo? Samozřejmě o likvidaci Sonderkomand, vytvořených z polských zajatců, kteří se rozhodnutím Zvláštního poradního sboru NKVD SSSR proměnili na trestance. Ale nemuselo se jednat jenom o ně. Zajímavé je vyprávění starého vojáka Vladimira Ivanoviče Trunina o tom, že zde Němci v říjnu 1941 mimo jiné postříleli v té době již nepotřebné oddíly ukrajinských emigrantů usídlených ve Slezsku po útěku před polským terorem po polské okupaci Krasnoruska v roce 1920[660]. Původně měly být určeny pro bitvu o Varšavu, pro boj muže proti muži. Trunin na podzim 1941 bojoval u Moskvy na lesnatém a bažinatém úseku fronty, využívaném často partyzány a rozvědčíky k přechodu linie fronty. Informace o popravách měl od nich.

Další zpráva se objevila v prosinci 1941. Tehdy se do ležení Andersovy armády v Buzuluku dostala čtveřice lidí napojených na Gestapo, kteří tvrdili, že v Katyni NKVD postřílelo zajaté Poláky. I když se to musel dovědět i Sikorski, žádnou aktivitu neprojevil. Ani Němci oficiálně s ničím nepřišli. V lednu 1942 polská stavební četa, pracující pod německým velením v okolí Smolenska, objevila hroby a postavila na nich dřevěné kříže. Opět o tom Němci věděli, ale žádné šetření nenastalo. Proč také, jednalo se přece o podlidi. Byly zde ještě dva důvody, proč je to nezajímalo. První souvisel s dosud přetrvávajícím optimizmem ohledně válečných vyhlídek a druhý s tím, že popravení byli příliš ‚čerství' a jakékoliv šetření by ukázalo na dílo Němců.

Po porážce u Stalingradu bylo zapotřebí získat nějaké nové stimuly. Tehdy projevil velkou iniciativu Herr Kulturminister doktor Goebbels. 17. 4. 1943 na tiskové konferenci (či spíše instruktáži tisku) prohlásil[661]:

„To není propagandistická bitva, ale fanatická touha po pravdě. Pro nás samozřejmě nejsou tito polští důstojníci podstatnou ani nacionální otázkou. Nás se týká pouze to, že bolševici se nezměnili, že o obnovení bolševismu nemůže být řeči, že to jsou stejní krvežízniví psi, kteří napadli ruskou šlechtu, kteří zabili lotyšskou šlechtu a lotyšskou buržoazii – lotyšské lékaře, právníky atd.,

659 Прудникова Е. А., Чигирин И.: Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

660 ok.ru/video/310844525131

661 Катынь Рекомендации Геббельса, viz www.runivers.ru/doc/d2.php?CENTER_ELEMENT_ID=147650&PORTAL_ID=7462&SECTION_ID=6788

kteří tak strašně řádili v Besarábii, kteří stejně chtěli vyvádět ve Finsku – a proto se pozvedl tento malý 2,5 miliónový národ, a kteří by i v dalších částech Evropy řádili stejně.
První, co by udělali, odstranili by výstřelem do zátylku ty, kteří mají v hlavě alespoň trochu mozku, tak jak se to stalo s těmi 12 tisíci polskými důstojníky a mladými praporčíky.
Vůbec musíme častěji mluvit o 17-18-letých praporčících, kteří před popravou dokonce prosili o povolení poslat domů dopis atd. To působí obzvláště otřesně.“

Tento fanatický ‚tužebník‘ po pravdě potom velice pečlivě organizoval celé divadlo kolem Katyně. Němci pozvali Mezinárodní červený kříž, ten však svoji návštěvu podmínil účastí sovětské delegace. Jenomže o to ‚tužebníci‘ po pravdě nestáli, proto urychleně vymysleli ‚Mezinárodní komisi‘, tvořenou patology okupovaných a ovládaných zemí. Přípravných prací se dále zúčastnila ‚Technická komise polského Červeného kříže‘ (dále jen TK), která sloužila Němcům jako mouřenín a neměla žádné pravomoci. Navíc podle Goebbelsových instrukcí se členy této komise mohly stát pouze protikomunisticky a protižidovsky orientované osoby. TK exhumovala asi 4-5 tisíc těl, prohledala je a nalezené materiály předala Němcům. Mezi nimi byly výborně čitelné tištěné i psané dokumenty nacházející se prý po tři léta ve vlhké písčité půdě poblíž řeky – prof. Hájek, člen Mezinárodní komise, se vyjádřil jednoznačně, že tam mohly být nejvýše jedno léto. Goebbelsovy instrukce potom otevřeně znamenaly, že si je vědom zfalšování skutečnosti:

„Němečtí důstojníci, kteří převezmou vedení, musí být výjimečně politicky připravenými a zkušenými lidmi, kteří budou působit jemně a sebevědomě. Takovými musí být i novináři… Někteří naši lidé tam musí být dříve, aby v době, kdy dorazí Červený kříž všechno bylo připraveno, ***aby během výkopů nenarazili na věci, které neodpovídají naší linii****.“*[662]

Během samotného divadla potom tito důstojníci hlídali členy komise a novináře a včas odváděli jejich zájem a pohled do ‚žádoucích‘ mezí.

Prohledaná těla Němci nechali před příchodem Mezinárodní komise znovu pohřbít. A tady se naskýtá vážná otázka, koho to vlastně pohřbili? Před Burděnkovou komisí totiž vypovídala řada svědků o tom, že do prostoru Kozích Hor v té době auta svážela hromady těl. Podivné jsou také samotné hroby. Je zde jeden velký hrob, zjevně přehrabaný a několik pomenších s různým způsobem ukládání těl. Jako by měly různý původ. Za dalším důkaz manipulací lze považovat i tvrzení samotného dr. Buhtze, že rozklad mrtvol, které pitval, odpovídal několikaletému uložení v zemi – a jeho renomé se nepovažuje za špatné. Nakonec je zde opět tvrzení právě samotného dr. Buhtze, že zbytky oděvu nesly polské vojenské označení hodností a stejně tak i vojenské řády a medaile. Čistě jen toto tvrzení je důkazem, že je nepopravilo NKVD, protože ruské zvyklosti nedovolovaly trestancům a ani zajatcům, jako vojákům ztrativším svoji čest, ponechávat hodnosti a ocenění. Ty se jim vracejí po výkonu trestu, ale ne po popravě. Je proto možné, že těla měla různý původ:

1. Němci z trestanců sestavili Sonderkomanda, která po vykonání zadaných úkolů popravil oddíl Einsatzgruppen. Ti byli popraveni na podzim roku 1941 a do jara roku 1943 to znamenalo jedno léto v zemi (zimy se nepočítají, protože rozklad je v zimě podstatně pomalejší). Těla tohoto stáří zřejmě pitvali dr. Hájek a dr. Markov.
2. Němci do tohoto prostoru svezli spousty dalších těl původně pohřbených úplně někde jinde a vyhloubili pro ně nové hroby. Je docela dobře možné, že se jednalo o exhumované polské

662 Мухин Ю.: Катынский детектив, Moskva, Светотон, 1995
Прудникова Е. А., Чигирин И.: Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011
A. Decaux (Grands secrets, grandes énigmes) uvádí Goebbelsovu poznámku ve svém deníku o nutnosti utajit původ munice.

vojáky, původně možná i padlé během německo-polské války a pohřbené v místech bojů kdesi na západě Polska. Nelze ani vyloučit to, že se jednalo o vojáky, kteří padli do německého zajetí – a Němci tyto příslušníky ‚podřadné rasy' rovnou popravili. V každém případě tato těla ležela v zemi tři léta. Dr. Buhtz pravděpodobně pitval tato těla, ale ještě spíše nejen je, protože ve své zprávě zdůvodňuje stáří mrtvol nikoliv patologickým šetřením, ale informací, že u těl prý nebyly nalezeny dokumenty pozdějšího data, než z jara 1940 (!). S ohledem na tento závěr lze totiž nadhodit jedovatou otázku, proč tam vlastně byl, když svůj odborný posudek nezaložil na svém vlastním odborném šetření? (Ostatně i Burděnkova komise se jistila tím, že svůj nález opřela právě o dokumenty pozdějšího data. Zjištění zřejmě ani jedné straně nedávala možnost sestavit ‚neprůstřelné' závěry.)

Prudniková předpokládá, že ve velkém hrobě jsou umístěna těla polských trestanců ze smolenských pracovních táborů, zatímco v ostatních hrobech jsou ostatky svezené odjinud. Vzhledem k tomu, že velký hrob mohl být schopen pojmout asi polovinu osazenstva smolenských pracovních táborů, vzniká otázka, kam zmizela ta druhá polovina. Nedá se vyloučit, že Němci stavební oddíly využili i jinde, a potom tato ‚expediční' Sonderkomanda zlikvidovali na místě. Stejně tak je možné, že Němci potom do Kozích Hor svezli i jejich těla.

Jeden z členů TK, asistent Institutu soudní medicíny dr. Vodzinski, ve své zprávě k době smrti polských důstojníků, které ohledával, uvedl: „*Přesné stanovení doby pobytu těl v zemi jen na základě hnilobného rozkladu bylo nemožné.*" Zároveň tato komise prováděla sondáže dalších hrobů a v souvislosti s nimi tento ‚expert' napsal: „*Na základě hnilobného rozkladu těl v samostatných ruských hrobech lze stanovit dobu jejich pobytu v zemi v mezích 5-15 let.*" Dobu smrti těl, které podrobně ohledal, stanovit nemohl, zatímco dobu smrti těl, které pouze viděl v jámě při sondážním výkopu stanovit dokázal? Věříte tomu? Na druhé straně při veškerém marazmu Poláků je dobré připomenout, že samotný polský Červený kříž, ač pod dohledem Němců, závěry vyšetřování své komise nepřijal a ve svých zprávách dobu smrti exhumovaných neuváděl[663].

Německá aktivita ve věci Katyně byla nesmírně dvojsečná. Stačilo, aby Sikorski odmítl německou propagandu, a celá akce by se proměnila na vážné politické fiasko. Němci prostě museli mít jistotu, že Sikorski jejich tvrzení podpoří. Polská vláda i teď plnila roli ‚trojského koně'. Svým prohlášením Sikorski pod heslem odvrácení židovského a bolševického nebezpečí a boje proti sionizmu sjednotil okupovanou část Evropy kolem německých nacistů, významně posílil oddíly SS o spousty vojáků z okupovaných zemí, snížil ochotu vojáků jít do zajetí, a tak prodloužil válku. Vezměme do úvahy i Muchinovo podezření, že Sikorského vláda vyzradila Německu připravovanou invazi do Norska, a můžeme říci, že Polsko tak své spojence zradilo pošesté.

Podle Muchina se Sikorski vážně zabýval možností navštívit hroby u Smolenska a Němci přemýšleli o jeho pozvání. Muchin uvažuje, že pokračující utajení okolností pádu jeho letadla 4. 7. 1943 svědčí o tom, že Britové Sikorského podezírali. Jeho pilot zřejmě měl příkaz, aby v případě, že Sikorski bude chtít letět, kam nemá, nikam nedoletěl. Pád letadla do moře totiž pilot kupodivu přežil.

Poznamenejme ještě jednu souvislost. Na pozadí této Goebbelsovy hodně hlasité kampaně Němci velmi potichu zmasakrovali a zlikvidovali varšavské gheto. Budeme se ještě vůbec podivovat i tomu, že ani Sikorski, ani Armija Krajova na pomoc povstání nehnuli prstem?

Sovětské vyšetřování

Když sovětské vedení začalo dostávat informace o zločinech páchaných nacisty na okupovaných územích, byla pod vedením N. M. Švernika zřízena ‚Mimořádná státní komise pro vyšet-

663 Мухин Ю.: Катынский детектив, Moskva, Светотон, 1995

ření zločinů německo-fašistických okupantů‘[664]. Jejími členy byli A. A. Ždanov (ideolog), A. N. Tolstoj (publicista), E. V. Tarle (dějinné aspekty a souvislosti), N. N. Burděnko (lidské ztráty), B. E. Beděnějev (hospodářství), T. D. Lysenko (zemědělství), I. P. Trajnin (právo), metropolita kyjevský a haličský Nikolaj Jaruševič (za církve) a letkyně hrdinka SSSR plk. V. S. Grizodubova. Nebýt práce této komise, byly by dodnes všechny hrůzy německých zločinů zapomenuty a potýkali bychom se pouze se ‚zločiny sovětskými‘.

Po osvobození Smolenska se Burděnkova subkomise věnovala místním hrobům. Po poloviční zradě Anderse se Poláky příliš nezabývala. V hrobech u Smolenska skončilo okolo 37 tisíc lidí a v blízkém koncentračním táboře zemřelo dalších 115 tisíc lidí. V celé Smolenské oblasti Němci povraždili celkem více, než 430 tisíc lidí, v samotném Smolensku po osvobození z původních 150 tisíc obyvatel zbylo 30 tisíc. Několik tisíc Poláků tvořilo jen zanedbatelnou část.

Jak jsem již uvedl, komise shromáždila svědectví o svážení mrtvol v uniformách[665]. Auta s hnijícími mrtvolami přijížděla od Minska. Potom lze oprávněně předpokládat, že se jednalo buď o přímé oběti německo-polské války nebo o polské vojáky zajaté Wehrmachtem a ihned postřílené. Právě i tato těla zřejmě vyšetřoval dr. Buhtz, proto mohl dojít k jiným výsledkům, než když Burděnkova subkomise prověřovala oběti v původních místních hrobech.

Burděnkova subkomise našla ostatky dalších polských důstojníků a 925 těl ohledala. V jejich kapsách nalezla osobní průkazy, noviny, dopisy, spořitelní knížky (!) a stvrzenky – na peníze, na nářadí, na výstroj, očkovací průkazy atd. Řada z nich obsahovala datum. Poslední datum bylo z června 1941. Že by Burděnkova subkomise zfalšovala své šetření? Goebbelsovi kumpáni prostě jen uvažují ve stylu ‚podle sebe soudím tebe‘. Okolo Burděnkovy subkomise se během šetření pohybovala hromada zpravodajů, kromě dalších tam byla i dcera velvyslance USA Harimanna.

Otázkou se stal samotný počet pohřbených Poláků. Němci nejprve oznámili číslo ‚asi 10 tisíc‘, potom však vyhrabali jen asi 4-5 tisíc těl a není úplně jasné, jestli tam v té době nebyly další. Práce zřejmě přerušili při příchodu letních veder. Právě tohoto čísla se od té doby drží Goebbelsovi nohsledi. Burděnkova subkomise došla k číslu ‚okolo 11 tisíc‘ Poláků.

Dále jen shrnu výsledky Burděnkovy subkomise. Zabývala se nejen exhumacemi, ale provedla i výslechy lidí, kteří vypovídali před okupačními orgány a prověřovala je dalším šetřením. Nikdo nevypověděl, že by tato oblast byla před válkou uzavřena, jak uvedli ve svém šetření Němci. (Ale zatímco jeden svědek tvrdil, že byla uzavřena v roce 1940, druhý že už v roce 1931 a třetí ‚okolo roku 1920‘. Přitom ti, kteří nezmizeli s Němci, potom před Burděnkovou subkomisí svoje výpovědi provedené před německými orgány odvolali.) Subkomise vyslechla i děti z pionýrského tábora z roku 1941, v jehož areálu jsou hroby. Zjistila, že o pionýrském táboře v Kozích Horách se píše ve výroční zprávě za rok 1940 Promstrachkasy (pojišťovna), která jej organizovala pro děti svých zaměstnanců. Neobjevily se ani žádné předválečné kolony aut, jimiž se německá tvrzení jen hemží, i ta předválečná kanonáda nějak utichla. Komise také prošetřovala zranění těch, co vypovídali před německými orgány – byly to přímé důkazy Němci vytlučených výpovědí. Závěr je podepřený řadou svědectví a má hlavu i patu: masakr Poláků se udál v září 1941 a provedli ho Němci.

Nakonec snad existuje i záznam z výslechu německého válečného zajatce z podzimu roku 1941, který se přiznal k účasti na popravách Poláků. V. Šved dokonce uvádí i jeho uložení v archívu: ЦАМО, фонд 35, оп. 11280, д. 798, л. 175[666]. Zůstává nadále utajený.

Výsledek je zcela v souladu se všemi známými skutečnostmi. Hitler veřejně deklaroval zájem zlikvidovat Slovany a jeho soldateska na tom začala rychle pracovat. Byla to pouze operace Tannenberk. Na jejím základě již v půlce podzimu roku 1939 SS zlikvidovalo 3500 příslušníků

664 ru.wikipedia.org/wiki/Чрезвычайная_государственная_комиссия_по_установлению_и_расследованию_злодеяний_немецко-фашистских_захватчиков

665 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

666 Швед В.: Катынь-2010. Новая страница или…?, viz katyn.ru/index.php?go=Pages&in=view&id=947

polské inteligence. V zimě Němci vysídlili bez jakýchkoliv prostředků polské rolníky z oblastí určených k německé kolonizaci[667]. Další přímý důkaz, že Němcům vraždění Poláků nevadilo. Ostatně proč by jim měli vadit mrtví Poláci v Kozích Horách, když už mnozí z nich byli na předem připraveném seznamu?

Goebbelsovo snování

Goebbels jednou vymyšlený plán dokázal provést několikrát. Uvažoval rozumně: někdo se prostě na ty jeho lži chytí a potom to již půjde samospádem. Němci proto rozkopali hroby ve Vinici, ve Lvově, v Rize, dokonce i v polském Blombergu (pogrom Poláků na Němce v prvních dnech války) a dalších místech a podle jejich vzoru Rumuni v Odesse. A podle nich ‚zlí bolševici a kati z NKVD' zřídili na rok na náměstí likvidační tábor a popravené na místě pochovávali. Nakonec tam udělali trávníky a NKVD dokonce přesně na místě tábora zřídilo dětské jesle. Pro svoje vlastní děti (!). Anebo v dalších případech zase, podobně jako v Kozích Horách, kupodivu popravy vykonávali poblíž svých vlastních rekreačních středisek. Jakoby v rozlehlém Sovětském svazu jinde nebylo místo. Prostě jenom nehorázný nesmysl a dílo Einsatzgruppen a Goebbelse. Mlha přede mnou, mlha za mnou, Operace 1005.

Prudniková uvádí příklady[668]:

Masakr v Odesse ‚vyšetřovali' Rumuni. Oni neměli důslednost Němců a šetření nechali na prof. Žmailovičovi, kterého ani neinstruovali o svých představách. Proto profesor do závěrečné zprávy naplno napsal, že „*ostatky nejsou starší než dva roky*". Ale když se mu zpráva vrátila k podpisu, zčistajasna se z uvedené věty ztratila částice: ‚ne-'.

Především polské noviny v okupovaném Polsku uváděly dlouhé seznamy lidí, popravených ‚bolševickými bestiemi'. Ve všech těchto případech k hrobům vodili četné exkurze, v případě Katyně až ze samotného Polského generálního gouvernementu a zeširoka jim vykládali o ‚bolševických zvěrstvech'. Řada lidí si samozřejmě udělala vlastní názor – většinou zcela protikladný německým tvrzením. Jenomže Němci si ty návštěvníky hlídali a pokud začali vykládat cosi, co se jim nelíbilo, tito lidé zmizeli. Stejně tak Němci dokázali rekuperovat již jednou zemřelé, takže jistá paní dostala balíček s oděvem po svém manželovi z Osvětimi. Němci byli tržní a za příplatek jí nabídli dokonce i dodání urny s popelem jejího manžela. Jenže ona potom jeho jméno našla v novinách jako ‚katyňskou oběť bolševiků'. Paní udělala tu chybu, že si zašla pro vysvětlení na gestapo. Již se nevrátila…

Nakonec ze všeho toho přežila jedině legenda o ‚Katyňském masakru' a za pomoci Goebbelsových pohrobků ze samotného Sovětského svazu a mocného dozoru samotných Poláků, dávajících přednost iluzím před skutečností, se rozkošatěl a vykvetl do podoby prakticky oficiálního uznání této legendy za skutečnost. Připomeňme si ještě zprávy posbírané po válce A. Decauxem, zahrnující také výrobu dokumentů pro Katyň v Sachsenhausenu, zřejmě jako Operace 1005…[669]

Je třeba mít na paměti, že všechny tyto případy nevedli kriminalisté, ale propagandisté, kteří vyšetření a jeho výsledky přizpůsobovali svým cílům.

Norimberk

Norimberský soud se stal místem, kde se Goebbelsovi pohrobci pokusili shodit vinu na SSSR a nebyli až tak neúspěšní. Tento soud probíhal od 20. listopadu 1945 do 1. října 1946. Zpochybnění německé viny se zakládalo na porušení stanov soudu[670], konkrétně článku 21:

---

667 Мухин Ю.: Главная антироссийская подлость, Moskva, Яуза, 2010

668 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

669 Decaux A.: Grands secrets, grandes énigmes

670 viz vivovoco.astronet.ru/VV/BOOKS/LEBEDEVA/LAW.HTM
nebo též avalon.law.yale.edu/imt/imtconst.asp

Tribunál nebude požadovat důkazy o známých skutečnostech a bude je považovat za prokázané. Tribunál bude také bez důkazů přijímat oficiální vládní dokumenty a zprávy Organizace spojených národů, včetně aktů a dokumentů výborů zřízených v různých spojeneckých zemích pro vyšetřování válečných zločinů, protokolů a trestů vojenských nebo jiných tribunálů Organizace spojených národů.

Tento článek byl do stanov vložen proto, aby se soud nezatěžoval spoustou důkazní agendy, kterou tímto přenechal nižším soudům. Ještě podstatnější bylo to, že soudil vysoké funkcionáře nacistického Německa, kteří sami osobně se žádného zločinu nedopustili a kteří by se díky tomu mohli snadno zbavit odpovědnosti za jednotlivé zločiny. Tento článek umožňoval prosté konstatování, že nacistická mašinérie takto konala s přímým vědomím či případně přímo s požehnáním svých nejvyšších představitelů. Nacističtí představitelé byli povoláni k zodpovědnosti za to, že takový stav umožnili. (Vzpomeňme na prověřováni polských důstojníků po zajetí v SSSR. Trestáni byli právě za to, že oni, zodpovědní velitelé v zajateckých táborech v roce 1920, připustili a dokonce přímo organizovali zločinné zacházení se zajatými vojáky Tuchačevského armády.)

Zatím v případě masakru v Kozích Horách soud na základě odkazu obhajoby na informace o německém vyšetřování začal vyžadovat od sovětské strany důkaz, že tento zločin spáchali Němci. Když sovětská strana přednesla před soudem svoji představu o masakru, ukázaly se v ní hrubé chyby a následný pokus vše napravit byl zřejmě z časových důvodů zamítnut. Proto rozsudek nic k tomuto případu neřekl. Tím do značné míry zablokoval řádné vyšetření tohoto případu, protože s ohledem na svoji nadřazenost dalším soudům byl jeho výrok již závazný. Právě proto, aby k takové situaci nedocházelo, byl v jeho stanovách článek 21.

Hlavním sovětským žalobcem v Norimberku se stal R. A. Ruděnko. To byla asi hlavní příčina následných problémů. Bývalý člen trojky v Doněcku, který později podepsal zatykač na Beriju – volba tohoto člověka rozhodně věci neposloužila. Sovětská žaloba, tedy i masakr v Kozích Horách, byla jeho odpovědností a byla připravena špatně.

Příčiny byly složitější. Masakr se tehdy vyšetřoval i v samotném Polsku a toto vyšetřování mělo sovětskému žalobci dodat potřebné důkazy. Tehdy v Polsku žilo několik židů – bývalých sovětských zajatců-trestanců, kteří před Němci ze smolenských táborů utekli a válku se jim podařilo přežít. Na tyto lidi zaměřil svoje šetření krakovský prokurátor R. Martini. Jenže kupodivu čirou náhodou na Martiniho byl spáchán atentát, nejspíše zorganizovaný Armijou Krajovou, a jeho nástupce se raději začal věnovat zcela zbytečným výslechům příslušníků polského Červeného kříže[671]. Ke všemu dalšímu po válce proběhly v Krakově a v Kielcích protižidovské pogromy[672] a židé začali Polsko opouštět. Tak se ztratilo spojení na lidi, kteří mohli dosvědčit, že před napadením Sovětského svazu Německem Poláci popraveni nebyli.

Atentát na Martiniho nebyl jediný případ tohoto druhu. 22. 5. 1946 zemřel pomocník sovětského žalobce N. D. Zorja[673]. Právě on pro Norimberský tribunál připravoval případ masakru v Kozích Horách. Smrt vypadala jako sebevražda, ale prý to bylo dílem NKVD. Údajně mu došlo, že vina v tomto případu je na straně NKVD a případ nechtěl předložit soudu. Jenomže tehdy polská emigrantská vláda zplodila dokument ‚Zhodnocení krvavého vraždění polských důstojníků: skutečnosti a dokumenty'[674], který se prostřednictvím britského žalobce pokusila prosadit u soudu.

671 Мухин Ю.: Главная антироссийская подлость, Moskva, nakladatelství Яуза, 2010

672 www.holocaust.cz/dejiny/udalosti/pogromy-v-povalecnem-polsku/

673 ru.wikipedia.org/wiki/Зоря,_Николай_Дмитриевич

674 Отчет о кровавом убийстве польских офицеров в Катынском лесу: факты и документы viz Мухин Ю.: Антироссийская подлость, Форум, Крымский мост, 2003

A tady vyslovuje Muchin podezření, že Zorja v dokumentu něco objevil, řekl to britskému žalobci H. Shawcrossovi, ten polským emigrantům, jim se to nezalíbilo, a tak začali rychle konat.

To všechno sice bylo nepříjemné, ale ne rozhodující. Ale byly zde zmatky okolo ‚stavebního oddílu č. 537' a spojového pluku č. 537, když navíc odpovědnost za popravy neslo shodou okolností 537. velitelství polní policie. Sovětský žalobce se u soudu pokusil za hlavního viníka označit pplk. (Oberst-Leutenant) Fridricha Ahrense, shodou okolností jmenovce velitele poprav npor. (Oberleutenant) Ahrense. Chyba spočívala i v tom, že pplk. Ahrens se stal velitelem spojovacího pluku číslo 537 až v listopadu 1941 a obhajoba tento přešlap s radostí a pečlivě využila. Následně soud začal hledat zprávy německého Wehrmachtu o zajatcích, ale žádné o nějakých Polácích se nenašly. Teprve potom Ruděnkovu novému zástupci Smirnovovi došlo, že Němci nepovažovali vězněné Poláky za válečné zajatce, ale za civilisty, a proto se nemohli v hlášeních Wehrmachtu objevit. Zprávy o těchto lidech se musely hledat u SS a konkrétně oddílů Einsatzgruppen, anebo ve spolupráci Wehrmachtu a SS. To již zavánělo šibenicí a německé výpovědi se rázem staly vyhýbavými. Ale soud pro tento pokus nalézt vysvětlení již neměl pochopení a celou záležitost odložil. Následkem toho se nic z tohoto případu nedostalo do rozsudku. Formálně tak případ zůstal sice na krku Němcům, ale nedotažené vyšetřování vrhlo zlý stín na sovětskou žalobu.

Nakonec jen poznamenejme, že Zorjův syn J. N. Zorja se stal jedním z hlavních Goebbelsových hlasatelů v SSSR a vraždu svého otce dává za vinu NKVD. Vzhledem k tomu, že zde máme zažraná goebbelsovská schémata, musím rozebrat i tento nesmysl. Bude to rychlé. Pokud by totiž NKVD, či třeba přímo osobně Stalin, měli nějaké výhrady vůči N. Zorjovi, mohli jej jednoduše odvolat do Moskvy ‚ke konzultacím', z kterých by se již vrátil někdo jiný. Jednoduché a zcela čisté. Ale Goebbelsovi kumpáni vynikají schopností tvrdit naprosté nesmysly tak dlouho, až ostatní raději mávnou rukou.

Bída a zmar sovětských elit

V tuto chvíli jsme již mimo téma samotné knihy, ale s ohledem na souvislosti a dopad tohoto případu to je nezbytné. Katyňský masakr jako ‚dílo Stalinových katů z NKVD' je jádrem pomluv Stalina a tyto legendy se sice utvářely přímo v Sovětském svazu, ale až dlouho po smrti Stalina a Beriji. Abychom pochopili celou legendu okolo tohoto případu, musíme probrat i tyto záležitosti.

Hlavní postavou, likvidující Stalinovu slávu, byl Chruščov. Po Stalinově smrti věnoval hodně úsilí, aby zničil jeho dílo a zasypal jej ohromnou spoustou pomluv a špíny, která (jen tak mimochodem) byla nejčastěji jeho vlastní. Prudniková dokonce uvádí, že přímo Chruščov jednou v jakémsi protistalinském záchvatu nabídl polskému generálnímu tajemníkovi PSDS Gomulkovi společné veřejné prohlášení o tom, že za tento masakr nese odpovědnost Stalin[675]. Gomulka měl dostatek rozumu a odpověděl dotazem, jestli na to Chruščov má vůbec nějaké důkazy a jestli alespoň trochu promyslel dopady takového prohlášení. Samozřejmě, že ne, a tím to tehdy skončilo. I když Prudniková upozorňuje, že tzv. ‚tajná zpráva Šeljepina' z ‚Paketu č.1' by mohla pocházet již z té doby.

Potom však přišla perestrojka a s ní příval lží a pomluv. ‚Inteligence' umí výborně spekulovat na jakékoliv téma, a to tím lépe, čím méně o něm ví. Že se tyto falešné spekulace potom proměňovaly na ztrátu důvěry a v intriky, je nabíledni. Kromě toho vysocí funkcionáři prokuratury Sovětského svazu připustili, aby jimi manipulovali zainteresovaní Poláci, a asi nejen oni. Podobně tyto v podstatě diverzní síly manipulovaly i sovětskou a ruskou publicistikou.

Vrcholem snah vmanipulovat Rusou federaci do role viníka měla být pozdější návštěva polské delegace ke katyňským hrobům, s vynecháním oficiálního protokolu v Moskvě. Ať by ruská strana

675 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Москва, ОЛМА, 2011

zareagovala jakkoliv, pokaždé by to bylo špatně[676]. Na dohled byly miliardy kompenzací. Skvěle to Kaczynski vymyslel; při startu letadla bylo ve Smolensku jasno, ale někdy vývoj situace vypadá jako zásah samotné Prozřetelnosti. Smolensk se náhle přikryl hustou mlhou. Kaczynski měl možnost přistát v Minsku, nebo v Moskvě, ale v obou případech by to znamenalo oficiální protokol a účast ruské, nebo běloruské strany, a to se do připraveného divadla nehodilo. Zůstal by jen trapas. Proto trval na přistání ve Smolensku, a tak se sám se sobě podobnými manipulátory odebrali přímo do hrobů.

Stejně ale musíme přiznat i osobní Stalinovu vinu za rozdmýchání tohoto případu. Pro svoje osobní vlastnosti a zodpovědnost se stal zosobněním státu a vysocí státní činovníci zaměnili službu státu za službu vůdci. Při té službě vůdci potom zůstali i za pozdějších vůdců a naneštěstí i za slabého Gorbačova. Ten potom právě spolu s úsilím vysokých státních úředníků dokonal rozvrat díla svého velkého předchůdce.

Je otázkou, kdo z významných sovětských činitelů uvěřil jako první v sovětskou vinu na masakru v Kozích Horách. Mohl to být Valentin M. Falin, v létech 1971-1978 sovětský velvyslanec v NSR. Možná ho tenkrát hostitelé přesvědčili, že Goebbelsova verze je správná, a on po návratu do SSSR začal pracovat na ‚odhalení katyňských zločinů'. Přitom zaujímal funkci vedoucí zahraničního oddělení KSSS. Druhým a daleko vážnějším kandidátem je Alexandr N. Jakovlev, který pobýval na stáži v USA. Později byl sovětským velvyslancem v Kanadě. S ohledem na jeho pozdější skutky si dovoluji tvrdit, že on byl prakticky zcela jistě indoktrinován názory o sovětské vině. Po návratu do SSSR se stal ředitelem Institutu světového hospodářství a mezinárodních vztahů.

V každém případě někdy okolo let 1987-1988 názor o Stalinově vině na tomto masakru začal pronikat přímo z nejvyšších sovětských kruhů. Podle Muchina právě Falin s Jakovlevem zmanipulovali předsedu KGB Krjučkova. Ten již ostatně zřejmě ztrácel ostražitost ve vztahu k západním mocnostem a jejich snaze zničit SSSR, a přiměli Gorbačova k nepodloženému prohlášení o vině. Když si potom Krjučkov prošel archívy, chytil se za hlavu, ale Gorbačov již nechtěl přiznat chybu a dal příkaz vojenskému oddělení Generální prokuratury SSSR najít důkazy o tomto zločinu[677]. V souladu s jeho přáním vzala případ do rukou skupina prokurátorů a začala hledat důkazy o sovětské a konkrétně Stalinově a Berijově vině. Zřejmě sáhli k vynucování potřebných výpovědí, k manipulacím s fakty a zapomněli na logiku. Když se v tom začali vrtat jejich nadřízení a chtěli jim v ‚jejich rozletu přistřihnout křídla', obrátili se ublížení prokurátoři (zcela v rozporu s disciplinárním řádem) přímo na Gorbačova. Ten naopak protizákonné konání prokurátorů posvětil. Bylo to ještě horší. Příkazy z Polska a podivné manipulace s důkazním materiálem po celou dobu ‚vyšetřování'[678]. Jelcin (spíše jeho američtí loutkovodiči) potom tento ‚případ' využil jako prostředek pro zúčtování s ‚prokletou sovětskou minulostí'. Tak se zrodil současný ‚Paket č. 1'.

Ještě k šetření prokuratury. Pokud podle Ústavy SSSR i Ústavy RF prokurátor zjistí narušení zákona, je povinen provést a uzavřít vyšetřování a předat případ soudu. Ten má teprve právo rozhodnout o vině, či nevině. Ale v tomto případě máme řadu let probíhající vyšetřování s ohromnou spoustou ‚vyrobeného' důkazního materiálu a s ohromnou spoustou veřejných projevů zodpovědných prokurátorů na téma, které by až do soudního procesu mělo zůstat uzavřené ve spise. A soudní proces není v dohledu. Muchin píše, že Goebbelsovským tajtrlíkům naskakovala vyrážka, jakmile se o soudu jen zmínil. Toto nelze uzavřít jinak, než že veškerá prohlášení prokurátorů nejsou ničím jiným, než pavlačovým tlacháním ukřivděné domovnice. V jiné rovině to není nic jiného, než strašlivý pád sovětské ‚elity'.

676 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Москва, ОЛМА, 2011

677 Слободкин Ю.: Катынь. Как и почему гитлеровцы расстреляли польских офицеров, www.katyn-books.ru/library/katyn-kak-i-pochemu-gitlerovtsi-rasstrelyali-polskih-ofitserov.html

678 Швед В.: Катынь-2010. Новая страница или…?, viz katyn.ru/index.php?go=Pages&in=view&id=947

Pojďme se podívat, jak soudruzi prokurátoři hledali sovětskou vinu v masakrech Poláků.

V Charkově prokurátoři na základě jakýchsi informací (z KGB?) nechali překopat hřbitov v Pjatichatkách, kde byli pochováni popravení z předválečného SSSR, němečtí zajatí vojáci zemřelí na tyfus a popravení polští předváleční diverzanti. Dohromady tam byly ostatky 180 polských důstojníků. Bez dalších svědectví a jakéhokoliv podkladu prokurátoři rozhlásili tvrzení o tom, že zde NKVD popravilo 3 891 Poláků. Podle Muchina i jen ze zveřejněných fotografií vyplývá, že jen malá část exhumovaných byla popravena ranou do zátylku (ráže byly v rozmezí 5,6-9 mm, a to je také docela problém, protože v SSSR se používaly ruční zbraně ráže pouze 7,62 mm).

Co se týče dalšího údajného místa poprav polských zajatců, bývalý náčelník oblastní správy NKVD v Kalininu D. S. Tokarev v roce 1991 vypověděl:

„Když jsme byli povoláni do Moskvy, aby nám vysvětlili, jaký druh operace se má provést – bylo to v březnu čtyřicátého roku… nebyl jsem povolán sám, ale i s prvním mým náměstkem Pavlovem a s komendantem Rudným. Pavlov stále cestou žertoval ‚Jdeme s naším komendantem.‘ A komendanti vykonávali tresty smrti… Když jsme dorazili, byli jsme okamžitě předvoláni ke Kobulovovi. Tehdy vykonával funkci, pokud si pamatuji, zástupce Beriji. A možná ještě předtím… Po 17. listopadu byl jmenován vedoucím vyšetřovacího oddílu… Když jsme vešli dovnitř, bylo tam asi 15-20 lidí. Nikoho z nich, kromě Kobulova, jsem neznal. Vysvětlil nám, že existují nařízení vysoké instance (nejmenoval ji, teprve později jsem zjistil, že to bylo rozhodnutí Politbyra) o popravě představitelů trestních orgánů Polské republiky, zajatých při našem vstupu na území východních oblastí Polska… Když se mluví o popravách polských důstojníků, myslím, že to není úplně správné. Důstojníků tam bylo podstatně méně, než vojínů. Koho popravovali, jak jsem se později dozvěděl? Všechny policisty, bez ohledu na hodnost, všechny dozorce, všechny pohraničníky, náčelníky hasičů – vlastně celý kontingent.“

Nelze vynechat tuto část:

Vyšetřovatel: *„Vy jste pochopil, že vysoká instance není zvláštní poradní sbor?“*
Tokarev: *„Nevěděl jsem to přesně, dokud mi to neřekl váš kolega. Říkal, že to bylo rozhodnutí Politbyra. To mě definitivně utvrdilo v tom, co jsem se dříve domníval.“*[679]

Po 17. listopadu… Vetchý zevnějšek se na chviličku proměnil na zářivou zbroj rytíře z nepřemožitelné Berijovy gardy. Tímto Tokarev výpověď zcela znemožnil. Vtip je v tom, že 17. listopad je odkaz na ‚Nařízení o prokurátorském dozoru a vedení vyšetřování‘ kterým nastupoval do funkce Berija. Berija jmenoval do funkcí nové lidi nezatížené minulostí, mimo jiné právě i Tokareva, a dal jim za úkol prověřit činnost svých předchůdců, kteří za Ježova podle okamžitého politického větru vyráběli důkazy a byli schopni i popravy provádět na základě ústního nařízení. Právě Tokarev velmi dobře věděl, že konání na základě jakéhosi ústního příkazu je nejjistější cestou na popraviště. Jeho jakoby nesouvisející odkaz na 17. listopad je jasný signál, že vyšetřovatelem vyžadované odpovědi jsou s touto osobní zkušeností v zásadním rozporu. Tokarevova výpověď je plná nadbytečných slov, on si zcela zjevně udělal z vyšetřovatele dobrý den.

‚Vysoká instance‘ je termín chruščovovské doby, kdy se lidé začali schovávat za abstraktní autoritu. V Berijově a Stalinově době neexistovalo odkazovat se nekonkrétně. To že by byla slova jednoho z nejbližších Berijových spolupracovníků? Podobným nesmyslem je výraz ‚území východních oblastí Polska‘, to by použili lidé Goebbelse. Pro sovětského člověka té doby výhradně ‚západní Ukrajina a západní Bělorusko‘. K trestním orgánům drobný dotaz. Proč jmenuje hasiče? Že by proto, že trestali požáry? A co vlastně víme o zajatých hasičích? Mám dojem, že vůbec nic!

679 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

Vrcholem je informace, že o rozhodnutí Politbyra se Tokarev dověděl od vyšetřovatele před tímto výslechem, provedeným v roce 1991. Jenže ta se objevila teprve o rok později !!!

Dál jen stručně. V Kalininu se mělo popravovat v místní věznici a popravení potom byli pohřbeni na hřbitově u obce Mědnoje. Celé akce s popravami a jejich převozem na hřbitov v Mědnoje se mělo účastnit okolo 30 lidí. A nikdo si nepustil hubu na špacír? Asi je ‚zlikvidovali'. Ale potom by se měli najít v dokumentaci, protože to museli být lidé z místní (oblastní) správy NKVD. Popravy prý prováděli šoféři. To bych potom chtěl s takovým šoférem jet v autě. Noční kanonáda ve věznici uprostřed města je také opravdu naprosto nenápadná. Zmáknout popravu 250 lidí za noc (když na jednoho potřebovali nejméně 4 minuty), skládat je průběžně do malého kumbálku velikost menší spižírny a potom k ránu nenápadně svážet mrtvoly na vzdálený hřbitov, kde hroby hloubily bagry, je zcela nesmyslné. Nakonec na znamení dobře vykonané práce se všichni usadili do vagónu a řádně prolili hrdlo. A to za přímé účasti vrchního účetního NKVD Kobulova, který snad také ještě čistil od té kanonády skoro zadřený revolver. Nebo že by během pitky počítal vydané patrony? Naprostý nesmysl, Tokarev si opravdu dělal z vyšetřovatelů srandu a ti troubové mu to zbaštili. Tokarev ani na stará kolena nevyšel z formy.

Co se týče skutečných pohřbených, Muchin upozorňuje, že tento hřbitov sloužil k pohřbívání zemřelých vojáků z několika blízkých vojenských nemocnic. Goebbelsovi pohůnci docela klidně (podobně jako v Charkově) bez jakýchkoliv podkladů po vyhrabání několika mrtvol jenom vylovili ze vzduchu jakési číslo a připsali ho na vrub ‚katů z NKVD'.

V Mědnoje, kde prý Němci nebyli, bylo prý pohřbeno 6311 Poláků. Nakonec přímo za účasti polských specialistů bylo v roce 1991 nedaleko obce Mědnoje nalezeno pohřebiště s 243 (!) popravenými ranou do zátylku. Zase ta ráže 7,65mm. A samozřejmě to bylo poblíž rekreační osady pracovníků NKVD, kde běžně pobývaly jejich manželky a děti. Od katů NKVD opravdu duchaplné!

V obci Mědnoje se však při hledání polských hrobů našel hrob s ostatky asi 30 mužů, žen a dětí. Tedy zase to nebylo NKVD. A vyšlo najevo, že ač to není uvedeno v Ústředním archívu Ministerstva obrany RF, Němci v Mědnoje byli, i když jen asi 3-4 dny. Ves měla štěstí, protože Němci pochytali obyvatelstvo, nahnali ho do kostela a chtěli to celé zapálit. V tom se naštěstí vrátila sovětská vojska a masakr Němcům překazila. A tak máme vysvětlení i pro tu munici ráže 7,65 mm, ale počty nám stejně nesedí a Polákům to moc radosti nenadělá. U Poláků ještě zůstaneme, protože na tomto místě prováděli jakési podivné výkopy i v roce 1994.

Po stopách oficiálního vyšetřování se vydal historik Sergej E. Strygin, autor projektu Pravda o Katyni[680]. Při šetření v Mědnoje zjistil, že nikdo z místních o nějakém zvláštním pohřebišti NKVD nic nevěděl. Ale jeden svědek, který během polských vykopávek prováděl zakončovací práce, při výkopu snad odvodňovacího systému okolo pohřebiště nalezl polskou vojenskou bižuterii (vojenské odznaky). Přitom na tomto hřbitově by se něco takového vůbec nemělo objevit, protože zde měli být popravováni nevojáci (!). O tom, co tam Poláci prováděli, snad dodnes nic neřekli[681]. Ještě tvrdší je souvislost se skandálem v Kyjevě, kdy se provalily manipulace Poláků s počty popravených. Objevily se názory, že v Mědnoje se jedná o stejné manipulace.

V těchto případech se na rozdíl od Kozích Hor prý jednalo o popravy ve věznicích a odvoz mrtvol na hřbitov. Toto byl v Sovětském svazu běžný postup výkonu trestu smrti, ale v daných počtech by byl nezvládnutelný a zcela jistě by byl velmi nápadný a náročný. V obou případech se přitom s největší pravděpodobností jedná o chiméru, nemající s realitou nic společného. V Kozích Horách výkon poprav přesně odpovídal německým zvyklostem poprav přímo ‚do hrobu' (podobně to oddíly Einsatzgruppen například provedly v Babím Jaru a na spoustě dalších míst). Nakonec můžeme připomenout i starý ruský (v Kozích Horách nedodržený) zvyk: vojákům se na znamení ztráty cti před popravou odebírají vyznamenání, řády a vojenské hodnosti. Podobně to před válkou

680 katyn.ru

681 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

platilo i o zajatcích. A Sergej Strygin zjistil ještě jednu zajímavou věc. Když se prováděly výkopy v Kozích Horách, prokuratura vydala přísný zákaz rozkopávat hroby sovětských občanů…

Poněkud bizarně působí nakonec informace o ukončení tohoto vyšetřování vojenským oddělením Hlavní prokuratury Ruské federace. V březnu 2005 hlavní vojenský prokurátor Alexandr Savenkov oznámil, že případ byl uzavřen z důvodu úmrtí předpokládaných viníků. S tím se nespokojil liberální a protisovětsky orientovaný spolek Memorial a vyžádal si podrobnější informace[682]:

… Dokumenty případu zahrnují 183 svazků. V souladu se zákonem RF ‚O státním tajemství' 36 svazků ‚Katyňského' případu obsahuje dokumenty označené jako ‚tajné' a ‚přísně tajné', mezi dalšími i rozhodnutí o přerušení šetření z 21. 9. 2004. Kromě toho 80 svazků uvedeného případu na základě rozhodnutí Komise zahrnují dokumenty obsahující důvěrné a služební informace, které nelze zveřejnit. 67 svazků obsahuje dokumenty, které zveřejnit lze.

… konání řady konkrétních vysoko postavených osobností SSSR je kvalifikováno podle bodu ‚b', článku 193-17 Trestního zákona RSFSR (z roku 1926) jako zneužití moci s těžkými následky za přitěžujících okolností. 21. 9. 2004 byl případ na základě bodu 4 číslo 1 článku 24 Trestního zákona RF odložen pro smrt viníků.

Vyšetřováním bylo stanoveno, že ve vztahu k polským občanům držených v táborech NKVD orgány NKVD SSSR na základě ustanovení Trestního zákona RSFSR (z roku 1923) se vyšetřovala obvinění z uskutečnění přestupků proti zákonu.

Na základě výsledků vyšetřování byly začátkem března 1940 případy předány mimosoudnímu orgánu – trojce, která se zabývala trestními případy 14 542 polských občanů (na území RSFSR 10710, na území USSR 3832), uznala je viníky a rozhodla o jejich popravě.

Vyšetřováním bylo věrohodně konstatována smrt v důsledku naplnění rozhodnutí trojky 1803 polských válečných zajatců a byla zjištěna identita 22 z nich.

Tak se do toho dáme:

1. Samotné rozhodnutí o ukončení vyšetřování je tajné! Co asi museli napáchat prokurátoři, aby nebylo možno zveřejnit rozhodnutí o ukončení vyšetřování?
2. V Kozích Horách bylo pohřbeno přibližně mezi 4 a 12 tisíci Poláky, ale celé mnoho let trvající vyšetřování se spoustou veřejných prohlášení prokurátorů o ohromném počtu obětí sovětského teroru nejen tam odhalilo pouze 1803 poprav ‚katy NKVD'! Odhlížeje od všeho ostatního, tady máme zcela nové číslo, neodpovídající ničemu dalšímu. Neodpovídá ani hloupým prohlášením prokurátorů během vyšetřování o mnoha tisících polských obětí NKVD, ani celkovému počtu popravených v roce 1940, jak je zveřejnil Zemskov[683]. A neodpovídá dokonce ani tomu minimálnímu počtu mrtvol nalezených v hrobech v Kozích Horách.

Rozhodnutí vojenského oddělení Hlavní prokuratury RF je prostě jen dalším důkazem německé viny na masakru.

Humoristický koutek

Dalším tématem je koruna všech důkazů o sovětské vině, tzv. ‚Paket č. 1'.

V příloze jsou uvedeny dokumenty tohoto slavného balíčku, jak je uložen v ruském státním archívu[684]. Budu o nich uvádět jisté informace a je na čtenáři, aby posoudil jejich závažnost. Pro začátek upozorňuji, že zde uvádím jen výběr podivných skutečností, které může snadno čtenář za-

682 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

683 Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм, 2014

684 new.rusarchives.ru/publication/katyn/spisok.shtml

chytit, znalost ruštiny je samozřejmě výhodou. Zájemce o celou škálu dalších absurdit nalezne jejich popis v knihách Prudnikové a Muchina[685].

Začít samozřejmě musíme onou slavnou Berijovou zprávou Politbyru, v níž žádá souhlas s odsouzením Poláků k trestu smrti a za tím účelem navrhuje sestavit trojku.

- Pro začátek výjimku. Nejsme schopni jednoduše posoudit to, že dokument je z 5. března, ale v poště je zapsán na konci únorové řady, takže je přímo nedůvěryhodný. U Stalina by něco takového nemohlo projít, o jeho preciznosti se lze dočíst v mnoha knihách. (Existují svědectví, jak ve vypjatých dobách za 2. světové války pečlivě opravoval v rozkazech vypracovaných štábními důstojníky i pouhé mluvnické chyby.) Máme zde sice tvrzení, že dokument vznikl ještě v únoru a v březnu byl přepracován[686]. V zásadě to nelze vyloučit, ale pozor na to: pokud se takovýchto vysvětlení sejde více, stává se to celé krajně nepravděpodobné. Jenomže důkazní materiál okolo Katyně je zcela přesycen takovýmito vysvětleními.
- Na první straně jsou podpisy Stalina, Vorošilova, Molotova a Mikojana. Jsou však všechny nesmyslně orientovány – shora dolů. Tedy každý z té čtveřice, aby se takto podepsal, musel ten dokument na stole před sebou po přečtení zcela zbytečně otočit. Správně by si tento dokument před sebou na stole měli přečíst a jako praváci by měli podpisy vést zleva napravo a zdola nahoru. To ponechme stranou i to, že další souhlasili, ale ani u toho nebyli. Pojďme dál.
- Na druhé straně se dovídáme, že Poláků je 14 736, zatímco na třetí straně je číslo zaokrouhlené na 14 700. Zaokrouhlené je i číslo 10 685, tentokrát na 11 000. V kontextu zprávy to je matoucí a samo o sobě ji to činí nedůvěryhodnou. Podle toho, co o Stalinovi víme, s autorem takovéto zprávy by rychle vyrazil dveře.
- Další kuriozita je vpravo nahoře na první straně. Tam uváděné číslo 144 je pořadové číslo, v jakém se tento bod dostal na pořad jednání. Protože den má 24 hodin a každá 60 minut, celý den potom 1440 minut, tak i kdyby Politbyro zasedalo celý den, připadalo by na každý bod jednání 10 minut. Když těmto lidem přiznáme spánek, jídlo, hygienu a dokonce i další pracovní náplň, tak na přednesení záležitosti, diskuzi o ní a zformulování a sepsání závěrů zbývají nejvýše 2 minuty. Pro všechna jednání toho dne. Absurdní.
- Na 4. stránce se navrhuje řešit tento ‚problém' trojkou ve složení Merkulov, Kobulov a Baštakov. V prvé řadě: trojka byla tvořena nejvyššími funkcionáři dané oblasti, v tomto případě celého SSSR (část zajatců v RSFSR a část v USSR): za stranu to byl Stalin, za vnitro Berija a prokuraturu Vyšinskij. Berija pouze mohl požádat Stalina a Vyšinského, aby někoho místo sebe delegovali. Můžeme si docela dobře v duchu klasických legend o ‚zlém' Stalinovi představit, jak by se Stalin do běla rozzuřil, jestliže by si ve zprávě přečetl takové porušení subordinace. Ale ono to nakonec není vůbec podstatné, protože, jak jsme již uvedli, trojky byly (na základě právě Berijova požadavku) zrušeny 17. 11. 1938! Po tomto datu již žádná soudní trojka neexistovala!
- Berijova parafa pod zprávou je unikát. Sám se podepíše i parafuje. To by tento precizní člověk musel být jak dělo…

Dále se podívejme na dvojitou raritu: Na formuláři VKS(b) ze 30. let je výpis z protokolu č. 13 ze zasedání Politbyra z 5. 3. 1940, sestavený 5. 3. 1940 a určený Berijovi. V něm Politbyro navrhuje to, co požadoval ve své zprávě Berija (!). Politbyro mělo pouze odsouhlasit, ne navrhovat. Všimněte si také složení navrhované trojky – Merkulov, Kabulov (hleďme, překlep!) a náčelník

685 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011
Мухин Ю.: Катынский детектив, Москва, Светотон, 1995
Мухин Ю.: Антироссийская подлость, Форум, Крымский мост, 2003
Мухин Ю.: Главная антироссийская подлость, Москва, Яуза, 2010

686 katynfiles.com/content/romanov-rp-1.html

1. zvláštního oddělení NKVD Baštakov. (Proč v případě posledního je uvedena funkce? Berija neznal, kdo vede jedno z oddělení jeho úřadu?) Hned se podívejme na následující dokument, napsaný na stejném formuláři a se stejným obsahem, včetně stejné chyby ve jméně Kobulova, když navíc vypadá jako strojopisná kopie prvního. Jenomže zpráva je datována 27. 2. 1959 (!) a určena pro Šeljepina (předseda KGB v letech 1958-1961)! Autorem je tajemník ÚV Stalin – v té době již skoro 6 let na pravdě Boží! Nakonec tam trůní razítko ÚV KSSS.

Nakonec zde máme tajný dopis Šeljepina Chruščovovi. Na tomto rukou psaném (!) dokumentu je zajímavé to, že v něm uvedená čísla se vůbec nepodobají číslům z Berijovy zprávy. Na druhé straně Prudniková píše, že tato čísla odpovídají jiným dokumentům NKVD a vyslovuje názor, že přes nesmyslnost obsahu tento dokument skutečně mohl pocházet z této doby – jako raný pokus o podvrh[687]. Z Muchinova popisu zase vyplývá, že jeho obsah se oproti původnímu stavu, změnil[688].

Tento balík nikoliv dokumentů ale nesmyslů má podivuhodnou historii. Nejprve se o něm objevily různé pověsti. Cosi vykládala prokuratura pod tlakem Poláků a něco jiného A. N. Jakovlev, pravá ruka Gorbačova. Nakonec se celý balík nenápadně objevil u Ústavního soudu RF v ‚Případu KSSS'[689], zřejmě se snahou jej takto potichu legalizovat. Jenže si ho všimli advokáti KSSS a zcela jej znemožnili. Soud balík těchto nesmyslů vyřadil z důkazního materiálu pouze na základě formálních chyb, ale, světe div se, v rozsudku o tom nebylo ani slovíčko! Po tomto fiasku se zase objevily další legendy a nakonec v roce 1994 byl celý tento balík (již s jistými úpravami) zveřejněn. Jakou přímo neuvěřitelnou drzost musí mít Goebbelsovi dnešní pohrobci stále a dokola takovéto nesmysly protlačovat jako platné dokumenty!

Zpackaný podvrh. Osobně se domnívám (stejný názor má i tehdejší advokát KSSS Jurij Maximovič Slobodkin), že pravděpodobně kdosi (zatím nejmenujme) si touto špínou nechtěl zamazat ručičky, a tak to někomu šikovnému zadal za úkol. Ale ten ‚někdo' si byl vědom špíny, kterou dostal za úkol zpracovat, a zpracoval to tak, že jakékoliv podrobnější šetření muselo odhalit podvrh. Takovou koláž chyb si jinak nedovedu vysvětlit.

Další soudy

Pojďme se zabývat právem. Podle Goebbelsových pohrobků byli Poláci popraveni na základě rozhodnutí ‚zvláštní trojky'. Jenomže zrušení trojek bylo podmínkou Beriji při jeho nástupu do funkce lidového komisaře NKVD a došlo k němu již 17. 11. 1938. Neexistuje žádná možnost, jak by v roce 1940 bylo možné odsoudit nějakou skupinu lidí k trestu smrti jakoukoliv trojkou. Zvláštní poradní sbor zase právo trestat na hrdle neměl.

Vedle Norimberského soudu se případem zabývaly i další soudy. Letmo probereme dva.

Prvním byl Tverský soud, projednávající žalobu Stalinova vnuka Jevgenije Jakovleviče Džugašvili na skupinu poslanců ruské Státní dumy, kteří 26. listopadu 2010 hlasovali pro rezoluci o Stalinově a Berijově vině na tomto masakru. Tato rezoluce asi vznikla za podmínek protigruzínské hysterie po gruzínském útoku na Jižní Osetii a Abcházii v roce 2008. Na přijetí deklarace asi také měl vliv pád polského letadla u Smolenska v dubnu 2010. Jevgenij Džugašvili rezoluci považoval za urážku svého předka, žádal očištění jeho jména a po každém z poslanců, kteří rezoluci podpořili, milión rublů odškodného.

687 Прудникова Е. А., Чигирин И. Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011
688 Мухин Ю.: Катынский детектив, Москва, Светотон, 1995
689 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Дело_КПСС

Rozsudek soudu z 29. února 2012 vyvolal v Rusku senzaci[690]. Soud rozhodl, že Stalin byl veřejný činitel a jako takový musí akceptovat i nemístnou kritiku veřejnosti, za níž se v daném případě považují i poslanci Státní dumy. Poslanci tak podporou uvedeného tvrzení pouze vyjádřili svůj osobní názor, a proto jim soud neuložil povinnost zaplatit za morální újmu žalobci. Soud ovšem výslovně uvedl, že *„Josif Vissarionovič Stalin (skutečné příjmení Džugašvili) byl v období let 1917-1953 sovětským politickým, státním, vojenským a stranickým činitelem. Byl také jedním z vedoucích činitelů SSSR v době katyňské tragédie v září 1941… “* Soud neprováděl žádné šetření, protože mu nebyly předloženy skutečnosti, které by se měly prověřovat. Ovšem září 1941 znamená dobu, kdy byli v Katyni Němci! J. J. Džugašvili proces prohrál, ale soud mu dal za pravdu!

Tímto masakrem se zabýval i Evropský soudní dvůr ve Štrasburku, konkrétně v případu Janowiec ad. versus Rusko, uzavřeném 21. 10. 2013[691] (je zde i rozsudek z 16. 4. 2012). Tyto rozsudky jsou velmi složité, jsou v nich jednak vyjádření soudu, a kromě toho i jakési poznámky jednotlivých soudců. Z toho všeho mi vůbec není jasné, na čem se soud vlastně usnesl[692]. Nakonec se mi podařilo najít jakýsi zjednodušený výklad[693].

V tomto případě se skupina potomků 12 obětí obrátila k soudu s žalobou, kterou žádali uznat vinu Ruské federace za masakr, anebo možná pouze potrestat Ruskou federaci za neochotu případ vyšetřit. Žalobou bylo napadeno vyšetřování v RF, zahájené v roce 1990 a ukončené v roce 2004, v němž řada záležitostí pro utajení nebyla zveřejněna. Žalobci tvrdili, že ruské vyšetřování bylo neefektivní, a stát tak porušil své základní povinnosti vyplývající z Konvence o ochraně práv člověka. Dalším bodem obžaloby bylo to, že ruské úřady se k potomkům obětí zachovaly ‚nelidsky‘, když neinformovaly potomky zavražděných o jejich osudu a odmítly generálně označit pohřešované za nevinné s vysvětlením, že někteří mohli být popraveni pro hrdelní trestné činy.

K prvnímu bodu obžaloby soud většinou hlasů rozhodl, že se necítí oprávněný rozhodovat o efektivitě ruského vyšetřování, čímž tuto část žaloby zamítl. Podobně většinou hlasů soud zamítl i druhou část žaloby. Vedle toho však část soudců zformulovala osobní komentáře, které jsou součástí rozsudku. Soud se přitom vůbec nezabýval otázkou, kdo tento masakr spáchal, protože se týkal událostí, které se staly dlouho před tím, než se Ruská federace podřídila tomuto soudu. Ovšem sovětskou vinu soud zřejmě považoval za nespornou. Nakonec se soud jednoznačně usnesl, že Rusko narušilo svoji povinnost spolupracovat s Evropským soudem pro práva lidí.

Na rozsudcích Evropského soudního dvora není zajímavé to, co v nich je, jako to, co v nich není. Podívejme se zpět na předchozí rozsudky. V Norimberku se přes jistá zpochybnění soud spokojil se sovětskou zprávou a na základě toho masakr datoval do září 1941. Viníci jsou tedy Němci. Tverskému soudu nebyly předloženy žádné nové důkazy, tudíž se jimi nezabýval a odvolal se na závěry Norimberského procesu. To znamená, že až do této chvíle nebyly žádnému soudu předloženy dokumenty z ‚Paketu č. 1‘. To je jasné v případě Norimberku, protože tehdy byly údajně ‚tajné‘. Zajímavější je to, že tyto dokumenty nebyly předloženy Tverskému soudu. To již dokumenty ‚Paketu č. 1‘ byly známé. I když v tomto případě může být příčinou to, že žalovaní poslanci si řekli, že bude vhodnější ze sebe udělat hlupáky a nedráždit ruskou veřejnost. Ovšem z rozsudků Evropského soudu (alespoň podle mého studia) vyplývá, že se soud těmito dokumenty

690 Мухин Ю.: Суд подтвердил: Сталин не причастен к расстрелу поляков в Катынском лесу (+документы); viz wek.com.ua/article/65128/

691 European Court of Human Rights, viz www.echr.coe.int, rozsudek lze na tomto webu dohledat

692 K tomu poznámka: Při pokusu o studium tohoto rozsudku jsem si uvědomil rozdíl mezi maximálně jasnými usneseními bolševiků a rozsudkem Evropského soudu. Je pravda, že výše uvedený rozsudek Tverského soudu zcela jednoduchý není, ale oproti rozsudku Evropského soudu je srozumitelný. Dokud bolševici dokázali formulovat jasné závěry a usnesení, měli ohromnou výhodu před těmi, kdo v rámci vstřícnosti různým zájmům vyrábí prakticky nesrozumitelné dokumenty.

693 Анищик Олег: ЕСПЧ окончательно разрешил дело о Катынском расстреле, viz europeancourt.ru/2013/10/21/13655

také nezabýval. Podle komentářů v ruském tisku nebyl tento soubor dokumentů předložen proto, že by je soud musel otevřeně odmítnout jako padělky[694]!

Ruské sdělovací prostředky jmenovaly pravděpodobného autora dokumentů z ‚Paketu č. 1' – Alexandra Nikolajeviče Jakovleva, tajemníka ÚV KSSS, pravé to ruky Michaila Gorbačova. Pozoruhodné jsou cesty Boží! Nejspíše si sám špinit ruce nechtěl, ale předložený padělek si ani neprověřil. Zajímavé skutečnosti o Jakovlevovi uvádí wikipédie, viz také Slovníček.

Ve skutečnosti by se dalo pokračovat ještě dlouho, ale myslím, že podstatné argumenty jsem již uvedl. Teď to celé zkusíme shrnout.

Shrnutí

Podle Muchina strana goebbelsovců tvrdí, že masakr spáchalo NKVD (sovětská strana) a přitom vehementně popírá všechny argumenty druhé strany s tím, že jsou vymyšlené, zmanipulované a lživé. Přitom, je to přímo k nevíře, ale údajně všechny jejich argumenty jsou zcela pravdivé. Za tím účelem sami manipulují, vypouštějí a překrucují známé skutečnosti, aby dosáhli žádoucího obrazu. V tuto chvíli se však odpoutejme od toho, že v kozohorských hrobech bylo podstatně víc lidí, o kterých se vůbec nemluví stejně jako Operaci 1005, ale pojďme připustit myšlenku, že masakr skutečně provedlo NKVD v dubnu a květnu 1940. Okamžitě narazíme na řadu problémů:

1. Jednoduchou otázkou je, proč Němci neprovedli výkopy již na jaře roku 1942, když o hrobech měli informace z několika stran. Vysvětlení je prosté. Jelikož můžeme oprávněně předpokládat, že masakr se udál na podzim 1941, musela být po zimě těla příliš ‚čerstvá'. To by se ale jen velmi těžko vysvětlovalo patologům, a ti by museli konstatovat, že to je dílo Němců. Proto bylo nutno nechat těla ‚odležet'.
   Když ke všemu tomu přidáme německé (nijak neskrývané) snahy o vyvraždění ‚podlidí'-Slovanů, můžeme se podivovat jedinému: proč se vlastně Němci věnovali pro ně naprosto nezajímavé záležitosti, když zcela otevřeně a záměrně povraždili milióny Poláků i Rusů? Ovšem můžeme uvažovat, že již v roce 1942 začali tušit, že by válka nemusela dopadnout podle jejich představ. Proto provedli zastírací operace, jež měly za úkol zakrýt počty obětí a pokud možno je přičíst na vrub SSSR. Potom snaha udělat v případě masakru Poláků viníkem SSSR nemůže být ničím jiným, než jednou z klíčových částí té nenápadně pozapomenuté zastírací operace 1005![695] Vše do sebe bezvadně zapadá.

2. Hroby jsou umístěny přímo v areálu dětského tábora smolenské pojišťovny, kde poslední turnus začal 1. 6. 1941. Jsou blízko rekreačního střediska NKVD, uprostřed hojně navštěvované rekreační zóny, jen několik kilometrů od velkého města Smolenska, viz mapky v příloze. Do války se v této oblasti nijak pohyb obyvatel neomezoval. Jak si vůbec něco takového lze představit? Tisíce tlejících mrtvol vydávají odpudivý zápach, ostatně přesně toto se stalo prvotní příčinou Operace 1005. Jak by něco takového bylo možné provést a udržet přitom v tajnosti?

3. V hrobech v katyňských lesích je celkem asi 37 tisíc popravených a jen menšinu tvořili Poláci (zapomeňme teď na problémy s jejich počty a dříve uvedené vyprávění Trunina). Co s ostatními popravenými? Pohádka o tom, že byli popraveni již dříve je zcela absurdní již ze skutečnosti, že tento prostor pro obyvatelstvo byl zcela přístupný. Pokud byli popraveni současně, zcela padá legenda o sovětské vině. A ačkoliv Goebbelsovi kumpáni tvrdí, že popravených Poláků bylo pouze někde pod pět tisíc (Němci TK dovolili pouze omezené kopání), Burděnko

694 Karaulov A. v publicistickém pořadu Момент истины, viz moment-istini.com

695 Sonderaktion 1005, viz en.wikipedia.org/wiki/Sonderaktion_1005,
stručně i česky na cs.wikipedia.org/wiki/Sonderkommando a cs.wikipedia.org/wiki/Akce_1005

se německými zákazy nezabýval, kopal, kde chtěl – a našel další Poláky. Že by je odněkud přivezl? Vylovil z Bílého moře[696]? Hodně přitažené za uši.

4. Němci se nijak netajili snahou zlikvidovat Slovany, které považovali za ‚podlidi'. Vraždili je zcela otevřeně a vůbec je nezajímali svědkové, protože ti již to také měli ‚spočítané'. Zde v hrobech vedle sebe leží ‚Rusové-podlidé' a ‚Poláci-podlidé'. Vše v souladu s oficiální nacistickou doktrínou. Ve srovnání s pochybnými tvrzeními o sovětské vině jsou toto nezpochybnitelné skutečnosti. Ve vztahu k Polsku Hitler otevřeně vyhlásil nutnost zlikvidovat polskou inteligenci a za tím účelem probíhala operace Tannenberg. Již jsem uvedl, že s tím Němci začali hned po porážce Polska. Jaký by mohli mít problém s nějakými důstojníky a dalšími lidmi soustředěnými v trestaneckých táborech, kteří z velké části již byli k likvidaci určeni?

5. Pokud by sovětské vedení mělo zájem zajaté Poláky zlikvidovat, použilo by velmi osvědčený prostředek – Sibiř. Za Uralem by je nikdo nikdy nenašel. Proč by je NKVD mělo popravovat v rekreačních oblastech, dokonce v místech, která sami využívali pro svoji rekreaci?

6. Použité zbraně byly ve velké většině německé. Především se jednalo o pistole Walther ráže 7,65mm a 6,35mm, v menší míře i o větší ráže (9mm). Vlastně nikde ale nejsou uvedeny typy zbraně, ačkoliv to je přece klíčový údaj pro vyšetřování! S velkou pravděpodobností se jednalo především o pistole Walther PP[697], v menší míře snad i o Walther P-38 (na okraj: kdesi se psalo i o použití samopalu MP-41, což prý musela být záležitost zdatného střelce). Uváděná P-38 a jeho první výrobní série, které teoreticky mohly být použity na jaře 1940, však jsou balisticky odlišnou zbraní označovanou Walther AP (s kladívkem). Jenomže balistické nálezy zřejmě spíše odpovídaly až prvním sériím P-38 s kohoutkem, které se vyráběly teprve od léta 1940[698]. Podobně MP-41 se vyráběl teprve od podzimu 1940 a nemohl tedy být použit na jaře téhož roku. Nebyly použité osvědčené, spolehlivé a velmi oblíbené revolvery Nagant 1895 ráže 7,62mm, údajně pro jejich nízkou spolehlivost. Čistě z konstrukčního hlediska by byl revolver Nagant s odkrytou hlavní pro hromadnou popravu podstatně vhodnější, než Walther PP se zakrytou hlavní. Kromě toho revolvery Nagant 1895 byly velmi oblíbené pro svoji spolehlivost a vydržely ve službě více, než 100 let! Dále: vůbec není známo, že by Sovětský svaz někdy z Německa dovezl pistole ráže 7,65mm, pouze někdy ve 20. letech nakoupil pistole Mauser, ale upravené na ráži 7,62mm. V souvislosti se zbraněmi se uvádí i to, že okolo hrobů se nacházely nábojnice vyrobené v Německu a také nábojnice vyrobené z oceli, které se v Německu začaly vyrábět až začátkem roku 1941[699]. Druh zbraní a munice je odedávna u každého soudu velmi silným důkazem o vině, či nevině – a tady jasně namířeným proti Němcům. Nikde nevidím nic, co by tuto skutečnost mohlo kompenzovat.

7. Nebylo by od věci podívat se po záznamech z německého vyšetřování. Kupodivu, nedochovaly se. Sami Němci před koncem války zničili dokumenty, které je měly očistit od viny na tomto masakru? Dá se tomu vůbec věřit? Samotný dr Buhtz také zemřel za podivných okolností a na

696 Goebbelsovi pohůnci se mimo jiné snaží tvrdit, že další Poláky NKVD pohřbilo do tohoto moře… Potom se naskýtá otázka, proč tam tedy nepohřbili všechny?

697 en.wikipedia.org/wiki/Walther_PP

698 en.wikipedia.org/wiki/Walther_P38
Poznámka: Nelze zaměnit ani s pistolí Walther HP, vyráběnou asi od roku 1939, protože obě měly odlišný úderník.
Sebastian Bianchi: Walther P-38;
viz www.wehrmacht-awards.com/uniforms_firearms/firearms/p38/p38index.htm

699 Michajlov A.: Катынский подлог - Про польские раскопки;
viz www.proza.ru/2009/08/14/1191

Internetu lze nalézt početnou skupinu zastávající názor, že byl svými soukmenovci zavražděn. Podobně neexistují ani dokumenty z vyšetřování TK, které prý shořely za varšavského povstání. Stejně tak Němci spálili i dokumenty posbírané TK u exhumovaných těl. Jeden z členů této komise (Javorovski) u hrobů posbíral nábojnice, ale ani ty se nedochovaly, protože je prý v roce 1948 zničil (!?). Podobně Němci se při obsazení táborů zmocnili původní dokumentace NKVD, ale ani o té nic nevíme, protože se jí na konci války zmocnili zase Američané a ti nic z těchto dokumentů nezveřejnili. Je zcela neuvěřitelné, že všechny tyto dokumenty a důkazy, které prý dokazovaly vinu SSSR a nevinu Německa, byly buď zničeny, nebo nejsou zpřístupněny zřejmě především úsilím Němců a Američanů, hlavních oponentů SSSR.

Nakonec jediným známým rozborem práce Buhtzovy komise je kniha sepsaná pražským patologem dr. Františkem Hájkem[700], členem Buhtzovy komise. Dr. Hájek po válce uvedl, že závěrečný protokol podepsal pod nátlakem. Ve své knize uvádí dva závažné důvody, proč bere svůj podpis zpět. Jedním je to, že nebyla provedena žádná porovnání stavu mrtvol s mrtvolami, které prokazatelně ležely za podobných podmínek uvedenou dobu. Druhým potom bylo to, že mrtvoly v době pitvy dosud nebyly napadeny larvami hmyzu, ačkoliv byly pohřbené jen mělce a měly v hrobě ležet 3 léta (1940-42). Podle jeho názoru by to mohlo odpovídat nejvýše jednomu létu (v roce 1942) a době smrti na podzim roku 1941 při příchodu mrazů. Podobně další z členů této komise, bulharský patolog dr. Markov, ihned po osvobození vypověděl, že závěry Buhtzovy komise jsou nesprávné. Navíc uvedl, že tehdy k protokolu připojil svoje bulharsky psané poznámky, které říkaly totéž. Němci ovšem těmto poznámkám nevěnovali pozornost, a tak se dr. Markovovi podařilo vrátit domů.

Ještě poznamenejme, že žádný další člen této komise se po prohlášení Hájka a Markova nepostavil na obhajobu závěrů komise. Nikdo z nich se nesnažil hájit svoji profesní hrdost, když se podepsali pod německý protokol.

8. Svérázné jsou výsledky vyšetřování sovětské a ruské prokuratury. Tito zasloužilí pracovníci se pilně snažili zalíbit se zahraničním mocným a usilovně utráceli peníze ze státního rozpočtu, aby vyrobili hory důkazů o sovětské vině. Za mnoho let vyšetřování sice pronesli spoustu halasných prohlášení a sepsali hromadu knih sponzorovaných bůh ví odkud, ale nesplnili jediný úkol, který je jejich povinností: pokud zjistili porušení zákona, byli povinni zkompletovat důkazy, uzavřít případ a předat jej soudu. Protože jediným, kdo v SSSR i RF měl a má právo rozhodovat o tom, kdo je vinen a kdo nevinen, je soud.

   Součástí výplodů vyšetřování jsou i výpovědi dvou již zmíněných lidí, kteří podle prokuratury měli být vykonavateli poprav. Jedním z nich je náčelník správy táborů válečných zajatců a internovaných Sopruněnko a druhým tehdejší náčelník NKVD v Kalininské oblasti Tokarev. Z těchto dvou vypadly hrůzné podrobnosti, jak byli ti nešťastní polští důstojníci popravováni… A jedním problémem je to, že tyto výpovědi nezapadají do dalších souvislostí a vzájemně si protiřečí[701] a druhým zase to, že ve skutečnosti by popravy podle jejich popisů, dokonce popravy důstojníků, tedy cvičených vojáků, vůbec tak nemohly proběhnout, protože by to bylo velmi pracné a muselo by to vyvolat velmi nebezpečnou vzpouru odsouzenců na smrt. Tokarev si z vyšetřovatelů jenom vystřelil. V případě Sopruněnka je zajímavé zase to, že ve skutečnosti

700 F. Hájek: Katyňské důkazy viz katynbooks.ru/hajek/Hajek_rus_cz.html

701 Sopruněnka údajně vypověděl, že viděl jakýsi papír z Politbyra podepsaný Stalinem a na něm slovo ‚popravit', je problém v tom, že samotný Sopruněnko v odpovědích na dotazy Stalina o osudu polských zajatců neuvádí žádný odkaz na rozhodnutí Politbyra. Píše jen o tom, že zajatce předal místní správě NKVD. V případě s Němci vyměněných zajatců se právě na příslušný dokument, na základě kterého zajatce předal Němcům, zcela správně odvolává. Navíc, pokud by opravdu byl pokyn Poláky postřílet, tento příkaz by musel jít úřední cestou a rozhodně by nebylo úkolem Sopruněnka tento rozkaz vykonat. Tokarevovu výpověď jsme již probírali, nemá smysl se k tomu vracet.

o ‚vině Stalina' promluvil nikoliv on, ale jeho dcery. Ty pravděpodobně nevydržely nátlak vyšetřovatelů a neznajíc souvislosti, cosi navykládaly, aby vyšetřovatelům vyšly vstříc. ‚Sopruněnkova' výpověď je v rozporu s jeho kroky v době, o které vypovídá.

9. Truninovo vyprávění[702] otevírá ještě jeden pohled na události. Goebbelsovi kumpáni zavalili mysli lidí z prstu vycucanými čísly – a z těch stále ještě vycházíme. SSSR ani RF nezveřejnily počty popravených za válečné zločiny z roku 1920 a USA nezveřejnily dokumenty, kterých se zmocnili Němci v pracovně-nápravných táborech zvláštního určení a které jim potom padly do rukou. Hysterická tvrzení o počtech popravených Poláků a rozsáhlé manipulace s fakty, ať už za doby Chruščova, nebo Gorbačova (nemluvě už o zahraničním angažmá), nám zcela zatemnily obzor těchto událostí a my ve skutečnosti neznáme skutečné počty nejen popravených, ale i jenom internovaných Poláků! Je možné, že (mimo jiné!) se tam přimíchali právě ‚Ukrajinci', oblečení do falešných polských uniforem.

10. ‚Paket č.1' se ani nedá komentovat, je zcela falešný. Tím se také ztrácí prakticky jediný důkaz o sovětské a jmenovitě Stalinově a Berijově vině.

Nemá smysl to dále rozebírat. Vše tedy ukazuje na vinu Němců. V celé této aféře není jediný věrohodný argument, který by dával vinu SSSR. Prostě leccos sice je možné nějak vysvětlit jako shodu okolností, ale hodně je přitaženo za vlasy, něco již za mezí zdravého rozumu a vše dohromady je zcela mimo realitu. Celá ta ohromně hlasitá protisovětská hysterie vyniká přímo neuvěřitelnou drzostí svalovat vinu na SSSR, aniž by k dispozici byly jakékoliv rozumné argumenty. Toto je skutečný vrchol Goebbelsova mistrovství.

Ruská schizofrenie

Strygin konstatoval zajímavou skutečnost. V současné době různé ruské instituce zcela otevřeně operují s jednou ze tří navzájem zcela neslučitelných verzí událostí[703]:

1. **Všeobecná právní verze** se opírá o závěry Burděnkovy komise a vinu za masakr svaluje na Němce. Z této verze vychází rozhodování soudů (viz výše uvedený Tverský soud) a proto vytváří právní základy pro případné budoucí právní záležitosti a náhrady.
2. **Veřejná politická verze** se opírá o německé vyšetřování a vinu svaluje na ‚trojky' a NKVD. O tuto verzi se opírá nejvyšší ruská moc a v tomto smyslu vystupuje, ale pouze tak, aby to neneslo právní následky. Toto je také základní verze, o níž se opírají liberálové.
3. **Úřední právní verze** se zase zakládá na závěrech vyšetřování z let 1990-2004 a tvrzení, že zajatí Poláci v SSSR popraveni nebyli a jsou vedeni jako nezvěstní. O tuto verzi se opírá Ministerstvo spravedlnosti a další výkonná moc RF.

Vyšší princip[704]

Myslím, že bych tuto stať těžko uzavřel lépe, než Jurij Muchin v knize Катынский детектив:

Vraťme se ještě k případu Katyně a k tomu, co to je služba státu. Zjistili jsme, že zajaté polské důstojníky v roce 1941 postříleli Němci. Ale Němci to neměli udělat!

Vůbec by nebylo od věci, kdyby je na příkaz Stalina v roce 1940 postříleli kati z NKVD z dobrých starých naganů. Aby se o tom natočil film.

---

702 ok.ru/video/310844525131

703 Стрыгин С.: Научно-исторические и политико-правовые аспекты Катынских событий, Катынского расстрела и Катынского дела (доклад на круглом столе в редакции газеты «Правда» 13 апреля 2016 г.), viz nstarikov.ru/blog/65169

704 Jan Drda

Vždyť Němci je postříleli jako Poláky a Stalin by je postřílel jako důstojníky. Tento film by se měl každoročně promítat ve vojenských školách SSSR a Polska a říkal by: „Dívejte se a nezapomeňte. To je zákonitý konec těch, které vlast obouvala, oblékala a krmila pro svoji ochranu a kteří místo obrany vlasti upřednostnili zajetí, kteří ji svým životem nezachránili. Dívejte se a pamatujte si to! Když začne válka a budete muset odevzdat svůj život vlasti, pak neváhejte – důstojník nemá právo žít, pokud jeho vlast umírá! Zapište si za uši – zajetí není pro vás, není pro důstojníky.“

Autor musí toto napsat, protože to sotva již napíše jeho starý otec. Jeho otec po šestiměsíčních kurzech jako nezkušený poručík vstoupil do bitvy 23. června 1941 v Besarábii. Jeho divize byla obklíčena, ale on se probil do Odessy. Tam byl vážně zraněn, ale po doléčení ještě stihl bitvu pod Moskvou. V roce 1942, když Andersova armáda uprchla do Íránu, se účastnil bitvy u Stalingradu. V roce 1943, když Armija Krajova nehnula ani prstem, aby pomohla povstalcům ve varšavském ghettu, v bitvě u Kursku založil a pak pod Němci odpálil dálkově ovládané minové pole a za to dostal válečný řád. A těžké zranění. Ale v roce 1944 byl v těch jednotkách, které se vysílené rvaly na Varšavu a byl v Polsku raněn do ruky. Dobýval opevnění města Koenigsberg a stihl útok na Berlín. Jedenáctkrát šel osobně do útoku a vždy uspěl právě proto, že měl za čtyři roky války plno příležitostí nepadnout do zajetí. A když jsem se jako malý kluk táty hloupě zeptal, jestli nepadl do zajetí? Otec odpověděl příkře a rozzlobeně: „Ne!“ Byl uražen, že si o něm jeho syn mohl něco takového pomyslet. A přitom nebyl důstojníkem z povolání, byl záložníkem a do zálohy se vrátil v roce 1946 v hodnosti majora. Přibližně takovými musí být důstojníci, aby nedostali od kata kulku do zátylku. A taková musí být elita státu.

Tou dobou elitou SSSR byli komunisté, ve společnosti jich bylo 2% a v armádě asi 10%.

Ve válečném letectvu SSSR a Japonska existoval nepovolený způsob boje – taran. Tuto metodu používali sovětští piloti v případech, kdy už nebylo možné použít palubní zbraně a nepřítel nebyl stále zničen. Metoda je to nebezpečná – pouze 40% zkušených pilotů po taranu bylo schopno pokračovat v letu, 20% jich stihlo vyskočit s padákem a 40% z nich samozřejmě zemřelo. To bylo všeobecně známé. Tento způsob boje nebyl v žádných bojových předpisech, nikde to neučili, nikdo tento způsob boje nevyžadoval a od roku 1944 se v rozkazech útok taranem přímo zakazoval. Ale byli tu důstojníci! Nepřítel vztáhl ruce na vlast, a tento nepřítel konal beztrestně a sovětský pilot mu nemohl zabránit. I vrhl své letadlo na nepřátelské letadlo. Konal tak i v roce 1944 i v roce 1945, a dokonce i v krátké válce s Japonskem.

V ‚Berijově zprávě‘ jste viděli přesný seznam zajatých polských důstojníků podle hodností, kteří se nacházeli v sovětských táborech. A zde máte seznam sovětských pilotů podle hodností, kteří provedli taran:

Plukovníci, podplukovníci a komisaři praporů – 12
Majoři, kapitáni a vyšší politruci – 97
Nadporučíci, poručíci, podporučíci a političtí komisaři – 466
Poddůstojníci – 61

Chci upozornit polskou stranu, že když se důstojnické hodnosti objeví na takovémto seznamu, je to pro tyto důstojníky mnohem větší čest a užitečnější pro zemi, než když se objeví na seznamech zajatců. Pamatujeme si, že v roce 1939, po 17 dnech války, polská elita uprchla do Rumunska a opustila lid a armádu. Sovětští komunisté, sovětská elita, lid a armádu neopustila. Už jsme psali, že komunisté tvořili 2% obyvatelstva, ale mezi taranujícími piloty jich bylo 63% a 34% byli kandidáti na elitu – komsomolci. Přibližně taková musí být elita státu, aby měla právo se tak nazývat. Elitou jsou lidé schopní mobilizovat veškerou svou odvahu, aby ve chvíli nebezpečné pro Vlast ji mohli věnovat svůj život, a ne přihlouplí profesoři, schopní pouze mobilizace veškeré své podlosti, když jde o umístění svého zadku na ministerské křeslo.

Ano, za dob Gorbačova se i v SSSR elita, zvláště vládnoucí elita, stala stejnou, ne-li ještě horší sračkou, jaká byla v Polsku v roce 1939. Ale co se tím mění? I dnes lidé potřebují elitu, a nikoliv hovno. Stejně tak národy SSSR, jako národ Polska. Bohužel, dnes nás s Poláky spojuje pouze toto.

Polští důstojníci v Katyňském lese dostali do zátylku německou kulku. Není to spravedlivé. Ale ani sovětská kulka by nebyla ta správná. Pouze polská kulka by byla tou nejvyšší spravedlností.

Tolik Muchin.

Hitlerova tajná zbraň

Hitler měl mnoho tajných zbraní, kterými chtěl válku vyhrát. Ale podstatná byla pouze jedna, a ta stála za bezesporu skvělými vítězstvími Německa na začátku války.

V Rakousku nebyl ‚anšlus' doprovázen jediným výstřelem. Rakousko se nadšeně vrhlo Hitlerovi do náručí. V Československu aktivně působila DNSAP pod vedením Henleina, ale i čeští fašisté a slovenští luďáci – zase fašisté. Bylo to nadvakrát a výstřel sem-tam zazněl. Polsko se již bránilo, ale do dvou týdnů se polská šlechta rozutekla. Dánsko padlo za jeden den, Norsko za dvacet tři dní, Nizozemí za pět dní, Belgie za osmnáct dní, Francie za třicet devět dní, Jugoslávie za dvanáct dní, Řecko za dvacet jeden den a Kréta za jedenáct dní. Skvělé výsledky – ale vlastně ne armády! Německá armáda sice všechny tyto země obsadila, ale německý Wehrmacht byla taková ‚cestovní kancelář'. Ta senzační vítězství byla dílem pátých kolon v napadených zemích. Jejich vlády nedokázaly omezit jejich destruktivní vliv, a ty sehrály rozhodující roli a demoralizovaly odpor proti Němcům. Tvrdě a rozumně zasáhly proti páté koloně pouze Velká Británie a USA, kde bylo bez soudu pozatýkáno mnoho lidí a umístěno do (prakticky) koncentračních táborů. Bylo to prostě nutné a umožnilo to zvítězit.

A potom na řadu přišel Sovětský svaz. Ten se před tím pár měsíců strašně trápil s malým Finskem. Jenomže například velvyslanec USA v SSSR J. E. Davis si napsal do deníku:

„Hitlerův pochod do Prahy v roce 1939 byl doprovázen aktivní vojenskou podporou Henleinových organizací v Československu. To samé se stalo během jeho invaze do Norska. Ale v Rusku nebyli ani sudetští henleinovci, ani slovenští tisovci, ani belgičtí de grellovci, ani norští quislingovci… Nikdo z nás neuvažoval o událostech let 1937 a 1938 jako o záležitostech ‚páté kolony'. Tento výraz se nepoužíval. Teprve nyní se objevil v našem slovníku jako výraz popisující nacistickou techniku vnitřní agrese… "[705]

Takto jsme se na ‚velkou čistku' nepodívali. V každém případě čistka vzala Němcům vítr z plachet, protože bez ní by v SSSR zůstalo velké množství lidí, kteří měli vazby na Trockého a ten zase na německé nacisty. Není toto samo o sobě důvod poněkud změnit pohled na tyto události?

Drtivé vítězství začalo strašlivou porážkou

Často se píše, že SSSR od počátků své existence myslel pouze na expanzi, a na to, že chce ovládnout celý svět. Důkazem mělo být již samotné přeformování Ruské sovětské federativní socialistické republiky do podoby SSSR, svazu zemí evidentně postaveného tak, aby mohl přijímat

705 Joseph E. Davis: Mission to Moscow, Victor Gollancz Limited, London, 1945, viz archive.org/stream/missiontomoscow035156mbp

další členy. Dalším důkazem měl být i velký počet zbraní (tanků), kterými byla DRRA vybavena již před válkou. Oblíbené je tvrzení, že cílem industrializace bylo právě budování vojenského průmyslu. Výroba traktorů prý pouze maskovala výrobu tanků. To je ovšem nesmysl, Sovětský svaz traktory naléhavě potřeboval a rozhodně neměl nějaké volné zdroje, umožňující nákladné zbrojení. Ale SSSR se před válkou skutečně stal počtem tanků tankovou velmocí. Ukazuje to na obavy z války, a také na velmi rozsáhlé území, které bylo nutno hájit místními vojsky. Sovětský svaz vlastně neměl ani dostatečné prostředky pro dopravu vojsk (především dopravní infrastrukturu), proto vykrýval všechny prostory velkým množstvím tanků rozmístěných na celém ohromném prostoru, kde se mohlo očekávat napadení.

Stalin se vždy angažoval pouze v těch oblastech, kde byly problémy největší a kde se jejich řešením dalo získat nejvíce. Proto se až do války s Finskem armádou prakticky nezabýval a ani se nevměšoval do vojenského plánování. Pokud si vojáci řekli o nějaké množství zbraní, i tanků, Stalin prostě, třeba i se skřípěním zubů, dokázal zajistit jejich výrobu. Ale tím to pro něj končilo.

Těch tanků měl Sovětský svaz opravdu hodně – ale prý špatných. Měly tenké pancíře a na začátku války se staly snadným cílem prý daleko lepších tanků německých. Buďme spravedliví, i ty jako by špatné lehké tanky, na které se orientoval Tuchačevskij, samy o sobě nic tragického neznamenaly. Německé tanky (PzKpfw I – PzKpfw III) neměly pancíře lepší a československé tanky, především LT-38, byly svými parametry někde mezi PzKpfw II a III. Německé tanky byly lepší v řadě ohledů – lepší byla optika děl, kvalita dílenského zpracování a celkově dotaženější konstrukce. (Na druhou stranu sovětské zbraně byly lépe uzpůsobené pro podmínky válčiště, na němž nakonec dominovaly. Mimo jiné konstrukce sovětských tanků lépe odolávala dělostřelecké munici.) Jenže to vše bylo podružné a podobné stížnosti pouze zakrývají hlavní slabinu.

Rozdíly byly ve výcviku vojsk. Němci během řady cvičení pancéřových a motorizovaných oddílů pochopili důležitost a náročnost týlu těchto vojsk a naučili se je správně používat. První německá tažení (Rakousko a Československo) měla zase pouze povahu cvičení, kdy jediným zadáním bylo dojet do místa určení (a asi ne vždy to dopadlo podle představ). V roce 1939 pancéřová vozba vyjela naostro a v roce 1940 generál Guderian předvedl možnosti tankových vojsk ve válce s Francií. Němci do útoku na SSSR nasbírali s jejich masívním použitím v boji mnoho zkušeností. Tyto zkušenosti dokázali dobře zapracovat do myšlení, rozkazů, příruček a přípravy vojsk.

To, co vypadá jako chyba Tuchačevského a dalších velitelů, bylo z velké části způsobeno nedostatkem zdrojů pro prověrky a výcvik. Sovětský svaz se teprve vyhrabával z bídy. Konec konců všeobecná branná povinnost byla v SSSR zavedena až v roce 1939. S ní souvisel prudký početní růst armády a tomu již velitelé nestačili vůbec[706].

Další hříchy už jsou z jiného soudku: Sovětští velitelé neuměli využívat bojových zkušeností. To byla už tenkrát stará ruská bolest, vzpomeňme stati Vydržené zlo a Vytoužená válka. Již po popravě Tuchačevského proběhly boje u řeky Chalchyn a zimní válka s Finskem. V Mongolsku velel Žukov s Pavlovem a ve Finsku Mereckov[707]. Jeden lepší než druhý. Pavlov byl buď zrádce, nebo naprostý hlupák. Mereckov byl zralý na soud za vlastizradu, ale dokázal si u Stalina sliby získat milost a zůstala mu i maršálská hvězda. Žukov byl schopný vydávat rozkazy k nesmyslným čelním útokům a dokázal se při rozdávání vyznamenání vždy protlačit do první řady, ale naplánovat trochu rozumnou vojenskou operaci bylo nad jeho síly. Jen holou hlavou bušit do zdi, dokud se nerozpadne (co vlastně, zeď, nebo hlava?). Tuchačevskij byl intrikán a jeho schopnosti měly své meze, ale hlupák to nejspíše nebyl. Vypadá to na zjevnou Stalinovu vinu, když nechal takové generály zastávat vysoké funkce. Ale byl Stalin opravdu osobou zodpovědnou za jmenování vysokých velitelů? I pokud byl, možná ani neměl příliš na výběr. Až do Finské války tento vojenský amatér

706 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015
707 Viz Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

armádu ponechal na starosti profesionálům – generálům v nablýskaných uniformách a se spoustou vyznamenání. Podle toho to dopadlo.

Teprve potom pochopil, že sovětští generálové sice umějí při rozdávání metálů skvěle vypnout hruď, ale s jejich velením to až tak slavné není. Musel začít na armádu dozírat sám. Po blamáži s Finskem se v dubnu 1940 konala porada velení vojsk. Této porady se osobně zúčastnil a zřejmě tímto okamžikem se situaci v armádě začal intenzívně věnovat[708].

Během následujících měsíců proběhla uvnitř DRRA řada velkých změn s cílem konečně se zbavit dědictví občanské války. To znamená, že se armáda měla připravit na válku s evropskými mocnostmi, na boj s masívním použitím techniky (dělostřelectva, tanků, letadel, ale i moderních ručních zbraní, rozvědky a spojů). V této době se udělalo hodně a jsou názory, že tehdy v DRRA uskutečněné změny vůbec umožnily vzdorovat Německu. Ale ani to, co se vykonalo, nestačilo odvrátit katastrofu.

Došlo ke změnám v organizaci vojsk. Jejich symbolem se v květnu 1940 stalo znovuzavedení generálských a admirálských hodností. V srpnu byly zrušeny funkce politických komisařů a velitelé jednotek opět získali nedílnou velitelskou pravomoc.

Změnila se příprava vojsk. Vojáci technických jednotek, především tankových, se začali intenzívně zabývat obsluhou samotné techniky. Ale žádná sláva. Trochu přeskočím, když napíšu, že na další poradě velení v prosinci 1940 koloval vtip o tom, jak tankisty při prověrkách kontrolovali, jestli se umí plížit a bojovat muž proti muži[709]. Brzy se to tvrdě vymstilo.

S tím, jak se vojáci začali učit obsluhovat tanky a začali s nimi jezdit, se objevil další dosud neznámý problém. Ač to tak nevypadá, tank má povahu závodního auta a přes zdánlivou mohutnost se v provozu rychle opotřebovává. Objevila se nutnost tanky opravovat, ale opravárenská střediska neexistovala. Na začátku války bylo proto hodně tanků zcela nepojízdných.

Zvládnout motory a ostatní části složité vojenské techniky je jedna věc, zvládnout techniku v boji druhá. Tankový boj má řadu zvláštností, a pokud se tyto nerespektují, tanky rychle ztrácí na bojové hodnotě a stávají se jen přítěží. DRRA neuměla tanková vojska používat. Neexistovaly žádné postupy, jak vyvést tankové oddíly do boje a jak je v boji použít. Neexistovaly ani příručky pro velitele, jak se orientovat v boji. Ke všemu dalšímu jsou tanková vojska velmi náročná na týl. Pro svůj provoz nezbytně potřebují vedle ohromného množství pohonných hmot a munice, také pravidelné dodávky náhradních dílů. Pokud i jen část dodávek vypadne, tank se rychle mění na zcela mrtvou a nepoužitelnou hromadu železa.

Nezapomeňme na dopravu velkých bojových svazů. Kde končily koleje, nastoupila přeprava po vlastní ose. Sovětská silniční síť byla slabá a západní části SSSR byly bažinaté. Dlouhé kolony vojenských konvojů rychle ucpávaly komunikace. Velitelé najednou museli koordinovat přesuny svých jednotek s dalšími a museli pečlivě dbát na to, aby jejich oddíly vůbec svých cílů dosáhly.

Tankové oddíly jsou velmi pohyblivé a běžně čítají okolo 10 tanků (rota). Tank s sebou veze zásoby pohonných hmot a munice na jeden den. Tanková rota pro každý den boje potřebuje (vedle proviantu a dalšího materiálu) několik cisteren s pohonnými hmotami a několik nákladních aut s municí a náhradními díly. To vše se musí dodat do místa, kde se tanková rota nachází, nezřídka do předních linií. Velké tankové svazy čítají stovky tanků a pro zajištění jejich bojeschopnosti je nutno nepřetržitě dodávat ohromné množství materiálu. Tankový sbor měl za druhé světové války normovou denní spotřebu asi sto (!) vagónů nejrůznějšího materiálu denně… A to jsme neuvedli dělostřelectvo, které je také schopno skrz své hlavně protlačit spousty železa a prachu.

Svérázným problémem bylo spojení. Dokud nezačala válka, používaly se polní telefony. Vysílačky byly nespolehlivé, navíc bylo nutno zprávy šifrovat, aby je nezachytil nepřítel. Velitelé se

708 zápis z porady viz rkka.ru/docs/zimn/title.htm

709 Экштут С.: Перестройка-1940 viz rg.ru/2016/06/20/rodina-perestroyka.html

jim proto vyhýbali. Kromě toho ani velké jednotky nebyly vybaveny tabulkovými počty těchto zařízení. Ale ‚zlotřilí' Němci hned zkraje války ve velkém začali cíleně přeřezávat dráty…

Toto vše byly záležitosti samotného vojska. Svůj díl viny na porážkách roku 1941 mělo vedení státu a jmenovitě i Stalin. Hlavní slabinou se staly dopravní tepny. Po připojení Pobaltí a (především) krasnoruských oblastí se armáda posunula na nové západní hranice, ale dopravní tepny do vnitrozemí byly natolik slabé, že nemohly bojující vojska dostatečně zásobovat. Generál Vatutin, tehdy náčelník operativního oddělení Generálního štábu, později litoval, že netrval na urychlení modernizace železničních tratí a spolehl se na Stalinův názor, že válka začne až v létě 1942. Stalin souhlasil s rekonstrukcemi železniční sítě teprve v únoru 1941.

Němci po několika letech válečných zkušeností skvěle zvládali svoji bojovou techniku i organizaci vojsk. Sověti na druhé straně měli zkušenosti malé a v podstatě obsluhu všech modernějších zbraní nezvládali vůbec. Ale abych Němce jenom nechválil. Například za jednu z příčin porážky Němců pod Moskvou se uvádí vyčerpanost proběhu tanků Guderianovy 1. tankové armády. Guderian postupoval v rámci skupiny armád Střed na Smolensk. Žukovovi se však podařilo uzavřít (po těžkých ztrátách přímými údery a ignorování Stalinových doporučení provést obchvat s cílem zabránit odvedení Guderianových tanků na jih) výběžek u Jelni a Guderian (po snahách německých generálů rozdělit jeho armádu) přesunul armádu po vlastní ose ke Kyjevu. Tam jeho zásah vedl ke zhroucení sovětské obrany. Potom armádu nasměroval na Moskvu. K příliš dlouhému proběhu se přidala vysoká prašnost válčiště a z toho vyplývající zvýšené opotřebení motorů. Němci měli od začátku tak velké ztráty, na jaké dosud zvyklí nebyli. Německou noční můrou se také stal Pripjaťský močál, který při přípravě války i při ústupu nějak přehlédli…

Sovětské tajné zbraně

V předvečer války došlo i na velmi delikátní politické tanečky. Na obou stranách bylo ve hře hodně. Šlo o to, kdo získá jaké spojence. Evropa již byla prakticky celá v německém područí, ale Velká Británie se invazi ubránila a formálně byla s Německem ve válce. Rudolf Hess, hlavní Hitlerův ideolog, si zahrál na parašutistu a nabídl Velké Británii mír a spoluúčast ve válce proti SSSR. Churchill si však udržel kontrolu nad stoupenci ústupků Německu, Hesse poslal do basy a sám dělal mrtvého brouka. Že za této situace se Hitler rozhodl válku proti SSSR zahájit, je velmi podivné. Jako by zde byl nějaký příslib. Hitler a celé německé velení si bylo dobře vědomo hlavní chyby císaře Viléma za 1. světové války – boje na dvou frontách.

Bravurní kousek se SSSR podařil již v roce 1939, když uzavřením smlouvy o neútočení s Německem se obešly britské manipulace. Shodou okolností v té době probíhala za sovětské spoluúčasti válka v Mongolsku (boje u řeky Chalkyn). Sovětská vojska právě dokončovala obklíčení Japonců. Ale to nebylo podstatné. Daleko důležitější bylo to, že Německo uzavřelo se SSSR dohodu o neútočení, aniž o tom informovalo svého spojence Japonsko, které v té době proti SSSR bojovalo. Obě země se totiž v tzv. Paktu proti Kominterně dohodly i na tom, že „*v případě útoku jednoho ze signatářů na SSSR zachovají neutralitu a neuzavřou se Sovětským svazem žádné smlouvy, které by odporovaly duchu paktu*". SSSR tímto vmanévroval Německo do porušení svých spojeneckých závazků, přesněji Hitler se pokusil vykroutit z diktátu Velké Británie, aniž by změnil priority své politiky (zase založené s notným přispěním samotné Velká Británie). Následkem toho japonské válečné snažení proti SSSR ochladlo na bod mrazu a vydrželo mu to do konce války. Sovětský svaz měl rázem o jednoho protivníka méně.[710]

710 ru.wikipedia.org/wiki/Договор_о_ненападении_между_Германией_и_Советским_Союзом

Tou hlavní neznámou zůstávaly Spojené státy americké, již tehdy mocnost číslo jedna. Ač se to dnes nezdá, na jaře roku 1941 bylo krajně nejasné, na jakou stranu se přidají. V USA spolu za pomoci všech dostupných zbraní (od ústních, po palné) soupeřili fašisté s antifašisty, ale mimo nezůstávala ani nejsilnější skupina izolacionistů. Již jsem uvedl, že USA nesly krajně nelibě obchodní uzavření Velké Británie roku 1929. Zde se zrodila představa o válce, v níž Německo mělo zničit Velkou Británii a SSSR potom snad Německo.

Připomeňme si jméno Huey Long[711]. Byl to původně Rooseveltův stoupenec, ale rozešel se s ním, protože Roosevelt podle něj příliš vycházel vstříc velkému kapitálu. V roce 1936 vytáhl do prezidentské kampaně a za svůj program (pod heslem ‚sdílejme své bohatství') zvolil zvýšení daní bohatým. Jak už to tak v podobných případech bývá, voleb se nedožil a Rooseveltovi ubyly vrásky. Long si nejen dovolil sáhnout na peníze elit, ale i získal ohromnou podporu veřejnosti, a to se neodpouští. Americká Kirovova vražda. Ale i potom bylo krajně nejasné, jaká strana se prosadí.

Hitlerovo rozhodnutí jít do války mohlo pocházet jedině ze stran, které až dosud sponzorovaly německou expanzi. Později, za 2. světové války Churchill na Stalinovu adresu řekl: „*Stalin poráží své nepřátele svými nepřáteli.*" Churchill měl na mysli právě výsledky těchto tanečků, které nakonec skončily nikoliv podle Hitlerových (a vlastně i Churchillových), ale podle Stalinových představ. Dokonce i samotného Churchilla, odvěkého nepřítele Sovětského svazu, Stalin zařadil mezi své spojence. Šlo o informaci lorda W. Runcimana[712] (nám dobře známého nepřátelským postojem k Československu v létě 1938), podle níž prezident USA Roosevelt rozhodl, že v případě války Německa se západními demokraciemi jim půjde na pomoc, ale v případě války Německa se SSSR zůstanou Spojené státy americké neutrální[713]. Sovětský svaz nutně potřeboval udržet Německo ve válce s Velkou Británií[714], a proto se musel snažit vystupovat vůči Německu přátelsky. Jako by se SSSR vůbec na válku s Německem nepřipravoval, protože jakýkoliv signál tohoto typu by mohl přimět Německo více se snažit uzavřít mír s Velkou Británií. SSSR se choval jako by válku nečekal, a tak Němci mohli očekávat slabý odpor a snadné vítězství, bez ohledu na ohromnou rozlohu evropské části Ruska. Německému velení se proto po likvidaci Francie válka na dvou frontách (vzhledem k předchozím úspěchům) nemusela jevit až tak zle. Je otázkou, jaký vývoj očekávala Velká Británie, která předtím Německu na válku se SSSR obětovala Rakousko, Československo i Polsko. Hess se také zřejmě nezbláznil, ale nejspíše ze strany lorda kancléře Johna A. Simona dostal slib na 3 roky klidu – který také Velká Británie dodržela. Teprve s tímto slibem Hitler mohl rozhodnout o útoku na SSSR[715].

Potom zbyla Hitlerovi pouze nějaká ta provokace v polském stylu a Stalin velmi tlačil na vojsko, aby k něčemu takovému nedošlo[716]. Nakonec, když už Stalin věděl, že Hitler dal rozkaz k zahájení války, nechal 13. 6. 1941 vydat tiskové prohlášení, v němž se pravilo, že podle názoru sovětské strany neexistují k válce žádné důvody a mezi Německem a SSSR nejsou žádné rozpory. Tím jednak dal Německu možnost zařadit zpátečku, jednak v okamžiku zahájení války otevřeně postavil Německo do pozice agresora. Takto Hitler nastoupil cestu vytýčenou Velkou Británií a Stalin tuto skutečnost oznámil Spojeným státům americkým. Proto Roosevelt podpořil SSSR.

---

cs.wikipedia.org/wiki/Pakt_proti_Kominterně

711 en.wikipedia.org/wiki/Huey_Long

712 en.wikipedia.org/wiki/Walter_Runciman,_1st_Viscount_Runciman_of_Doxford

713 Секретно Сталину. Главная загадка Великой отечесвеннной войны. Документальный фильм, Россия24, viz www.youtube.com/watch?v=FhXCfzKqQRQ

714 Toto potvrzuje i Rokossovskij K. K.: Povinnosť vojaka, Nakladatelství Obzor, Bratislava, 1974

715 Фурсов А.: Скрытые субъекты Второй мировой войны. Внешняя политика СССР; www.youtube.com/watch?v=VxpBupTCchY

716 Zde nám vystupuje další důvod, proč SSSR nemohl popravit polské zajatce – mohly zde být osoby, právně náležející Německu. Jejich povraždění by bylo velmi dobrým důvodem k válce. Viz Мухин Ю.: Катынская подлость, viz www.youtube.com/watch?v=oZdUXDQjnWE

Podívejme se ještě na samotný plán Barbarossa. Často se lze setkat s názorem, že byl sestaven diletantsky, a proto vedl k porážce Německa. Ve skutečnosti tomu tak nebylo a vše opravňovalo předpoklady tvůrců. Přes veškeré diplomatické i vojenské úsilí Stalina nevidíme až do této chvíle vůbec nic, co by mohlo Sovětský svaz zachránit. Proti stála prakticky celá Evropa.

Německý plán předpokládal úder velmi dobře připravených, vycvičených a vybavených vojsk ve třech směrech. Z Východního Pruska měl směřovat úder ve směru na Leningrad a z okupovaného Polska měl severní úder jít na Moskvu a jižní na Kyjev a Novorusko. Ve skutečnosti cílové oblasti představovaly hlavní průmyslové areály SSSR. Naproti tomu Povolží, Ural a Altaj měly zanedbatelný hospodářský potenciál, navíc závislý na spolupráci s výše uvedenými západními průmyslovými oblastmi. Například jediný výrobce dieslových motorů pro tanky byl v Charkově, těžké tanky a roznětky se vyráběly v Leningradě a i největší hutní základna byla na Donbassu. K tomu všemu není od věci podívat se na mapu železniční sítě Ruska. Moskva zjevně vyniká jako ústřední železniční uzel. Dobytí, nebo jen zablokování Leningradu, Moskvy a Novoruska zcela paralyzovalo sovětské hospodářství. Potom už jen stačilo čekat, kdy Rudé armádě dojde munice a její odpor se zhroutí. Neznamenalo by to sice naprostý konec Ruska, již jsem psal o ruských zvláštnostech a něco tu ještě bude, ale obroda by byla dlouhá, stála by spoustu krve a navíc by Německo získalo prostor uskutečnit svoje germanizační plány. První měl proběhnout v České kotlině.

Připomeňme ještě, že Německo do války vstupovalo s představou, že ji povede velmi brutálním způsobem. Po válce polní maršál F. Schörner vypověděl:

„V květnu nebo červnu 1941… Himmler otevřeně prohlásil, že brzy začne velká válka na východě, jejímž cílem je vytěsnění Slovanů z východního prostranství a kolonizace slovanských zemí Němci. Přitom se orientoval na fyzické zničení Rusů, pokud se budou invazi vzpírat. Výslovně řekl toto: ‚Jestliže při plnění našich plánů v Rusku narazíme na tuhý odpor lidu i armády, nic nás nezastaví před očištěním země od Slovanů‘. Toto jsou mně známé skutečnosti, předcházející napadení Německa na Sovětský svaz.“

Proti Němcům stála Rudá armáda – armáda s minimem zkušeností, špatně vycvičená, slabě vybavená, s podřadnou technikou, s velmi slabým velitelským sborem a navíc se slabým a v prostoru nové západní hranice se zcela nevyhovujícím týlem. Vyhlídky nebyly valné, jednoduše vyhlídky nebyly vůbec žádné, a to ani nemluvíme o tom, že konání generála Pavlova, velitele Západního (Běloruského) vojenského okruhu, nelze hodnotit jinak, než jako zradu.

Stalin se v roce 1940 začal armádě věnovat a rychle ji dával do pořádku. Jen si připomeňme, že ke své základní práci generálního tajemníka (organizátora politické práce VKS(b)) si v polovině 20. let přibral program industrializace a během hladomoru se začal starat o zemědělství. Jako by toho měl málo a v roce 1940 mu nezbylo, než převzít do svých rukou správu armády. To už mu bylo přes 60 let, nejvyšší čas jít do důchodu. Stalin vlastně žádné další funkce nechtěl, nechtěl další moc, ale nebyl tu nikdo vhodnější. Je s podivem, že zvládal stále stejně dobře i všechny již dříve získané funkce a v novém resortu se situace rychle začala zlepšovat.

Na jaře roku 1941 nakonec Stalin souhlasil s tím, že se postaví do čela hlavního výkonného orgánu státu. Stal se předsedou Rady lidových komisařů SSSR. To byl velký skok oproti době, kdy byl pouhý generální tajemník, bez jakékoliv moci dané Ústavou. Jenomže předseda vlády není přímo nositelem funkce vrchního velitele. Tou je tradičně hlava státu a tu v SSSR zastával zestárlý Kalinin. Jeho si jako vrchního velitele prostě ani nelze představit.

Po začátku války vznikl ‚kočkopes‘ v podobě zřízení Stanu vrchního velení (Stavka). Jeho předsedou se stal lidový komisař obrany Timošenko. Pouhý člen Stalinovy vlády se stal představitelem nebezpečného kolektivního velení a vrchním velitelem! To trvalo až do 29. 6., kdy se Stalin telefonicky obrátil na Timošenka, aby mu pověděl o situaci. Nedozvěděl se nic. Tak Stalin

společně s Molotovem, Berijou a Malenkovem vyrazili do Generálního štábu. Prudniková[717] přitom odmítá tvrzení Mikojana[718], že Stalin přiměl Žukova k pláči. Podle Molotova došlo naopak k oboustranně tvrdé výměně názorů a Žukov toho údajně strašného a obávaného diktátora vyhodil. Stalin v zoufalství odjel domů.

Až teď došla řada na Státní výbor obrany. Zřejmě to vymyslel Molotov, projednal s Berijou a Malenkovem a potom to společně navrhli Stalinovi. Byl to takový malý státní převrat, prostě improvizace za účelem předání velení armády do jediných rukou, schopných situaci zvládnout. Teprve v tuto chvíli se Stalin, i když zatím jen nepřímo, postavil do čela vojska. Potom došlo na zrušení funkce předsedy Stavky, jejímž představitelem se stal také Stalin. Ten cirkus skončil až po odvolání maršála Timošenka z funkce lidového komisaře obrany 19. 7. Teprve nyní, v době tragických porážek, výkon této funkce převzal zase Stalin. Převzal přímé řízení vojenských operací a zároveň zůstal hlavním organizátorem hospodářství. A teprve pod jeho přímým velením začala celá válečná mašinérie rozumně pracovat.

Bojový duch

Němci se v plánu Barbarossa přece jen přepočítali. Při posuzování nepřítele předpokládali, že sovětský voják a občan budou mít přibližně stejnou kvalitu, jako ruský voják a poddaný Jeho Veličenstva za 1. světové války. Neuvědomili si, že Sovětský svaz je zhmotněním ideálů většiny ruského lidu, a ti proto k obraně vlasti budou přistupovat jinak, než za carských dob. Přes svoji ohromnou převahu byli Němci překvapeni úporností odporu a schopností udržet výrobu válečného materiálu[719]. Již od počátku války měli Němci podstatně vyšší ztráty, než očekávali. Úporný odpor byl jedna taková tajná sovětská zbraň. Jenomže to za dané situace nebylo nic jiného, než odklad neodvratné budoucnosti…

Nelze také pominout další skutečnost. Německo proklamovalo teze o slovanských ‚podlidech' a o tom, že z obsazeného území budou ve velkém vyváženy potraviny a místní obyvatelstvo se nechá pojít hlady. Nejen to. Německá vojska byla instruována v tom smyslu, že vůči Rusům není nutné dodržovat válečné konvence. To znamenalo střelbu do zajatých vojáků, i nesmyslné popravy v Němci obsazených vsích i městech[720]. Poté, co sovětští vojáci osvobodili první vesnice a uviděli, co Němci prováděli, jejich odhodlání k boji ještě prudce vzrostlo.

Cíle bombardování nenalezeny…

Leningrad byl obklíčen, Kyjev padl a německá vojska se na pár kilometrů přiblížila k Moskvě. Němci samozřejmě také do blízkosti metropole stáhli letectvo a začalo těžké bombardování. Ale…

V moskevském Kremlu, setrvával i vrchní velitel. Jedním z hlavních úkolů bombardérů bylo zničení mocenského ústředí státu. Celá Moskva byla zasypána tisíci pumami. Velký nálet na Kreml se uskutečnil v noci na 7. 11. 1941, účastnilo se ho 125 bombardérů. Bylo to celkem jednoduché. Řeka Moskva protéká nedaleko zdí Kremlu, je zde velká plocha Rudého náměstí, vysoké věže, známé zlacené báně a výrazné hradby. Kromě řeky orientaci usnadňovaly výrazné městské tepny.

Tímto bombardováním mělo být (v symbolický okamžik výročí revoluce) zlikvidováno mocenské ústředí Sovětského svazu a válka měla skončit. Je to přímo neuvěřitelné, ale po rozbřesku téhož dne se na Rudém náměstí uskutečnila slavná vojenská přehlídka. Filmový záznam o ní se rozlétl po světě. Na něm bylo vidět, že Kreml zůstal nepoškozen! Za celou válku do areálu Kremlu dopadlo pouze devět leteckých pum a to ještě ne všechny vybuchly! Ve válce nastal obrat.

---

717 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

718 Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

719 Ve filmu o blokádě Leningradu je scéna, na níž německý generál přebírá velení obléhání Leningradu. Z okopů sleduje dalekohledem nedaleký tankový závod a vidí běžný tovární ruch. Zeptá se doprovázejícího důstojníka: „*Kdy obnovili výrobu?*" Důstojník odpovídá: „*Nikdy ji nepřerušili.*"

720 Hughes M., Mann C.: Hitlerovo Německo; nakladatelství Columbus, 2002

A. Merzlikin a A. Jegorov o těchto událostech natočili dokument[721]. Na začátku války německý letecký průzkum sestavil podrobnou mapu Moskvy, Němci ji pečlivě zpracovali a připravili cíle pro bombardovací letectvo. Mezi nimi nechyběla i pečlivě označená Stalinova pracovna. Tyto mapy dostali do rukou zkušení piloti a měli za úkol zničit vybrané cíle. Jenže je nenašli!

Bylo to v době, kdy se sovětskému vedení vše rozpadalo pod rukama. Protiletadlová ochrana byla účinná pouze přes den, a proto bombardéry létaly v noci. Nebylo to pro ně nic nového, takto operovali již dříve a byli úspěšní. Ale když nyní doletěli nad Moskvu, nenašli nic! Významné orientační body neexistovaly, fotomapa neodpovídala tomu, co pod sebou viděli. Dokonce neviděli ani velkou řeku, podle které by jinak Kreml objevili. Podobně snadným orientačním bodem bylo Rudé náměstí s chrámem Vasila Blaženého.

Němcům nezbylo, než shazovat pumy na nejpravděpodobnější cíle. Většinou zcela bezúspěšně. Vše bylo totiž perfektně zamaskované. Na Rudém náměstí byly najednou obytné domy, podobně se proměnily vysoké věže, na zamrzlé řece se objevila pole a na místě hradu obyčejná křižovatka. Z hradeb se stala řada domů, jejichž střechy zakryly cimbuří a mezi nimi vznikly falešné ulice. Velké divadlo se změnilo na skupinu pomenších domů na jakémsi návrší. Podobně se proměnilo mauzoleum, jen ostatky Lenina byly odvezeny do bezpečí.

Maskování bylo hořlavé, proto byly připraveny početné oddíly hasičů, které přímo během bombardování likvidovaly hořící zápalné pumy. Měly to usnadněno i tím, že celé Rudé náměstí bylo dopředu zasypané pískem.

Výborně zorganizovaná práce, vzhledem k situaci dotažená do podrobností a nesmírně účinná. Bylo to drobné vítězství ve velké válce. S obrovským psychologickým dopadem.

Evakuace

Ovšem tím, co Sovětský svaz zachránilo, co změnilo poměr sil, byla včasná a dobře organizovaná evakuace. Evakuace sovětského hospodářství na začátku války nemá srovnání v celých známých lidských dějinách, a právě ona vedla k porážce Německa.

Přesun hospodářství se v případě války provádí běžně. Většinou jde o živelné kroky a jejich úspěšnost závisí na okamžitých možnostech dopravy. Při útěku obyvatel před blížícím se nepřítelem si lidé s sebou (pokud to je možné) berou i svoje živobytí. Jenomže tady šlo o něco zcela jiného. Šlo o masívní přesun velkých hospodářských podniků z oblastí ohrožených německým útokem hluboko do sovětského vnitrozemí a přímo bleskové vybudování celých nových průmyslových areálů, měst a aglomerací. To vše, aniž by Němcům došly důsledky.

O větší evakuaci hospodářství se za 1. světové války pokusila carská vláda. Nejprve se v roce 1915 při ústupu pokusila z Polska vyvézt celé průmyslové podniky. Nebylo to vůbec připravené a podle toho to dopadlo: nezkoordinované akce přemístění průmyslových podniků a vojenských transportů ucpaly dopravu. Vojáci se nedostali na frontu, zatímco průmysl stačili získat Němci. Podruhé (koncem téhož roku) to již bylo lepší. Byla vytvořena evakuační komise pod vedením předsedy Státní dumy M. V. Rodzjanka a začalo se pracovat dokonce i na zákonech a předběžných plánech evakuace. Ale nikdo ještě neřešil, co a kam s evakuovanými podniky. Do roka jich začala pracovat pouze asi čtvrtina.

Další pokusy provedli bolševici během občanské války. Když se v únoru 1918 blížili k Petrohradu Němci, rozhodli bolševici o vývozu 126 velkých podniků. Z nich se víceméně povedlo vyvézt 75, ale výsledkem byl pouze hospodářský rozvrat a ztráty strojního vybavení.

Brzy po skončení občanské války se již v roce 1923 Sovět práce a obrany rozhodl, s ohledem na obavy z nové války ze strany evropských mocností, preventivně připravit evakuační plány[722].

721 Телеканал ЗВЕЗДА: Военная приемка. След в истории. 1941. Операция «Кремль-невидимка» viz www.youtube.com/watch?v=auUMlwoGTf4

722 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

Práce vedlo Ústřední mobilizační oddělení (ÚMO) Lidového komisariátu dopravy a spojů na základě požadavků předložených ostatními lidovými komisariáty. První evakuační plán byl přijat v roce 1926 a již tehdy rozdělil pohraniční oblasti na tři zóny a stanovil priority přesunu. Zároveň evakuaci koordinoval s dopravou vojenských dodávek. Druhý, podstatně vylepšený plán, byl přijat v roce 1928. Ten již počítal s finančními otázkami a hlubší spolupráci s vojáky. Plán již zahrnoval převoz 352 podniků, 141 tisíc lidí a 111 tisíc tun vybavení. Postupně se začalo pracovat také na tom, aby vyvezené závody byly v cílovém místě uvedeny do provozu.

Nešlo jenom o dopravu. V prvé řadě se muselo vědět, co se má vyvézt. O tom samozřejmě nerozhodovalo ÚMO, ale jednotlivé závody, které pouze prostřednictvím NSNH a později prostřednictvím svého nadřízeného lidového komisariátu předávalo požadavky na přepravní kapacity. Vedení každého závodu bylo povinno připravit a udržovat seznam evakuovaného vybavení, materiálu i lidí. A také pořadí demontáží, nakládky a dopravy, lhůty vývozu, další související požadavky a likvidaci vybavení a materiálu, který vyvezen nebude. Vedení závodu také zodpovídalo za způsob využití tohoto vybavení, včetně sjednání potřeb v cíli evakuace.

V dalších letech se plány doplňovaly a zdokonalovaly. Byla to taková drobná a jako by zbytečná práce sovětských úředníků, nad níž se jen mávlo rukou ve stylu „I*nu víte, Sověti…*“ V roce 1941 tyto plány představovaly potenciál, který si Němci neuvědomili. Evakuační plán se v rukou precizního Stalina stal klíčovou sovětskou tajnou zbraní, a ta přebila všechny německé trumfy.

Jsou tady další záležitosti. Vzpomeňme na Malenkovovo prohlášení z února roku 1941 o tom, že hospodářský plán se rozpadl. Tak z ničeho nic a prakticky ve všech resortech? Co tak najednou? To vše stále přece kočíroval ten fantasticky schopný Stalin! Nemohlo to být náhodou tak, že to byl zcela záměrný výsledek? Něco jako dvě mouchy jednou ranou? Jednak Stalin potřeboval argumenty proti ‚rudé šlechtě‘ a jejím privilegiím, jednak bylo nutno dostatečně skrytě připravit stavební pozemky pro evakuované podniky. Tyto práce v dané chvíli představovaly velký, dříve nepředpokládaný výdaj. Stejně tak se začaly pro válku připravovat hmotné rezervy – obilí, píce, kovy, suroviny. Na účet rentability se reorganizovalo hospodářství tak, aby se jednotlivé územní jednotky staly maximálně soběstačné. Velmi rychle se dokončovaly průmyslové areály na Uralu a Kuzbassu. V roce 1941 vše probíhalo již otevřeněji a s maximální rychlostí, ale Němci si toho nevšimli. Vymezily se pozemky, vybudovaly se vlečky, inženýrské sítě, připravil se stavební materiál a výkresy. Začalo se i stavět. A když začala válka, vytáhly se evakuační plány a podle předem připravených harmonogramů se začaly (již skoro dvacet let připravované práce) realizovat. Stalin s Berijou zvolili správné priority, takže celá akce klapala jako na drátkách. Lidem také došlo, že jde do tuhého, a tak se nějak úplně mimochodem vytratil dosud obvyklý sovětský šlendrián. Němcům pod nosem uletělo více, než 1500 závodů a 10 miliónů lidí. V některých případech výroba v nových závodech začínala současně s ukončováním výroby v původní lokalitě.

Stalin si potenciálu evakuace byl vědom, o tom svědčí další záležitost. Tou bylo jako by špatné rozdělení vojsk na západní hranici. Na sovětské straně je na hranicích Ukrajiny a Běloruska Pripjaťský močál, který zasahuje do poměrně značné hloubky sovětského území a výrazným způsobem omezuje pohyblivost vojsk. Přesouvat vojska mezi Běloruskem a Ukrajinou je možné až za Dněprem – se všemi omezeními danými širokým Dněprem a divokou Děsnou. Zpravodajská služba velmi dobře věděla o soustřeďování německých vojsk a věděla, že hlavní úder bude veden skupinou armád Střed severně od Pripjaťského močálu ve směru Minsk-Smolensk-Moskva. Jenže hlavní soustředění sovětských vojsk bylo jižně od Pripjaťského močálu v Jihozápadním vojenském okruhu a DRRA zde Němce výrazně přečíslila.

V Bělorusku prakticky nebyl průmysl, a tak ztráta Běloruska nebyla příliš kritická. Slabé zde byly i dopravní tepny, a to představovalo problém také pro Němce. Ale největším průmyslovým areálem SSSR bylo Novorusko. Dříve, než tato území dobudou Němci, musí se odtud vyvézt průmysl. Tady se musel získat za každou cenu čas. Velká koncentrace sovětských sil dělala Němcům

problémy, postup byl podstatně pomalejší, než v Bělorusku a Rudé armádě se dlouho dařilo německé útoky blokovat. K dobytí Kyjeva došlo teprve za pomoci úderu zezadu, když se Guderianova tanková armáda přesunula od Smolenska na Kyjev podél východního břehu Dněpru a za pomoci Kleistovy skupiny Kyjev oblehla. To však již bylo koncem září a blížila se krutá ruská zima.

A tak byly konečně dobudovány mohutné průmyslové základny na Uralu a během roku 1942 se jejich výroba rozjela na plné obrátky[723]. Byl nejvyšší čas. Němci se blížili ke Stalingradu a ropným polím na Kavkazu[724]. Ani jedno již nezískali. Pohyb na frontě se obrátil…

Vojenské vztahy Československa a SSSR

To, že Rusové často považují Čechoslováky za bratry, nejspíše souvisí s druhou světovou válkou. Tehdy Sovětský svaz velmi dlouho, ač měl řadu ‚spojenců', musel proti Německu (spíše však proti velké části Evropy) bojovat zcela sám. Nejlépe to vyjádřil Stalin větou: „*Rusko do války investuje krev, Velká Británie čas a Spojené státy peníze*". Za této situace polská exilová vláda odmítla poskytnout pomoc (Andersovy armády v bitvě o Stalingrad), zatímco jakýsi ‚podplukovníček se svojí partičkou' se prohlásil za Československou armádu a vytrvale žádal o zařazení na frontu. Právě Ludvík Svoboda, dřívější intervent, byl tím, kdo prolomil izolaci Sovětského svazu a vstoupil do bojů na straně SSSR[725]. Největší slávu a vděčnost ruského lidu sklidil za vystoupení v bitvě o Kyjev. Zde nejprve zcela konsternoval ostřílené sovětské generály svým nekompromisním požadavkem zařadit Československou brigádu na hrot útoku. Doporučuji představit si scénu v místnosti plné map k připravované operaci a hromadu generálů velících skoro půl miliónu vojáků, kteří s pokleslou čelistí sledují, jak nějaký podplukovník jako velitel pouhé brigády o síle 4500 bodáků se štábním kapitánem jako náčelníkem štábu, nejprve odmítli své bojové zařazení, a pak si vybírali na mapách podle své vůle…

Potom, v noci po prvním dni bojů a dobytí předměstí, se rozšířily zprávy, že Němci vraždí obyvatelstvo. Ludvík Svoboda vydal Československé brigádě rozkaz k nijak nezajištěnému útoku na vnitřní město, spoléhaje na to, že vyvolá paniku mezi Němci a ti namísto vraždění začnou utíkat. A to se také stalo.

---

723 Již jsem uvedl, že můj dědeček byl vedoucím technického oddělení na Jenakijevském hutním závodu. Tento závod byl evakuován do města Čusovoj, nacházejícím se mezi Volhou a středním Uralem.
Dědeček se k rodině připojil asi o dva měsíce později, kdy teprve dorazil jejich ešalon. Byl to jediný vagón, který se připojoval k vlakům jedoucím vhodným směrem.
Brzy nato byl pověřen vedením výstavby hutního závodu v jakési zapadlé vesničce Novotrojick na řece Ural. Když tam v zimě 1941/1942 dorazili, bylo tam jen několik zděných budov, zděný kostel a pár dřevěných chalup. Stroje z ešalonů se usazovaly přímo na ledové sokly, připojovaly se rozvody energií a ihned začínala výroba. Ovšem vedle mezitím probíhala výstavba hal a nového města a na jaře roku 1942, když začalo tání, se již stroje stěhovaly pod střechy na betonové sokly. Prakticky bez přerušení výroby. Během jarních povodní se také stěhovali lidé ze zemljanek do nových domů v kolonii.

724 V původních německých plánech na rok 1942 bylo pouze dobytí ropných polí pod Kavkazem. V určitou chvíli Hitler nechal z útočících armád vyčlenit silnou skupinu vojsk, kterou poslal Stalingrad dobýt. Ve skutečnosti tak pouze zahájil další útok, který nemohl přinést žádnou strategickou, ani taktickou výhodu, ale pouze naředil síly. Obsazení ropných polí by zásobování Sovětského svazu ropou narušilo úplně stejně, jako obsazení Stalingradu. Toto se většinou uvádí jako Hitlerova strategická chyba. Ale jsou názory, že Hitler dostal pro případ obsazení Stalingradu nějaký slib.
např. viz Стариков Н.: «Сталинград — провал политического мышления Гитлера»,
viz politikus.ru/video/116623-nikolay-starikov-stalingrad-proval-politicheskogo-myshleniya-gitlera.html

725 Svoboda L.: Z Buzuluku do Prahy; Mladá fronta, 1960 (vydalo také Naše vojsko ad.)
Richter, K.: Přes krvavé řeky; Nakladatelství Ostrov, 2003

Ale co se týče Mnichova, byl postup jmenovitě prezidenta republiky E. Beneše ostudný. V té době sovětští stíhači očekávali rozkaz k přeletu do Československa a v evropské části SSSR se právě mobilizovalo 330 000 záložníků, kteří měli doplnit 45 svazků, určených taktéž na pomoc Československu (průjezd přes Rumunsko byl prý také vyjednán[726]). Nic na tom nemění názor Tuchačevského o tom, že Československo padne za pár dní. Prostě svoboda se má hájit se zbraní v ruce i za cenu vlastní krve.

Opustíš-li mne, nezahynu, opustíš-li mne, zahyneš[727]

Během války se poměrně velký počet obyvatel Sovětského svazu ocitl na německé straně fronty. Jejich osudy byly různé. Několik miliónů civilistů Němci v rozporu se všemi válečnými zákony povraždili, podobně skončilo (zase v rozporu s válečným právem) mnoho zajatých vojáků, spousty lidí přímo umučili. Toto je bezesporu nejpodstatnější část německých válečných zločinů a neměli bychom na to zapomenout. Slovy Zemskova: „*Mlčení je jedním z projevů pomluvy*“. Ale teď se budeme zabývat těmi živými.

Zemskov připomíná, že součástí repatriace bylo i neodůvodnitelné násilí, ale toto bylo pouze následkem vzepětí emocí úměrné dané době a situaci.[728]

Němci spousty lidí vyvezli do ‚říše‘ a do svých kolonií na nucené práce. Kromě toho do zajetí padlo velké množství sovětských vojáků. Ti, pokud měli štěstí, se dostali do německých zajateckých táborů, kde živořili na hranici života a smrti a jejich postavení se jen minimálně odlišovalo od postavení židů v koncentračních táborech. Z tohoto důvodu se někteří rozhodli ke spolupráci s Němci, neboť to jim dávalo určitou šanci přežít. Další skupinu tvořila ‚bílá emigrace‘. Nakonec zde vcelku kuriózně vznikla ještě jedna skupina. Byli to lidé, kteří se Sovětským svazem vlastně neměli nic společného, přesto se o své vůli po válce prohlásili za občany SSSR. Ti všichni se s ukončením války stali předmětem politických poválečných řešení.

Na Jaltské konferenci byla mezi spojenci uzavřena dohoda o výměně a repatriaci všech osob, které byly ze zemí svého původu z jakéhokoliv důvodu vzdáleny. Tato dohoda byla všemi stranami ve velké míře a velmi dlouho naplňována. Západní spojenci sovětské straně vcelku ochotně předávali osoby nejen sovětského občanství, ale i staré emigranty, kteří se nikdy sovětskými občany nestali. Z lidí, kteří prošli jejich rukama, si vybírali pouze vysoce kvalifikované jednotlivce a všechny ostatní bez výjimky do SSSR vraceli. Příčinou byly jejich obavy, že většina z těch, koho by mohli počítat za ‚nepřátele socializmu‘, byli především desperáty a neměli nejmenší zájem si takové držet doma. Kromě toho měli obavu ze silné ruské komunity ve svém zázemí.

Zvláštní kategorii tvořili lidé, kteří se občany SSSR stali až po 17. 9. 1939. Těm se říkalo ‚západníci‘. Západní spojenci vycházeli z toho, že tito lidé dlouho žili v jiném společenském zřízení, jiné byly jejich zvyky, a i historické společenské obyčeje v těchto místech byly odlišné od sovětských. Proto západní spojenci těmto lidem běžně nabízeli možnost emigrace a zřejmě nemalá část z nich tuto nabídku využila. To se týkalo předválečných obyvatel polských území, Litvy, Lotyšska, Estonska, Besarábie a Severní Bukoviny.

Ke změně začalo docházet teprve později a teprve potom se dřívější kolaboranti proměňovali na bojovníky proti komunizmu. Nakonec počet nenavrácených dosáhl skoro půl miliónu lidí.

Obětí se tak stal generál Krasnov a jeho ‚bílá‘ kozácká armáda. Protože tito vojáci nikdy nebyli občany SSSR, dohodám o repatriaci nepodléhali. Jenomže se zapojili do boje na straně Německa, západním spojencům překáželi a samotný generál Krasnov po napadení SSSR otevřeně vyjádřil

726 Overy R.: Rusové ve válce; Dobrovský-BETA, 2004

727 Viktor Dyk: Země mluví

728 Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм, 2014,

podporu Němcům. Skončil s několika dalšími na šibenici. S důstojníky se zacházelo stejně jako s německými vojáky a ostatní šli do šestiletého zvláštního vyhnanství.

Zde musíme ještě vyzdvihnout jeden podstatný rozdíl mezi právním řádem SSSR a právním řádem západních spojenců. Zatímco v západních státech v právním řádu neexistuje přestupek typu opuštění státu, v SSSR takový přestupek byl v trestním řádu zakotven[729]. Mimo jiné jsem si všiml, že se (i když zřídka) používá slovo подданство (poddanství) ve smyslu ‚občanství'. I zde vidíme ideová a právní východiska tradičního sovětského zřízení založená na tradičních společenských institutech. O tom, jestli existence takovéhoto přestupku byla oprávněná, můžeme sice pochybovat, ale neměli bychom zapomínat na ono kataklyzma, za něhož se tento právní řád rodil.

Postoj sovětské vlády vycházel ze skutečnosti, že válkou SSSR ztratil velký počet obyvatel. Proto byl obzvláštní zájem na vrácení všech bývalých občanů SSSR zpět do vlasti a vláda nemohla mezi nimi připustit vznik protisovětských nálad. Z tohoto důvodu se vytvářely co možná nejměkčí podmínky prošetřování činnosti těchto lidí za války a k perzekuci přistupovala pouze v případě, kdy se prokázala přímá a iniciativní účast v boji, případně teroru proti civilistům. Perzekuci nebyli vystaveni ani zajatci, kteří se dali zverbovat Němci a stali se řadovými vojáky. Sovětská vláda to hodnotila jako spolupráci z přinucení. Podstatně hůře se hodnotili důstojníci a ti, kteří se účastnili teroru v okupovaných územích.

Němci odvlekli celkem asi 6,8 miliónu lidí. (Toto číslo zřejmě nezahrnuje počty postřílených válečných zajatců především z let 1941 a 1942.) Z těchto lidí koncem války žilo asi 5 miliónů[730]. To vše byli lidé, kteří před 17. 9. 1939 byli občany SSSR. Z nich 1,5 miliónu tvořili zajatí vojáci a 3,5 miliónu totálně nasazení a ukradené děti. Kromě toho něco přes milión lidí bylo nuceně nasazeno přímo do okupovaných sovětských územích, většinou jako prakticky otroci kulaků.

Za účelem návratu odvlečených vláda zřídila na území Německa i Německem okupovaných zemí celou síť táborů. Přímo v nich se rutinně provádělo prošetřování těchto lidí. Ti, kteří prověrkou prošli, se odesílali do míst svého předválečného působení. Bylo zde totiž zajímavé nařízení: Pokud by tito lidé byli po návratu domů lynčováni, nemělo se automaticky zahajovat trestní řízení s původci lynče, ale navrátilci se měli odeslat k dalšímu zevrubnému prošetření. Krajní pragmatizmus, umožňující zjednodušit návratové procedury. Lidé si prostě pamatují…

Samostatnou skupinu představovali ti, kteří prověrkami neprošli. Ti se skutečně zodpovídali za svou činnost v době války a skončili v táborech, nebo i na popravišti. Legendy říkají, že to byl osud většiny z válečných zajatců. V tabulce 13 máme počty.

	počet	**%**
Odesláno do místa bydliště	281 780	18,31
Povoláno do služby v armádě	659 190	42,82
Zařazeno do pracovních oddílů lidového komisariátu obrany	344 448	22,37
Předáno NKVD k dalšímu šetření	226 127	14,69
Dosud ve sběrných táborech a při vojenských zařízeních za hranicemi	27 930	1,81
Celkem	**1 539 475**	**100,00**

Tabulka 13: Repatriace sovětských válečných zajatců k 1. 3. 1946[731]

729 V dobách socializmu takový přestupek existoval i v Československu. Již jsem upozorňoval na to, že poválečné Československo zcela bezmyšlenkovitě převzalo koncepční zásady sovětské moci, ale s ohledem na vývoj v době války to považuji za celkem logické.

730 Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм, 2014

731 Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм

Závěr. Samozřejmě, že část válečných zajatců byla předána k dalšímu šetření. Ale ono pověstné ‚skoro všichni' představovalo asi 15%. Zemskov podotýká, že v odborných kruzích to je dlouho běžně známá skutečnost. Tedy jako obvykle. Přitom ‚odeslání' ještě neznamenalo ‚potrestání', ale jen podrobné šetření jejich skutků v době války. Patřili sem lidé, kteří pro Němce pracovali jako policisté, starostové (burgermajstři), úředníci německé okupační správy, důstojníci (především z řad ROA[732]), organizátoři teroristických aktů proti sovětskému obyvatelstvu v německém zázemí, velitelé oddílů typu Sonderkomand a ti, kteří se nechali přemluvit k rozvědné činnosti. Toto všechno znamenalo převedení pod kuratelu NKVD a pečlivé prověřování minulosti.

Co se týče trestu, je to podobné. Většina z lidí, předaných NKVD, byla po prošetření potrestána šesti lety zvláštního vyhnanství (podobně jako kulaci) a pak byla propuštěna. Přitom povaha provinění odpovídala zradě, která se dle paragrafu 193 Trestního zákona RSFSR trestala pouze smrtí.

Zemskov uvádí příklad. V létě 1944 Britové po invazi do Francie zajali řadu německých vojáků. Brzy ale zjistili, že část z nich německy neumí, zato rozumí rusky, a tak je rychle naložili na loď a odvezli do Murmanska. Spadali pod výše uvedený paragraf ‚o přechodu k nepříteli'. Do Murmanska 6. 11. 1944 dorazilo 9907 zajatců. Sami předpokládali, že ihned v přístavu budou postříleni. Namísto toho byli za trestný čin zrady omilostněni, pouze byli všichni odesláni k podrobnému přešetření. Potrestáni byli již výše uvedenými šesti lety zvláštního vyhnanství, 18 lidí si odvedly orgány SMERŠ (zase na přešetření) a 81 putovalo rovnou do místní nemocnice. Všechny ostatní případy převzalo NKVD. Většina z nich byla propuštěna bez záznamu v rejstříku trestů a pobyt ve vyhnanství se jim započítával do odpracovaných let.

A jaký byl postoj samotných válečných zajatců a totálně nasazených? Zemskov uvádí, že podle britské okupační správy mezi válečnými zajatci původem ze SSSR převládaly obavy, že jim sovětská vláda návrat nepovolí. Tyto obavy vyjadřovali Rusové zajatí Brity během bojů, tedy vojáci, kteří přešli na stranu Němců. Nejen to. Jakmile se první váleční zajatci a totálně nasazení osvobodili, ihned se snažili dostat do dosahu sovětské moci a bez jakéhokoliv zajištění vyráželi často na dlouhé pochody do sovětských záchytných táborů. Vybírali také peníze, které odevzdávali na Fond obrany vlasti, a dobrovolně se sami během pochodů do sběrných táborů podrobovali vlastnímu pořadovému a taktickému vojenskému výcviku, aby mohli být ihned zařazeni do vojenské služby. Po skončení války (v době velkých zmatků) dokonce dobrovolně drželi strážní službu. Takto dvojice vojáků V. I. Gubarev a I. E. Sidorov zadržela Himmlera a předala ho britské okupační správě.

Zajímavé je také tvrzení, že repatrianti si v sovětských táborech stěžovali, že sovětské velení je trestá za marodérství německého obyvatelstva, zatímco v západních sektorech jim okupační správa nechávala volné ruce, nebo je k tomu dokonce i vybízela. Je pravda, že v této knize se nezabývám tím, jak se chovala skupina sovětských generálů okolo maršála G. K. Žukova, to podrobně popisuje například Alexandr Buškov v knize Сталин. Ледяной трон (Ledový trůn). Pouze připomenu jednu z perliček ze Stalinova života (jsou uvedeny v hlavě Sbohem a šáteček). Západní spojenci prostě byli demokraté. Tam velitelé dovolili loupit nejen vojákům, ale i bývalým zajatcům…

Neměli bychom ale vynechat stinné stránky. V Sovětském svazu skutečně docházelo k nezákonné perzekuci, mluvil o tom Chruščov na 21. sjezdu KSSS. Nebudeme chodit daleko. Chruščovův syn z prvního manželství Leonid se již před válkou oženil s Ljubov Illarionovnou Sizych, která do svého druhého manželství přivedla syna Juru z předchozího svazku. Z manželství s Leonidem se narodila dcera Julie a Leonid padl. Ljubov Sizych se v té době připravovala jako letkyně – do války. Chruščov ji ovšem nechal zatknout a odeslat do ‚gulagu' – jako zrádkyni, anebo dokonce jako manželku zrádce !!! Dodnes existuje vcelku nesmyslná legenda o tom, že Leonid zradil. Potom, s ohledem na kroky Leonidova otce proti jeho manželce je vcelku pravděpodobné, že právě

732 ROA – Ruská osvobozenecká armáda organizovaná generálem Vlasovem.

on je původcem této legendy! Chruščov s manželkou Ninou Petrovnou prostě chtěli převzít do svojí péče vnučku Julii. Juru jenom strčili do nejbližšího dětského domova[733]…

Na druhé straně se především někteří ‚západníci' prvně setkávali se sovětskými obyčeji. Velmi často byli překvapeni, když zjišťovali, že řada sovětských důstojníků pochází z řad dělníků a rolníků. Oni něco takového neznali. V západní společnosti té doby bylo prostě nemyslitelné, aby ‚plebejci' mohli udělat jakoukoliv kariéru a postupovat po společenském žebříčku.

Zemskov popisuje příhodu, kdy sovětské správě byla předána jakási skupina z řad předválečných obyvatel Polska, kteří ještě ve 20. letech vyjeli za prací do Francie. Dali se do řeči s velitelem tábora a následně byli překvapeni, že tento major je v civilu řadovým horníkem. To vyvolalo jejich nedůvěru. Ve skupině byl také horník, který si ho hned odborně ‚proklepl'. Nakonec prohlásil, že za roky hornické práce ve Francii vystřídal řadu šachet a nepotkal mezi havíři žádného, který by získal jen trochu slušné vzdělání a *„mohl se zařadit mezi lidi"*. Havíři se v armádě mohli stát nejvýše poddůstojníky, a to jen výjimečně. Pro tyto repatrianty bylo nepochopitelné, že by se z dělníků a rolníků stávali nejen důstojníci, ale i inženýři, vědci a další intelektuální pracovníci[734].

Tato informace ukazuje, že ke skutečné demokratizaci západoevropské společnosti došlo nejspíše teprve pod vlivem Sovětského svazu a asi až po druhé světové válce[735].

Probereme ještě jednu záležitost. Týká se sovětského válečného zemědělství. Jde o to, že sovětské zemědělství udělalo během 30. let ohromný skok kupředu, fakticky za těch deset let překonalo ne sto, ale skoro tři sta let vývoje. Začátek války ovšem znamenal jednak mobilizaci rolníků do armády, jednak rekvírování hlavního přínosu předchozích let – traktorů. Když k tomu připočteme ne příliš šťastné a přitom celkem nedávné záležitosti let 1928-1933, vznikla obava, jestli rolníci za války sovětskou moc vůbec podpoří. Proto sovětská vláda do STS a kolchozů na začátku války dosadila politické komisaře. Byl to omyl. Rolníci se nejen vládě nevzepřeli, ale vyvinuli maximální úsilí, aby i za válečných podmínek zajistili dostatek potravin. Dokonce za podmínky zvýšených daní na Fond obrany vlasti běžně dobrovolně odváděli část potravin, které byly určeny pro jejich vlastní obživu. Institut politických komisařů v zemědělství byl nakonec rychle zrušen, protože se komisaři věnovali spíše tomu, aby zatížení rolníků snížili.

Mobilizací traktorů klesla produktivita práce v zemědělství o 40%. To museli rolníci dohánět, jak to šlo. Jednou z cest byly náhradní agrotechnické postupy. Vynechávala se hluboká orba, selo se do strniště, používalo se trojpolí atd. I tak došlo k nárůstu časového zatížení rolníků a práce přitom zůstala záležitostí žen, dětí a starců. Je zajímavé číst o tom, jak se jakýsi 83-letý děda A. F. Maljanov zavázal, že v roce 1942 odpracuje 500 jednotek[736]! Průměrné pracovní zatížení sice

733 mastodont: Никита Хрущёв как подлец семейного масштаба;
viz politikus.ru/articles/95570-nikita-hruschev-kak-podlec-semeynogo-masshtaba.html

734 Jak jsem uvedl, můj dědeček byl záložní důstojník, ale jako technický specialista (inženýr – valcíř) mobilizován nebyl. Jeho bratr žádné vyšší vzdělání neměl, měl navíc ‚toulavé boty' a tak byl povolán hned 22. 6. 1941 jako řadový vojín. Patřil však k těm šťastnějším a z války se vrátil, a dokonce jako náčelník týlu nějaké větší jednotky (brigáda?) a v hodnosti majora.

735 Meziválečné Československo bylo stejný případ. Můj strýc vyprávěl, že nezapomene na návštěvu turnovského gymnázia v roce 1938 poté, co po henleinovských pogromech a mnichovském diktátu rodina z Liberce utekla a uchýlila se do Turnova. Dědeček (povoláním strojvůdce) ho tehdy vzal a šel požádat ředitele místního gymnázia, aby ho přijal ke studiu. Ředitel odmítl se slovy: *„Pane, já napřed musím zajistit děti inteligence.*"
Podobně lze tyto rysy sledovat v řadě dalších pramenů, například v jinak v tomto směru velmi decentně natočeném seriálu Četnické humoresky scénáristy A. Moskalyka ad.

736 Rusky ‚трудодни', v československém družstevnictví ‚jednotky' – normalizování množství práce pro potřeby odměňování v kolchozech. Základem byly výkony ve fyzickém vyjádření (výměra zorané, nebo sečené půdy, počet podojených krav atd.), které stanovovaly podíl družstevníka na výnosech. Za války

takové nebylo, ale vzrostlo z 222 na 275 jednotek a u mužů dosáhlo průměrných 344 jednotek za rok.

Přitom nešlo jen o běžné zemědělské práce. Rolníci na začátku války také provedli velkou evakuaci dobytka na východ, často pod palbou německých letadel. Myslím, že není nutné připomínat, že krytí, třeba jen kulomety, nebylo žádné a němečtí piloti jen bezuzdně vraždili[737].

Do tohoto obrázku již jen doplním pár údajů o postojích bývalých kulaků[738]. Mluvíme o kulackých vyhnancích. Ve Stavropolském kraji jich před válkou bylo 43 360. Za války tento kraj okupovali Němci. Po jejich ústupu s nimi odešlo 412 bývalých kulaků; ti se počítají ke kolaborantům. Bylo jich bratru 1%. Co se týče ostatních, zpráva krajského tajemníka VKS(b) říká, že z řad vyhnanců v armádě sloužilo 7 636 bývalých kulaků (17% ze všech vyhnanců – tito lidé nepodléhali mobilizaci!). Z nich se jako invalidé vrátilo 564, 471 obdrželo medaile, 303 vojenské řády a tři získali titul Hrdina SSSR…

Přes tvrdost, s jakou se kulaci v Sovětském svazu ve 30. letech setkali a další zhoršení podmínek během války, bývalí kulaci sovětskou vládu hromadně podpořili. Samotné rolnictvo během války přineslo velké oběti a významně napomohlo k vítězství ve válce. Příčinou bylo to, že se velká většina sovětských obyvatel, včetně velké většiny rolnictva, ztotožnila s ideou SSSR jako spravedlivého státu.

Světové války

Pokusme se v krátkosti shrnout hlavní válečná střetnutí 20. století.

V prvé řadě musíme konstatovat, že zřejmě ústředním motivem, který vedl k oběma světovým válkám, byla snaha Velké Británie omezit moc dvou silných zemí: Ruska a Německa[739]. Kromě toho Britové byli přesvědčeni, že nad některými končinami vlaje ruská vlajka zbytečně a lépe by se tam vyjímala vlajka britská…

Smrt Františka Ferdinanda v Sarajevu byla naprosto nezajímavá. Tento vnitřní rakousko-uherský problém s falešným jedem G. Principa a dalších atentátníků se využil pouze jako vhodná záminka. Nakonec se Britům jejich sen nenaplnil, a tak můžeme téma 1. světové války uzavřít a posoudit výsledek britské snahy o zopakování. Ten vedl pouze k ohromné, ale nenápadné porážce Velké Británie – rozpadu její říše, nad níž v té době Slunce nezapadalo.

Začátek války jsme rozebrali velmi podrobně: Velká Británie se pokusila úplně stejně jako v případě 1. světové války zatáhnout do vzájemné války Německo a SSSR. Vzhledem k nedávné ‚Velké válce' (původní označení 1. světové války) a renomé Sovětského svazu, však bylo nutno věnovat podstatně více pozornosti správné přípravě obyvatelstva. Velcí (většinou židovští) bankéři, kteří vyvolali velkou krizi na přelomu 20. a 30. let, využili nálad obyvatelstva a rozdmýchali za pomoci vhodně vybrané zamindrákované figurky protižidovské nálady. V podstatě palácovým převratem vznikl stát, který se opřel o zcela nemorální ideologii rasové výjimečnosti a postupnými kroky přivedl vcelku rozumný národ k naprosto zcestným závěrům. Obětí měli být jakoby židé, ale ve skutečnosti především Slované, žijící na území, který si Německo nárokovalo.

---

bylo povinností družstevníků odpracovat 100-150 pracovních jednotek za rok.

737 V této souvislosti je zajímavá zpráva Muchina, že ještě před válkou si jakýsi včelař Golovatyj zakoupil dvě stíhačky. Záležitost se měla dostat až ke Stalinovi, jemuž zájemce o koupi řekl, že je příliš blízko hranice a potřebuje pro případ války něco na svoji ochranu. A Stalin prodej válečných letadel odsouhlasil. Viz Мухин Ю.И.: Кликуши голодомора, Москва, Яуза, 2009.

738 Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм, 2014

739 Starikov N.: Epizoda 4. Kdo zažehl první světovou válku?
viz zvedavec.org/komentare/2015/06/6490-epizoda-4-kdo-zazehl-prvni-svetovou-valku.htm

Válka proti Sovětskému svazu ovšem také vyžadovala ohromné zdroje, na které by samotné Německo nestačilo. Velká Británie se pečlivě postarala, aby je Německu poskytla. V podstatě zcela bezproblémové bylo připojení demoralizovaného Rakouska, jehož obyvatelé zajásali nad tím, že se zase stávají velmocí. Dalším soustem bylo Československo, jehož obyvatelstvo bylo britskými kroky, za otevřeně protislovanské agresívní státní ideologie ‚Třetí říše' nazvané ‚Drang nach Osten'[740], určeno k přímé likvidaci. Do třetice to bylo Polsko, které v rámci své likvidace dokonce dokázalo sehrát naprosto vzorového ‚hejla'. Velká Británie si přitom držela způsob, jak Německo skřípnout, a tak být tím, kdo se bude smát naposled.

Když si německé vedení celou britskou intriku uvědomilo, vzepřelo se. Německo a SSSR to pro tuto chvíli vyřešili pomocí vzájemných smluv a SSSR se tímto krokem podařilo zatáhnout do války proti Německu Francii a Velkou Británii.

Nezapomeňme ani na již uvedenou další příčinu války – Velká Británie sebe a své kolonie uzavřela před zahraničním obchodem[741]. Na tom tratily Spojené státy americké. Když potom Churchill přišel žádat o pomoc ve válce proti Německu, došlo k tvrdému vyjednávání a Velká Británie musela ustoupit. To je Atlantická charta[742], kterou kupodivu obě země vydávají za své vítězství. Jenomže to je i začátek pádu Britské říše. Velká Británie tuto válku jasně prohrála.

Potom se již rozbíhal německý mlýnek na maso. Vedle iracionální likvidace židů se zcela pragmaticky připravovala kolonizace velkých zemí na východě. Pověřenec pro germanizaci při německé vládě R. Heydrich představil vzorový plán pro poněmčení Čech – počítal s vyvražděním velké většiny českého obyvatelstva, ten zbytek měl být poněmčen, nebo vyvezen na Sibiř. Celá tato akce měla proběhnout po dokončení plánu Barbarossa, což mělo být koncem roku 1941. Heydrich dostal za úkol tento plán provést a vzhledem k tomu, že vojenské operace se, byť ne zcela dokonale, ale přece jen vyvíjely v té době docela příznivě, byl za tím účelem na podzim roku 1941 ustaven zastupujícím říšským kancléřem. Jeho čas měl přijít na jaře 1942.

Jenže díky ohromnému úsilí sovětského lidu se německé naděje nenaplnily. Sovětský lid se německému úsilí, podporovanému celou kontinentální Evropou vzepřel, z dosažení cílů nebylo nic, pohyby fronty se zpomalovaly, až se začaly obracet. Jako příčinu sovětského úspěchu vůbec nelze vyzdvihovat americké válečné dodávky do SSSR. Ty dodávky činily pouhá přibližně 3% dodávek, které DRRA potřebovala, sovětské hospodářství muselo zajistit těch zbývajících 97%. Navíc znovu upozorňuji, že USA dodávaly válečný materiál i Německu…

Jedině tomuto ohromnému úsilí a následnému zlomu vděčíme za to, že dnes žijeme. Ale zkusme se podívat, co by se stalo, pokud by Německo plán Barbarossa dotáhlo do vítězného konce.

V prvé řadě by tím sice Sovětský svaz nebyl zničen, ale ztratil by své kriticky důležité hospodářské oblasti a přestal by být schopen Německu vzdorovat. Pro Německo by v této chvíli zůstal jediný vážnější soupeř – Velká Británie. Na podruhé a řádně po válce se SSSR zoceleni, by to za pomoci Irska zvládli bez větších problémů. Německo by ovládlo celou Evropu. V této chvíli by USA nezbylo nic jiného, než vstoupit do války. Byla by to válka na ohromnou vzdálenost, kterou by nezvládaly ani připravované bombardéry B-36. Proto lze vcelku oprávněně předpokládat, že by k jejímu finále došlo až v okamžiku masívního nasazení jaderných zbraní – ať už na kterékoliv straně. To by s velkou pravděpodobností znamenalo jadernou zimu, konec vyspělých společností a možná celého lidstva. Vítězství SSSR znamenalo záchranu Evropy před hnědým morem fašizmu a celé Země před jadernou apokalypsou.[743]

740 cs.wikipedia.org/wiki/Drang_nach_Osten

741 Фурсов А.: Скрытые субъекты Второй мировой войны. Внешняя политика СССР; www.youtube.com/watch?v=VxpBupTCchY

742 cs.wikipedia.org/wiki/Atlantická_charta

743 Плеханов А.: От чего на самом деле СССР спас Европу www.km.ru/science-tech/2018/05/03/istoriya-khkh-veka/824227-ot-chego-na-samom-dele-sssr-spas-evropu

Jak umírá bůh

Chvěji se strachy, když si uvědomím, že Bůh je spravedlivý, že jeho spravedlnost nebude spát věčně.

Thomas Jefferson, prezident USA

Nesmrtelný Stalin

Ještě než se začneme zabývat Stalinovým pádem, připomeneme si asi poslední jeho velké dílo. ‚Asi' píši proto, že nevylučuji další možné překvapení. Studium událostí okolo Stalina mě překvapilo již nejednou, a proto nevylučuji pokračování.

Poslední vzepětí

Stalinův podíl na likvidaci hladu v Rusku popisuji v hlavě ‚Zázraky ihned, nemožné na počkání'. Stalin prosadil zemědělskou velkovýrobu a mohutné nasazení těžké mechanizace. Tím však zadělal na nové problémy, které se nutně musely projevit v následujících letech. Průvodními jevy velkovýroby je postupná degradace půdy v důsledku eroze, narůstající citlivost na vodu, zánik pestrosti přírodních společenstev a rostoucí biologická nestabilita prostředí. Očekával bych, že Stalin takové záležitosti vůbec neřešil. Jednak proto, že měl hromadu jiné práce, jednak proto, že takovéto problémy se začaly kupit až později a měly by tedy být úkolem až Stalinových nástupců.

Je to přímo neuvěřitelné, ale Stalin se se svým obvyklým rozmachem vrhl i do této oblasti, a to dokonce již v době, kdy teprve připravoval kolektivizaci[744]! Bylo to spíše tak, že Stalin sice nepředpokládal důsledky zemědělské velkovýroby, ale rozhodl se bojovat proti pouštím a přeměnit je na úrodná pole. V každém případě stojíme před nejvelkolepějším Stalinovým dílem, které mu samo o sobě zajišťuje nesmrtelnost.

Vše začalo v Astrachaňské polopoušti v roce 1928 založením bogdinské výzkumné stanice Všesvazového ústavu agromeliorací. Během následujících dvou desetiletí na místě umírající stepi vyrostly lesy. Zde výzkumníci vybírali vhodné dřeviny a vůbec celou skladbu lesů, kterými by bylo možné kolonizovat stepi a polopouště a vylepšit vodní režim krajiny.

Přímou předehrou pak bylo sucho v letech 1946 a 1947 a následná neúroda[745]. A v této době již Stalin měl velmi rozumnou představu, jak to řešit! Nechal rychle zpracovat projekt do podrobného plánu a v nejkratších možných lhůtách zahájil jeho naplňování.

20. října 1948 na Stalinův návrh přijala Rada ministrů SSSR usnesení ‚O plánu na výsadbu lesů na ochranu polí, střídaných zatravněnými plochami, stavbu rybníků a vodních nádrží pro zajištění vysoké výnosnosti půdy ve stepních a lesostepních oblastech Evropské části SSSR' (О плане по-

744 Andrej: Последний удар Сталина; Viz politikus.ru/articles/56411-posledniy-udar-stalina.html

745 Problémy a hlad v té době nastaly nejen v SSSR, ale v celé Evropě. Podle Rybase byly hlad a zima v západní Evropě zneužity proti ‚nepřátelům režimu', tedy komunistům. Na Západě skutečně prováděli kroky, běžně připisované Leninovi a Stalinovi, když právě tito dva (a jimi řízený sovětský aparát vůbec) se velmi pravděpodobně k ničemu takovému nikdy nesnížili. Vážná krize v západní Evropě vedla k vyhlášení Marschalova plánu, jehož hlavní cíle byly čistě politické. Jedním z jeho důsledků byl přechod od uhlí (těženého místními odborově organizovanými havíři) k ropě.
Viz též Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

лезащитных лесонасаждений, внедрения травопольных севооборотов, строительства прудов и водоемов для обеспечения высоких устойчивых урожаев в степных и лесостепных районах Европейской части СССР)[746].

Plán se měl provést v letech 1949-1965. Během té doby se mělo vysázet osm masívních pásů lesa v celkové délce přes 5 300 km (podél velkých řek a podél rozvodí). Ty měly výrazně omezit sílu horkých a suchých jihozápadních větrů. Pro zalesnění bylo připraveno 6 000 tun semen.

Není od věci si říct, jak ty lesy měly vypadat. Lesy měly být smíšené. Stromy se sázely v řadách speciální mechanizací tak, že se střídaly jednotlivé druhy stromů. Jednalo se o několik řad a každá měla jiné složení. V první řadě se měly střídat topol kanadský a lípa. V druhé řadě se střídaly jasan a javor tatarský. Ve třetí řadě se střídaly dub a akácie. Ve čtvrté řadě jasan a javor ostrolistý. Kromě stromů se do lesů sázely také keře – maliní a ostružiní. Tedy žádná monokultura, ale silný les vhodný pro zvěř a ptactvo, odolný proti nepříznivým podmínkám.

Součástí plánu byla i široká modernizace agrotechniky, včetně přizpůsobení místním podmínkám. Na základě prací V. V. Dokučajeva, P. A. Kostyčeva a V. R. Viljamse se fakticky mělo přejít od střídavého hospodaření k moderní obdobě vícehonného hospodaření. Celý provozní režim zemědělské půdy měl získat několikaleté období pro vlastní obrodu. Během něj se pole osila směsí víceletých pícnin (luštěnin, bylin a travin).

K plánu patřila také výstavba celé sítě rybníků a malých i velkých vodních nádrží. Budovaly se ohromné zavlažovací systémy. Vedlejším dopadem bylo vylepšení podmínek pro plavbu na vodních tocích.

Cílem plánu bylo změnit podnebí na území o rozloze 120 miliónů hektarů (skoro desetinásobek rozlohy Československa). Tento plán nemá obdoby v celých známých dějinách lidstva. Pásy lesů měly také odvrátit prašné a písečné bouře, odnášející ohromná množství úrodné půdy. Vodní nádrže měly pomocí vzrostlé vegetace zpevnit půdy s vysokým obsahem písku, diverzifikovat flóru i faunu a stabilizovat ekosféru.

Výšeuvedených 5300 km pásů lesa byla státní část plánu. Vedle toho se ponechala v pravomoci místních orgánů a zemědělských podniků (kolchozů a sovchozů) další část zalesnění. Ta měla doplňovat státní lesy místními zalesňovacími pásy. Takový způsob se zvolil proto, aby podniky a obce mohly rozhodnout o řešení se zřetelem na potřeby a místní podmínky. Součástí plánu byly i zvláštní dlouhodobé úvěry.

Plán předpokládal potřebu zcela nové mechanizace, jejíž výroba se stala úkolem domácího průmyslu. Byla to velká změna. Po době nasazování stále větší a těžší mechanizace přicházela doba mechanizace drobné. Byla zahájena výroba malotraktorů a celé škály jejich příslušenství.

Stalinův plán nejenže počítal s potravinovou soběstačností SSSR, ale předpokládal masívní vývoz zemědělské výroby do celého světa. Tento plán mohl zajistit potraviny pro velkou část obyvatel Země. Jen v období let 1948 až 1951 se zvýšila sklizeň obilí o 20-30 %, ovoce o 50 %, výroba masa o 80 % atd.

Stalinův plán předpokládal vznik přímo vzorové kulturní krajiny. Dával vynikající možnosti ke zvýšení zemědělské výkonnosti při maximální podpoře rozvoje nezemědělské půdy a zajištění stability krajiny s ohledem na erozi, podnebí i celkovou stabilitu ekosféry. Stalin sám byl zárukou naplnění plánu a dokud žil, celá akce postupovala bez problémů vpřed. Stavěly se velké i malé přehrady, zakládaly rybníky, zalesňovaly se velké pásy půdy. Vše bylo v nejlepším pořádku. Jak je tedy možné, že SSSR se v dalších letech stal dovozcem potravin? Zkusíme si to vysvětlit.

Stalin byl vždy pod velikým tlakem, ale vždy si dokázal najít čas i prostředky pro záležitosti, které mají smysl, a dokázal je dovést do zdárného konce. Následující záležitost ve srovnání s in-

746 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Сталинский_план_преобразования_природы, podrobněji viz ru.wikisource.org/wiki/Постановление_Совета_Министров_СССР_и_ЦК_ВКП(б)_от_20.10.1948_№_3960

dustrializací, kolektivizací anebo s druhou světovou válkou nevypadá tak ohromující, ale krutou skutečností je to, že nikdo jiný se k životnímu prostředí nedokázal postavit tak konstruktivním způsobem, jako Stalin. I kdyby tento plán nedosáhl všech svých cílů, byl rozhodně krokem správným směrem a jeho užitečnost byla celoplanetární. Nikdo jiný až dosud se něčemu takovému ani zdaleka nepřiblížil.

V tuto chvíli se na chviličku vrátíme o několik století nazpátek, do doby chána chánů Temüdžina. On vlastně nechal vybudovat velkou dopravní tepnu z Evropy do Mongolska. Jeho oddíly během svých tažení vypálily původně zalesněný pruh území a přeměnily ho na savanu[747]. Prostě proto, aby jejich koně mohly na holých pláních nabrat rychlost a aby se omezila možnost nenadálých překvapení. Teď Stalin začal pracovat na nápravě důsledků této staré záležitosti. Šel ovšem dále a plán měl v maximální míře zlepšit vodní režim suchých částí Ruska a snížit teplotní extrémy.

Stalinův plán se stal vzorem pro další podobné akce. Připomenu zde pouze Velkou zelenou čínskou zeď[748], zalesnění 400 000 km^2 půdy, které vyhlásil na konci svého života Mao-ce-tung. Tomuto projektu se ovšem vyčítají monokulturní lesy a nekoncepčnost. Nic z toho se Stalinova plánu netýkalo.

Vláda zlých duchů

Vše probíhalo tím nejlepším způsobem, až do – trochu předbíhám – zavraždění Stalina a Beriji. Zůstali sice Stalinovi pohrobci – Molotov a Malenkov, ale upřímně řečeno ani jeden z nich bez Stalina nic neznamenal. Události navíc nasvědčují tomu, že oba se nechali zastrašit dvojicí Chruščov – Bulganin a velmi snadno se vzdali dědictví svého velkého předchůdce. Kdo řídil následující události? Zcela jasná odpověď asi neexistuje. Je ovšem dosti pravděpodobné, že tou klíčovou postavou následujících událostí byl Nikita Sergejevič Chruščov.

Prakticky v okamžiku, kdy byl Berija zavražděn, byl celý Stalinův plán zrušen. Kdyby zůstalo jenom u toho! Chruščov nařídil vykácet většinu zalesněných ploch, vysušit rybníky a zlikvidovat další podpůrná zařízení. Je to prostě přímo neuvěřitelné, ale Chruščov nechal navrátit krajinu do předchozího stavu! Se všemi riziky eroze a snížení hospodářského potenciálu! (Představme si starý Egypt a jeho zavlažovací soustavu. Dokonce ani Achnaton nedal zasypat zavlažovací kanály!) Neznám nikoho v celých lidských dějinách, kdo by se zachoval tímto způsobem. Chruščov se ovšem rozhodl, že jako svůj příspěvek zemědělskému rozvoji SSSR bude rozvíjet zemědělství extenzívně a nařídil rozorat celiny[749]. Tato hloupost skončila v letech 1962-1963, kdy větrná eroze zlikvidovala ohromné rozlohy orné půdy na celině a do Sovětského svazu se vrátil nedostatek potravin. SSSR musel prodat 600 tun zlata a nakoupit v zahraničí asi 13 miliónů tun obilí. Stalinovo snižování cen a likvidace všeobecného nedostatku se definitivně proměnily na Chruščovovo zvyšování cen a na návrat bídy. A tak již na podzim 1953 ze Sovětského svazu zůstal pouhý stín. Ve světle těchto skutečností pád Chruščova v roce 1964 vypadá jinak, než jako pouhá stranická šaráda. Bylo to odstranění hlupáka, který napáchal ohromné škody.

Je ovšem pravda, že jistá část Stalinova díla zůstala. Především se jedná o velké přehrady na řece Volze a zavedené meliorace, které se využívaly až do rozpadu SSSR. Dokonce se za tolik pomlouvaného Brežněva začalo s obnovou projektu. Začaly modernizace meliorací, začaly se zase sázet lesy. Vzpomínám si, že v osmdesátých letech šla řeč o změně toku řek Severní Dvina a Pečora, které se měly stát přítoky Volhy. Toto asi byla původně nedokončená část plánu, ke kterému se SSSR pokusil vrátit, ale přišla do toho čirou náhodou perestrojka a – nastal konec. Objevilo se plno chytráků, kteří tyto plány pomlouvali a ve výsledku tím skončily jak investice, tak i běžná

747 Weatherford J.:Čingischán a utváření moderního světa, BB/art s.r.o.

748 Viz cs.wikipedia.org/wiki/Velká_zelená_zeď_(Čína)

749 Celiny – zemědělsky neobdělávaná stepní půda. Bez přítomnosti stromů je po rozorání velmi citlivá na větrnou erozi. Viz cs.wikipedia.org/wiki/Celina_(step)

údržba. Po rozpadu SSSR (v průběhu patnácti let) využití meliorací pokleslo na jednu třetinu, potom ochranné lesy ztratily status ochrany a dále se tak likvidují poslední zbytky velikého díla.

Na úplný závěr si nemohu odpustit poznámečku. Mám takový pocit, že Západ tím více tleská Rusům, čím hůře tito konají. Každý z těch, kteří se sebeméně starají o svoji vlast jsou pomlouváni, a naopak, čím větší hlupák a gauner, tím větší podpory ze strany ‚civilizovaného a kulturního Západu' se mu dostává. Z takové politiky nic dobrého nekouká. Bylo by velmi dobré tento přístup podstatně změnit. Ještě více, než Západu se to týká nás, Čechoslováků.

Vítězstvím k porážce

Stalin dosáhl za svůj život řady vítězství. Většinu z nich se po smrti snažili zpochybnit jeho odpůrci. Ale vítězství SSSR ve druhé světové válce bylo natolik fenomenální, že přes existenci kruhů (dnes reprezentovaných hlavně USA), snažících se Stalinovu roli bagatelizovat, je tento velikán dodnes uznávaným vítězem v až dosud nejstrašnějším válečném střetnutí v lidských dějinách.

Válku nevyhrál pouze Stalin. Vítězství bylo společným dílem mobilizovaných mužů i dobrovolně se do vojska hlásících žen, když ti starší se společně s dětmi postavili ke strojům v sedmidenním pracovním týdnu. Bylo to vítězství Leninem zformovaného sovětského zřízení. Ti všichni byli bolševiky a právě oni zachránili Evropu od hnědého moru[750].

750 Uveďme jen několik až fantastických příběhů dobrovolnic (i dobrovolníků):
Krasavice **Ljudmila M. Pavličenko** měla dětský sen, že se zúčastní výpravy do džungle a proto se naučila střílet. V roce 1940 nastoupila na vysokou školu a když ukončila letní semestr, přímo z poslední zkoušky a na vysokých podpatcích se odebrala k odvodu a vehementně se dožadovala zařazení k odstřelovačům. Pažba její pušky měla nakonec 309 zářezů. Kromě toho velela několika bodákovým útokům. Po válce byla mluvčí válečného námořnictva.
Ve 48 letech se jako dobrovolnice do armády vnutila učitelka tělocviku, malá a šedivá **Nina P. Petrova**. Vojáci ji říkali ‚máma Nina' a podle jejích slov se jí bál i velitel roty, 23-letý mladík, věkem tak právě její syn. I ona patřila k odstřelovačům, dokonce vedla jejich výcvik. Na své pušce měla 122 zářezů. Zemřela v posledních dnech války vlastně při dopravní nehodě.
Ivan F. Bojko s manželkou Alexandrou L. věnovali ze svých úspor 50 000 rublů na koupi tanku a požádali Stalina o to, aby mohli v tomto tanku bojovat. Stalin jim poděkoval a odeslal je do tankového učiliště, odkud byli po skončení výcviku přeřazeni do rezerv. Po řadě urgencí byli zařazeni do bojových oddílů, Alexandra jako velitelka a Ivan jako řidič tanku IS-2. V červenci 1944 zničili šest německých tanků a tři kanóny. Válku zakončili osvobozením Prahy.
Poté, co padl její manžel, rozhodla se **Maria V. Okťabrskaja**, že přes svých 36 let a kostní tuberkulózu půjde manžela zastoupit a pomstít. Společně se sestrou daly dohromady 50 000 rublů na nákup tanku, v kterém potom sloužila jako řidička. Padla v roce 1944. Podobně o zařazení do služby požádala po odvedení manžela **Alexandra M. Raščupkina**, a když jí odmítali, dostavila se k odvodní komisi jako Alexandr Raščupkin. Komise to měla za nepořádek v dokumentaci a doktora prostě musela umluvit…
Vzpomeňme i ženský 46. gardový bombardovací pluk řádu Rudého praporu, Němci ‚něžně' přezdívaný ‚noční čarodějnice'. Na beznadějně zastaralých letadlech létaly pouze pod příkrovem tmy, protože jinak by se staly snadnou kořistí Němců.
Ani tehdejší vůdci a jejich děti se před válkou neschovávali. Přes velké vytížení i Stalin nejednou navštívil přední linie. Starší Stalinův syn **Jakov** byl dělostřelecký důstojník a nejspíše padl hned na začátku války. Mladší syn **Vasilij** byl stíhací pilot. Chruščovův syn **Leonid** také, padl (viz Životopisy významných osobností). Na letadlech bojovali i dva synové Mikojana, starší **Vladimír** padl, mladší **Alexej** přežil. Berijův syn **Sergo** pracoval v rozvědce. **Jevgenija S. Kostrikova**, dcera Kirova nejprve sloužila jako zdravotnice, potom velela tanku, tankové četě a nakonec tankové rotě.
Nakonec uvedu **Marii Ljalkovou – Lastoveckou**, Rusku bojující v řadách Svobodova vojska, později zdravotní sestru v Ostravě. Svoboda uvádí, že během útoků, ač vyzbrojena pouze samopalem, občas se

Poturčenec není Turek

Jenomže se Stalinovým vítězstvím ve druhé světové válce to není tak jednoduché. Rudá armáda pod vedením Stalina skutečně nesla rozhodující tíhu bojů druhé světové války, osvobodila samotný Sovětský svaz, osvobodila i řadu dalších zemí a nakonec došla až do Berlína. Na východní frontě se střetlo odhadem okolo třech čtvrtin všech vojsk a zbraní a nedávno beznadějně zaostalý Sovětský svaz úspěšně vzdoroval válečnému úsilí skoro celé zbylé Evropy! Státy, které SSSR osvobodil, se zcela logicky sovětizovaly. Ostatně lid těchto zemí ani o nic jiného neměl zájem, svatozář vítěze – sovětského zřízení byla velmi přitažlivá. To je zcela přirozené. Stejně tak přirozené je to, že zavrhl cestu, kterou vlastně zkompromitovala Velká Británie v předvečer války. Vždyť právě Velká Británie s Francií předvedly politiku, z které se obyvatelům střední Evropy obracel žaludek, a jejímž výsledkem byl pád nejen Československa, ale i dalších zemí. Ale kdo se v těchto zemích ujal vlády?

V Československu to byli lidé okolo Klementa Gottwalda, tedy staří kominternovci. V Bulharsku lidé okolo Georgije Dimitrova – to byl generální tajemník Kominterny. V Polsku Władysław Gomułka, další člověk, který pobýval v Moskvě – zase Kominterna. V NDR Wilhelm Pieck, další generální tajemník Kominterny. V Maďarsku Mátyás Rákosi, zakladatel Maďarské republiky rad, který také před válkou pobýval v Moskvě. Rumunský Chivu Stoica byl interbrigadista. Prostě, jeden, jako druhý, všichni se sešli v Kominterně.

V čem spočíval problém? Vzpomeňme, že Kominterna byla oním ‚ministerstvem světové revoluce' a byla pod vedením oné ‚prokleté kasty' – předsedou byl Zinovjev, v pozadí Trockij a spousta podobných okolo nich. Tito lidé – typická inteligence – prostě o sovětském zřízení nic nevěděli a nerozuměli mu. Potom ale všichni ti moskevští návštěvníci, bez ohledu na svoji snahu, v podstatě neměli šanci sovětské zřízení pochopit a ani ho zavést! Když si s něčím nevěděli rady, obraceli se s dotazy na staré známé – kominternovce (viz pozdější ‚sovětští' poradci). To byl začarovaný kruh a příčina neúspěchu sovětského zřízení v dalších zemích[751].

Zatímco starší straničtí funkcionáři si tímto způsobem hráli na sovětské zřízení, mladší (již s vyšším vzděláním získaným na liberálních vysokých školách) k němu získali odpor a pokoušeli se společnost liberalizovat. Ale naráželi přitom na vlastnosti pospolné společnosti. Toto přímo čiší z pamětí L. Štrougala[752].

Vůdcové Kominterny patřili ke Stalinově opozici, Stalin je pořádně přiskřípl. Ovšem když se po válce jejich žáci přihlásili ke Stalinovi, dostali od lidu svých zemí bez dalších podmínek moc. To se týkalo nejen poválečných sovětských satelitů, ale i předválečných přírůstků SSSR, Pobaltí, západní Ukrajiny a Běloruska a Moldávie. Státy, s více než sto milióny obyvateli drželi v rukou lidé opírající se o klasické liberály, úhlavní nepřátele sovětského zřízení!

Chvíle fantastického Stalinova vítězství se stala zrodem jeho porážky. Stalin již v roce 1937 na únorovém plénu oznámil, že chce s politickou činností skončit a chce předat svoji práci mladším. Jenomže následující doba mu k takovému kroku nedala prostor. Stalin ještě nejednou předvedl svoje schopnosti, jasně zvítězil – a tím si přivodil pád.

Bývalý přítel nejhorším nepřítelem

Ještě v létě roku 1945 USA otevřeně pohrozily Sovětskému svazu. Životem za to zaplatily desetitisíce obyvatel Hirošimy a Nagasaki. Vyhrožovat Stalinovi se však nemá. Stalin měl novou prioritu a nasadil na ni všechny síly. Kromě jiného i špionážní. Jenže v únoru 1946 šifrant sovětského velvyslanectví v Kanadě Gusenko zradil a předal informace o sovětských výzvědných sítích

---

zastavila a bezchybně vystřelila. Jako odstřelovačka měla celkem 30 záznamů a jen během slavné bitvy u Sokolova zastřelila pět německých důstojníků.

751 Viz Stalinova výtka Čepičkovi uvedená v knize V. Bilaka: Až po mé smrti, nakladatelství BVD, 2014

752 Štrougal L.: Paměti a úvahy, nakladatelství Epocha, 2009;
Štrougal L.: Ještě pár odpovědí nakladatelství Epocha, 2011

v USA, Kanadě a Velké Británii. Samozřejmě, že sovětskou rozvědku zajímala jaderná bomba. Stalin rychle zareagoval a 9. 2. 1946 na setkání s voliči již o spolupráci se spojenci nemluvil, ale prohlásil, že sovětští vědci sestaví vlastní jadernou bombu[753]. Taková zpráva samozřejmě neminula poradce velvyslanectví USA v SSSR a Geoge F. Kennan udělal závěr, že Sovětský svaz si přeje rozrušit harmonický život v USA a chystá se ke konfrontaci. Později ve svých pamětech přiznal, že neměl na mysli konfrontaci vojenskou[754]. Kennanovu zprávu využil Truman k závěru, že SSSR chce anektovat celou Evropu. Sovětské vedení zachvátil strach z nové války. Když Churchill řečnil ve Fultonu a vyhlásil studenou válku, měl tichý souhlas Trumana. Spojenectví skončilo.

Pokud si ovšem přečteme výše uvedenou stránku wikipédie věnovanou Kennanovi a vezmeme do úvahy protisovětské síly, které v USA existovaly, nabízí se trochu jiný pohled. V USA bylo bezpochyby hodně mocných lidí, kterým sovětské vítězství bylo trnem v oku a přáli si SSSR zničit. To samozřejmě bylo možné pouze vojensky. Lid USA však neměl o novou válku zájem, navíc o válku namířenou proti nedávnému spojenci. Bylo potřeba mít něco, co by ospravedlnilo přípravy na ni a zaangažovalo do ní vlastní lid. Dovedu si představit scénář, kdy Kennan při sepisování své zprávy ji konzultoval s úředníky, a ti mu vlastně použitou, poněkud ostrou formulaci ‚navrhli'. Kennan nejspíše posloužil jen jako užitečný hlupák.

V září 1945 se Stalin setkal s delegací Kongresu USA vedenou M. Kolmerem. Delegace nabídla hospodářskou pomoc válkou rozbitému SSSR za zcela nepřijatelných podmínek. Neměly vzniknout sovětské satelity, Rudá armáda se měla stáhnout. SSSR měl zveřejňovat svoje obchodní smlouvy, podrobně USA informovat o vojenské výrobě a o hospodářství, garantovat nedotknutelnost amerického majetku a umožnit neomezené šíření americké kultury v SSSR. Jako by byl SSSR poraženou zemí. Proto se SSSR začal silněji angažovat v zemích, které osvobodil[755].

V téže době letectvo USA dostalo za úkol vytipovat dvacet cílů pro jaderné bombardování. Tady narazila kosa na kámen. Jednak naštěstí v tuto chvíli USA neměly vůbec žádnou atomovou bombu (tu vyrobili až koncem roku 1945), jednak neměli možnost tyto bomby dopravit do hlubokého vnitrozemí SSSR (tankování za letu ještě nezvládli) a nakonec vojáci při přípravě války zjistili, že dvacet atomových bomb Sovětský svaz nezničí. Nakonec tuto šílenost ukončilo v roce 1949 hrůzné zjištění, že SSSR atomovou bombu již vyrobil také. Víra amerických elit v beztrestnost masívního jaderného úderu by zřejmě vedla k jaderné zimě a k zániku lidstva.

Démonem doby se stal Allen Welsh Dulles[756]. Na konci války byl přistižen sovětskou rozvědkou, jak se pokouší uzavřít s Německem separátní mír a dohodu o společném postupu proti SSSR[757]. Po válce společně s prezidentem Trumanem přebudovali zvláštní služby USA do podoby tajné armády a ta rozpoutala celý proud různých diverzních operací proti SSSR s cílem jej zcela zničit. Formálně to završila 18. srpna 1948 direktiva National Security Council č. 20/1 nazvaná ‚US objectives with respect to Russia', v níž se za hromadného používání slovíček jako mír a spravedlnost otevřeně hovoří o tom, že sovětský režim je třeba zkompromitovat a dostat tak sovětskou politiku a popularitu pod kontrolu (samozřejmě, že USA)[758].

Na obou stranách začaly procesy, které měly vyčistit prostor. V USA začal 20. 3. 1947 pracovat ‚Výbor pro vyšetřování neamerické činnosti' a zahájil hon na čarodějnice. V SSSR Stalin prosadil vznik ‚soudů cti'. Podle Rybase měly ovlivňovat ve vlasteneckém smyslu veřejné mínění a jejich

753 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015
754 cs.wikipedia.org/wiki/George_Frost_Kennan
755 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015
756 en.wikipedia.org/wiki/Allen_Welsh_Dulles
757 Viz televizní seriál ‚Sedmnáct zastavení jara'
758 Foreign relations of the Unites States, 1952–1954; Vol. II, Part 1, National Security Affairs, document 73; viz history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v02p1/d73, viz také www.sakva.ru/Nick/NSC_20_1.html

prostřednictvím Stalin chtěl potlačit rostoucí moc elit a jejich dekadentní a destruktivní vliv na společnost. Soudy cti‘ měly právo udělit veřejnou důtku, nebo předat případ prokuratuře[759]. Podle Sapelkina měly právo posuzovat jednání pouze nejvyšších funkcionářů státu v tom smyslu, že mohly vyhodnocovat kroky těchto lidí a jejich názory a pouze dávaly signály, že ten, nebo onen člověk ve vysoké funkci není, nebo nemusí být věrný své vlasti, nebo nevyznává sovětské ideje. Tyto soudy měly bránit průniku liberálních názorů do vedení státu – a byly bičem na elity[760]. Tyto soudy po smrti Stalina potichu zmizely a dodnes se o nich nemluví.

Rozkvět a zmar bolševiků

Až do 2. světové války bolševici měli jedinou jistotu: pokud jejich projekt, Sovětský svaz, nebude úspěšný, budou první obětí pádu SSSR především oni sami. Za úspěch tedy ručili vlastním životem a byli si toho velmi dobře vědomi. Nezbytně potřebovali schopného vůdce, i když jim třeba svými nároky nebyl po chuti. Proto vynesli do vůdčí role Stalina.

Ale po 2. světové válce se situace podstatně změnila: Sovětský svaz válku vyhrál a získal ohromnou prestiž, která sama o sobě (a alespoň pro nejbližší období) byla nejen zárukou dalšího přežití bolševických funkcionářů, ale i zdrojem obrovského bohatství. Hochštapleři tuto skutečnost velmi rychle zachytili a nastalo další kolo úprku mezi bolševiky. Jedno drobné upozornění: ani před válkou VKS(b) netrpěla nedostatkem kariéristů.

A schopný vůdce? Co s ním, když nám nedovolí rozepnout křídla! Měli bychom to upřesnit. Nešlo o to rozepnout vlastní křídla, ale roztáhnout paťáty a nabrat si z koryt bez toho, že to někdo neomaleně označí za krádež! Tito lidé si svoji ‚práci‘ cenili velmi vysoko a jejich skutečné výkony byly přitom velmi slabé, často dokonce spíše záporné – svojí ‚prací‘ často pouze házeli klacky pod nohy. Přitom odměnu si přáli jedinou: mít právo bezuzdně nabírat si z díla celé společnosti. To je ovšem asi společná vlastnost všech liberalizovaných společenských ‚elit‘. Je to prostě jen banda darmožroutů, žijících na úkor společnosti.

Za této situace se Stalin stal přítěží, které je potřeba se zbavit. Pohár trpělivosti hochštaplerů se naplňoval a otázkou bylo pouze to, kdy přeteče.

Stalin sice po vítězné válce tvrdě zvyšoval nároky na vedoucí pracovníky, pokračovaly stranické prověrky, ale kariéristů bylo tolik, že se Stalinovi nedařilo tuto honosnou sebranku eliminovat. Rozrůstala se jako zhoubný nádor – a také jím vlastně byla. První vlaštovkou bylo nehorázné marodérství generálů. Ale i ve vyšším sovětském aparátu se rozmáhaly praktiky dárků s brilianty, které, kdyby se o nich Stalin dověděl, rozjitřily by nepochybně nejen jeho zvídavost[761].

Krize moci

Podivné věci se děly i v nejužším sovětském vedení[762]. Pro začátek si bude dobré připomenout, že válka přerušila tolik potřebné (byť možná nepříliš vhodně připravené) reformy.

Když válka skončila, nastala obrovská úleva a převeliká radost. Zdá se však, že i tím vítězstvím vznikl další závažný problém. Lidé nabyli přesvědčení, že když zvítězili, je u nich vše zcela v pořádku, a proto se jakýmikoliv reformami přestali zabývat. Jestliže až dosud Stalin narážel pouze na liberalizované elity, po vítězné válce ztratila o reformy zájem celá společnost.

V druhé polovině roku 1945 odjel zestárlý a válkou unavený Stalin na hodně zaslouženou dovolenou. Byl rozpuštěn Státní výbor obrany a pro zajištění kontinuity vlády po dobu Stalinovy nepřítomnosti vznikly dva provizorní operativní výbory, koordinující činnost vlády. Jeho členy

759 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

760 Сапелкин Н.: Как у народа украли светлое будущее
viz dentv.ru/content/view/kak-u-naroda-ukrali-svetloe-buduschee/

761 Мухин Ю.И.: За что убит Сталин, Эксмо, Яуза, Moskva, 2005

762 Жуков Ю.: Гордиться, а не каяться! Правда о сталинской эпохе; nakladatelství ЛитРес, 2011

byli členové bývalého Státního výboru obrany. Provizorium přežilo Stalinův návrat. Ale jak to vlastně bylo s návratem Stalina k výkonu moci?

Zajímavostí se závažnými dopady byla skutečnost, že Politbyro prakticky ztratilo funkčnost. Muchin píše[763](zkráceně): *„…když se Stalin v květnu 1941 stal předsedou vlády, došlo velmi rychle k podstatné změně v záležitostech, které Politbyro projednávalo. Zatímco dříve se Politbyro zabývalo širokým spektrem otázek, nyní se Politbyro omezilo prakticky pouze na záležitosti propagandy a personálních záležitostí. Po válce rychle ubývalo i agendy tohoto druhu.*"

Politbyro sestavilo poradní výbor pro zahraničně-politické záležitosti ve složení Stalin, Molotov, Berija, Mikojan, Malenkov a Ždanov, řečenou ‚šestku'. Tento výbor postupně přibíral další lidi i agendu – výstavbu, obnovu a vnitřní politiku a v suploval funkci samotného Politbyra. Výbor se po doplnění Vozněsenským stává ‚sedmičkou', když byl přizván Bulganin, je to už ‚osmička', další byl Kuzněcov a tedy ‚devítka'… I tento výbor vznikl mimo rámec (liberální) Ústavy.

Mám zde ještě jednu pocitovou záležitost: poválečné vedení SSSR se silně byrokratizovalo, přičemž se začaly vytrácet zásady, na nichž stálo sovětské zřízení. Stalin sice zřejmě díky svojí intuici to dokázal rozumně ustát, ale ústřední aparát se v této době začal výrazně formalizovat, a tak se vymezil další vnitropolitický vývoj.

Zostření vztahů s USA znamenalo návrat obav z války. To si nikdo nepřál. SSSR by tehdy nemohl na jaderné bombardování odpovědět. V Sovětském svazu také nikdo netušil, že po zkušebním výbuchu v Nevadě a svržení dvou pum na Japonsko, USA nic dalšího neměli. Zavládly velké obavy. SSSR mobilizoval maximum zdrojů na sestavení jaderné bomby a jejím sestavením byl pověřen nejschopnější organizátor a technik – Berija. Stal se vedoucím raketojaderného programu. To znamenalo zpomalení poválečné obnovy. Jenomže pročítaje Žukovovu knihu[764] mám dojem, že nejhorší bylo to, že strach z nové války vyvolal přímo hysterii v sovětském vedení. V následujících letech jako by pořád dokola probíhaly reformy a přeskupování moci v nejužším vedení. Vypadalo to přibližně tak, že některý z čelních představitelů získal určitou funkci, o několik týdnů nebo měsíců později si rozestavil svoje figury, aby o pár měsíců později zase nějaké své funkce ztratil ve prospěch někoho jiného. Jádro jeho práce se nezřídka přesunulo mimo jeho profesní rámec. Výjimkou byli pouze Stalin ve funkci předsedy Rady ministrů SSSR a Berija, kterého v souvislosti s raketojaderným programem zbavili všech ostatních úkolů. Berija byl sice i nadále členem nejvyššího vedení, ale zůstával mimo jádro moci a jeho pozice se neměnila. Tyto turbulence zachvátily sovětské vedení na dlouhá další léta, zřejmě až do pádu Chruščova.

Co za tím bylo, Žukov nevysvětluje. Nevidím za tím úmysl Stalina, protože, jak už jsme nejednou rozebírali, jeho intelekt byl s nejvyšší pravděpodobností v pořádku. Nelze proto nijak zdůvodnit jeho snahu jít do důchodu, předat veslo mladším a vzápětí jejich úsilí rozbíjet. Kromě toho tato praxe Stalina přežila. Také za tím vším asi nebude ani Berija, protože ten měl své práce nad hlavu a na další mu nezbývaly ani síly, ani čas[765]. Berijovo postavení se měnilo až po úspěšném vyzkoušení sovětské jaderné bomby, ale ani potom nepatřil mezi dravce.

Za některými pády asi byly skutečné hříchy. Mezi ně se asi dá počítat pád Malenkova v souvislosti s odhalením machinací mezi lidovým komisařem leteckého průmyslu Šachurinem a velitelem válečného letectva Novikovem[766]. Malenkov totiž během války byl nějaký čas lidovým komisařem leteckého průmyslu, a následně asi měl na činnost tohoto lidového komisariátu dozírat. Proto se ocitl v nemilosti, ale poměrně brzy se ukázalo, že ho nelze nahradit, a tak se zase na výsluní vrátil.

763 Мухин Ю.И.: За что убит Сталин, Эксмо, Яуза, Moskva, 2005

764 Жуков Ю.: Гордиться, а не каяться! Правда о сталинской эпохе; nakladatelství ЛитРес, 2011

765 Dobrým svědectvím jsou Berijovy deníky. Je z nich zřejmé, že Berija byl velmi přetížen. Například o setkání s Koroljovem napsal, že „*Koroljov sní o letu do vesmíru, má na to čas, zatímco já už nesním ani o tom, že si odpočinu*".

766 viz Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

Trochu hůře na tom byl Molotov. Na mezinárodní scéně provedl celou řadu nepromyšlených kroků. Některými z nich přímo poškodil zájmy SSSR. Molotova také zkompromitovala jeho manželka Polina Semjonovna Žemčužina[767]. Měla kontakty s představiteli Izraele, přičemž se v souvislosti s ní objevily nějaké nepřijatelné požadavky, došlo k úniku informací a proběhla jakási hodně podivná milostná aféra. Molotov tak ztratil svoje postavení[768].

Zkusme si udělat inventuru poválečných mocných v SSSR. Okolo Stalina máme čtveřici Berija, Molotov, Ždanov a Malenkov. Berija byl vynikající organizátor a technik, hlavní silnou stránkou Molotova byla zahraniční politika, Ždanov byl ideolog a Malenkov s precizním inženýrským myšlením vedle organizátorské práce vynikal především ve výběru lidí. Další lidé již ustupovali, to se týkalo především předválečných hvězd Vorošilova, Kaganoviče a Mikojana.

U Stalina ale měli otevřené dveře i noví lidé. Již za války začala růst role Nikolaje Alexejeviče Vozněsenského (1903-1950), šéfa Gosplanu, a po válce přišli další. Pečlivý stranický aparátčík a předseda Státní banky Nikolaj Alexandrovič Bulganin se v souvislosti se Stalinovou snahou snížit vliv generálů stal v roce 1947 ministrem obrany a v roce 1949 místopředsedou vlády. Po stranické linii vstoupili do nejvyšších pater Alexej Alexandrovič Kuzněcov (1905-1950) a Michail Andrejevič Suslov (1902-1982). V samotné sovětské vládě vynikal zkušený organizátor Alexej Nikolajevič Kosygin (1904-1980).

Koncem roku 1945 je kompromitován Malenkov a odstupuje z řady funkcí. Po nějaké době se vrací, a o to intenzívněji se zapojuje do mocenských bojů. Mezitím se Ždanov přetahuje s Kuzněcovem a jeho lidmi, připomíná se i dosud neuskutečněný 19. sjezd VKS(b). Ždanov zemřel a o několik měsíců později byl kompromitován Molotov. Když se vrátil, choval se jako rozzuřený býk. Beriju drží jiná práce a ostatní ho nechávají na pokoji. Stoupá hvězda Bulganina, v roce 1950 se dokonce stal prvním místopředsedou vlády, tedy Stalinovým zástupcem. Jenže laťka je pro něj nastavena příliš vysoko a v jeho úřadě narůstají problémy.

Proč Stalin připustil mocenské boje? Nejspíše mu již nezbývaly síly a asi se již stahoval ze státních funkcí[769]. Stalin zeslábl, asi byl čas od času také nemocen, a vládu Stalinovým jménem převzala skupina funkcionářů, kteří sice bezvadně pracovali a dosahovali přímo fantastických výsledků při obnově země, ale ještě jim zbyl čas na intriky. V každém případě, bez ohledu na ohromnou reputaci Stalina a rychlou poválečnou obnovu, nastala zcela jasně ve vedení SSSR krize. Ta postupně vyústila v mingrelský případ, případ židovského protifašistického výboru a možná i případ Abakumova, za kterými snad stál Malenkov. Krize zatím nebyla zřejmá, ale byla vážná.

Ministerstvo světových financí

A teď se pojďme podívat na opačnou stranu, na největšího nepřítele sovětského zřízení. Na stranu velkých bankéřů.

---

767 **Žemčužina Polina Semjonovna** (vlastním jménem Perl Semjonovna Karpovskaja 1897-1970) pocházela z židovské rodiny. Od roku 1918 členkou RKS(b), v roce 1919 pod jménem Polina Žemčužina na ilegální práci v Kyjevě, v roce 1921 se provdala za Molotova. Od roku 1930 ředitelka závodu, od roku 1936 řídící funkce na různých lidových komisariátech, mj. v roce 1939 lidová komisařka rybného průmyslu SSSR (podle Molotova ji jmenoval Stalin proti jeho vůli), nakonec (do aféry v roce 1948) na lidovém komisariátu lehkého průmyslu. Od roku 1942 pracovala v Židovském protifašistickém výboru, koncem roku 1948 po demonstrativním přihlášení k židům a poněkud arogantních židovských požadavcích vyloučena z VKS(b). O dva měsíce později byl její manžel zbaven funkce ministra zahraničních věcí. Koncem roku 1949 odsouzena na 5 let do vyhnanství, v lednu 1953 převezena do Moskvy k novému procesu. Po smrti Stalina byla osvobozena.

768 viz Прудникова Е. А.: 1953. Роковой год советской истории, ЯУЗА, ЭКСМО, 2008

769 Сапелкин Н.: Кто и зачем убил Сталина, www.youtube.com/watch?v=AH5jOAmXD-g

Zrození pijavice

Začneme u krále Slunce. Žlutá barva zlata se nám opětovně vrací. V roce 1685 Ludvík XIV. zrušil edikt Nantský[770], kterým o necelé století dříve Jindřich IV. zaručil protestantům (hugenotům) stejná práva jako katolíkům. Následkem toho z Francie odešla řada evangelíků, kteří se zcela logicky začali angažovat proti Ludvíkovi a stejně tak rychle našli spojence v protestanských zemích. Po uprázdnění trůnu v rýnské Falci se Ludvíkovi nepodařilo prosadit vlastního kandidáta a roku 1688 začala válka o falcké dědictví. Proti katolickému Ludvíkovi se postavila evangelická Augšpurská liga, kupodivu doplněná Svatou říší římskou[771].

V Anglii tehdy vládl Jakub II.[772], poslední katolický panovník. Převažujícím protestantům se to nelíbilo. Nakonec místní hodnostáři Jakuba vyhnali a na trůn pozvali jeho zetě a synovce Viléma III. Oranžského. Navzdory Ludvíkovým očekáváním nenastala občanská válka a Anglie se připojila k Augšpurské lize.

Anglické loďstvo společně s Holanďany 10. 7. 1690 svedlo bitvu u Beachy Head[773] s Francií. Koalice dostala na frak a ztratila dost lodí. Tím skončíme, jen si uvědomíme, že Anglie potřebovala obnovit flotilu. A to stojí peníze. Hodně peněz. Ke všemu Vilém III. nebyl uznán králem Anglie. Právně jím zůstával v Paříži sídlící Jakub II. Vilém III. byl na suchu.

Avšak našel se dobrodinec. Kupodivu protestantské Anglii a jejímu protestantskému panovníkovi do napůl náboženské války nabídl milión dvě stě tisíc liber katolický Skot William Paterson[774]. Chtěl za to pakatel, roční úrok 8% a uznání jeho Bank of England za ústřední banku. 27. července 1694 Vilém III. podepsal příslušný královský patent. Soukromá banka ovládla emisi peněz a britská moc se na ní stala závislá.

Vzniklo podivné symbiotické společenství, na kterém vydělali bankéři, i říše. Že na to doplatila spousta lidí na celém světě, to je většinou mimo zorné pole. Soukromá banka poskytovala Anglii opium v podobě potištěného papíru – oběživa – a nenápadně z ní vysávala její bohatství. Banka přinutila Anglii k podstatně vyšším výkonům. Vznikla velmoc a proměnila se na říši, nad níž nezapadalo slunce. Možná i toto stojí za pověstným rčením, že *„Velká Británie nemá trvalé přátele, ale jen trvalé zájmy“*. Málokdo si uvědomoval, že britské peníze patří soukromé bance, a ta za každou libru účtuje králi úrok, který se vyrovnává z vybraných daní.

Po další válce s Francií si v Londýně řekli, že zámořské kolonie by měly nést náklady na obranu, a vypsali jim daně. Kolonistům se to nelíbilo. Daně sice nevylučovali, ale chtěli mít sami právo je vypisovat a rozhodovat o vybraných penězích. Protesty přerostly v revoluci a v roce 1776 zástupci třinácti kolonií odhlasovali přijetí Deklarace nezávislosti Spojených států.

Za zrozením USA prostě vězí odmítnutí britského ‚pijavicového' systému. Jeden ze zakladatelů a třetí prezident Spojených států amerických Thomas Jefferson prohlásil:

„Jsem přesvědčen, že bankovní instituce jsou pro naše svobody nebezpečnější než trvalá armáda. Jestliže američtí občané někdy dovolí soukromým bankám kontrolovat otázku své měny, pak je banky a korporace, které kolem nich vyrostou, nejdříve inflací a potom deflací připraví o veškerý majetek, až se jejich děti na kontinentu, který si jejich otcové podmanili, probudí jako pobudové.“[775]

Jenomže koncept pijavice byl pro představitele státu lákavý. Ti tímto způsobem získali peníze a jejich splacení ponechali na svých nástupcích.

770 cs.wikipedia.org/wiki/Edikt_nantský
771 cs.wikipedia.org/wiki/Devítiletá_válka
772 cs.wikipedia.org/wiki/Jakub_II.
773 en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Beach
774 en.wikipedia.org/wiki/William_Paterson_(banker)
775 Drašnar J.: Thomas Jefferson k bankám; viz blisty.cz/art/43477.html

Ač v prvním článku Ústavy USA se hovoří o tom, že *„V pravomoci Kongresu je… razit peníze…* “[776], velmi rychle Kongres tuto pravomoc delegoval na soukromou banku. Již první státní tajemník ministerstva financí Alexandr Hamilton[777] v roce 1791 prosadil dvacetileté delegování emise peněz na The Bank of the United States[778].

Pro zajištění financování navrhl zvýšit clo na dovážené lihoviny a spotřební daň z vyrobených lihovin, na což samozřejmě reagovala opozice uspořádáním ‚whiskového povstání'. Odpůrci Hamiltonova plánu argumentovali neústavností, zatímco Hamilton šikovně operoval s odvozenými pravomocemi, a tím, že je rozdíl mezi fyzickou a právnickou osobou. Nakonec prý však G. Washington souhlasil s podpisem zákona výměnou za to, že se jeho statek stal součástí území District of Columbia, na kterém vzniklo hlavní město[779]. Součástí zákona byla i dohoda o výměně starých dluhopisů. Členové Kongresu, kteří tento zákon odsouhlasili, spěšně vykoupili staré dluhopisy za zlomek ceny a napakovali se na účet lidu USA. Tato akce se stala prvním velkým zneužitím informací o připravovaném zákoně. Tímto způsobem zřejmě Hamilton uplatil zákonodárce a přetáhl je na svoji stranu. Hamilton prostě v USA úspěšně a rychle zavedl zvyky Velké Británie, proti kterým americké osady před nedávnem povstaly.

Hamiltonův systém nebyl po dvaceti letech prodloužen. Stal se převodovým mechanizmem korupce zákonodárců a členů vlády, kterým usnadnil více se starat o vlastní blaho, než o blaho veřejné. Thomas Jefferson a James Madison vedli kampaň za jeho zrušení. Tvrdili, že je neústavní, výnosy z něj mají jen obchodníci a náklady dopadají na řadové obyvatelstvo.

Další pokus na sebe nedal dlouho čekat. Již v roce 1816 Kongres odsouhlasil vznik další podobné vládní agentury pojmenované ‚The President, Directors, and Company, of the Bank of the United States'[780]. Tuto banku zlikvidoval ‚starý ořešák'[781], 7. prezident USA Andrew Jackson. V roce 1836 zablokoval prodloužení jejího mandátu. Byl to člověk s velkým podílem na genocidě indiánů, ale na druhé straně byl prý jediným prezidentem USA, který splnil všechny své sliby. Byl prý také jediným prezidentem USA, který finance dostal do plusu.

Podle wikipédie[782] během prezidentské kampaně na adresu bankéřů řekl:

„Jste doupě zmijí. Mám v úmyslu vaše hnízdo vypálit a s pomocí Boží ho vypálím… Kdyby lidé jenom pochopili, do jaké míry je náš peněžní a bankovní systém nespravedlivý, do rána by byla revoluce… Kdyby centrální banka měla pokračovat v kontrole naší měny, v dostávání našich veřejných peněz a v držení tisíců našich občanů v závislosti, bylo by to strašnější a nebezpečnější než námořní a pozemní síla nepřítele… Pokud má Kongres podle Ústavy právo vydávat papírové peníze, bylo mu toto právo dáno proto, aby ho používal, a ne proto, aby ho delegoval na jednotlivce nebo společnosti… Řízení centrální banky by bylo prováděno několika jednotlivci nezávisle na vládě a ti by získali kontrolu nad pracovní silou a příjmy většiny lidí.“

Zrození chobotnice

Teď se přeneseme do Evropy, do frankfurtského ghetta, kde si žila a obchodovala rodina aškenázských (německých) židů Bauerů. V roce 1743 se zlatníkovi, lichváři a směnárníkovi Amschelu Mosse Bauerovi narodil syn Mayer Amschel Bauer. Jako mladík pracoval v Hannoveru v bance rodiny Oppenheimerů a vedl si tak dobře, že se brzy stal mladším partnerem. Po smrti otce roku 1760 zdědil rodinný obchod ve Frankfurtu a podle červené barvy štítu nad otcovým krámkem

776 Ústava USA, viz například www.zboriljosef.cz/files/Ustava USA.pdf
777 cs.wikipedia.org/wiki/Alexander_Hamilton
778 en.wikipedia.org/wiki/First_Bank_of_the_United_States
779 Maťovčík M.: Centrálna banka USA od počiatku centrom korupcie?; TRIM Broker; viz zo.trimbroker.com/financne-analyzy/komentar-centralna-banka-usa-a-korupcia/1
780 en.wikipedia.org/wiki/Second_Bank_of_the_United_States
781 Tato přezdívka měla vyjadřovat tvrdost A. Jacksona. Ořešák má velmi tvrdé dřevo.
782 cs.wikipedia.org/wiki/Andrew_Jackson

změnil své jméno na Mayer Amsel Rotschild. Mladík se seznámil s lankrabětem princem Vilémem Hessenským, jedním z nejbohatších lidí té doby, člověkem vydělávajícím verbováním a prodejem žoldnéřských vojsk a stal se správcem princova majetku. Brzy mu došlo, že výhodnější, než půjčovat jednotlivcům, je půjčovat státům. Půjčky jsou podstatně větší a jsou spláceny pravidelně vybíranými daněmi[783].

M. A. Rotschild se roku 1770 oženil s Gutle Schnaperovou a měl s ní pět synů a pět dcer. Dcery provdal do bohatých rodin a syny rozeslal po Evropě (nejstarší zůstal ve Frankfurtu, další se usídlili ve Vídni, Londýně, Neapoli a nejmladší v Paříži) a zavázal je ke vzájemné spolupráci. Tímto způsobem vytvořil několik relativně nezávislých opěrných bodů rodu, mezi kterými se v případě potřeby dal přelévat majetek. Tak se Rotschildové uchránili před revolucemi, pogromy a vyvlastňováním. Všichni synové získali ve svých působištích významné postavení a financovali vlády v zemích, kde podnikali[784]. Ve výsledku se dá říci, že Rotschildové financovali napoleonské a další války té doby, a to na všech zúčastněných stranách. A celá tehdejší Evropa platila Rotschildům úroky z válečných půjček vybranými daněmi.

Dále by se našla spousta legend, ale je obtížné je prověřit. Spousta z nich jsou zcela jistě výmysly, ale držme se pořekadla, že ‚na každém šprochu je pravdy trochu'.

Uveďme spojenectví prezidenta A. Lincolna a cara Alexandra II. Snad mělo být namířené právě proti Rotschildům a jejich snaze zmocnit se státních financí v USA i v Rusku. Lincoln po skončené občanské válce potřeboval konsolidovat státní finance a provést poválečnou hospodářskou obnovu země. Proto prosadil emisi peněz ve státní režii, příslušné zákony a budoval potřebný úřednický aparát. V té době, dlouho po skončené válce, ale prakticky během upevňování státní kontroly nad financemi, ho dostihla kulka atentátníka[785]. Lincoln pronesl přímo kacířská slova:

„Vláda by měla vytvářet, tisknout a dávat do oběhu veškerou hotovost a (bankovní) kredit, který potřebuje k uspokojení svých výdajů a kupní síly spotřebitelů. Privilegium vytvářet a vydávat peníze není nejvyšší výsada vlády, ale její největší tvůrčí příležitost. Osvojením si těchto principů budou daňoví poplatníci ušetřeni nezměrných obnosů z úroků. Peníze tak přestanou být pánem a stanou se sluhou lidství."

Vzhledem k takovým řečem se vysvětlení o spiknutí fanatických stoupenců jihu zdá poněkud obtížně přijatelné, ba spíše je lze považovat za manipulaci.

Za podivnou náhodu lze považovat i to, že i Alexandr II. skončil rukou vraha. A to ještě není konec vražd státníků. Pokud se na události podíváme šířeji, zjistíme, že zde kupodivu máme celou ‚trojku'. 14. dubna 1865 zemřel Abraham Lincoln. 4. března 1881 se prezidentem USA stal velmi inteligentní člověk, James A. Garfield. Již 13. března téhož roku umírá Alexandr II. A 19. září 1881 rukou atentátníka umírá i Garfield[786]. Co má jeho smrt společného s těmi dvěma předcházejícími? Na wikipédii je uveden jeho výrok:

„Kdokoli ovládá objem peněz v dané zemi, je absolutní pán nad veškerým průmyslem a obchodem… a když si uvědomíte, že celý systém je velmi snadno ovládán, ať už jedním či druhým způsobem, několika málo mocnými muži na vrcholu, sami přijdete na to, odkud vznikají období inflací a krizí."

Stejná slova o stejných záležitostech, stejný osud. To není náhoda.

783 Hitchcock A.: The History Of The House Of Rothschild; 2009, viz www.rense.com/general88/hist.htm
784 en.wikipedia.org/wiki/Mayer_Amschel_Rothschild,
en.wikipedia.org/wiki/Rothschild_family ad.
785 cs.wikipedia.org/wiki/Abraham_Lincoln
786 cs.wikipedia.org/wiki/James_A._Garfield

Světovláda nastupuje

Opět se přesuneme za velkou louži. Po občanské válce se tam začali přesouvat i Rothschildové. A v USA, jak jsme si již dříve uvedli, vznikla roku 1913 třetí agentura s právem emise dolarů, a tím byl zrušen systém zavedený Lincolnem. Zatím to není nic nového. Je pravda, že po první světové válce ztratila celá Evropa velmocenské postavení a jedinou, zatím neprojevenou mocností, zůstaly USA. Začaly hospodářsky dominovat a dolar ovládl mezinárodní obchod. Formálně však všechny ostatní národní měny zůstávaly dolaru rovnocenné. Přinejmenším to platilo pro každý stát, který byl alespoň trochu konsolidovaný. Samotný Sovětský svaz sice v roce 1937 připoutal rubl k dolaru, ale to bylo tehdy nějaké čistě pragmatické rozhodnutí sovětské vlády.

A jsme zase u druhé světové války.

Klíčovým bojištěm druhé světové války byla východní fronta. Velká Británie udělala vše pro posílení Německa, které mělo za úkol rozbít SSSR. Ovšem Sovětský svaz dokázal vzdorovat. Churchill se sice prohlásil za spojence SSSR, ale s opravdovou pomocí nespěchal. Přitom v letech 1941 a 1942 by bylo vylodění v Normandii podstatně jednodušší než později, protože v té době při pobřeží Francie Němci neměli vybudovanou obranu. Říká se, že Velká Británie nebyla na válku připravena. Naopak! V té době britské hospodářství bylo již zcela militarizované a tato bezpochyby průmyslová mocnost (navíc za pomoci USA) mohla vrhnout přes Kanál síly čítající desítky divizí. V té době mělo Německo ve Francii rozmístěno několik divizí na rekonvalescenci po bojích na východní frontě. Přesto všechno SSSR bojoval proti celé kontinentální Evropě sám.

Ale Velká Británie a ani USA moc nestály o to, aby osvobodily třeba menší kus Evropy a získaly gloriolu vítěze nad fašizmem. Je to vlastně logické, píší o tom Taylor[787] a Friedmann[788]. Námořní mocnosti mají jiný žebříček hodnot a navíc obě země ovládají velcí bankéři sledující vlastní zájmy. A obě mocnosti se musely přizpůsobit síle, která je ovládala[789]. Podmínku pro otevření druhé fronty bylo prosazení dolaru jako ústřední celosvětové měny[790]!

Po SSSR se požadovalo, aby se, stejně jako Velká Británie, podvolil nadvládě dolaru. Dolar byl ve vynikající formě, protože válka devastovala všechny země Evropy, zatímco hospodářství USA bylo zasaženo pouze válečnou konjunkturou[791]. Z hlediska SSSR to na první pohled tolik nepředstavovalo, rubl byl totiž již od roku 1937 navázán na dolar. Ale z brettonwoodského systému vyplývaly další závazky a povinnosti[792]. Mimoto měl Stalin příliš široké zájmy a příliš velké schopnosti, aby na podřízené postavení přistoupil. Přesto na otevření druhé fronty se prý začalo pracovat teprve po Stalinově předběžném souhlasu s tímto systémem[793].

---

787 Taylor A. J. P.: Příčiny druhé světové války; Perfekt, 2005

788 Friedman G.: Příštích sto let; Argo, Dokořán, 2010

789 Celé mi to připomíná mechanizmus, kterým cizopasník ovládá svého hostitele, například houba Ophiocordyceps unilateralis mravence Camponotus leonardi,
viz www.osel.cz/4560-houbou-ovladane-mravenci-zombie.html.

790 Katasonov V.: The Soviet Union could become a "co-founder" of the Bretton Woods systém;
viz ru-facts.com/news/view/35814.html

791 Na okraj můžeme uvést, že USA ani tak neposkytovaly svým spojencům pomoc, ale spíše pouze prodávaly zboží. Velká Británie i SSSR za dodávky platily, jen část dodávek placena nebyla (viz Friedman G.: Příštích sto let; Argo, Dokořán, 2010). Ovšem úplně stejně USA v té době obchodovaly i s Německem! Standard Oil Company byla propojena s I. G. Farben, proslulým výrobcem insekticidu Cyklon B. Kromě toho bez dodávek z USA by nelétala Luftwaffe, přísady do paliva leteckých motorů dodávaly vedle Standard Oil Company také Du Pont a General Motors. Kroky Rockefellerů přímo umožňovaly válečné úsilí Německa, mimo jiné i v boji proti USA!
viz např. Standard Oil Fuels World War II; reformed-theology.org/html/books/wall_street/ chapter_04.htm
nebo Borkin: The Marriage of I.G. and Standard Oil under Hitler;
www.soilandhealth.org/03sov/0303critic/030311borkin/030311marriage.htm

792 Стебловская С.: На курорте в Бреттон-Вудсе; viz svpressa.ru/economy/article/91139

793 Познавательное ТВ: Сталин против ФРС viz politikus.ru/video/47557-stalin-protiv-frs.html

Po válce byl Sovětský svaz jasným vítězem, schopným diktovat svoje podmínky, a na bretonwoodský systém se již nemusel ohlížet. SSSR přistoupení k tomuto systému nikdy neratifikoval, a zůstal proto mimo obchodní svět řízený USA či spíše velkými bankami.

Brettonwoodský systém znamenal pro USA příliv zlata. Hromady zlata. Dokonce tolik, že by i nejhorší ‚rudí baroni', závistí zezelenali. USA, či spíše FED, držely po válce ve svých trezorech okolo dvaceti tisíc tun zlata[794].

Teď si ještě odskočíme do června roku 1963, kdy prezident J. F. Kennedy podepsal Prezidentské nařízení č. 11110, umožňující Ministerstvu financí tisknout peníze[795]. V listopadu téhož roku se Kennedy vypravil na cestu do Dallasu. Kdo měl největší prospěch z Kennedyho smrti? Kennedymu se prý mstili kubánští emigranti. Ale odstraněním Kennedyho se velcí bankéři zbavili nebezpečí obrovských ztrát. Vždyť Kennedyho záměr zbavoval bankéře největších příjmů. Vzpomeňme na podivné souvislosti smrti Abrahama Lincolna o století dříve. I on se snažil udržet velké bankéře na uzdě a stal se obětí atentátu. A stejné úvahy Jamese Garfielda znamenaly stejný osud. Roosevelt tvrdil, že v politice velké náhody neexistují…

A zase zlato

Je tady ještě jedna zajímavá skutečnost: Tehdy ještě neprojevená mocnost, Spojené státy americké, zvolila v roce 1912 prezidentem zcela nezkušeného, ale mesiášského Woodrowa Wilsona. A jeho mesiášství – víra v nutnost šíření americké demokracie – se stalo základem arogantní ideologie, pod jejímž pláštíkem USA začaly ovládat svět[796]. Tentýž prezident v prosinci 1913 podepsal zákon Federal Reserve Act a v následujícím roce začala pracovat nová emisní banka – FED. Zákon přitom hovořil o emisi peněz na základě zlata uloženého v bankovních trezorech[797]. To zlato se muselo někde sehnat. Největšími držiteli zlata byli Romanovci. Nikolaj II. prý dostal skvělý nápad půjčit americkým bankéřům zlato[798]. V Evropě se stahovaly mraky, ale za oceánem nic takového nehrozí. To znamená, že zlato bude v USA v bezpečí a v rychle se rozvíjejících Spojených státech ponese velmi slušný výnos. Legendy hovoří, že byla vystavena trojice směnek.

Nikolaj II. se tentokrát trefil. Přišlo léto a začala velká válka. Ale mám problém považovat jeho rozhodnutí za rozumné. Čirou náhodou o necelé tři roky později byl svržen. O tom, že nevládl dobře nelze pochybovat, ale objevuje se další červíček pochybností: **co když hlavní silou následujících událostí nebylo nic jiného, než ty tři směnky?!** Mohlo jít buď o snahu směnky získat, nebo je zničit, anebo se zbavit držitele směnek. Protože výsledek by byl stejný – zlato by se nemuselo vracet.

Dvě z těch směnek snad měli mít v držení car a jeho manželka a třetí směnku carevna-matka Marie Fjodorovna. Při celkovém nezájmu britské koruny o rodinu cara vypadá podivně vyslání těžké bitevní lodi na Krym evakuovat Marii Fjodorovnu. Ejhle, jedna směnka je pod kontrolou! Co se týče dalších dvou, začíná být jasný důvod, proč měl Kolčak, sám pod velkým vlivem západních spojenců, zájem na smrti cara a jeho rodiny. Apokryfní prameny naznačují, že car a jeho rodina zůstali žít v SSSR a nejspíše tedy s bolševickou mocí spolupracovali. Jejich dvě směnky tak nejpravděpodobněji zůstaly v SSSR. A nakonec si vzpomeňme, že když jsme se zabývali industrializací,

794 T. Green: Central Bank Gold Reserves. An historical perspective since 1845
viz newworldeconomics.com/wp-content/uploads/2017/01/WGC-central-bank-gold-reserves.pdf

795 cs.wikipedia.org/wiki/Prezidentské_nařízení_č._11_110

796 H. Kissinger: Umění diplomacie, Prostor, 2002

797 Самые шокирующие гипотезы. Фильм 61. Царские почки. 2016
Viz ren.tv/proekti/samye-shokiruyushchie-gipotezy,
viz též www.youtube.com/watch?v=y0Sbor7d2Ak
Viz fraser.stlouisfed.org/scribd/?title_id=975&filepath=/files/docs/historical/fr_act/1913_fedresact_publiclaw43.pdf

798 РЕН ТВ, Игор Прокопенко, viz ren.tv/proekti/samye-shokiruyushchie-gipotezy,
viz též www.youtube.com/watch?v=kHUa1npzru8

chyběla ohromná hromada peněz! Není od věci se podívat na to, kolik zlata FED tehdy držel. Zatímco ve 20. letech tam bylo řádově tisíc tun, ve 30. letech došlo k ohromnému nárůstu a najednou tam bylo zlata o řád více[799]. Odkud asi pocházelo? Zdalipak nedošlo k nějaké dohodě mezi bývalým carem, Stalinem a bankéři FEDu? Že bychom našli zdroj financování industrializace?! To zlato by vysvětlovalo i tu podivnou díru v obchodní bilanci SSSR, neboť i se zřetelem ke zlaté blokádě by tyto obchodní operace nemusel zúčtovávat SSSR, ale rodina bývalého cara! Toto vypadá na další pádný důkaz o tom, že car a jeho rodina nemohli být popraveni!

Z tajemství sovětských archívů, díl druhý

Ještě jedou se vrátíme k zvláštním složkám a uzavřeným paketům. Vůbec první informace o těchto stupních utajení se objevily až v roce 1992 a vše nasvědčuje tomu, že za Stalina neexistovaly. Stalin mimo jiné ještě před válkou začal přesouvat těžiště své moci ze stranických do státních orgánů. Potom to vypadá, že ony stupně utajení nemusí být ničím jiným, než dalším z řady podvrhů. Ale v tomto případě to asi bude jinak. Muchin píše, že v kanceláři vedoucího nevelkého Všeobecného oddělení ÚV KSSS stál veliký trezor, o jehož obsahu věděli pouze dva pracovníci. Měly v něm být zalepené obálky se zvláště tajnými dokumenty[800]. Muchin předpokládá, že tento zvláštní archív řešil problém postalinského sovětského vedení, v němž chyběl univerzální schopný vůdce Stalinova formátu. Měly v něm být dokumenty dvou druhů. V prvé řadě to byla řídící dokumentace, která sice zdaleka neumožňovala dosáhnout tvořivého potenciálu Stalinova vůdcovství, ale umožňovala alespoň nějak situaci zvládnout i podstatně omezenějším osobám. Kromě toho tam byla také dokumentace o ovládnutí a vydírání sovětských elit elitami americkými.

Přístup k uzavřeným paketům byl velmi omezený a byl možný výhradně na povolení generálního tajemníka. Kromě toho se všechny přístupy evidovaly v protokolu. Tyto dokumenty byly pod správou Všeobecného oddělení ÚV strany, ale samotný vedoucí tohoto oddělení neměl právo bez souhlasu generálního tajemníka do nich nahlédnout. Bylo zavedeno, že novému generálnímu tajemníkovi tyto dokumenty osobně přinášel vedoucí Všeobecného oddělení, generální tajemník je osobně rozpečetil a seznámil se s obsahem. Potom je znovu zapečetil, zapsal se do protokolu a odevzdal je vedoucímu Všeobecného oddělení. Stalin není podle posledního vedoucího Všeobecného oddělení A. I. Lukjanova podepsán na žádném protokolu.

Otázkou je, proč tyto dokumenty nebyly po pádu SSSR zveřejněny. Vyplývá to asi z předchozího popisu. Tyto dokumenty jsou o kompromitaci sovětských elit a jsou nástrojem, který je udržuje v poslušnosti. Můžete si všimnout, jak jsou USA citlivé na každý samostatný krok současného Ruska. Velmi pravděpodobně tyto dokumenty jsou dosud platné, živé, a proto i utajené.

Podivné dusno

Z 2. světové války vyšel SSSR jako fenomenální vítěz. Nejen to. Zatímco v USA nastala hospodářská krize, v Sovětském svazu rychle proběhla demobilizace, stejně rychle se na mírovou výrobu převedl průmysl a začala přímo blesková obnova válkou zpustošené země. Na něco takového svět zvyklý nebyl. Je sice pravda, že v roce 1947 přišlo velké sucho a v SSSR nastal pro nedostatek potravin hlad. Celou situaci se ale podařilo slušně zvládnout a SSSR měl ještě tolik síly, že dokázal pomoci i dalším zemím, mimo jiné i Československu. Zde asi máme v podobě potravinové pomoci pravou příčinu vítězství socializmu v Československu a odmítnutí Marshallova

799 en.wikipedia.org/wiki/Gold_reserve

800 Muchin J. I.: "Закрытые пакеты" генеральных секретарей, viz forum-msk.org/material/kompromat/3130136.html

plánu[801]. Obyvatelstvo Československa se přesvědčilo, že opřít se o SSSR má smysl. Říká se, že pojem ‚stalinizmus' lze parafrázovat slovy ‚dokážeme všechno!'

Hospodářský růst SSSR byl fantastický – v roce 1947 průmyslová výroba dosáhla předválečné a v roce 1952 byla více než dvojnásobná. Vlastně každý hledá svoji cestu do budoucna. Podobně i země a jejich vůdci. Příklad SSSR byl velmi lákavý, a přímo ohrožoval zcela nedávno nastolenou hospodářskou dominanci USA – brettoonwoodský systém.

Elity USA se rozhodly zasáhnout. Američtí hodnostáři začali šířit tvrzení o sovětské agresivitě, o snaze SSSR podrobit si celý ‚svobodný svět' a vyvolávali protisovětskou hysterii[802]. Jen několik dnů po direktivě National Security Council č. 20/1 následovala podivná smrt Ždanova. Samotný Ždanov již jen podle vzhledu zdravým životním stylem nevynikal, ale kremelští doktoři se rozhodně nevyznamenali. Být to venkovská nemocnice, skončili by u soudu. Prostý šlendrián za situace tajné války, v níž si Dulles dovoloval použití všech prostředků, je nepravděpodobný. Doktorce Timašukové se diagnóza a přístup kolegů nelíbily a napsala stížnost. Podle ní měl Ždanov infarkt myokardu, ale její nadřízení ji opakovaně žádali přepracovat lékařskou zprávu. Ve skutečnosti nešlo jenom o Ždanova. Vyšetřování se začalo zabývat ještě dalším zemřelým. V roce 1945 zemřel (podobně ‚zdravě' vyhlížející) významný stranický funkcionář Alexandr S. Ščerbakov[803]. Znovu upozorňuji, že pokud se za existence velkého tlaku vyskytují podivné náhody, nejsou to náhody. Takový osud jsme nalezli i u několika prezidentů USA.

Na podzim téhož roku došlo k podivné kompromitaci Molotovovy manželky. Když čtu její životopis, nechápu, co ji vedlo k tomu, co provedla. Byla velmi inteligentní, měla velké zkušenosti s ilegální prací i s mocenským aparátem, pohybovala se v nejvyšších patrech státní moci. Najednou se začala chovat jako hloupá děvka a navíc začala vyzrazovat skutečnosti, které se dověděla od manžela. Protože kompromitující materiál přinesl Abakumov, začal ho Molotov nenávidět Přitom Abakumov, ani jeho úřad nebyli autory. Kompromitující dokumenty Abakumov dostal od neznámého člověka. Tady to vypadá na pečlivou režii.

Krátce po válce (v roce 1946) informace o pilotech zemřelých při přejímkách letadel vedly k vyšetřování a zatčení velitele válečného letectva A. A. Novikova, ministra leteckého průmyslu A. I. Šachurina (asi zeť Novikova), hlavního inženýra válečného letectva A. K. Rěpina a několika dalších[804]. I toto asi byla součást mocenských intrik.

Nakonec Berija zjistil, že u Bulganina se vrší nevyřízená pošta a nouzově zorganizoval aparát, který prvního místopředsedu vlády obcházel.

Kremelský dvůr nebyl zrovna v nejlepší formě a přitom byl vystaven ohromnému tlaku[805]. My se trochu podrobněji podíváme jen na jednu záležitost.

801 Marshallův plán byl zřejmě koncipován záměrně tak, aby byl pro SSSR (Stalina) nepřijatelný. Za tím účelem jako podmínky jeho přijetí byly včleněny požadavky, které v podstatě omezovaly svrchovanost těchto zemí, tedy něco, na co by Stalin nepřistoupil. Potom ovšem odmítnutí tohoto plánu Československem vůbec nemusí být výsledkem nátlaku (ostatně dnes ve vztahu ke Stalinovi to považuji za nesmysl), ale uznání tehdejší reality a osobní autority Stalina. Jde o spojený účinek důvěry Československé vlády v něj a malé atraktivity Marshallova plánu právě z tohoto důvodu. Připomeňme si také, že Molotov československé vládě navrhoval přistoupení k tomuto plánu.

802 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

803 ru.wikipedia.org/wiki/Щербаков,_Александр_Сергеевич

804 ru.wikipedia.org/wiki/Авиационное_дело

805 Жуков Ю.: Гордиться, а не каяться! Правда о сталинской эпохе; nakladatelství ЛитРес, 2011

Leningradský případ

Pod pojem ‚leningradský případ' spadá celá řada soudních procesů a následných poprav z přelomu 40. a 50. let. Ve skutečnosti to bylo několik na sobě nezávislých skupin soudních procesů a jejich jednotícím prvkem je víceméně pouze doba.

Je to jedna z nejšpinavějších a nejtajemnějších záležitostí SSSR. Dokonce přes propast času, změnu vládnoucího režimu a zničení dokumentace, nejsou ani zbylé materiály dodnes v plné šíři odtajněny a zveřejněny. Podle archivářů je příčinou setrvalá aktuálnost událostí[806]!

Je to zvláštní. Vždyť přímí účastníci jsou již po smrti, změnilo se i státní zřízení a v Rusku by měla panovat snaha vše zveřejnit. Ani ruští oligarchové by neměli na utajení mít zájem, protože i případné hříchy jejich předků jsou již promlčeny. Jenže pak již zbývají pouze vlivy zahraniční…

Nové informace se snad objeví v souvislosti s nedávnými rozhodnutími (2016-2018) zveřejnit část archívní dokumentace z let 1930-1989. Psalo se o tom, že cílem je kompromitovat současnou ruskou liberální opozici, napojenou na neziskové organizace placené z USA[807]. To však bude nějaký čas trvat. Mimoto i toto rozhodnutí ukazuje na silné snahy tyto záležitosti držet nadále utajené.

Ve skutečnosti se v této době událo v SSSR daleko více podivností, které jako by nemají vnitřní logiku, přesněji logika není známá. Vysvětluje se to nelogičností Stalinových kroků, ale daleko spíše to může znamenat pouze fabulace a především neznalost souvislostí. Tato kniha je od samého začátku založena na předpokladu, že Stalin, aby mohl vykonávat svoji funkci a dosáhnout prakticky zbožštění, musel mít vynikající intelekt a vůbec si nemohl dovolit nějaké svévolné činy. Zkusme tedy rozebrat to, co máme k dispozici.

Předehra

Jak je to u této knihy obvyklé, dříve, než začneme samotným leningradským případem, budeme se muset vrátit kousek zpět a podívat se na některé události, z nichž se tato aféra zrodila.

V roce 1937 probíhala velká čistka. Na místa zatčených rychle přicházejí noví lidé. Jedním z nich je Alexej A. Kuzněcov, původně člověk z Kirovovy leningradské líhně. I v dalších letech se dobře osvědčil a v roce 1946 se stal náčelníkem správy kádrů při ÚV VKS(b). Muž rozhodující o rozmísťování funkcionářů, muž s ohromnou mocí.

Většina lidí se nechá zkorumpovat, je to jen otázka peněz. Arogantní Kuzněcov nebyl výjimkou. Převzal žezlo po Ždanovovi, který se přesunul do Moskvy. Potom po sobě vcelku pravidelně štěkali a Kuzněcov se snažil ovládnout veškeré dění okolo.

Jeho cílem se stalo zformování samostatné Ruské komunistické strany bolševiků, jako existovaly další lokální odnože Všesvazové komunistické strany – na Ukrajině, v Bělorusku, Gruzii a další. Uvažoval v mezích své vlastní moci, s touto myšlenkou také vedl kádrovou politiku a postupně na důležitá místa stavěl své lidi. Hlupák to nebyl, počínal si opatrně, ale přece jenom začínal stavět pomyslnou barikádu proti samotnému Stalinovi, a na tom si vylámali zuby jinačí vlčáci.

Ždanov 31. 8. 1948 zemřel. V této souvislosti Prudniková přináší informaci o tom, že z nějakého důvodu byl Kuzněcov přítomen Ždanovově pitvě! Nejen to. Dokonce to vypadá, že Kuzněcov přijel do sanatoria ve Valdaji ještě před Ždanovovou smrtí! Toto již začíná být vážné.

Dalším střípkem byl rozkol mezi ÚV VKS(b) a moskevskou stranickou organizací. Moskevská stranická organizace začala požadovat, aby se jí zodpovídali ministři vlády SSSR. ÚV v čele s Malenkovem a s podporou ministrů se proti tomu postavil a podařilo se jim tento nesmyslný požadavek smést ze stolu.

---

806 Кузнечевский В. Д.: «Ленинградское дело»; viz riss.ru/analitycs/4556/

807 Фатеев: Сами напросились. Путин принял решение о рассекречивании множества архивных документов, viz politikus.ru/v-rossii/73654-sami-naprosilis.html

Velkoobchodní trh

Lavinu událostí potom spustilo uspořádání celosvazového velkoobchodního trhu hmotných přebytků v Leningradě ve dnech 10.-20. 1. 1949. O probíhajícím trhu podal 13. 1. 1949 předseda Rady ministrů RSFSR M. I. Rodionov informaci Malenkovovi.

Tato akce skončila velkou blamáží. Na trh bylo umístěno zboží za 9 miliard rublů, ale samotný trh skončil schodkem 4 miliardy rublů. Na šetřivého Stalina to samo o sobě bylo dost, ale víc ho rozdráždila informace, že trh vlastně sloužil jen jako zástěrka pro setkání platformy pro založení Ruské komunistické strany. Možná také Stalin s Abakumovem o celé záležitosti věděli a samotný trh nechali proběhnout jen za účelem lokalizace rozsahu spiknutí. Na první pohled nějaká Ruská KS nic zvláštního neznamenala, ale Stalin vycítil, že přesně toto by byl spouštěcí mechanizmus rozpadu SSSR.

21. 2. 1949 do Leningradu přijela skupina vedená Malenkovem a zahájila vyšetřování. Trvalo to více než rok a na rozdíl od předválečných procesů se v tisku neobjevilo vůbec nic. Zato brzy začaly padat hlavy, jako první Kuzněcova, Rodionova a Popkova.

Podle obvinění se leningradská stranická organizace chtěla odtrhnout od strany a přeměnit se na oporu boje proti ÚV. Soud proběhl v Leningradě 29. a 30. 9. 1950 a vynesl 6 trestů smrti. V Moskvě proběhl další soud, tentokrát vynesl již 20 rozsudků smrti. Kromě toho proběhla i řada menších soudních procesů. Uvádí se různá čísla souzených a popravených, celkově měl tento případ zasáhnout (snad) asi 2000 lidí, z nich mělo být popraveno asi 200. Ovšem existují i jiná čísla. Například RISI[808] uvádí, že postiženo bylo 32 000 lidí. Prudnikova píše, že ve skutečnosti se leningradského případu týkala jen malá část soudních pří té doby, zatímco další případy, například i dále uvedený případ Vozněsenského, s tím neměly nic společného. Sem patřil i případ jakéhosi ‚kosmetického' podvodu během voleb na stranické konferenci v roce 1948.

Zároveň s likvidací jedněch se posilovalo postavení jiných. Nejvíce posílil Chruščov a po odstraněném G. Popovovi zaujal místo předsedy moskevské stranické organizace.

Tím celý případ neskončil, jen přešel do dalšího kola. Následovaly protiúdery. Byl zkompromitován velitel Stalinovy ochranky generál Vlasik a Bulganin posadil do funkce ministra státní bezpečnosti jakéhosi bezbarvého Ignatěva. Zároveň se cílem stal i Abakumov. Pod vedením Ignatěva ho začal stíhat jeden z vyšetřovatelů KGB Rjumin. K tomu existuje celá hromada dokumentace, ale Prudniková po pečlivém rozboru dochází k závěru, že velká většina z ní jsou padělky sestavené později[809]. Ty měly celou záležitost zakrýt. Různí autoři sledovali různé cíle a tomu přizpůsobovali obsah fabulací, proto není soubor této dokumentace vůbec konzistentní a je nevěrohodný.

Podle Prudnikové Stalin s Abakumovem během dosavadního vyšetřování Kuzněcova byli málo úspěšní a hledali dále. Prudniková dokonce předpokládá, že Abakumov mohl za účelem odhalení dalších částí Kuzněcovových sítí naplánovat i svoje vlastní zatčení. Spiklenci se potom měli sami usvědčit. Po předání případu soudu by muselo dojít k jeho zrušení a zatčení vyšetřovatelů a jejich kurátorů (navíc vyšetřovatelé použili i mučení). Druhou možností je to, že Stalin již opouštěl výkonnou moc, a tak postupně ukončil spolupráci s Abakumovem. Podle Sapelkina [810] po únoru 1952 Stalin prakticky přestal navštěvovat zasedání vlády, kterou začala ovládat skupina Malenkova, Chruščova a Bulganina. Abakumov jako blízký Stalinův spojenec se stal obětí mocenských intrik.

Klasické teorie hovoří cosi o tom, že se Stalin, sám Gruzínec, lekl emancipačního hnutí Rusů, a tvrdě ho potlačil. Možná opravdu Stalin dal Malenkovovi příkaz udržet vše pod pokličkou. Události komentoval i Molotov[811]. Podle něj byl prý Berija v té době se svým postavením nespokojen a stěžoval si Stalinovi. Stalin prý jeho námitky uznal a celou záležitost vyřešil formou teroru! Ro-

808 Ruský institut strategických studií, www.riss.ru

809 Прудникова Е. А.: 1953. Роковой год советской истории, ЯУЗА, ЭКСМО, 2008

810 Сапелкин Н.: Кто и зачем убил Сталина, www.youtube.com/watch?v=AH5jOAmXD-g

811 ru.wikipedia.org/wiki/Ленинградское_дело

dina Stalinovy druhé ženy by mohla dlouho vyprávět, jak Stalin nakládal s autory podobných nehorázných požadavků. Ale přesto tato legenda stále zůstává žít.

Umíráček státního plánování

Vedle Kuzněcova se v této době zkompromitovala další výrazná postava předchozího desetiletí, předseda Státní plánovací komise Nikolaj A. Vozněsenskij. Prudniková se domnívá, že celý případ začal nějakým podrazem[812].

Celá aféra začala nenápadně. 1. 3. 1949 Vozněsenského náměstek Pomaznjov poslal na ÚV VKS(b) zprávu o přehmatech ve státním plánování. Již 3. 3. 1949 poslal ministr vnitra SSSR Kruglov stížnost na příliš tvrdý státní plán. Byro Rady ministrů nařídilo prověrku Gosplanu.

Prověrka odhalila ne pochybení, ale prů…švih. V Gosplanu vládl strašlivý nepořádek a státní plán tato instituce sestavovala především podle toho, jak byl kdo zadobře s Vozněsenským. Na ‚vnitru' Vozněsenskij kamarádíčky neměl, a proto jim trošíčku přitahoval šrouby.

Až do té doby byl státní plán svatý a určoval veškerý hospodářský vývoj státu. Nyní vyšlo najevo, že jeho sestavování nemělo pranic společného s objektivními skutečnostmi. Vedl pouze k dezorganizaci hospodářské činnosti.

Co vyšetřování odhalilo, nevíme. Vše je přikryto státním tajemstvím a spoustou fabulací. Existuje i názor, že Stalin nechal zlikvidovat Vozněsenského, protože chtěl jeho myšlenky uvést ve svojí práci o politické ekonomii[813]. Mnohokrát opakovaný nesmysl se stal ‚pravdou'.

Jaká byla skutečnost, můžeme jen hádat. V každém případě se ve zdech Gosplanu (vedle samotného kamarádíčkování) ztrácely dokumenty s označením ‚přísně tajné'! Vozněsenskij sám o tom prý věděl, ale nic s tím nedělal. Uvádí se, že mohlo jít o asi dvě stě dokumentů[814.]

Tato záležitost je poněkud širší. Již jsme uvedli, že Sovětský svaz byl po válce ve velmi obtížné situaci, a proto požádal o hospodářskou pomoc USA. V zásadě odmítnut nebyl, ale poskytnutí pomoci bylo podmíněno poskytnutím souboru informací, které by v době znovu narůstajícího mezinárodního napětí zcela odkrývalo sovětské karty. Sovětský svaz proto nakonec o půjčku nezažádal. Uplynulo jen málo času a vyšetřování Gosplanu odhalilo ohromné úniky dat do zahraničí.

Vozněsenskij byl z funkce uvolněn a na rozdíl od jiných podobných případů nedostal nějakou náhradní funkci, ale byl přímo předán k vyšetřování. Následoval soud. Stalin měl na elity tvrdý metr, v tom se podobal Napoleonovi. Pokud přestupek spáchal kmán, platily pro něj běžné zákony a měl i šanci na určitý soucit. Pokud přestupek spáchal pán, a navíc se jednalo přímo o zneužití služebního postavení, stal se ve Stalinových očích vyvrhelem a soucit očekávat nemohl. Můžeme přemýšlet o tom, zda trest odpovídal provinění, ale znovu opakuji, že u Napoleona i u Stalina vysocí funkcionáři za výkon své funkce ručili pouze vlastní hlavou. Navíc výsledky vyšetřování jsou dodnes utajené. Vozněsenskij velmi rychle skončil na popravišti.

---

812 Прудникова Е. А.: 1953. Роковой год советской истории, ЯУЗА, ЭКСМО, 2008

813 V. Veber: Stalinovo impérium; Triton, 2003 – V této kniha jsou dost fantastická tvrzení. Snad překlepem je to, že Vozněsenskij vedl Gosplan čtyři desítky let. Ale odkaz vede (bez jakéhokoliv upozornění nebo zdůvodnění použití takového zdroje) na syna Antonova-Ovsejenka! Je dobré si uvědomit, že Antonov-Ovsejenko otec byl jedním z předních trockistů a jako takový byl v roce 1938 popraven (viz Ovsejenko ve Stručných životopisech významných osobností).
Takovéto tvrzení by každý slušný soud považoval za podjaté. Nechápu, jak je možné bez dobrého zdůvodnění uvádět v souvislosti se ‚Stalinovým terorem' takovýto pramen. Na druhou stranu podobné informace jsou běžnou součástí knih o Stalinovi. Autor měl pouze tu smůlu, že jsem na tuto informaci vcelku náhodou narazil právě v době, kdy jsem něco takového začal hledat, abych to uvedl jako odstrašující příklad.

814 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

Je zde ještě jedna neopominutelná možnost. Sapelkin říká, že Stalin se o zatčení a následné popravě Vozněsenského dověděl až dodatečně. Byl v té době na chatě na Kavkazu, celkem tam tehdy pobyl asi půl roku. Dokonce snad mimo něj šlo i rozhodnutí Politbyra, kterým se obnovoval trest smrti[815]. To by ukazovalo na mocenský boj té doby.

Máme jen minimální informace, a tak můžeme jen spekulovat. Stalin se v té době začal věnovat psaní knih. Již o dvě desetiletí dříve byl zrušen první mechanizmus ovládající hospodářský život SSSR – Nejvyšší rada národního hospodářství. Asi proto, že tam ruce nevěděly, co dělají nohy. Vlastní zprůmyslnění již bylo řízeno oborovými lidovými komisariáty a Gosplanem, který měl stanovovat rozvojové cíle. Gosplan se však nyní také zkompromitoval. Stalin chtěl mechanizmus nezávislý na existenci nezkorumpovatelného vůdce. Stalin s Berijou se vrhli do nového díla.

Stalin se začal věnovat politické ekonomii a daním. Sebe i Beriju maximálně osvobodil od rutinní vládní práce a předal ji Bulganinovi. Kromě toho Stalin začal pořádat jakási pravidelná setkání. Zval k sobě na pracovní večeře Bulganina, Malenkova, Chruščova a Beriju.

Později to Chruščov podá tak, že stárnoucí Stalin již nestačil na své úkoly a ty večeře byly jen takovým posezením s přáteli. Jenomže Stalin pracoval snad ještě usilovněji, než dříve. Ty pracovní večeře navíc měly stejný formát, jako měl Státní výbor obrany v době války! Státní moc zastupoval Malenkov, vojenskou Bulganin, politickou Chruščov a jako obvykle krizovou moc Berija. Stalin situaci považoval za vážnou a chystal velké změny.

Ostatní je neprostupnou tmou

Tím jsme asi prošli celý známy leningradský případ, případ Vozněsenského a lehce jsme se dotkli jakýchsi podivně zfalšovaných voleb. To vše byla jen malá část soudních případů té doby, zakončených těžkými tresty. Tím veškeré známé informace končí.

Tato štvanice se snad opírala o autoritu Stalina. Byl to tvrdý zákrok proti nové vlně kariéristů, kteří po vítězné válce zaplavili sovětské vedení[816]. O korupčním jednání některých osob psal i Muchin (mezi jinými uvádí jména Popok, Kuzněcov a Vozněsenskij) a jako červená nit se celou touto knihou táhne právě Stalinova alergie na podrazy a korupci.

Leningradský případ znamenal přenesení mocenských bojů na novou úroveň. V každém případě dobojováno nebylo. Byla to pouze předehra dalších střetů.

Vedle toho zůstává spousta nejasností. Nelze ani pominout možnost nějakých dalších, zatím nezjištěných intrik. Konkrétně lze uvažovat o tom, že Malenkov a Chruščov pracovali nejen v zájmu Stalina, ale kryti Stalinovým požadavkem boje proti korupčníkům si přihřívali vlastní polívčičku. Otázku, o co šlo, ponechme v tuto chvíli otevřenou…

Pád

Některé hříchy se neodpouštějí

Stalin, navzdory svému věku, byl po válce na první pohled v perfektní kondici. Rychle a bez nezaměstnanosti demobilizoval a bleskově obnovoval hospodářství a celou zemi. Koncem čtyřicátých let se symbolem hospodářské obrody stal každoroční pokles cen. A další kroky již nebyly měřeny dovnitř SSSR, ale byly rukavicí hozenou brettonwoodskému systému.

815 Сапелкин Н.: Кто и зачем убил Сталина, www.youtube.com/watch?v=AH5jOAmXD-g
816 Мухин Ю.И.: За что убит Сталин, Эксмо, Яуза, Moskva, 2005

1. 3. 1950 se rubl odpoutal od dolaru a připoutal přímo ke zlatu[817]! V ten okamžik nastal zlom v držení zlata v trezorech FEDu, začalo ho ubývat[818]. Nezůstalo jen u tohoto kroku. V dubnu 1952 Stalin svolává poradu představitelů východoevropských zemí a Číny a organizuje mezinárodní obchodní zónu nezávislou na dolaru. A k této zóně se rychle připojuje řada dalších států, především Latinská Amerika, Írán, Rakousko a další[819]. Monopol dolaru v mezinárodním obchodu je ohrožen! Velká část Země se může rychle od dolaru odpoutat a přejít do nově se formujícího rublového systému! A to nedávno SSSR získal atomovou bombu!

O velkých bankéřích si nemusíme dělat žádné iluze. Kontrolují nebetyčné bohatství, ale je jim to málo. Chtějí ještě více. Nic jiného je nezajímá a neohlížejí se na důsledky svých kroků. Oni vlastně nejsou zlí, nikoho nestřílejí, neloupí, jsou jen šikovní a ovládají státy i mocnosti. A ty potom konají v jejich zájmu. To jiní se nechají zmanipulovat a jako osamocení atentátníci stisknou spoušť, oblékají se do nablýskaných uniforem a dávají rozkazy k útoku, nebo mávají papírem, že zachránili mír.

Není třeba pochybovat, že Stalinův krok musel vyvolat hodně zlou reakci. Stalina je potřeba zastavit. Jakýmkoliv způsobem!

Rudá symfonie

Máme tady mysteriózní knihu[820]. Představte si, že bývalého předsedu Rady lidových komisařů USSR Ch. G. Rakovského vyslýchá někdy v lednu 1938 vyšetřovatel NKVD. Vyšetřovatel se jmenuje René Duval, jinak též Gavril Gavrilovič Kuzmin. Výslech proběhl francouzsky a nahrával se na magnetofon. Posléze záznam přeložil do ruštiny lékař NKVD Josif Landovskij a kopii si ponechal. Za války byl Landovskij v obleženém Leningradě a tam zemřel. Kopii protokolu v jeho domě nalezl jakýsi Španěl, přičemž není jasné, jestli to byl dobrovolník v DRRA, nebo voják tzv. Modré divize. Tu poslal do SSSR Hitlerovi na pomoc generál Franco. Po válce, v roce 1952, tento protokol z výslechu vyšel ve španělštině pod názvem ‚Rudá symfonie'. Manipulace, mystifikace, nebo fantasmagorie? Hned na začátku vyšetřovatel upozorňuje Rakovského, že jeho život závisí výhradně na tom, jaké informace předloží…

Rakovskij předvádí slovní ekvilibristiku a ideologicky zdůvodňuje své kroky, ale otevřeně přitom přiznává spiknutí pod vedením Trockého. Celé je to přímo neuvěřitelná směsice tvrzení, založená na hypotéze spiknutí skupiny významných osobností pravděpodobně okolo velkých bankéřů, kterou snad potvrzoval i samotný Trockij. A nad touto konstrukcí úvahy o budoucím vývoji, které se prakticky doslova v následujících letech vyplnily! Rakovskij si krk nakonec, alespoň pro tuto chvíli, zachránil. Byl tehdy jedním ze tří obžalovaných 3. moskevského procesu, kteří nebyli popraveni (obžalováno bylo celkem 21 členů ‚pravicově trockistického antisovětského bloku', mezi jinými Rykov, Bucharin, Jagoda a Černov)[821]. Je bizarní číst v dokumentu přibližně ze začátku roku 1938 o radě, aby se Stalin spojil s Hitlerem a rozdělili si Polsko. Protože Francie s Velkou Británií agresora napadnou i nenapadnou… Že by opravdu Stalin na Rakovského doporučení dal?

---

817 Косолапов Р. И.: Как Сталин освободил рубль от доллара. Сталинский план создания общего "недолларового" рынка;
viz stalinism.ru/stalin-i-gosudarstvo/kak-stalin-osvobodil-rubl-ot-dollara-stalinskij-plan-sozdaniya-obshchego-nedollarovogo-rynka.html
Jak Stalin osvobodil rubl od dolaru;
viz leva-net.webnode.cz/products/jak-stalin-osvobodil-rubl-od-dolaru/

818 How Much Earmarked Golds Holds The Federal Reserve?;
viz goldsilverworlds.com/physical-market/earmarked-gold-at-the-federal-reserve/

819 Познавательное ТВ: Сталин против ФРС viz politikus.ru/video/47557-stalin-protiv-frs.html

820 Landovskij I.: Rudá symfonie; Bodyart Press, 2013, ISBN 978-80-87525-18-0
(Aby toho nebylo málo, na knize je uvedeno jméno autora Ivan Landovskij, namísto Josif Landovskij.)

821 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Третий_Московский_процесс

Kniha vyšla v češtině a obsahuje ve zkoncentrované podobě řadu informací, které jsem dával dlouho dohromady, především spojení Trockij – Životovskij – Schiff. A snahu skupiny velkých bankéřů vyvolat zmatky a během nich nenápadně pobrat, co půjde. Na Internetu je sice dokument zpochybňován, ale zcela stejně jsou zpochybňovány i důkazy o tom, že je falešný. Svojí dokonalostí tato ‚křišťálová koule' vypadá jako podvrh.

Kdo mohl být autorem? V prvé řadě je dobré si uvědomit, že dost těžko ten, kdo neměl pod kontrolou NKVD, protože NKVD vždy mohla tento dokument prohlásit za falešný. V případě Rakovského to platilo jen do roku 1941, tehdy byl popraven a potom se již ‚nemohl' ke ‚své' výpovědi vyjádřit. Kniha vyšla ve Španělsku až v roce 1952. Po většinu té doby lze Stalina považovat za vládce SSSR. Od konce roku 1938 prostřednictvím Beriji NKVD kontroloval. Oba navíc byli perfekcionisté. A nakonec ten nejvážnější důvod, příčina zveřejnění tohoto dokumentu: v roce 1952 se Stalin pustil do skrytého, ale velmi lítého boje se zahraničními i vnitřními nepřáteli SSSR. Poměrně nasnadě je vysvětlení, že Stalin tímto způsobem zveřejnil informaci o tajné válce, o které prakticky nikdo nevěděl. Takový jinotajný vzkaz do budoucnosti, protože tušil, že v této válce si nestojí zrovna nejlépe. Tato hypotéza předpokládá, že kniha sice není zápisem výslechu zatčeného Rakovského, ale přesto velmi realisticky popisuje pozici obou táborů, které se tehdy střetly. Jinak by sama sebe kompromitovala. Lze ji tedy považovat za pravdivou. A tak v každém případě zase pouze odkrývá mamon a zlato a v následcích i krev…

Kdo by ještě mohl připadat v úvahu jako autor? Trockisté? – Nenapadá mě žádný rozumný důvod. Nebo Němci? – Stejně nejasné. Nebo že by to bylo varování od těch, co tahají figurkami? Tím by ovšem popírali obsah dokumentu, ve kterém se píše o nenápadných krocích v pozadí, ale ta kniha moc nenápadná není!

Dosti pravděpodobně se to celé nevymýšlelo od základu, ale jen se upravil skutečný zápis. Rakovskij přece musel být vyslýchán a zápis by měl být v NKVD založen. Znovu připomínám, že tato kniha vychází z přesvědčení, že Stalin musel být zcela při smyslech a i v těch nejdivočejších okamžicích musel dokázat zachovat realistický pohled. Jinak by svoje postavení neudržel.

Celá záležitost nemusela být způsobena pouze vnějšími vlivy. Stalinovy pobyty v zaměstnání se zkrátily, přibývaly mu roky. Zřejmě se rozhodl přesunout těžiště svojí činnosti od výkonu moci do psaní knih a zbylý čas využít na svoji politickou závěť. Vlastní výkon moci nechal na jiných, ale znovu se přesvědčil, že ti, kteří měli společně vládnout pro blaho celé země, se nechovali zrovna nejlépe. Zřejmě jej to opět přinutilo se vrátit, i když si byl vědom toho, že již nemá dostatek sil.

Nomenklatura na odpis

Ke změnám se schylovalo i uvnitř SSSR a chystaly se již dlouho. Stalin dobře vnímal, že podoba moci, jak se zformovala po Říjnové revoluci není zdaleka optimální. Ještě před válkou se pokusil situaci napravit jakousi reformou zevnitř, ale téměř neuspěl. Straničtí bonzové na únorovém plénu z roku 1937 Stalinovy snahy postavili na vedlejší kolej a namísto politické reformy nasměřovali vývoj k otevřenému střetnutí.

Bylo zde nepředvídatelné Politbyro. I po čistkách v 30. letech zůstala v sovětské hierarchii spousta funkcionářů, kteří fakticky byli pouhými vyžírky, ovšem v boji o moc se orientovali velmi dobře. Stalinovi muselo být jasné, že před ním stojí další velký úkol.

Provést reformy bylo již dávné rozhodnutí, a jak to podmínky dovolovaly, postupně na ně docházelo. Jako předseda vlády Stalin zjevně začal opouštět a oslabovat stranické funkce a těžiště své práce plně přenesl do státního aparátu. V Ústavě z roku 1936 vymezil nové postavení strany. Zatímco Ústava definovala to, čeho bylo dosaženo, stanovy strany určovaly to, na čem se má pracovat. Takto moc přenesl do rukou státu, zatímco straně nechal ‚světlé zítřky'. To zřejmě bylo jádro Stalinovy představy o významu bolševické strany.

V březnu 1939 se konal 18. sjezd VKS(b). Byl to poslední sjezd, uspořádaný podle tradičního pojetí postavení strany. Už složení jeho účastníků znamenalo velkou změnu, protože výrazná větši-

na delegátů byli lidé mladí, nespojení se starou gardou. Výrazně se obměnil také ÚV VKS(b)[822]. Sjezd ukončil velkou čistku a konsolidoval politickou moc.

Potom přišla válka a po ní rozsáhlá obnova země. A tak nějak se na sjezdy se zapomnělo. Nikomu ani moc nechyběly a mizely i další obyčeje meziválečných let, jako byla pravidelná plenární zasedání ÚV. Další sjezd byl svolán teprve po dlouhých třinácti letech, začátkem října 1952. Stalin tehdy požádal o uvolnění z funkce tajemníka ÚV.

Rozsáhlé změny vyplývaly z kompromitace Vozněsenského. Stalin se pečlivě seznamoval s politickou ekonomií a zabýval se daňovou politikou. To znamená, že velké změny se chystaly i v hospodářské oblasti.

Ještě před sjezdem proběhla zajímavá událost. V květnu 1952 byla na základě iniciativy Malenkova stanovena nová pravidla pro odměňování vysokých stranických funkcionářů. Tato pravidla se odvolávala na klesající ceny zboží a znamenala podstatné snížení příjmů stranických hodnostářů. Zatímco dosud příjmy stranických funkcionářů byly prakticky stejné, jako příjmy státních úředníků na stejné úrovni, nyní se výrazně snížily[823].

K tomu jenom malé odskočení za rámec našeho příběhu. Chruščov, ovládající stranickou pokladnu před zářijovým plenárním zasedáním v roce 1953, nechal ‚hladovějícím' funkcionářům doplatit vše, co nedoplatil Malenkov – a proto byl zvolen 1. tajemníkem ÚV KSSS!

Ale zpět k 19. sjezdu. Došlo tam k několika vážným událostem. Všesvazová komunistická strana bolševiků se přejmenovala na Komunistickou stranu Sovětského svazu. To vypadá jako čistě formální změna, ale v rovině symbolů to znamenalo hodně. Bolševici byli revolucionáři, kteří na začátku 20. let ovládli rozpadající se Rusko. ‚Všesvazová komunistická strana bolševiků' značila všeobjímající sílu, která rozpad odvrátila a zemi konsolidovala. Zatím ‚Komunistická strana Sovětského svazu' byla jen obyčejnou politickou stranou, jakých mohou být spousty. Na samotném sjezdu Stalin neobvykle vystoupil jen s krátkým projevem. Jako by byl zestárlý a unavený a již neměl sílu ani na slavnostní projev.

Závažnou změnu představovala změna již prakticky nefunkčního Politbyra na Prezídium ÚV KSSS. To se stalo až po 19. sjezdu, na bezprostředně navazujícím plenárním zasedání ÚV KSSS. Tam 16. 10. 1952 Stalin vystoupil s dlouhým (půldruhé hodiny trvajícím) projevem, proneseným spatra a bez zaškobrtnutí. Nikoliv unavený stařec, ale muž v plné síle! Tento projev znamenal zásadní zlom. Na něm Stalin oddělil KSSS od politické moci v SSSR!

Stalin zásadním způsobem změnil mocenskou základnu. V prvé řadě změnil Politbyro na Prezídium ÚV KSSS. To bylo podobné, jako se změnou názvu strany – v symbolické rovině. V tomto případě byla změna hlubší, protože Prezídium ÚV opravdu nebylo ničím jiným, než nejvyšším orgánem KSSS! Oproti Politbyru řádně nabobtnalo, a ztratilo schopnost se operativně scházet a držet ve svých rukou faktickou moc. S Prezídiem ÚV souvisely další závažné změny. Zatímco až dosud Politbyru předsedal předseda vlády a členem byl předseda Ústředního výkonného výboru, v novém Prezídiu tito funkcionáři nebyli. Tím se oddělila KSSS od řízení státu! Členy Politbyra se stávaly pouze význačné politické osobnosti, ale do Prezídia Stalin začlenil běžný výkonný aparát, který navíc rozmělnil a zbavil jednotícího prvku. Nově namísto pěti tajemníků ÚV jich bylo deset a všichni byli včleněni do Prezídia. Prezídium ÚV KSSS se tak spíše podobalo dřívějšímu Orgbyru. V Prezídiu ÚV KSSS ještě vzniklo předsednictvo, které se tím oddělilo od značně přelétavého ÚV KSSS, a tak se potlačila anarchičnost Politbyra[824].

Během projevu Stalin vysvětlil některé výměny ministrů. Potom oznámil vlastní abdikaci. Zajímavé jsou vzpomínky zanechané spisovatelem a básníkem Konstantinem Simonovem (členem

822 ru.wikipedia.org/wiki/Съезд_КПСС

823 Миронин С.: Как отравили Сталина. Судебно-медицинская экспертиза; Алгоритм, 2014
viz www.litmir.me/br/?b=220401

824 Прудникова Е. А.: 1953. Роковой год советской истории, ЯУЗА, ЭКСМО, 2008

ÚV). Jen si připomeňme, že tyto záležitosti Simonov sepsal teprve v roce 1979, mnoho let po události. Je tedy otázkou, co se stalo doopravdy[825]:

„Mluvil od začátku tvrdě a bez humoru, neměl na pultu kouska papíru a během svého projevu pečlivě hleděl do sálu, jako by se snažil proniknout do myslí lidí, kteří seděli před ním i za ním. A tón jeho řeči i to jak mluvil, vpíjeje se očima v sál, všechno to přivedlo přítomné v jakousi ztuhlost… "

Stalin promluvil o změnách ve vládě a zdůvodňoval příchod nových osobností. Hovořil o stárnutí své generace a nutnosti přivést nové lidi a prověřit je, aby se z nich dali vybrat následníci. Kromě toho mluvil o chybách a vysvětloval příčiny odvolání donedávna významných osobností. Práce ministra je těžká chlapská práce, a proto vyměnil několik ministrů. V této části projevu sepsul Molotova, Kaganoviče, Vorošilova a Mikojana, a zcela jasně je tak zbavoval práva na následnictví. Molotov prostě sděloval své ženě tajné informace a ona měla styky s lidmi z velvyslanectví USA, kde se od ní dověděli spoustu zajímavostí. Mimoto měl Molotov i další hříšky, které poškozovaly zájmy SSSR. Snad ještě hůře mluvil o Mikojanovi. Projev byl perfektně logicky postaven a vyargumentován. Následující událost Simonov popsal takto:
„Stalin stál na tribuně, a hledě do sálu, mluvil o svém stáří a o tom, že není schopen plnit všechny povinnosti, které by měl. Může dále nést své povinnosti předsedy Sovětu ministrů, může plnit svoje povinnosti v Politbyru, ale již není schopen jako tajemník vést zasedání sekretariátu ÚV. Proto prosí o to, aby byl od této funkce osvobozen a žádal o posouzení této prosby. Pronášeje tato slova, hleděl Stalin do sálu, za ním sedělo Politbyro a za stolem stál Malenkov, který zasedání vedl. Náhle jsem v tváři Malenkova uviděl hrůzu – ne, to nebyl úlek – ale výraz jasnější jiných, přinejmenším mnohých jiných, pocítil smrtelné nebezpečí, vznášející se nad hlavami, kterého si ještě ostatní nevšimli. Nelze souhlasit s prosbou soudruha Stalina, nelze souhlasit, aby se zbavil této své funkce! Tvář Malenkova, jeho ruce a gesta byly přímou modlitbou ke všem přítomným okamžitě a rozhodně odmítnout Stalinovu prosbu. A tehdy se zpoza Stalinových zad ozvala slova ‚Ne, prosíme zůstat!', nebo cosi v tomto duchu a sál zahučel slova: ‚Ne! Nelze! Prosíme zůstat! Prosíme vezměte svoji prosbu zpět!' Nebudu uvádět všechna slova… ale v zásadě sál cosi pochopil a většina asi pochopila dříve než já. V první okamžik se mi vše zdálo v pořádku: Stalin bude předsedou Politbyra a předsedou Sovětu ministrů (vládě) a generálním tajemníkem ÚV bude někdo jiný, jako to bylo za Lenina."

Problém spočíval v tom, že Prezídium již bylo zbaveno formální moci tím, že jeho součástí již nebyli předseda vlády a předseda ÚVV. Ale dokud byl Stalin tajemníkem a v sestavě Prezídia, zůstávala Prezídiu neformální autorita velkého vůdce. Odlesk moci zachovával tomuto orgánu jakousi autoritu. Bez Stalina Prezídium nemělo žádný význam.

Simonov záležitost popsal na úrovni odhalování stalinských zločinů. Jako by Stalin kontroloval loajalitu sjezdu vůči své osobě. Ale k tomuto projevu není zveřejněn těsnopisný zápis!

Asi věcnější popis uvedený tamtéž mluví o tom, že Malenkov měl po Stalinově žádosti odpovědět: *„Soudruzi, všichni jsme povinni jednohlasně a jednomyslně žádat soudruha Stalina, aby i nadále vykonával funkci generálního tajemníka!"* Následovaly ovace. Stalin odpověděl: *„Na plénu ÚV není potřeba ovací. Musí se bez emocí řešit otázky. A proto žádám osvobodit od povinností generálního tajemníka. Jsem už stár. Nemohu číst tolik dokumentů. Vyberte jiného generálního tajemníka.*" Potom vystoupil maršál Timošenko a za dalších ovací řekl, že lid Stalinovu žádost nepochopí a že ho jednohlasně volí svým vůdcem. Stalin chvíli hleděl do sálu, pak mávl rukou a sedl si. (Poznámka: Stalin v té době již dlouho – od roku 1934 – nebyl generálním tajemníkem, ale pouze tajemníkem.)

825 Баландин Рудольф: «Завещание Сталина»; viz www.litmir.me/br/?b=162479&p=1

Nelze pominout ještě jedno vysvětlení[826]. Stalin se po válce stále více věnoval své politické závěti a výkonnou moc víceméně předal skupině svých pomocníků (kteří tak po válce vytvořili ‚virtuálního' Stalina – Malenkov, Chruščov, Bulganin a Berija). Jenomže Stalin začal zjišťovat, že situace není dobrá a nakonec využil svolání 19. sjezdu jako záminku pro opětovné převzetí moci do svých rukou a její reorganizaci. Malenkovův úlek mohl být způsoben právě tím, že si toto uvědomil.

Máme i další pozapomenuté informace: Stalin údajně koncem února 1953 připravil jmenování P. K. Ponomarenka do funkce předsedy Rady ministrů SSSR, a tím již skutečně předával moc mladším! I tato skutečnost zanikla v následujících událostech. Stalinova nemoc kupodivu přišla těsně před jeho abdikací! Podobně se jaksi zapomnělo, že po 19. sjezdu VKS(b)/KSSS vznikly při ÚV tři nová samostatná oddělení, která měla připravit teoretické základy dalšího rozvoje státu, či spíše celého socialistického společenství – oddělení filozofie a dějin, oddělení hospodářství a práva a oddělení přírodních a technických věd[827]. I tato oddělení po smrti Stalina zmizela, zatímco se pilně začal dogmaticky rozvíjet tzv. marx-leninizmus.

Pokud si uvědomíme, že Stalin musel mít intelekt zcela v pořádku (stále ještě zůstával ve vysokých funkcích a zjevně je vykonával dobře), potom je velmi obtížné pochopit výrazné logické chyby v jeho konání, jak jsou obsaženy v běžně se vyskytujících představách o něm. Vzpomeňme, že již na Únorovém plénu v roce 1937 dal Stalin najevo, že se blíží čas, kdy svoje funkce předá jiným a jeho zájem se již soustřeďoval na přípravu nástupce. Ovšem nastávající události to znemožnily, vše bylo nutno podřídit přežití. Během té doby vykrystalizovaly postavy nástupců, lidí pracovitých, cílevědomých a intelektuálně i mravně převyšujících všechny ostatní mocné tehdejšího Sovětského svazu – Lavrentij P. Berija a Pantělejmon K. Ponomarenko. Okolo nich byli i další, kteří jim měli pomoci. Pro Stalina tímto okamžikem přicházel čas opuštění moci, a čas odpočinku. Za takové situace údajná ‚kontrola loajality' stranického aparátu prostřednictvím vlastní Stalinovy žádosti zbavit se výkonu funkce je logickým nesmyslem. Bylo by dobré se poohlédnout, nejsou-li jiná, logičtější a přímější vysvětlení událostí.

Je ovšem dobré si uvědomit i to, že Malenkov v předchozích letech patřil k hlavním oporám Stalina a na únorovém plénu roku 1937 stál na pozici Stalina. Hlásal, že stranická příslušnost nemůže a nesmí rozhodovat o obsazování vysokých státních funkcí. Dokonce osobně připravil další pokus zrušit partajní nomenklaturu, ke kterému došlo v roce 1944. Tehdy připravil pro jednání pléna rezoluci ‚O sjednocení vedení místních stranických a státních orgánů'. Rezoluci podpořil vedle Stalina ještě Andrejev, ale na zasedání Politbyra 26. ledna byla rezoluce kategoricky odmítnuta a dokonce vyškrtnuta z jednání pléna[828]. Z Malenkovova pera také pocházela zpráva, na jejímž základě byly v červenci 1952 sníženy funkční požitky stranickému aparátu.

A proto, když uvažujeme o konzistenci Stalinovy osobnosti, postupujme tak i u Malenkova. Máme tady leningradský případ, v němž se Malenkov zřejmě velmi tvrdě angažoval, a nevíme pořádně proti komu. Potom na jaře 1952 se pokusil omezit moc strany (když samotný Stalin v únoru 1952 prakticky přestal vykonávat funkci předsedy vlády). Na 19. sjezdu (snad) zabránil abdikaci Stalina z funkce (generálního) tajemníka a tím zachránil postavení strany. Jenomže dodnes nebyl zveřejněn záznam z jednání 19. sjezdu VKS(b)/KSSS. A tak nakonec pouze osobně podezírám Malenkova, že mezi stinnější stránky tohoto velmi pracovitého člověka patřila touha po moci. Ale mějme na paměti, že zůstává záhadou, co se vlastně ve skutečnosti stalo.

826 Сапелкин Н.: Кто и зачем убил Сталина, www.youtube.com/watch?v=AH5jOAmXD-g

827 Сапелкин Н.: Свёрнутые проекты Сталина, zavtra.ru/blogs/svyornutie_proekti_stalina

828 Миронин С.: Как отравили Сталина. Судебно-медицинская экспертиза; Алгоритм, 2014 viz www.litmir.me/br/?b=220401

Snížení příjmů muselo dráždit staré harcovníky, vždyť se sahalo na jejich prebendy! Mnoho lidí, ve snaze uchránit si teplé místečko, se spojí třeba i s ďáblem a podepíše úpis vlastní krví. Tak se to prostě muselo stát, je to jednoduché a banální.

Nakonec ještě nesmíme zapomenout na otevřenou záležitost okolo zatčení Abakumova. Lze předpokládat, že Abakumov byl oporou Stalina. Jeho vyšetřování se bez výsledků táhlo (nebo ho pouze chtěli zablokovat), a tak si organizátoři této intriky zatahovali smyčku na svém vlastním krku. S velkou pravděpodobností nic v ruce neměli a bylo jim jasné, že cesta, kterou plánovali pro Abakumova se nyní otevírá před nimi samotnými. Byl nejvyšší čas něco udělat!

Střípky ze Stalinovy závěti

Stalinovo postavení po válce se výrazně změnilo. Ačkoliv před válkou ve svých rukou soustředil největší moc, dlouho v hierarchii státní moci neměl žádné formální postavení. Zato po válce Stalin zůstal ve všech svých funkcích, ale podle některých pramenů je postupně přestával vykonávat. Politbyro se stalo prakticky nefunkční, Stalin snad postupně přestal řídit i vládu a věnoval se již jen strategickému plánování a své politické závěti.

Na jedné straně by to odpovídalo tomu, co říkal již v roce 1937, na druhé straně je zvláštní, že v této době, kdy zjevně státní vedení věnovalo ohromné úsilí obnově země, by právě Stalin měl chybět. Soustředil okolo sebe celou řadu velmi výkonných lidí a v podstatě je nechal, aby obnovu země jeho jménem provedli sami. Stalin se choval jako by byl na penzi, chodil na procházky a rozdával dětem bonbóny. A také začal psát.[829]

Nejprve to byl článek ‚Marxizmus a jazykověda' zveřejněný v Pravdě v červnu 1950. Později jej doplnil odpověďmi na reakce čtenářů. Článek vyvolal rozpaky. Profesionál v politice se vrhl do odborné diskuze ve zcela odlišné disciplíně, a tak narušoval principy, které dosud sám prosazoval. Navíc se otevřeně postavil proti vládnoucí ideologii, kterou představoval[830].

Jádro sporu spočívalo v kritice ideologického primitivizmu. V té době se stalo zvykem témata politické ekonomie marxizmu promítat do všeho možného. Šlo o tvrzení, že materiální a duchovní struktura společnosti tvoří dvě klíčové kategorie. ‚Základnou' jsou materiální oblasti a ‚nadstavbou' jsou oblasti duchovní. V tomto případě se význační jazykovědci (dokonce i ti, co v této oblasti pracovali ještě za dob Ruské říše) o překot hlásili k tomu, že jazyk má povahu duchovní a je tedy nikoliv společenskou základnou, ale nadstavbou. Stalin, aniž by byl nějak obeznámen s jazykovědou, v této sérii článků velmi jednoduše tento primitivizmus odmítl, použil při tom zdravé selské uvažování a (hrubě řečeno) politickou ekonomii postavil na její místo. Upozorňoval, že je to problém nejen jazykovědy, tím usměrňoval poněkud příliš ‚rozjetou' ‚tvůrčí inteligenci'. Stejně tak se opřel do snah potlačovat svobodné diskuze, které za pomoci dogmat ovládali mocní.

Jediným Stalinovým dílem politické ekonomie nakonec je kniha Ekonomické problémy socializmu v SSSR[831]. V ní se zbavil jak zideologizovaných kategorií (jako nutný produkt, nadprodukt atd.), tak i liberálního primitivizmu. Na druhou stranu na této knize je patrné Stalinovo kněžské vzdělání, a tak navenek působí jako katechizmus. Bohužel tato kniha přišla na svět příliš pozdě. K tomu navíc brzy po Stalinově smrti se začal prosazovat v národohospodářství liberalizmus, a tak se začal ničit sovětský hospodářský zázrak[832]. Stalin sám se zřejmě pokoušel hledat v politické ekonomii jiné cesty, ale asi si neuvědomil, že v zásadě je chybná samotná úvaha o tom, že politická ekonomie – jako věda, o níž se opírá liberalizmus – je univerzálním popisným prostředkem komplexně vymezujícím konání lidí.

---

829 Сапелкин Н.: Кто и зачем убил Сталина, www.youtube.com/watch?v=AH5jOAmXD-g

830 Баландин Рудольф: «Завещание Сталина»; viz www.litmir.me/br/?b=162479&p=1

831 Stalin J.V.: Ekonomické problémy socializmu v SSSR; Nakladatelství Svoboda, Praha, 1952, viz leva-net.webnode.cz/products/j-stalin-ekonomicke-problemy-socialismu-v-sssr/

832 Сапелкин Н.: Как у народа украли светлое будущее viz dentv.ru/content/view/kak-u-naroda-ukrali-svetloe-buduschee/

Nebudeme se zabývat řadou dalších věcí (jako severosibiřská magistrála, tunel na Sachalin atd.), těmi nejpodstatnějšími se vlastně zabývá celá tato kniha. Stalin po sobě zanechal velmoc vědeckotechnicky i kulturně na výši. Jen si připomeňme, že Stalinovi nakonec zbývalo podstatně méně času, než si myslel, a tak řada věcí zůstala nedokončená. Navíc Chruščov a jeho kumpáni zlikvidovali, co mohli.

Závěrečná detektivka[833]

V případě smrti Stalina se v podstatě nemá cenu zabývat žádným jiným vysvětlením, než záměrnou otravou, tedy atentátem. Příčina je jednoduchá a vysvětlil ji P. Krasnov (popisuje Mironin). Jedná se o chování stráže poté, co našla Stalina ležet na podlaze. Pokud by nevěděli, co se Stalinovi stalo, rychle by se postarali o pomoc. Nevěděli by, zda to je něco vážného, nebo jen přechodná slabost. Oni ho tam prostě nechali ležet. Být to jenom přechodná slabost, Stalin by jim jejich zanedbání svých povinností tvrdě spočítal. Nechali ho tam proto, že věděli, že jim to už ‚nespočítá'. Tvrzení, že stráž se tak bála Stalina, že celý den nezajistila péči, je jen další v takřka nekonečné řadě logických nesmyslů okolo této osoby.

Naskýtá se otázka. Jestliže Stalinova smrt nebyla přirozená, co bylo její příčinou? Mironin, sám lékař, si dal tu práci a pročetl lékařské zprávy o Stalinově nemoci. Podle jeho názoru průběh nemoci odpovídá otravě warfarinem, nebo dikumarolem. Obě tyto látky při předávkování vyvolají vnitřní krvácení, a na to Stalin zemřel. Odpovídají tomu i zachované rozbory krevního obrazu a nástup posmrtné ztuhlosti. Dikumarol byl v té době známý asi deset let a warfarin byl zcela nový. V Sovětském svazu tyto látky nebyly k dispozici ani v ‚laboratoři X'[834].

I když to nelze považovat za zcela jisté, nejjednodušší a nejpravděpodobnější vysvětlení ukazuje na zahraniční angažmá. Již jsme si připomněli direktivu NSC 20/1 a zájem USA zastavit rozvoj SSSR. Vražda zjevného tvůrce sovětského zázraku je jednoduchým a přímým řešením. To je tvrdé obvinění, ale USA vedle zájmu zničit Stalinovu politiku v té době disponovaly warfarinem i dikumarolem. Fakticky to je obvinění ze státního terorizmu proti jiné zemi a oficiální zdroje USA to musí popřít. Je však zcela jisté, že USA měly hodně dobré důvody Stalina zavraždit. Jak dějiny samotných USA, tak i kroky USA na scéně světové politiky ukazují, že při výběru prostředků na dosažení svých cílů se nikdy neupejpaly.

Samotnou vraždu musel vykonat člověk, který měl přístup ke Stalinově tělesné stráži a asi také ke kremelské nemocnici. Cizí tajné služby mu pouze mohly pomoci s jedem. Zkusme si udělat malou inventuru případných atentátníků. Opět vytáhneme starou otázku Qui bene?

Začneme Berijou, je tím nejčastěji obviňovaným. Tento hlavní krizový manažer SSSR nebyl člověkem, který by stál o moc, byl však člověkem, kterému se pravidelně přidávala práce. Zřejmě Stalinova nespokojenost s prací ministerstva vnitra a ministerstva státní bezpečnosti, stejně jako s prací svého prvního náměstka (Bulganina) vedla k rozhodnutí obě ministerstva sloučit a předat je opět Berijovi. To sloučení a předání bylo rozhodnuto v polovině února a mělo se uskutečnit začátkem března. Berija tedy tak jako tak obě ministerstva přebíral a na atentátu nic nevydělal. Kromě toho v té době neměl ani žádný přístup k Stalinově stráži a vzhledem k jeho nezájmu o moc nepřipadá v úvahu, jako organizátor atentátu.

Malenkov. Donedávna věrný Stalinův stoupenec Malenkov se nepochybně intenzívně účastnil bojů o moc a má (velký) podíl na leningradském případu a asi i na dalších velkých intrikách té doby. Ale ani on neměl žádný vliv na oddíly zajišťující Stalinovu bezpečnost. Hledejme dál.

---

833 Миронин С.: Как отравили Сталина. Судебно-медицинская экспертиза; Алгоритм, 2014 viz www.litmir.me/br/?b=220401

834 Podle Mironina v SSSR ‚laboratoř-X' pod vedením profesora Majranovského připravovala jedy pro potřeby tajných služeb. Řídícím důstojníkem všech operací s jedy byl C. I. Ogolcov. Ovšem tato laboratoř v roce 1953 snad neměla ani dikumarol, ani warfarin.

Chruščov. Tento člověk bezpochyby na Stalinově smrti vydělal nejvíce. Jenomže ne hned. Ale Stalinovo dílo bylo zničeno prakticky již v roce 1953. Chruščova je stěží možné považovat za gramotného, přesto se dostal na vůdčí pozici. Za normálních okolností by nepochybně ani velmi dobrý cit pro moc nemohl stačit k tomu, aby zaujal Stalinovo místo. Někdo mu musel dost dobře pomoci. Nejpravděpodobněji to byl Dulles[835]. Má to však jedno veliké ale. Chruščov nejen, že byl skoro negramotný, byl to také hysterik a zcela určitě nebyl schopen systematické práce. Příprava scénáře a pečlivá organizace, potřebná pro zinscenování atentátu na Stalina, byla nad jeho síly. Budeme tedy pokračovat.

Poslední z tradiční Stalinovy suity je Molotov. Je to také účastník bojů o moc. Po atentátu se vrátil do funkce ministra zahraničí, tedy na atentátu vydělal. Jenomže ani on neměl přístup ke Stalinově ochrance a navíc Stalin ho na 19. sjezdu znemožnil.

Ještě ke Stalinově stráži. Útok proti Stalinovi začal již dříve. V dubnu 1952 Stalin vytvořil konkurenci brettonwoodskému systému a čirou náhodou již o měsíc později byl zkompromitován velitel Stalinovy tělesné stráže, generál Vlasik. Údajně v souvislosti se soupisem nějakých žen, snad prostitutek, snad se jednalo o zneužití pravomocí. Co k tomu říci?

Nelze vyloučit, že Vlasik mohl něco přehnat a ruka zákona na něj – stejně nedopadla! Byl pouze odvolán z funkce a přeložen jinam. Údajný seznam žen je podezřele podobný jinému seznamu, který se pro změnou spojuje s pomyslným ‚Stalinovým katem' – Berijou. Že by oba měli stejné milenky, ze stejného prostředí? Má se za to, že ty Berijovy ženy snad nebyly milenky, ale tajné agentky. Pokud bychom akceptovali klasické argumenty, logické vysvětlení říká, že Vlasik měl milenky, které zároveň byly Berijovými agentkami a Berijovi mohly donášet to, co se dověděly od Vlasika! Jen tak mimochodem, Berija v té době ale náčelníkem tajných služeb nebyl, pro něj by tehdy bylo nejzajímavější, kdyby mu ty agentky špitaly rozdělovací koeficienty izotopů uranu, případně funkční závislost kritické hmoty na obohacení a teplotě…

V každém případě Vlasikovo místo zaujal člověk ‚nejfundovanější' – sám ministr státní bezpečnosti S. D. Ignatěv. Byl to bezvýrazný starý partajní aparátník a Průmyslovou akademii absolvoval v době, kdy tam ‚vyváděl' Chruščov. Jako bychom se opět vraceli k Chruščovovi! Ovšem ještě před tím taková zajímavost: Ignatěv se ministrem státní bezpečnosti stal poté, co proti Abakumovovi svědčil jakýsi M. D. Rjumin. Rjumin také pod vedením Ignatěva pracoval na ‚Mingrelském případu' a ‚případu lékařů'. Stalin o Ignatěvově jmenování měl rozhodnout v časové tísni na návrh Bulganina. Ignatěv také stál za zatýkáním, které chtěl Stalin začátkem března vysvětlit. Hleďme, máme tady osobu ovládající Stalinovu tělesnou stráž a organizující kompromitaci Stalina. Ovšem, jaký vztah k tomu měl Bulganin? Mironin tvrdí, že z rozboru adresátů tajné korespondence ministerstva státní bezpečnosti SSSR vyplývá, že velmi ambiciózní Bulganin dozoroval práci tohoto ministerstva!

Trochu mimo téma ještě poznamenejme, že zde byly ještě další zásahy, týkající se postav v okolí Stalina. Poskrebyšev, Stalinův tajemník byl odvolán, prý pro zatajení dříve zmíněného dopisu doktorky Timašukové o Ždanovově infarktu. Nakonec náhle zemřel další Stalinův důvěrník – ani ne padesátiletý zástupce komendanta Kremlu generál Petr Jevdokimovič Kosynkin. Prostor okolo Stalina se vyprázdnil.

Máme to všechno pohromadě. Ignatěv byl zodpovědný za zatčení Abakumova i za zatýkání, které mělo kompromitovat Stalina. Na Ignatěva dozíral Bulganin.

Bulganin byl v té době ve státním aparátu první člověk po Stalinovi. Ovšem v jeho úřadu se nakupily velké problémy, stejně jako na jím dozorovaném ministerstvu státní bezpečnosti SSSR. Problémy byly i s ministerstvem vnitra SSSR, a proto Stalin rozhodl obě ministerstva sloučit a předat Berijovi, aby je zase dal do pořádku. Stalin také zareagoval na vlnu zatýkání a koncem roku

835 Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

1952 prosadil rezoluci, podle které *„strana příliš důvěřovala a špatně kontrolovala činnost ministerstva státní bezpečnosti… “*

Pokud byl povolán Berija, znamenalo to, že situace je vážná (ostatně Berija prý sám řekl, že ho „Stalin povolal, aby v roce 1938 rozbil ‚ježovštinu a v roce 1953 ‚ignatěvštinu‘“). Důvod se prostě nejspíše jmenoval tušení pokusu o státní převrat. Podruhé se stranický hodnostář dostal do čela bezpečnostních složek a podruhé z toho vznikl velký malér.

Zároveň měl Bulganin přijít i o pozici Stalinova náměstka. Pro ambiciózního a samolibého člověka vážný důvod pro mimořádná řešení. Bulganin byl pečlivý a ovládal Ignatěva – měl tedy v sovětské hierarchii vše, co potřeboval k provedení atentátu!

Nejpozději se směrnicí NSC 20/1 USA začaly intenzívně pracovat na likvidaci SSSR. Jednalo se o celou řadu operací, jejichž cílem byla postupná kompromitace jednotlivých osobností i Stalinovy politiky. Zřejmě sem můžeme počítat i kompromitaci Molotova prostřednictvím jeho ženy. Díky tomu na pozici Stalinova náměstka postoupil právě Bulganin! Všimněme si ještě skutečnosti, že tato aféra podnítila nenávist k Abakumovovi, dalšímu Stalinovu člověku. Vážnou otázkou je, jestli Ždanovova smrt jenom americkým tajným službám spadla do klína (oni ti sovětští pantátové skutečně na životosprávu moc nedbali a například Malenkov se na Postupimské konferenci podivoval, *„jak je možné, že ti Američani jsou tak štíhlí… “*), nebo tomu také pomohli.

Když se Stalin rozhodl Bulganina koncem února 1953 odstavit a přešetřit činnost Ignatěva, byla celá kumpanie ohrožena. Šlo o vlastní krky, museli rychle začít jednat.

Události se vyhrotily 28. února. Podle Chruščova tehdy Stalin po pracovním dnu pozval do Kremlu na večeři jeho, Malenkova a Bulganina a Stalin se na ní opil (tím asi chtěl Chruščov vysvětlit náhlou hypertenzi). Pravděpodobněji však Stalin večer mluvil se Škirjatovem, potom zůstal sám a pracoval. Stejně tak i druhý den. Před polednem 1. března dostal jídlo (a pravděpodobně první dávku jedu). K večeru mu přinesli minerálku s narkotizačním prostředkem a další dávkou jedu. Mluví se o karafě s vodou, která nikdy u Stalina nesměla chybět, ale po Stalinově kolapsu podivně zmizela i s plukovníkem Ivanem Chrustaljovem, snad velitelem stráže. Ten v kritickou dobu prý ‚dal pohov‘ službě. Svou roli snad mohl hrát i polštářek k namáčení prstů, který Stalin při čtení používal a střídavě si prsty olizoval. Uspávací prostředek zřejmě dostaly i další osoby v domě, protože všichni v domě usnuli. Když se stráž 2. března ráno probudila, našla Stalina již na podlaze v bezvědomí.

Zároveň byli instruováni lékaři kremelské nemocnice, jak léčit vnitřní krvácení a jak provádět pitvu. Ne všichni poslechli, a tak někteří měli docela smůlu. Uvádějí se jména patologů A. V. Rusakova a N. N. Aničkova. První krátce na to podivně zemřel, druhý byl zbaven funkcí. Stalinův ošetřující lékař dr. Kulinič byl čirou náhodou a bezdůvodně odeslán do Iževska a potom se už definitivně propadl do země, dokonce se všemi zmínkami o své osobě. (Podobně náhle v předvečer atentátu zmizela i Stalinova zdravotní dokumentace.) Zbytek představovala partička vznešených nositelů titulu ‚medicinae universae doctor‘, kteří byli schopni tak pouze brát plat, ale už ne léčit. To ostatně předvedli již v případě Ždanova.

Jak tedy léčili v roce 1953 Stalina? Kupodivu ho podle protokolů opravdu léčili na vnitřní krvácení, ale podivně. V zemi, která se v té době prodírala na špičku rozvoje vědy, mu přikládali pijavice! Ovšem pijavice vypouští látku omezující srážlivost krve – a to je v okamžiku vnitřního krvácení zjevný nesmysl. Dále dostal řadu velmi bolestivých injekcí síranu hořečnatého. Dostal i podkožní infuze velkého množství glukózy, opakovaně injekce kafru, jako pacient s vysokým krevním tlakem dostával kofein, glycerínové čípky, nesmyslně mu byl nadávkován penicilín. Podle Mironina jediným cílem této ‚léčby‘ bylo vyvolat šok, protože samotné vnitřní krvácení podle lékařského protokolu smrtelné nebylo! Tak jako se doktoři starali o živého Stalina, podobně se chovali i po jeho smrti. Pitvu provedli tak, že to samo o sobě bylo na kriminál.

A když už jsme u těch doktorů. Vzpomeňme na Frunzeho smrt na operačním stole. Další otazníky vzbuzuje infarkt A. S. Ščerbakova těsně po skončení války. Máme tady čtyři podobná úmrtí, jejichž společným jmenovatelem jsou právě a především ošetřující doktoři. I toto je zjevně sama o sobě záležitost, zasluhující pečlivého přešetření. Ta Stalinova paranoia zřejmě pouze odpovídala realitě. Kremelští doktoři v sovětských dějinách sehráli hodně zlou roli. (Vzpomeňme i na veterináře doby kolektivizace.)

To co předvedla Stalinova tělesná stráž, bylo hrubým porušením povinností. Pokud legendy odpovídají skutečnosti, patřili všichni před soud. Ale, zase čirou náhodou, řada špičkových profesionálů Stalinovy stráže se poměrně záhy odebrala přímo k soudu poslednímu…

Většinou se píše, že po Stalinově smrti vládl triumvirát Berija-Malenkov-Chruščov. On tam zřejmě chybí ten čtvrtý – Bulganin. Byly to vlastně dvě skupiny: Berija s Malenkovem ovládali vnitro, hospodářství a část stranického aparátu. Bulganin s Chruščovem zase armádu a další část stranického aparátu.

Druhý úder

A přichází konec tohoto příběhu. Když se Stalina podařilo dostat na katafalk, pokusil se všemu přijít na kloub Berija. Byl asi již hodně nemocný, měl i spoustu další práce, ale osobně se ujal vyšetřování. A jednoho dne řekl Ignatěvovi, aby za ním přišel na kus řeči. Ignatěv si bleskově zašel na kus řeči za Chruščovem nebo Bulganinem a… Berija následoval Stalina.

Oficiálně byl Berija zatčen, vyšetřován, souzen a nakonec popraven. Ovšem vzhledem k jeho silné pozici je důvodné podezření, že pučisté nemohli spoléhat na nic jiného, než na okamžitou vraždu a vše, co následovalo, bylo jen divadlo. Buškov popisuje řadu podivností tohoto ‚procesu'[836]. Podle informací o samotné ‚popravě Beriji', domnívám se, že byla skutečná. Jen tím popraveným nebyl Berija, ale ten hlupák, co sehrál hlavní roli. Prostě svědkové jsou nežádoucí.

Do ulic Moskvy Bulganin přivedl tanky a Malenkov s Molotovem se rychle podvolili. Potom Bulganin s Chruščovem během několika měsíců velmi rychle demontovali zázrak zvaný ‚stalinizmus' (vynikající organizátorskou strukturu) a proměnili ji ve zkostnatělý aparát. Zrušení Stalinova plánu zalesnění lesostepí byl naprostý nesmysl, ale byl to enormní zájem USA zabránit růstu vlivu SSSR. Zalesnění lesostepí bylo totiž úžasnou akcí, která fantasticky zvyšovala hospodářský potenciál Sovětského svazu.

Chruščovova ‚odhalení' stalinských zločinů v roce 1956 měla již pouze zabránit odhalení Stalinovy a Berijovy vraždy a jejímu vyšetření. Po jeho obžalobě stalinizmu o to už nikdo neměl zájem.

Atentát na Stalina a na stalinizmus s nejvyšší pravděpodobností zorganizovaly tajné služby USA jako celou síť intrik, kterou postupně rozklížily vedení SSSR. Patří sem kompromitace Žemčužiny a Molotova i instalace Bulganina. Nejasný je leningradský případ, který vypadá především jako křoví zakrývající nějaké další machinace. Dalším krokem bylo převzetí bezpečnostních orgánů budoucími pučisty a následně pokus o kompromitací Abakumova. Když se Bulganinovi podařilo dosadit Ignatěva, dostal pod svoji kontrolu bezpečnostní aparát, ochraňující sovětskou moc. Využít se jej rozhodl v okamžiku, kdy v důsledku svých vlastních intrik a svých omezených schopností hrozil jeho vlastní pád. K intrikám kompromitujícím Stalina se (snad) nechal přesvědčit stranickými bonzy, kteří cítili mocenský pád KSSS. Nejasný je podíl této kliky (a tehdejší zapojení Kuzněcova) na smrti Ždanova.

Pro zadavatele (USA) byly atentáty na Stalina a později na Beriju základním cílem. Širším úkolem byla likvidace samotného stalinizmu a veškeré sovětské moci. Hlavním nástrojem zřejmě byl Bulganin a asi i M. D. Rjumin, který se po udání na Abakumova stal náměstkem ministra. Účast dalších na spiknutí je pochybná, existuje přece krásné rčení *„tajemství dvou – tajemství bohů,*

836 Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

tajemství třech – tajemství všech". Ovšem s ohledem na události roku 1952 je dosti pravděpodobné, že Dulles měl řadu dalších kontaktů, které mohl v případě potřeby využít. Z nich však využil asi jen Chruščova, poté co mu pomohl do vůdčí pozice a prostřednictvím jeho hlouposti a arogance zlikvidoval sovětské zřízení a dovršil kompromitaci SSSR.

Pokud jde o zdůvodnění, že za celou záležitostí stály USA, nejedná se o žádné přímé důkazy, ale o silné důkazy nepřímé. Stalin velice intenzívně a úspěšně dotahoval zaostávání za USA. Zlatý rubl a ohromný potenciál růstu zemědělství ohrožovaly hospodářskou dominanci USA. To ale není to hlavní. Za nejvýraznější důkaz toho, že tajné služby USA byly do obou vražd zapleteny považuji něco jiného. Byly to kroky Stalinových nástupců, kteří na jedné straně začali rozhazovat peníze na nesmyslné projekty, ale zároveň zastavili a zcela zničili ty, které již přinášely ohromné zisky, nebo byly těsně před dokončením! To je nesmysl, prostě **není možné pochopit Chruščovovy kroky jinak, než že byl řízen s cílem poškodit SSSR**.

Podle Taubmana[837] Chruščova nelze považovat za člověka schopného trochu rozumných úvah. Na druhé straně se ale vůdce velké země nemůže rozhodovat sám – má okolo sebe spoustu lidí, kteří jeho práci organizují a vlastně usměrňují. Takto koná každé mocenské ústředí a platilo to stejně za neschopného Nikolaje II., jako i za velmi schopného Stalina.

V případě Chruščova k tomu nedošlo. To znamená, že mu radil někdo, kdo nepatřil ke společnosti, v jejímž čele Chruščov stál, někdo, kdo měl mimořádný zájem SSSR poškodit. SSSR měl tehdy jediného oponenta, který na tom měl obzvláštní zájem: USA. Připomeňme si citaci z Dullesovy knihy ‚The Craft of Intelligence', uvedenou Buškovem v knize Ledový trůn:

„Specifický charakter komunistického státu někdy dává Západu jisté možnosti získat určité služby ze strany osob, ‚které nechtějí spolupracovat'. Zločin, který spořádaný komunista nejsnáze spáchá a kterého se nejvíce bojí, je politický zločin. Za základní politické zločiny komunistů se považuje nesprávný způsob myšlení, různé druhy úchylek, opuštění stranické linie ve svých činech, nebo dokonce neopatrná prohlášení. Často k těmto odchylkám mohlo dojít někdy v minulosti, ale za odchylky a zločiny jsou prohlášeny později, když strana náhle zjistí, že je z nějakého důvodu nutné provést čistku ve svých řadách, zrevidovat program a výklad leninizmu. Všechny čistky provedené během posledních 15 let (Dullesova kniha vyšla v roce 1963 – A. Buškov) jsou příklady cynického posuzování výhod. Doktrína se vytvořila proto, aby se našel obětní beránek, nebo aby se zdůvodnily zásadní změny v systému řízení politiky, nebo v organizaci vládních mechanizmů. Například na počátku 50. let mnoho oddaných a upřímných komunistů s hrůzou zjistilo, že se stali ‚titovci' a musí za to nést trest. Po Stalinově smrti a odhalení jeho zločinů se samozřejmě nejzávažnějším trestným činem stal ‚stalinismus'. Existují i jiné, více i méně závažné stranické přestupky. Západní zpravodajské služby, jak komunisté dobře vědí, tyto projevy pozorně sledují a kromě toho, v průběhu let vedou evidenci faktorů spojených s činností, vystoupeními, osobním a společenským životem komunistických vůdců. A to od nejvyšších špiček, po nejnižší články stranické hierarchie. Když se objevují první známky nové čistky, západní zpravodajské služby se často snaží navázat kontakt s osobami, kterým podle jejich názoru hrozí odstavení, potupa, a možná i važnější trest. Přesvědčují je, že budou potřebovat pomoc a dostanou ji, pokud přistoupí na spolupráci. To není ani tak pokus vyvinout nátlak, ale snaha vystrašit člověka, zbavit jej sebejistoty a sebeuspokojení a přesvědčit ho, že potřebuje přátele a pomoc."

Přitom se vkrádá ještě jedna podobná úvaha: perestrojka čirou náhodou přišla v době, kdy se začalo mluvit o obnově největšího Stalinova projektu, a právě perestrojka se stala hrobníkem SSSR. A tak sílí podezření, že byla opět dílem stejných hlav, které o několik desetiletí dříve vedly ruce, co spáchaly atentát na Stalina a Beriju. V této souvislosti vystupuje skutečnost, že ačkoliv SSSR byl jako by pověstný dozorem nad vlastním obyvatelstvem, ve skutečnosti takovou práci za-

837 Taubman W.: Chruščov. Člověk a jeho doba; BB Art, 2005

nedbal. Sovětské vedení bylo prostě málo paranoidní. Velmi jednoduše sovětské vedení si za řadu problémů mohlo samo. Schopnosti se vždy prověřují v těžkých chvílích a situaci prostě musíme hodnotit tak, že sovětská vláda selhala. Stalin, klasicky považovaný za příkladného paranoika, v té době situaci neuhlídal. Podobně ji zřejmě na konci své vlády neuhlídal Brežněv. O těch dalších již vůbec nemluvě.

Stalinův carevič

Carské rodině jsme se již věnovali a řekli jsme si, že nelze vůbec považovat za jisté, že byli tehdy v červenci 1918 popraveni. Naopak, logika událostí nás vede k přesvědčení, že poprava se nekonala a carská rodina tuto divokou dobu přežila.

Slíbil jsem, že se ještě vrátíme k jedinému synovi bývalého cara a carevny. Ostatně máme nejvyšší čas se podívat na další zajímavou záležitost. Základní obzor: carevič Alexej, po otci Nikolajevič se narodil v roce 1904. Jako následník trůnu se rád plavil na jachtě Standard po Ladožském jezeře a velmi dobře ho znal. Dostalo se mu již od dětství vynikajícího vzdělání, jako dobrého základu pro další studium. Jedna náhodná fotografie přitom ukazuje, že ona údajná hemofilie je pochybná.

Mnoho oblaků proplulo oblohou, než s diplomem inženýra opustil v roce 1935 brány vysoké školy jistý Alexej Nikolajevič. Vynikal precizním myšlením. Během následujících měsíců udělal strmou kariéru, s přímou podporou Stalina. Ten jej v úzkém kruhu nazýval carevičem. V roce 1937 (ve věku 33 let) byl ředitelem závodu a v roce 1939 se stal vůbec nejmladším lidovým komisařem – textilního průmyslu. Následující rok byl již místopředsedou vlády SSSR. Potom přišla válka a Alexej Nikolajevič se stal místopředsedou Sovětu pro evakuaci při vládě SSSR. V lednu 1942 se stal zplnomocněncem v obleženém Leningradě a během necelého týdne a se zjevnou výbornou znalostí zrádného Ladožského jezera zorganizoval proslulou Cestu života. Tou byl v následujících měsících Leningrad zásobován potravinami a s její pomocí bylo evakuováno přes půl miliónu lidí, sedmdesát velkých průmyslových podniků a sbírky Ermitáže. V době, kdy Malenkov a Chruščov začali roztáčet pověstný leningradský případ a Alexej Nikolajevič byl blízko obviněných, byl Stalinem velmi rychle uklizen na Sibiř, kde se mu podařilo přežít i toto kataklyzma. Byl nenáviděn partajními hodnostáři – ‚rudou šlechtou', ale byl oceňován jako vynikající národohospodář. Nakonec se stal předsedou vlády SSSR a tato doba se považuje za zlatou éru SSSR. Na Internetu lze nalézt tvrzení, že antropometrie nachází shodu s Alexejem Nikolajevičem Romanovem i jeho předky.

Seznamte se! Dvojnásobný Hrdina socialistické práce, po více než čtyři desetiletí člen vlády SSSR, z toho 16 let předseda vlády SSSR – Alexej Nikolajevič Kosygin.

Ano, či ne? Nevím, ale v každém případě to je daleko pravděpodobnější, než masakr v Jevpatějově domě v Jekatěrinburgu. Stalin byl zcela určitě schopen zajistit novou identitu po padlém vojákovi, shodou okolností se stejným jménem, jménem po otci a rokem narození.

Tajemný řád Stalinových rytířů

Na poli spekulací ještě chvíli zůstaneme. Vše nasvědčuje tomu, že Stalin byl nesmírně prozíravý člověk a dokázal velmi dobře předvídat budoucí události. A přesto to vypadá, že to nakonec zcela nezvládl. Ještě před druhou světovou válkou předpovídal pád své politiky. Svěřil se s tím již

v listopadu 1939 v době stupňování krize ve vztazích s Finskem A. M. Kollontaj. Ona sama tuto událost popsala takto[838]:

„Jsem zpět ve Stalinově pracovně v Kremlu. Stalin se zvedl od svého pracovního stolu, přišel ke mně a usmívaje se, dlouho mi třásl rukou. Zeptal se na zdraví a nabídl posezení.

Navenek Stalin vypadal unaveně a ustaraně, ale byl klidný a sebevědomý, ačkoliv byla cítit tíha, která na něm ležela. To jsem s obzvláštní silou pocítila, když se Stalin začal procházet podél dlouhého stolu sem a tam. Jeho hlava se pod hromadou věcí zdála jakoby vtažená mezi rameny. A náhle se Stalin zeptal: ‚Jak se daří vám a vašim skandinávským neutrálům?'

Zatímco jsem se připravovala na krátkou a přitom výstižnou odpověď, Stalin se rozhovořil o jednáních s finskou delegací v Moskvě, o tom, že šestiměsíční jednání k ničemu nevedla. Finská delegace v polovině listopadu opustila Moskvu a nevrátila se s ‚novými směrnicemi', jak přislíbila. Smlouva, která měla zajistit mír a mírové soužití mezi SSSR a Finskem, zůstala bez podpisu. Stalin byl znepokojený, ale žádný poplach nebyl cítit.

V zásadě se rozhovor vedl o situaci, která vznikla okolo Finska. Stalin na základě studia situace v severských zemích v souvislosti s pronikáním Německa do těchto zemí doporučoval posílit práci sovětského velvyslanectví, aby vlády Norska a Švédska zatlačily na Finsko s cílem zabránit konfliktu. A jako by na závěr řekl, že ‚pokud mu nedokážeme zabránit, nebude trvat dlouho a bude stát jen trochu krve'. Čas přesvědčování a vyjednávání skončil. Musíme se vážně připravovat k obraně, k válce s Hitlerem.'

Jako by mě zasáhl nějaký šok. Prvně jsem pocítila, jak blízko je válka. Z mých rukou dokonce vypadl zápisník, který jsem si vzala s sebou do Kremlu ke Stalinovi, abych vše zapsala…

Tentokrát rozhovor trval více než dvě hodiny. Nepovšimla jsem si, jak rychle letěl čas. Stalin během besedy se mnou jako by nahlas sám přemýšlel. Dotkl se mnoha otázek: porážky Lidové fronty ve Španělsku, mluvil hodně o hrdinech tohoto boje. To trvalo jen několik minut. Jeho hlavní myšlenky byly zaměřeny na postavení naší země ve světě, její úloze a potenciálu. ‚V tomto ohledu – zdůraznil – jsou ekonomika a politika neoddělitelné.' Když mluvil o průmyslu a zemědělství, jmenoval několik odpovědných osob a jména desítek vedoucích velkých podniků, továren a pracovníků v zemědělství. Znepokojen byl zvláště přezbrojením armády, stejně jako rolí týlu v době války a mluvil o nutnosti posílit ostražitost jak na hranicích, tak uvnitř země. A jako by na závěr zdůraznil:

‚To vše padne na bedra ruského národa. Ovšem ruský národ je veliký národ. Ruský národ je dobrý národ. Ruský národ má jasnou mysl. Je jako by zrozen pomáhat jiným národům. Ruský národ má vrozenu velkou odvahu, zejména v těžkých a nebezpečných časech. Je iniciativní. Je vytrvalý. Je to národ snílků. Má svůj cíl. Proto to má těžší než jiné národy. Je možné se na něj spolehnout během jakýchkoliv potíží. Ruský národ je nepřemožitelný a nevyčerpatelný.'

Snažila jsem se nevypustit jediné slovo, a tak jsem zlomila tužku. Nějak nešikovně jsem se pokusila vzít na stole další, až jsem je skoro vysypala ze stojanu. Stalin pozvedl hlavu, usmál se a začal popotahovat z dýmky…

Stalin se zabýval úlohou osobností v dějinách, v minulosti i budoucnosti, dotkl se mnoha jmen – od Alexandra Makedonského po Napoleona. Snažila jsem se neporušit pořadí, v jakém uvedl ruská jména.

Začal od kyjevských knížat. Potom uvedl Alexandra Něvského, Dmitrije Donského, Ivana Kalitu, Ivana Hrozného, Petra Velikého, Alexandra Suvorova, Michaila Kutuzova. Skončil Marxem a Leninem.

V tu chvíli jsem ho přerušila a chtěla cosi říci o roli Stalina v historii. Ale řekla jsem jen: ‚Vaše jméno bude zapsáno…' Stalin mě zarazil mávnutím ruky. Ztichla jsem. Stalin pokračoval:

838 Сталин И. В.: Сочинения – Т. 18.; Тверь, Информационно-издательский центр «Союз», 2006, С. 606–611 (приложение), viz též grachev62.narod.ru/stalin/t18/t18_267.htm

‚Mnoho věcí naší strany a lidu budou zkreslené a poplivané především v zahraničí, ale i v naší zemi. Sionismus, deroucí se ovládnout svět, se bude tvrdě mstít za naše úspěchy a vymoženosti. Stále považuje Rusko za barbarskou zemi, za surovinový přívěšek. A moje jméno bude také zkresleně pomluveno. Mně připíší hodně trestných činů.

Světový sionismus se bude snažit všemi prostředky zničit náš Svaz, aby se Rusko nikdy nemohlo pozvednout. Síla SSSR je v přátelství národů. Tvrdý boj bude směřovat především k zničení tohoto přátelství, na odtržení okrajů od Ruska. Tady musím přiznat, že jsme neudělali všechno. Tam je ještě velké pole práce.

S velkou silou zvedá hlavu nacionalismus. On na nějaký čas přitlačí internacionalismus a vlastenectví, ale jen načas. Uvnitř národů vzniknou nacionalistické skupiny a konflikty. Objeví se mnoho vůdců-trpaslíků, zrádců vlastních národů.

Obecně budoucí vývoj půjde složitými a dokonce divokými cestami, obraty budou krajně ostré. Vývoj směřuje k tomu, že se vzruší Východ. Vzniknou ostré rozpory se Západem.

A přesto, ať bude vývoj jakýkoliv, uplyne doba a pohled nové generace se soustředí na události a na vítězství naší socialistické vlasti. Rok za rokem budou přicházet nová pokolení. Oni znovu pozvednou prapor svých otců a dědů, a vzdají nám čest. Svojí budoucnost budou stavět na naší minulosti.‘

‚Tato beseda na mě udělala nezapomenutelný dojem. Na svět kolem sebe jsem se začala dívat jinýma očima. Mnohokrát jsem se k tomu vracela, ať už během války, nebo po ní, a vždy jsem v tom nacházela něco nového, nějaký obrat, nějaký nový aspekt. I nyní, jako ve skutečnosti, vidím Stalinovu kancelář v Kremlu. Je tam dlouhý stůl a Stalin…

Když jsem odcházela z pracovny, zachvátil mě smutek. Při rozloučení mě Josif Vissarionovič řekl: ‚Buďte statečná. Přicházejí, ne až zpoza hor těžké časy. Musíme je překonat.‘ A po chvilce doplnil: ‚Překonáme. Jistě je překonáme! Dejte si pozor, zapracujte na svém zdraví, zocelte se v boji!‘

Když jsem vyšla z Kremlu, nešla jsem, ale prostě utíkala a nikoho si nevšímala, jen si opakovala, abych nezapomněla, co řekl Stalin. Když jsem přišla domů, vytáhla jsem zápisník s poznámkami, vzala papír a začala sepisovat. Podívala jsem se na hodiny. Byla už hluboká noc. Hodiny ukazovaly za deset minut dvě… “

To že je ten nesmírně úspěšný Stalin? Jak to, že během těch asi 14 let, co mu ještě zbývaly, neprovedl nic, čím by odvrátil Osud? Vždyť velká část této knihy je o tom, že dokázal nemožné a zde má před sebou řadu let na to, aby s tím něco udělal!

Jenomže Stalin si byl zřejmě velmi dobře vědom rovnováhy sil a byl si vědom toho, že on představoval velkou výchylku na jednu stranu, která se po jeho smrti bude kompenzovat silou opačnou. Zákon akce a reakce. A pořád tady máme nejasný leningradský případ, v němž se lidé z bezprostředního okolí Stalina vrhli po krku dalších a Stalin proti tomu z nějakého neznámého důvodu nezakročil.

Připomeňme ještě jednu skutečnost: rozpad Sovětského svazu v roce 1991 a co z toho vzešlo. SSSR se propadl do ohromné bídy, v továrnách se celé měsíce nevyplácely mzdy, společenská dělba práce se rozpadla, rozpadl se i samotný SSSR, přestože lid to velkou většinou odmítl. I Ruská federace se nakonec ocitla na samotné hraně rozkladu, chybělo vlastně jen několik měsíců.

Šlo o smlouvu uzavřenou 31. 8. 1996 v Chasavjurtu[839]. Ta sice ukončila první čečenskou válku, ale otevřela cestu k rozpadu Ruské federace. Smlouvu sjednal tajemník Rady bezpečnosti RF generál Alexandr I. Lebeď s náčelníkem štábu čečenských vojsk Aslanem Maschadovem. Podle této smlouvy se řešení čečenské otázky odkládalo o tři roky, poté mohlo Čečensko vystoupit z Ruské federace. To mělo spustit dominový efekt.

839 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Хасавюртовские_соглашения

K tomu uveďme, že A. Lebeď byl zřejmě pouze figurou nastrčenou Borisem Abramovičem Berezovským (zase to nešťastné židovské jméno po otci). Ten nejspíše celou válku rozpoutal a zajišťoval finance pro ozbrojený odpor, aby udržel Čečensko jako šedou pašeráckou zónu, kde kromě toho ve velkém vyráběl narkotika. Shodou okolností Berezovského velká továrna, zpracovávající drogy a hlavní pašerácké letiště byly právě v malém městečku Chasavjurt. Ještě připomeňme, že generál Lebeď již dříve sehrál významnou roli při rozpadu SSSR[840].

A potom náhle na poslední chvíli, jako by přišel princ z pohádky a začal umírající společnost vracet do života. Snaživý a schopný člověk dokáže hodně. Ale v případě ohromné země jedinec až tolik moc neznamená. To nebyl jenom samotný předseda vlády a pozdější prezident, ale to musela být celá silná skupina dobře vybraných a připravených lidí, která na poslední chvíli velmi účinně zabránila již fakticky nastupujícímu rozkladu Ruské federace. Za Jelcina to nešlo, až příchod Putina byl (přes všechny a oprávněné výhrady) tím mávnutím kouzelného proutku.

Až sem to pořád lze chápat. Prostě i za Jelcina byli schopní lidé, kteří měli zájem Rusko zachránit, a když se objevil někdo, kdo jim zadal rozumné úkoly, dali se do díla. Mám sice určité výhrady, ale scénář vypadá pořád ještě reálně.

Pojďme však dále. V těch devastačních 90. letech Rusko dokázalo nemožné. V nevyrábějících továrnách a odstavených projekčních kancelářích byla celá sláva Sovětského svazu. Projekty, které umožnily úspěšně vzdorovat USA během studené války. (I u nás byly takové projekty, a kde je jim konec! Pasívní radiolokátor Tamara, licence na kompletní atomové elektrárny, špičkové pancéřové penetrátory, a to uvádím jen to, co mi zrovna vytanulo na mysli. Přitom situace u nás byla neporovnatelně lepší a vše jsme nenávratně ztratili.)

V Ruské federaci USA přímo pořádaly hony na mozky a technologie. Ale v souvislosti s ruským angažmá ve válce v Sýrii se najednou objevila špičková letadla, tanky, řízené střely, prostředky elektronického boje atd. Nebyly ničím jiným, než jen dále modernizovanými starými sovětskými technologiemi (které jsme dříve považovali za zastaralé). To vše se zapojilo do bojů s ohromnou účinností. Jak je možné, že Rusko dokázalo v té době bídy nejen uchránit svá tajemství, ale dokonce je dále rozvíjet? Sovětské technologie nebyly jen stohy výkresů a technických zpráv, ale i seřízené výrobní linky v udržovaných a vytápěných halách na studeném Uralu a Sibiři a – hlavně lidský potenciál. Specialisté, kteří i v nejhorších dobách dále zůstali pracovat a absolventi škol, kteří se u nich učili, aby mohli převzít štafetu. Ale i oni prostě museli z něčeho žít, nějak přijít k penězům a přitom zůstat pracovat na projektech, o které tehdy v Rusku nebyl zájem. Jistě, část odešla – především do USA. A z rýsovacích prken těch, co zůstali, vzešla s minimálními náklady a v neuvěřitelně krátké době nová generace techniky, která překvapila celý svět.

Stalin se velmi dobře učil. A od velké čistky si musel pamatovat sílu tajemného souručenství Trockého, tvořeném mj. bývalými členy Židovské komunistické strany. Proč by to také nezkusil? Stalin budoucí vývoj předvídal správně a měl všechny možnosti něco takového provést.

Proto se domnívám, že Stalin při vědomí budoucích potíží mohl za pomoci Beriji zapracovat na nějaké formě ochrany SSSR a jeho postavení. Co když založili skrytou organizaci tvořenou prověřenými lidmi spojenými přísahou? Ti lidé mohli držet určité funkce s cílem zajistit určité výkony, zajistit odpovídající toky peněz a výběr nových členů. Tato organizace mohla získat i určité peněžní zdroje, i když ty stejně mohly mít jen omezený rozsah.

Myslíte si, že fantazíruji? A. Buškov píše v knize Ledový trůn o Hlavní správě sovětského majetku v zahraničí[841]. Tato instituce do tohoto obrazu zapadá jako investiční fond. Je to málo?

840 Караулов А.: Момент истины - «90-ые. Борьба за власть»,
viz moment-istini.com/video/25189/90-ye-borba-za-vlast-moment-istiny-ot-8-02-2016/,
viz též www.youtube.com/watch?v=RVey-s-GWP4

841 Главное управление советского имущества за границей (ГУСИМЗ) se oficiálně zabývalo správou zabaveného majetku v okupovaných poražených zemích (Německu, Rakousku, Maďarsku, Rumunsku

Uvědomme si, že nejspíše se organizátory toho všeho stali lidé z okolí Beriji, – asi Merkulov, bratři Kobulovové, Dekanozov a další, tedy pracovníci KGB. Proti nim přitom směřoval útok Chruščova, nejspíše vedený i se souhlasem blízkých Stalinových spolupracovníků – Molotova a Malenkova. Lidí, kteří měli dostatek inteligence i informací, aby si to domysleli.

V této souvislosti si připomeňme nejasný leningradský případ. Padla mu za oběť řada lidí – a v podstatě je až na několik výjimek neznáme. Zjevně se toho účastnil alespoň jeden člověk z bezprostředního okolí Stalina – právě Malenkov! K tomu připomeňme, že i Molotov se v jednu chvíli začal chovat jako urvaný ze řetězu. A mně se při tom stále vybavuje v mysli i to, že když se Molotov dostal mimo kontrolu Stalina, jeho rozhodnutí se stávala sporná. Co se týče Malenkova, je to podobné. Malenkov byl skvělý dříč a organizátor, ale jeho charakter zrovna pevný nebyl. To se velmi rychle projevilo po Stalinově a Berijově smrti, kdy se rychle nechal zastrašit Chruščovem a Bulganinem. Pokud Stalin takovou tajnou společnost vytvořil, zcela určitě se do ní ani Malenkov, ani Molotov dostat nemohli. Mohli si vše domyslet, indicií bylo asi dost a mohli tuto společnost považovat za svoje ohrožení. Touha po moci je smrtelné onemocnění (především pro okolí pacienta). Co by asi tak s tím mohli dělat? Nejspíše to, co právě udělali. Pokusili se zničit cosi, co jenom tušili. Nevěděli kdo, ale věděli, že někdo to bude a především Malenkov se svými zkušenostmi měl představu, koho asi hledat. Jistý si nemohl být, proto takovou akci musel vést s větším rozmachem. Leningradský případ za těchto okolností vypadá jako docela logická událost. A Stalin na to nezareagoval, protože zřejmě již napůl v důchodu na to neměl páky.

Až příliš mnoho lidí tehdy skončilo před popravčími četami, včetně těch, kteří to nejspíše zakládali. Je také dobré se podívat, jak kolegium vojenského soudu RF v roce 2000 přešetřilo mimo jiné rozsudek nad Dekanozovem a překlasifikovalo jeho vinu na zneužití moci. Nemohlo to souviset s nějakými utajenými operacemi? Nevíme.

Takže uzavíráme. Je zde celá hromada informací, které lze poměrně snadno spojit za předpokladu, že nějaká utajená společnost existovala. Navíc se tím dá vysvětlit i leningradský případ.

A tento ‚pohádkový princ' čirou náhodou razí stejnou státní ideologii, jako byla Stalinova[842]! Závěry si udělejte sami. Nevíme, jestli taková vybraná společnost existovala, kdo k ní patřil, ani jaká měla pravidla, možnosti a zdroje. Nevíme, kdo přežil následný chruščovský teror a nevíme, kdo třeba později zradil přísahu. Ale další vývoj za existence takové utajené společnosti dává vysvětlení onoho podivného zmrtvýchvstání, k němuž došlo na přelomu tisíciletí.

a Finsku) a jeho převozu do SSSR. Viz ru.wikipedia.org/wiki/ГУСИМ3

842 Otázky a odpovědi V.V.Pjakina ze dne 5. 12. 2016
viz leva-net.webnode.cz/products/otazky-a-odpovedi-v-v-pjakina-ze-dne-05-12-2016
Na druhou stranu současná ruská politika přes zdánlivé a oslnivé úspěchy dosahuje pouze minima. Ve schopnosti ochraňovat vlastní zájmy současné liberalizované ruské vedení zůstává daleko za Stalinem.

Sbohem a šáteček[843]

Stalin neodešel do minulosti, ale rozpustil se v budoucnosti.

Charles de Gaulle

Je nejvyšší čas končit. Probral jsem podstatně více záležitostí Stalinovy éry, než jsem si původně předsevzal. I tak zůstalo nemálo toho, k čemu jsem se vůbec nedostal. A přitom se tam mohou skrývat, a velmi pravděpodobně i skrývají, další velká překvapení. Ať již se jedná o dobu, kdy se Koba-Stalin pohyboval pod kavkazskými horskými velikány a vystupoval za zájmy pracujícího lidu, nebo kdy se zabýval formováním Sovětského svazu. Samostatnou kapitolou je druhá světová válka. To jediné, dodnes uznávané Stalinovo vítězství, ač se řada demagogů snaží i tuto událost zamlžit. Velmi pečlivé prověření si také vyžaduje poválečná doba tajné války, nástup stranické kliky Chruščova a Bulganina v režii USA a Stalinova a Berijova smrt.

Ve světle podivných souvislostí atentátů na americké prezidenty a Alexandra II. s jejich názory na finanční záležitosti se objevuje ještě jeden problém ve vztahu k událostem popisovaným v této knize. Je to otázka, odkud braly peníze spolky jako Svoboda lidu a další, a kdo financoval ono vzepětí teroru po zrušení nevolnictví. Alexandr II. nedokázal vládnout dobře, ale kdosi sel ne vítr, ale bouři a nechal Rusko zažít nejstrašnější smršť. Alexandr II. měl u svého obyvatelstva vroubků dost, ale červíček hryže, kruh se uzavírá a my se můžeme znovu vrátit na začátek těchto špinavostí a podívat se na ně zcela novým pohledem.

Ovšem dějinám není konec a dnes můžeme vidět jejich další kolo, jehož výsledek zatím neznáme. Problémem je jev, kterému meteorologové říkají ‚efekt motýlích křídel'. Zamávání křídel motýla někde v Číně vyvolá tajfun v Mexickém zálivu. Kde se nová smršť zformuje, nevíme. Víme, že chobotnice může obětovat chapadlo a zkusí se stáhnout, aby později opět zaútočila. Musíme znát, co se v minulosti stalo, abychom udělali vše pro to, aby se v tomto směru dějiny již neopakovaly. Ani ta chobotnice není nesmrtelná.

A teď podrobněji k jednotlivým aspektům událostí.

Chvilka poezie

Začneme možná trochu neočekávaně. Dorůstající J. V. Džugašvili psal básně. Zde si uvedeme pouze dvě (dopředu se čtenářům omlouvám za svůj volný překlad). Obě sepsal v gruzínštině, já vycházím z ruského překladu[844]. První báseň je dílem patnáctiletého Soso (dětská přezdívka) a brzy po zveřejnění se stala součástí gruzínského slabikáře. Rozhodně není nezajímavá:

843 V. Nezval

844 Сталин И. В.: Сочинения. Т. 17.; Тверь, Северная корона, 2004
Viz Библиотека Михаила Грачева grachev62.narod.ru/stalin/t17/t17_001.htm

Jitro

Rozvinulo se poupě růžové,
přivinulo se k fialce modré,
a lehkým větrem probuzena,
k zemi se sklání konvalinka.

Na obloze pěl skřivan,
Zaletěl vysoko nad oblaka,
a sladký zpěv slavíka,
se nesl dětem z křoviska:

„Rozkvétej, moje Gruzie!
Ať mír vládne rodnému kraji!
A vy svým učením, přátelé,
proslavte vlast svoji!“

Утро

Раскрылся розовый бутон,
Прильнул к фиалке голубой,
И, легким ветром пробужден,
Склонился ландыш над травой.

Пел жаворонок в синеве,
Взлетая выше облаков,
И сладкозвучный соловей
Пел детям песню из кустов:

“Цвети, о Грузия моя!
Пусть мир царит в родном краю!
А вы учебою, друзья,
Прославьте Родину свою!”

S odstupem času jsem získal dojem, že právě tato báseň nedospělého chlapce nejlépe vystihuje budoucí kroky velkého státníka. Stalin věřil, že podmínkou osvobození lidí je vzdělání. A pro ty lidi se musí zajistit dostatek potravin. K tomu potřeboval za pomoci průmyslu modernizovat zemědělství, a tak se pod jeho pečlivou rukou zrodila velmoc.

Druhou báseň, kterou zde uvedu, napsal o tři roky později. Tato krátká báseň se zabývá složitou mravní otázkou (báseň se vlastně svojí povahou podobá veršům knihy Lao-c‘ Tao-te-ting). Kromě jiného v ruštině existuje ve vícero různých překladech. Mladý Soso zjevně měl již v době dospívání velmi široký pohled na svět okolo. V podstatě samotná tato báseň likviduje řadu mýtů a legend o zlém a primitivním Stalinovi. Autor těchto veršů musel být osobností s velmi hlubokým a kritickým uvažováním a nikoliv člověk s primitivními schématy:

Toulal se od domu k domu…

Toulal se od domu k domu,
jako všudypřítomný duch,
v zádumčivém nápěvu,
prorockou nesl pravdu.
Mnohý rozum osvítila
tato píseň zlatá,
a pěvci děkujíce,
tály duše lidské.

Ale otřásli se, procitli,
náhle naplněni hrůzou,
ve svých rukách pozvedli,
číši jedu plnou.
Pij – řekli – proklatče,
osud neředěný,
nechceme pravdy nebeské,
raději lež přízemní.

Ходил он от дома к дому…

Он бродил от дома к дому,
словно демон отрешенный,
и в задумчивом напеве
правду вещую берег.
Многим разум осенила
эта песня золотая,
и оттаивали люди,
благодарствуя певца.

Но очнулись, пошатнулись,
переполнились испугом,
чашу, ядом налитую,
приподняли над землей
и сказали: – Пей, проклятый,
неразбавленную участь,
не хотим небесной правды,
легче нам земная ложь.

Perličky ze Stalinova života

Abychom si udělali obraz o tom, jaký byl Stalin jako člověk, pojďme se podívat na Stalinovo chování uvedením několika střípků z jeho života[845]. Byl to bezpochyby člověk s vynikající pamětí, s vysokými mravními zásadami a se smyslem pro humor.

O lásce

Jednou Stalinovi oznámili, že maršál Rokossovskij má novou milenku, známou herečku a krasavici Valentinu Serovou. A co že prý s tím budeme dělat? Stalin vytáhl z úst fajfku, chvilku se zamyslel a řekl: „*No, co budeme, co budeme… budeme závidět!*“

O nahrazování dovozů

Stalin se procházel s prvním tajemníkem ÚV Gruzie A. I. Mgeladze alejemi kuncevské vily a hostil jej citróny, které sám vypěstoval ve svém skleníku: „*Ochutnejte, zde u Moskvy vyrostly!*“ Několikrát, mezi řečí na jiné téma se připomněl: „*Ochutnejte, dobré citróny!*“

Nakonec Mgeladze osvítilo: „*Soudruhu Staline, já Vám slibuji, že za sedm roků bude Gruzie zásobovat Sovětský svaz citróny a nebudou se muset dovážet ze zahraničí.*“

Stalin odpověděl: „*No, došlo, sláva Bohu.*“

O zásluhách

Konstruktér V. G. Grabin vykládal, jak ho v předvečer roku 1942 pozval Stalin a řekl mu: „*Vaše děla zachránila Rusko. Co chcete – Hrdinu socialistické práce nebo Stalinovu cenu?*“

„*Mě je to jedno*“, odpověděl Grabin. Dostal jedno i druhé.

O vytahování se

Za války vojska pod velením Bagramjana došla k břehu Baltu. Aby tomu generál dodal patos, osobně nalil do láhve vodu z Baltského moře a nařídil svému pobočníkovi, dopravit láhev do Moskvy Stalinovi. Během pobočníkova letu do Moskvy Němci provedli protiútok a Bagramjana od pobřeží odrazili. Když pobočník dorazil ke Stalinovi, Stalin to věděl, ale pobočník ne. A hrdý pobočník vchází do Stalinova kabinetu a s patosem hlásí: „*Soudruhu Staline, generál Bagramjan Vám posílá vodu z Baltu!*“

Stalin vzal láhev, několik vteřin ji obrací v rukách, potom ji vrátil pobočníkovi se slovy: „*Vrať ji Bagramjanovi a řekni mu, ať ji vylije tam, kde ji naplnil.*“

O umění

Stalin sledoval film ‚Vlak jede na východ‘. Film nic moc: jede vlak a zastavuje… „Co je to za zastávku?“ zeptal se Stalin – „*Děmjanovka*“ – „*Tady vystoupím*“, řekl Stalin a vyšel ze sálu.

Znát míru

Posuzovala se kandidatura na funkci ministra uhelného průmyslu. Byl navržen Zasjadko, ředitel jedné z šachet. Někdo řekl: „*Dobře, ale on pije!*“ „*Pošlete ho ke mě*“ řekl Stalin.

Přišel Zasjadko. Stalin s ním začal diskutovat a nabídl mu skleničku. „*S potěšením*“, řekl Zasjadko a nalil si frťana. „*Na Vaše zdraví, soudruhu Staline!*“ – napil se a pokračoval v rozhovoru. Stalin jen usrkl a nabídl druhou skleničku. Zasjadko bez mrknutí oka do sebe převrátil druhou. Stalin nabídl třetí, ale Zasjadko skleničku odsunul na stranu a řekl: „*Zasjadko zná míru.*“ Popovídali si.

---

845 20 лучших шуток Сталина; viz ruposters.ru/news/21-04-2015/20_luchshih_shutok_stalina, viz též politikus.ru/articles/48515-20-luchshih-shutok-stalina.html

Když se na zasedání Politbyra znovu projednávala kandidatura ministra a znovu se objevilo upozornění na kandidátovo zneužívání alkoholu, Stalin, procházeje se s dýmkou, řekl: „*Zasjadko zná míru.*“ A Zasjadko potom mnoho let vedl uhelný průmysl…

O opovážlivosti

Jistý generálplukovník hlásil Stalinovi situaci. Vrchní velitel vypadal spokojeně. Po zprávě generál zaváhal a Stalin se ho zeptal: „*Chcete ještě něco říci?*“ „*Ano, mám osobní prosbu. V Německu jsem si vzal nějaké věci, které mě zajímají, ale na kontrole mi je zadrželi. Je-li to možné, prosím o vrácení.*“ „*Je to možné. Sestavte žádost, já napíši rozhodnutí.*“

Generálplukovník vytáhl z kapsy dříve připravenou žádost a Stalin ji doplnil a podepsal. Když generál přečetl rozhodnutí ‚Vrátit plukovníkovi jeho harampádí. J. Stalin‘, obrátil se k vrchnímu veliteli: „*Tady je chyba, soudruhu Staline. Já nejsem plukovník, ale generálplukovník.*“

„*Ne, vše je správně, soudruhu plukovníku*“ odpověděl Stalin.

O požadavcích na pracovníky

Admirál I. Isakov byl od roku 1938 náměstkem lidového komisaře válečného námořnictva. Jednou v roce 1946 mu zavolal Stalin a řekl, že je návrh jmenovat jej náčelníkem Hlavního štábu válečného námořnictva. Isakov odpověděl: „*Soudruhu Staline, musím Vám říci, že mám vážný nedostatek – amputovanou nohu.*“

Následovala otázka: „*To je jediný nedostatek, který mi považujete za nutné oznámit?*“

„*Ano.*“ potvrdil admirál.

„*Našemu dřívějšímu náčelníkovi štábu chyběla hlava. Nic se nedělo, pracoval. Vy nemáte jenom nohu – to není nic strašného*“, uzavřel Stalin.

O korupci

Po válce se Stalin dověděl, že jistý profesor ‚přišel‘ u Moskvy k drahé vile. Pozval ho k sobě a zeptal se: „*Je pravda, že jste si u Moskvy postavil vilu za tolik-a-tolik peněz?*“ „*Ano, soudruhu Staline*“, odpověděl profesor.

„*Dětský dům, kterému jste věnoval svoji vilu Vám velmi děkuje*“, řekl Stalin a poslal ho přednášet do Novosibirska.

O zahraničním tisku

Na podzim roku 1936 se na západě rozšířily zprávy, že po těžké nemoci zemřel Josif Stalin. Charles Nitter, dopisovatel Associated Press se rozhodl získat informaci z toho nejdůvěryhodnějšího zdroje. Došel do Kremlu a předal dopis pro Stalina, v němž žádal potvrdit anebo vyvrátit tuto informaci.

Stalin prý vzápětí odpověděl:

Vážený pane!

Nakolik je mi známo ze zpráv zahraničního tisku, již dávno jsem opustil tento hříšný všehomír a přemístil se na onen svět. Pokud nechcete být vyškrtnut ze seznamu civilizovaných lidí, nemůžete nedůvěřovat zahraničnímu tisku, a proto Vás prosím, abyste těmto zprávám věřil a nerušil můj pokoj v záhrobním klidu.

26.října 1936

S úctou J. Stalin

O pravidlech

Lidového komisaře zemědělství Ukrajiny pozvali do Politbyra.

Zeptal se: „*Jak mám informovat, krátce, nebo podrobně?*“

Stalin odpověděl: „*Jak chcete, můžete krátce, můžete podrobně, ale máte na to tři minuty.*“

O opeře

Ve Velkém divadle se připravovala inscenace Glinkovy opery ‚Ivan Susanin'. Komise vedená Bolšakovem rozhodla, že je nutné odstranit závěr ‚Oslavuj, ruský lide': slova o pánbíčkaření, patriarchálnosti apod.

Stalin na to řekl: „*A my to uděláme jinak. Závěr necháme a Bolšakova vyhodíme.*"

O prioritách

Když se rozhodovalo, co s německou flotilou, Stalin navrhl „*rozdělit*" a Churchill následně řekl „*potopit*". Stalin odpověděl: „*Vy si svoji půlku potopte.*"

O ambicích

Harriman se na Postupimské konferenci zeptal Stalina: „*Poté, co Němci v roce 1941 byli 18 km od Moskvy, je asi pro Vás příjemné dělit zničený Berlín?*"

„*Car Alexandr došel do Paříže*" odpověděl Stalin.

O předpovídání počasí

Stalin se zeptal meteorologů, jak přesné jsou jejich předpovědi.

– „*Čtyřicet procent, soudruhu Staline.*"

– „*Tak to říkejte naopak a budete mít úspěšnost šedesát procent.*"

O diplomacii[846]

Stalin hovoří telefonicky s Churchillem: „*Ne … Ne … Ne … Ne … Ano …* "

Po telefonátu se přítomný dopisovatel zeptal:

„*Soudruhu Staline, řekněte mi prosím, na jakou otázku jste odpověděl ‚Ano'?*"

– „*Churchill se zeptal, jestli ho slyším dobře.*"

Za Boha, cara a vlast[847]

V září 1941 dostal Stalin zprávu, že jedna z divizí dostala šavle, na nichž byl nápis ‚Za Boha, cara a vlast'. Stalin se zeptal, co je to za šavle. Odpověď zněla, že sklad, než šavle vydal, z nich neodstranil inkriminované nápisy. Stalin to vyslechl a pousmál se. Pak se zeptal: „*A řekněte… je možno s nimi rubat nepřítele?*" „*To samozřejmě možné je*". Vrchní velitel se znovu usmál, mávl rukou a prohlásil: „*Tak ať rubají za Boha, cara a vlast!*"

O úrodnosti půdy[848]

Vedoucí jedné ze zemědělských oblastí řekl Stalinovi: „*Soudruhu Staline, Vy přece víte, jak říkají Francouzi, že ani ta nejkrásnější žena nemůže dát více, než má.*"

– „*Zato může dát dvakrát*", odtušil Stalin.

Stalinovy pocity

Herec Gelovani, který hrál v předválečných filmech roli Stalina, požádal o návštěvu chaty u jezera Rica. Když to řekli Stalinovi, zeptal se: „*A proč chce Gelovani navštívit Ricu?*"

– „*On se chce vžít do Vašeho obrazu, soudruhu Staline.*"

– „*V takovém případě ať začne turuchanským vyhnanstvím*[849]" odpověděl Stalin.

---

846 Сталин. Малоизвестные детали';
viz tr.rkrp-rpk.ru/get.php?789

847 Fidler J.: Za víru, vládce a vlast; Jota, 2005

848 Иосиф Сталин. Интересные Факты и Истории из Жизни Сталина. Шутки Сталина
www.youtube.com/watch?v=sa5rB5pZv9M – odtud jsou i následující střípky

849 Stalinovo vyhnanství z let 1913-1917 na severní Sibiř (při dolním toku Jeniseje).

Státní nařízení

Vyšlo nařízení o trestání pozdních příchodů do práce. Druhý den herec Moskevského uměleckého divadla V. Kčalov přišel do práce s hodinovým zpožděním. V divadle vznikla panika a ředitel divadla požádal Stalina o pokyny. Došla takováto odpověď: „*Za nepoučení národního umělce ve smyslu Nařízení Prezídia Nejvyššího sovětu SSSR dát přísnou důtku řediteli divadla.*“

O přátelích

Po odeslání O. E. Mandelštama do vyhnanství Stalin zatelefonoval jeho příteli Pasternakovi[850]:
– „*To je soudruh Pasternak?*“
– „*Ano soudruhu Staline.*“
– „*Jaký máte názor na Mandelštama? Co s ním máme dělat?*“
– „*Vy to musíte vědět lépe, soudruhu Staline*“, odpověděl Pasternak
– „*Svého času jsme lépe věděli, jak bránit své přátele.*“, uzavřel Stalin a zavěsil.

Poznámky ke knize o svém dětství

„*Jsem rozhodně proti vyprávění o dětství Stalina. Kniha je plná povrchností, zkreslení, zveličení a nezasloužené chvály … Hlavní však je to, že kniha se snaží do vědomí dětí a lidí vůbec vpravit kult osobnosti vůdců, jako nechybujících hrdinů a to je nebezpečné a škodlivé…*“

Židovská otázka

Pojďme si připomenout postavení židů v Evropě. I když si odmyslíme Hitlerovo ‚konečné řešení‘, najdeme zde pořád ještě dost hříchů. Lze také nalézt informace, že zákon O linii židovského osídlení, který omezoval možnosti židů svobodně se usidlovat na území Ruské říše, pouze navazoval na původně polské právo v souvislosti s dělením Polska[851].

Židé v Evropě měli po velmi dlouhou dobu řadu omezení, především nemohli získat půdu, proto se stali obchodníky. S koncem 19. století je nepříjemně spojeno Dreyfusova aféra a do stejné kategorie patří i ‚hilsneriáda‘. To jsou ta jemnější zaškobrtnutí ‚kulturní‘ Evropy. Do těžké váhy patří málo známé kroky Velké Británie, například britský zákaz poskytování tranzitních víz židům, zavedený po křišťálové noci koncem roku 1938 a zablokování záchrany velkého množství židů z Německa v roce 1944[852].

Ono je to zase složitější. V roce 1917 britská vláda z nějakého důvodu vyjádřila souhlas se vznikem Izraele (Balfourova deklarace). Tento dokument byl adresován L. W. Rothschildovi. A tady se nemohu ubránit pocitu, že Churchill židy nenáviděl, protože cítil, že drží britskou vládu ve svém ‚kulaku‘. Ale stejně, spíše než židovské to jsou anglosaské tradice[853].

Ovšem židovská otázka je podstatně širší. Je to otázka výlučnosti spasení a víry a monopolu na víru, se kterou přišel právě judaizmus, resp. jeho předchůdce – egyptská Achnatonova náboženská revoluce. Odtud ji převzalo křesťanství a v menší míře i islám. Judaizmus byl křesťanstvím do jis-

850 Mandelštam byl asi obstojný ‚potížista‘. Rozhodnutím Zvláštního poradního sboru dostal 5 let vyhnanství na Ural. Stěžoval si na všechny strany, tak se osobně Stalin angažoval a nechali jeho samotného vybrat si místo vyhnanství. Vybral si Voroněž, ale ani potom zřejmě nedodržel sliby.
Viz ru.wikipedia.org/wiki/Мандельштам,_Осип_Эмильевич

851 ru.wikipedia.org/wiki/Черта_оседлости

852 Schubert K.: Dějiny Židů; Svoboda, 1995; Uris L.: Exodus

853 Д. Михеев: Технологии, отработанные веками: секреты глобализации по-англосаксонски, viz www.youtube.com/watch?v=dvFHqvW1lGI

té míry trpěn, protože se věřilo, že podobnost víry dává židům prostor státi se křesťany. Ovšem o náboženské toleranci křesťanské Evropy by mohli vyprávět i kališníci.

Kromě toho židovská otázka je také otázkou národnostní. Vždyť část tzv. ruských a polských židů vlastně nebyla Židy, ale judaizovanými Chazary a podobně francouzští a španělští židé byli judaizovaní obyvatelé Hispánie (pozdější Kataři – kacíři!). Hromadný odchod z Evropy do Palestiny byl jen reakcí na ‚konečné řešení'. Výjimkou byl odpor Velké Británie, ovšem jeho příčinou rozhodně nebyly ohledy vůči Palestině. A tak současný Izrael představuje kuriózní situaci, kdy především potomci judaizovaného lidu přicházejí do této země prý jakožto potomci původních Židů (obyvatel Palestiny), zatímco původní Židé, kteří se nejspíše postupně islamizovali kvůli daním pro bezvěrce a stali se současnými Palestinci, jsou vytlačeni na okraj společnosti.

Ač velmi nerad, ale v této souvislosti se musím zastavit u jmen významných bolševiků. Až příliš mnoho těchto lidí je židovského původu. Dokonce zde máme jasnou snahu skrýt židovský původ za slovansky znějící jména, příjmení, i jména po otci. Je pozoruhodné, že nejhorší pověst mají ti, kteří se asi chovali nejlépe, například Urickij, Jaroslavskij a Mechlis. Na opačné straně stáli Bronštejn, Rosenfeld, Radomyslskij-Apfelbaum, Jeguda a spousta dalších, které většinou považujeme za nevinné oběti. Přitom, kde je Trockij, tam je i strejda a jeho ‚ctihodní' kumpáni. Nevěřím v nějaké sionistické celosvětové spiknutí, to je jen slabý pocit sounáležitosti (a související vůle) ostatních národů. Svět je protkán mnohými silnými zájmy, které se navzájem kompenzují. Ale v Rusku sionisté předvedli hodně špinavou hru. To je ono hromadné přijetí členů Židovské komunistické strany do RKS(b). Navíc krátce po jejich přijetí je Trockij masívně zapojil do protináboženské kampaně a organizoval ji jako teroristickou operaci. Tito lidé byli strašlivě zneužiti. Antisemitizmus je v Rusku běžný a přiznejme si, že role řady lidí s židovskými jmény během této doby vyvolává nepříjemné asociace. Tyto události musely nenávist k židům rozdráždit.

Vzpomeňme na plenární zasedání z února 1937. Tam se pojmenovaly příčiny. Jednou z hlavních bylo to, že se vytvářely skupiny známých, které potom společně proplouvaly událostmi, a jejich členové se vzájemně kryli. Přitom právě hromadné přijetí členů Židovské komunistické strany do RKS(b) pod ochranou Trockého, Zinovjeva a Kameněva vypadá jako začátek tohoto procesu. Vždyť tito lidé si byli mezi sebou ideově podstatně bližší, než s ostatními bolševiky. V rámci vzájemné ochrany tyto skupiny způsobily hodně zla.

Berija v tajném zápise konstatoval, že 90% lidí, kteří byli ve 20. a 30. letech odsouzeni jako nepřátelé lidu byli židé. Mějme na paměti, že hodně židů se sionizmu zbavilo, nebo jím vůbec nebylo zasaženo a žádný problém nepředstavovali. Skuteční viníci byli pouze zneužiti cizími zájmy, zájmy velmi úzké skupiny darebáků a hochštaplerů. Jistě si mnozí tu manipulaci uvědomili, ale to už bylo většinou pozdě. Bez této manipulace by velká většina z nich byla řádnými občany a nevznikla by averze vůči lidu jejich konfese.

Připomeňme i Židovský antifašistický výbor. Vznikl jako prostředek válečného úsilí SSSR a od začátku měl dvojí povahu. Na jedné straně se v něm angažovaly sovětské tajné služby s cílem získat pomoc pro SSSR, na druhé straně se stal prostředkem nátlaku na vládu SSSR. Po válce už vykonával jen tu druhou část. Jeho představitelé začali vystupovat proti SSSR a snažili se do toho přímo zatáhnout i Stalinovu rodinu. Pracovali ve prospěch tajných služeb USA a ty jejich intriky opravdu nemohly mít dobrý konec. Michoels a Golubov-Potatov se stali obětmi dopravní nehody, ale jejich blízcí začali mluvit o vraždě. Tu asi opravdu nelze vyloučit, protože se stali pro sovětskou moc velmi nebezpečnými[854].

A nakonec zde máme přímý podíl velkých ‚židovských'[855] bankéřů na událostech 20. století. Nejprve se rozšířila pomluva, že *„civilizovaný běloch byl poražen nějakým šikmookým Japoncem*

854 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

855 To je pravda jen částečně, navíc je dnes rozdělení majetku mezi velkými bankami trochu jiné. Ovšem v podvědomí lidstva zůstala jména spojená se zakladateli tohoto systému.

za pomoci židů Schiffa a Rothschilda“ a později že *„židovští bankéři vyvolali těžkou hospodářskou krizi“*. A přiznejme si, že určitý reálný základ tyto pověsti mají. Právě na nich stavěl popularitu svého iracionálního a primitivního, antisemitizmu, ale i čistě pragmatického expanzionizmu frajtr z Vídně – Hitler. (Pro zajímavost: jistý německý vtip říká, že největším úspěchem Rakušanů je to, že z J. S. Bacha udělali Rakušana a z A. Hitlera Němce.) Ostatně další vývoj naneštěstí tyto obavy ještě posílil. V tomto směru čeká lidstvo nejspíše spousta prolité krve a v nejmenším nelze dohlédnout obzor událostí. Prostě máme zde lidi, kteří pod pečlivým dozorem velkých bankéřů a za pomoci anglosaských tradic[856] vsadili na ideologii výlučnosti a přinesli obrovskou hromadu zla.

Svéráznou záležitostí je i holokaust. Oběti německo-nacistického řádění jsou strašné, ale na druhé straně se pojem holokaust jeví jen jako maskování. Jeho účelem je snaha zakrýt události a odvrátit pozornost od pravých viníků. Vždyť mnoho povražděných ‚židů‘ se o svém ‚židovství‘ dovědělo až od Němců. Ti zorganizovali excelentní akci, vyhrabávali židovské předky lidí a jen z tohoto důvodu posílali své bližní do plynových komor a na popraviště. Řada z nich se přitom považovala za Rusy, Čechoslováky, Maďary, Francouze, Poláky a i za Němce, to teprve Hitlerova mašinérie (nejen německá) z nich nadělala židy (viz například vzpomínky spisovatele Oty Pavla). Příčinou byla pouze nenažranost liberálních elit – chytráků, kteří se na tom svezli a zneužili zakomplexovaného Hitlera, pravděpodobně také takového dílčího žida. (profesor A. A. Kljosov dokonce říká, že Hitler měl haploskupinu J, byl tedy semitského původu v mužské linii.)

Etnicky se vyvražďování masívně vedle židů zaměřilo na Slovany, tedy plémě, které si dovolilo obnovit tradiční společenské zřízení (především ruská etnika, ale i sympatizující Čechoslováci ad.). Slované také osidlovali oblasti, které německé liberální elity chtěly kolonizovat. Za tím se ještě skrývalo ideologické vyvražďování bolševiků. Toto vše se nám holokaust snaží zakrýt.

Oběti ‚sovětského teroru‘

Začneme údaji V. N. Zemskova[857]. Původně velký odpůrce bolševiků a kritik stalinského teroru začal v době perestrojky toto období pečlivě studovat. Stal se autorizovaným specialistou této záležitosti, hlavním spolupracovníkem Institutu ruských dějin Ruské akademie věd, vedl podrobná a rozsáhlá studia sovětských archívních materiálů a v dějinách bolševických represí je oficiálním zdrojem.

Co se týče celkového počtu zatčených, Zemskov uvádí, že v roce 1953 jich bylo okolo 2,6 miliónů. Na sovětské doby vysoké číslo mělo být výsledkem podstatného vylepšení práce kriminalistů po válce. Kara-Murza píše, že ve 20. letech v celém SSSR bylo vězněno okolo 150 tisíc lidí, zatímco v ‚demokratické‘ éře 90. let, a to ještě pouze v Ruské federaci bylo okolo 560 tisíc zatčených, když pouze těžkých zločinů bylo ročně okolo 1,5 miliónu[858]! A jako vtip vypadá tvrzení, že z důvodu nezájmu lidí o práci ve strážní službě se v sovětské době k tomu účelu využívalo důvěryhodných zatčených (v roce 1939 jich bylo 25 tisíc[859]). Muchin dokonce píše, že v Rusku tradičně nebyl zájem o funkci popravčího, a proto se za tím účelem muselo sáhnout k odsouzencům na smrt, a ti po dobu výkonu této funkce měli odklad výkonu trestu[860]…

856 Д. Михеев: Технологии, отработанные веками: секреты глобализации по-англосаксонски, viz www.youtube.com/watch?v=dvFHqvW1lGI

857 ru.wikipedia.org/wiki/Земсков,_Виктор_Николаевич

858 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I, том II); Алгоритм, 2001

859 Чолак С.: «Архипелаг ГУЛАГ»: глазами писателя и статистика viz www.aif.ru/society/history/arhipelag_gulag_glazami_pisatelya_i_statistika

860 Мухин Ю. И.: Главная антироссийская подлость, Яуза-пресс, 2010, ISBN: 5-89747-050-2, 978-5-

Část vězňů samozřejmě zemřela. Největší počet byl zaznamenán v nejtěžších zařízeních – táborech, celkem v letech 1930-1953 jich bylo 1,2 miliónu, dalších 600 tisíc v koloniích a ve věženích. Nejhorší situace nastala v letech 1942 a 1943 v důsledku snížení stravovacích norem v době války. Potom se již situace zlepšovala a Zemskov podotýká, že v roce 1954 byla celková úmrtnost ve všech těchto zařízeních nižší, než byl průměr SSSR. Kolik z nich se týkalo ‚politických' trestných činů, nelze ze statistiky vyčíst, ale na počtu zatčených se podíleli asi třetinou.

A ještě k politickým trestným činům podrobněji. Za roky 1918-1952 jich bylo 3,8 miliónu, za roky 1953-1990 již jen 38 tisíc, tedy 1%. Nakonec se ale nejedná o nic jiného, než o to, jak se trestné činy zařazují. Zemskov připomíná dva velmi podobné trestné činy – atentát na Kennedyho a atentát na Kirova. Podobnost je o to větší, že v obou případech byli obvinění zavražděni krátce po zatčení. Kirovův vrah Nikolajev byl zatčen na základě §58 Trestního zákona, tedy za politický trestný čin, zatímco Oswald byl zatčen za prostou vraždu. To znamená, že alespoň část tzv. ‚politických' trestných činů by i v tzv. ‚demokratických státech' podléhala trestnímu řádu, a proto již na základě toho nemůžeme šmahem všechny odsouzené za ‚politické trestné činy' považovat za ‚oběti režimu'. Připomeneme-li si události Stalinovy éry, tedy proticírkevní pogrom, hladomor i velkou čistku (a byla řada menších záležitostí, včetně podivností poválečného vývoje), máme zde naopak ohromnou spoustu zjevných přečinů, podléhajících vysokým trestům v jakékoliv společnosti.

Na otázku, jak velký podíl společnosti byl zasažen represemi, Zemskov odpovídá, že na základě zmanipulovaných údajů protisovětsky orientované ‚neziskové organizace' Memorial bylo postiženo 3,5% obyvatelstva. To znamená, že jen podle jejich tvrzení 96,5% obyvatelstva žádnými represemi zasaženo nebylo! Přitom ale již tato čísla zahrnují zemřelé za hladomoru roku 1933 a další nesmyslná, nebo nadsazená čísla. Velká většina obyvatelstva plně podporovala očištění společnosti!

Zastavme se u zajímavé skutečnosti. Když odmyslíme teror doby občanské války, do značné míry řízený jako diverze Trockého, a vezmeme v úvahu události kolem kolektivizace, celkový obraz se mění. I ony strašné ‚gulagy' vytvářejí zcela jiný obraz, než jaký jim dnes přisuzujeme. Nejpravděpodobněji je to zase jen následek antisovětské manipulace.

Sovětským terorem a jeho dopadem na společnost se zabýval také americký dějepisec Robert W. Thurston[861] ve své knize Life and Terror in Stalins Russia. Jeho závěry uvedl Jevgenij Spicyn takto[862]:

- Systém stalinského teroru, jak se podává západními historiky, nikdy neexistoval.
- Vliv teroru na sovětskou společnost byl zcela zanedbatelný a hromadný strach ve společnosti nikdy neexistoval.
- Represe měly velmi omezenou povahu a nikdy se nedotkly většího počtu sovětských lidí.
- Sovětská společnost stalinský režim spíše podporovala, než aby se ho bála.
- Většině sovětských lidí stalinský systém umožnil reálný vzestup po společenském žebříčku a umožnil jim aktivní účast ve společenském i politickém životě země.

Znovu si připomeňme A. Antonova-Ovsejenka, ředitele Státního muzea dějin GULAGu. Zemskov jeho počty zatčených na základě archívních údajů zredukoval desetkrát! Antonov-Ovsejenko tvrdí, že v roce 1946 bylo vězněno 16 miliónu lidí, ve skutečnosti jich bylo 1,6 miliónu. K tomu Zemskov upozorňuje, že Antonov-Ovsejenko se odkazuje na dokument, který nemohl vidět[863].

89747-050-1

861 en.wikipedia.org/wiki/Robert_W._Thurston

862 Спицын Е.: Зачем экуменист Иларион внов лжет о сталинских репресиях, viz politikus.ru/video/85630-evgeniy-spicyn-zachem-ekumenist-ilarion-vnov-lzhet-o-stalinskih-repressiyah.html

863 Земсков В. Н.: История репрессий, лишённая эмоций. Аргументы и факты Виктора Земскова, viz

Ostatně Antonov-Ovsejenko nebyl sám. Chruščov si ve svých pamětech z prstu vycucal tvrzení, že „*když zemřel Stalin, v táborech se nacházelo skoro 10 miliónů lidí*“. Neuvedl, co myslí pod pojmem tábory. Zemskov říká, že tou dobou počet vězněných lidí dosahoval 2,6 miliónu lidí. L. E. Razgon (publicista a jeden ze zakladatelů spolku Memorial) se pokoušel obhajovat svoje nesmysly odkazem na ústní svědectví zatčených pracovníků NKVD, tedy těch, kteří se na jedné straně podíleli na skutečných zločinech, na druhé straně přesně za to byli právem potrestáni! Sice nebyli schopni svoje čísla obhájit, ale vykládali cosi o dvojí statistice NKVD. To samo o sobě je další nesmyslná legenda už jen z toho důvodu, že tyto statistiky byly podstatnými informacemi pro stravování vězňů. Nezapomeňme ani na to, že by takové falšování přímo ohrožovalo samotné falzifikátory před kolegy, protože mnozí by jistě pro svůj prospěch rádi využili ‚upozornění na nesprávné informace‘. Podobný problém vznikal i před nadřízenými, nemluvě už o přísném postoji samotného Stalina.

Nakonec se ukazuje, že **počty obětí jsou nižší, než počty obětí liberálních reforem a rozvratu SSSR**! (Ztráty liberálních reforem a jen v RF bez započítání nenarozených dětí se odhadují na více než 12 miliónů lidí a překračují tak celkové ztráty 2. světové války[864]!)

Zkusme rozebrat uváděné počty obětí. Máme zde hromadné operace OGPU z roku 1927, kdy bylo zatčeno 9 tisíc lidí. V letech 1927-1928 bylo z VKS(b) vyloučeno a odesláno do vyhnanství (mimo jiné Trockij a Zinovjev) 3 tisíce lidí. Okolo roku 1930 bylo zatčeno asi 7 tisíc ‚levých úchylkářů‘. Ve 30. letech bylo z VKS(b) vyloučeno 45-55 tisíc lidí – ale to už vůbec nejsou ‚represe‘. Mezi menší případy (tak řádově do desítek osob) patřily Šachtinský případ (1928)[865], případ Akademie věd (1929-1931), případ Jaro (1930, důstojníci), případ Průmyslové strany, případ Dělnicko-rolnické strany (1930), případ Osvobození Ukrajiny, případ Svazového úřadu (1931) a případ Ukrajinské vojenské organizace.

Nejpodstatnější ovšem je velká čistka z let 1937-1938. Uvádí se přibližně 1 530 000 zatčených a 680 000 popravených[866]. Jenomže z jedné strany tyto údaje neodpovídají údajům z rozkulačování[867] (rozklad mluví o zhruba 400 000 popravených z řad kulaků[868], 250 000 za nacionální úchylku – především hladomor a asi 40 000 popravených měli tvořit straničtí funkcionáři). Z druhé strany vlastně tyto údaje není možné ověřit. Nejprve Němci za sebou pálili, co mohli, a nevynechali ani matriky, takže předválečná evidence obyvatelstva je neúplná. Potom Chruščov po Stalinově smrti pečlivě likvidoval dokumentaci, protože sám měl na čistkách velký podíl. A nakonec, ač je to bizarní, ale ani ty zbytky zachované dokumentace zřejmě dodnes nejsou odtajněné! Výše uvedená čísla asi vycházejí ze zprávy L. P. Beriji, podle které v letech 1930-1940 bylo popraveno celkem 892 985 lidí[869], a zpráv sestavených po smrti Stalina, na které se odkazuje Zemskov[870].

---

www.aif.ru/society/people/istoriya_repressiy_lishennaya_emociy_argumenty_i_fakty_viktora_zemskova

864 Борисов Б.: Голодомор по-американски, viz novchronic.ru/1322.htm,
Демографические потери от развала СССР, viz voinr.wordpress.com/2015/10/17/potery/

865 Podle knihy Muchina ‚За что убит Сталин‘, Эксмо, Яуза, Moskva, 2005 bylo v tomto případě soudu předáno 53 obžalovaných, z nichž 4 byli soudem osvobozeni, 11 odsouzeno k trestu smrti a 6 z nich dal přímo soud milost (!). Zbylými 5 rozsudky smrti se zabývalo Politbyro. Stalin navrhoval milost, ale Bucharin prosadil popravy.

866 ru.wikipedia.org/wiki/Сталинские_репрессии

867 Viz také. Пучков Д. Ю.: Разведопрос: историк Борис Юлин о кулаках;
viz www.youtube.com/watch?v=N8HIT0vWjO0

868 Охотин Н. Г., Рогинский А. Б.: «Большой террор»: 1937–1938. Краткая хроника,
viz www.memo.ru/history/y1937/hronika1936_1939/xronika.html
Zde uváděná čísla jsou ještě vyšší, ale jedná se o údaje výrazně protisovětského spolku Memorial.

869 Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007

870 Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм, 2014

Tyto počty obětí J. I. Muchin zpochybňuje[871] a tvrdí, že během velké čistky bylo popraveno do 200 000 lidí.

Podívejme se nejprve na kulaky. Rozkulačování[872] roku 1929 představovalo likvidaci 2500 protisovětských skupin. V roce 1930 byli kulaci rozděleni do skupin: kontrarevoluční aktiv (zatčeni a souzeni trojkami, počet zatčených a popravených neuveden!), ostatní kontrarevolucionáři, bohatí kulaci a polopoměščici, stejně jako rodiny zatčených (vysídleni do vzdálených končin, celkem údajně asi 130 až 155 tisíc lidí) a ostatní (přesídleni v rámci oblastí). Celkem v letech 1930-1931 přesídleno 1 803 392 lidí, v letech 1932-1940 dalších 489 822 lidí. (Podle Borise Julina[873] to bylo něco přes 400 000 kulaků, zbytek byli rodinní příslušníci. Ovšem vesnic bylo v SSSR asi půl miliónu, tedy necelá jedna rodina na jednu vesnici. Ve skutečnosti šlo pouze o přerušení vazeb mezi capky.)

Velmi zvláštní je již na první pohled to, že čím vyšší čísla, tím jsou přesnější. Počet kulaků první kategorie není znám. Ale můžeme využít toho, že ve druhé kategorii byli i rodinní příslušníci prvé kategorie a na venkově se na jedno hospodářství počítá průměrně 5 lidí (rodina). Potom v první kategorii nemohlo být více než 30 000, spíše však okolo 20 000 lidí. Tím vzniká velký problém: V době vrcholící krize vyvolané kulaky vážné potrestání zasáhlo zhruba 20 000 z nich. Zato s odstupem několika let, v době, kdy kolektivizované zemědělství již úspěšně pracovalo a rozehnaným kulakům (toho času již většina z nich byla v kolchozech) bylo nad slunce jasné, že jim ‚pšenka nepokvete' a proto se snažili nebýt vidět – ale 400 000 z nich muselo být popraveno? Pojďme se podrobněji podívat na dokumenty.

Základem je proslulé Nařízení č. 00447[874]. Ve svém záhlaví uvádí, že řada zločinců a protisovětských živlů nebyla potrestána a usadila se na venkově i ve městech. Na základě toho se *„ve všech republikách, krajích a oblastech nařizuje zahájit operace na potlačení bývalých kulaků, aktivních protisovětských elementů a zločinců"*. (Připomeňme, že na Jakutskou ASSR se pozapomnělo a nikomu to nevadilo.) A dále:

I. Předmět trestu (represí)

1. *Bývalí kulaci, kteří se vrátili z výkonu trestu a pokračují v aktivní protisovětské podvratné činnosti.*
2. *Bývalí kulaci, kteří uprchli z táborů nebo z táborů nucených prací, stejně jako kulaci, kteří se skryli před rozkulačením a kteří se zabývají protisovětskými aktivitami.*
3. *Bývalí kulaci a společensky nebezpečné elementy, členové povstaleckých fašistických, teroristických a banditských jednotek, kteří si odbyli trest, skryli se před potrestáním, nebo utekli z míst věznění a obnovili svoji protisovětskou činnost.*
4. *Členové protisovětských stran (eseři, gruzmeci, musavatisté, ittichadisté a dašnaci), bývalí bílí, četníci, úředníci, účastníci trestných tažení [v carském Rusku a během občanské války], bandité a jejich pomocníci, překupníci, reemigranti, skrývající se před trestem, uprchlí z míst věznění a nadále provádějící aktivní protisovětskou činnost.*
5. *Nejvíce nepřátelští aktivní účastníci v současnosti likvidovaných bílých kozáckých povstaleckých organizací, fašisté, teroristé a špionážní a sabotážní kontrarevoluční jednotky odhalené na základě vyšetřovací a agenturní dokumentace.*

871 Мухин Ю. И.: За что убит Сталин?, Эксмо, Яуза, 2005

872 ru.wikipedia.org/wiki/Раскулачивание

873 Беседы Дмитрия Пучкова: историк Борис Юлин о коллективизации; viz politikus.ru/video/39104-besedy-dmitriya-puchkova-istorik-boris-yulin-o-kollektivizacii.html

874 Оперативный приказ народного комиссара внутренних дел СССР Н. И. Ежова № 00447 «Об операции по репрессированию бывших кулаков, уголовников и других антисоветских элементов». 30 июля 1937 г, viz istmat.info/node/32818

Pod potrestání také spadají ti, kteří jsou v současné době ve vazbě, jejich vyšetřování bylo ukončeno, ale nebyli dosud postaveni před soud.

6. *Nejaktivnější protisovětské elementy z řad bývalých kulaků, účastníků trestních tažení, bandité, bílí, sektářští aktivisté, církevní činitelé a další, kteří jsou nyní ve vězeních, v táborech, na nucených pracech a v koloniích a nadále pokračují v protisovětské podvratné činnosti.*
7. *Zločinci (bandité, lupiči, zloději-recividisté, profesionální pašeráci, podvodníci-recidivisté, zloději dobytka a koní), kteří vedou kriminální činnost a spojení s kriminálním prostředím.*
   Pod potrestání také spadají ti, kteří jsou v současné době ve vazbě, jejich vyšetřování bylo ukončeno, ale nebyli dosud postaveni před soud.
8. *Potrestaní, kteří jsou umístěni v táborech a v táborech nucených prací, pokud v nich pokračují v trestné činnosti.*
9. *Potrestání podléhají všechny výše uvedené kontingenty, které se v současnosti nacházejí na venkově – na kolchozech, sovchozech, v zemědělských podnicích a ve městě – v průmyslových a obchodních podnicích, v dopravě, v sovětských institucích a ve stavebnictví.*

II. O míře potrestání a počtu trestaných

1. *Všichni trestaní kulaci, zločinci a další protisovětské elementy se dělí na dvě kategorie:*
   a) *první kategorie zahrnuje nejhorší z výše uvedených elementů. Mají být okamžitě zatčeni a po posouzení případu trojkami popraveni.*
   b) *do druhé kategorie spadají všechny ostatní méně aktivní, ale přece jenom nepřátelské elementy. Mají být zatčeni a podle rozhodnutí trojky uvězněni v táborech na dobu 8 až 10 let; pro nejhorší z nich jsou určeny stejné tresty ve vězení.*[875]
2. *Na základě předložených údajů se lidovým komisariátům republikových NKVD a náčelníkům krajských a oblastních správ NKVD schvalují následující počty lidí, které mohou potrestat:*
   … (následuje tabulka – viz tabulka 14)
3. *Schválené počty jsou přibližné. Lidoví komisaři republikových NKVD a náčelníci krajských a oblastních správ NKVD však nemají oprávnění je svobodně překračovat. Jakékoliv svévolné navýšení počtu není povoleno. V případech, kdy situace bude vyžadovat navýšení schválených počtů, jsou lidoví komisaři republikových NKVD a náčelníci krajských a oblastních správ NKVD povinni předložit mně příslušně zdůvodněné požadavky. Snížení počtu, stejně jako převod osob určených k represím v první kategorii do druhé kategorie a naopak – je povolené.*
4. *Rodiny trestaných v první i druhé kategorii represím nepodléhají, s výjimkou:*
   a) *rodiny, jejichž členové se účastní protisovětských operací. Členové takových rodin budou na základě zvláštního rozhodnutí trojky umístěny do táborů, nebo na nucené práce.*
   b) *rodiny trestaných první kategorie, žijící v příhraničním prostoru podléhají přestěhování do vnitrozemí republik, krajů a oblastní*
   c) *rodiny trestaných první kategorie, žijící v Moskvě, Leningradu, Kyjevě, Tbilisi, Baku, Rostově na Donu, Taganrogu a v okresech Soči, Gagry a Suchumi budou vystěhovány z těchto míst do jiných oblastí podle jejich výběru, s výjimkou příhraničního prostoru.*

…

III. Pořádek provedení operace

1. *Operace začíná 5. 8. 1937 a ukončí se do čtyř měsíců.*

…

Tuto akci vyvolal stranický aparát a založil ji na politické dohodě, která v podobě uvedeného Nařízení 00447 potvrzeného Politbyrem získala povahu zákona. A tak uveďme čísla: Celkový počet osob, které bylo možno potrestat v první kategorii činil 75 950 a v druhé kategorii 193 000 lidí. K tomu nutno připočítat navýšení (snad) odsouhlasené pro rok 1938 (a z toho vyplývající prodlou-

875 Dle Zemskova nejtěžší formou trestu byly tábory, lehčí byly kolonie a nejlehčí vězení (!).

žení operace) na plenárním zasedání ÚV VKS(b) v lednu 1938[876] – jde o asi 53 tisíc lidí v první a 9 tisíc ve druhé kategorii. Pokud připočteme všechna ostatní známá navýšení, dostaneme se k číslu okolo 360 tisíc lidí, kteří mohli být zařazeni do 1. kategorie a kteří **mohli** být trojkami odsouzení k trestu smrti[877]. To ani zdaleka není uváděných 680 000 (nebo dokonce více) popravených!

Uveďme, že ony trojky nebyly tak divoké, jak se vypráví. Podle Prudnikové[878], bylo u soudních trojek za účelem omezení zvůle zavedeno, že po vyšetření případ putoval k ‚vnitřní trojce' NKVD. Ta provedla předběžné řízení, případ vyhodnotila a sestavila doporučení. A teprve s tímto doporučením případ převzala ‚hlavní' trojka, která vynesla rozsudek. Díky tomu bylo možno vynášet jednou trojkou poměrně velké množství rozsudků. Trojka vynášející rozsudky za ně nesla zodpovědnost – a ve Stalinově době se ručilo pouze vlastní hlavou. Proto nelze předpokládat nějaké paušální přebírání názorů vnitřní trojky. ‚Hlavní' trojka si zcela jistě musela alespoň některé záležitosti prověřovat. Přitom ale její členové tuto funkci vykonávali mimo svoji běžnou pracovní náplň, které je nikdo nezbavil a která je sama o sobě časově zcela vytěžovala. Nelze proto předpokládat, že by práci v ‚trojce' mohli věnovat víc, než pár hodin týdně a za tu dobu mohli vynést nejvýše několik rozsudků. Jelikož rozsudky mohly být hromadné, můžeme odhadnout (za týden) v průměru řádově desítky odsouzených. K tomu musíme již při tomto rozsahu počítat nejméně jednu neoficiální trojku (pro ‚hlavní' trojku zcela důvěryhodnou), pracující na plný úvazek pouze na vyhodnocování případů a přípravě rozsudků.

V tabulce 14 však máme celou skupinu trojek, které byly dobře o řád ‚výkonnější'. Jako příklad můžeme uvést Moskevskou oblast, kde vládl známý odhalovač stalinských zločinů Chruščov. Další ‚úspěchy' této ‚pochodně dobra' okolo ‚velké čistky' popisuje Karpov v knize Generalissimus (Генералиссимус; Вече, 2007). V Moskvě byly zřízeny dvě trojky[879] a ty musely vynést jeden rozsudek každých deset minut (i v noci a v neděli). A to si Chruščov koncem roku 1937 vymohl navýšení, které jsem nezapočítal! V takovém případě by maximálně důvěryhodných ‚vnitřních' trojek v Moskevské oblasti muselo být několik desítek, a to nepočítáme aparát, který prováděl vyšetřování a třeba i ‚vyráběl' důkazy. Vykládat, že trojka mávnutím ruky zvládla třeba padesát rozsudků je také nesmysl, protože to šlo o krk členů ‚hlavních' trojek. (Chruščov osobně měl vyloženě štěstí, ale Buškov v knize Сталин. Ледяной трон popisuje tehdejší osudy řady ‚borců', kteří, jemně řečeno, ‚uklouzli'.) Jinak: při veřejné kontrole, jaká v době Stalina v SSSR existovala, si ti, kteří se stali členy trojek, museli uvědomovat to, že si na sebe upletli ne bič, ale oprátku, a to i při podstatně menších počtech rozsudků. A na závěr si uveďme, že asi nemalou část údajných navýšení zveřejnil Jakovlev[880] – a tudíž je lze považovat za velmi pravděpodobně falešné a nadále nemá nejmenší smysl se jimi zabývat! (Stejně nevyhovují žádnému scénáři.)

V zásadě sice lze předpokládat existenci navýšení limitů, ale vzhledem k uvedenému časovému rozboru a setrvalé snaze cosi na sovětský režim vyšťourat při současném utajování skutečností, které by velmi pravděpodobně toto vše zbouraly, to již nepovažuji za pravděpodobné. A dále: v řadě míst počty popravených překračují i navýšené limity. Jako by samotní členové trojek ztratili soudnost a bez ohledu na zákon vynášeli další a další rozsudky! Tím si přímo říkali o potrestání. Prostě to vypadá, že již za éry Chruščova ‚sovětobijci' potřebovali ‚silnější argumenty', tak když ‚zaokrouhlování' nestačilo, přisypali půl miliónu a zfalšovali pár dokumentů.

876 Цветков Н. Д.: Гений зла Сталин, Эксмо, Москва, 2014

877 Юнге М., Биннер Р.: Сводная таблица по приказу No 00447 и его исполнению; Рурский университет в г. Бохум, Германия, viz old.memo.ru/history/document/order_0047_table.pdf

878 Гурьев И.: Сказка о «тройке» (Е. Прудникова)+НКВД viz egor-23.livejournal.com/335707.html

879 V první trojce byli Redens, Chruščov a Maslov, Chruščov byl zaměněn Volkovem, který se však vzápětí stal 1. tajemníkem ÚV VKS(b) Běloruska (nástupce neznámý – 1. tajemníkem zůstával v té době Chruščov…) a Maslov byl zaměněn Malenovem. Druhou trojku tvořili Jakubovič, Tarasov a Koblenc Tarasov se mezitím stal 1. tajemníkem Orgbyra ÚV VKS(b) pro Rjazaňskou oblast, zaměnil ho Siněv.

880 Viz www.alexanderyakovlev.org/almanah/inside/almanah-doc/1006600 a další tamtéž.

	obyvatel [mil.]	trojek	kategorie	nařízení 00447	navýšení 1937	plénum 1938	navýšení 1938	limity celkem	rozsudků
Ázerbajdžánská SSR	3,06	1	1.	1 500	1 500	2 000	0	5 000	2 815
			2.	3 750	500	0	0	4 250	4 444
Arménská SSR	1,21	1	1.	500	2 800	1 000	0	4 300	3 300
			2.	1 000	200	1 000	500	2 700	1 700
Běloruská SSR	5,20	1	1.	2 000	4 000	1 500	0	7 500	6 869
			2.	10 000	4 500	0	0	14 500	17 340
Gruzínská SSR	3,38	1	1.	2 000	5 500	1 500	* 1 000	10 000	10 563
			2.	3 000	7 000	0	* 1 030	11 030	9 555
Kirgizská SSR	1,37	2	1.	250	500	500	0	1 250	746
			2.	500	1 000	0	0	1 500	1 504
Tádžická SSR	1,38	1	1.	500	1 250	1 000	550	3 300	2 582
			2.	1 300	1 600	500	0	3 400	4 552
Turkmenská SSR	1,17	1	1.	500	* 1 725	1 000	30	3 255	4 037
			2.	1 500	* 1 552	0	0	3 052	9 222
Uzbecká SSR	5,85	1	1.	750	4 000	2 000	0	6 750	3 613
			2.	4 000	4 000	500	0	8 500	7 087
Baškirská ASSR	2,96	1	1.	500	3 000	0	! 500	4 000	2 750
			2.	1 500	4 500	0	0	6 000	6 000
Burjatsko-Mongolská ASSR	0,65	1	1.	350	800	500	1 400	3 050	1 900
			2.	1 500	500	! 0	0	2 000	1 993
Dagestánská ASSR	1,01	1	1.	500	1 500	0	0	2 000	2 242
			2.	2 500	300	0	0	2 800	2 804
Karelská SSR	0,51	1	1.	300	* 2 000	! 500	?* 500	4 150	4 330
			2.	700	0	200	0	900	744
Kabardino-Balkarská ASSR	0,33	1	1.	300	1 000	0	0	1 300	1 900
			2.	700	500	0	0	1 200	1 200
Krymská ASSR	0,99	1	1.	300	1 300	0	1 500	3 100	1 600
			2.	1 200	2 000	0	0	3 200	3 200
Komi ASSR	0,31	1	1.	100	111	0	0	211	307
			2.	300	-79	0	79	300	214
Kalmycká ASSR	0,19	1	1.	100	75	0	0	175	172
			2.	300	250	0	0	550	404
Marijská ASSR	0,56	1	1.	300	600	0	0	900	910
			2.	1 500	300	0	0	1 800	2 094
Mordovská ASSR	1,19	1	1.	300	440	0	0	740	1 497
			2.	1 500	0	0	0	1 500	1 503
Povolžských Němců ASSR	0,49	1	1.	200	2 100	0	0	2 300	3 027
			2.	700	300	0	0	1 000	2 603

	obyvatel [mil.]	trojek	kategorie	nařízení 00447	navýšení 1937	plénum 1938	navýšení 1938	limity celkem	rozsudků
Severo-Osetinská ASSR	0,31	1	1.	200	650	0	0	850	856
			2.	500	602	0	0	1 102	1 146
Tatarská ASSR	2,74	1	1.	500	0	0	? 1 570	2 070	2 570
			2.	1 500	0	0	? 1 300	2 800	2 792
Udmurtská ASSR	0,94	1	1.	200	275	0	0	475	475
			2.	500	750	0	0	1 250	1 279
Čečeno-Ingušská ASSR	0,66	1	1.	500	3 360	0	550	4 410	2 888
			2.	1 500	4 198	0	0	5 698	3 879
Čuvašská ASSR	1,02	1	1.	300	400	0	0	700	642
			2.	1 500	400	0	0	1 900	2 080
Azovsko-Černomořský kraj	5,60	1 (2)	1.	5 000	6 000	0	* 4 000	15 000	14 624
			2.	8 000	3 500	0	* 1 500	15 500	13 166
Dálně-Východní kraj	2,44	1	1.	2 000	2 000	8 000	* 15 000	27 000	9 003
			2.	4 000	0	2 000	* 5 000	11 000	1 607
Západo-Sibiřský kraj	6,43	1 (2)	1.	5 000	8 850	! 3 000	0	16 850	13 975
			2.	12 000	6 100	! 1 000	0	19 100	7 793
Krasnojarský kraj	1,83	1	1.	750	? 6 000	1 500	* 3 000	11 250	5 289
			2.	2 500	0	500	0	3 000	4 391
Ordžonikidzevský kraj	1,64	1	1.	1 000	4 500	0	0	5 500	5 400
			2.	4 000	1 500	0	0	5 500	5 515
Východo-Sibiřský kraj	1,90	1 (2)	1.	1 000	5 000	4 500	# 5 000	19 500	11 356
			2.	4 000	2 000	1 000	# 1 000	8 000	5 718
Voroněžská oblast	6,09	1 (2)	1.	1 000	8 200	0	0	9 200	6 065
			2.	3 500	5 800	0	0	9 300	6 853
Gorkovská oblast	3,68	1	1.	1 000	2 000	0	0	3 000	3 987
			2.	3 500	0	0	0	3 500	5 704
Západní oblast	4,69	1	1.	1 000	4 400	0	1 000	6 400	4 301
			2.	5 000	3 000	0	0	8 000	7 778
Ivanovská oblast	2,52	1	1.	750	2 050	0	100	2 900	2 946
			2.	2 000	1 000	0	0	3 000	3 000
Kalininská oblast	3,22	1	1.	1 000	* 2 200	1 500	# 0	4 000	4 587
			2.	3 000	* 1 000	500	# 0	4 500	5 613
Kurská oblast	4,17	1 (2)	1.	1 000	3 650	0	150	8 400	7 605
			2.	3 000	5 600	0	0	12 000	14 958
Kujbyševská oblast	3,95	1	1.	1 000	2 500	0	0	3 500	4 719
			2.	4 000	2 500	0	0	6 500	7 704
Kirovská oblast	2,38	1	1.	500	900	0	100	1 500	1 400
			2.	1 500	800	0	200	2 500	2 303

	obyvatel [mil.]	trojek	kategorie	nařízení 00447	navýšení 1937	plénum 1938	navýšení 1938	limity celkem	rozsudků
Leningradská oblast	6,83	1	1.	4 000	6 000	3 000	* 1 500	14 500	32 714
			2.	10 000	0	0	0	10 000	
Moskevská oblast	11,97	2 (4)	1.	5 000	7 250	4 000	0	16 250	15 114
			2.	30 000	7 000	0	0	37 000	36 555
Omská oblast	2,33	1	1.	1 000	10 050	3 000	* 2 000	15 050	11 250
			2.	2 500	3 500	2 000	0	8 000	6 015
Orenburgská oblast	1,57	1	1.	1 500	3 250	0	100	4 850	4 850
			2.	3 000	500	0	200	3 700	3 700
Saratovská oblast	1,89	1	1.	1 000	5 500	0	1 500	8 000	10 126
			2.	2 000	5 000	0	0	7 000	9 478
Stalingradská oblast	2,22	1	1.	1 000	1 073	0	1 500	3 573	2 073
			2.	3 000	927	0	0	3 927	3 931
Sverdlovská oblast	4,13	1	1.	4 000	4 500	2 000	* 1 500	12 000	11 840
			2.	6 000	1 500	0	0	7 500	7 779
Severní oblast	2,26	1 (2)	1.	750	3 050	0	280	4 830	6 192
			2.	2 000	4 650	0	120	8 670	6 437
Čeljabinská oblast	2,77	1	1.	1 500	4 000	0	300	5 800	5 562
			2.	4 500	2 000	0	0	6 500	6 496
Jaroslavská oblast	2,20	1	1.	750	400	0	200	1 350	1 719
			2.	1 250	300	0	100	1 650	1 550
Ukrajinská SSR a Moldavská ASSR	28,39	8 (14)	1.	8 000	* 24 715	6 000	*?12 925	69 012	& 70 868
			2.	20 800	* 29 607	0	*? 7 515	50 646	& 51 126
Kazašská SSR	5,12	8	1.	2 500	* 7 080	0	3 000	8 600	9 121
			2.	5 000	* 7 500	0	0	9 000	11 747
Tábory NKVD		0	1.	~ 10 000					
			2.						
celkem	159,70	66 (80)	1.	75 950	174 004	48 000	60 755	369 601	339 277
			2.	193 000	130 157	9 200	18 544	347 925	358 970

Tabulka 14: Trojky velké čistky, limity případů a počty odsouzených[881]

Poznámky :

Číslo v závorce ve sloupci trojek – údajný počet trojek po správní reformě na podzim 1937.

* – V pramenu nalezeny záznamy z doby, kdy bezpečnostní operace neprobíhala – viz dále.

! – Odporuje tvrzení Cvetkova (Гений зла Сталин, Эксмо, Москва, 2014)

– Další záznamy mimo časový rámec, které pro nejasnost nejsou započítané.

? – Nejasné údaje

& – Počet rozsudků za USSR a Moldavskou ASSR, stejně jako za Kazachstán uveden součtem za jednotlivé správní celky; celkový součet neodpovídá součtu po správních celcích.

~ – Ve zdrojové tabulce chybí data; limit dle Nařízení 00447.

881 Marc Junge, Rolf Binner: Сводная таблица по приказу No 00447 и его исполнению; Ruhr-Universität Bochum, viz old.memo.ru/history/document/order_0047_table.pdf

Protože velká čistka byla zhruba intrikou tzv. regionálů proti ústřední sovětské moci, budu obě strany označovat takto.

V prvé řadě tabulka 14 představuje ohromnou bídu a zároveň i hrůzu argumentů k tzv. ‚stalinského teroru'. Lze velmi snadno najít spoustu dokumentů, popisujících údajný Stalinův teror proti vlastnímu obyvatelstvu, ale přitom nelze najít data shrnující celou tuto tzv. ‚velkou čistku'. Máme spousty soupisů obětí tohoto ‚teroru', ale běžně jsou v nich uvedeny poznámky, že daný dokument představuje pouze nějaký výběr z ještě daleko strašnější skutečnosti. V celé té bídě jsem nalezl pouze jediný trochu ucelenější dokument (uvedená Сводная таблица по приказу No 00447 и его исполнению, dále jen ‚Souhrnná tabulka') s rozpisem počtů obětí, který je základem tabulky. Jenomže uvedená data jsou nesmyslná.

Je možné si všimnout, že součty v některých případech neodpovídají sloupci ‚limity celkem'. Autoři Souhrnné tabulky zjevně sice posbírali, co mohli (a jako spousta dalších píší o tom, že uvedená data jsou neúplná), ale údaje neuspořádali. Mnohdy není jasné, co je požadavkem a co schválením, co je navýšením a co celkovým, nebo možná i dílčím součtem. V některých případech jimi uváděné součty (někdy s odkazy na nějaké další prameny) vůbec nelze složit z uvedených položek. Mimoto uvedené počty obyvatel neodpovídají údajům sčítání obyvatelstva (chybí ~10 miliónů obyvatel).

Nakonec v Souhrnné tabulce (jak vlastně je zřejmé z poznámky, že ač tato tabulka zahrnuje všechny známé dokumenty, přesto uvedená čísla nejsou kompletní) celkové počty zdaleka neodpovídají tvrzením o například zhruba 680 000 popravených. Autoři to řeší tak, že prý ***„pro chybějící čísla zatím dokumenty nejsou" – a přesto tato čísla považují za skutečnost!*** To je absurdita, jaká by u jiného tématu nemohla projít. V případě Stalina a sovětského zřízení to je pravidlo.

Naprosto nemyslitelné je to, že počet rozsudků překračoval povolené limity. Právě proto, že regionálové se chtěli vyhnout otevřenému střetu s ústřední mocí, vymysleli tuto čistku. A nakonec, **vzájemně dohodnuté podmínky** (s povahou zákona) **na jednu stranu zcela ignorovali** (počty)**, ale zároveň se jich drželi a žádali o navýšení!**

Prameny dokumentů se mnohdy odvolávají na Jakovleva. Tím toto vše ztrácí jakoukoliv váhu (viz Masakr v Kozích Horách). Dalším důkazem nesmyslnosti těchto ‚dokumentů' je totiž jejich nesmyslnost v samé své podstatě. Například: **Řada z navýšení je datována z konce listopadu, kdy do konce operace scházelo několik dní, dají se však nalézt i navýšení z poloviny prosince, kdy již vůbec nemohly mít žádnou váhu, protože lhůta pro provedení operace již vypršela!** Podobně to platí i pro navýšení z roku 1938, když podle Cvetkova na plénu byla 31. 1. 1938 operace prodloužena pouze do 15. 3. 1938 (s výjimkou Dálněvýchodního kraje s prodloužením do 1. 4. 1938), zatímco **Souhrnná tabulka uvádí navýšení v lednu i v dubnu 1938!** Na druhé straně na zasedání pléna, které prý mělo operaci prodloužit, se limity navyšovaly jen u poměrně malé části trojek. Přitom samy limity Nařízení 00447 jsou podivné. Velká část trojek měla limity posazené tak vysoko, že tyto počty při vysokém zatížení svých členů nemohly zpracovat – potom proč si ještě přidělávat práci a vymýšlet důvody pro navyšování? Podivné je i to, že v Nařízení 00447 se uvádí, že nejvážnější viníci 2. kategorie se mají trestat nejlehčí formou trestu…

Přitom není znám žádný dokument, který by tuto operaci prodloužil za rámec 15. 3./1. 4. Potom již nejspíše pouze vycházely najevo ‚přehmaty' a nastupovaly procesy s viníky.

Na podzim 1937 proběhla správní reforma. V souvislosti s ní vystupuje otázka, proč v takovém případě není nějaký dokument typu Nařízení 00447, ale jen různá navýšení pro jednotlivé trojky. Vzhledem k tomu, že dokumenty o navýšení a sestavách trojek jsou zřejmě z dílny Jakovleva, **je sporné, jestli vůbec** v těchto případech **nějaké nové trojky vznikly!** Jelikož toto byl boj regionálů s ústřední mocí, nelze vyloučit názor, že správní reformu ústřední orgány v tuto dobu spustily proto, aby ještě více zaměstnaly členy trojek (regionály), a tak omezily dopady jejich činnosti. Za soupiskami členů ‚nových' trojek je totiž zřejmě zase Jakovlev[882]!

882 СТАЛИНСКИЙ ПЛАН ПО УНИЧТОЖЕНИЮ НАРОДА: Подготовка и реализация приказа НКВД

Výslovně uvádím, že nejsem nikterak schopen zpochybnit pravost výše uvedených zpráv Beriji a dalších představitelů NKVD hovořící o počtech okolo 680 000 popravených. Ale příliš mnoho skutečností nasvědčuje padělání. Jsem si také vědom omezenosti svých možností a svoje tvrzení stavím pouze na logice zjištěných dat. Daná situace nic jiného neumožňuje.

Závěr: V prvé řadě vystupuje docela fantastická skutečnost, že totiž **velmi mnoho rozebíraných informací se poměrně rychle ukázalo nesmyslnými**. Proto si dovolím tvrdit, že **pochybné zřejmě budou i další údaje a bez podrobného studia každého jednotlivého případu nelze dopředu žádnou záležitost zařadit do skupiny ‚nevinných obětí sovětského teroru'**. Nejsme schopni posoudit, co se vycucalo z prstu, co bylo potírání běžné kriminální činnosti, co možná přehnaným potíráním záměrného záškodnictví, nebo důsledkem repatriace zlata, co trestáním velmi závažných činů vykonaných společenskými elitami a co by mohlo být terorem. Ony údajně zmanipulované soudní procesy té doby prostě velmi dobře odpovídají situaci. Z toho všeho vyplývá, že **jediným rozumným řešením je** (až na další šetření zaměřené přímo na jednotlivé soudní spisy) **respektování závěrů tehdejších soudů**.

Velká čistka byla, jak jsem již uvedl dříve, pouze důsledkem a řešením starých a vážných problémů. To se jen v důsledku osobních vlastností Ježova, lidí okolo něj a intrik stranické kliky dostalo, kam nemělo. Přitom samotné označení ‚velká čistka' se nám před očima mění na ‚velkou manipulaci'. Nakonec totiž, přes prosazování dílčích zájmů částí mocenského aparátu při použití mimořádných tribunálů, toto neopodstatněné (lépe nedostatečně vyargumentované) potrestání dopadalo především na ty, kteří si to z nejrůznějších důvodů stejně zasluhovali. Byli zasaženi nevinní? Zřejmě ano, o tom svědčí řada signálů. Celá akce byla sice formálně vyvolána nedostatkem soudců, ale byla především intrikou regionálů. Jsou i signály o tom, že se popravy využily k ‚úklidu' nepohodlných. Ale toto vše nemá nic společného se sovětským zřízením a ani se Stalinem. Bylo to pouze dílo liberalizovaných elit při jejich snaze zachovat si přístup ke korytům. Další problém představovaly neúměrné tresty – trojky si sice nemohly dovolit vynášet neopodstatněné rozsudky, ale zřejmě trestaly přísněji, než běžné soudy.

A z jiné stránky: V nastupující časové tísni se volilo mezi přežitím společnosti a životy skupiny lidí, za kterými byly velké problémy. Pokud by se staré hříchy nevyřešily, zemřelo by dalších nejméně sto miliónů lidí (včetně Čechů). Mein Kampf vyšel v roce 1925, Hitler ovládl Německo v roce 1933 a v roce 1936 byl vyhlášen čtyřletý plán, který měl zajistit vyzbrojení Německa. **V roce 1937 v SSSR jasně chápali, do kdy se musí – za každou cenu – vyřešit vnitřní problémy.**

A ještě k počtům. Podle klasických čísel vedle 680 tisíc popravených mělo být asi 850 tisíc zatčených. Vzpomeňme, že při obsazování Krasnoruska na podzim 1939 (rok po nástupu Beriji do vedení NKVD) měl SSSR problémy s umístěním přibližně 130 tisíc zajatých polských vojáků. Pokud budeme předpokládat, že Berija koncem roku 1938 převzal 850 tisíc zatčených, musel z nich na podzim 1939 propustit alespoň 200 tisíc a v ubytovacích zařízeních muselo být dost místa! Toto bude jen další falešné číslo, vzniklé neuváženým nafukováním.

Tak nám zůstává pouze Nařízení 00447 a navýšení na plénu v lednu 1938. Když tedy regionálové prosadili čistku, jako podmínku pro pokračování reforem, máme v zásadě pouze dva scénáře:

№ 00447 «Об операции по репрессированию бывших кулаков, уголовников и других антисоветских элементов» Документ № 144 Приложение 2. Составы троек НКВД—УНКВД 1937–1938 гг., созданных для рассмотрения дел арестованных в ходе массовой операции по приказу НКВД СССР № 00447 от 30 июля 1937 г.

Viz www.alexanderyakovlev.org/almanah/inside/almanah-doc/1007240

Mimoto Nařízení 00447 stanovuje limit pro tábory NKVD, ale neustavuje žádnou trojku!

1. Vedení státu prosadilo limity, ale jejich výši stanovili regionálové. Proto vedení státu prosadilo velice omezený čas. To je ta známá podoba Nařízení 00447. Následkem toho se nepodařilo limity vyčerpat, a tak regionálové vcelku logicky prosadili na plénu v lednu 1938 prodloužení. Prostě tvrdili, že k tomu přistupují odpovědně, a proto to nestihli. V takovém případě nesedí nejen počty navýšení, ale i závěry pléna ÚV VKS(b) z ledna 1938. Existující údaje tak tento scénář vylučují. Navíc Nařízení 00447 v bodu II. 1. b) uvádí zjevný nesmysl, a tím se znevěrohodňuje i tento dokument, viz strana 326.
2. Vedení státu prosadilo limity, i jejich výši, tak, aby se tyto případy v dané době daly zvládnout. V takovém případě je alespoň část čísel v uvedeném Nařízení 00447 falešná, jak ostatně nasvědčuje skutečnost uvedená výše. Tyto limity se některým trojkám podařilo vyčerpat, a proto mohly přijít žádosti o navýšení. Potom na plénu v lednu 1938 si regionálové vymohli prodloužení s navýšením limitů. Jenomže v takovém případě uvedené rozhodnutí pléna ÚV VKS(b) na velké části území SSSR další pokračování operace zablokovalo a navýšení z roku 1938 jsou již nesmyslná, nemluvě o tom, že počet rozsudků v roce 1937 musel být naprosto absurdní. Uvedená data tak nevysvětlují ani tento scénář.

Závěr je takový, že celý soubor dokumentů okolo tzv. Velké čistky můžeme považovat za podvrh. Buď padělatel dané dokumenty sestavil tak, aby při podrobnějším šetření byla zřejmá jejich nesmyslnost (viz ‚Paket č.1'), nebo se objevilo několik padělatelů sledujících různé cíle, takže výsledek vypadá nesmyslně.

Popis událostí nás však utvrzuje v tom, že tehdy skutečně v SSSR došlo k mimořádnému počtu poprav. O tom svědčí alespoň osudy řady tehdejších stranických funkcionářů, jak jsem je uvedl v poznámkách pod čarou. Otázkou tak zůstává, kolik tehdy ve skutečnosti mohlo být zatčených a popravených. Se znevěrohodněním čísel však mohu nabídnout pouze hrubý náčrt situace.

Předpokládejme, že trojky byly skutečně sestaveny a tresty vynášely. Odhaduji, že jedna ‚výkonná' trojka (a takové zcela určitě zdaleka nebyly všechny) mohla vynést až přes tisíc rozsudků, z nichž však některé musely být osvobozující, některé byly k trestům odnětí svobody a některé hrdelní tresty přímo soud omilostnil (v SSSR zřejmě běžná praxe). Prakticky jisté je potrestání funkcionářů VKS(b) především za hladomor, zneužívání moci a starší delikty – viz následky přijetí ŽKS do VKS(b). Pokud Memorial píše o 40 000 obětí, bude skutečnost zřejmě o dost nižší. Další skupinou byli zahraniční diverzanti a jejich domácí opora – především inteligence. I v tomto případě jsou počty zcela nejasné, ale asi podobné. Důvodem potrestání byl opět hladomor, snaha rozvrátit společnost a vyvolat občanskou válku. Nakonec tady máme kulaky a recidivisty. Rozsáhlé popravy kulaků v podstatě vylučuje Zemskov a u recidivistů nemáme ani trojku, ani další podklady…

Zastavme se ještě naposledy u ‚obětí stalinizmu'. Podle obecně přijímaného názoru byly všechny oběti nevinné. Nevinní byli lidé okolo Tuchačevského – i ti, kdo je soudili. Ale i oni skončili podobně a nevinní byli i jejich soudci. Nevinní byli Jagoda a jeho lidé, i Ježovovi řízci, co je poslali před popravčí čety – aby se tam vzápětí ocitli sami. Obecně ‚nevinný' byl celý ten spolek, který nazývám ‚rudá šlechta', přestože právě ti hráli onu krvavou hru mezi sebou a postupně do tohoto mlýnku na maso sami padali. Samí nevinní! A právě oni velmi iniciativně posílali své podobně ‚nevinné' soudruhy na smrt. Jenomže pokud byli nevinní ti první, potom druzí zcela logicky musí nést vinu za to, že zorganizovali justiční vraždy! Sami pak z tohoto důvodu jsou adepty na stejný trest! Zatím však panuje tvrzení, že vinen je pouze Stalin a ostatní jsou jen jeho oběti. Že je k tomu všemu přinutil Stalin? Jednak je to naprostý nesmysl (jak by asi mohl ovládnout takovou spoustu lidí?), jednak i kdyby to byla pravda, je jejich jednání před zákonem neomluvitelné a oni sami nesou tíhu zodpovědnosti! Tato absurdita dochází málokomu.

Jedová chýše pomluv

Určitou rozumnou představu o ‚sovětském teroru' jsme si snad již vytvořili. Čísla mohou někomu připadat velká, ale představují vlastně jen poměrně malou část obětí té doby, nějaký rozklad najdete v příloze. Naproti tomu legendy hovoří o podstatně vyšších číslech a rády zapomínají na další viníky. Zkusme jmenovat ty, kteří lži šířili. Naprosto nepochybně můžeme začít Trockým, později Goebbelsem a zřejmě i Dullesem. Chruščov sám nevymyslel nic, ten u nich jen opisoval. Nejspíše to asi ani nebyl schopen posoudit. Jistý ‚přítel' mu prostě trochu poradil a pomohl, otevřel před ním cestu ke trůnu a potom mu jenom trochu napovídal. (Takový přítel to samozřejmě nemohl myslet zle…) A zkusme připomenout pár dalších.

Alexandr Isajevič Solženicyn tvrdil, že bolševický a stalinský teror je zodpovědný asi za 60 miliónů mrtvých[883], a za 15 miliónů rozkulačených a že to vše je dílo zlého tyrana Stalina. Bohužel je Solženicyn uváděn jako historik, přitom sám se velmi pečlivě označoval pouze za tvůrce umělecké literatury. To mu dávalo právo si vymýšlet naprosto cokoliv, a nikdo ho nemůže označit za lháře.

Co se týče otázky rozkulačování, uvedl jsem již, že celkem zasáhlo asi 2,2 miliónu lidí. Z velké části šlo o nucené přesídlení, aby místní capkové ztratili spojení se svými kumpány. Fakticky postižených bylo tak okolo 10 %, tedy do čtvrt miliónu lidí. Jejich ‚nevinu' jsme již rozebrali. Počet bolševických obětí jsem v příloze odhadl na asi 2 milióny lidí. Jednalo se přitom o velmi rozbouřenou dobu a většina z nich je navíc dílem trockistů. 60 miliónů se nějak scvrklo. Do Solženicyna se již poměrně dávno opřel i Viktor Zemskov[884]. Na ruských webech se lze setkat s jistou úpravou Solženicynova jména: So-Lže-Nicyn. V češtině není třeba nic vysvětlovat.

Řada jeho tvrzení jsou naprosté výmysly a ukazují, buď na jeho neznalost, absenci logického uvažování, anebo zlý úmysl. Sám byl také ‚chovancem' světově proslulého zařízení zvaného lidově gulag; ostatně to on učinil tento výraz slavným. A přímo na české wikipédii[885] svého času vévodilo tvrzení, že „*deset let byl lepší standard pro lidi, kteří nic neudělali*". Co bylo ono ‚nic' v jeho případě, řečeno není, ale zcela určitě nebyl trestán jen za nějakou neškodnou kritiku, vyjádřenou v dopise příteli. V té době ‚za nic' chodili do gulagů především trockisté, tedy osoby přinejmenším podezřelé ze spolupráce s Němci. A na ruské wikipédii[886] se skutečně Solženicynovi vytýká, že ospravedlňoval spolupráci zajatých sovětských vojáků s Němci a využíval ve svých dílech propagandistické materiály Wermachtu… Mluvíme tu o důstojníkovi a probíhající válce. Takže nějaké to ‚nic' jsme našli, a ani to moc práce nedalo[887]. Ostatně i R. Medvěděv, liberální dějepisec, o něm také píše, že „*nemůže své vlastní chyby házet na jiné*".

Solženicyn dostal skutečně za války trest a odseděl si ne 10, ale 8 let. V té době byly v SSSR zřízeny trestné prapory, ve kterých se sazba 8 let proměňovala na 2 měsíce, viz dříve uvedený odkaz na Pyľcynova vyprávění. Do trestních praporů se nezařazovali zrádci. Potom u Solženicyna muselo existovat přinejmenším vážné podezření na zradu[888]!

---

883 např. viz www.orthodoxiachristiana.cz/alexandr-solzenicyn-rec-pri-predani-templetonovy-ceny-c246

884 Чолак С.: «Архипелаг ГУЛАГ»: глазами писателя и статистика
viz www.aif.ru/society/history/arhipelag_gulag_glazami_pisatelya_i_statistika

885 cs.wikipedia.org/wiki/Alexandr_Solženicyn

886 ru.wikipedia.org/wiki/Солженицын,_Александр_Исаевич

887 Solženicyn byl zatčen nejspíše za ‚zbabělost před nepřítelem'. Za války, jako vystudovaný matematik, sloužil u dalekonosného dělostřelectva – počítal balistiku. V únoru 1945 se společně s dalšími, vcelku náhodně, ocitl v německém kotli. Solženicyn jako jediný důstojník měl převzít velení a pokusit se skupinu vyvést z obklíčení. Začal však zmatkovat a velení musel převzít jakýsi staršina (poddůstojník) a ten je z obklíčení skutečně vyvedl.
Viz rutube.ru/video/aa15a9f7df344cbdb90172ff3fa62dc0.

888 Druhá možnost je, že se záměrně ze zbabělosti vyhnul zařazení do trestních oddílů. K tomu pár střípků:

V krátkosti se podívejme na jeho klíčové dílo Souostroví Gulag. Podmínky ve vězeňských zařízeních v SSSR byly jistě tvrdé. Jenomže pověsti o tom, jak tam ‚všichni chcípali' jsou zcela nesmyslné již jen z toho prostého důvodu (sám autor o tom píše), že gulagy byly hospodářskými zařízeními s předepsaným plánem hospodářských výkonů – a ten musely splnit. Mrtvý trestanec žádné výkony přinést nemohl. K tvrzení, že ta nelidská stalinská mašinérie prostě chytala lidi na ulici, připomenu Nařízení o prokurátorském dozoru a vedení vyšetřování a Saganovu knihu Stíny zapomenutých předků. Nehorázný nesmysl. V knize je také záplava osobních příběhů. Mnohé jistě mají nějaký reálný podklad, ale je otázkou, v jaké podobě a po kolika přikrášleních se donesly k Solženicynovi a co k tomu přidal on sám. Je také naprosto nejasné, které z nich jsou zcela vybájené, odkazy na vyšetřovací spisy prostě nejsou, není to nic jiného, než kriminálnická latina. Nakonec, při Solženicynově kritičnosti k sovětskému zřízení mi chybí podobně tvrdý pohled na západní liberální společnost, která svým tlakem na SSSR vyvolala většinu toho, co Solženicyn kritizuje – mimo jiné i válku. Solženicynův pohled je technicky řečeno silně anizotropní.

I po čistce z let 1937-1938 zůstalo v trockistickém hnutí nemálo lidí, kteří spolupracovali s Němci. A byli i tací, kteří za války takovou spolupráci ospravedlňovali, případně slyšeli na argumenty nepřítele. Byla to velmi krutá válka a Sovětský svaz musel pečlivě své úsilí chránit. Proto tehdy vojáci mohli posílat pouze nezalepené korespondenční lístky a všechna korespondence se skutečně kontrolovala na zachování vojenského tajemství. Pokud Solženicyn poslouchal něco, co neměl, a napsal nějakou hloupost, mohlo se to u polního soudu objevit. On svou další kariéru založil jenom na staré chybě, kterou házel na Stalina. Nechci soudit vojáka na frontě, ale rozhodně nesympatizuji s jeho chováním. Myslím, že za daných podmínek se k němu sovětská moc nezachovala zle. Potom se již skutečně mohl pouze přimotat k nějakým protisovětským spolkům – a v takovém případě měl víc štěstí, než rozumu.

Takže k případu Solženicyn, tomu velkému kritikovi stalinských zločinů, máme takový trochu bizarní závěr: nejspíše se přimotal k trockistům, tedy těm, kteří nesou vinu za největší část bolševických zločinů.

Dalším, kdo šířil pomluvy o sovětském zřízení, byl Alexandr Jakovlev. Také on svoji kariéru započal za 2. světové války. Jednalo se o Volchovský front, místo, kde mrtvých bylo mnohem více, než bylo nutné. Důvod? Velel tam Mereckov, a když mu velení pro neschopnost odebrali, strčili tam Žukovova chráněnce – generála Chozina. Dopadlo to tak, že tam raději zase Mereckova vrátili. Na tomto bojišti se rozhodně nedalo ničeho dosáhnout, žádná radost z vítězství, jen splín ze všude číhající smrti, nesmyslných porážek a jatek zbytečných útoků.

Po válce Jakovlev udělal velkou kariéru. Pak se ho raději zbavili tak, že ho poslali pracovat na velvyslanectví do Kanady. Tam asi udělal nějakou další chybu a začal spolupracovat s cizí tajnou službou. Po návratu do Moskvy nastoupil do vysokých funkcí, ale vedl vyloženě destruktivní politiku a otevřeně vyhlašoval lži. Sám se k tomu později přiznal. Andropov ho prý pouze nestihl dát zatknout. Proč mu Gorbačov tak důvěřoval?

Jako třetího uvedu jméno známého spisovatele, básníka, pracovníka tajných služeb a ‚sovětologa' Roberta Conquesta. V knize Velký teror vybásnil strašlivé horory bez rozumného vysvět-

---

(Z doslechu) Otec Alexandra Vladimiroviče Malněva z Krasnojarsku Vladimir Andrejevič Malněv těsně po skončení války zastřelil britského vojáka (snad na sebe při nějaké šarvátce vzájemně vytáhli pistole a on byl rychlejší). Za toto byl souzen a odseděl si 16 let. Šest let společně se Solženicynem. Podle něj měl Solženicyn, pracující tehdy v administrativě tábora, pověst křiváka a udavače, a proto byl ostatními vězni často napadán.

Malněv není sám. Další jeho spoluvězeň Semjon Badaš svého času označil Solženicyna, za lháře, donašeče a podvodníka, který si přitom v táboře žil jako úředník velmi pohodlně, nesrovnatelně lépe, než většina ostatních. Viz ttolk.ru/2016/10/11/однолагерник-солженицына-зачем-вы-те/

lení. V jeho očích byl Stalin prostě zlý, stejně jako všichni bolševici, a sovětský systém zcela zločinný a naprosto nelidský. Jenom nevysvětluje, proč ti Rusové tu nevelkou skupinku bolševiků prostě neutloukli?

Conquest psal i další díla. Společně s Kingsleyem Amisem sepsal humoristický román Egyptologové. Je to o společnosti pánů středního věku, maskujících své zálety vědeckým zájmem tak dobře, že to vyvolá zájem tajných služeb. Jakoby se ve srovnání s jeho sovětskými studiemi jednalo o dva zcela rozdílné živočišné druhy. S ohledem na Saganovu knihu Stíny zapomenutých předků lze tvrdit, že se musí jednat o tvory z dvou různých vesmírů, kde platí různé fyzikální zákony. Buď byl pan Conquest schizofrenik a neuvědomoval si to, nebo byl natolik hloupý, že mu to nedošlo, anebo byl tak dobře zaplacen, že na to nemyslel. V každém případě tím padá veškerá ‚vědecká hodnota' jeho ‚sovětských studií'. Údajná brilantost Conquestových analýz zločinného sovětského systému není nic jiného, než naplnění objednávky amerických elit na dobře zpracovanou hromadu špíny, aniž by autor předmětu svého studia vůbec porozuměl.

Neměli bychom vynechat ani generál-plukovníka Dmitrije Antonoviče Volkogonova, zástupce náčelníka Hlavní politické správy Sovětské armády a válečného námořnictva. Tento sovětský ‚historik' v dobách perestrojky nakydal nejprve na Stalina a potom i na Lenina hromadu špíny, která se stala součástí dnes existujících legend. Jeho kritici mu vytýkají nepřesnosti, hrubé chyby, lži, manipulace a naprosté výmysly.

Je otázkou, jak hodnotit některé instituce. Uvedu pouze Generální prokuraturu RF. Tato instituce má za úkol dohlížet na dodržování zákonnosti. Tato instituce by proto měla zachovat alespoň určitou míru soudnosti. Potom ovšem naprosto nechápu, jak mohla prohlásit tzv. ‚Paket č.1' za platný, když dokumenty v něm obsažené jsou nesmyslné a jsou to zjevné padělky. Tehdejším generálním prokurátorem byl Valentin Georgijevič Stěpankov. Jak je dnes špatným zvykem, nikdo ho k zodpovědnosti nepohnal.

Můžeme sem samozřejmě přidat řadu dalších jmen, například i v této knize neslavně připomenuté Václava Vebera a A. V. Antonov-Ovsejenka. Přesněji jde o většinu autorů, píšících o Stalinovi. Ti všichni se pouze přiživují na společenské objednávce amerických (i sovětských) elit. A bez přemýšlení plodí spoustu polopravd a lží. Jenomže to jsou již jen příštipkáři.

Zemskov připomíná R. Medvěděva, publikujícího v roce 1988 tvrzení, že v letech 1927-1953 bylo vystaveno represím 40 miliónu lidí. Zemskov píše, že toto číslo ani není možné složit z jakýchkoliv dalších, většinou silně nadnesených čísel. V této souvislosti připomenu jeho knihu Neznámý Stalin, která i tak patřila k podnětům, co mě přivedly ke studiu stalinského období. Ale ani toto šílené číslo časem nestačilo ‚sovětologům' (lépe liberálním propagandistům) a nafukovalo se dále. Jedním z cílů bylo dosáhnout vyšších čísel obětí ‚sovětského teroru', než kolik bylo německých obětí za 2. světové války. Cíl byl jediný – ukázat na číslech, že sovětští komunisté byli větší zločinci, než němečtí nacisté.

Nakonec ještě uvedu postřeh Zemskova o tom, že „*mlčení je jedním z projevů pomluvy*". Takto se chovají liberální veřejné sdělovací prostředky. Jsou tzv. ‚svobodné', a proto předkládají, co chtějí. O čem nechtějí mluvit, o tom nemluví. A takové věci a události jako by neexistovaly! Objektivita zpravodajství se vytratila.

Kukátko do jiného světa

Během svého studia jsem si byl dobře vědom velkého teroru, který údajně doprovázel velkou část sovětské éry. A mimo jiné v dobách, kdy mi ještě v hlavě rezonoval pojem ‚stalinský teror' mě překvapovalo to, že onen teror byl sice vyjádřen písemně v řadě dokumentů a knih, ale ne v hlubších postojích lidí. Proto jsem začal hledat další možné projevy ozvěn tohoto teroru. Kromě jiného jsem se pokusil udělat určitou rešerši ‚strašidel' na území SSSR.

Území SSSR je velké a různých tajemných skutečností je zaznamenáno mnoho. Ale nenašel jsem žádné, které by bylo možno přímo a jednoznačně spojit s bolševiky. Uvedu jen dvě podivnosti.

V jednu chvíli jsem si dokonce myslel, že jsem něco objevil. Vypadalo to velmi nadějně. Moskevské vězení v pevnosti Lefortovo, místo, kde se mohlo ve 30. i v 50. letech mučit. Kolem pevnosti a paláce na řece Jauze se dodnes vyskytuje řada podivných úkazů. Pod pevností je moderní tunel, který je součástí jednoho z moskevských silničních okruhů. Postavený je celkem nedávno a pověstný je velkým počtem dopravních nehod. Na Internetu lze najít záznamy dopravních kamer, ukazujících, jak kolona vozidel znenadání prudce začne brzdit a vyhýbat se překážce, pro kameru neviditelné. Jenomže tím, kdo tam straší, je samotný švýcarský dobrodruh Francois Le Fort, generál, admirál, diplomat a pravá ruka Petra I. Le Fort zemřel na horečku jen několik dnů po slavnostním otevření svého paláce. Jeho smrti předcházela řada šibenic v ulicích Moskvy, tak dopadlo povstání střelců. To souvisí s podivnostmi okolo návratu Petra I. z cest po Evropě (viz stať Stručné dějiny Ruska). Jestli se Le Fort na tom podílel osobně, či ne, je nepodstatné.

Lze najít svědectví hluché stařeny ze sousedství hřbitova, že se od jeho hrobu ozývá stará taneční hudba. Lidé často povolávají do svých bytů v okolí hřbitova kněze, aby byt vysvětili a zbavili ho tak zlých sil a sebe a své děti zlých snů. Byli vyslechnuti početní účastníci dopravních nehod v tunelu. Pracovníci muzea umístěného v Lefortově paláci také mluví o staré taneční hudbě a říkají, že se před nimi náhle zjevuje vysoký bledý muž s třírohým kloboukem a vyzývá je k tanci. Podobně hovoří řidiči jedoucí tunelem[889].

Za místo nabité negativní energií se také považuje ostrov Chortica na Dněpru přímo pod přehradou Dněproges. Velký ostrov je rezervací a místem rekreace. V posledních desetiletích tam došlo k podivným úmrtím a vraždám. Celé to prý je spojené s dobou 2. světové války, kdy DRRA vyhodila přehradu do povětří a následná povodňová vlna smetla z ostrova právě se tam nacházející německé výsadkové jednotky. To sice také nemá nic společného s bolševickým terorem, ale tak jednoduché to tentokrát nebude. Ustupující armáda neupozornila obyvatelstvo a ani své oddíly na to, že přehrada poletí do vzduchu. Němci na ostrově Chortica představovali menšinu obětí.

Rozebereme-li legendy o Stalinovi šířeji, je zřejmé, že Stalin to má ‚tam nahoře' celkem dobré. Podvědomou víru lidu ve Stalina nezničily výmysly ani Chruščova, ani ostatních liberálů.

A existují i další zajímavosti, například legenda o setkání Stalina s Blahoslavenou Matrjonou Moskevskou[890]. Setkání se mělo uskutečnit v říjnu 1941, v době, kdy německá vojska svírala

889 Дорофеев В. Э.: Тайны и были Лефортовского дворца на Яузе; viz samlib.ru/d/dorofeew_w_e/lefortovo-1.shtml, www.kakdoma.ru/chto_posmotret/rayon-lefortovo.html ad.

890 Nikonova Matrjona Dmitrijevna, řečená Matrjona Moskevská, ruská věštkyně, žila v letech 1881-1952. Byla od narození slepá, od osmi let léčila a věštila. V roce 1925 se usadila v Moskvě. Když se ji pokusil milicionář zatknout, řekla mu, aby utíkal domů, že se děje neštěstí. Poslechl ji a našel dům v plamenech, z nichž vytáhl manželku. Svým nadřízeným pak oznámil, že Matrjonu již zatýkat nebude. Matrjona před-

Moskvu ze severu i jihu. A nějakým způsobem se mělo stát, že Stalin přišel k Matrjoně, snad 18. 10. 1941. Přišel k ní sám, bez tělesné stráže, a prosil o pomoc proti Němcům. Matrjona mu měla tykat a měla mu říci: *„Ať všichni jedou z Moskvy, ale Ty tady zůstaň. Rudý kohout porazí černého kohouta*“. Také měla říci, aby pomocí ikony Bohorodičky vymezili prostor, na který se Němci nedostanou. Pro tento úkol prý byla použita Tichvinovská ikona Bohorodičky. Tu měl vzít osobně velitel 3. letecké divize generál-major Alexandr Jevgenijevič Golovanov do letadla a ve sněhové vánici v den svatého mučedníka Georgije Triumfátora (9. prosince) měl obletět Moskvu. Na palubě měl být také kněz a tři chrámové zpěvačky[891].

Návštěva Stalina u Matrjony je dokonce zachycena na ikoně neznámého původu, která se nachází v chrámu svatého Nikolaje poblíž moskevského Kremlu. Ačkoliv oficiálně pravoslavná církev popírá setkání Matrjony se Stalinem, někteří kněží a jeptišky je považují za realitu. Otec Jevstafij[892] tvrdí, že se znal s účastníky události. Uvedená ikona je pouze jednou z mnoha, které zobrazují život Matrjony[893]. Ikona má pocházet ze ženského kláštera u Pokrovské brány, který je Matrjoně zasvěcen.

Podobně překvapivá jsou tvrzení, že se Stalinovi po smrti dostalo plného zaopatření podle pravoslavného ritu. To nasvědčuje, že pravoslavná církev Stalina nepovažovala za odrodilce. O tom, že pravoslavná církev odmítla považovat ostatky nalezené u Ganiné Jámy za ostatky carské rodiny, jsem již psal.

Trockij a bankéři

Pozorný čtenář si během čtení této knihy nejednou musel položit otázku, týkající se Trockého a jeho role v dějinách nejen Ruska a Sovětského svazu, ale celého světa. Proč by vlastně velcí bankéři, tedy ti největší kapitalisté, měli podporovat rudého Trockého, který (podle svých vlastních slov) chtěl kapitalizmus zničit? To vypadá jako vrcholná absurdita. Zkusme se nad tím zamyslet.

V roce 1905 byl Trockij neznámý mladík. Byla zde snaha oslabit ruskou moc a křiklouni typu Trockého byli užiteční. Jenomže po roce 1917 se bolševici ujali v Rusku moci a Trockij i v následujících letech otevřeně hovořil o světové revoluci, která smete kapitalizmus. Sice tu máme úplatek v podobě ‚zlatých' lokomotiv, ale přesto, proč by velcí bankéři měli podporovat někoho, kdo je chce zničit? Nejen to. Tento zavilý bořitel zatuchlých kapitalistických (ne)pořádků neměl nejmenší problém získat vízum do řady kapitalistických států! Nějaký humanizmus? Těžko.

Představme si, že chceme něco, co patří někomu jinému. On je podstatně slabší, ale zcela jistě by nasadil všechny síly, aby zabránil krádeži. Taková krádež by byla drahá z hlediska vojenského i politického… a ‚civilizovaný' Západ přece neloupí![894]

A co kdybychom tam rozpoutali občanskou válku – a potom přišli jako dobrodinci a zachránci?! Zachránce snadno získá odměnu a s trochou vhodného nasměrování získá přímo to, co si přeje. Potom ale potřebujeme někoho, kdo by rozpoutal nepokoje a koho bychom mohli s velkou slávou vyhodit, abychom sami mohli ‚slíznout smetanu'. A v tuto chvíli přichází Trockij. Se svou

pověděla den zahájení války i její výsledek. Dopředu řekla i datum své smrti.
Viz ru.wikipedia.org/wiki/Матрона_Московская

891 Наталья Лясковская: Матрона и Сталин;
viz ruskline.ru/analitika/2013/01/30/matrona_i_stalin

892 Představený kláštera svaté velkokněžny Olgy, občanským jménem Žakov.

893 Святая Матрона Московская сказала Сталину в 1941-м: «Красный петух победит черного петуха».
В храме рядом с Кремлем на иконе обнаружили изображение генералиссимуса
viz kprf.ru/rus_soc/83916.html, ru.wikipedia.org/wiki/Икона_«Матрона_и_Сталин»

894 Starikov N.: Lev Trocký, otec německého nacismu. Viz zvedavec.org/komentare/2015/08/6552-epizoda-6-lev-trocky-otec-nemeckeho-nacismu-4-cast.htm

teorií světové revoluce byl k tomu ideální! On prostě revoluci mohl vyvézt kterýmkoliv směrem, stačilo ho jen správně nasměrovat. Kromě toho je zde i další aspekt. Válka je drahá a ten, kdo bude vyvolávat nepokoje, potřebuje hodně peněz. Pokud bude Trockij platit tuto válku z cizí kapsy, je to další výhoda. Rozpoutání takové války přijde jen na nepatrnou podporu Trockého k tomu, aby se zmocnil vlády. A západní bankéři s Ruskem spojeni nejsou, jsou spojeni především s Velkou Británií a USA. A Velká Británie měla velký zájem o ruskou Střední Asii. Protože veškeré další náklady na taková dobrodružství ve jménu světové revoluce platí Rusko, budou ho podobné akce oslabovat. To je hned několik much jednou ranou !!!

Myslíte, že je to přitažené za vlasy?

Tak si vzpomeňte na Giljanskou, alias Perskou sovětskou republiku[895]! Tehdy v Íránu vládla dynastie Kádžárovců. Vládli chabě, ale vládli. Šáh rozdával zahraničním… tady se nedá použít slovo investorům, ale zlodějům, místní bohatství skoro zadarmo. Jenomže Britům to bylo málo. Chtěli ropná pole. Čirou náhodou v roce 1921 Trockij prosadil vyslání vojsk na podporu revolucionářů v Íránu. Britové podpořili bývalého kozáckého důstojníka Rezá chána, pomohli mu v roce 1925 svrhnout šáha Ahmada a vyhodit revolucionáře. Chán se stal šáhem Rezá, založil dynastii Pahlaví a Britové za výpomoc dostali… právě ta tolik žádaná ropná pole! Později Írán měl hodně problémů, když se společnosti Anglo-Iranian Oil Company (British Petroleum) zbavoval. CIA zorganizovala teroristickou akci (podobnou tomu, co v roce 2014 provedli v Kyjevě). Došlo ke státnímu převratu a zatčení předsedy vlády. Byla to náhoda, že Trockij vypustil své ‚ohaře' do Persie, do země s bohatými ropnými poli? Proč je neposlal kousek vedle, aby udělali škodu Britské říši, kolébce kapitalizmu? Náhody se nestávají!

Kromě toho se oprávněně lze domnívat, že toto nebyl jediný podnik tohoto typu. Vzpomeňme na Tuchačevského tažení do Polska v roce 1920 a neuskutečněné tažení do Německa připravované v roce 1923.

V prvém případě Tuchačevskij pouze zklamal naděje v něj vkládané. Představme si, že by Tuchačevskij slavil úspěch a nesl na svých bodácích revoluci dále na Západ. Německo v té době stálo na hraně společenského výbuchu, kromě toho mělo silný a moderní průmysl, a ačkoliv nedávno prohrálo válku, bylo velice málo zadlužené. Tedy slepice snášející zlatá vejce. Trockého ‚borci' by v rámci světového revolučního požáru zavedli takový chaos, že by Němci rychle uvítali svého nedávného pokořitele jako zachránce a německé hutě by nenápadně změnily vlastníka. Pokud nestačí připomenout ropná pole v Íránu, vzpomeňte na Tennesee Coal, Iron and Railroad Company. V bleděmodrém to samé a nakapsoval se na tom úplně stejný spolek! Pokud jde o druhý Trockého pokus z roku 1923, byla to nejspíše jen snaha splnit dříve zadaný úkol (v té době se o tom ještě dalo uvažovat) a živě si dovedu představit, jak museli být bankéři na…štvaní, když rozvědky Dohodových mocností donesly zprávy o prozrazení. Nic z toho nebylo, a tím skončily velké výnosy ze zanedbatelné investice do Trockého. Nakonec i Hitlerovy avantýry jsou stejnou záležitostí jen provedené jinými a jinak.

K tomu poznámka ne až tak mimo naše téma. Podobnou záležitost nejspíše představuje i sionistické hnutí. Je chybou sázet vše na jednu kartu a lidé se zase zlobí na někoho jiného, dokonce se rodí ošklivé averze. Pravý viník přitom nese minimální náklady a zachovává si plnou operační způsobilost…

Takže závěr. Ti, kteří se pokusili manipulovat osudy lidstva sice nějakých krátkodobých výhod dosáhli, ovšem turbulence, vyvolané jejich kroky, přinesly ohromné neštěstí. Společnost, která měla posloužit jako zdroj prostředků a měla být zničena, se uzavřela a výrazně se vnitřně upevnila. Byl bych velmi rád, kdyby toto bylo mementem pro toho, kdo by se o něco takového chtěl znovu pokusit.

895 ru.wikipedia.org/wiki/Гилянская_Советская_Социалистическая_Республика

Teorie stalinizmu

Komunizmus

Co je to vlastně komunizmus? V současné době vládne představa, že to je jakási idealizovaná beztřídní a zcela rovnostářská společnost, která za účelem dosažení svých cílů musí brát schopným a přerozdělovat neschopným. Je vlastně otázkou, jak takový nesmysl vznikl. Jde o to, že takovéto pojetí bylo obvyklé již v dobách socializmu. Takto jsem se s pojmem komunizmus setkal i já na základní i střední škole 70. let socialistického Československa.

Takové pojetí komunizmu v žádném případě nemohlo být tím, jak jej viděli bolševici, protože jejich možnosti vůbec někde brát byly nulové a jakákoliv diskuze na toto téma byla zcela zbytečná. Takové pojetí komunizmus pouze diskredituje a je s největší pravděpodobností výplodem liberalizmu v rámci zbavování se ideové konkurence uváděním naprosto nesmyslných schémat. Bohužel se inteligence (i socialistická) v liberalizmu zhlédla a v nejmenším nepochopila ani sovětské zřízení, ani jeho ideje.

V praktické rovině je hypotéza beztřídní společnosti naprostý nesmysl. V žádném případě to neodpovídá tomu, jak se komunizmus chápal v době ruských revolucí, a to nejen Leninem a Stalinem, ale i jeho bolševickými i nebolševickými oponenty. **Bolševici**, společně s dalšími revolucionáři, **přišli** víceméně **s požadavky francouzských liberálních revolucionářů rovnosti práv a svobody, které pouze doplnili o rovnost příležitostí**. Později **Lenin** nenápadně **tyto ideje zbavil liberalizmu a v moderní době tak oprášil tradiční pospolné zřízení** (viz Slovníček). Toto je obecně bolševický koncept a Leninovo tvrzení, že „*je třeba vzdělat každou kuchařku, aby se mohla podílet na správě věcí veřejných*“.

Samotná svoboda a rovnost práv totiž nic nezmohou, pokud není možnost tato práva uplatnit. To byl v době bolševické revoluce velký problém ruské společnosti. Bolševici se proto zaměřili na výstavbu takové společnosti, která by dala maximálně rovné příležitosti všem občanům Ruska. Dokazuje to i Stalinův referát na plénu ÚV VKS(b) v únoru 1937. Jeho prostě nějaká ideologie a škatulky nezajímaly. Jeho prioritou byl úspěch sovětského zřízení a spokojený život občanů SSSR. Především těmi rovnými příležitostmi se pospolná společnost (komunizmus) leninské a stalinské éry odlišuje od liberální demokracie, ať už současnosti, nebo minulosti.

Takovýto komunizmus není ničím jiným, než logickým dědictvím a přímým potomkem vývoje evropské civilizace a návratem neliberální společenské koncepce.

V této souvislosti vypadá jinak také tolik vysmívané tvrzení (i mnou hodně napadaného) Chruščova o tom, že „*komunizmus vybudujeme do deseti let*“. Osobně se domnívám, že samotný Chruščov (i při svém značně omezeném intelektu) pojem komunizmus chápal nikoliv jako nějakou zcela rovnostářskou společnost, ale právě a jenom jako pospolnou společnost s rovnými příležitostmi. Ponechme přitom stranou, že on ji vlastně zničil.

Komunisté a ‚komunisté‘

Komunisté Sovětského svazu se dělili do dvou zcela rozdílných skupin a celá doba, kdy na kapitánském můstku Sovětského svazu stál Stalin, byla dobou těžkého boje mezi nimi.

Na jedné straně to byli lidé, ať už členové strany bolševiků, nebo i bezpartijní, kteří svými silami podporovali výstavbu komunizmu jako společnosti rovných příležitostí. Zůstalo za nimi ohromné dílo. To jsou ti slavní a velcí stalinisté a skuteční komunisté. Opět se obraťme k Stalinovu projevu na plénu z února 1937, kde Stalin uvádí, že za bolševiky – komunisty považuje nejen členy samotné politické strany, ale všechny, kdo se konstruktivně podílí na výstavbě komunistické společnosti.

Na druhé straně se ‚komunisty' stali i ti, kteří vstoupili do komunistické strany především s cílem lehce získat prebendy a sladký život. Jinými slovy to byly společenské elity a jak se říká v jedné české písni:

„Ručičky, nebojte se, vy makat nebudete… "

Je patrné, že velká čistka v letech 1937-8 nebylo nic jiného, než otevřená válka mezi těmito dvěma skupinami. Pozdější zavraždění Stalina a Beriji nebylo ničím jiným, než vítězstvím té protisovětské skupiny. Trochu šířeji se můžeme vrátit k tomu, že bolševici (přesněji řečeno straničtí funkcionáři) v meziválečném období si byli velmi dobře vědomi potřeby úspěchu, a to znamenalo vybrat maximálně schopného vůdce. Proto oni sami vynesli Stalina na vrchol moci, přestože jim byl proti srsti. Po vítězné válce obavy z neúspěchu a krachu SSSR opadly a zůstal pouze zájem o vlastní prebendy. Tím se otevřela cesta k odstranění Stalina.

Politická ekonomie

Zkusme se ještě podívat na otázky politické ekonomie. Je to pouze v poměrně úzké rovině toho, jak jsem se seznámil s Leninovými a Stalinovými kroky té doby.

V první řadě upozorňuji, že (liberální) politická ekonomie jako věda, studující hospodářské systémy, uznává existenci pouze zbožně-peněžních vztahů. Tímto způsobem zcela blokuje studium nekapitalistických hospodářských konceptů a označuje je za nesprávné. To znamená, že sama brání studiu v každém případě rozsáhlých nemonetárních oblastí hospodářské činnosti člověka. Potom je dokonce velmi sporné, nakolik lze jejím modelům důvěřovat. Ostatně politická ekonomie má charakter korouhvičky, otáčející se podle okamžitého politického větru. Jejím plodem je i tzv. homo economicus, jakýsi fiktivní druh člověka, který se chová výhradně v kategoriích této ‚vědy'. Celé mi to připomíná snahy popsat pomocí newtonovské mechaniky takové jevy, jako je šipka času, stabilita atomů, nebo jevy nastávající při rychlostech blízkých rychlosti světla[896].

Bylo by rozumnější uvažovat o politické ekonomii jako o vědě studující a modelující vše, co souvisí s hospodářskou činností zcela skutečného člověka druhu homo sapiens.

Marxizmus a marx-leninizmus

Nejprve připomenu Karla Marxe – dodnes takovou ideologickou modlu na všech stranách. Pro některé pozitivní, pro jiné negativní. Marx ve skutečnosti pouze sepsal dílo, kterým završil a kritizoval politickou ekonomii liberálního kapitalizmu, ale sám přitom (alespoň v rámci svého klíčového díla Kapitálu) na liberálních pozicích setrval. Marx vychází z předpokladu, že kapitalistické (liberální) formy společnosti se prosazují proto, že jsou výkonnější než společenské formy předchozí, například feudální. Na druhé straně si Marx uvědomil, že tyto společenské formy přinášejí značné problémy, a proto předpověděl vznik nové společenské formace, která kapitalizmus překoná. Marx dokázal situaci docela dobře analyzovat, dokonce si všiml jevů, nevyhovujících některým jeho úvahám. Jen k tomu došlo později a nejsou zapracovány do jeho hlavního díla[897].

Lenin původně zcela vycházel z klasického (liberálního) Marxova díla. Později se podrobně seznámil s ruským zemědělstvím a zřejmě někdy okolo revoluce roku 1905 si uvědomil nesprávnost Marxova tvrzení o tom, že kapitalistické formy společnosti jsou výkonnější, než jsou společenské formy předchozí. Kara-Murza uvádí, že v Rusku bylo běžné, že souhrnné poplatky ruských rolníků i více než trojnásobně překračovaly pozemkovou rentu, dosahovanou v kapitalistických podnicích

896 Pro neseznámené: Šipku času, tedy jednosměrný pohyb po časové ose, vysvětluje termodynamika, Newtonova mechanika nemá možnost tento jev vysvětlit. Podle ní by také mělo dojít ke zborcení atomů, jejich stabilitu vysvětluje vlnová mechanika. Podobně pro výpočty pohybu je při vysokých rychlostech nutno uvažovat Lorencovu transformaci, na které stojí Einsteinova speciální teorie relativity.

897 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

ve stejných oblastech! To znamená, že tehdy moderní kapitalistické formy společnosti ve skutečnosti vedou ke zvýšení společenské výkonnosti pouze z pohledu merkantilistického, ale se započtením nemonetárních jevů jsou oproti tradičním hospodářským systémům v propadu.

Jde o celou škálu faktorů. Jednostranná orientace na peníze zcela zanedbává další možnosti. Pospolná společnost v důsledku široké shody dokáže nalézat maximálně optimalizovaná řešení[898]. Taková jsou často zcela nepřijatelná pro kapitalistickou společnost, kde se prosazují úzké zájmy směřující k rabování a rychlému vyčerpání zdrojů. Merkantilistické zaměření a skupinové zájmy nebývají pro společnost jako celek výhodné. Okatým příkladem jsou řešení typu švarcsystém a outsourcing[899], což jsou řešení výhodná pro silné kapitálové skupiny, ale nevýhodná pro společnost. Podobně to samozřejmě platí i pro další oblasti společnosti. Liberální politická ekonomie potom případné ‚méně monetární řešení' označuje jako šedou ekonomiku. Dále je dobré si uvědomit, že společenské bohatství těch skutečně bohatých kapitalistických zemí je důsledkem tvrdého vykořisťování kolonií – tedy cizích území, jejichž devastace a zbídačení se běžně jako důsledek kapitalizmu neuvažuje. Kara-Murza tvrdí, že nástup kapitalizmu vždy vedl k poklesu kvality stravování obyvatelstva – a i to ukazuje na nesprávnost úvah o výhodách tohoto zřízení. Připomeňme naše současné diskuze na téma kvality potravin. Velké zdravotní problémy v Anglii během minulých staletí nakonec vedly k nasazení vitaminových doplňků stravy.

Na druhé straně se (v podstatě liberální) ruská opozice na přelomu 19. a 20. století ideově sešla právě okolo klasického Marxova učení a nepřijímala jiné, než liberální myšlenky. Navíc Leninova zjištění byla víceméně pouze výsledkem jeho vlastních myšlenkových rozborů tehdy probíhajících událostí, které dosud nebyly šířeji popsány. Lenin by je proto jen obtížně mohl veřejně obhajovat. Tak došlo k tomu, že **Lenin na jedné straně zůstal propagátorem marxizmu, ale obsahem svého programu ho opustil. Lenin základ dalšího vývoje Ruska postavil na idejích předkapitalistických společenských forem.**

Kara-Murza tvrdí, že podle Marxe například rozvoj Japonska by na liberálně kapitalistickém základě nebyl možný. Podobně rozvoj dalších asijských ‚tygrů', (včetně Číny) je postaven právě na nekapitalistických společenských institucích. Nezřídka se lze dočíst o tom, že vnitřní prostředí těchto zemí je prý ‚netransparentní'. To jsou ty dodnes existující prvky nekapitalistické společnosti. Ačkoliv navenek se většina těchto států jeví kapitalistickými, jejich základem jsou instituce podobné občinám a družstvům.

898 Dva příklady:
Za socializmu se v Československu prováděla určitá optimalizace rozložení zaměstnavatelských kapacit v závislosti na velikosti sídel. To znamená, že byla snaha umisťovat do sídel podniky zaměstnávající místní lidi, a tak se snižovaly nároky na osobní dopravu (doprava lidí je obecně dražší, než doprava zboží). V době kapitalizmu toto zaniklo, firmy preferují snižování nákladů – i na dopravu, ale nezajímají je dopravní náklady zaměstnanců. Tím se strašlivě zvýšila dopravní náročnost, bylo nutné vybudovat a udržovat do té doby nepotřebné dopravní tepny a lidé (zcela zbytečně) musí trávit na cestách podstatně více času. Bylo také nezbytně nutné zvýšit množství a kvalitu aut. To se nesprávně vykládá jako zvýšení životní úrovně, ačkoliv ve skutečnosti to životní úroveň snížilo, nemluvě už o devastaci prostředí a vysoké nákladovosti.
Zdánlivá drobnost: Existují pravidla sekání trávníků a luk, zajišťující reprodukci lučních rostlin a udržující druhovou pestrost a stabilitu přirozeného pokryvu i zde žijících živočichů. Tato pravidla snižovala spotřeba jedů v zemědělství. S kapitalizmem se prosadil egoizmus. Sekání luk se provádí bez ohledu na reprodukční stav rostlin. Podobné dopady má sekání příkopů, ‚anglický trávník' a ‚zahrada bez plevele' ‚nadopovaná' roundupem apod. Vše toto zvyšuje zatížení krajiny jedy, přitom zaniká druhové bohatství a klesá stabilita přirozených společenství – a zase se to dohání jedy. Dochází k poklesu odolnosti včelstev (pylový hlad), a toto zároveň se snadnější erozí, přímo ohrožuje zemědělské výnosy, které dohánímе dalšími jedy.

899 Švarcsystém je ve svém důsledku přenesení nákladů na samotné zaměstnance, outsourcing zase přenesení odpovědnosti na jiný subjekt.

V následujících letech se však společnost nepodařilo zbavit liberální rétoriky. Sovětská inteligence nepochopila podstatu sovětské společnosti, její světový názor zůstal na pozicích liberalizmu, a tak sehrála roli ‚páté kolony' a SSSR a ostatní socialistické státy rozložila zevnitř.

Stalinizmus

Zkusme alespoň rámcově popsat základy sovětské politické ekonomie, na jejímž základě vznikl ne malý zázrak. Přitom Stalin byl krátce po své smrti proklet a sovětský hospodářský model byl zničen, aniž by byl podrobněji popsán. Dodnes jsou rozumné informace o jeho základech velmi vzácné a s výjimkou knihy Kara-Murzy Sovětská civilizace jsem je zachycoval jen mezi řádky. Dalším zdrojem tohoto popisu tak jsou především moje vzpomínky na dobu socializmu. Zároveň odkazuji na stať Daně a finance dob revolučních a porevolučních, kde je popsán vývoj peněžního systému SSSR.

Základním Stalinovým kritériem politické ekonomie (politické ekonomie pospolné společnosti) je priorita uspokojování hmotných potřeb společnosti. Sovětská společnost zjevně nepovažuje veškeré hmotné i nehmotné statky za zboží. Pod pojem zboží zařazuje spotřební zboží, ale nikoliv investice a výrobní spotřebu. Všiml jsem si, že zřetelně v souladu s tím je dodnes v Rusku výrazná snaha nezahrnovat do sféry působnosti zbožně peněžních vztahů zdravotnictví, důchodové pojištění (se zjevnou averzí k západním komerčním mechanizmům důchodového pojištění), školství a pravděpodobně i další záležitosti. Zisk svoje dominantní postavení ztratil, a tím tato koncepce obchází vůbec největší problém současné ‚vyspělé společnosti' – ohromný růst spotřeby, vyvolávaný snahou o maximalizaci zisku. Ten svojí podstatou ohrožuje samu existenci lidské civilizace na Zemi. Stalinův hospodářský model je proto stále aktuálnější. Omezení pojmu zboží také snižuje význam pojmu cena peněz (úrok).

Sovětský koncept zjevně vycházel ze zkušeností doby. Jako důkaz životnosti slouží jeho vysoká výkonnost a plnění všech důležitých funkcí za běžných okolností i za extrémních situací (za války), stejně jako i to, že tento koncept si v podstatě zachoval svoji funkčnost i po zavraždění Stalina a Beriji a po likvidaci jejich politiky i ideového odkazu.

Musíme si také připomenout, že současná praxe finanční politiky, alespoň z mého osobního pohledu, dokazuje nesmyslnost tzv. jednotného trhu. Je snahou prosadit do praxe teoreticky ‚čistý' trh, to však velmi rychle vede k devastačním procesům. Následně je nutné zavádět korekce, aby výsledek byl jednak společensky přijatelný a především společensky udržitelný. Vedle ideologické zátěže současné politické ekonomie vidím jako hlavní příčinu výše uvedené ignorování nefinančních hospodářsko-společenských jevů a význam zisku.

V rozporu s obecnými představami, nebyl Stalinův sovětský systém založen na státním vlastnictví. Naopak, základem byly dědicové občiny – kolchozy – a ty byly pouze společenstvím rolníků. Vedle toho velkou váhu v hospodářské činnosti státu mělo i drobné domácí hospodářství, z velké části zcela nemonetarizované.

Zajímavá byla i situace v oblasti plánování, onoho údajně tolik tuhého systému. A. Vasserman upozorňuje, že do poloviny 50. let 20 století do oblasti ovládané státním plánováním spadaly pouze státní podniky, ale družstva nikoliv. Proto to vypadalo tak, že státní podniky zajišťovaly většinu objemu výroby, ale družstva tvořila většinu inovací. Tak například prvním výrobcem televizorů bylo ve 30. letech leningradské družstvo Radiotechnik. Tímto způsobem se podstatně snižovaly administrativní nároky a složitost státního plánování[900].

V obecné rovině v této politické ekonomii jsou peníze sice zachovány, ale jejich funkce je oproti politické ekonomii kapitalizmu výrazně zredukována. Přesněji to je opačně. Zatímco v liberální

900 Вассерман А.: Почему мир не стал советским, viz dentv.ru/content/view/stavki-povyishayutsya-sssr-rf-nevyiuchennyie-uroki-gosupravleniya-anatolij-vasserman/

politické ekonomii je funkce peněz absolutizována do podoby klíčové kategorie společenských vztahů, Stalinova sovětská politická ekonomie peníze omezuje pouze do roviny zbožně peněžních vztahů, reprezentujících jen malou část společenských vztahů.

Aby dosáhl funkčnosti takového kombinovaného celku, Stalin (podle vzoru hospodaření občiny) celou hospodářskou sféru striktně rozdělil na tři oddělené sektory: zahraniční obchod, vnitřní zbožní trh a vnitřní výrobu a investice. Každý sektor byl řízen podle pevných pravidel a pravidly se řídil i přechod mezi sektory.

Zahraniční trh podléhá státnímu monopolu a neexistuje přímá převoditelnost peněz na zahraniční měnu. Směnné kurzy se stanovují na základě skutečné obchodní bilance. Podobně ve výrobním a investičním sektoru také neexistují skutečné peníze, účtuje se pouze fiktivními penězi, které se vyrovnávají vzájemnými zápočty. Jediné skutečné peníze jsou na vnitřním zbožním trhu a jejich množství, respektive hodnota (ve mzdách, důchodech a dalších příjmech obyvatelstva) se řídí množstvím zboží uvolňovaného na tento trh.

Stalin za úhelný kámen hospodářské politiky považoval zájem státu o stabilní hospodářství a pokrytí základních společenských potřeb z domácích zdrojů. Základem úspěšné rozvojové politiky byl přednostní rozvoj deficitních hospodářských sektorů s cílem minimalizovat vliv zahraničního trhu. Stabilní hospodářství v tomto pojetí znamená stabilní společenské podmínky a prosperitu celé společnosti. Toto se sice dnes považuje za přežitek, ale při širším pohledu se takový přístup nemusí ani dnes jevit jako záporný, protože snižuje závislost hospodářství na mezinárodních otřesech. Kromě toho pevná pravidla mají omezit vliv spekulací v zahraničním obchodě. Mezinárodní obchod znamená bohatnutí těch, co ho ovládají, tedy těch nejbohatších. Ani to nebyl Stalinův zájem a zájem pospolné společnosti.

V sovětské hospodářské sféře měli velkou váhu řídící pracovníci. Sovětologové (a jim podobní) to považují za špatné. Prý tím byla potlačována vlastnická práva. Přitom fakticky i těm nejkapitalističtějším firmám velmi často místo vlastníků vládnou řídící pracovníci.

Nemohu také pominout Stalinovu podporu veškeré tvořivé činnosti, která byla tím, co přivedlo Sovětský svaz k velkému rozkvětu. Úžasný rozmach iniciativy řadových dělníků a rolníků, stejně jako ohromná iniciativa inženýrů a konstruktérů napomohly úspěchu sovětské industrializace.

A neposledním aspektem Stalinovy politické ekonomie byl jeho tvrdý přístup k nejrůznějším darmožroutům, nezávisle na tom, jednalo-li se o šlechtu rudou, bílou, buržoazní spekulanty a vyžírky, nebo podobné borce z řad inteligence – krátce tzv. společenské elity. Stalin tvrdě soudil dopady jejich činnosti, a tím omezoval jejich destruktivní vliv na společnost.

(Dnes již velká část inteligence pod vlivem liberální ideologie zcela ztratila schopnost racionálního pohledu a jakékoliv sebekritiky. Namísto toho, aby byla schopná definovat skutečné problémy, jejichž příčinou je většinou jí samotnou prosazovaný liberalizmus, staví pískové hrady a očerňuje lidi, kteří se snaží problémy řešit. Mnoho lidí, kteří se za ‚inteligenci' považují, se ve velkém angažuje ve vyloženě protispolečenských aktivitách.)

I ten poměrně jednoduchý obrázek o základech socialistického hospodářství jsem si udělal až čtvrtstoletí po jeho pádu a po dosti dlouhém studiu především při čtení mezi řádky.

Ještě se podíváme na to, jak v SSSR zprůmyslnění země a kolektivizace zemědělství změnilo hmotné zajištění obyvatelstva. Obecně se říká (přesněji liberálové říkají), že sovětské zřízení bylo jen formou státního kapitalizmu. Že prý sovětská vláda vykořisťovala obyvatelstvo úplně stejně, jako kapitalisté na Západě a nedopřála lidu patřičný díl na společném díle. Sám jsem se to také velmi dlouho domníval. Teprve později jsem si uvědomil podstatné aspekty, charakterizující tu dobu: Rusko se zbavilo pout nevolnictví a prudce modernizovalo zemědělství, budovalo průmysl, muselo se připravit na válku a přitom dokázalo okolo poloviny 30. let podstatně vylepšovat životní podmínky většiny obyvatel SSSR. Jedním z prostředků se stala tzv. společenská spotřeba a dalším to, že veškeré výnosy zůstávaly k dispozici celé společnosti. Liberální představy jsou nesmyslné.

Společenská spotřeba jsou náklady společnosti (ne jedince), které přímo mohou využít všichni členové společnosti. Toto je tak významná záležitost, že se do jisté míry uplatnila i v kapitalistických společnostech, ačkoliv je její rozsah velmi omezen prakticky pouze na část školství a zdravotnictví (a nezabývejme se tím, že liberalizmus rozvrátil tyto služby do té podoby, že školství vyrábí držitele diplomů, ale ne znalostí a zdravotnictví se změnilo na nemocenský průmysl, jehož cílem je ‚údržbou' nemocných maximalizovat svůj zisk). V sovětských dobách společenská spotřeba byla daleko významnější a byla základním hmotným prostředkem pro vytvoření společnosti rovných příležitostí. Vedle zdravotnictví a školství zahrnovala část investic do bytového stavitelství, veřejné dopravy, dětských kroužků, vzdělávacích, osvětových a sportovních zařízení a dalších.

Ještě podstatnější je skutečnost, že vytvořené bohatství zůstává uzavřeno ve společnosti, a nikdo je nemůže vydělit. Zase to není o tom, že by se nevyskytovali zloději a liberalizované společenské elity, které se snaží částí společenského bohatství zmocnit. Je to o tom, že pospolná společnost má určité přirozené mechanizmy, které zneužití brání. Jedná se především o prosazování morálních principů. Nezbytnou podmínkou je kladný vztah lidí ke společnosti a státu, a ten musí být založen na společenské spravedlnosti. V každém případě výnosy jsou příjmem celé společnosti. Její rozvoj se na shromažďování kapitálu jedinci nezakládá.

Pokusme se porovnat pospolný (sovětský, nebo i socialistický) systém s kapitalistickým.

Začneme hospodářskou výkonností. V tabulce 15 je uveden rozpad hrubé domácí výroby (HDP) na společenskou režii nutnou pro zajištění této výroby, výdajů na obranu (čistý náklad) a případným zůstatkem (investovaným společností do zvýšení hospodářské výkonnosti). Z tabulky je zřejmé, že podstatně zaostalejší SSSR, i s podstatně horšími přírodními podmínkami, USA v hospodářských ukazatelích převálcoval!

	USA	**SSSR**
hrubá domácí výroba	100,0%	100,0%
z toho čistá spotřeba na zbrojení	5,0%	15,0%
zbývá	95,0%	85,0%
a přitom se dosahuje průměrný hospodářský růst	3,2%	5,0%
hospodářský růst při nulových vojenských výdajích	8,6%	23,5%[901]

Tabulka 15: Porovnání efektivity hospodářství SSSR a USA v letech 1951-1985[902].

Kara-Murza uvádí, že podobnou výkonnost, jakou by bez zbrojení dosahovaly USA, měly i nejrychleji se rozvíjející kapitalistické státy té doby – Japonsko a NSR (obě země byly v důsledku 2. světové války zbavené možnosti budovat armádu). Není od věci si připomenout, že ruští rolníci v době Ruské říše dosahovali oproti kapitalistickému hospodářství zhruba třikrát vyšší výkonnosti, a proto také k rozvoji kapitalistického hospodaření na ruském venkově nedošlo. Poznamenejme také, že v tabulce uvedené časové období zahrnuje i pověstnou dobu stagnace, kdy došlo v důsledku nákladů na válku v Afghánistánu k vzestupu vojenských výdajů a poklesu hospodářského růstu na 3,5% (!).

Podívejme se na oblast zemědělství. V této oblasti Stalin dokázal překonat vše, čeho bylo kdekoliv jinde dosaženo. Od beznadějně zaostalých hospodářství se zcela vyčerpanou půdou, přes kolchozní velkovýrobu, až k požadavkům na ekologickou rovnováhu krajiny. Přes zlikvidování jeho

901 František Čuba říkal, že JZD AK Slušovice dosahoval za tehdejších podmínek ročního růstu přes 30% bez jakékoliv státní pomoci.
Viz Štrougal L.: Ještě pár odpovědí; Epocha, 2011

902 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

největšího díla tento odkaz poslední dobou zúročuje současná Ruská federace, když se stala největším světovým vývozcem obilí. Zatím USA (s podstatně úrodnější půdou) se v důsledku jejího plundrování propadají.

Pokračovat budeme striktní izolací zahraničního obchodu od vnitřního trhu. Zde si připomeňme ohromné daňové úniky u daně z přidané hodnoty napříč celou Evropskou unií, které patří přesně do této kategorie a mají velký demotivující vliv na celou společnost. Kromě toho do podobné kategorie patří tzv. dluhové krize Řecka a dalších zemí s podobnými společenskými dopady. O tom, že energetická politika EU a tzv. ekologické subvence jsou jen formou liberálním státem organizované zlodějiny, ani nemá cenu psát.

Nakonec se zastavíme u záležitosti, které se decentně říká kvantitativní uvolňování. To jinak není nic jiného, než vývoz inflace a problémů do zahraničí. S jen malým odstupem to lze snadno srovnat s raně socialistickými pokusy Kerenského a Trockého zrušit peníze a na druhé straně je jen jiným způsobem vykořisťování závislých.

Aby jednotný a volný kapitalistický trh vůbec mohl fungovat a byl společensky přijatelný, musí být svázán celou řadou pravidel a řízen tak rozsáhlým byrokratickým aparátem, o jakém se socializmu ani nezdálo. O tom, že od ‚sametové revoluce' počet lidí bez práce, střechy nad hlavou a bez jakýchkoliv společenských perspektiv pouze roste, také nemá cenu psát.

Ve všech těchto souvislostech zcela jasně vynikají kvality původního Stalinova hospodářského konceptu. Jsou takové, že zcela nepochybně si k nim lidstvo zase najde cestu.

Sovětská společnost

Zkusme popsat sovětskou společnost, jak žila v dobách Sovětského svazu[903] a jak jsme ji do jisté míry znali i v socialistickém Československu.

Základem sovětského zřízení jsou i v liberalizované společnosti vcelku běžně známé instituce, jako jsou zemědělské, průmyslové a obchodní podniky, místní a vyšší správy a úřady. Zásadní rozdíl je v tom, že tyto instituce mají vedle svých základních i další (pro liberální svět nepochopitelné) funkce. Částečně jsem na to již upozornil ve stati Utváření sovětského zřízení. Zatímco v liberálním světě je snaha upřednostňovat instituce s maximálně zjednodušenými funkcemi, tradiční společnosti vždy hledí na celé spektrum společenských aktivit a takto se chovají i jednotlivé osoby – jak fyzické, tak i právnické.

Specifickou skutečností je to, že tělo se v tradiční společnosti nepovažuje za osobní vlastnictví, ale za součást společnosti. Potom je zdravotní stav jedince zájmem samotné společnosti, která z tohoto důvodu zajišťuje obyvatelstvu široké spektrum zdravotních služeb, počínaje zajištěním léčby nemocí, přes preventivní prohlídky, až po ozdravné pobyty.

V tradiční společnosti je zcela běžné a dokonce žádoucí, když zaměstnavatel vykonává řadu funkcí, které v liberalizované společnosti vykonávají specializované firmy (většinou na obchodním základě). Ve skutečnosti jde o vyjádření toho, že ústřední kategorií politické ekonomie sovětské společnosti je uspokojování společenských potřeb. Zaměstnavatel má proto řadu povinností jak vůči svým zaměstnancům, tak i vůči prostředí. Podniky tak zajišťují bydlení, zřizování a provoz zdravotních služeb, podporují dětská zařízení, stejně jako kulturní vyžití. To vše dokonce nejen pro své zaměstnance, ale nezřídka pro celé okolí (pro cizí za jiných podmínek).

Kara-Murza také popisuje, jak majitelé již privatizovaných podniků bez okolků a za obtížné situace po rozpadu SSSR společně zajišťovali tyto služby pro celé oblasti, v nichž působili. Výslovně uvádí, že tyto lidi proto nelze považovat za buržoazii.

Liberální společnost takový vícefunkční přístup odmítá, že prý je to neefektivní a ‚křiví' to trh. Co se týče neefektivnosti, Kara-Murza uvádí, že se zde naopak uplatňují synergické efekty a takovéto zajištění společenských služeb je podstatně levnější, než za jakých podmínek je poskytují specializované firmy. Jako příklad uvádí situaci po rozpadu SSSR, kdy prosté oddělení těchto slu-

903 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том II); Алгоритм, 2001

žeb od zaměstnavatelů vedlo v průměru k jejich čtyřnásobnému zdražení. Ono druhé tvrzení o ‚pokřivení' trhu je čistě jenom ideologickým blábolem.

Rozpadem sovětského zřízení se zabývat nebudeme, to je dílem teprve Stalinových nástupců.

Odkaz Ivana IV.

V průběhu času jsem si začal všímat určitých nejasností souvisejících s Ivanem IV. a následně se mně začala zjevovat i dosud zcela neznámá Velká Tartárie, jako Ivanovo dědictví, podivuhodně ideově provázaná se sovětskou dobou. Naproti tomu Romanovci zjevně manipulovali s dějinami, aby legitimizovali svoji dynastii. Proto jsem se trochu kolem toho rozhlédl – a najednou se objevily zajímavé souvislosti s tématem knihy. Jedná se o období dlouhé zhruba čtvrt tisíciletí, období počínající vládou matky Ivana IV. Jeleny Glinské a končící přibližně dobou knížete Grigorije Poťomkina.

Vítězství Romanovců bylo vítězstvím nevolnictví. Romanovci se opřeli o poměščiky a s jejich pomocí rozbili zřejmě nepříliš jednotnou opozici Ivanových následníků. Přesto si však Romanovci nemohli dovolit v dálavách bývalé Velké Tartárie zavést kapitalizmus (otrokářství) toho nejhoršího ražení, jaké zavedli v evropské části Ruska. Teprve konstruktivnímu Poťomkinovi se podařilo získat lid Velké Tartárie.

Samotná vláda Ivana IV. nese stejné rysy, jako doba Leninova a Stalinova. Panovník se spojil s lidem, postavil se proti zlu, přistřihl společenským elitám křídla (a hlavně paňáty) a přivedl zemi k velkému rozkvětu. Jako za Ivana IV., tak i za Stalina se nakonec společenské elity odhodlaly k atentátu, zavraždily panovníka, zničily stát jako místo spokojeného života, a pomluvily velké lidi tím, že na ně naházely svoji vlastní špínu.

Role Stalina v ruských a světových dějinách

Stalin a jeho oponenti

Zkusme se přenést do konce roku 1925 a představme si, že jsme přijeli do Moskvy z nějaké vzdálené zastrčené vísky jako vcelku náhodný účastník 14. sjezdu VKS(b)[904].

Na sjezdu zjevně probíhá politický boj mezi jednotlivými frakcemi. Dosud mocný Trockij zůstává mimo dění. Ač účastník sjezdu a jeden z vůdců, diskuzí se neúčastní. Je však cítit, že mnoho přítomných ho podporuje a je pro ně bohem. K jeho stoupencům patří i lidé okolo Zinovjeva. Samotný Zinovjev jednak napadá Bucharina a jeho výzvu kulakům (vydělávejte!), a jednak se snaží dosáhnout odvolání Stalina z funkce generálního tajemníka. Proti Stalinovi se vyjadřují i další. Jenomže jaká jsou hesla Trockého strany? Světová revoluce? Znovu zmatky a boje! Ale proč? Vždyť jsme se sotva vyhrabali z dlouhé a těžké války?! Na druhé straně zaznívá jasný a srozumitelný referát Stalina, o němž jeho stoupenci říkají, že chce dát zemi do pořádku, vybudovat průmysl, zlepšit zásobování a o žádné válce nechce slyšet. Stalin má navíc vynikající pověst i z občanské války, sázka na něj vždy byla sázkou na vítězství. Komu dám hlas? Je to tak složité?

Nemusíme nic vědět o stinných stránkách Trockého, o jeho svazcích s americkými bankéři, kterým s nejvyšší pravděpodobností ulil ohromné bohatství a v jejich žoldu přitom i pracoval. Nemusím nic vědět o tom, že hromady zlata spotřebovává Zinovjev pro jakési pochybné akce v zahraničí. Nemusíme nic vědět o tom, k jak nadlidskému kroku se Stalin právě odhodlal, a nemusíme ani

904 ru.wikipedia.org/wiki/XIV_съезд_ВКП(б)

tušit nic o tom, jakým bude průmysl štěstím za necelé dvě desítky let. Vidíme a slyšíme jen to, co na sjezdu probíhá.

Stalin zvítězil právem.

Stalinova vina

Stalin nese svůj díl zodpovědnosti nejen za zločiny té doby, ale i za další kroky, které, třeba i v daleké budoucnosti způsobily zlo. Týká se to více záležitostí.

Začnu tím, že Stalin nedokázal zjednat pořádek na Ukrajině a nedokázal ji zbavit fašizujících a terorizujících tendencí. Chybně se domníval, že s ukončením války se lidé, z nichž mnozí byli organizátory teroru, začnou chovat slušně. Byli to ukrajinští fašisté, kteří potom začátkem 30. let stáli za černým trhem a hladomorem, dokonce nejen na tzv. Ukrajině, ale i v severním Podkavkazí a na ruském černozemí. Stejní lidé potom představovali daleko největší díl problémů, z nichž vzešla velká čistka. To byly ty nejzrůdnější činy. Stalina přinutily k tvrdému jednání a dodnes, byť neprávem, představují nejhorší součást povědomí o jeho politických krocích.

Vinu má i na tom, že buď z důvodu udržení ‚čistého štítu revoluce', ale ještě spíše proto, že neměl dostatek moci, neprosadil soudní projednání některých z afér Trockého. Tím pomohl Trockému podržet si vliv na vnitřní vývoj v SSSR a otevřel cestu k těžkému mocenskému střetu se spoustou obětí. Na rovinu: je pravděpodobné, že by Stalina takový pokus smetl.

Prvním následkem těchto chyb byl hladomor. Stalin sice při jeho řešení postupoval velmi citlivě, a sám si ještě později v této záležitosti vyčítal svoji tvrdost. Daleko větší problémem, než násilná kolektivizace a rozkulačování prostě byli ukrajinští fašisté a Trockého souručenství. Čím více vím o hladomoru a průběhu kolektivizace, tím menší vinu dávám Stalinovi a jeho lidem. Tady prostě máme tvrdé pěsti kulaků, spekulace nepmanů, diverze různých barev, nenažranost liberalizovaných elit a tehdy slabá skupina lidí okolo Stalina, snažící se zjednat pořádek.

Zcela nepochybně má Stalin podíl na politických čistkách v letech 1936 až 1938, neboť to byl on, kdo navrhl Ježova do funkce lidového komisaře a zcela jistě podpořil jeho plnou moc. Teprve příchod Beriji (a připomeňme, že to byl opět Stalin, kdo Beriju požádal o pomoc) přiměl Politbyro – a tedy i Stalina, aby se od Ježovova teroru distancovali. Stalin tedy nese jistou spoluzodpovědnost za smrt velkého počtu odsouzených, z nichž zdaleka ne všichni měli vinu odpovídající trestu. Řada z nich patřila pouze do vězení a další byli vinni pouze tím, že někomu překřížili cestu. Jenomže faktickým dopadem byla i likvidace páté kolony. Nedávám si v nejmenším za úkol v tomto směru kohokoliv ospravedlňovat, ani osočovat. Musíme přiznat, že velká většina popravených patřila k té ‚proklaté kastě' a velmi těžko by si zvykali na to, že nemají moc a že by se měli uskromnit. Jejich věznění by je jen dále sjednocovalo. V každém případě by v nadcházející válce představovali gigantický problém a ohromnou spoustu mrtvých. Prostě tehdejší společnost asi skutečně neměla jiné řešení, než je popravit. Otázkou zůstává, jestli v době, kdy se hledal nástupce Jagody, připadal v úvahu někdo mimo Ježova. Velmi pravděpodobně prostě nikdo jiný k dispozici nebyl.

Za druhé světové války Stalin předal vysoké funkce lidem, jako byli Pavlov, Mereckov a Žukov. Nebyli to jen tito tři, především okolo Žukova byla celá skupina generálů, kteří táhli za jeden provaz, ale s jejich velením to slavné nebylo. O kolik se tím zbytečně zvýšil počet obětí, je obtížné odhadnout. I tehdy asi hlavní chyba spočívala v tom, že v kritické době chyběli velitelé, kteří by měli zkušenosti s vojsky vybavenými moderními zbraněmi. Měli bychom zmínit i válku s Finskem. Jsou to dvě záležitosti. První otázkou je, jestli by pro SSSR nebylo bývalo rozumnější se této válce vyhnout a ponechat Finy v blízkosti Leningradu. Tuto možnost asi nepřipustili především sami Finové. A druhou je Stalinův osobní podíl na ztrátách v tomto tažení, když přímo obešel náčelníka generálního štábu Šapošnikova a předal to Mereckovovi, člověku s více než pochybným mravním profilem. Jen si připomeňme, že později takovou hloupou chybu Stalin již nezopakoval. Když začalo být zřejmé, že se německý úder blíží, při prvních pochybnostech nechal

provést štábní cvičení modelující začátek války a podle výsledku okamžitě upravil vojenské plánování[905].

Zásadní chybou bylo i to, že na základě značně nepřátelského postoje Velké Británie k SSSR, se Stalin za války raději zaměřil na USA. Dokonce natolik, že podpořil velmi problémový bretonwoodský systém. Tím nechal bankéřům narůst křídla a oni se poměrně záhy začali ohlížet po kořisti u bývalého spojence[906]. V tomto případě si myslím, že přes výpomoc zákona Lend and Lease Act byl SSSR díky Stalinovi v poměrně dobré pozici a nemusel projevovat takovou závislost. Pokud by v Bretton Woodu podpořil britský koncept, mohl být poválečný vývoj zcela odlišný a moc bankéřů podstatně menší.

Je zde také otázka kultu osobnosti. Je to velmi obtížná záležitost. Jejím tvůrcem je nepochybně Trockij. Ovšem Stalinovy úspěchy vedly k tomu, že po pádu Trockého propagandisté pokračovali v zajetém stylu a začali pro změnu velebit Stalina. Vždyť ten propagandistický aparát, který před tím budoval kult Trockého, zůstal a pokračoval v tom, co uměl. Stalin sám evidentně na nějakém zbožštění zájem neměl. A jestli měl být důraznější? Určitě ano, ale zase se podívejte, čemu všemu se musel věnovat. Na toto mu již nezbyl čas.

Po válce Stalin nedokázal v nejvyšším vedení zabránit mocenským bojům. Velkou čistku bohužel přežila i skupina funkcionářů, za nimiž byly vážné zločiny, a ta v tomto období zahájila (za spoluúčasti dalších) proti Stalinovi a jeho lidem boj. Pokud přiznáme existenci ‚Řádu Stalinových rytířů', problémem bylo také to, že velmi inteligentnímu Malenkovovi došlo, že něco takového existuje a že to ohrožuje jeho mocenskou pozici. Když se Stalin začal zbavovat výkonné moci, byl napaden Abakumov a Stalin zřejmě chybně ohodnotil vlastnosti některých silných figur ve svém okolí. Výsledkem byl úspěšný atentát. S tím souvisí i to, že po válce dlouho Stalin nechal v klidu stranický aparát. Tou dobou pro větší změny chyběla podpora společnosti a bez ní něco takového udělat nešlo.

Stalin také nechal stranický, víceméně liberální aparát příliš silně ovlivnit smýšlení veřejnosti – a sám se asi také dostal pod jeho vliv. Například Krátký kurz nepodchycoval klíčová Leninova zjištění o stavu společnosti, naopak je napsán z čistě liberálních pozic!

Za závažnou chybu považuji i Ústavu z roku 1936, přesněji tu část, která likvidovala tradiční vertikálu moci a Nejvyšší sovět postavila podle parlamentního vzoru. Podobně hodnotím poválečné opuštění praxe plenárních zasedání, která přes svou zdánlivou bizarnost a zbytečnost, odpovídala obyčejům tradičního společenského zřízení.

Další Stalinovým prohřeškem, sice vyplývajícím z okolností, ale s velkým záporným dopadem, je to, že během mocenských bojů prosadil do vysokých funkcí Postyševa – člověka, který se v takové pozici neměl objevit. A nejspíše nejen jeho. Toto již bylo skoro zneužití moci, obvyklé v liberální společnosti.

Podmínky, ve kterých se Stalin ocitl, mají také svůj dopad a jednostranně zaměřily Stalina na materiální vybavení společnosti. Zvláště po 2. světové válce se soustředil na dosažení stejné hmotné úrovně života lidí, jaká byla v nejbohatších západních společnostech. To sice lze pochopit jako snahu udržet atraktivitu sovětské společnosti v soutěži s kapitalistickými státy, ale tím se v SSSR nastartoval konzumní způsob života se všemi nepříznivými důsledky z toho vyplývajícími. Především tím v SSSR dal prostor prosadit se skupinám lidí stojících na principech elitářské, tedy kapitalistické společnosti. Tito lidé potom stáli za demoralizací a likvidací SSSR. Podobná chyba se uplatnila i během kolektivizace. Byla prováděná příliš liberálně, kladla přílišný důraz na hospodářskou stránku a zcela zanedbala duchovní funkce společnosti. To v dalších pokoleních závažným způsobem narušilo uplatnění mravních zákonů ve společnosti, a v důsledku poškodilo i samotné

905 Dvoreckij L., Fugate B. I.: Bouře na Dněpru; JOTA, 2000

906 Jsou názory, že závěry konference v Bretton Wood byly zmanipulované, a tím se dolar dostal do výjimečného postavení. Jenomže hospodářství USA, nezasažené válkou, bylo ve vynikající formě, a to dávalo samo o sobě možnost převzít vůdčí roli ve světě financí.

základy tradiční společnosti. I to byla jedna z příčin tak rychlého rozpadu SSSR. Kromě toho toto vedlo k vzestupu trestné činnosti[907]. Jenže ani toto nelze dávat za vinu Stalinovi, protože přesně tuto záležitost mělo řešit oddělení bolševiků od moci, proti kterému se stranický aparát vzepřel. Je jen otázkou, jaké vlastně v tomto směru byly Stalinovy představy.

Stalin byl jako politik a vůdce zjevně nesmírně tvrdý. Panuje názor, že ta Stalinova extrémní tvrdost, až necitelnost, vyplývala z jeho vědomí odpovědnosti a ze snahy vyvést zemi z krize za jakoukoliv cenu. Byl si prostě vědom, že okolo něj není nikdo další, kdo by si v celé šíři uvědomoval obtížnost situace a měl zájem a byl schopen zemi z kritické situace vyvést. Stalin vzal na sebe veškerou zodpovědnost. O tu se mohl podělit až s Berijou. To však Sovětský svaz rychle spadl do další velké války a po ní nezbylo, než se soustředit na vývoj nových zbraní. Jednoho Beriji bylo prostě málo. Ono to skutečně mělo jedinou alternativu – zničení země, jejímuž budování věnoval všechny své síly a smrt jejích obyvatel, jejichž svobodu a život chtěl zajistit.

Neměli bychom zapomenout ani na to, že Stalin, ať už měl jakoukoliv povahu, ve svých rukou soustředil ohromnou moc. Ačkoliv se jí vyhýbal, ve skutečnosti tu moc ovládal, a to vlastně jen svými myšlenkami a city. Tím se podobal oněm dávným bájným božstvům, kteří sice dokázali být milí, ale ve chvílích zloby byli smrtelně nebezpeční. Název této knihy právě i tuto skutečnost odráží. Nejeden člověk, který se do blízkosti Stalina dostal, na to doplatil. I jen drobné chyby při nepříznivé souhře okolností mohly být fatální.

Nakonec hlavním Stalinovým hříchem před liberální společností bylo pouze to, že v osobě Ježova vypustil dravce, který se vrhl na společenské elity zamazané od krve – a nechal ho jednat. Zbytky oněch elit stojí i nyní za obrovskou démonizací, a ta Stalina provází dodnes. V lidských dějinách najdeme osoby, které způsobily daleko více zla a přinesly daleko více hrobů. Pokud však vraždí ‚plebejce', nikoho to nezajímá; pokud se pustí do ‚patricijů', je zle[908].

Lesk a bída diktátora

A ještě mi dovolte, abych uvedl svoji úvahu nad mocí samovládce, tedy i diktátora. Naše klasické představy říkají, že diktátor neomezeně rozhoduje podle své vůle. Skutečnost ovšem bude trochu jiná. Diktátor je diktátorem proto, že dokázal odpoutat své emoce od výkonu vůdčí funkce, dokázal vycítit ducha doby a místa a jedná v souladu s nimi. Diktátor nemůže rozhodovat ve svůj prospěch a podle svých tužeb, ale ve prospěch společnosti, která ho do této funkce ustavila. Musí zachovat chladnou hlavu a nemůže si dovolit projevit city, což ostatní lidé velmi často nesprávně chápou jako zlobu, zatímco se jedná o nezbytnost vlastního výkonu moci v prostředí navzájem si protiřečících zájmů. Je ve své moci neomezený, jedná-li v souladu s duchem doby a prostředím. Ovšem pokud se prostředí postaví proti, je bezmocný a prohraje. (Jako příklad lze uvést Franze Josefa I., jenž svoji říši přes veškerou svoji nemalou snahu dovedl k likvidaci pouze proto, že dovolil provádět politiku založenou na emocích a zájmech skupin, reprezentujících jen menší část obyvatelstva říše.)

A toto zřejmě bude i souviset s událostmi posledních let Stalinova života. Stalin nedokázal zvýraznit obraz tradičního společenského zřízení a eliminovat liberalizmus, prosazovaný inteligencí. Nedokázal se zbavit nebezpečných jedinců z řad elity, včetně jejich infiltrace cizími tajnými službami, a falešných ideologických schémat. Jím nově postavené figury byly zároveň příliš zvyklé na bezpečí Stalinova stínu. Jim všem asi nedošlo, že na tomto světě stále existují obrovská nebezpečí v podobě arogantních a agilních politiků, s navenek příjemným vystupováním, kteří umí krásně řečnit, dělat podrazy, manipulovat davy, ale jakákoliv rozumná práce je mimo jejich dosah. Stárnoucí a slábnoucí Stalin již měl svoje nejlepší léta za sebou, bylo mu přes sedmdesát let a už

907 М. В. Виноградов: Криминалист объяснил, почему Россия лидирует по количеству убийств. viz www.psj.ru/djs/detail.php?ID=69001

908 Příkladem mohou být dvě dcery Jindřicha VIII. (jeho samého nevyjímaje): Marie zvaná Krvavá s řádově stovkami mrtvých na triku a oblíbená Alžběta, jenž má na svědomí desetitisíce mrtvých…

neměl dostatek energie pro boj s vlky v plné síle. Přitom před ním vyvstávaly velmi závažné problémy, které nestrpěly odkladu.

Asi také vytane na mysli otázka, proč Stalin organizoval moc relativně autokratickým způsobem a proč připustil po 2. světové válce tvrdé souboje mocných. Především uveďme, že Stalin naopak postupoval velmi demokraticky a i svými zákulisními praktikami především nutil lidi, aby projevili svoji vůli a svůj zájem. Na to přímo doplatil Trockij. Jakási autokracie jeho moci vyplývala z ohromné důvěry obyvatelstva. Ta natolik podvazovala kroky opozice, že ji nutila vystupovat na straně Stalina. I v této knize jsem uvedl nemálo důkazů, že Stalin o moc nestál a nové funkce přebíral, až když to bylo nezbytné. Stalin soustředil ve svých rukou takovou moc proto, že u práce přemýšlel, nebál se učit a byl důsledný. Ve skutečnosti pracoval za několik lidí; pokaždé v jiném oboru, s jinou pracovní náplní, jinými požadavky, ale pokaždé lépe, než kdokoliv další.

Boje o moc v období po 2. světové válce svědčí o určitých intervencích zvenčí, ale i o žárlivosti na domácí scéně. Stalin byl v té době již unaven a asi i nemocen a zřejmě značnou část toho času zůstával mimo vládní instituce. Navíc potřeboval utajit některé svoje kroky před dalšími významnými postavami té doby a to dále omezovalo jeho možnosti konat.

Stalin zastával jiné pojetí demokracie, než například Winston Churchill. Pro Churchilla je demokracie záležitostí těch, co mají prostředky a zájem se na ní podílet – vlastně ‚patricijů'. Pro Stalina je demokracie záležitostí všech, zjednodušeně řečeno Stalin, jako člen pospolné společnosti, pojem ‚plebejec' prostě neznal. Winston Churchill prohlásil, že „*demokracie je nejlepší ze špatných způsobů vládnutí*". Stalin tu nejlepší cestu viděl podobně, ale přece jenom trochu jinak. Přitom nesmíme zapomínat, že sovětské zřízení se utvářelo za podmínek ohromného tlaku zvenčí i zevnitř. Stalin prakticky nemohl ovlivňovat povahu společenského zřízení jinak, než kvalitou své práce. Stalin v podstatě mohl pouze buď nějak událostmi proplout (pracovat dobře, trefit se), nebo padnout (udělat nějakou podstatnou chybu, a/nebo tuto práci opustit).

Stalin před soudem dějin

Po letech, kdy jsem Stalina považoval pouze za velkého zločince, jsem v důsledku postupně se prohlubujícího studia této osobnosti i doby začal názor na něj měnit. Po zavrhnutí zcela nesmyslných pověr jsem nalezl překvapivě světlou postavu. Nalézal jsem další, až přímo neuvěřitelné skutky, tvořící řadu fantastických úspěchů, a přitom žádný z nich nevrhal na Stalina zlý stín. Naopak, vše mě vede k přesvědčení, že Stalin se přes řadu chyb, kterých se dopustil, vždy maximálně ohlížel na prospěch své země a nikdy nepřipouštěl nespravedlnost vůči jejímu obyvatelstvu. Jeho pojetí spravedlnosti zasahovalo i zahraniční politiku, v níž měl ve zvyku jednat tak vstřícně, jak jen to šlo. Neznám nikoho dalšího v celých lidských dějinách, kdo by v tak obtížných podmínkách dokázal dosáhnout přímo ohromujících úspěchů a konat přitom, v pozitivním slova smyslu, maximálně lidsky.

Stalin pečlivě naslouchal, aby se během okamžiku správně rozhodl a vybral správného člověka. V případě potřeby byl schopen velmi rychle proniknout do libovolného technického problému. Jeho schopnosti v tomto směru vypadají přímo nadpřirozeně.

Jeho beze sporu největší zásluhou ale nejsou jeho vlastní činy, nýbrž činy obyvatel Sovětského svazu. Stalin nejen, že „*převzal Rusko s dřevěným pluhem a předal s atomovými reaktory*", ale především převzal donedávna zcela zotročený lid a na základě zásad sovětské (tradiční) společnosti z něj vytvořil lid svobodných a samostatných osobností, lid šlechticů v tom nejlepším slova smyslu. To vše za podmínek, kdy celé silné skupiny jeho snahu otevřeně sabotovaly. Těmi šlechtici nemyslím lidi s akademickými tituly, nebo vysokým společenským postavením, ale široké řady obyvatelstva, které právě Stalin dokázal přesvědčit, aby se svobodnými stali, aby se vnitřně zbavili otroctví. Každý samostatně a zároveň všichni společně vytvořili dílo, jaké nemá v lidských dějinách obdoby. Nezáleželo na tom, kde se tito lidé na společenském žebříčku nacházeli. Tento rozlet ducha se týkal stejně řadového vojína, který vyběhl ze zákopů do bodákového útoku, jako nedo-

spělých dětí, pečlivě vyrábějících dělostřelecké granáty, stařika s osmi křížky, odevzdávajícího společnosti všechny síly, letce, který se rozhodl k útoku taranem, ale i budovatelů socializmu a dalších lidí, ať už v kolchozech, nebo v průmyslu a velké většiny ostatních obyvatel SSSR.

Připomenu ještě, jak širokému spektru činností se Stalin úspěšně věnoval: složitá politická jednání (červen 1917, Pilsudski 1919, formování SSSR), vítěz ve válce (Caricyn, Petrohrad, Perm, Děnikin, druhá světová válka), pravděpodobně podíl na zajištění zásobování Petrohradu a Moskvy v době revolučního chaosu, hospodářská obnova po obou světových válkách, zprůmyslnění státu a kolektivizace, řízení celého zemědělského sektoru, který přivedl do té doby k nevídanému rozkvětu a nelze pominout ani podíl na utváření kulturní krajiny a filozofie. To vše se týká jak samotného Stalina, tak i dlouhé řady jeho spolupracovníků.

Závěrem chci říci, že vše, co jsem až dosud zjistil, mě utvrzuje v přesvědčení, že Stalin a jeho spolupracovníci představují velmi pozitivní postavy nejen sovětských a ruských dějin, ale celého lidstva. Stalin, jako nezpochybnitelný vůdce Sovětského svazu, je také jednou z největších a nejsvětlejších postav lidských dějin vůbec. Na tom nic nemění ani to, že nejspíše v jedné chvíli nechal jednat ‚ostré hochy'. Byly k tomu velmi závažné důvody a nebylo na výběr. Že to ‚ostří hoši' eufemisticky řečeno ‚přehnali', není vina Stalina ani jeho spolupracovníků. Stalin se bez bázně a hany rozhodoval v nejtěžších situacích a nelze v žádném případě předpokládat, že by jeho rozhodnutí nemusela být lemována hroby. To za daných podmínek prostě nešlo. Chamtivost elit ve spojení se zahraničními zásahy všech druhů takovou možnost v žádném případě nedávala. Nevidím nikoho dalšího, kdo by podobnými událostmi dokázal projít ne na štítě, ale se štítem.

Přesto sám Stalin byl příliš pod vlivem liberálů, a postupem času prosadil řadu nevhodných opatření. To mělo zlé dopady. Sem musíme přes veškeré přínosy počítat Ústavu roku 1936 a kroky, kterými přebudovával organizaci státu a mocenské instituce. Obtížně uchopitelná snaha využít VKS(b) na podporu duchovních funkcí tradiční společnosti nakonec sklouzla na zcela liberalizovanou politickou stranu.

Ve věci občanské války a intervence musíme konstatovat, že ‚bílí' se teroristických činů museli dopouštět podstatně více než ‚rudí' (jinak by ‚rudí' nezvítězili). A z ‚rudých' Stalin a jeho lidé byli zase těmi, kdo se jich dopouštěli nejméně. Stalin je také jednou z hlavních postav, které občanskou válku ukončily.

Za Stalinův zločin nepovažuji ani politické čistky. Jak píše Alexandr Buškov, byl to prostě souboj bohů na život a na smrt a všichni zúčastnění na tom měli v zásadě stejnou vinu. Stalinova vina spočívá pouze v tom, že se tehdy již asi rozešel se svými bývalými spolubojovníky a cítil nutnost urychleně se vypořádat se starými problémy. Možná lze považovat za Stalinovu chybu to, že doporučil na funkci ‚hlavního koštěte' Ježova. Je otázkou, jestli se nabízelo nějaké lepší řešení. Jestli se vůbec nějaké další řešení nabízelo…

Stejně tak za zločin nepovažuji kolektivizaci. Ta je naopak jedním z jeho největších úspěchů a je základem jeho slávy. Podobně to platí i pro výstavbu průmyslu. Obě záležitosti jsou základem jeho zbožštění.

Mnoho zla vyplývalo z toho, že Stalin prostě nemohl plně kontrolovat tu plejádu hodnostářů a správců tak velké země, zvláště, když celá řada mocných lidí škodila zcela záměrně a další z hlouposti. Z toho ovšem Stalina nelze obviňovat. Tady je na místě obvinit ty, kteří škodili, především z bezpečí svých manhattanských kanceláří. Stalin byl po celou dobu pod ohromným tlakem, a chtěl-li dosáhnout cílů nezbytných pro zabezpečení celého sovětského společenství, musel jednat velmi rozhodně. Přitom se nemohl v dostatečné míře zabývat například i vzděláváním, v němž rozhodující roli zaujala inteligence, nechápající samotné základy sovětského zřízení. To se stalo základem problémů, které později rozklížily celou společnost.

Dalším uvažovaným hříchem Stalina může být i to, že za druhé světové války jako by kryl chyby i špinavosti některých generálů. Opět to není jednoduché. Vždyť to byl opět osobně Stalin a jeho lidé, kdo za války udělali rozhodující kroky k vítězství. Nezbytně se musel opřít o řadu dalších lidí. Někteří z nich byli vším možným, jen ne těmi pravými na pravém místě. Je to stejná záležitost, jako jsem uvedl výše: Sovětský svaz se po celou dobu své existence potýkal s nedostatkem schopných, čestných a zároveň dobře připravených lidí, kteří byli za obtížných dob potřební. Nezvítězit by přineslo podstatně více obětí. To by vlastně znamenalo podstatně větší vinu.

Již jsem napsal, že Stalin přiměl lidi, aby se vnitřně osvobodili, to je jeho nepochybné a obrovské plus. Na druhé straně se Stalin velmi zle choval k těm, kteří vnitřně zůstávali v rovině otroctví. Takoví nemohli počítat s jeho shovívavostí. Toto je i problém tzv. konzumního způsobu života. Tady můžeme vzpomenout ty, které samotný Stalin označoval jako prokletou kastu, tedy společenské elity a inteligenci. Jinak řečeno, Stalin nestavěl hřiště a divadla pro diváky, ale pro aktéry. Ale ani toto mu nelze připsat k tíži.

Většina krve, která snad zůstává Stalinovi na rukou, je tvořena krví zbytečně prolitou sovětskými generály a politiky a krví, kterou prolili Stalinovi oponenti. Vedle toho ovšem vyniká jeho osobní podíl na tom, že se SSSR pod jeho vedením zbavil strašlivého marazmu, že vyvedl SSSR do doby míru a prosperity, že zabránil druhé občanské válce, že odvrátil německou agresi, a tak zachránil velké množství lidí.

Mám takový dojem, že Stalin, ač měl vynikající paměť a znalosti, pro pracovní zatížení nedokázal minulé události prosadit do obecného povědomí. Stranický aparát se držel svých vlastních zájmů, navíc jeho velká část byla pod vlivem Trockého a jemu dalších podobných. Jako příklad uvedu, že se po 2. světové válce v SSSR na školách neučilo o vazbě Trockij-Životovskij-Schiff-Rotschild, ani o vině Skripnika, Kosiora, Čubara a dalších, ačkoliv jejich podíl na vzniku hladomoru a řadě dalších problémů je zcela jasný a nepominutelný. Je velikou chybou Stalina, že nedokázal podstatné informace prosadit do základního vzdělání. Absence obecného povědomí o takových skutečnostech, stejně jako absence znalostí základů sovětského zřízení a nesmyslná ‚národnostní' politika místní ‚rudé šlechty' ukazuje na míru vnitřních problémů SSSR. Znovu připomenu starou moudrost, vepsanou na úvod Předmluvy k této knize: „*Kdo nezná minulost, nemá budoucnost.*" A znovu se ptám, co zabránilo šíření podobných informací? Bylo to jasně proti zájmu celé sovětské společnosti.

Na první pohled se také zdá, že vážnou chybou Stalina je i to, že nedokázal v SSSR vybudovat spolehlivé a účinné mechanizmy, regulující činnost celé společnosti a založit k tomu potřebné instituce[909]. Zde si ovšem musíme uvědomit, že právě tyto mechanizmy se musely stát hlavním cílem útoku nepřátel sovětského zřízení. Pomocí Chruščovovy hlouposti byly nejspíše po zavraždění Stalina a Beriji velmi rychle zlikvidovány. To je nejlépe vidět na zmizení jeho politické ekonomie, jako nového konceptu řízení hospodářství, kterým chtěl nahradit dosavadní plánování. Samozřejmě, že v tomto směru sehrála svoji roli Stalinova výjimečnost a z toho vyplývající přílišné soustředění moci a spoléhání se na to, že „*vožď (vůdce) vše vyřeší*". V tomto směru se největší Stalinovy přednosti staly jeho velkou slabinou.

Stalinova vláda se podobá vládě Ivana IV. Zde nám vyniká ještě jeden příklad platnosti starého čínského symbolu – Monády. Jak se jedna síla zcela ze svého nitra mění v sílu zcela opačnou. Tito dva vládci způsobili to, že vysocí státní funkcionáři nesloužili vlasti, ale panovníkovi. S příchodem zlých a špatných vládců typu Chruščova a Gorbačova, vysocí funkcionáři (bez přemýšlení a bez

909 Stalinovým poradcem v oblasti koncepcí byl maďarský národohospodář Jevgenij Samuilovič Varga, maďarsky Jenő Varga. Varga byl ředitelem Ústavu světového hospodářství a světové politiky, ruská zkratka ИМХМП.
Viz ru.wikipedia.org/wiki/Варга,_Евгений_Самуилович.

odmluvy) plnili zlé příkazy svých slabých vládců, kteří se ustupováním snažili vyhovět vlastním nepřátelům, a tak zcela zničili veliký odkaz.

Postupně jsem si uvědomil, že Stalinův odkaz je podstatně širší, než jak přímo vyplývá z dostupných knih, dokumentů a článků. Stalin samozřejmě především organizoval tradiční společnost založenou na mravním zákonu a předvedl její výhody, sílu a možnosti. Opravdu si nevybavuji nikoho jiného, komu by se něco takového podařilo. Tradiční společenské zřízení ve Stalinově pojetí spolupráce je základní Stalinův odkaz.

Dalším výrazným odkazem Stalina je bezpochyby mravní stránka jeho činů, ta ostatně vyplývá ze samotného tradičního společenského zřízení. Jeho činy ve svém celku mají povahu mravního imperativu, přestože jeho vlastními slovy *„zdaleka ne všechno se podařilo dotáhnout do konce*“. (Doporučuji si uvědomit, že taktéž T. G. Masaryk stavěl především na mravnosti, přitom oba velcí státníci vynikli ve stejné době. Masaryk měl ovšem tu nevýhodu, že do vysoké funkce se dostal až ve vysokém věku, navíc po celý svůj život zůstával mimo hlavní proud politiky.) Stalin se v roce 1917 dostal do hlavního politického a společenského proudu a dokázal v něm mravnost prosazovat jako vůbec hlavní pilíř své politiky až do své smrti.

Ruský mir

Zkusme zabloudit do roviny filozofické. Předesílám, že nejsem filozof, vstupuji na tenký led, ale nějaké představy se mi v hlavě zformovaly a zkusím je uvést.

Donedávna jsem zjednodušeně dělil svět na Západ a Východ. Západ jsem považoval za výtvor Imhotepa, později výrazně ovlivněný Atonovým kultem a gnostickým učením. Jde především o judaizmus, křesťanství a islám. Východ zjednodušeně charakterizuji agnosticizmem (osobní zkušenosti s indickými a čínskými světonázorovými proudy).

Jenomže poslední dobou jako by se Západ začal posouvat od gnóze někam směrem k voluntarizmu, který charakterizuje původní Atonův kult. Znalosti – gnóze, základ rozumných rozhodnutí a úspěchů západního světa posledního půl tisíciletí se mění na svévoli, nepodloženou ničím jiným, než emocemi a tlakem osobních zájmů skupiny hazardérů, proměňující se jakoby ve vyšší moc. Na všechno máme názor, ale nezabýváme se poznáním, na kterém by teprve názor měl být postaven. Toto je jasný problém současného Západu a jedna z příčin nastupující krize.

Nově jsem se seznámil s pojmem ‚ruský mir‘ (русский мир – ruský svět, obecněji slovanský mir). Ten pojem jsem nejprve objevil v souvislosti se studiem ruských zvláštností a zprvu jsem jej považoval pouze za projev důsledků ruského podnebí. Jenomže ruský mir podchycuje záležitosti mnohem širší, dokonce jsem si začal uvědomovat, že daleko přesahuje současný pohled na dějiny Ruska. Jeho šíře svědčí o tom, že jde o zcela samostatný filozofický směr, zcela rovnocenný západní i východní filozofii. Dosti pravděpodobně jeho kořeny jdou podstatně hlouběji, než dosahují naše dějepisné znalosti[910]. Dlouho mi trvalo, než jsem pochopil, že tento pojem se váže na tradiční předkapitalistickou společnost, jaká ve většině Evropy přestala existovat nejspíše někdy v době renezance. Je dobré mít na paměti ještě hlubší stopy, jak nám je naznačují dávné legendy.

Jak osobně vidím ruský mir? Bez hlubšího studia mohu říci pouze to, že jeho jasným základem jsou tradiční společenské formy – rodina a občina. Další prastaré tradice zakrývá gnostické pravoslaví. Na rozdíl od přísně utilitárního agnosticizmu Východu ve stylu ‚plavby s proudem‘ doporučuje vzepřít se událostem, pokud pro to jsou mravní důvody. Názor je samozřejmě důležitý, ovšem musí být založený na přiměřených znalostech a je nutno posuzovat i jejich dostatečnost. Na rozdíl od dnes liberalizovaného Západu, je ruský mir nadále založený na tradičních společenských vztazích, je silně paternalistický a jeho výraznou vlastností je váha mravního rozměru[911]. Přitom je

910 Připomenu tímto ještě knihu Anastázie Semjonovy: Dům a jeho tajemné síly; Eugenika 2005. Tato kniha popisuje prastaré ruské/slovanské učení podobné známému Feng-Šuej.

911 Doporučuji si všimnout názoru na mravnost bývalého ministra zahraničí USA H. Kissingera,

ruský mir zcela otevřený pro každého, kdo o něj projeví zájem, a díky své vnitřní svobodě, pružnosti a mravnímu rámci je velmi přitažlivý[912]. Klíčová je mravní stránka věci, stejně jako odpovědnost jedince ke společnosti. V tomto směru se tradiční společnost organizuje v jistém smyslu jako superorganizmus (podobně chápeme například včelstva). Nelze vypustit zjevný fatalizmus – každý krok má své důsledky a jejich následky je třeba nést[913].

Fatalizmus je jistě důsledkem drsného podnebí. Paternalizmus a velká míra vnitřní volnosti je důsledek tradiční společnosti a občiny. Naproti tomu význam a váha poznání, vůle, disciplíny a (v nemalé míře) mravní rozměr mají dnes nejsilnější odraz v osobě Stalina (a nezapomeňme na prastaré legendy. Osobně se domnívám, že osobnost Stalina má velký vliv na formování současného ruského miru.

Úvahy o společenském zřízení

‚Socialistický' dějepis říkal, že nejprve byla prvobytně pospolná společnost, potom otrokářství, následoval feudalizmus, jehož přirozeným nástupcem se stal kapitalizmus a následným přechodovým stupněm k dokonalému komunizmu byl socializmus. Mechanizmus změny zřízení prý souvisí s tím, jak stávající společenský řád naráží v hospodářské oblasti na meze svého růstu. Přechodem k následnému zřízení se prý uvolňuje potenciál dalšího zvýšení hospodářské výkonnosti. ‚Kapitalistický' dějepis v tomto schématu pouze škrtl poslední dvě etapy a kapitalizmus prohlásil za pragmatický společenský ideál a vrchol výkonnosti.

Že na uvedeném schématu není něco v pořádku, jsem si prvně začal uvědomovat v době, když jsem se zabýval starým Egyptem. Poměrně rychle jsem totiž došel k přesvědčení, že tehdejší společnost byla velmi podobná tzv. reálnému socializmu. Když jsem později trochu studoval dějiny staré Číny, našel jsem éru typického socializmu i tam – byla to především dynastie Chan (ale zřejmě nejen ta). Sami Číňané se s touto dynastií natolik ztotožnili, že sebe nazývají Chanové. Jsou to dějiny dvou významných států na opačném konci světa a v obou případech tady máme ve zcela neočekávaném prostředí společenská zřízení podobná socializmu.

Dnes vidím pouze dva koncepty společnosti (samozřejmě se spoustou variant).

Na jedné straně zde máme přirozené společenské zřízení, založené na vědomí pospolitosti (viz Slovníček, heslo společenské zřízení pospolné). Utvořilo se za milióny let existence živočichů. Jejich vzájemné vztahy se postupem času vymezily vytvořením poměrně pružného, ale univerzálně platného systému mravních hodnot. O tom píše Carl E. Sagan v knize Stíny zapomenutých předků. Úplně stejné popisy uvádí i Sergej G. Kara-Murza v knize Sovětská civilizace. Oba autoři se opírají o rozsáhlá pozorování různých společenství a mají velký cit pro vyhodnocování svých zjištění.

Není od věci připomenout, že oba autoři mají vynikající přírodovědné vzdělání a znalosti teoretické fyziky. Přesto, či právě proto, jsou jejich díla skvělými studiemi společenských jevů a mají velký mravní náboj a vynikající filozofickou hodnotu. Tito autoři nejsou výjimkou, ve skutečnosti podobné vzdělání mají i Jelena A. Prudnikova a Jurij I. Muchin.

---

viz H. Kissinger: Umění diplomacie, Prostor, 2002

912 Ruská federace vlastně není národním státem, jak jej známe my, ale říší – svazem různých společností s různým světonázorem bez nějakého podstatného centralizujícího tlaku, včetně snahy ujednotit světonázor a i jazyk obyvatel. Ruská (imperiální) moc je navenek slabá, ale díky tomu také atraktivní – a obyvatelstvo má namísto odstředivých dostředivé sklony.

913 V této souvislosti připomínám besedu N. Starikova v Ruském středisku vědy a kultury v Praze v únoru 2016, kde Starikov (vedle dalšího) i právě toto zdůraznil. V českých diskuzích na Internetu za to byl tvrdě kritizován.

Na druhé straně straně zhruba v době renezance začal vznikat velmi vulgární společenský model, v němž jsou společenské vztahy zredukovány na zbožně-peněžní vztahy, které jsou prý základem veškerého společenského chování atomizovaných jedinců (viz Slovníček, heslo společenské zřízení kapitalistické).

Pojďme se stručně podívat na oba základní společenské koncepty.

Pospolná společnost

Tradiční lidská společnost, jak existovala po celá tisíciletí, byla utvářena stejnými lidmi, jako jsme my, jen v poněkud jiném prostředí. Kam až sahají naše znalosti, v předešlých tisíciletích lidé neužívali takových civilizačních výdobytků, jaké máme k dispozici dnes. Ale nezapomeňme, že všechny tyto výdobytky jsou dílem předchozích generací… hleďme, zde se nám začíná objevovat takové to jemné předivo k našim předkům.

Základním postulátem pospolné společnosti (pro označení jsem použil jen mírně upravené označení starých společností) je předivo vztahů mezi členy navzájem, ke svému okolí a vědomí svého bytí v toku času – od svých předků, od nichž přebíráme tento svět, ke svým potomkům, jimž jej zase předáváme. Zodpovědnost jedince je postavena jako zodpovědnost vůči prostředí, společenství, předkům i potomkům. Rozhodování jedince je vázáno souborem obecně platných pravidel. Tato pravidla nelze striktně popsat, protože za různých podmínek vystupují různé aspekty, a podle toho váhu získávají různá omezení a různé koncepty řešení. Trh představuje jen malou část společenských vztahů, velký význam mají služba, povinnost, láska, péče i nátlak. Každý jedinec plní celou řadu společenských funkcí (manžel, otec, pracovník, volič, člověk se svými zájmy, ale také člověk poskytující první pomoc,…). Základním prvkem společenství je rodina a následkem toho má stát paternalistické rysy. Spravedlnost je základním činitelem opravňujícím výkon moci.

Univerzálně platnému souboru pravidel se členové společnosti podřizují a podle něho jednají. Ve společnosti každý jedinec vykonává řadu povinností, aniž by mu z toho plynul nějaký bezprostřední přínos. Ani tyto povinnosti nejsou stanoveny nijak striktně, běžné jsou možnosti volby. Na druhé straně společnost přináší svým členům řadu výhod, které nepodléhají nějakým úhradám (přesněji zbožně-peněžní vztahy jsou společensky okrajovou záležitostí). Takovou základní výhodou, vyplývající ze samotné povahy společenství, je určitá forma ochrany a jistého společenského zajištění, vztahujícího se na všechny členy, tedy i rodinné příslušníky. Podle svých možností společenství samozřejmě poskytuje i další neplacené služby, typicky se jedná o vzdělání a zdravotnictví. Velkou sílu společnosti dávají obecné ideje společného díla. Naproti tomu narušování principů, především elitářství, vede k rozčarování a narušování celé společnosti a státu.

Můžeme se v duchu přenést do líčení A. N. Engelgardta[914] ruské vesnice 19. století. Občina si stanovuje určité úkoly – a za tím účelem vytváří řídící a výkonný aparát. Je třeba rozdělit polnosti, zorganizovat zemědělské práce, vyúčtovat daně a další platby a řešit svoje vnitřní záležitosti (bezpečnost, pořádek, vzdělávání, zdravotnictví). K tomu se schází celá obec, přesněji představitelé rodin. Shromáždění se snaží dosáhnout všeobecné shody zájmů – jde o uplatnění kopného práva (viz Slovníček). Jak uvádí A. N. Engelgardt, jednání takovéhoto sboru je jakoby zmatené, ale jediným přijatelným výsledkem je řešení, na němž se shodnou všichni zúčastnění. Závěrečným rituálem je hlasování, které je již jen vyjádřením a potvrzením dosažené (většinou naprosté) jednoty.

Ve větších společnostech již není možné uvažovat o přímé účasti zástupců všech rodin, proto se vybírají zástupci, kteří na jednání sněmu zastupují nepřítomné v plném smyslu těchto slov. To zna-

914 ru.wikipedia.org/wiki/Энгельгардт,_Александр_Николаевич
Энгельгардт А.Н.: Письма из деревни (1872-1887 гг.),
viz www.hist.msu.ru/ER/Etext/ENGLGRDT/

mená, že jejich povinností není řídit se vlastním svědomím (přesněji řečeno vlastními zájmy), ale jednat v zájmu celého svého volebního obvodu.

Je dobré si uvědomit, že z účasti na sněmu nevyplývají žádné příjmy. V obecné rovině poslanec na sněmu vystupuje podepřený svým volebním obvodem, dílem, projektem, nebo něčím takovým. On své příjmy uskutečňuje doma, sněm nikomu za nic neplatí.

K tomu poznámka: Všiml jsem si, že doba feudalizmu v Českém království (do nástupu Habsburků) představovala výrazně uvolněnější společenský řád, než si dnes myslíme. Lidé v té době nebyli nijak zvlášť omezováni, ať bylo jejich společenské postavení jakékoliv[915]. (Nezabývejme se problémovými jedinci, ti byli vždy.) Problém nastal teprve v době rozvratu tradiční společnosti, kdy dosud trvaly představy o platnosti mravního zákona, ale úřednický aparát (zase ty elity a inteligence!) jej již nerespektoval. K tomu došlo v době nástupu Habsburků, a toto bude podstatný důvod jejich neoblíbenosti v československé společnosti.

Totalitarizmus

Oblíbeným hororem liberálních ideologů je řev na téma totalitní společnosti. Tady je však nezbytné odlišit od totalitarizmu pospolné společnosti totalitarizmus liberalizované společnosti – což jsou fašistické společnosti (a to je již mimo obzor liberálních ideologů)…

V tradiční společnosti totalitarizmus značí stav mravně-politické jednoty lidu. Jde o mobilizovaný stav, který v SSSR existoval v době vlády Stalina. Protože Stalin se ztotožnil se společenskými a státními zájmy, navenek se tato mobilizace projevila jako kult jeho osobnosti[916].

Samotný pojem vychází z všeobecné (totální) závaznosti mravního zákona vztahující se v plné šíři na všechny členy společnosti. Je to jen jiné označení souboru pravidel známého ve zjednodušené podobě také jako Desatero přikázání božích, Jama-nijama a další. Jeho praktickým výstupem je kopné právo. Jde zároveň o prostředky duševní hygieny členů společnosti i prostředky ochrany společenství před asociálními jevy. Společnost nutí své členy uvažovat v celé šíři souvislostí, a ne pouze ve zdánlivě vlastním zájmu. Jedná se o přirozenou součást živých společenství a je zárukou jejich stability[917]. Je také v přímém rozporu se zásadami liberalizované společnosti.

Kapitalizmus

Základ kapitalizmu je ve skutečnosti zcela asociální. Kapitalizmus vznikl postupnou proměnou pospolné společnosti za pomoci nesprávných předpokladů a hrubých zjednodušení. Prvotním mně známým spouštěčem byl Atonův kult vytvořený mocným a vzdělaným panovníkem Achnatonem, ale člověkem s pokřivenou myslí. Jeho dílem je učení o vyvolených. Vytváří univerzálního Boha, v němž míchá předmět s podmětem a zavádí ovládání lidí ideologií. Za rozumný považuji názor, že v důsledku své neschopnosti a následného rozvratu země Achnaton z Egypta se skupinou jím poblázněných dvořanů utekl a vytvořil první monoteistické náboženství – judaizmus.

Dalším ideovým proudem, podílejícím se na vzniku kapitalizmu, se zřejmě stalo gnostické učení. Jeho základem je tvrzení, že svět je poznatelný lidskými smysly. Na tom sice není nic špatného, ale s jistou dávkou sebedůvěry a arogance lze dojít k přesvědčení, že vlastní znalosti jsou úplné a z nějakého důvodu mě opravňují k bezohledné vládě. Problémem se stalo to, že v jistou chvíli se někteří bohatí lidé začali mravním poutům vzpírat a začali hledat ideové zdůvodnění opravňující vyvázání ze společenských povinností. Té době říkáme renezance.

---

915 Čechura J.: České země v letech 1310-1378 - Lucemburkové na českém trůně I.; Libri, 1999,
Čechura J.: České země v letech 1378-1437 - Lucemburkové na českém trůně II.; Libri, 2008,
Hás J.: Z rodinného života husitských hejtmanů; ONYX, 2009, ad.

916 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том II); Алгоритм, 2001

917 Sagan C., Druyan A.: Stíny zapomenutých předků; Eminent, 1998

‚Myslím, tedy jsem' se stalo krédem doby a tehdejší mocní podpořili filozofická studia zaměřená na úvahy o úplném osamostatnění jednotlivce a jeho mravního vyvázání ze společnosti. Rozšíření těchto postojů znamenalo zánik závaznosti mravního zákona, tedy normy regulující veškerý život na planetě Zemi[918]. Nešlo o nic jiného, než o to, že společnost do značné míry zbavila jedince odpovědnosti za jeho činy. Ztráta mravních zábran umožnila amorálním jedincům zjednodušeně řečeno pokrást společenské bohatství.

(Samozřejmě, že i dříve byli lidé bohatí a chudí. Ale ti dřívější bohatí se od nových bohatých odlišovali tím, že fakticky nebyli bohatí sami, ale celým společenstvím, jemuž vládli. Nadprůměrné příjmy byly kompenzovány přiměřenými povinnostmi a nutnými výdaji. Zajímavé je také to, že takovouto vyrovnanou bilanci povinností a výnosů většinou měli i ti, kteří se vlády zmocnili v podstatě násilným způsobem. Obecně se to bralo tak, že pokud je někdo schopen se vlády zmocnit, je rozumné ho podporovat. Zjevně to platilo i naopak a sami uzurpátoři rychle brali uzurpovaná společenství za své. Sice nemuseli a mohli je tyranizovat, ale potom se ve svých nových pozicích neudrželi, neboť přišel někdo další… A ještě – ten, kdo padl, nemohl být dobrým pánem.)

Pravděpodobně to bylo tak, že se ta ztráta odpovědnosti zpočátku víceméně týkala pouze jednání ve vzdálených zemích, mimo domov. Takto se začaly formovat koloniální říše a do metropolí se začalo přelévat bohatství z končin, které se tak měnily na bezuzdně vykořisťované kolonie. Ty byly daleko a doma to vidět nebylo, když navíc státní pokladna takovýto přítok přivítala. Jenže netrvalo dlouho a podobně mocní začali přistupovat i k lidem ve své zemi. Společnost celkově zchudla (kromě těch několika vyvolených), a aby většina obyvatel přežila, musela rezignovat na tradiční společenské vazby, které za daných podmínek představovaly zátěž, zneužívanou zbohatlíky. Takto vznikla moderní občanská společnost. Jejím základem již není rodina, ale jedinec a jeho majetek.

Základním předpokladem existence alespoň částečně stabilního kapitalizmu je vysávání prostředků z jiných společností. Za tím účelem se elity kapitalistické společnosti organizují a vytvářejí nátlakové síly, které mají oslabit oběť a přimět ji k výdeji svých statků uchvatiteli. Zřejmě již poměrně starým prostředkem je celé spektrum formálních a neformálních organizací, které jakoby stojí na ‚humanistických idejích'. Poměrně malá investice dává možnost ohromných zisků. V historii, kterou jsem zde popsal, jsme se setkali s ničivým působením Trockého. Podobně humanitární nevládní organizace placená vládou USA přímo podporovala intervenční válku. Máme zde i jakoby zcela neformální organizace, například Francouzské matky, které za války s Německem protestovaly na letištích a bránily bojovým operacím francouzské armády. Dnes podobní demoralizují Evropu podporou tzv. genderových hnutí a zničujících migračních vln. Účelem je zachránit vlastní zřízení cizími penězi. Cíl je vždy jediný: oslabit ochranné síly společnosti a umožnit velké loupeže. Rozpad SSSR je vzorovým příkladem dokonaného díla.

Humanitární nátlak není jediným prostředkem. Dalším je klasické vysávání závislých území – kolonií. Je sice pravda, že většina kolonií se během 20. století osvobodila, ale i toto souviselo s postavením SSSR. Dalším prostředkem se stal brettonwoodský systém a dominantní postavení dolaru v mezinárodních financích, které nakonec vyústilo v tzv. petrodolar. To z hlouposti postalinské doby podpořil i SSSR. O tajných službách (především USA) pracujících na ovládnutí vybraných obětí by bylo možno napsat dlouhé ságy. Doplatila na to spousta zemí a význačných osobností, Československo nevyjímaje.

Univerzální mravní rámec společnosti zanikl a byl nahrazen profesní, nebo také elitářskou morálkou. Jinak se lidé začali chovat ke svým, jinak k cizím. Ti svoji se totiž stali vzájemnou oporou, zatímco na ostatních nezáleželo. Noví mocní se vyvázali ze svých dřívějších společenství a po-

918 Sagan C., Druyan A.: Stíny zapomenutých předků; Eminent, 1998

vinností a přestali vystupovat v jejich zájmu. Jediné, co bylo najednou podstatné, byl zájem vlastní. Ten mohli nejlépe uplatnit posílením svých vlivových pák, tedy tím, že se spojili se sobě rovnými. Takto spravedlnost přestala legitimizovat společenský řád.

Vznik profesní morálky na druhé straně znamenal to, že společenské třídy se postavily proti sobě. Společnost se dostala do stavu setrvalé studené občanské války, která čas od času vyvře na povrch a promění se v lehčím případě na vlnu stávek a v horším případě na ostrou občanskou válku. Válčení, dosud omezené na boj mezi společnostmi, se přesunulo i dovnitř společností a v kapitalizmu se stalo běžnou společenskou zvyklostí.

Je dobré si uvědomit, že kapitalizmus předpokládá naprostou absenci mravního společenského rámce. Jenže taková společnost by byla zcela neudržitelná. Jako kompromis vznikl tzv. ‚národní stát', nebo také tzv. ‚občanská společnost'. Takto se opět přijal jakýsi, byť omezený, ale přece jenom vyšší mravní rámec společnosti. Ve skutečnosti neplatí ani to, že v kapitalizmu jsou všechny společenské vztahy redukovány na obchod a postavení obou stran je rovné. V případě války, ať už občanské, nebo jiné, rukující vojáci jdou bojovat za zájmy sobě nepřátelských skupin, a nemají možnost volby, ani možnost stanovit svoji cenu (to prý charakterizuje liberální společnost). Samotná občanská společnost tak narušuje to nejpodstatnější pravidlo řádu, na němž stojí.

Vzpomeňme na dodávky vysokootáčkových přísad do leteckého benzínu. (A tím to nekončí. Jen tak mimochodem, důslednost řešení židovské otázky byla také dílem americké technologie, konkrétně šlo o Hollerithovy děrné štítky[919].) V době, kdy američtí piloti bojovali proti Německu a v této válce umírali, americký kapitál německou válečnou mašinérii zásoboval. Zkuste si představit extrém: můj syn bojuje s nepřítelem a já tomu nepříteli dodávám zbraně. Dobře, nemusí to být můj syn, ale kamarád ze školy a nemusí se jednat o zbraně, ale například právě o ty přísady, bez kterých by německá letadla byla o třídu horší. Absurdnost ani nemá cenu komentovat, přesto zcela realisticky popisuje chování amerických elit za druhé světové války. Synové společenských elit se války účastnili. Například pozdější prezident USA John F. Kennedy bojoval ve válce jako velitel torpédového člunu, jeho starší bratr Joe padl jako pilot bombardéru. Druhé světové války se jako stíhací pilot účastnil i další prezident USA George H. W. Bush. Ze stejného prostředí přitom pocházeli lidé, kteří obchodovali s fašistickým Německem. Tady nezapracovala ani ta profesně-elitářská ne-morálka.

Ideový rámec tomu vytvořil Thomas Hobbes[920], když krajně vulgárně na základě newtonovské mechaniky od společnosti oddělil mravnost a prosadil názor, že člověk má právo se chovat nemorálně (přesněji řečeno za základ etiky použil egoizmus). V jeho pojetí jsou společenské dějiny válkou všech proti všem, a prý teprve vyspělí lidé později na základě racionálního kalkulu dali vzniknout státu. Tato představa znamenala zničení ideového začlenění jedince do prostředí a toku času. Najednou zde bylo pouze ‚já a můj majetek'. Hrubě mechanistické pojetí absolutizovalo vlastnictví jako základ vyvolenosti, a tak vznikl kapitalizmus.

Jeho krédem se stalo tvrzení, že veškerou společenskou činnost lze zredukovat na obchodní vztah. Jediné, o čem se jedná, je cena, přičemž obě zúčastněné strany jsou zcela svobodné a rovné v rozhodování. Takovéto hrubé zjednodušení společnosti, zcela ignorující řadu společenských jevů, se pak stalo základem politické ekonomie.

V této chvíli si připomeňme knihu C. Sagana Stíny zapomenutých předků. Podle ní totiž tradiční společnost zná podstatně širší spektrum společenských vztahů a jakoukoliv teorii výlučnosti odmítá. Tato hluboká studie existence života na Zemi znevěrohodňuje nejhlubší ideologické základy kapitalizmu! Kapitalizmus je založen na mýtech a zjevně chybných domněnkách, které vzhle-

919 Erben L.: Děrné štítky a holocaust (2.) – příběh největšího obchodníka, www.root.cz/clanky/derne-stitky-a-holocaust-2-pribeh-nejvetsiho-obchodnika/

920 cs.wikipedia.org/wiki/Thomas_Hobbes

dem ke své asociálnosti nemohou být základem trvalého života společnosti! Ostatně Kara-Murza[921] připomíná, že samotní hlasatelé filozofie kapitalizmu přímo mluví o tom, že kapitalistická společnost ochraňuje zájmy úzké skupiny bohatých, obávajících se pogromů a vyvlastnění ze strany ostatních členů společnosti.

Samozřejmě, že amorální koncepci kapitalizmu je možné prosadit pouze za podmínky, že nemorálně se nebudou chovat všichni. Skupina vyvolených musí být poměrně úzká, protože okolo sebe šíří bídu (mravní i hmotnou) a zmar. Základním poznávacím znamením vyvolených je tentokrát již soukromé bohatství.

Původně profesní morálka vede k ještě jednomu problému. Protože stát se členem elit je atraktivní, začnou někteří ve snaze prosadit se ve společnosti zdůrazňovat určité rysy, údajně spojené s elitami. Výsledkem je rasizmus. Kara-Murza podotýká, že rasizmus je vlastní pouze kapitalistickému světu, zatímco v neliberální společnosti zaniká[922]. Protestanti dokonce razili názor, že Ježíš Kristus na kříži nevykupoval hříchy všech lidí, ale jen vyvolených. Ani není potřeba připomínat, že dobu Romanovců můžeme považovat za ruskou renezanci se vším všudy, viz stať Stručné dějiny Ruska ve Slovníčku.

Kapitalizmus je ryze elitářské zřízení. Pro jeho prosazení je potřeba vymyslet dostatečně jednoduchý a snadno vysvětlitelný ideologický rámec, přijatelný pro širší okruh lidí, o který by se kapitalistické zřízení mohlo opřít. Tím se stal liberalizmus, který pod pláštíkem rovnosti práv a povinností především dává ‚vyvoleným' možnost okrádat (jemněji: vykořisťovat) ostatní. Naneštěstí se liberalizmus pro svůj primitivizmus stal pochopitelný pro jako by ‚vzdělanou' společnost – inteligenci, a ta se stala jeho propagátorkou.

Ale liberalizmus se přitom ve své elementární podobě pro svoji asociálnost také nikdy nestal reálným společenským zřízením. Tím se stala až nadstavba liberalizmu – ‚občanská společnost' – poté, co k liberalizmu přisypala alespoň špetku mravnosti a zároveň zbavila občany naprosté svobody konání a stanovení ceny.

Otázka je, jak hodnotit možný dlouhodobější výhled kapitalistického zřízení. Zcela určitě jej lze považovat za metastabilní systém. Jeho stabilita závisí na prosperitě, tedy schopnosti vysávat jiné společnosti a udržet závaznost alespoň minima mravního zákona (zajišťujícího společnost před vnitřním rozkladem a demografickou katastrofou) pro co největší část společnosti. Osobně předpokládám, že pokud nedojde k vnitřní obrodě a opětovnému přijetí mravního zákona, je postupné zhroucení tzv. euroatlantické kapitalistické společnosti zcela logickým a předvídatelným výsledkem. Podobně také v minulosti skončila klasická římská společnost. Jediným problémem je to, že nelze odhadnout dopady souvisejících válek.

Svoboda

Svoboda je oblíbené téma liberálů. Prý teprve liberalizmus zavedl svobodu jako základní lidské právo. Ve skutečnosti to bylo poněkud jinak. Tradiční společnost svobodu neomezovala, a proto nebylo potřeba se tomuto pojmu věnovat[923]. Svoboda jedince prostě je nedílnou součástí tradiční společnosti. Naproti tomu nástup kapitalizmu znamenal zbídačení a útisk velké části společnosti, a v důsledku toho široké společenské vrstvy svobodu ztratily. Toto využili liberální filozofové a vyrobili z tohoto pojmu ‚svatou krávu' liberalizmu. Současný stav tak představuje absurdní

921 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

922 Připomenu, že v dobách socialistického Československa se extrémizmus ve společnosti nevyskytoval. Byli sice i poněkud asociální jedinci, ale nebyli nijak extrémističtí a zůstávali osamocení. Teprve s nástupem kapitalizmu jich začalo přibývat, jejich postoje se radikalizovaly a vznikla početná hnutí.

923 Otázka otrokářských a feudálních společností je podstatně širší a méně jednoznačná, než je její současné liberální vyjádření. Viz např. knihy Čechury k dějinám předbělohorských Čech.

situaci, kdy na jedné straně se podařilo vymyslet spousta nesmyslných ‚svobod', které pouze vedou ke společenskému extrémizmu a na druhé straně liberální společnost ničí možnost uplatnit zcela základní práva, nezbytná pro její existenci.

Všiml jsem si též, že v tradičních společenstvích je, v případě věcí potřebných k obživě, vlastnictví více či méně odpoutáno od užívání. Podstatné prostředky nutné pro obživu společnost přiděluje podle schopnosti členů společnosti tyto prostředky využít. Důvodem je to, že vlastnictví takového majetku pouze svobody zbavuje a omezuje možná řešení jak ze strany vlastníka, tak ze strany společnosti. Váže možnosti přestěhovat se, změnit profesi, i možnosti uplatnění dětí. Základem liberalizmu je absolutizované soukromé vlastnictví a již jen z tohoto vyplývá koncepční nesvoboda členů liberálních společenství.

Je to ještě horší. Podmínkou svobody v liberální společnosti je dostupnost volných prostředků nutných k obživě. Pokud takovéto prostředky mám, nic mě nenutí podílet se na společenském díle. V důsledku toho svoboda v liberální společnosti posiluje asociální jevy.

Technologie zla

Liberalizmus využil celý arzenál prostředků pro své prosazení. Podívejme se na dva z nich.

První je scholastika[924]. Scholastika vznikla jako nástroj rozumového podepření církevních dogmat. Jejím cílem byla příprava kléru na logickou argumentaci. Základem bylo účelové zdůrazňování vybraných aspektů vyhovujících žádaným logickým konstrukcím a církevním dogmatům. To samozřejmě znamená záměrné opomíjení toho, co se nehodí do krámu.

Tou druhou záležitostí jsou tzv. ‚Overtonova okna'. Joseph P. Overton[925] vysvětlil způsob, jak se nepřijatelné může v liberalizované společnosti stát společenskou normou[926]. Podle něj každá společenská otázka má ve společnosti k dispozici určité pole přijatelných řešení, které nazývá ‚okno možností'. Pokud někdo má zájem prosadit nějaké společensky nepřijatelné řešení, musí toto okno možností postupně posunovat. Nejprve se otevře možnost vůbec posuzovat tuto záležitost v teoretické rovině. Později se legalizují společenské úvahy na dané téma za pomoci eufemizmů a nějakých výjimečných případů, čímž se záležitost posouvá do oblasti racionálna[927]. Proces pokračuje popularizací jako podmínky posunu do oblasti reálné politiky. Nakonec se tak dosáhne stavu, kdy se přes naprostou nesmyslnost, nebo otevřené nebezpečí pro celou společnost, podaří legalizovat daný cíl. Prosazení homosexuálních sňatků a multikulturalizmu je typickým příkladem takového postupu.

Parlamentarizmus

Parlament v liberálním pojetí vznikl přeměnou tradičního sněmu. Na první pohled rozdíl zřejmý není. Jde hrubě řečeno o platformu, kde se tvoří a odhlasovávají zákony. Jenomže přerod sněmu na parlament je fakticky velkou revolucí. Nejde totiž o nic jiného, než o prosazení vulgárních koncepcí politické filozofie kapitalizmu, podle kterých jediným mezilidským vztahem je obchod. Parlamentarizmus znamená proměnu sněmu jako platformy realizace společenských programů na

924 cs.wikipedia.org/wiki/Scholastika

925 en.wikipedia.org/wiki/Joseph_P._Overton

926 Горжалцан Е.: Технология уничтожения; zuhel.livejournal.com/465630.html, upravený český překlad viz zvedavec.org/komentare/2014/10/6189-overtonova-okna-jak-prosadit-neprosaditelne.htm

927 To umožňují hluboko zakódované principy pospolné společnosti, které v zásadě uvažují s velmi širokým polem řešení. Přitom pospolná společnost tyto extrémy ponechává nikoliv jako běžnou společenskou normu, ale jako řešení pro zvláštní případy, jinak je považuje za nežádoucí. To znamená, že omezení jsou dynamická a závisí na situaci. Liberální společnost volné pole možností omezuje pevným zákonným rámcem. Z toho také vyplývá, že pospolná společnost je na jedné straně svobodnější (nemá pevných omezení) a na druhé straně bezpečnější (odsunutím problémových záležitostí do okrajových řešení chrání společenství před asociálními koncepty) než společnost liberální.

trh. Parlamentarizmus také definuje nadvládu práva (nejbohatších vrstev společnosti) nad spravedlností i nad celou společností.

Na sněm vstupují lidé s cílem cosi prosadit, nebo zastupovat nějakou komunitu. Oni již tedy mají nějaké společenské postavení, z něhož jsou do sněmu delegováni. Jednacím řádem je kopné právo a cílem soulad zájmů společnosti.

Na druhé straně parlament je trhem, na němž se ve volbách prodávají profesionální politici, kteří do voleb vstupují s programem a na něj lákají voliče. Jejich zvolení do parlamentu potom představuje jejich mzdu z výkonu funkce poslance. Profesionální politici nejsou nijak zavázáni vůči společnosti, nejsou zaangažováni na splnění svých slibů a samozřejmě ani na hospodárném využití prostředků společnosti. Pokud peníze chybí, obrátí se na banky a vůbec je nezajímají splátky – protože oni jsou ‚jen' jacísi námezdní pracovníci bez jakékoliv odpovědnosti. Poslanci v rámci své profesní (elitářské) morálky nemají žádný závazek vůči voličům. Kromě toho moc drží právo a nikoliv tito lidé – málokdo si uvědomuje, že řadu předvolebních slibů z tohoto důvodu splnit ani nelze. Naštěstím je i ona profesní ne-morálka a z ní vyplývající politické handly.

Parlamentarizmus tak, jak jej dnes známe, vznikl v Anglii v 17. století a o něco později expandoval za oceán do nově vznikajících Spojených států amerických. Z pohledu, který mi odkrylo toto studium, se jasně jedná o nejbohatší končiny tohoto světa a samozřejmě společenské zřízení se místním podmínkám přizpůsobilo. Již jen z tohoto hlediska je nehorázností nutit další společenství, aby přijaly stejný model. Jaké to může mít výsledky? Jedině takové, že lidé zjistí, že doma takto žít nelze, a proto je nutné se odstěhovat tam, kde tak žít lze. Konečným důsledkem šíření ideologie bohaté společnosti je migrační vlna z končin chudých. To tady máme jako memento.

Sovětské pospolné zřízení

V Rusku neproběhla reformace a ideologický převrat neprovedlo ani osvícenství. Rusko odmítlo Hobbse i darwinizmus v rasistickém a elitářském smyslu. Darwinizmus se samozřejmě v Rusku uplatnil, ale podle Kara-Murzy to byly koncepty založené na úvahách o konkurenčních výhodách spolupráce. Tady mi nezbývá, než odkázat na knihu Stíny zapomenutých předků[928], protože právě takový koncept Sagan vyhodnocuje jako hlavní výhodu v boji za přežití.

V praktické rovině tradicionalistické Rusko za Alexandra II. vykročilo směrem k liberálním reformám. Ale liberalizmus v konkurenci s tradičním konceptem pojetí společnosti na celé čáře prohrál. Samotná sovětská vláda vznikla za podmínek hluboké celospolečenské krize a za stavu naprostého selhání nedávno prosazované liberální moci. Příčinou byly elementární vlastnosti kapitalizmu, když morálka byla zaměněna za egoizmus. Povaha událostí nás opravňuje přímo říci, že příčinou krachu liberalizmu v Rusku byla zlá vůle vzešlá z lůna kapitalizmu.

Lenin si všiml výhod klasického společenství a dokázal je správně uchopit. Na základech tradiční společnosti vznikla ‚sovětská civilizace'. Obyvatelé Ruska měli hrubě řečeno na výběr mezi dobrou vůlí a zlou vůlí a přes všechny přehmaty bolševiků, museli prostě skončit na jejich straně. Ohromující úspěch sovětského zřízení je potom bezesporu dílem prakticky jasnozřivého Lenina a pracovitého Stalina. Pochopitelně za ohromného synergického účinku celé společnosti. Proč zrovna Lenin a Stalin? Lenin pro svoji prozíravost, protože se rozhodl o tento koncept opřít a Stalin… prostě koncept dobré vůle ve společnosti dal vyniknout lidem s dobrou vůlí, mezi nimiž vynikl Stalin.

Pár slov k pádu sovětského zřízení. Osobně se domnívám, že prvotní příčinou bylo to, že si vlastně takřka nikdo neuvědomil, že Lenin opustil liberální představy a sovětské zřízení postavil na základech pospolné společnosti. Jenomže tlak inteligence liberalizovat společnost byl velký

928 Sagan C., Druyan A.: Stíny zapomenutých předků; Eminent, 1998

a tito lidé se zhlédli v prý pokrokovém západním kapitalizmu a po Stalinově smrti pilně pracovali na likvidaci sovětského zřízení[929].

Od minulosti zpět do současnosti

Nyní se přeneseme z roviny filozofických úvah a minulých časů zpátky do současnosti. Skončili jsme s dějinami Ruska a SSSR a chviličku se budeme zabývat naší společností. I v naší minulosti byla doba socializmu a i ta koncepčně měla představovat pospolnou společnost. Tehdejší Národní shromáždění (i Federální shromáždění) bylo jasně koncipováno jako tradiční zemský sněm. Poslanci neměli žádné královské platy, účelem jednání byla všeobecná dohoda stvrzovaná hlasováním. Podobně vypadaly i orgány místní správy – národní výbory. I samotné volby měly povahu potvrzení dohody. Stejně, jako Sovětský svaz, i Československo, ač bylo ateistickým státem, bylo silně ideokratické a jeho zřízení bylo vlastně náboženské.

Tragédií se, stejně jako v Sovětském svazu, stalo to, že inteligence, tedy vlastně úřednický aparát, nikdy nepochopila a ani nechtěla pochopit, politický koncept tradiční moci. Jakmile pominulo nadšení ze záchrany před německými krematorii, inteligence zaujala k tomuto zřízení nepřátelský postoj. V důsledku toho zcela blokovala informace o tradiční společnosti a jakékoliv rozumné vzdělání v tomto směru. Podobné to zřejmě bylo i se samotnou KSČ. Ta převzala nějaká osvědčená schémata, ale příliš velká část aparátu o jejich povaze moc nevěděla. Navíc Stalinova tradice byla známa pouze v podobě mobilizované společnosti, zatímco lidé se po válce chtěli napětí zbavit. Vše bylo dokonale zakryto ideologickou špínou, vytvořenou v dílně liberalizmu, a tak jsme se bez znalosti věci ve skrytu duše vysmívali socialistickým nesmyslům.

Tzv. ‚sametovou revolucí' jsme se ve jménu ‚pokroku' zbavili pospolného zřízení. Nástup liberalizmu byl samozřejmě doprovázen naprostým rozpadem mravních hodnot a lidé ve velkém ztratili zájem o rodiny. Společnost se dostala do stavu, kdy není schopna reprodukce. Spousta lidí se vrhla na soukromé podnikání, jehož výsledkem byl kromě jiného rozpad společenské dělby práce, nástup profesní morálky a nekonečné pobyty v zaměstnání. O tom, jaký dopad to mělo na výchovu dětí, nemá cenu mluvit. Samozřejmým důsledkem rozpadu mravních hodnot byl ohromný nárůst zločinnosti, jak v do té doby prakticky neznámé legální formě prostřednictvím parlamentu a dalších vlivových sil, tak i v podobě obyčejné zlodějny. Mám také dojem, že řada zničujících procesů (jako např. nezákonná likvidace Československa) byla záměrná s cílem zničit ve společnosti mravní náboj.

Velká část společnosti, zaplavená mozaikovitými informacemi, se zpočátku nadchla pádem komunistického jařma, ale vzápětí začalo narůstat zhnusení z nekonečného kolotoče zlodějin. Proto někteří i vcelku zoufale začali hledat nějaká řešení. Samozřejmým výsledkem byl nárůst extrémistických hnutí, ostatně přesně toto je důsledkem liberalizmu. Zároveň nastal takový ideologický nátlak, o jakém se nám za socializmu ani nesnilo.

Zkusme ještě překročit ten náš malý a ještě ke všemu rozdělený rybníček.

Máme tady těžkou fiskální krizi ‚vyspělého' západního kapitalistického světa. Jde například o zcela nesmyslné nastavení úrokových sazeb, neodpovídajících hospodářskému potenciálu. Nápady typu sypat peníze z letadla jsou těžko uvěřitelným zoufalstvím, přesto jsou realitou. Příčinou je naprostá demoralizace společnosti.

Další stránkou je tragická populační situace zestárlých západních zemí. Naneštěstí se i Československo stalo obětí kapitalizmu se všemi souvisejícími následky. Společnost se atomizovala a rodina ztrácí postavení úměrně tomu, jak sílí liberalizmus. Jak to bude kapitalizmus řešit? Velmi jednoduše, ostatně s tím již začal: hromadnou imigrací lidí ze zcela odlišného kulturního prostředí.

Myslím, že celé evropské společenství se s příchodem migrantů z Afriky a Blízkého a Středního východu dostalo do velmi vážné krize. Do společnosti paralyzované elitářskými praktikami

929 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том II); Алгоритм, 2001

mocných (dílo profesní morálky) vnikla velká masa lidí s odlišnou kulturou, především mladých mužů. Pokud mladí muži nejsou doprovázeni ženami a zralými muži (a stařešiny), zcela samočinně se jejich chování zvrhává k terorizmu (viz Carl Sagan). Přestože takováto invaze znamená i pro zdravou společnost vážnou krizi, vůdčí představitelé EU se snaží setrvat v nastoleném kurzu otevřenosti. Že to znamená válku, je jasné; jen její nástup, průběh a výsledek jasné nejsou. A považujme za jisté, že tvůrci tohoto stavu se i potom budou bránit potrestání s tím, že „*jen jednali v zájmu lidu*“.

Ještě poznamenejme, že ani v současném světě nejsou tradiční společnosti mrtvé. Vlastně to vypadá tak, že hlavní současní tahouni, jako oba korejské státy a Čína a Japonsko, jsou uvnitř tradičními společnostmi. Základními hospodářskými jednotkami v těchto zemích jsou družstva, ale i v případě soukromých společností jsou běžné rozsáhlé zásahy státu, mající povahu státního direktivního řízení. V mnoha těchto zemích je silné konfuciánství pohlížející na stát jako na velkou rodinu. Dokonce i ono direktivní státní řízení se považuje za správné.

Do podobné pozice se po devastující době divokého kapitalizmu postupně posouvá i Rusko, a to vyvolává v liberálním světě přímo hysterii. Ostatně vzpomeňme si na podivnosti vývoje Ruské federace nasvědčující existenci jistých záchranných sil. V Rusku zcela zjevně se v ideové rovině navzdory tvrdému tlaku liberálů sice omezeně, ale udržují prvky tradiční společnosti.

Co z toho všeho pro nás plyne, a jak vybruslit ze současné pomalu postupující degradace společnosti? Osobně se domnívám, že existuje jen jediná rozumná cesta: odmítnout vulgární kapitalizmus s jeho ‚neviditelnou rukou trhu‘ a vrátit se k pospolné společnosti. Na této cestě nás čeká spousta práce a začít bude nutné v mravní rovině u sebe. Jiná cesta není, těžko najdeme něco, co by dokázalo nahradit mechanizmus vyvíjený milióny let. Hledejme svoje postavení jako potomci svých rodičů a předkové svých dětí. Bude nutné velmi pečlivě pracovat na obnově společenského světonázoru, nikoliv jako mozaice nějakých vybraných informací, ale uceleného pohledu na svět. K tomu je nezbytné začít napravovat v současnosti zcela překroucený historický obzor naší společnosti a začít se zbavovat velmi nebezpečné liberální ideologie a jejích dopadů do společnosti. Bylo mojí snahou, aby tato kniha napomohla správnému pochopení podstatných událostí 20. století a jejich vlivu na naše dějiny.

Přílohy

Moc nekazí lidi, je to naopak – nejzkaženější lidé nejvíce baží po moci.

Josif Vissarionovič Džugašvili – Stalin

Životopisy

Není-li uvedeno jinak, je zdrojem wikipedie, obvykle ruská. Jména jsou uvedena v ruském tvaru, tedy příjmení, jméno a jméno po otci. Za vlastním jménem je případně v závorkách uvedeno přízvisko, většinou nějaké bývalé krycí jméno z doby ilegality, nebo pseudonym z tisku, případně pozdější ‚slovanské maskování'. Nezřídka jsou tito lidé známi pouze pod těmi přezdívkami.

Abakumov Viktor Semjonovič

(1908-1954) Pocházel z Moskvy, absolvoval městské učiliště. V roce 1921 zdravotník u vojska, potom řada příležitostných zaměstnání. Od roku 1927 člen Komsomolu, v roce 1930 člen VKS(b), nastupuje do Lidového komisariátu obchodu. V roce 1932 u OGPU, převeden zpět na kandidáta členství VKS(b) za ‚neochotu likvidovat svoji politickou negramotnost'. V utajených bytech se setkával s různými ženami, proto přeřazen do administrativy.

Po nástupu Beriji pověřen vedením správy NKVD Rostovské oblasti. Osobně prověřoval vyšetřování a zabránil odsouzení nevinných. Po oddělení NKGB od NKVD 3. 2. 1941 se stává náměstkem lidového komisaře vnitra a náčelníkem správy zvláštních oddělení NKVD, po začátku války přejmenované na SMĚRŠ (směrť špionam). V roce 1943 náčelník hlavní správy kontrarozvědky SMĚRŠ a náměstkem lidového komisaře obrany. Později byl obviňován z podílu na deportacích, ze zfalšování materiálů (mimo jiné Šachurin a Novikov) a z rabování v Německu. Roku 1946 jmenován ministrem Státní bezpečnosti SSSR.

Od války jeden z nejbližších Stalinových spolupracovníků. Přes slabé vzdělání byl velmistrem zpravodajských her, vynikající analytik a organizátor. Odmítal mučení, protože zkresluje výsledky vyšetřování. Podle Prudnikovové[930] i jeho zatčení a vyšetřování mohlo být součástí zpravodajské hry. Tato hra ovšem skončila špatně – on sám byl ‚jako člen Berijovy bandy' odsouzen a v roce 1954 popraven, potom zbaven vyznamenání a vojenské hodnosti. V roce 1997 rehabilitován vojenským kolegiem Nejvyššího soudu RF.

Andrejev Andrej Andrejevič

(1895-1971) Od dětských let dělník, od roku 1914 bolševik, od roku 1916 v ilegalitě, v roce 1917 účastník sjezdu sovětů, potom na odborářských funkcích, na pozici Trockého a Bucharina. Roku 1922 předseda odborů železničářů, v roce 1924 tajemník ÚV VKS(b), roku 1930 předseda Ústřední kontrolní komise VKS(b) a lidový komisař Dělnicko-rolnické inspekce, místopředseda vlády SSSR. Od roku 1931 lidový komisař dopravy SSSR, od roku 1935 tajemník ÚV a Orgbyra VKS(b). Od roku 1938 předseda Sovětu svazu Nejvyššího sovětu SSSR, v roce 1939 předseda Kontrolní komise VKS(b), v roce 1943 lidový komisař zemědělství, v letech 1946 až 1953 místopředseda vlády SSSR, potom už jen pár čestných funkcí. Chruščov ho pomlouval, že jako bývalý trockista se snažil zalíbit a že vedl represe.

930 Прудникова Е. А.: 1953. Роковой год советской истории, ЯУЗА, ЭКСМО, 2008

Antonov-Ovsejenko viz Ovsejenko

Bagirov Mir Džafar Abbás ogly

(1895-1956) Narodil se v rolnické rodině v Kube v rodině muslimských šíitů (Mir má být přídomkem jména pro přímé potomky Mohameda, resp. jeho dcery Fatimy a vnuka Husajna ibn Alího, Abbás ogly je Abbásovič, Abbásův syn). V roce 1917 se stal zástupcem kubinského revolučního komisaře, musavatisty kapitána Alibeka Zizikského, od září učitelem na selské škole. Od března (1918?) bolševik a zároveň místopředseda Kubinského revolučního výboru. Přítel Beriji. Po obnově sovětské moci se v roce 1920 údajně vrátil do Azerbajdžánu jako místopředseda Revolučního výboru Karabachu, poté působil jako komisař a vojenský soudce divize armády. V roce 1921 předseda ČK Azerbajdžánské SSR, v roce 1927 náčelník Zakavkazské správy vodního hospodářství. V roce 1932 předseda Rady lidových komisařů Azerbajdžánu, roku 1933 1. tajemník ÚV KS(b) Azerbajdžánu a od 1937 člen ÚV VKS(b). Po smrti Stalina se stal předsedou Rady ministrů Azerbajdžánské SSR. Po pádu Beriji vyloučen z ÚV KSSS, v roce 1954 vyloučen z KSSS a zatčen. V roce 1956 za účast ve skupině zrádců a za terorizování sovětských občanů popraven.

Obviněn z nesmyslných činů, zřejmě mučen. Jeho ‚výpovědi' nezapadají do kontextu událostí.

Berija Lavrentij Pavlovič

(1898-1953) Pocházel z chudé rolnické rodiny. Když se ukázaly jeho vlohy, rodiče prodali půl domu, aby mu zaplatili vzdělání v učilišti v Suchumi, které ukončil v roce 1917. Od roku 1916 pracoval u ropné společnost a staral se o matku a sestru. Po dokončení učiliště studoval v Baku na středním technickém učilišti, které dokončil v roce 1919. Od roku 1917 bolševik, 1918 na rumunské frontě, po návratu organizoval Bakinský sovět. Po porážce bolševiků zůstal v podzemí. Na podzim 1919 agentem v kontrarozvědce Azerbajdžánu. Na jaře 1920 na podzemní práci v Gruzii, rychle zatčen a vyhoštěn. Po návratu do Baku se pokusil pokračovat ve studiu, ale zaneprázdnění mu to znemožnilo. Od roku 1922 předseda Azerbajdžánské ČK, koncem roku místopředseda ČK Gruzie, v roce 1926 předseda. V roce 1931 2. tajemník VKS(b) Zakavkazí, o rok později 1. tajemník. Po zrušení ZSFSR člen ÚV KS(b) Arménie, Azerbajdžánu i Gruzie. Na podzim 1938 NKVD SSSR. Za války místopředseda Státního výboru obrany, po válce vedoucí raketojaderného projektu. Po zavraždění Stalina se ujal vyšetřování vraždy, ale nakonec byl sám zavražděn při státním převratu 26. 6. 1953.

Malé doplnění. Na posledních fotografiích je hodně oteklý. Lze najít informace, že to byl důsledek toho, že osobně pracoval s vyhořelým jaderným palivem z prvního sovětského reaktoru[931] a zřejmě trpěl nemocí z ozáření. Je pravděpodobné, že i bez atentátu by asi dlouho nežil (viz také Malyšev a Zavjenjagin).

(Na vysvětlenou: Byly i doby, kdy se nevědělo o tom, že silné radioaktivní záření je nebezpečné. Že pár fyziků zemřelo na rakovinu, nikdo nespojoval s radioaktivním zářením. To se zjistilo poprvé v souvislosti s havárií při stanovení kritické hmoty v Los Alamos v roce 1945 a později při vyhodnocování bombardování Hirošimy a Nagasaki. Ovšem Američanům tehdy také chvíli trvalo, než jim to došlo, ale hlavně se snažili vše před SSSR utajit. Proto stejnou zkušenost museli udělat i v SSSR a nebezpečnost záření odhalili v souvislosti s onemocněním první generace vědců a techniků.

Brilliant Girš Jankelevič (Sokolnikov Grigorij Jakovlevič)

(1888-1939) Narodil se v Poltavské gubernii do židovské rodiny lékaře. V Moskvě absolvoval gymnázium a studoval práva. V roce 1905 bolševik, člen Sokolnického okresního výboru RSDDS a Vojensko-technického byra při moskevském výboru strany. V roce 1907 zatčen a v roce 1909 ve

931 Medveděv R., Medveděv Ž.: Neznámý Stalin; Academia, 2003

věčném vyhnanství na Sibiři. Odtud uprchl do Francie, kde vystudoval práva a věnoval se novinařině. Měl blízko k Leninovi, s nímž se v dubnu 1917 vrátil do Ruska a podílel se na vypracování programu bolševiků.

V roce 1917 člen ÚVV Petrosovětu, v červenci člen ÚV VKS(b). Člen Politbyra, které připravovalo Říjnovou revoluci, poté předseda Výkonného výboru sovětů. Člen Ústavodárného shromáždění. Zplnomocněný náměstek komisaře Státní banky a člen kolegia lidového komisaře financí, vedl znárodňování bank; je autorem příslušného dekretu. Člen delegace pověřené vyjednáním míru s Německem, podepsal mírovou smlouvu. V květnu 1918 předseda NSNH. Potom se účastnil občanské války jako člen RVS armád a frontů. Ač bez vojenského vzdělání, v těžké situaci převzal velení 8. armády a pod jeho velením armáda přešla do protiúderu a rozbila armádu generála Děnikina. Postavil se za kozácké organizace. Roku 1920 velel Turkestánskému frontu. Tehdy zrušil povinné odvody potravin a nahradil je naturální daní (podle jeho vzoru vzápětí zavedeno v celém Rusku). Jeho koncept daní se stal základem NEPu.

Roku 1921 člen kolegia lidového komisaře financí, později lidovým komisařem financí RSFSR a SSSR. Na základě návrhu bývalého bankéře Vladimíra Tarnovského vedl měnovou reformu v letech 1922-1924, jejímž výsledkem byla dvouvalutová měna. Sokolnikov byl stoupenec tuhé finanční politiky, postupného a opatrného rozvoje socializmu a odmítal využití inflačních mechanizmů. Jeho krédem bylo: „*Emise je opiem národního hospodářství*“.

Roku 1925 u ‚nové opozice‘ (Kameněv a Zinovjev), po jejím pádu ztratil funkci lidového komisaře. Roku 1926 náměstek předsedy Gosplanu, v roce 1928 předseda Naftového syndikátu SSSR, o rok později velvyslanec ve Velké Británii, roku 1932 náměstek lidového komisaře zahraničí. V roce 1930 ztratil členství v ÚV VKS(b), v roce 1935 náměstek lidového komisaře lesnictví. V roce 1936 zatčen v případu paralelního protisovětského trockistického centra (účastník skupiny připravující atentát na Stalina), vyloučen ze strany a odsouzen na 10 let vězení. 21. 5. 1939 zavražděn spoluvězni v Hornouralském politizolátoru.

Bronštejn Lev Davidovič (Trockij, jinak také Sedov, Peró, Stařík,…)

(1879-1940) Pocházel z rodiny zámožných poruštěných židovských zemědělců (kulaků?) v Chersonské gubernii. Studoval v Odesse a v Nikolajevu (nejlepší student). V roce 1896 vedl revoluční propagandu, roku 1897 zakládal Jihoruský dělnický svaz, v roce 1898 zatčen a 2 roky si poseděl – tam se stal marxistou. Ve vězení se oženil s jednou z vůdkyň svazu A. L. Sokolovskou. (V roce 1903 se oženil s N. I. Sedovou a ‚zapomněl‘ se rozvést s první manželkou.) Od roku 1900 ve vyhnanství, v roce 1902 pod jménem žalářníka z Odessy (Trockij) utekl. Pro svůj řečnický talent, krasořečnění a velké sebevědomí vešel ve známost – říkalo se, že „*není kuře, ale orlíček*“. V roce 1905 v Petrohradě zakládal sovět.

Po únorové revoluci se vydal do Ruska a dorazil do Petrohradu přímo na jednání Petrohradského sovětu, kde dostal ihned poradní hlas. Byl kritický k Prozatímní vládě a vedl frakci mezioblastních (межрайонцы). Po červencovém povstání zatčen. V době, kdy byl ve vězení se mezioblastní připojili k bolševikům a Trockij byl v nepřítomnosti zvolen do ÚV. Po fiasku kornilovského povstání v září propuštěn. Po Říjnové revoluci se Trockij ujal funkce lidového komisaře zahraničních věcí, od března 1918 byl lidovým komisařem vojenství a v létě po obsazení Kazaně československými legiemi organizoval DRRA. Následujících dva a půl roku velel armádě a postupně ji reformoval.

I po válce pokračoval v zajetých kolejích. Roku 1920 neúspěšně organizoval První dělnickou armádu, podobně neúspěšné byly i další pokusy válečného komunizmu. Vystupoval za militarizaci hospodářství, využití odborů jako „*řemenů držících u práce*“, stavěl se proti demokratizaci a ztrácel slávu. V té době také vykonával funkci lidového komisaře dopravy a spojů a je podezření, že tehdy (pod pláštíkem nákupu lokomotiv) úmyslně vyvezl velké množství zlata. Trockij byl v letech 1925 až 1927 předsedou Hlavního koncesionářského výboru. Velmi podezřelé souvislosti má

i Trockého porážka na 14. sjezdu VKS(b), kterou následovala zlatá blokáda. Podobně Trockého vyhoštění bylo spojené s vyostřením této blokády. Za jeho strýci, bratry Životovskými, stojí bankovní dům Rotschildů[932].

Bolševici jej považovali za kariéristu, svými metodami si vytvořil mnoho nepřátel. Navíc jsem nabyl jsem dojmu, že v souvislosti se svými neúspěchy 20. let asi vnitřně vyhořel a možná i onemocněl. Byl dlouho jakoby bez vůle a bez schopnosti se rozhodovat, zcela nepodobný Trockému z roku 1917. Na základě poznámek v Landovského knize Rudá symfonie lze odhadnout, že Trockij patřil k bance The Manhattan Company.

Buďonnyj Semjon Michajlovič

(1883-1973) Roku 1903 povolán do vojska, účastnil se války s Japonskem, v roce 1907 jezdecké kurzy pro poddůstojníky. V 1. světové válce starší poddůstojník, vyznamenán pěti Georgijevskými kříži a čtyřmi Georgijevskými medailemi všech stupňů! V létě 1917 předseda plukovního výboru, potom s Frunzem likvidoval kornilovská vojska v Orše, po Říjnové revoluci na Donu. V roce 1918 sestavil jízdní oddíl, postupně vyšší velitelské funkce, úspěšně bojuje u Caricynu 1918-19. V letech 1919 až 1923 velel 1. jízdní armádě, podílel se na porážce Děnikina a Wrangela a účastnil se války s Polskem. Občas byl poražen (leden 1920, v Polsku), ale většinou vítězil, u Žitomiru nakonec porazil i Poláky. Po válce vysoké vojenské funkce, 1932 ukončil Vojenskou akademii. Za 2. světové války členem Stavky, velel řadě frontů.

Jedna z největších legend SSSR, dobrodruh, dítko štěstěny (snad nikdy nezraněn), skvělý hudebník (má být známý jeho doprovod Šaljapina), tanečník a milovník koní. Zabýval se šlechtěním koní a sepsal díla o jejich chovu. Rodinu měl teprve po padesátce. Tehdy se také přihlásil ke studiu na vojenské akademii, když ještě předtím prošel základní vzdělání, především ruštinu a matematiku. V rámci studia absolvoval i paradesantní výcvik, včetně seskoku padákem.

Bucharin Nikolaj Ivanovič

(1888-1938) Pocházel z rodiny učitelů, studoval v Moskvě gymnázium a práva. Od roku 1906 bolševik, v roce 1907 organizoval mládežnickou konferenci považovanou za předchůdce Komsomolu. Od roku 1908 člen Moskevského výboru RSDDS, politická práce v odborech. V roce 1911 vyloučen z univerzity a ve vyhnanství, odkud brzy uprchl a emigroval. V emigraci se setkal s Leninem a studoval (marxizmus, utopické socialisty ad.). Za války ve Švédsku zatčen, vyhoštěn a odjel do USA. Po Únorové revoluci se vydal do Ruska. V následujících letech šéfredaktor Pravdy a hlavní stranický ideolog. Zformuloval podobu znárodnění, strukturu ústředních orgánů a mechanizmy řízení – jako v podstatě liberál popisoval neliberální kroky Lenina a Stalina (když oni sami na něco takového neměli čas). Vystupoval proti brestlitevskému míru, žádal přerod války do světové revoluce. Roku 1919 člen Výkonného výboru Kominterny. Autor řady knih a brožur. Zpočátku na pozicích válečného komunizmu; potom na pozicích NEPu. Často měnil svoji pozici a intrikoval. V roce 1928 (s Rykovem a Tomským) se postavil proti kolektivizaci, roku 1929 zbaven členství v Politbyru, ale zůstávají mu další významné funkce. Od roku 1934 šéfredaktor Izvěstijí, v roce 1936 dostal za úkol dovézt do SSSR archívy Marxe a Engelse. Krátce po návratu vyloučen ze strany, zatčen a v případu Antisovětského pravého trockistického bloku odsouzen k trestu smrti. V roce 1988 rehabilitován a bylo mu obnoveno členství ve straně.

Bulganin Nikolaj Alexandrovič

(1895-1975) Pocházel z Nižního Novgorodu, v roce 1917 dokončil reálné učiliště. Od roku 1917 bolševik, od roku 1918 v orgánech VČK a od roku 1922 pomocník předsedy Elektrotechnického trastu. V letech 1927 až 1931 ředitel závodu, od roku 1931 předseda výkonného výboru

932 Sutton A. C.: Wall Street and Bolshevik Revolution; Arlington House Publishers, New Rochelle, New York, 1981, viz www.e-reading.club/book.php?book=133676

Moskevského sovětu a v roce 1934 kandidát ÚV VKS(b). V roce 1937 předseda rady lidových komisařů RSFSR a člen ÚV VKS(b), v letech 1938 až 1944 místopředseda vlády SSSR a předseda Státní banky. V roce 1944 náměstek lidového komisaře obrany, v letech 1947 až 1949 ministr obrany, potom místopředseda Rady ministrů SSSR. V roce 1948 člen Politbyra. Po Stalinově smrti ministr obrany a v roce 1955 předseda Rady ministrů SSSR. V roce 1958 se asi postavil proti Chruščovovi a začal ztrácet postavení. Od roku 1960 důchodu.

Cjurupa Alexandr Dmitrijevič[933]

(1870-1928) Pocházel z měšťanské rodiny. Studoval na zemědělské škole. Člen kroužku Svoboda lidu (redigoval noviny). 1893 uvězněn a vyloučen ze školy. Potom pracoval jako statistik. Věnoval se revoluční práci, občas zatčen. Roku 1898 člen RSDDS, v roce 1900 se seznámil s Leninem a pracoval v redakci Jiskry. Po rozkolu RSDDS bolševik. Po roce 1905 pracoval jako správce majetku knížete Kuguševa, za války u týlové služby. Po Únorové revoluci člen prezídia sjednoceného Ufimského výboru RSDDS, během Říjnové revoluce člen Ufimského VRV. V zimě 1917 až 1918 organizoval zásobování metropolí obilím. V roce 1918 lidový komisař zásobování vybavený mimořádnými plnomocemi. Stál u vzniku kontribučních oddílů a výborů bídy, kromě toho také zorganizoval technickou podporu zemědělských oblastí. Roku 1922 místopředseda vlády, místopředseda Sovětu práce a obrany a lidový komisař dělnicko-rolnické inspekce. Roku 1923 předseda Gosplanu, roku 1925 lidový komisař obchodu.

Lenin si ho velmi cenil, Cjurupa platil za zcela čestného. Pochován je u kremelské zdi.

Cederbaum Julij Osipovič (Martov)

(1873-1923) Pocházel z bohaté židovské rodiny. Narodil se v Konstantinopoli, roku 1891 ukončil gymnázium v Petrohradě a nastoupil na židovské oddělení Fyzikálně-matematické fakulty Petrohradské univerzity (!). Založil revoluční kroužek a roku 1892 byl vyloučen ze školy a poslán do vyhnanství do Vilna, kde se zúčastnil formování Bundu. V roce 1895 s Leninem založil ‚Svaz boje za osvobození dělnické třídy‘. Následovala zatčení a vyhnanství. Zakladatel novin Jiskra. Na 2. sjezdu RSDDS se rozešel s Leninem, stal se vůdcem menševiků. V roce 1906 z dalšího vyhnanství utekl do zahraničí. Žil v Ženevě a Paříži. Stoupenec legálních forem odporu. Po Únorové revoluci se do Ruska vrátil, ale zůstal na okraji událostí. Říjnovou revoluci odmítl a s delegací menševiků opustil 2. sjezd sovětů. Potom v Moskvě redigoval noviny Vpřed a zveřejnil materiály osočující Stalina. Stalin ho zažaloval a soud Martova napomenul. Martov vystupoval proti brestlitevskému míru. Za podporu kontrarevoluce, běločechů, protisovětských vlád a organizaci protisovětských povstání byl v létě 1918 vyloučen z ÚVV. Od roku 1919 opět členem ÚVV a poslancem moskevského sovětu. Na podzim 1920 pro tuberkulózu emigroval do Německa, kde redigoval menševický Socialistický věstník.

Čcheidze Nikolaj Semjonovič

(1864-1926) Byl šlechtického původu. Z vysoké školy vyloučen za účast na studentských bouřích. Od roku 1892 člen Mesame-dasi[934], od roku 1898 člen RSDDS, menševik. Pracoval jako inspektor nemocnice. Účastník revoluce roku 1905, vedl tifliskou městskou dumu, byl poslancem třetí a čtvrté Státní dumy. Po Únorové revoluci v roce 1917 předseda ÚVV Petrosovětu. V září abdikoval a odejel do Gruzie. V roce 1918 člen Zakavkazského sejmu a Ústavodárného shromáždění. V roce 1919 s Ceretelim na versailleské konferenci. Po vpádu DRRA uprchl do Francie, kde pracoval v emigrantských organizacích. Kvůli tuberkulóze spáchal sebevraždu.

933 Dle hrono.ru.

934 Berija L. P.: К истории зарождения и оформления большевистских организаций в Закавказье.

Dekanozišvili Vladimír Georgijevič (Dekanozov)

(1898-1953) Gruzín, jeho otec pracoval u ropné společnosti a byl vůdcem Sociálních federalistů Gruzie. Studoval lékařství, v roce 1918 v DRRA, roku 1921 ČK, později tajemník pro dopravu a zásobování ÚV KS(b) Gruzie, v roce 1936 lidový komisař potravinářského průmyslu Gruzie a předseda Gosplanu Gruzie. Koncem roku 1938 zástupce náčelníka Hlavní správy státní bezpečnosti NKVD. Roku 1939 náměstek lidového komisaře zahraničí, v roce 1940 se podílel na připojení Litvy k SSSR. Potom vyslancem v Německu, na začátku války ho Němci zatkli a později vyměnili na hranicích s Tureckem za německého velvyslance von Schulenburga. Od roku 1947 na Hlavní správě sovětského majetku v zahraničí, v roce 1953 ministr vnitra Gruzie, po zavraždění Beriji jako ‚člen jeho bandy' zatčen a odsouzen k trestu smrti. Nerehabilitován.

Dzeržinskij Felix Edmundovič (Železný Felix)

(1877-1926) Pocházel ze zchudlé šlechtické rodiny, brzy sirotek. Nedokončil gymnázium ve Vilně, od roku 1895 člen Litevské sociální demokracie. Vedl agitační kroužky učňů, za to vězněn a poslán do vyhnanství. Tam pracoval jako dělník a vedl agitaci. Z dalšího vyhnanství uprchl. Podobně vypadají další léta. Delegát IV. sjezdu RSDDS, potom v redakci stranických novin, roku 1907 člen ÚV a řada zatčení a útěků. Blízký Leninův spolupracovník. Po Únorové revoluci propuštěn, účastník Říjnové revoluce, stal se lidovým komisařem vnitra a v prosinci 1917 založil VČK. Nejprve proti brestlitevskému míru, ale nakonec se zdržel hlasování. Předseda komise pro zlepšení života dětí (VČK měla na starosti sirotky, kterých bylo asi 4,5 miliónů), založil síť dětských domovů, komun a městeček. V roce 1921 lidový komisař dopravy, v roce 1922 předseda GPU, v roce 1924 kandidát Politbyra a předseda NSNH. Založil síť sportovních klubů Dynamo. Funkce obsazoval i bývalými menševiky.

Navzdory své strašné pověsti mám dojem, že byl umírněný (pověstný ‚rudý teror' demonstrativně vyhlášený Sverdlovem fakticky trval asi dva měsíce jako operace na potlačení ozbrojené opozice, potom ho Dzeržinskij zrušil). Dzeržinskij měl vysoké mravní zásady které uplatňoval ve své práci. Byl to pragmatik Stalinova stylu. Zemřel 20. 6. 1926 na následky infarktu po projevu na ÚV VKS(b), kde ostře kritizoval Pjatakova jako největšího dezorganizátora průmyslu a Kameněva, že nepracuje, ale politikaří. Jeho pověst mi pozoruhodně silně připomíná pověst Stalinovu. Výhradně osobně se domnívám, že má stejný původ – autoři jsou revoluční braši, tentokrát z rodu menševiků, eserů a i Trockého, ke kterému měl původně blízko.

Jeho citáty týkající se VČK[935]: *„Čekista musí mít vřelé srdce, chladnou hlavu a čisté ruce." „Ten, kdo se ve vztahu k zatčeným stane tvrdým a jeho srdce bezcitným, musí odtud odejít. Tady, jako nikde jinde, musí člověk být dobrý a ušlechtilý."*

Další se týkají výchovy dětí: *„Strach nenaučí děti rozlišovat dobro od zla; kdo se bojí bolesti, bude se vždy poddávat zlu." „Rodiče nechápou, jak moc škodí svým dětem, když, ve snaze přesvědčit je o svých postojích, používají svoji moc."*

A nakonec: *„Kde je láska, tam není strádání, které by mohlo člověka zlomit. Skutečným neštěstím je egoizmus. Když člověk miluje pouze sebe, s příchodem těžkých životních zkoušek se sám proklíná a prožívá strašná muka. Zatímco, kde je láska a péče o jiné, tam není beznaděj."*

Džugašvili Josif Vissarionovič (Stalin, Soso, Koba, Ivanov, Vissarion ad.)

(oficiálně 1879, podle matriky 1878-1953) Narodil se v Gori jako syn ševce, vstoupil do kněžského semináře, odkud byl po třech letech vyloučen za četbu zakázané literatury. Měl domáckou přezdívku Soso, jako revolucionář užíval přezdívku Koba (jméno literárního hrdiny, kterého lze trochu srovnat s Jánošíkem). Co se týče pozdější přezdívky Stalin (někdy po roce 1910), obecně se má zato, že znamená 'z oceli' a že je výrazem jeho nadutosti. Čistě osobně se domnívám, že v tom

935 Apolitikus: Избранные цитаты Дзержинского
Viz politikus.ru/articles/57028-izbrannye-citaty-dzerzhinskogo.html

případě by zněla Staľnoj. Slovo Stalin vypadá spíše jako přivlastňovací tvar slova staľ (ocel) a evokuje mi slovo 'mámin'. Josif Vissarionovič Stalin potom vypadá, jako vlastní jméno, jméno po otci a jméno po matce od někoho, kdo dobře znal rodinné poměry. Jeho matka byla mimořádně silnou ženou.

Zajímavé jsou vzpomínky jakési účastnice předválečných schůzí RSDDS, na nichž byl přítomen Koba: *„Koba zalezl někam do kouta a tiše sledoval projevy i diskuzi, a teprve, když už nikdo nic k záležitosti neměl, si vzal slovo. Krátce a výstižně popsal problém, stejně tak rozebral možná řešení a nakonec, opět velmi stručně a srozumitelně, navrhl další postup. Na jeho závěrech se obvykle schůze shodla a bez námitek je přijala.*“

Koba pro RSDDS zajišťoval peníze. V Zakavkazí vedl to, co se dnes nazývá kolektivní vyjednávání. Měl být znám tím, že smlouvy s ním není potřeba podepisovat – vždy dodržoval ústní sliby. V rámci těchto dohod získával peníze od místních průmyslníků a ty bez výhrady převáděl do stranické pokladny a nikdy si žádné nepřisvojil. Kavkazští průmyslníci jej z tohoto důvodu snad podpořili i po návratu z vyhnanství v roce 1917.

Poznámka k psychologickému portrétu. I A. Buškov uvádí řadu informací o tom, že Stalin tvrdě odmítal jakoukoliv svoji glorifikaci. Nedovolil přejmenování Moskvy (na Stalinodar), vytištění svého obrazu na bankovky a známky. Kromě toho mám dojem, že mnoho svých vlastních zásluh přisuzoval Leninovi a fakticky Lenina ‚zbožštil‘ (aby se tomu sám vyhnul). Mnoho lidí vzpomíná, že velice pečlivě naslouchal ostatním a sám mluvil až po nich. Dalším podstatným rysem jeho osobnosti jsou vynikající analytické schopnosti. Za zajímavé považuji i filmové záběry, zachycující jeho chování. Podobně denně přečíst 300 stran znamená i při rychlém čtení řadu hodin. Podle svědectví dcery Světlany se v posledních letech života zcela uzavřel do samoty. Podobně Stalina cituje Trojanovský: *„Zvykl jsem si na samotu, zvykl jsem si ještě ve vězení“*[936]. Proto se domnívám, že měl výrazně introvertní povahu.

Epštejn Jakov Arkadjevič (Jakovlev)

(1896-1938) Syn sloužícího nebo učitele. Doučováním si vydělával na studia. Nejprve městské učiliště, potom nedokončená Petrohradská polytechnika. Roku 1913 bolševik. Za války vedl stranickou práci v dělnických a studentských kroužcích a ještě před Únorovou revolucí zatčen za účast na demonstraci. Po Únorové revoluci v Petrohradě organizoval milice a vojenské výbory, později tajemník v Jekatěrinoslavi (Dněpropetrovsku), krátce další funkce ve Vladimiru a v Moskvě. V roce 1919 vedl povstání v Charkově, později řada funkcí v rychlém sledu. Roku 1924 člen ÚV VKS(b), v roce 1929 lidový komisař zemědělství. Byl zodpovědný za hladomor, proto byl odvolán. Od roku 1934 vedoucí oddělení ÚV VKS(b) pro zemědělství. V roce 1936 místopředseda komise stranické kontroly (vedl prověrku sčítání obyvatel roku 1936), od roku 1937 1. tajemník ÚV KS(b) Běloruska, kde stál za řadou zatčení. V říjnu téhož roku sám zatčen a za kontrarevoluční činnost v červenci 1938 odsouzen a popraven.

Podle wikipedie *„partajní dobrodruh neschopný cokoliv rozumně promyslet a ještě méně cokoliv předvídat. Oponenty obviňoval za nečestnost, aby je za to vzápětí zatýkal a popravoval“*.

Frunze Michail Vasiljevič

(1885-1925) Pocházel z měšťanského moldavského prostředí, absolvoval gymnázium a roku 1904 petrohradskou polytechniku. 9. 1. 1905 na manifestaci v Petrohradu zraněn. Poté stranická práce, zatčení, vězení. V březnu 1917 byl náčelníkem milice Všeruského zemského svazu v Minsku, následně tam odzbrojil policii. Předseda výkonného výboru gubernského sovětu. Za Říjnové revoluce bojuje v Moskvě. V srpnu 1918 komisař okruhu, roku 1919 velitel frontu – úspěšné boje proti Kolčakovi. V roce 1920 společně s Machnem vyháněli vojska generála Wrangela. V roce

936 Миронин С.: Как отравили Сталина. Судебно-медицинская экспертиза; Алгоритм, 2014 viz www.litmir.me/br/?b=220401&p=1

1921 člen ÚV VKS(b). Za občanské války dával oponentům osobní záruky v případě, že složí zbraně. Zemřel po operaci žaludečních vředů.

Gapon Georgij Apollonovič

(1870-1906) Původně oblíbený vězeňský kněz, který se rychle stal neoblíbený mezi okolními popy, protože jim přetahoval klientelu. A to přesto, že se zaměřoval pouze na nejchudší, s nimi cítil a svoje služby jim poskytoval zdarma. Později správce církevního útulku. V této funkci přicházel do kontaktu s bohatými dárci a získal mezi nimi stoupence. S. V. Zubatov (viz Slovníček, heslo ‚zubatovština') se ho snažil získat pro své dělnické organizace. Gapon provedl jejich rozbor a odmítl je pro tuhý policejní dozor. Po pádu S. V. Zubatova tyto organizace převzal, fakticky je odpoutal od státních orgánů a chtěl je přebudovat na odborové organizace. Za tuhého samoděržaví se mu dařilo udržet i ochrannou ruku některých hodnostářů a tyto organizace se staly masové. Sám Gapon se v důsledku špatného postavení dělníků postupně radikalizoval. Po nástupu Svjatopolka-Mirského do funkce ministra vnitra se Gapon pokusil připojit dělnické organizace k banketové kampani (viz Politické strany a uskupení, heslo Kadeti). Tehdy několik dělníků dostalo výpověď za členství v dělnických organizacích. Gaponovi spolupracovníci požadovali, aby na protest proti těmto výpovědím byla sepsána petice a v rámci banketové kampaně předána carovi. Gapon sám od toho odrazoval, ale byl přehlasován. Za účelem předání petice svolal demonstraci, ovšem doslova na ní zaklínal dělníky, aby nesahali k násilí (mělo to přímo charakter programování davu). Zároveň se pokusil vše vyjednat se Svjatopolkem-Mirským i Wittem, ale byl odmítnut. Došlo i k pokusu Gapona zatknout. Co je dovoleno pánu, není dovoleno kmánu a dělnická petice, na rozdíl od řady dalších, byla utopena v krvi. Gaponovi se podařilo utéci do ciziny, kde se setkal s řadou ruských revolucionářů (mj. i s Leninem), a načas se stal členem strany eserů. K politickým stranám však měl odpor, sociální demokraty například nazýval „*talmudovci*", ideologie prostě rád neměl, chtěl pouze řešit problémy. Ještě v roce 1905 se vrátil na lodi se zbraněmi pro povstání (zbraně zakoupili eseři), ale vůdce bojové organizace eserů a tajný spolupracovník ochranky Azef akci Ochrance prozradil a loď byla při přistávání potopena. Na podzim se odvrátil od revolučních akcí a pokusil se prostřednictvím Witte dosáhnout urovnání a obnovy činnosti dělnických organizací. Vystoupil z řad eserů, a ti začali hledat způsob, jak jej zkompromitovat. Protože na něj nic nenašli, v únoru 1906 ho zavraždili.

Byl vynikajícím řečníkem, dokázal strhnout davy a ovládat je. Byl však slabý v diskuzích, neměl širší znalosti a odmítal se přizpůsobovat ideologiím. Eseři mu také vytýkali, že si přisvojoval akce a nedělil se o slávu. Proto byl nakonec všemi politickými stranami nenáviděn.

Gauchmann viz Sverdlov

Gelfand Izrail Lazarevič (Parvus Alexandr Lazarevič)

(1867-1924) Pocházel ze židovské řemeslnické rodiny, absolvoval gymnázium. Na cestách se roku 1886 seznámil s Gercenem. Po návratu se o něj zajímala Ochranka, proto emigroval. V Basileji vystudoval politickou ekonomii, potom odjel do Německa a stal se členem německé sociální demokracie. Později se stal německým a snad i britským špiónem. Vypracoval koncepci vyvolání povstání v průběhu války a strategii permanentní revoluce, tu potom rozvíjel Trockij. Později zbohatl na prodeji zbraní. Za 1. světové války vypracoval pro Němce plán na eliminaci Ruska. Organizoval cesty ruských revolucionářů-emigrantů zpět do Ruska, včetně bolševiků a Lenina. Asi se podílel na rozbití povstání spartakovců. Výmarská republika mu poskytla luxusní zámek, kde roku 1924 zemřel. Nezůstaly po něm žádné dokumenty ani majetek.

Chruščov Nikita Sergejevič[937]

(1894-1971) . Narodil se v Kurské gubernii, v dětství osiřel a šel pracovat jako zednický přidavač do Juzovky (dnešní Doněck). Ve 12 letech pracoval v dolech, ve 14 letech ve slévárně, v 16 letech mistrem a v 18 letech dílovedoucím. K tomu se tento princ z Nemanic pouze s dvouletým vzděláním v 17 letech oženil s dívkou z lepších kruhů, přičemž rodina nevěsty neměla námitky. Uveden na tabuli nejlepších pracovníků (jako u Bati nebo za socializmu) a vyreklamován z vojny. Po válce začal dělat politickou kariéru, ale chybělo mu vzdělání (velmi obtížně psal), proto odeslán na Průmyslovou akademii. Ve škole se nudil a místo studia se věnoval politické práci a propíral a diskreditoval své učitele.

Stalin jej podporoval, přestože věděl, že patří k trockistům. Podle Karpova (viz kniha Generalissimus) proto, že po sebevraždě Stalinovy ženy Naděždy Alilujevy Chruščov reprezentoval její spolužáky z Průmyslové akademie.

Jsou názory, že za jeho nenávistí ke Stalinovi stojí to, že Stalin za druhé světové války nechal popravit jeho syna Leonida. Ten, na rozdíl od dětí jiných hodnostářů, se vyučil frézařem, pracoval v továrně a do armády nastoupil jako dobrovolník. Podle wikipédie[938] statečný, ale zjevně po otci nedisciplinovaný a emotivní nadporučík (když se léčit ze zranění v roce 1942) zastřelil námořníka. (Asi se v opilosti pokusil sestřelit láhev z jeho hlavy a asi to nebyl jeho první přestupek.) Trest si měl odpykat na frontě. Během bojového letu 11. 3. 1943 se ztratil.

Leonid nejspíše buď o své vůli vletěl se stíhacím letadlem do palby německého stíhače, aby zachránil kamaráda, druhou příčinou mohl být nedostatek zkušeností se stíhacím letadlem (původně létal s bombardérem). Ale existují i tvrzení, že pád přežil, byl zajat a v zajetí buď zradil, nebo příliš mluvil. Stalin prý dal příkaz k jeho zatčení (prostřednictvím partyzánů) a vydání soudu. Mocný otec prý (znovu) orodoval u Stalina, ten ovšem nechal rozhodnout Politbyro, a to se vyslovilo proti milosti. Nejpravděpodobnějším autorem těchto tvrzení byl N. S. Chruščov! (Viz též stať ‚Opustíš-li mne nezahynu, opustíš-li mne zahyneš‘.) Důkazem Leonidovy hrdinské smrti je to, že tehdy po stalingradské bitvě, Němci jeho zradu propagandisticky nevyužili.

Ignatěv Alexej Alexejevič

(1877-1954) Šlechtic, vojenskou službu a školy absolvoval v blízkém okolí Nikolaje II. Roku 1902 absolvent Akademie generálního štábu, pohyboval se ve vyšších štábních funkcích, od roku 1908 vojenský zástupce v zahraničí, roku 1917 ve Francii. Za války organizoval vojenské zakázky. Po Říjnové revoluci na straně bolševiků, v roce 1925 předal SSSR 225 miliónů franků ve zlatě (jednalo se o peníze, které patřily Rusku, byly uloženy ve Francii a Ignatěv je měl ve správě). Tím se s ním rozešla ‚bílá‘ emigrace. Pracoval v pařížském obchodním zastoupení SSSR a v roce 1937 se do SSSR vrátil. Sloužil v DRRA na školních a inspektorských funkcích a jako šéfredaktor Vojenského nakladatelství Lidového komisariátu obrany SSSR. Před válkou se podílel na reformě armády a podnítil založení moskevského kadetského sboru, nazvaného Suvorovské učiliště. Je autorem autobiografické knihy Padesát let ve zbroji. Má se za to, že to byl Stalinův osobní agent.

Ignatěv Semjon Denisovič

(1904-1983) Pocházel z chudé rolnické rodiny z Chersonské gubernie, pracoval v bavlnářství a v železničních dílnách. Od roku 1919 v Komsomolu, v roce 1920 pracoval ve VČK, od roku 1926 člen VKS(b). V době, kdy tam řádil Chruščov, absolvoval Průmyslovou akademii. Potom v aparátu ÚV VKS(b), od roku 1937 ve vyšších stranických funkcích. Roku 1946 se účastnil prověrky stranických kádrů VKS(b). Poté, co se Stalin začal stahovat z vládní práce, se stal ministrem Státní bezpečnosti SSSR; jeho záležitostí je tzv. Případ lékařů (zfabrikovaný případ založený na obvinění Dr. Timašukové v souvislosti se smrtí Ždanova) a Mingrelský případ (zatýkání lidí

937 Taubman W.: Chruščov. Člověk a jeho doba; BB Art, 2005

938 ru.wikipedia.org/wiki/Хрущёв,_Леонид_Никитович

z okolí Beriji). Po odstranění generála Vlasika si podřídil Stalinovu tělesnou stráž. Po Stalinově smrti, na níž měl velmi pravděpodobně rozhodující podíl, se stal tajemníkem ÚV KSSS. Berija jej volal k zodpovědnosti za Případ lékařů i za Mingrelský případ (a asi i za vraždu Stalina) a dokonce žádal vyloučit jej ze strany. Po zavraždění Beriji mu byla nakrátko vrácena funkce tajemníka ÚV KSSS, ale brzy byl převeden na nižší funkce. V roce 1960 ze zdravotních důvodů uvolněn do důchodu.

Jagoda viz Jeguda

Jakovlev Alexandr Nikolajevič

(1923-2005) Pocházel z Jaroslavské gubernie. Po střední škole povolán do armády, od února 1942 velitel družstva na Volchovském frontu. Raněn a roku 1943 demobilizován. Od roku 1944 člen VKS(b), učil vojenskou přípravu, sám studoval dějepis. Od roku 1946 v aparátu VKS(b), zabývá se propagací a agitací. Od roku 1953 instruktor při ÚV KSSS, v roce 1956 studoval na Akademii společenských věd při KSSS, v rámci studia byla stáž na Kolumbijské univerzitě v USA (v té době tam studoval Brzezinski[939]!). Od 1960 v aparátu ÚV KSSS na úseku propagandy. V roce 1968 dohlížel na situaci v Československu. V roce 1973 za jakousi roztržku byl z aparátu KSSS ‚vyhozen' na funkci velvyslance do Kanady. V roce 1983 po setkání s Gorbačovem se s jeho pomocí stal ředitelem Institutu světového hospodářství a mezinárodních vztahů. Na pokyn J. V. Andropova zpracoval novou redakci Programu KSSS. Od roku 1985 vedoucí oddělení propagandy KSSS a ideolog perestrojky, od roku 1986 tajemník ÚV KSSS. V roce 1988 vedl komisi Politbyra KSSS vyšetřující represe, roku 1989 poslanec, v roce 1990 člen Prezidentské rady SSSR. V červenci 1991 se Ševarnadze zakládá vlastní politickou platformu. V srpnu vyloučen z KSSS. Podporoval Jelcina. Od roku 1992 předseda komise Prezidenta RF pro rehabilitaci obětí represí.

J. V. Andropov jej snad podezíral ze spolupráce s USA a prý jen nemoc mu zabránila postavit Jakovleva před soud. Je obviňován ze zrady, dokonce i z toho, že pohrdal vlastí a ruským lidem a jeho dějinami (včetně Velké vlastenecké války). Podle wikipedie se osobně přiznal, že v rámci zničení sovětského zřízení veřejně rozhlašoval lži (to budou dokumenty typu ‚Paket č. 1' a dokumentace velké čistky; on také ‚našel' ‚Biľakův zvací dopis').

Jakovlev Jakov Arkadjevič viz Epštejn

Jegorov Alexandr Iljič

(1883-1939) Vystudoval gymnázium v Samaře a nastoupil k armádě jako dobrovolník. V roce 1902 v Kazaňském pěchotním junkerském učilišti, roku 1905 vyřazen jako podporučík; sloužil u elitního pluku tělesné stráže Jeho Veličenstva. Za první světové války velitel roty a praporu, zástupce velitele praporčické školy, nakonec velitel pluku. Po Únorové revoluci eser, za protiválečné vystoupení 1. 5. 1917 zatčen. Od léta 1918 velel velkým jednotkám u Samary a Caricynu, v roce 1919 velel frontům (v roce 1920 bojoval proti Polsku). Po válce velitel KVO a dalších velkých jednotek. V roce 1925 vojenský atašé v Číně, v roce 1926 v NSNH, v roce 1927 velitel BVO, v roce 1935 náčelník Generálního štábu a v roce 1937 náměstek lidového komisaře obrany. V roce 1938 zatčen, za účast na spiknutí vojáků, odsouzen k trestu smrti.

Jeguda Enoch Gerševič (Jagoda Genrich Grigorijevič)

(1891-1938) Pocházel z rodiny řemeslníka, příbuzný s J. Sverdlovem. Vyučený lékárník, v roce 1907 člen skupiny anarchistů-komunistů, roku 1911 s anarchisty organizoval bankovní loupež, v roce 1912 zatčen a vyhoštěn do Simbirsku. V roce 1913 amnestován a odstěhoval se do Petro-

939 Прудникова Е.Прудникова Е. А. А., Чигирин И.: Катынь. Ложь, ставшая историей, Moskva, ОЛМА, 2011

hradu, když se napřed přihlásil k pravoslaví. V roce 1915 mobilizován, roku 1916 raněn a demobilizován jako svobodník. V životopisu tvrdil, že byl členem RSDDS(b) od roku 1907, ve skutečnosti až od roku 1917. Účastník Říjnové revoluce v Petrohradě. V roce 1918 u petrohradské VČK, v roce 1919 člen kolegia Lidového komisariátu zahraničního obchodu. Od roku 1920 člen prezídia VČK, později člen kolegia GPU. Od nemoci Menžinského fakticky v čele OGPU, potom vedl i NKVD. Z funkce odvolán v roce 1936 a vyšetřován zpočátku za zpronevěru (černý prodej diamantů) a později i za pokus o převrat a vlastizradu. Odsouzen a popraven za pokus o převrat.

Do vysokých funkcí ho zřejmě vynesly organizační schopnosti. Není spojen s brutálními metodami (když tedy nebudeme uvažovat vraždu Menžinského a manžela své milenky). Pracovní tábory zorganizoval jako významnou hospodářskou sílu země a jako vedlejší zdroj svých příjmů a základ své budoucí autokratické moci. Vydržoval si krásné ženy a podporoval umělce.

Ježov Nikolaj Ivanovič

(1895-1940) Oficiální životopis se rozchází s názory dějepisců. Snad v učení na soustružníka, v roce 1915 dobrovolník v armádě, v roce 1916 pro nemoc a zranění odsunut do týlu, později se pro svoje schopnosti stal písařem. Člen RSDDS (asi) od roku 1917. Roku 1919 v DRRA sloužil jako komisař. V roce 1922 na oblastních stranických funkcích, v roce 1925 v různých organizačních odděleních VKS(b), v roce 1927 organizační oddělení při ÚV VKS(b), roku 1929 náměstek lidového komisaře zemědělství, koncem roku 1930 vedoucí organizačního oddělení při ÚV VKS(b), v roce 1935 předseda výboru stranické kontroly. V roce 1936 lidový komisař vnitra, abdikoval v roce 1938. V roce 1939 zatčen, roku 1940 odsouzen a popraven.

Jeden z jeho dřívějších nadřízených o něm napsal: „*Neznám ideálnějšího pracovníka, než je Ježov. Vlastně ne pracovníka, ale vykonavatele. Když dostane nějaký úkol, není potřeba splnění prověřovat, můžeš být přesvědčen, že vše vykoná. Má jen jednu, pravda, podstatnou chybičku – neumí se zastavit. Ježov se nezastavuje. A musí se hlídat, aby ho bylo možné zastavit včas…* “

Kaganovič Lazar Mojsejevič

(1893-1991) Pocházel z rodiny kulaka. Od roku 1907 pracoval jako dělník, v roce 1911 bolševik, v roce 1914 člen kyjevského výboru, roku 1915 zatčen a vyhoštěn. Ilegálně se vrátil a předsedal Svazu ševců, potom v Juzovce (Doněcku) předsedou bolševiků. V říjnu 1917 vedl povstání v Gomelu, roku 1918 jako komisař organizoval DRRA. Od roku 1920 na vysokých funkcích ve Střední Asii a v Moskvě. V roce 1924 člen a tajemník ÚV, potom vysoké stranické funkce, člen Politbyra. Řídil strojně-traktorové stanice a byl členem komise pro konfiskaci obilí. V roce 1934 vedl prověrku členské základny VKS(b), předsedal komisi stranické kontroly a dopravní komisi při ÚV VKS(b). V roce 1935 lidový komisař dopravy. Osobně řídil generální rekonstrukci Moskvy. Tehdy vyzvedl do vysokých funkcí Chruščova. Potom v čele několika dalších lidových komisariátů, v roce 1939 místopředseda vlády. V roce 1942 člen Státního výboru obrany. Po válce ministr průmyslu stavebních materiálů, v roce 1947 první tajemník a člen Politbyra KS Ukrajiny, v roce 1953 náměstek předsedy vlády, od roku 1955 nižší funkce, v roce 1957 jako člen skupiny Molotov-Malenkov-Kaganovič zbaven všech funkcí a roku 1961 vyloučen z KSSS.

Kalinin Michail Ivanovič

(1875-1946) Pocházel z rolnické rodiny, sloužil u poměščika, kde měl přístup ke knihovně. Od roku 1895 pracoval jako soustružník v Petrohradu, účastnil se ilegálních kroužků. V roce 1899 ve vyhnanství v Tiflisu, kde se také účastnil politické činnosti, další vyhnanství do Revelu (Tallinu). Tam pracoval jako dělník a organizoval ilegální tiskárnu. Roku 1903 další vyhnanství. Účastník revoluce roku 1905. V roce 1912 členem Ruského byra ÚV. Roku 1916 další vyhnanství, utekl a načerno pracoval v Petrohradu. V době Únorové revoluce organizoval obsazení Finského nádraží, potom v čele Petrohradské městské Dumy, v roce 1918 v čele Komisariátu městských hos-

podářství Svazu komun severní oblasti. Od Sverdlovovy smrti předsedou ÚVV RSFSR a SSSR, byl tedy hlavou státu. Od roku 1919 člen RKS(b), v roce 1924 člen Orgbyra ÚV a v roce 1926 člen Politbyra ÚV VKS(b). Během rozkulačování prosazoval zmírnění represí. Roku 1938 se stal předsedou prezídia Nejvyššího sovětu SSSR, funkci zřejmě pro nemoc opustil až krátce před smrtí.

Kameněv viz Rosenfeld

Kerenskij Alexandr Fjodorovič

(1881-1970) Narodil se v Simbirsku v rodině učitele (jeho otec byl ředitel gymnázia, na němž studoval Lenin). Velmi inteligentní, ale netaktní. Gymnázium ukončil se zlatou medailí a vystudoval právnickou fakultu v Petrohradě. V roce 1904 se stal pomocníkem obhájce, roku 1905 pracoval v komisi pro pomoc obětem, vytvořenou komorou advokátů. Po nalezení revoluční literatury a revolveru byl zatčen. V roce 1906 po propuštění pracoval jako obhájce. V roku 1910 úspěšně hájil esery z Turkestánu, roku 1912 obhajoval dašnaky, téhož roku zasedal v komisi vyšetřující střelbu do dělníků zlatých dolů na Leně. Vystoupil na podporu Bejlise (další ruský ‚Hilsner') a za to byl odsouzen na osm měsíců. Poslanec 4. Státní dumy za trudoviky. V roce 1916 vedl komisi Státní dumy vyšetřující povstání v Turkestánu. Obvinil ministra vnitra a místní zkorumpované úředníky a získal nesmírnou popularitu v celé ruské společnosti.

Ve Státní dumě vyzval koncem roku 1916 ke svržení samoděržaví a 14. 2. 1917 k povstání. Odmítl příkaz cara o rozpuštění Státní dumy a vstoupil do Prozatímního výboru. Po začátku revoluce se dal k eserům, účastnil se abdikace velkoknížete Michaila Alexandroviče a 3. března se stal ministrem spravedlnosti Prozatímní vlády a místopředsedou Petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců. Jako ministr spravedlnosti vyhlásil amnestii, dal svobodu Polsku, potvrdil Ústavu Finska, propustil vyhnance a reformoval soudnictví. Propustil ze služby (bez jakýchkoliv vysvětlení) řadu soudců. Po vládní krizi prosadil koaliční vládu a stal se ministrem vojenství a námořnictva. V této funkci se pokusil organizovat letní ofenzívu. (Její asi jedinou úspěšnější součástí byl průlom čs. legií u Zborova.) Jinak jen řečnil a získal přezdívku ‚hlavní ukecávač'. Po nezdařené ofenzívě jeho obliba začala upadat. 8. června se stal předsedou vlády. V srpnu po roztržce s Kornilovem rozpustil Státní dumu, vyhlásil republiku a svolal Prozatímní sovět Ruské republiky. Po Říjnové revoluci zůstal v Rusku, již bez podpory eserů. V létě 1918 odjel do Evropy a roku 1940 do USA. Tam učil na Stanfordské univerzitě.

Kirov viz Kostrikov

Kiseljov Pavel Dmitrijevič

(1788-1872) Pocházel ze staré šlechty, slabé vzdělání nahradil rozsáhlým samostudiem. Sloužil v armádě, jako velitel jízdní eskadrony se účastnil bitvy u Borodina. Dosáhl vysokých funkcí a bez protekce se dostal do blízkosti lidí z okruhu Alexandra I. Roku 1816 se obrátil na Alexandra I. s návrhem zrušit nevolnictví. Od roku 1817 vedl šetření a inspekce v ruské armádě, navrhoval reformy v oblasti vojenských škol, zabýval se sirotky a začal se dotýkat i otázek zemědělství. V roce 1819 náčelník štábu armády. Sloužila u něj řada děkabristů, kteří jej chtěli angažovat, ale Kiseljov je naopak v roce 1821 nechal prošetřovat. Podporoval vzdělávání prostých vojáků a změkčení tělesných trestů. Roku 1823 v souboji zabil generál-majora Mordvinova. V roce 1826 navrhl sestavení inventáře (seznamu) povinností rolníků vůči poměščikům. Účastník rusko-turecké války, po ní zplnomocněný představitel divanu (státní rada v islámských zemích) Moldávie a Valašska (dnešní Rumunsko), kde za obtížných podmínek podporoval prostý lid. V roce 1833 zajistil práva Cikánům. Roku 1834 člen Státní rady, v roce 1835 ministr státního jmění. Vedl práce, jejichž cílem bylo postupně zrušit nevolnictví. Podporoval budování škol a zavádění pěstování nových plodin (brambor). V roce 1840 vypracoval Stav povinností rolníků, roku 1842 sestavil Bibikovský in-

ventář (to byl pokus o realizaci výšeuvedeného seznamu povinností nevolníků vůči poměščikům pod vedením gubernátora Kyjeva Dimitrije G. Bibikova). Po smrti Nikolaje I., za války s Tureckem, vystupoval za urychlené ukončení války, byl však v roce 1860 odstaven a odeslán jako velvyslanec do Francie. Roku 1862 odstoupil.

Kobulov Amajak Zacharovič

(1906-1955) Armén, z rodiny krejčího. Dokončil obchodní školu v Tiflisu. V roce 1921 rudoarmějec, roku 1924 účetní. Od roku 1929 účetní finančního oddělení OGPU Zakavkazí a Gruzie. Od roku 1934 vedoucí funkce NKVD v Zakavkazí, roku 1938 náčelník NKVD USSR, v roce 1939 pod krytím diplomatické funkce rezidentem v Berlíně. Od roku 1941 lidový komisař Státní bezpečnosti v Uzbecké SSR, od roku 1945 vysoké funkce v NKVD a MGB. V roce 1953 náměstek náčelníka kontrolní inspekce při ministerstvu vnitra SSSR. Téhož roku zatčen, v roce 1954 vyloučen z KSSS a v roce 1955 popraven.

Kobulov Bogdan Zacharovič

(1904-1953) Starší bratr Amajaka. V letech 1911 až 1921 student Tiflisského gymnázia, od roku 1922 spolupracovník gruzínské ČK, v roce 1925 člen VKS(b), roku 1926 spolupracovník Zakavkazského GPU. Od roku 1931 na vedoucích funkcích tajného politického oddělení GPU Gruzie. V roce 1936 náčelník NKVD Zakavkazí, následující rok náměstek lidového komisaře vnitra Gruzie, roku 1938 náčelník vyšetřovacího oddělení NKVD SSSR. V roce 1945 náměstek lidového komisaře Státní bezpečnosti, od roku 1946 náčelník Hlavní správy sovětského majetku v zahraničí. Popraven v roce 1953.

Kolčak Alexandr Vasiljevič

(1874-1920) Patřil ke služebné šlechtě. Z gymnázia odešel na Petrohradský institut válečného námořnictva, kde patřil mezi nejlepší. Roku 1892 mladší poddůstojník, v roce 1894 námořní důstojník. Po zařazení do služby se věnoval oceánografickému výzkumu. V roce 1900 se účastnil polární expedice, roku 1903 vedl neúspěšnou operaci na záchranu expedice, která se ztratila u ostrova Benneta v Severním ledovém oceánu. V roce 1904 u válečného námořnictva a jako velitel minonosky Serdityj se účastnil Rusko-japonské války. Potom v Akademii věd a v roce 1906 v nově zřízeném Námořním generálním štábu. Pracoval na otevření Severní mořské cesty a účastnil se hydrologické expedice do Severního ledového oceánu. Po návratu velitel minonosky. V roce 1913 kapitán 1. stupně a velitel operativního oddělení Baltské flotily. Na začátku války velel křižníku ‚Rjurik‘, roku 1915 velí minové divizi; v roce 1916 kontradmirál. Přerušil zásobování Německa železnou rudou. Potom viceadmirál a velitel Černomořské flotily. Chvíli se honil s německým křižníkem Breslau a potom zaminovával Bospor a připravoval jeho přepadení. Jsou signály, že ho již v té době zverbovala britská tajná služba.

Po Únorové revoluci se rozešel s ÚVV Petrosovětu a nakonec se vzdal velení flotily. Odjel do Velké Británie, USA, Japonska, Číny a na Sibiř. Ve spolupráci s Direktoriem (představiteli protibolševických stran) zformoval vojenskou diktaturu a v Prozatímní všeruské vládě získal 5. 11. 1918 funkci ministra války a námořnictva. Po vojenských porážkách ztratilo Direktorium autoritu a již 18. 11. kozáci pozatýkali esery. Potom se Kolčak prohlásil admirálem a vrchním velitelem. Zavedl a podporoval teror a polní soudy proti obyvatelstvu, včetně hromadných poprav, mimo jiné i poslanců Ústavodárného shromáždění. Po ústupu ho 27. 12. 1919 představitelé Dohody přinutili podepsat abdikaci a se zbytky zlatého pokladu byl předán ČSV. To jej předalo soudu.

Kollontaj Alexandra Michajlovna

(1872-1952) Velkosvětská kráska a propagátorka volné lásky. Pocházela ze šlechtické rodiny Domontovičů. Byla všestranně vzdělaná, znala řadu cizích jazyků, literaturu, malovala. Byla velmi

vybíravá, dva nápadníci kvůli ní spáchali sebevraždu. Odmítla požadavek rodiny provdat se za pobočníka Jeho Veličenstva a provdala se roku 1893 za vzdáleného bratrance, pozdějšího generála Vladimíra L. Kollontaje (1867-1917). O pět let později jeho, syna i Rusko opustila a dala se na cestu revoluce. Byla stoupenkyní Plechanova, v roce 1905 se seznámila s Leninem. Potom byla členkou menševiků, později otzovistů. Po začátku 1. světové války ve Švédsku. Od roku 1915 bolševička, pracovala pro Lenina; vyslal ji do USA. Po Únorové revoluci v Rusku, členka ÚVV Petrosovětu, od začátku podpořila Leninovy ‚dubnové teze'. V červenci zatčena, ještě v době zatčení zvolena do ÚV RKS(b).

Účastnice zasedání, na kterém bolševici rozhodli zkusit převzít vládu, lidová komisařka veřejné charity v první Leninově vládě (první ministryně v moderních dějinách). V roce 1918 se v čele oddílu námořníků pokusila provést rekvizici v Alexandrovsko-Něvském klášteře (věřící tomu zabránili). Potom na pozicích Bucharina vystoupila proti Brestlitevskému míru a abdikovala na funkci. Odjela na Krym, kde vedla propagandistickou práci. Vedla tzv. ženský oddíl při ÚV RKS(b), který se zabýval emancipací žen. Studovala na Sverdlovově univerzitě a pracovala v Kominterně. Provdala se za Pavla Jefimoviče Dybenka, jednoho z legendárních vojevůdců občanské války z okolí Antonov-Ovsejenka. (Dybenko byl později velitelem Leningradského vojenského okruhu a v této funkci byl v roce 1937 členem tribunálu soudícího Tuchačevského. Zároveň s L. M. Zakovským začal provádět čistky v armádě, ale v roce 1938 pro mravní rozklad a opilství byl zbaven funkcí. Nakonec byl obviněn z účastni na spiknutí a špionáži, mučen, odsouzen k trestu smrti a popraven.) Vzhledem ke svým kontaktům po celém světě od roku 1922 pracovala v diplomatické službě – Norsko, Mexiko, Švédsko. V letech 1930 až 1945 vyslankyně ve Švédsku a při Společnosti Národů. Pro nemoc v roce 1945 diplomatickou službu opustila.

Kotovskij Grigorij Ivanovič

(1881-1925) Syn moldavského dělníka, původem ze staré šlechtické rodiny. Měl vůdcovské sklony, dobrodružnou povahu a vynikal statečností. Studoval na zemědělském učilišti, kde se seznámil s esery. Po škole řadu zaměstnání, ale nikde dlouho nevydržel (krádeže, milostné románky s ženami z vyšších kruhů, defraudace, vězení). Roku 1904 se stal uznávaným náčelníkem banditů Besarábie. V roce 1905 zatčen za vyhýbání se vojenské službě. Dezertoval a zorganizoval oddíl, se kterým plenil, s chutí ničil dlužní úpisy. Střídavě pod zámkem a na útěku. Roku 1916 obklíčen, zraněn a zatčen. Odsouzen k trestu smrti. Napsal kajícné dopisy a generál Brusilov mu trest odložil. Po Únorové revoluci propuštěn, dodatečně i omilostněn. Na Rumunském frontu dostal Georgijevský kříž za statečnost. V listopadu 1917 člen levých eserů, v roce 1918 velitelské funkce, několikrát zajat ‚bílými'. V květnu 1918 v Moskvě (buď se zúčastnil povstání levých eserů, nebo ho potlačoval). Potom žil v Odesse, kde se přátelil s místní zlodějskou legendou Míšou Japončíkem (Moše-Jakov Volfovič Vinickij). Během ‚bílé' evakuace ze Státní banky v Odesse vyvezl tři auta peněz a cenností, nad jejichž dalším osudem se zavřela voda. Potom velitelské funkce, nakonec zástupce Frunzeho. Zavražděn M. Zajděrem, pobočníkem výšeuvedeného Míši Japončíka. Míša Japončík v té době velel pluku, který sestavil z kriminálníků a studentů. Zajděr byl asi bordelpapá.

Kotovskij měl slavný pohřeb. V Odesse vlál prapor na půli žerdi, byl balzamován a uložen do vlastního mauzolea v Kotovsku (Odessská oblast). Jeho mauzoleum Němci rozbořili, sarkofág roztříštili a tělo vhodili do jámy s popravenými místními občany. Dělníci místního depa jeho tělo z jámy vyhrabali, schovali do pytle, a tak nebožtík přečkal druhou světovou válku. V roce 1965 bylo mauzoleum ve zmenšené podobě znovu otevřeno.

Kostrikov Sergej Mironovič (Kirov)

(1886-1934) Byl od osmi let sirotek. Absolvoval městskou školu (byl opakovaně vyznamenáván). Průmyslovou školu v Kazani absolvoval mezi nejlepšími. Pracoval jako projektant v Tomsku. Od roku 1904 člen RSDDS, v roce 1905 zatčen, od roku 1908 povoláním revolucionář.

Kirov je od roku 1912 jeho novinářská přezdívka. V roce 1917 menševik, podporoval Prozatímní vládu, po Říjnové revoluci bolševik. V roce 1918 členem Terského oblastního sovětu, roku 1919 pomáhal Stalinovi v Carycinu, v roce 1920 vstoupil s DRRA do Baku. Byl vyslancem sovětského Ruska v Gruzii, na podzim vedl sovětskou delegaci na mírových rozhovorech s Polskem v Rize. V roce 1921 kandidát ÚV, Od roku 1926 vysoké stranické funkce. V roce 1929 se na Politbyru uskutečnil pokus o jeho diskreditaci s odkazem na předrevoluční kontakty s buržoazním tiskem. Později zařazen do řady *„bezzásadových funkcionářů, bývalých odpůrců bolševiků, kteří sloužili Stalinovi*“. Z řad opozice mu bylo opakovaně vyhrožováno. Zavražděn manželem jeho milenky, když tělesná stráž hrubě porušila své povinnosti. Podporoval Gorkého a měl velkou zásluhu na průmyslovém rozvoji Leningradu a Severozápadní oblasti.

Kropotkin Petr Alexejevič

(1842-1921) Pocházel z knížecího rodu. Geofyzik (rozsáhlé práce na východní Sibiři), teoretik anarchizmu. Po cestě po Evropě se stal členem nejvýznamnější raně narodnické organizace, kroužku ‚čajkovců‘. Jeden z iniciátorů chození mezi lid. Zatčen, se souhlasem Alexandra II. dostal psací potřeby a ve vězení sepsal základní dílo o teorii doby ledové a předpověděl existenci Země Františka-Josefa a Severní země, které se díky tomu staly součástí Ruské říše. Onemocněl a byl umístěn do vězeňské nemocnice, odkud utekl a odjel do Evropy, kde šířil anarchistické myšlenky. V roce 1917 se vrátil do Ruska.

Krupská Naděžda Konstantinovna (Sablina, Lenina, ad.)

(1869-1939) Manželka V. I. Lenina. Zřejmě velmi inteligentní a schopná žena. Kdosi se měl vyjádřit, že si Lenin mohl vybrat hezčí ženu, ale určitě by nebyla rozumnější. Pocházela ze zchudlé šlechtické rodiny. V roce 1887 se zlatou medailí ukončila gymnázium, v roce 1890 pracovala ve studentském marxistickém kroužku, od roku 1891 vyučovala ve škole pro dospělé a vedla politickou agitaci. V roce 1894 se seznámila s Leninem, za kterého se během vyhnanství na Sibiři v roce 1898 při církevním sňatku provdala. V roce 1901 emigrovala, pracovala v novinách Jiskra. V roce 1905 se s Leninem vrátila do Ruska. Po druhé emigraci v roce 1907 mimo psaní do novin učila ve stranické škole. Roku 1917 s Leninem zpět v Rusku, pracovala jako jeho pomocnice a angažovala se v mládežnickém hnutí a osvětě. V roce 1920 byla předsedkyní Hlavní politické správy na Lidovém komisariátu osvěty a organizovala pionýrské hnutí. Od roku 1924 členka Ústřední kontrolní komise VKS(b). Po smrti Lenina intrikovala za Trockého, potom podpořila Zinovjeva a Kameněva. Později to prohlásila za chybu.

Od roku 1927 členka ÚV VKS(b), od roku 1929 náměstkyně Lidového komisaře osvěty RSFSR, měla velký vliv na sovětské školství. Později se již omezila jen na spisovatelskou činnost. Je pohřbena u kremelské zdi.

Kujbyšev Valerián Vladimírovič

(1888-1935) Pocházel ze šlechtické důstojnické rodiny. V roce 1898 vstoupil do kadetského sboru v Omsku, kde se zapojil do sociálnědemokratických kroužků. V roce 1905 vstoupil na Vojensko-lékařskou akademii, zároveň se věnoval ilegální práci, překládal ilegální literaturu a sloužil jako kurýr. Rok nato ze školy vyloučen za účast na protestu proti krvavému potlačení Gaponova procesí. Potom organizoval sociálnědemokratické kroužky a provozoval ilegální tiskárnu. Zatčení, útěky, vyhnanství, ilegální práce – organizace stávek, revoluční propaganda. Při tom všem měl vynikat svým optimizmem a radostí ze života. V roce 1909 studoval práva v Tomsku – ale již v roce 1910 byl zase vyloučen za revoluční činnost. V roce 1917 vedl Samarskou organizaci RSDDS a byl předsedou Samarského revolučního výboru. Za občanské války byl členem RVS armád, velel obraně Astrachaně proti Kolčakovi, potom velel vojskům ve Střední Asii. V roce 1920 v odborech, od roku 1921 člen prezídia NSNH, vedl realizaci plánu GOELRO, v roce 1923

lidový komisař dělnicko-rolnické inspekce, od roku 1926 předseda NSNH a o rok později člen Politbyra VKS(b). Od roku 1930 předseda Gosplanu. Zemřel na infarkt. Je pohřben u kremelské zdi.

Kuzněcov Alexej Alexandrovič

(1905-1950) Narodil se v Novgorodské gubernii, od roku 1922 dělník, od roku 1924 komsomolský činovník, v roce 1925 člen VKS(b). Od roku 1932 na doporučení Kirova ve stranických funkcích v Leningradě. V roce 1937 druhý tajemník leningradského oblastního výboru, za války vysoké funkce při Baltské flotile a na frontech. V roce 1939 člen ÚV VKS(b), po válce první tajemník leningradského oblastního výboru, účastník atomového projektu. V roce 1946 člen Orgbyra, tajemník ÚV VKS(b) a náčelník správy kádrů ÚV VKS(b). Roku 1949 tajemník dálněvýchodního výboru VKS(b) a člen Nejvyššího sovětu SSSR. 13. 8. 1949 v rámci leningradského případu s dalšími zatčen, 30. 9. 1950 odsouzen vojenským kolegiem Nejvyššího soudu SSSR a 1. 10. 1950 popraven. V roce 1954 rehabilitován, roku 1988 mu bylo obnoveno členství ve straně. Jeho syn Valerij byl pomocníkem A. N. Jakovleva.

Lenin viz Uljanov

Litvinov viz Vallach

Lunačarskij Anatolij Vasiljevič

(1875-1933) Pocházel z rodiny občanského rady A. I. Antonova, po osvojení získal nové příjmení po otčímovi. Vystudoval gymnázium, potom již jako člen RSDDS filozofii v Curychu. V roce 1898 v Moskvě, o rok později vyhnanství. V roce 1903 bolševik, potom v Ženevě v redakci bolševických novin. Roku 1905 v Rusku, pak u ‚otzovistů' a dalších krajních proudů a v emigraci. Za první světové války pacifista, po Únorové revoluci v Petrohradě u mezioblastních (Trockij). Delegát 1. sjezdu sovětů, koncem léta vede bolševiky v Petrohradské městské dumě. Po Říjnové revoluci lidový komisař osvěty, brzy podal nepřijatou demisi pro nesouhlas se zničením historických památek v Moskvě. Podpořil reformu ruštiny a azbuky (zahájenou již v roce 1912 komisí Imperátorské akademie nauk a formálně přijatou Prozatímní vládou v květnu 1917[940]). V letech 1918-1922 účastník války, roku 1922 byl jedním ze žalobců v procesu proti eserům. Roku 1929 sestavil komisi pro přechod ruštiny na latinku. V roce 1933 jmenován velvyslancem ve Španělsku, ale během cesty do Španělska zemřel.

Aktivně vystupoval na ochranu kulturního a historického dědictví, byl místopředsedou sovětské delegace na konferenci o odzbrojení při Společnosti národů. Jeho přičiněním se pedagogové a univerzitní profesoři postavili na stranu bolševiků. Byl teoretikem umění, jedním ze zakladatelů sovětského systému vzdělávání.

Malenkov Georgij Maximiliánovič

(1901-1988) Pocházel ze šlechtické rodiny. Roku 1919 ukončil gymnázium a narukoval do DRRA v politických funkcích, od roku 1920 v RKS(b). Na vojně se oženil s Valérií Golubcovou, jejíž tety patřily ke spolupracovnicím Lenina. Po návratu z vojny roku 1921 nastoupil na elektrotechnickou fakultu. Po studiu na organizačním oddělení ÚV (při ÚV pracovala i jeho žena), v roce 1927 tajemník Politbyra, od roku 1930 na Moskevském oblastním výboru VKS(b) pod Kaganovičem. V roce 1934 zástupce vedoucího oddělení řízení stranických orgánů při ÚV VKS(b), v roce 1935 pod vedením Ježova. Vedl prověrku dokumentů členů strany i významných bezpartijních a sestavil velkou kartičkovou databázi lidí (asi 2,5 miliónu záznamů). Podílel se na pádu Ježova. V roce 1939 člen a tajemník ÚV a Orgbyra. Za války člen Státního výboru obrany, vedl řadu komisí na obnovu a rozvoj, od roku 1946 člen Politbyra. Po Stalinově smrti předseda Rady ministrů

940 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Реформа_русской_орфографии_1918_года

SSSR, od roku 1955 ministr elektráren. V roce 1957 vyloučen z KSSS, pak ředitelovál velkým elektrárnám.

Malyšev Vjačeslav Alexandrovič (Kníže tankogradské, Hlavní inženýr státu)

(1902-1957; dle famhist.ru) Ze Syktyvkaru (Komi) z rodiny učitele. V roce 1918 pracoval u lidového soudu Velikije Luki, potom zámečníkem a žákem železničního učiliště, po škole pomocníkem strojvedoucího. V roce 1926 v DRRA. Po vojenské službě strojvůdcem, v letech 1930 až 1934 na technickém učilišti, pak konstruktérem na Kolomenském lokomotivním závodě, brzy hlavní inženýr a ředitel závodu. Od roku 1939 lidový komisař těžkého strojírenství SSSR, 1940 náměstek předsedy Rady lidových komisařů SSSR. V září 1941 se za napjaté situace stal lidovým komisařem tankového průmyslu. Byl jím s krátkou přestávkou až do roku 1945 (v roce 1944 dostal Zlatou hvězdu Hrdiny socialistické práce). Od roku 1945 se osobně účastnil prací na raketojaderném programu SSSR. Zároveň ministr dopravního strojírenství a od roku 1950 ministr loďařského průmyslu. V letech 1947 až 1953 náměstek předsedy Rady ministrů SSSR, položil základy jaderné hladinové i ponorkové flotily SSSR. V roce 1956 onemocněl leukémií a krátce před vypuštění Sputniku zemřel (viz též Berija).

Martov viz Cederbaum

Maslennikov Ivan Ivanovič

(1900-1954) Kozáckého původu, ze Saratovské oblasti. Vystudoval dvouletou železniční školu, potom pracoval na železnici. Po Únorové revoluci v Rudé gardě. V roce 1918 v DRRA, střídavě jako spojový náčelník a velitel různých nižších jednotek. Bojoval proti Wrangelovi a Děnikinovi. Od roku 1920 velel brigádě, v roce 1924 člen VKS(b). Likvidoval Basmače ve Střední Asii, jako pohraničník rozbil oddíly řady místních náčelníků. Mezitím studoval. V roce 1936 vyšší funkce u pohraničních vojsk a v roce 1938 náčelník pohraničních vojsk NKVD. V roce 1939 náměstek lidového komisaře vnitra, za 2. světové války ve funkcích velitele armád, zástupce velitele frontu, v roce 1944 velitel frontu. Čtyřikrát raněn, Zlatá hvězda Hrdiny SSSR za osobní statečnost a vynikající řízení vojsk ve válce proti Japonsku (náhradní ocenění, když mu ji nestihli dát dříve během války v Evropě). Po válce velitel okruhu a náměstek ministra vnitra SSSR. V roce 1954 se v souvislosti s očekávaným zatčením po Chruščovově převratu zastřelil.

Mechlis Lev Zacharovič

(1889-1953) Od roku 1904 písař a domácí učitel, od roku 1907 sionista (později pravděpodobně člen ŽKS), v roce 1911 v armádě, v roce 1918 bolševik, v politických funkcích. Roku 1921 vedoucí inspekce na lidovém komisariátu dělnicko-rolnické inspekce (pod vedením Stalina), v roce 1922 pomocník Stalina, roku 1926 studoval Komunistickou akademii, v roce 1930 vedoucí oddělení tisku při ÚV, později šéfredaktor Pravdy, v roce 1937 člen ÚV, později Orgbyro ÚV. V roce 1940 lidový komisař Státní kontroly, roku 1941 náčelník Hlavní politické správy DRRA. V roce 1950 dostal infarkt a přešel na méně exponované funkce.

Menžinskij Vjačeslav Rudolfovič

(1874-1934) Pocházel ze šlechtické rodiny, studoval práva, člen RSDDS. V roce 1906 zatčen, uprchl a do roku 1917 pobýval v emigraci. V roce 1917 se vrátil do Ruska, po Říjnové revoluci lidový komisař financí, roku 1919 člen VČK, v roce 1924 místopředseda OGPU, po smrti Dzeržinského jeho nástupce. Trockij jej označil za naprosto bezvýraznou postavu – ideální charakteristika šéfa tajných služeb. Jeho zásluhou byla odhalena řada zahraničních agentů. Veřejně promluvil o spojení ‚bílé' emigrace s trockistickou vnitřní opozicí. Poslední roky trpěl anginou pectoris. S nejvyšší pravděpodobností zavražděn Jagodou.

Mereckov Kyril Afanasjevič

(1897-1968) Pocházel z rolnické rodiny, od devíti let pracoval, od dvanácti let frézař, studoval večerně. Za první světové války pracoval na vojenských zakázkách, a proto nebyl odveden. Byl zřejmě bolševik, ale na rozdíl od dalších se příliš neangažoval. Po Únorové revoluci založil újezdní organizaci RSDDS, koncem roku sestavili vojenský oddíl. Po Říjnové revoluci v městských orgánech, v roce 1918 vojenský komisař, potom důstojnické funkce. Během bojů třikrát raněn. Roku 1921 na Akademii generálního štábu, potom generálské funkce. V roce 1936 pracoval jako poradce ve Španělsku, roku 1937 zástupce náčelníka generálního štábu DRRA, roku 1938 velitel okruhu (z této funkce zodpovědný za průběh války s Finskem). V roce 1940 náměstek lidového komisaře obrany a náčelník generálního štábu DRRA. V lednu 1941 zbaven funkce náčelníka generálního štábu, v červnu zatčen, ale v září (zřejmě po Stalinově rozhodnutí) propuštěn. Potom velitel armád a frontů – uvádí se, že jeho působení nebylo jednoznačné. Po válce velitel frontů, v roce 1954 náčelník pěchotních kurzů, roku 1955 náměstek ministra obrany SSSR.

Merkulov Vsevolod Nikolajevič

(1895-1953) Pocházel ze šlechtické rodiny, matka byla gruzínská kněžna. V roce 1913 ukončil gymnázium se zlatou medailí. Zabýval se elektrotechnikou, už jako středoškolák psal odborné články zveřejňované specializovaným časopisem, psal i romantické povídky, které byly příznivě přijaty. Studoval Matematicko-fyzikální fakultu Petrohradské univerzity. V letech 1916 až 1918 v armádě, potom VČK. Od roku 1923 vedoucí funkce v Zakavkazské a Gruzínské OGPU, v roce 1931 stranické funkce v Zakavkazí, roku 1938 ve vysokých funkcích na Hlavní správě Státní bezpečnosti SSSR, v roce 1939 člen ÚV VKS(b), roku 1941 lidový komisař státní bezpečnosti, od roku 1947 na Hlavní správě sovětského majetku v zahraničí, v roce 1950 ministr státní kontroly SSSR. V roce 1953 v souvislosti s ‚případem Berija' zatčen a popraven.

Molotov viz Skrjabin

Ordžonikidze Grigorij Konstantinovič (Sergo)

(1886-1937) Byl šlechtického původu, od roku 1903 bolševik, v roce 1905 absolvoval zdravotnický kurz. Účastník revoluce let 1905 až 1907 v Zakavkazí. Střídavě vězení, vyhnanství, nucené práce, útěky a emigrace. Po Únorové revoluci člen ÚVV Petrosovětu. Po Říjnové revoluci krátce člen VČK. Jeden z organizátorů porážky Děnikina, podílel se na vítězství sovětské moci v Zakavkazí a zřízení ZSFSR. Od roku 1921 stranické funkce v Zakavkazí, od roku 1926 ve vysokých funkcích v Moskvě – předseda Ústřední kontrolní komise VKS(b), lidový komisař Dělnicko-rolnické inspekce a náměstek předsedy Rady lidových komisařů SSSR. Roku 1930 předseda NSNH a později lidový komisař těžkého průmyslu. Na podzim 1936 byl zatčen jeho starší bratr, což Sergo těžce nesl. Na konci října odjel do Moskvy, kde byl stižen srdečním infarktem, na jehož následky zemřel. Existují názory, že spáchal sebevraždu.

Ovsejenko Vladimír Alexandrovič (Antonov-Ovsejenko, Štyk, Nikita, Galskij)

(1883-1938) Pocházel ze šlechtické rodiny z Černigova. V roce 1901 na vojenské škole odmítl přísahu ‚za cara a vlast', tak si chvíli poseděl. V roce 1902 v Petrohradě jako nekvalifikovaný dělník a kočí ve Společnosti pro ochranu zvířat. Nastoupil na pěchotní junkerské učiliště, vedl tam agitaci. V roce 1904 vyřazen jako podporučík, pokračoval v agitaci – nyní mezi důstojníky. V roce 1905 odvelen na Dálný východ, ale dezertoval, přešel do ilegality a zmizel do Rakouska-Uherska. Po čase se vrátil do Ruska a pokusil se vyvolat povstání u vojska. Utekl, ale brzo byl zase v Petrohradu, kde jako člen výboru RSDDS agitoval mezi vojáky. Zatčen. Udal jiné jméno, což ho zachránilo před rozsudkem polního soudu, krátce nato ho, zase pod cizím jménem, zachránila amne-

stie. V roce 1906 se pokusil v Sevastopolu vyvolat povstání. Byl zatčen a pro ozbrojený odpor ve vazbě odsouzen k trestu smrti. Ten mu byl zaměněn na 20 let galejí a i odtud se mu podařilo utéci. Potom pokračoval v ilegální práci. V roce 1909 zase zatčen (zase pod jiným jménem), pobyl v base a pak zmizel do Finska, kde se dal k menševikům.

Po Únorové revoluci v Rusku už jako bolševik. Pro účast na povstání bolševiků zatčen. Na vazbu si podal stížnost. Na podzim delegátem Všeruské demokratické porady, kde zveřejnil výzvu ‚K utlačovaným celého světa'. Za námořníky zvolen do Ústavodárného shromáždění. Člen Petrohradského VRV. Za Říjnové revoluce se účastnil obsazení Zimního paláce, zatýkal Prozatímní vládu. Potom velel v bojích o Charkov a v bojích proti donským kozákům. Koncem srpna 1918 jednal v Berlíně o společném boji proti dohodovým vojskům na severu, pak velel Východnímu frontu, Ukrajinské armádě a Ukrajinskému frontu. Budoval sovětskou moc na Ukrajině a organizoval armádu. Velmi tvrdý velitel.

Od léta 1919 v občanských funkcích při Všeruském ÚVV a vládě. V zimě 1921 tvrdě potlačil Tambovské povstání. V roce 1922 náčelník Hlavní politické správy armády, podporoval Trockého. Od roku 1924 vyslanec v ČSR, Litvě a Polsku. V roce 1934 prokurátor RSFSR, potom lidový komisař justice. Zavedl rozsudky z důvodu ‚proletářské nezbytnosti'. V letech 1936 až 1937 Generální konzul SSSR ve Španělsku, odtud odvolán a zatčen. V roce 1938 odsouzen k trestu smrti za členství v trockistické organizaci a popraven. Roku 1956 rehabilitován.

Ne zrovna uvážlivý Trockij ho charakterizoval jako „*bezbřehého impulzívního optimistu schopného improvizace, ale ne uvažování*".

Parvus viz Gelfand

Plechanov Georgij Valentinovič

(1856-1918) Pocházel z rodiny vojáka. Vystudoval gymnázium se zlatou medailí a junkerské učiliště. Z Báňského institutu byl vyloučen pro neplacení školného. Byl teoretikem a publicistou spolku Země a svoboda. Po jeho rozpadu byl členem skupiny Černý předěl, základu spolku Svoboda lidu. Roku 1880 emigroval. V roce 1883 založil marxistickou organizaci ‚Osvobození práce' a na přelomu let 1894 a 1895 ‚Svaz ruských sociálních demokratů v cizině'. Od roku 1887 trpěl tuberkulózou. Na 2. sjezdu RSDDS bolševik, pak se s Leninem rozešel a dal se k menševikům. V roce 1905 zůstal v emigraci, potom spolupracoval s kadety. Za první světové války na straně Dohodových mocností. Do Ruska se vrátil po Únorové revoluci, ale zůstal mimo události. Vystupoval proti dubnovým tezím, odmítl Říjnovou revoluci pro údajnou nepřipravenost Ruska. Koncem roku 1917 se jeho zdraví zhoršilo a v březnu 1918 zemřel.

Byl zakladatelem ruského sociálnědemokratického hnutí. Autor prací z oblasti teorie marxizmu, filozofie, sociologie, estetiky a etiky.

von Pleve Vjačeslav Konstantinovič

(1846-1904) Šlechtic německého původu. Absolvoval gymnázium se zlatou medailí a roku 1867 právnickou fakultu. Pracoval na prokuratuře, po vraždě Alexandra II. v roce 1881 se stal ředitelem Departmentu státní policie a z této pozice rozbil spolek ‚Svoboda lidu'. Zavedl agenturní práci uvnitř revolučních organizací. Roku 1884 senátor, o rok později náměstek ministra vnitra, v roce 1894 státní tajemník, roku 1896 tajný poradce, v roce 1899 ministr-státní tajemník Finského velkoknížectví. V roce 1902 ministr vnitra, o dva roky později zavražděn. Tento sečtělý člověk vedl tvrdou politiku, na nespokojenost lidu odpovídal terorem a likvidoval utvářející se samosprávu. Člen monarchistické organizace Ruský svaz, kterou kryl i po udáních. Zrušil společné ručení rolníků. Vyženil rozsáhlé polnosti – byl poměščikem.

Pobedonoscev Konstantin Petrovič

(1827-1907) Pocházel z rodiny profesora Moskevské univerzity. Absolvoval prestižní Imperátorské právní učiliště, v roce 1859 promoval a poté učil právo na Moskevské univerzitě. Účastnil se prací na soudní reformě. 0d roku 1872 člen Státní rady, v letech 1880-1905 vrchní prokurátor Nejsvětějšího synodu. Představitel konzervativních sil, reformoval církevní školy a byl hlavním ideologem reforem Alexandra III. Učitel práv následníků trůnu, synů Nikolaje I., Alexandra II. a Alexandra III. Vedl přípravu manifestu o zřízení Státní dumy.

kníže Poťomkin Grigorij Alexandrovič (kníže Tavričeské – Krymské)

(1739-1791) Pocházel ze šlechtického rodu Poťomkinů. Byl zvídavý a ambiciózní, studoval na Moskevské státní univerzitě, kde získal zlatou medaili a roku 1757 byl představen carevně Alžbětě Petrovně. Roku 1760 byl za lenost vyloučen. Vojenská služba u jízdní gardy. Během palácového převratu upoutal pozornost nastupující Kateřiny II. a brzy přišel ke dvoru, stal se jejím milencem. Roku 1763 pomocník prokurátora synodu, v roce 1765 důstojník, později velitel roty. Roku 1768 byl na příkaz Kateřiny II. uvolněn ze služby jako komoří Jejího Veličenstva v hodnosti generálmajora. V roce 1769 dobrovolníkem ve válce s Turky, za statečnost získal Řád sv. Georgije 3. stupně. V roce 1775 se snad s Kateřinou II. tajně oženil v morganatickém sňatku. Stal se generálním gubernátorem Novorossijského kraje, který zahrnoval gubernie Jekatěrinoslavskou, Chersonskou, Tavridskou, Besarabskou a Kubáňskou. Zabýval se mezinárodní politikou a obracely se na něj i cizí vlády. Svoji pozornost věnoval především Turecku a Balkánu. Modernizoval armádu a vybudoval Černomořskou flotilu, která se pod jeho velením osvědčila.

Kolonizace Novoruska má velké kritiky, ale jím založená města rychle rostla, stejně tak i venkov. Jeho budovatelské dílo bylo ohromné. V roce 1787 předvedl své úspěchy Kateřině II., doprovázené rakouským císařem Josefem II., a před celým světem získal ohromný věhlas. Jím nedávno založená města vynikala velikostí a výstavností a vrchol cesty představovala přehlídka flotily 15 velkých a 20 menších válečných lodí v Sevastopolské rejdě. Na závěr předvedení Novoruska dostal od překvapené Kateřiny II. čestný titul kníže Tavričevské. Někteří kritici říkají, že chtěl mít větší ohlas, proto nechal vytvořit ony řečené ‚potěmkinovské vesnice‘, což je však nejspíše jen pomluva. Celá jím spravovaná země vzkvétala.

V roce 1787 vedl vojska do války s Tureckem. Té se chtěl původně ústupky vyhnout, ale potom přistoupil k boji a Turecko s narychlo sestavenými vojsky porazil. Během mírových rozhovorů zemřel na horečku.

Stal se zakladatelem Novoruska a řady dnes významných měst, jako Jekatěrinoslav (1776, dnes Dněpropetrovsk), Nikolajev (1778), Sevastopol (1783) a Cherson (1789).

Ponomarenko Pantělejmon Kondratěvič

(1902-1984) Pocházel z rolnické rodiny. Roku 1918 povolán do DRRA, potom dělník, od roku 1922 pracoval na komsomolských stavbách. Bolševik od roku 1925. V roce 1932 dokončil vysokou školu. Od roku 1937 v aparátu ÚV VKS(b) a v letech 1938 až 1947 1. tajemník KS Běloruska. Od roku 1939 člen vojenské rady BVO, během války velel partyzánskému hnutí a po osvobození předseda rady lidových komisařů Běloruska. Roku 1948 tajemník ÚV VKS(b) a v době mezi 19. sjezdem a smrtí Stalina člen prezídia ÚV KSSS a náměstek předsedy Rady ministrů SSSR. V roce 1954 1. tajemník KS Kazachstánu, od roku 1955 diplomatická služba zakončená roku 1962 incidentem, po kterém byl hostitelskou zemí prohlášen za nežádoucí osobu. Potom pracoval ve vědeckých institucích. Od roku 1978 byl v důchodu.

Zřejmě mimořádná osobnost, úspěšný organizátor, vynikající analytik, k tomu navíc velmi skromný člověk. Pravděpodobně Stalinem vybraný nástupce do funkce předsedy vlády.

Poskrebyšev Alexandr Nikolajevič

(1891-1965) Pocházel z Vjatské gubernie. Absolvoval zdravotní školu, pracoval na Uralu, kde byl i tajemníkem organizace RSDDS(b). V roce 1918 v Turkestánu v armádě, potom na Uralu. Od roku 1922 v Moskvě v aparátu RKS(b), od roku 1924 byl Stalinovým tajemníkem. V roce 1939 člen ÚV VKS(b). V roce 1953 byl obviněn ze ztráty dokumentů a zbaven funkce. Podle Mironina příčinou bylo zatajení dopisu MUDr. Timašukové, ve kterém upozorňovala Stalina na hrubé chyby lékařů, které vedly ke smrti Ždanova. S velkou pravděpodobností to vše byla intrika stranického aparátu.

Vynikal pracovitostí a skvělou pamětí (říkalo se mu chodící encyklopedie), kladl důraz na slušné jednání. Společně s generálem Vlasikem byl hlavní oporou Stalina, jeho moci a jeho díla.

Radek viz Sobelsohn

Radomyslskij Jevsej-Girš Aaronovič (Zinovjev Grigorij Jevsejevič)

(1883-1936) Narodil se v židovské rodině majitele mlékárenské firmy. Vzdělání získal doma pod vedením otce. V roce 1901 člen RSDDS. Organizoval stávky v oblasti Novorossijska. V emigraci se seznámil s Leninem, kterého pak zastupoval u sociálnědemokratických organizací Evropy. Na 2. sjezdu RSDDS bolševik, potom se vrátil do Ruska a vedl propagandistickou práci. V roce 1905 účastník revoluce v Petrohradě. Na 5. sjezdu člen ÚV, redigoval noviny, roku 1908 zatčen. Pro nemoc propuštěn, emigroval společně s Leninem. V dubnu 1917 (se svými dvěma ženami) se vrátil do Ruska. Vystupoval proti dubnovým tezím. V Říjnu 1917 se s Kameněvem postavil proti povstání. Po Říjnové revoluci vyjednával s opozicí a po Leninově nátlaku společně s Kameněvem a Rykovem složili funkce členů ÚV. Stal se předsedou Petrohradského sovětu, během války vysoké funkce při obraně Petrohradu. Nesouhlasil s ustavením Moskvy jako hlavního města. Podpořil brestlitevský mír a stal se opět členem ÚV, v roce 1919 i Politbyra a předsedou Kominterny. Jeden z iniciátorů hromadného přijetí členů ŽKS do VKS(b). V roce 1926 po konfliktu se Stalinem (viz stať Na rozcestí) skončil v Politbyru i v Kominterně. Po spojení s Trockým roku 1927 vyloučen z ÚV i strany a poslán do vyhnanství. Po pokání se vrátil do strany a stal se rektorem Kazaňské univerzity. Potom vyhnanství v Kustanaji, ale brzy zpět ve straně a na 17. sjezdu pěl ódy na Stalina. Téhož roku zatčen v případu Moskevského centra a umístěn do politizolátoru. V roce 1936 odsouzen v případu trockisticko-zinovjevovského centra k trestu smrti a popraven.

Rosenfeld Lev Borisovič (Kameněv)

(1883-1936) Pocházel z Moskvy, z rusko-židovské rodiny. Absolvoval gymnázium, na univerzitě byl členem revolučního kroužku. Zatčení, vyhnanství a útěk do Paříže, kde se setkal s Leninem. Roku 1903 se vrátil a organizoval v Tiflisu stávku železničářů. Roku 1904 dostal úkol objet stranické organizace celého Ruska, aby se svolal 4. sjezd RSDDS. V roce 1907 člen ÚV, bolševik. Roku 1915 ve vyhnanství v Turuchanském kraji. Po Únorové revoluci propuštěn, postavil se proti demobilizaci, ale žádal ukončení války. Se Zinovjevem hlasoval proti Říjnové revoluci, po ní jednal o koaliční vládě s esery a menševiky. V březnu 1918 člen Politbyra, po atentátu na Lenina mu předsedal. V roce 1922 místopředseda Rady lidových komisařů RSFSR a od roku 1924 SSSR, po smrti Lenina do roku 1926 předseda vlády. Potom lidový komisař obchodu a vzápětí vyslanec v Itálii. Vyloučen ze strany, vyhnanství, kál se z hříchů a členství ve straně mu bylo obnoveno. V roce 1932 znovu vyloučen a další vyhnanství. Roku 1933 zase člen strany a ředitel nakladatelství Akademia. Po zavraždění Kirova zatčen a dvakrát odsouzen (ve věci moskevského centra a ve věci kremelské knihovny a kremelského vojenského velitelství). V roce 1936 odsouzen v případu trockisticko-zinovjevovského centra k trestu smrti a popraven. Roku 1988 rehabilitován pro neexistenci přestupku.

(A něco k jeho rodinným svazkům: Jeho ženou byla Trockého sestra Olga[941].)

Rykov Alexej Ivanovič

(1888-1938) Pocházel z rolnické rodiny, vyrůstal v bídě, od 8 let sirotek. Starší sestra zaměstnaná na železničním úřadě mu umožnila studia na gymnáziu (výtečný student), brzy si vydělával doučováním. Již tehdy pod dohledem policie. Účastnil se práce revolučních kroužků, blízko k eserům a spolku Svoboda lidu. Potom studoval práva v Kazani. Vězení, vyhnanství, ilegalita, emigrace atd. V dubnu 1917 v Moskvě, v květnu místopředseda Moskevského sovětu, od srpna 1917 člen ÚV, na podzim delegát II. sjezdu sovětů. Po Říjnové revoluci na devět dní lidový komisař vnitra, potom funkci složil a odešel do Moskevského sovětu. V listopadu nejprve vystoupil z ÚV RKS(b), pak vystoupení odvolal. Poslanec Ústavodárného shromáždění. Roku 1921 místopředseda Rady lidových komisařů RSFSR, 1922 člen Politbyra, 1923 předseda NSNH a roku 1924 předseda Rady lidových komisařů RSFSR i SSSR. V letech 1928-29 s Bucharinem a Tomským vystupoval proti industrializaci a kolektivizaci a za zachování NEP. Potom ‚přiznal svoje chyby', ale již ztrácel funkce: roku 1930 zbaven členství v Politbyru, z předsedy vlády lidovým komisařem pošt, roku 1934 kandidát ÚV. Roku 1937 vyloučen ze strany a zatčen. V případu pravého antisovětského trockistického bloku odsouzen k trestu smrti a roku 1938 popraven.

Savinkov Boris Viktorovič

(1879-1925) Narodil se v rodině prokurátora. Vystudoval gymnázium a za účast na studentských bouřích vyloučen z univerzity. Potom členem sociálnědemokratického kroužku, občas ve vězení, Roku 1902 ve vyhnanství, odtud utekl do Ženevy, tam se dal k eserům a byl členem jejich bojové organizace. Účastnil se přípravy řady teroristických operací v Rusku, mimo jiné vražd Pleveho a velkoknížete Sergeje Alexandroviče. Jeden z iniciátorů vraždy G. A. Gapona. Zatčen v Sevastopolu roku 1906 a odsouzen k trestu smrti, ale zmizel do Rumunska. Psal biografii a romány. Za první světové války dobrovolník ve francouzské armádě a vojenský zpravodaj. Po Únorové revoluci komisař armády a frontu. Podporoval Kornilova a stal se náměstkem Kerenského. Byl považován za perspektivního vojenského diktátora Ruska. Pro nesouhlas s Prozatímní vládou podal demisi, podle něj eseři ztratili morální i politickou autoritu. V září zvolen do Prozatímního sovětu Ruské republiky, ale 9. října vyloučen ze strany eserů. Po Říjnové revoluci u generála Krasnova, kde formoval Dobrovolnickou armádu, potom ve Francii hledal spojence proti bolševikům. V roce 1924 ho OGPU vylákalo do SSSR, kde byl zatčen a odsouzen k trestu smrti. Na přímluvu Nejvyššího soudu trest změněn na 10 let vězení. Vězněn v politizolátoru, kde zřejmě spáchal sebevraždu skokem z okna.

Šapošnikov Boris Michajlovič

(1882-1945) Z rodiny úředníka. Roku 1903 vyřazen z Alexejevského vojenského učiliště jako podporučík, v roce 1910 ukončil Akademii generálního štábu jako štábní kapitán. Roku 1914 adjutant štábu divize, válku skončil jako náčelník štábu brigády. V září 1917 velitel pluku. Roku 1918 nakrátko demobilizován. V roce 1921 náměstek náčelníka štábu DRRA, od roku 1925 velitel okruhů, v letech 1928 až 1931 náčelník štábu DRRA, od roku 1930 člen VKS(b), od roku 1935 maršál, v roce 1939 náměstek lidového komisaře obrany. Za války člen Stavky. Náčelníkem Generálního štábu po Žukovovi, po neúspěšné Charkovské operaci na jaře 1942 ho nahradil generál Vasilevskij. Měl křehké zdraví. Významný vojenský teoretik.

Skripnik Nikolaj Alexejevič (Glasson a další přezdívky)

(1872-1933) Pocházel z rodiny železničáře v Jekatěrinoslavské gubernii. Absolvoval reálné učiliště, v roce 1900 nastoupil na Petrohradský technologický institut a intenzívně se věnoval revo-

941 Viz ru.rodovid.org/wk/Запись:187996

luční činnosti. Následovala řada zatčení, vyhnanství a útěků. Politická práce a publicistika v řadě měst Ruska. Za organizaci ozbrojeného povstání v Rize dostal v nepřítomnosti trest smrti. Po Únorové revoluci se vrátil z vyhnanství do Petrohradu, zprvu pracoval v odborech, během Říjnové revoluce člen Petrohradského VRV. Od prosince na Ukrajině, kde mu nějaký čas trvalo, než se zorientoval v místní politice. Od 1918 předseda Lidového sekretariátu (orgán sovětské moci na Ukrajině) a lidový komisař pro zahraničí Ukrajiny. Po brestlitevském míru vedl ukrajinskou delegaci v Moskvě. Ustál připojení Donbassu a dalších částí Novoruska k Ukrajině. V roce 1918 založil KS(b) Ukrajiny, vedl tam i ČK – uchyloval se k tvrdým trestům. Řada vládních funkcí na Ukrajině, od roku 1923 generální prokurátor Ukrajiny. Od roku 1927 lidový komisař osvěty USSR. Měl velký podíl na vytvoření justiční a ideové základny Ukrajinské SSR. Začátkem roku 1933 předseda Gosplanu Ukrajinské SSR. Je autorem řady prací z oblasti historie, národnostní otázky, národohospodářství, práva apod.

Pravděpodobně má velkou vinu na hladomoru na Ukrajině a v severním Podkavkazí, kromě toho prováděl násilnou ukrajinizaci[942]. Od poloviny roku 1932 obviňován za nacionální úchylku a hladomor. Nakonec se 7. 7. 1933 zastřelil během přestávky jednání, na němž byla odmítnuta jeho obhajoba.

Skrjabin Vjačeslav Michajlovič (Molotov)

(1890-1986) Narodil se v rodině hospodářského správce. Studoval na reálném učilišti v Kazani, od roku 1906 členem RSDDS. V roce 1909 poslán do vyhnanství. Po návratu roku 1911 ukončil reálné učiliště a nastoupil na ekonomickou fakultu v Petrohradu. Vedl stranickou práci v Petrohradě a Moskvě, pracoval v redakci Pravdy. V říjnu 1917 člen Petrohradského VRV, v roce 1918 předseda NSNH severní oblasti, roku 1919 v Povolží, potom v Doněcku, dále tajemník ÚV RKS(b) Ukrajiny. Od roku 1921 tajemník ÚV RKS(b), v roce 1929 člen Prezídia ÚVV SSSR a od roku 1930 byl tento precizní člověk předsedou Rady lidových komisařů SSSR. Po pádu politiky kolektivní bezpečnosti roku 1939 se stal lidovým komisařem zahraničních věcí. Za války člen Státního výboru obrany. Po válce místopředseda Rady ministrů SSSR a ministr zahraničí. Pro přehmaty a také pro kompromitaci jeho manželky roku 1949 suspendován. V roce 1957 vyslanec v Mongolsku, roku 1960 u MAAE[943] ve Vídni, roku 1962 po kritice programu vyloučen ze strany a následující rok penzionován. Roku 1984 dosáhl obnovení členství ve straně.

Sobelsohn Karel, rusky Karl Bernardovič (Radek)

(1885-1939) Pocházel z židovské rodiny z Lembergu (Rakousko-Uhersko), brzy osiřel. Po dvojím vyloučení pro agitaci mezi dělníky roku 1902 absolvoval gymnázium. Potom člen Polské socialistické strany a od roku 1903 člen RSDDS. Roku 1906 zatčen a vyhoštěn do Rakouska-Uherska. Stal se členem německé sociální demokracie, odkud byl po sporech s R. Luxemburgovou vyloučen. V Německu a Švýcarsku se pak věnoval studiu. Za první světové války se sblížil s Leninem. Po Únorové revoluci byl členem zahraničního zastupitelství RSDDS ve Stockholmu, kde vydával propagandistický tisk (také asi nějaké vazby na německý generální štáb). Po Říjnové revoluci v Petrohradu. Byl členem delegace na mírových jednáních s Německem. V roce 1919 v Německu, o rok později tajemník Kominterny a člen jejího výkonného výboru. V roce 1923 organizoval (na poslední chvíli odvolané) povstání v Německu. V roce 1924 zbaven členství v ÚV, ale v roce 1925 se stal rektorem univerzity Kominterny. V roce 1927 vyloučen z VKS(b) a poslán do vyhnanství. Po pokání mu bylo obnoveno členství ve straně. Do ruštiny přeložil Mein Kampf. V roce 1936 znovu vyloučen z VKS(b) a zatčen. Odsouzen v případu paralelního antisovětského trockistického centra na 10 let v politizolátoru. Tam ho zabil spoluvězeň.

---

942 Прудникова Е. А.Прудникова Е. А., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

943 MAAE: Mezinárodní agentura pro atomovou energii.

Přezdívka Radek měla pocházet od hrdiny humoristické literatury v Rakousku-Uhersku. On sám měl být autorem řady politických vtipů.

Sokolnikov viz Brilliant

Speranskij viz Vasiljev

Stolypin Pjotr Arkadjevič

(1862-1911) Otec byl ruský šlechtic, matka Němka, narodil se v Německu. Absolvoval gymnázium a jako žák Mendělejeva Petrohradskou univerzitu. Po studiích nastoupil do vládních úřadů a rychle postupoval. V roce 1888 působil na carském dvoře, o rok později v Kovně ve funkci čestného šlechtického náčelníka újezdu. Od roku 1902 gubernátor Grodna. Prosazoval změny na venkově (stěhování rolníků na chutory, likvidace rozptýleného vlastnictví pozemků, modernizace nářadí, zavádění hnojiv, meliorace, družstva, vzdělávání rolníků), čímž vyvolal nevoli poměščiků. V roce 1903 gubernátor v Saratově, kde svou statečností a vůlí potlačil nepokoje. V roce 1906 ministr vnitra – vyjednával spolupráci s kadety. Po rozpuštění 1. státní dumy předseda vlády. Zřejmě se podílel na rozpuštění 2. státní dumy a na změně volebního zákona. Není jasné, do jaké míry byl zapojen do policejní provokace s tím spojené. Se 3. státní dumou navázal spolupráci, ale měl problémy s konzervativní Státní radou.

Celkem bylo na něj spácháno 11 atentátů (z toho čtyři ještě v době, kdy byl gubernátorem), ale teprve poslední byl úspěšný. Podařilo se mu také vystrnadit z Petrohradu Rasputina, který se tam vrátil teprve po Stolypinově smrti.

Byl na nože se všemi okolo, a proto nebyl schopen dokončit liberální reformy – které stejně pouze prohlubovaly problémy. Stál na straně samoděržaví, ovšem Státní rada v něm viděla revolucionáře. Vycházel jedině se zmanipulovanou Státní dumou. Nedokázal snížit přetížení zemědělské půdy v evropské části Ruska, protože odchod kolonizátorů byl menší, než přírůstek obyvatelstva. Co se týče modernizace a posilování velkých zemědělských hospodářství, vsadil na špatnou kartu – na kulaky. Navíc neúspěšní kolonizátoři dál zvyšovali napětí ve společnosti. To již bylo zřejmě natolik veliké, že Stolypinova snaha o konzervativní reformy prostě narážela na všech stranách a nebyl prostor k všeobecně přijatelným kompromisům.

Sverdlov Jakov Michajlovič[944]

(1885-1919) Narodil se v Nižním Novgorodu v rodině židovského rytce. Absolvoval nižší gymnázium a potom se vyučil lékárníkem. Od roku 1901 člen RSDDS, od roku 1903 bolševik. Aktivní agitátor. V roce 1905 organizoval povstání v Jekatěrinburgu. Zformoval ozbrojené družiny, které přivezl do Petrohradu, a tím vešel ve známost. Na podzim svolal a vedl Jekatěrinburský sovět dělnických zástupců. Mnohokrát ve vězení, čehož využíval k samostudiu, občas to prostřídaly vyhnanství a útěky. V roce 1910 v Ruském byru ÚV RSDDS. V květnu 1917 organizoval Uralskou stranickou konferenci. Stal se vedoucím sekretariátu (Orgbyra – výkonný orgán, realizující rozhodnutí stranických vůdců) ÚV a vybudoval pevný stranický aparát, který pečlivě kontroloval. Na podzim vybíral členy Petrohradského VRV. Po Říjnové revoluci předsedou ÚVV a z této funkce organizoval budování orgánů sovětské moci. Byl předsedou komise pro přípravu Ústavy RSFSR.

944 Jak je to se skutečným jménem Sverdlova, je otázkou. Zřejmě se narodil jako Jakel-Aaron Movšovič, když otec se jmenoval Miraim, nebo Movše Izrailevič, příjmením Sverdlin. Jsou názory, že M. I. Sverdlin přišel snad z Litvy (Vitebska), snad jeho původní příjmení bylo Gauchmann a změna jména snad mohla souviset s tím, že jako rytec se zabýval výrobou falešných dokumentů. Jméno Gauchmann také uvádí Karpov v knize Generallisimus.
Viz také ptiburdukov.ru/Справочник/Биографии/Свердлов_Яков_Михайлович

Vynikající organizátor a řečník. Po atentátu na Lenina vyhlásil rudý teror. Po dobu Leninova léčení ho osobně zastoupil. Zemřel na španělskou chřipku na jaře 1919.

J. Sverdlov měl tři bratry, dva z nich je třeba uvést: Zinovij Peškov (toto je jeho křestní příjmení; křest přijal, aby se mohl nastěhovat do Moskvy, viz ‚linie židovského osídlení') se stal francouzským vojákem, byl poradcem generála Janina u Kolčaka. Benjamin Sverdlov se v USA stal bankéřem a spolupracoval s J. Schiffem a rodinou Warburgů. Jsou názory, že jeho prostřednictvím se financovala revoluce v roce 1905. Benjamin Sverdlov po revoluci pracoval v sovětské vládě (před Trockým ve funkci lidového komisaře dopravy a spojů, potom byl členem prezídia NSNH) a v roce 1939 byl jako trockista popraven.

Sverdlov prý „*stál za rozhodnutím popravit cara Nikolaje II. i s jeho rodinou*"[945], když snad byl ve spojení se svým bratrem Z. Peškovem[946]. Ale zřejmě zde máme velké manipulace Trockého.

Svjatopolk-Mirskij Pjotr Dmitrijevič

(1857-1914) Pocházel ze šlechtické rodiny. Byl členem Pážecího sboru, sloužil u husarů tělesné stráže Jeho Veličenstva. Účastník rusko-turecké války let 1877 až 78. V roce 1881 absolvoval Akademii generálního štábu, potom působil jako velitel vyšších vojenských jednotek. V roce 1894 čestný šlechtický náčelník Charkovského újezdu, později gubernátor. V roce 1900 velitel četnictva a náměstek ministra vnitra, ale brzy požádal o uvolnění z funkcí pro nesouhlas s opatřeními zbytečně vyvolávajícími nelibost veřejnosti. Generální gubernátor Vilna, Kovna a Grodna a v této funkci získal úctu a sympatie za vztah k obyvatelstvu. Po vraždě Pleveho jmenován na popud carevny matky Marie Fjodorovny ministrem vnitra. Ve své nástupní řeči prohlásil, že vláda může být úspěšná pouze za podmínky důvěry a respektu k obyvatelstvu. Oslabil cenzuru, povolil návrat vyhnanců a nechal provést sjezd zemstva. Dostal se pod tlak stoupenců samoděržaví a návrhy jeho reforem byly výrazně zredukovány. V lednu 1905 odmítl komunikovat s G. A. Gaponem a je zodpovědný za krveprolití v Petrohradě. Potom odstoupil z funkce.

Švernik Nikolaj Michajlovič

(1888-1970) Pocházel z Petrohradu, z dělnické rodiny. V roce 1905 bolševik, následovalo vyhnanství, kde roku 1917 ukončil městské učiliště. Za Říjnové revoluce člen správy závodů na výrobu děl, roku 1918 účastník boje proti československým legiím, potom vojenský komisař. Roku 1919 předseda samarského výkonného výboru, pak na Kavkazu. V roce 1924 lidový komisař dělnicko-rolnické inspekce, roku 1925 člen ÚV VKS(b), od roku 1926 tajemník ÚV a člen Orgbyra. V roce 1938 předseda Sovětu národů, za války předsedal Sovětu pro evakuaci a Mimořádné státní komisi pro vyšetřování zločinů německých okupantů. V roce 1946 předseda prezídia Nejvyššího sovětu SSSR. (V roce 1947 podepsal Stalinem iniciovaný Zákon o zrušení trestu smrti, roku 1950 opak – viz leningradský případ.) Roku 1952 člen Prezídia ÚV, člen senátu ‚soudícího' ‚Beriju'. Jako předseda komise stranické kontroly vedl v roce 1956 rehabilitace. V roce 1966 odešel do důchodu.

Trockij viz Bronštejn

Tuchačevskij Michail Nikolajevič

(1893-1937) Pocházel ze šlechtické rodiny. Studoval gymnázium, přešel na kadetské učiliště a Alexandrovské vojenské učiliště, z kterého byl v roce 1914 vyřazen mezi nejlepšími. Nastoupil k Semjonovskému gardovému pluku tělesné stráže Jeho Veličenstva. Bojoval v první světové válce, několikrát raněn a vyznamenán. 19. 2. 1915 padl do zajetí (jsou názory, že ‚nevyužil všech

945 Marek V.: Rodina, která otřásla světem; viz www.valka.cz/clanek_15372.html
Viz stať Nejvznešenější rodina; v případě Sverdlova jsem neprováděl analýzu rozporných dat.

946 Лаптев Б.: Кто убил Николая Второго?; viz old.redstar.ru/2011/12/14_12/6_01.html

možností k odporu‘). Ze zajateckého tábora v Ingolstadtu utekl v září 1917 a vrátil se do Ruska. Vstoupil do DRRA, na jaře 1918 člen RKS(b) a vojenský komisař obrany Moskvy. Sestavil 1. armádu Východního frontu, se kterou osvobozoval Povolží a Ural. Potom další podobné funkce, nakonec velel tažení proti Polsku, včetně bojů proti polským oddílům Bulaka-Balachoviče. V roce 1921 potlačoval kronštadstké a tambovské povstání. Potom náčelník Vojenské akademie DRRA a po smrti Frunzeho náčelník Generálního štábu DRRA. V roce 1928 velitel Leningradského vojenského okruhu, 1931 náčelník výzbrojní služby a od roku 1935 maršál.

Společně se skupinou dalších velitelů s nejvyšší pravděpodobností připravil na 1. 5. 1937 státní převrat, ale odložil jej. Zatčen 22. 5. 1937. Po konfrontacích s Primakovem, Putnou a Feldmanem sepsal výpověď, ve které se přiznal k přípravě převratu a přípravě porážky ve válce s Německem. S ohledem na obavy z povstání vojsk byli zatčení urychleně předáni vojenskému soudu, který je ve zrychleném pořádku odsoudil (přestože soud kritizoval Ježova za špatnou přípravu) a ihned po vynesení rozsudku byli popraveni.

Stručně k povahovým rysům. Tuchačevskij byl namyšlený a krajně bezohledný. Když na vojenské škole velel mladším žákům, několik jich spáchalo sebevraždu. Tyto vlastnosti jej doprovázely i později a jsou patrné i z jeho výpovědi[947]. Jeho bojová stáž zahrnovala půl roku ve funkci velitele čety, organizace vojsk, dvě trestné výpravy (Tambovo a Kronštadt), prohraná válka proti Polsku (pro elementární chyby) a tažení občanské války (kde však vojenské operace připravovali zkušení důstojníci). Po válce usiloval o militarizaci SSSR a věnoval se modernizaci armády (utratil hodně prostředků na zcela nesmyslné projekty). Byl výborným organizátorem, ale neměl strategický a zřejmě ani technický cit. Většinu svých kolegů intelektuálně převyšoval, ale málokdo mu věřil. Jeho pohled na vojenskou doktrínu se se ztrátou vlivu Trockého posunul do realističtějších poloh – od ofenzívního a ryze technického pojetí války k pochopení vlivu a vlastností hlubokého ruského týlu[948].

A ještě poznámka ke spiknutí s německými generály: v roce 1936 vyslanec ČSR v Berlíně Vojtěch Masný pracoval na uzavření spojenecké smlouvy Československa s Německem, ale Němci vsadili na Tuchačevského a ztratili o smlouvu s Československem zájem[949].

Uljanov Vladimír Iljič (Lenin)

(1870-1924) Narodil se v Simbirsku v rodině školního inspektora. Studoval na gymnáziu (jehož ředitelem byl otec Kerenského), které roku 1887 ukončil se zlatou medailí. Nastoupil na právnickou fakultu Kazaňské univerzity. V Kazani se stal členem kroužku Svoboda lidu, byl vyloučen z univerzity, zatčen a poslán na venkov. Později se vrátil do Kazaně a roku 1891 na Petrohradské univerzitě dálkově absolvoval zkoušky na advokáta. Studoval národohospodářskou literaturu. Pracoval jako pomocník advokáta a obhájce u soudu. Pod vlivem Plechanova se přiklonil k sociální demokracii, pracoval na jejím programu. Některá jeho díla byla s velkým ohlasem vydána legálně – opíral se o hluboké znalosti rozsáhlých souborů národohospodářských dat. V roce 1895 založil s Martovem a dalšími ‚Svaz boje za osvobození dělnické třídy‘. Téhož roku zatčen a roku 1897 byl na tři roky vyhoštěn na Sibiř. Před tím ještě narychlo absolvoval církevní sňatek s Naděždou Krupskou, aby mohla jet s ním. Ve vyhnanství se postavil proti legálním marxistům a společenství Svoboda lidu. Po návratu pracoval ve Pskovu na statistickém úřadě a ještě téhož roku emigroval a organizoval tisk Jiskry v Mnichově. V roce 1902 jej tam vypátrala Ochranka, a tak zmizel do Londýna a pak do Ženevy.

Koncem roku 1905 se tajně vrátil do Ruska. V roce 1906 odešel opět do ciziny, setkal se s Gaponem, psal články i obsáhlá díla (v roce 1909 Materializmus a empiriokriticizmus). Roku

947 Бушков А. А.: Сталин. Ледяной трон, ОЛМА, 2005

948 Прудникова Е. А.: Ленин – Сталин. Технология невозможного; ОЛМА, 2009

949 Ströbinger R.: Stalin stíná hlavy; Votobia, 1997

1912 se definitivně rozešel s menševiky. První světovou válku definoval jako imperialistickou, oboustranně nespravedlivou.

Po návratu do Ruska v dubnu 1917 vystoupil s dubnovými tezemi a v červnu oznámil připravenost bolševiků převzít moc. Po červencových srážkách byl na něj vydán zatykač. Skrýval se a až 20. 10. přijel do Smolného paláce organizovat povstání. 7. 11. na 2. sjezdu sovětů jmenován předsedou Rady lidových komisařů.

Prosadil brestlitevský mír, což vedlo k vládní krizi a povstání levých eserů. Protože Němci příliš dohodu nerespektovali, prosadil přesun vládních orgánů do Moskvy. 30. 8. 1918 byl postřelen. Po pádu Německa vylétla jeho reputace, neboť přestal platit brestlitevský mír. Lenin se staral o hospodářský rozvoj, jednal o ukončení intervence výměnou za splacení dluhů (pro dočasné úspěchy Kolčaka interventi ukončili jednání), žádal vypracovat plán hospodářské obnovy Ruska a založil komisi pro elektrifikaci Ruska (GOELRO). V důsledku atentátu a přepracování rychle ztrácel síly a začátkem roku 1924 zemřel.

Urickij Mojsej Solomonovič

(1873-1918) Pocházel z kupecké židovské rodiny, byl vychovaný v náboženském duchu. Vystudoval gymnázium a právnickou fakultu. Od roku 1898 člen RSDDS, následující rok vyhnanství. Po 2. sjezdu RSDDS menševik. Účastník revoluce v roce 1905, potom opět vyhnanství. V roce 1914 emigroval, vrátil se roku 1917 a stal se členem mezioblastních. Účastník Říjnové revoluce jako člen Vojensko-stranického ústředí, po revoluci lidový komisař zahraničí, potom komisař pro svolání Ústavodárného shromáždění. V lednu 1918 s Leninem vydali nařízení *„Nepřipustit násilí vůči kontrarevolučním členům Ústavodárného shromáždění…* “, ale P. E. Dybenko předal ústně příkaz *„toto shromáždění rozpustit*“. V únoru 1918 vedl komisi revoluční obrany Petrohradu, v březnu předsedal Petrohradské VČK a byl komisařem vnitra v koaliční petrohradské oblastní vládě. Ač se většinou tvrdí opak, Urickij vystupoval (často úspěšně) proti revolučnímu teroru, bránil právu VČK vykonávat popravy a byl ještě umírněnější, než (také asi nikoliv jestřáb revoluce) Dzeržinskij. 21. 8. 1918 Urického zavraždil na příkaz Savinkova mladík L. Kannegiser ze Strany lidových socialistů.

Vallach Meer-Genoch Mojsejevič (Maxim Maximovič Litvinov)

(1876-1951) Pocházel z rodiny židovského trhovce. Vyučil se v městském učilišti, potom dobrovolník v armádě. Pracoval jako účetní, stal se členem RSDDS, vedl tajnou tiskárnu. Roku 1902 emigroval, o rok později bolševik. Vrátil se do Ruska a organizoval stranickou práci. V roce 1905 společně s Ter-Petrosjanem (Kamo) organizoval nákup zbraní, od roku 1907 v emigraci, pracoval v anglickém nakladatelství. Zapojil se také v narodnickém kroužku.

V roce 1918 zástupce sovětského Ruska ve Velké Británii, byť ho Velká Británie neuznala. Ale když Velká Británie vyslala Theodora Rothsteina do Ruska, Rothstein se obrátil na Litvinova a ten napsal doporučující dopis Trockému. Koncem roku 1918 člen kolegia lidového komisariátu zahraničí, v roce 1920 zástupcem RSFSR v Estonsku, roku 1921 náměstek lidového komisaře zahraničí RSFSR a SSSR. (Tehdy na sebe s lidovým komisařem Čičerinem vzájemně donášeli na ÚV.) Byl členem kolegia lidového komisaře Státní kontroly a Hlavního koncesionářského výboru. Od roku 1930 lidový komisař zahraničních věcí. Po pádu politiky kolektivní bezpečnosti v roce 1939 odešel z funkce a ukončil svoji politickou činnost. Po začátku Velké vlastenecké války byl povolán do funkce náměstka lidového komisaře zahraničních věcí, od roku 1942 vyslanec na Kubě. V roce 1951 dostal infarkt a po měsíci zemřel.

Vasiljev Michail Michailovič (Speranskij)

(1772-1839) Pocházel z rodiny kostelníka. Měl uzavřenou a přemýšlivou povahu, brzy se sám naučil číst a předčítal v kostele. Z dědečkova vyprávění o životních událostech pochytil názor na

uspořádání světa a na postavení člověka, kterým se řídil celý život. Uměl si získat přízeň lidí. Okolo roku 1780 byl pod jménem Speranskij zapsán do Vladimirského semináře. Po studiu učil matematiku, později i fyziku, rétoriku a filozofii a také psal verše.

Roku 1795 tajemník knížete Kurakina a potom rychlý vzestup. Roku 1799 vedl kancelář kontrolující zásobování hlavního města. Sblížil se s následníkem trůnu, pro nějž zpracoval část reforem. Roku 1801 tajemník ministra vnitra, podle svědectví pracoval 18 až 19 hodin denně. Stal se po panovníkovi nejvýznamnější postavou Ruské říše a zřejmě pracoval i na zřízení konstituční monarchie a zrušení nevolnictví. Jeho reformy ovšem vyvolaly velkou nelibost u šlechty (jedním z důvodů bylo členství v zednářské lóži). Roku 1812 šlechta dosáhla jeho odvolání a vyhnanství. V roce 1816 byl jmenován gubernátorem a v roce 1819 generálním gubernátorem Sibiře. V roce 1821 se vrátil do Petrohradu. Po smrti Alexandra sepsal ‚Manifest o nástupu Nikolaje na trůn', vzápětí byl jedním ze soudců nad děkabristy (ti jej chtěli za prvního prezidenta Ruské republiky). Stál za vznikem Vysoké školy právních věd (Высшая школа правоведения), byl zakladatelem ruské právní vědy a teorie práva. Napoleon na jednáních v Erfurtu za něj měl prý nabídnout Alexandrovi I. království…

Vlasik Nikolaj Sidorovič

(1896-1967) Pocházel z rolnické rodiny z Grodněnské gubernie. Do školy chodil tři roky, od 13 let pracoval. V roce 1915 mobilizován, za statečnost v boji obdržel Georgijevský kříž. V době Říjnové revoluce přešel, již jako poddůstojník, s celou četou na stranu bolševiků. Sloužil u moskevské milice, potom v DRRA účastník bojů u Caricynu. Na podzim roku 1919 v orgánech VČK, pracoval pod přímým vedením Dzeržinského. V roce 1926 starší zplnomocněnec a od roku 1927 velitel ochrany Kremlu, a tedy i velitel Stalinovy tělesné stráže. Kromě toho řešil domácí záležitosti Stalinovy rodiny a fakticky se stal jejím členem. Naděžda Alilujeva ho ráda neměla, ale po její smrti se stal vychovatelem dětí a správcem domu. Jeho roli vysoce hodnotil Stalinův adoptovaný syn Arťom Fjodorovič Sergejev. Vynikal pracovitostí a odvahou, vždy měl za to, že osobně za Stalina ručí.

V květnu 1952 byl zbaven funkce a převelen do nápravně-pracovního tábora ve městě Asbest. V prosinci 1952 v souvislosti s ‚Případem lékařů' byl zatčen, v lednu 1953 odsouzen na 10 let za „*zneužití pravomoci za zvláště odporných okolností*". Po amnestii v březnu 1953 mu byl zkrácen trest na 5 let a v roce 1956 dostal milost. V roce 2000 rozhodnutím Prezídia Nejvyššího soudu RF „*zbaven obvinění pro neexistenci přestupku*".

Společně s Poskrebyševem byl hlavní oporou Stalina, jeho moci a jeho díla.

Vorošilov Kliment Jefremovič

(1881-1969) Narodil se v dnešní Luganské oblasti v rodině železničáře. V roce 1896 nastoupil jako dělník v hutích a později v lokomotivce v Lugansku. Od roku 1903 bolševik, roku 1905 předseda Luganského sovětu, vedl stávku a organizoval ozbrojené družiny. Vedl ilegální práci na řadě míst Ruské říše, nejednou zatčen a poslán do vyhnanství. Po Únorové revoluci člen Petrosovětu, poté předseda luganských bolševiků, luganského sovětu a městské dumy. Za Říjnové revoluce komisař Petrohradského VRV, s Dzeržinským formoval VČK, na jaře 1918 organizoval oddíl na obranu Charkova před Němci. Velel vojskům u Caricynu, a potom (bez osobních ambicí) už jen velkým jednotkám. Vynikal statečností. Lidový komisař vnitra Ukrajiny, po smrti Frunzeho roku 1925 lidový komisař obrany SSSR (ve funkci byl skoro 15 let). Po válce s Finskem místopředseda Rady lidových komisařů SSSR. Za Velké vlastenecké války člen Státního výboru obrany, velitel frontů a představitel Stavky. Po válce místopředseda Rady ministrů SSSR, v roce 1953 předseda prezídia Nejvyššího sovětu.

Vozněsenskij Nikolaj Alexejevič

(1903-1950) Narodil se v rodině lesního úředníka. V roce 1919 vedl okresní organizaci Komsomolu, roku 1920 člen Tulského gubernského výboru, zodpovědný za finance a plánování. V letech 1921 až 1924 studoval univerzitu Kominterny, potom na Donbassu v Jenakijevu a Arťomovsku. Od roku 1931 přednášel a psal práce zaměřené na hospodářskou politiku. Od roku 1934 funkce na oblastní úrovni. V roce 1937 místopředseda Státní plánovací komise a od roku 1938 její předseda. V roce 1939 místopředseda vlády. V roce 1941 kandidát Politbyra a od roku 1943 člen Akademie věd. Za války člen Státního výboru obrany a člen výboru pro obnovu hospodářství v osvobozených oblastech. Po skončení války člen zvláštní komise pro jaderný projekt, organizoval výrobu a obohacování uranu. Od roku 1947 člen Politbyra, roku 1948 za knihu Vojenské hospodářství SSSR v době Vlastenecké války obdržel Stalinovu cenu. V roce 1949 v době leningradského případu zbaven všech funkcí, vzápětí zatčen a 1950 odsouzen k trestu smrti, který byl o hodinu později vykonán. (Jeho starší bratr Alexandr, ministr osvěty RSFSR, byl popraven ve stejné záležitosti o necelý měsíc později.)

Vyšinskij Andrej Januarevič

(1883-1954) Pocházel ze staré šlechtické rodiny. V roce 1900 absolvoval gymnázium v Baku, potom právnická studia v Kyjevě. Účast ve studentských bouřích, pod policejním dozorem. Od roku 1903 v řadách menševiků, několikrát zatčen, rok ve vězení (snad společně v cele se Stalinem). Učil na gymnáziu a pracoval jako advokát a pomocník soudního porotce. Po Únorové revoluci jako komisař milice podepsal zatykač na Lenina. V roce 1920 bolševik. V roce 1923 prokurátor nejvyššího soudu RSFSR, SSSR a profesor Moskevské státní univerzity – později rektorem. Od roku 1931 Generální prokurátor RSFSR, od roku 1935 Generální prokurátor SSSR. V roce 1937 ředitel Ústavu práva AV SSSR, v roce 1940 zplnomocněnec ÚV pro Litvu a náměstek ministra zahraničí. Roku 1949 ministr zahraničí. Po Stalinově smrti velvyslanec SSSR u OSN. Zemřel na infarkt.

Witte Sergej Juljevič

(1849-1915) Pocházel ze šlechtické rodiny poruštěných Němců. Vystudoval matematiku a nastoupil k železnici. Zřejmě měl podíl na Tiligulské železniční nehodě v roce 1875, ale protože vynikl při organizování přesunu vojsk ve válce s Tureckem, odseděl si formálně jen dva týdny. Pracoval na rozvoji ruských železnic a na železničních tarifech. Od roku 1886 v řídících funkcích, v roce 1889 na železničním oddělení Ministerstva financí. V roce 1892 ministr dopravy, později ministr financí – podstatně urychlil výstavbu Transsibiřské magistrály. Roku 1897 se podílel na měnové reformě, kterou Rusko získalo měnu postavenou na zlatě. (To vylepšilo postavení Ruska na trhu a zvýšilo investice. Přineslo to zároveň i řadu problémů: neúměrně nízkou peněžní zásobu a velký nárůst státního dluhu.) Poměščici (V. K. Pleve) ho nakonec vytlačili do formální funkce bez obsahu. Začátkem roku 1905 nepodpořil G. A. Gapona. V létě sjednal mír s Japonskem a na podzim se stal předsedou Rady ministrů. Začal mj. jednat s Gaponem o obnově dělnických organizací. V roce 1906 byl po nějakých svých intrikách uvolněn z funkcí.

Zavjenjagin Avraamij Pavlovič

(1901-1956) Pocházel z rodiny železničáře. Od roku 1917 bolševik, 1919 komisař divize, v roce 1920 stranická práce v Novorusku. V roce 1930 absolvoval Moskevskou báňskou akademii, v témže roce rektorem Moskevského institutu oceli a slitin a ředitelem leningradského Institutu pro projektování hutních závodů (ГИПроМеЗ). Později na lidovém komisariátu těžkého průmyslu, ředitel hutí (Dněprodzeržinsk, Magnitogorsk) a v roce 1937 náměstek lidového komisaře těžkého průmyslu. Roku 1944 vedl první průmyslovou tavbu uranu a byl zodpovědný za vyhledávání jeho ložisek. Roku 1945 zástupce Beriji v Jaderném projektu, dohlížel na výstavbu první jaderné elek-

trárny. V roce 1950 se vzdal funkce náměstka ministra a věnoval se řízení výzkumu. Po Berijově pádu ho měla zachránit známost s Chruščovem, stal se náměstkem ministra středního strojírenství a v roce 1955 ministrem. Trpěl aterosklerózou a zemřel na infarkt, nebo na nemoc z ozáření. Pohřben je u kremelské zdi.

Zubatov Sergej Vasiljevič

(1864-1917) Pocházel z Moskvy, z důstojnické rodiny. Studoval gymnázium, kde se seznámil s nihilizmem, a začal ho propagovat. Nedostudoval a nastoupil jako úředník. V roce 1886 po výslechu začal spolupracovat s tajnou policií a podílel se na odhalení řady členů ‚Svobody lidu'. Roku 1887 nastoupil k tajné policii, kde projevil mimořádné nadání a především umění přesvědčovat obviněné, aby zanechali revoluční činnosti. Od roku 1896 náčelník moskevské Ochranky, v této funkci rozsáhle modernizoval práci policie (vyhledávání, dokumentace, fotografie, konspirace) a úspěšně potlačoval revoluční projevy ve společnosti. V Moskvě potlačil sociální demokraty pomocí dělnických spolků. Roku 1902 vedoucí Zvláštního oddělení policie. Zřejmě navrhl provést atentát na Lenina. Nového ministra vnitra Pleveho přesvědčoval, že je nutno zahájit společenské reformy. Během následujících intrik zbaven funkce a odeslán do vyhnanství. Po abdikaci cara a odmítnutí jeho následníka převzít trůn se zastřelil.

Ždanov Andrej Alexandrovič

(1896-1948) Narodil se v Mariupolu v rodině duchovních, byl vnukem rektora Moskevské teologické akademie. Od roku 1915 bolševik, v roce 1916 vojenská služba, v listopadu 1917 člen Výboru spásy a místopředseda městské dumy v Šadrinu, boj s opileckými nepořádky (nakonec zásobníky lihu vypustili do řeky Iset). V roce 1918 v DRRA na politických funkcích vyšších jednotek. Od roku 1922 stranické funkce, od roku 1934 tajemník ÚV VKS(b), v roce 1935 člen vojenské rady Leningradského vojenského okruhu (Severozápadního okruhu), roku 1938 člen vojenské rady válečného námořnictva a předseda Nejvyššího sovětu RSFSR, od roku 1939 člen Politbyra a v letech 1946-1947 předseda Sovětu svazu Nejvyššího sovětu SSSR. Jako člen Politbyra odpovídal za ideologii. Člověk mimořádného obzoru, přes vysoké funkce zůstával po celý život skromný.

Zemřel následkem nevhodné léčby infarktu. Tuto diagnózu stanovila kardioložka L. Timašuková, ale vedoucí lékař ji odmítl a následně dr. Timašukovou nutil přepracovat zprávu. Proto napsala dopis generálu Vlasikovi, na jehož základě Ignatěv později zfabrikoval tzv. případ lékařů.

Zinovjev Grigorij Jevsejevič viz Radomyslskij

Žukov Georgij Konstantinovič

(1896-1974) Narodil se v Kalužské oblasti v rodině rolníka. Učil se kožešníkem, zároveň večerně absolvoval městskou školu. Roku 1915 povolán do vojska, v roce 1916 poddůstojník, bojoval na frontě. Za zajetí německého důstojníka a za své zranění dostal dva Georgijevské kříže. Demobilizován, léčil se z tyfu. V létě 1918 v DRRA se jako poddůstojník účastnil řady bojů. V roce 1920 kurzy kavalérie. Velitel eskadrony, od roku 1923 velitel pluku a o rok později absolvoval vyšší kurzy kavalérie. V roce 1926 učil vojenskou přípravu na Běloruské státní univerzitě, roku 1929 absolvoval kurzy vyššího velitelského sboru, potom velitel brigády, v roce 1933 velitel divize a sboru, roku 1937 zástupce velitele BVO. Obviňován z hrubosti. Aby se vyhnul vyšetřování, nechal se odeslat do Mongolska, kde velel bitvě u řeky Chalchyn. Po štábním cvičení v lednu 1941 jmenován náčelníkem generálního štábu DRRA, pro neschopnost tuto funkci vykonávat po začátku války odvolán. Potom velel obranným operacím a uzavřel výběžek u Jelni. Zřejmě pro ‚velkou spotřebu vojáků' v dalším období vojskům nevelel, byl jen zástupcem Stavky.

Teprve na konci války převzal velení útoku na Berlín[950]. Po válce velel okupačním sovětským vojskům v Německu. Protože se provalilo jeho rozsáhlé marodérství, byl přeřazen na funkci velitele pozemních vojsk (v SSSR), později velitel okruhů. Po zavraždění Stalina ho Chruščov prosadil do funkce náměstka ministra obrany. Patřil k pučistům státního převratu v červnu 1953. V roce 1955 ministr obrany. Později asi připravoval svržení Chruščova, ale Chruščov jej předešel a na podzim 1957 jej zbavil funkcí.

S pomocí kliky okolo Chruščova se mu podařilo přisvojit si postavení největšího vojevůdce druhé světové války.

Závěrečná statistika

Tento soupis osobností vznikal postupně. Během korektur jsem si všiml, že řada bolševiků je šlechtického původu. A tak jsem si znovu celý seznam prošel a poohlédl jsem se po sociálním původu těchto lidí. Byl jsem docela překvapen (procenta v tabulce jsou uvedena přibližně):

společenský původ	mezi uvedenými bolševiky	podíl	podíl ve společnosti
šlechta	15	23 %	~1 %
úřednictvo, inteligence, duchovenstvo	13	19 %	~2 %
buržoazie a maloburžoazie	11	17 %	~5 %
dělnictvo	8	11 %	~10 %
rolnictvo (bez kulaků)	15	23 %	zbytek
kulaci	2?	3 %	
nezjištěn	3		
celkem	66		

Tabulka 16: Sociální původ bolševických vůdců

K tomu všemu ještě upozorňuji, že nelze vyloučit šlechtický původ některých dalších osob, které uvádějí původ z řad úřednictva a inteligence. A ještě jedna zajímavost. Šlechta se v Rusku dělila na šlechtu služebnou a feudály – poměščiky. Aniž bych prováděl hlubší průzkum, nevšiml jsem si mezi uvedenými šlechtici nikoho, kdo by pocházel z řad poměščiků. I to vypovídá o problémech ruské předrevoluční společnosti.

S nepatrnou ironií tak lze konstatovat, že bolševici vlastně znárodňovali především sami sobě. Platí to jak pro šlechtu, tak i pro buržoazii. Stát rolníků a dělníků do značné míry stvořila šlechta a buržoazie, za jasného vědomí společenských problémů pozdně imperiálního Ruska.

Ruský lid

V Rusku dosud existují výrazné prvky tradiční společnosti. Ruský stát je říše tvořená řadou společenství, sjednocená ústřední mocí. Toto řešení je lidem přijímáno velmi pozitivně, a tak se lidé jednak považují za příslušníky svého národa a zároveň za příslušníky ruského lidu. Pojem Rus neoznačuje národ, ale celou skupinu etnik. Z těchto důvodů je obtížné vymezit samotný pojem ‚ruský národ'. Toto vědomí pospolitosti se nazývá Ruský mir a je natolik silné, že do současné Ruské federace samo vtahuje obyvatelstvo a celá území států vzniklých umělým roztržením SSSR v roce 1991.

950 Rokossovskij K. K.: Povinnosť vojaka, Nakladatelství Obzor, Bratislava, 1974

Na jaře 1991 proběhl v SSSR plebiscit, na němž se více než 80% obyvatel vyjádřilo proti rozdělení Sovětského svazu, a tak většina obyvatel považuje tehdejší rozpad SSSR za protiprávní zradu. Velký podíl obyvatelstva odtržených států se nikdy neztotožnil s novou mocí, a ačkoliv zůstali ve svém bydlišti na Ukrajině, Bělorusku atd., mnozí se přihlásili k občanství Ruské federace. S obrodou Ruské federace po jelcinovské bídě výrazně zesilují tendence připojit odtržené státy zpět k Rusku. Tomu se některé kruhy, které se obávají obnovy SSSR (především z USA), snaží zabránit často za pomoci fašizujících tendencí (Pobaltí, Gruzie, Ukrajina). Ovšem obavy z tohoto vývoje mají, jak otevřeně přiznávají jejich představitelé, i státy, které mají k Ruské federaci blízko – Bělorusko a Kazachstán.

Ruská etnika

Současný lid, který se považuje za Rusy, se zformoval v různých obdobích a dnes lze pozorovat užívání několika názvů: Malorusové, Velkorusové, Novorusové a Krasnorusové. Touto záležitostí jsem se zabýval jen okrajově, navíc se mi nepodařilo najít nějaký rozumně jednoduchý etnografický popis těchto záležitostí. Ale když jsem tato označení konfrontoval s areály osídlení a dějinným vývojem, vychází mi takováto ‚tajenka':

Malorusové – jsou lidem Kyjevského státu žijícím v povodí Dněpru a Západní Dviny (střední Ukrajina, Bělorusko, severozápadní Rusko a Pobaltí). Tyto dvě řeky tvořily jádro dopravní tepny spojující Cařihrad (Konstantinopolis) s Baltským mořem - Hansou. Ke zformování tohoto etnika došlo okolo 9.-10. století a jeho základem vedle místního obyvatelstva (Rasénové) byli Konstantinovi žáci po útěku z Velké Moravy.

Velkorusové – jsou lidem Moskevského státu, žijícím především v povodí Volhy a Moskvy. Ke zformování tohoto etnika došlo v širším časovém období na ideovém základě vybudovaném Ivanem III. především za jeho vnuka Ivana IV. poté, co se tomuto carovi v 16. století podrobilo dolní Povolží a Sibiř. Politika těchto velkých vládců vedla k ideovému sjednocení lidu. Moskevský stát ovládal Volhu – dopravní tepnu mezi Kaspickým a Baltským mořem, kterou se dopravovalo indické zboží. Začal také přebírat obchodní tepnu přes Sibiř do Číny. Základem tohoto etnika jsou původní kmeny Asů a maloruské obyvatelstvo na horní Volze. Je ovšem pravděpodobné, že pojmy ‚Velkorusové' i ‚Malorusové' vznikly až za Romanovců (viz dále).

Novorusové – jsou etnikem zformovaným milencem a asi i morganatickým manželem Kateřiny II., snílkem na nebesích a pečlivým hospodářem, knížetem Poťomkinem. Toto etnikum osídluje široký pás podél Černého moře a zahrnuje Odessu, Krym, Dněpropetrovsk, Záporoží, Charkov, Donbass, Kubáň, Novorossijsk a Volgograd. Jeho součástí tak jsou původně oblasti maloruské i velkoruské, ovšem tehdy jen řídce osídlené, protože to po zaniklé Velké Tartárii bylo sporné území mezi velkými říšemi a oblast lovů otroků. Po ruské anexi a vojenském zajištění oblasti, provedl kníže Poťomkin rozsáhlou kolonizaci tohoto kraje s cílem využít zemědělský potenciál oblasti a vybudoval celou síť dnes velkých měst. Pravděpodobně velký vliv na tomto díle měl přímo lid v té době již zanikající Velké Tartárie.

Kromě toho k Rusům se řadí i západněji usídlení **Krasnorusové** (Halič, Volyň ad.), ovšem ti po umělém vzepětí šovinizmu pod taktovkou Rakouska, Německa, Polska a USA byli z nemalé části z ruské společnosti vytrženi, a možná tak vzniká nové etnikum. Tito lidé se dnes k Rusům hlásí jen omezeně. Nelze vyloučit, že krasnoruská společnost tento extrémizmus odmítne a ‚ukrajinství' zůstane špinavou záležitostí společenské spodiny, která ostatně vládne i současnému teroru na Ukrajině. Ale podobně byli již před staletími katolizací vytrženi Litevci.

Stručné dějiny Ruska

Původ Slovanů

Venedové (Vinidové, ale spíše Rasové, či Rasénové, původně snad Asové) jsou názvy kmene, z něhož vzešli současní Slované[951]. Je otázkou, odkud jsou tito lidé. Existuje snad jistý pozůstatek po prastarém slovanském písemnictví, (vesměs zničeném Petrem I.[952]), řečená Velesova kniha[953].

Podle ní Asové přišli ze sibiřských dálav, opuštěných po ochlazení Sibiře, kde kdysi existovala mocná říše Rasénie. Ta se rozkládala na Sibiři v Bělovodí (Sedmiřečí – řeky Tobol, Ob, Jenisej, Angara, Lena, Irtyš a Išim). Mělo dojít k válce s provincií Antlanií. (Antové žili na severním pobřeží Černého moře; k tomuto termínu by se mohla vázat bájná Atlantida – Krym!) Potom, snad v důsledku kosmického kataklyzmatu na Sibiři nastalo ochlazení. Lidé začali Sibiř opouštět a říše byla oslabena. Rasénii napadl její jižní soused (Arímie – Čína?). Arímie nakonec válku prohrála a mírová smlouva byla uzavřena… 22. října roku 5508 před naším letopočtem (!). Toto datum je počátkem (snad) nového (!) slovanského kalendáře.

Je zajímavé, že máme dodnes živý obraz tohoto vítězství. Byl později přenesený do křesťanské ideologie – drakobijec svatý Jiří-Georgij, snad vítěz té války (drak je dodnes symbolem Číny). S tím souvisí Georgijevský řád, nejvyšší vojenské vyznamenání Ruské říše. Dále můžeme připomenout i to, že ani dnes obyvatelstvo Sibiře nemá odstředivé tendence a i společný název Ruska a Sibiře ze starých map – Tartárie. Slované zřejmě navazují na dnes zcela zapomenuté a tehdy významné společnosti.

Další stopy představuje skupina sásánovských dvořanů. Ti pod vedením bájného Moravoda I. (Sventi I.) po smrti posledního Sásánovce Jadzkarta III. roku 651 někde v okolí oázy Mérv (Márva… Morava!) v dnešním Tádžikistánu tento prostor opustili pod hrozbou nájezdů a usídlili se v zemi Antů na břehu Azovského moře. Ale i tento prostor byl pod tlakem nájezdníků a potomci

951 Opěrným bodem Venedů byla námořní pevnost Venezia – Benátky. Římané je nazývali Etruskové, zatímco oni sami si říkali Rasénové. Slovo Rasa má být zkratkou ‚Rod Asů Strany Asů'. Viz níže uvedená Velesova kniha a cs.wikipedia.org/wiki/Etruskové. Další římské názvy jsou Vendetové a Vandalové.

952 Петр Великий и его «великие» дела против русов. Фальсификациия истории, viz ja-rus.ru/petr_velikij

953 Kniha napsaná na tenkých dřevěných destičkách snad někdy začátkem 9. století n. l., objevená během občanské války v rozbořené knihovně jakého šlechtice kdesi pod Moskvou plukovníkem Dobrovolnické armády malířem Fjodorem Arturovičem Izenbekem. Knihu vyvezl z Ruska do Belgie, kde ji studoval Jurij Petrovič Miroljubov. Za 2. světové války se destičky ztratily. Po válce byly v emigrantském časopise v San Francisku publikovány přepisy a fotografie. Je to jeden z mála signálů o existenci vyspělého slovanského písemnictví z doby před příchodem Konstantina a Metoděje na Moravu.
Kniha měla pocházet z knihovny, kterou si do manželství s králem Francie Jindřichem I. z rodu Kapetovců (vládl 1031-1060) vzala dcera Jaroslava Moudrého kněžna Anna Kyjevská (žila v letech 1024-1075, za Jindřicha se provdala roku 1051). Část této knihovny přivezl roku 1800 Pjotr Dubrovskij do Petrohradu a pro nezájem dvora ji získal Alexandr Ivanovič Sulakadzev (sběratel rukopisů, dějepisec). Sulakadzev zfalšoval nápis (jméno?) Anny Jaroslavny na jednom z textů, a tak se podařilo část souboru protlačit do Imperátorské veřejné knihovny. Po smrti Sulakadzeva jeho vdova rozprodala jeho knihovnu (~290 rukopisů) pravděpodobně Romanovcům a tím tato díla zmizela. (Srovnej postoj Romanovců k ruským dějinám.)
Mnoho badatelů ji považuje za podvrh. Ovšem kolektiv pod vedením prof. A. A. Kljosova provedl její podrobnou expertízu a tvrdí, že kritika je neopodstatněná. Velesova kniha zapadá do známých skutečností, odpovídá nejnovějším poznatkům vědy, a je tedy nejspíše pravá. (Экспертиза Велесовой книги том I-III, Концептуал, Moskva, 2015)
ru.wikipedia.org/wiki/Велесова_книга, ru.wikipedia.org/wiki/Сулакадзев,_Александр_Иванович.

sásánovských dvořanů se pod vedením dalšího bájného Moravoda II. vypravili přes Karpaty někam do Panónie, kde se podíleli na prvních státních útvarech tehdejších Rasů-Venedů, pozdějších západních Slovanů (Sámova říše, Avarský kaganát, Velká Morava)[954]. Tito lidé chodili za prací do Říma a Byzance, kde se nechávali najímat jako dělníci – slave. Odtud snad pochází pojem ‚Slávové' a z něj později vzniklý název Slované. Nové středisko moci, kterému se podřídil lid Rasénů (viz též Etruskové), vzniklo na řece Dněpr.

Stará Rjurikovská říše[955]

V Nestorově letopisu Pověsti vremennych let se uvádí, že v roce 862 se vlády nad Novgorodem ujal **Rjurik** a vládl do roku 879. Dosud se uváděl normandský původ, ale profesor Kljosov analýzou DNK Rjurikových ostatků došel k závěru, že Rjurik má slovanský původ a pochází pravděpodobně z Polabských Slovanů[956]. Jeho nástupcem byl **Oleg Věščij** (vládl v letech 879-912, asi Rjurikův příbuzný) a po Rjurikově smrti vykonával regentskou vládu za Rjurikova syna Igora. Roku 880 ovládl Smolensk, potom Kyjev a spojil je s Novgorodem. Tím ovládl obchodní trasu z Byzance do Pobaltí. V roce 911 po obléhání Cařihradu získal výhodnou obchodní smlouvu. Je považován za zakladatele státu, dnes nazývaného **Kyjevská** nebo **Stará Rus** (dobové označení zřejmě **Rasénie**). Je dobré mít na paměti, že Rjurikovci byli pouze sjednotiteli dříve samostatných knížectví, o kterých dnes nemáme zpráv. Střediskem říše byl Kyjev, ale Rjurikovci měli mocenskou základnu okolo Novgorodu.

Rjurikův syn **Igor Rjurikovič** vládl v letech 912-945. V roce 944 vyjednal s Byzancií smlouvu, již méně výhodnou než Oleg. Následující rok byl zabit při výběru daně u Drevljanů (šel si ji pro jistotu vybrat podruhé…). Potom na trůn nastupuje a v letech 945 až 962 vládne jako regentka za svého syna Igorova manželka **Olga**. Fakticky však vládla až do své smrti v roce 969. V prvé řadě se krutě pomstila Drevljanům, později se nechala v Cařihradu pokřtít. Olga také byla poslední kněžnou Velké Moravy[957]. Syn Igora a Olgy, **Svjatoslav I. Igorovič** vládl v letech 962-972. Rozvrátil Chazarskou říši a získal Povolží. Potom, zřejmě s podporou Byzance, získal velké území na Balkáně. Roku 969 přenesl vládu do ústí Dunaje, do Preslavce. Byzanc se spojila s Bulhary a Svjatoslav byl poražen. V roce 972 ho na popud Byzance zabili Pečeněhové. Svjatoslavovi synové potom mezi sebou bojovali o moc. Starší **Jaropolk I. Svjatoslavič** vládl v letech 972-978. Navázal kontakt i s německým císařem Ottou II. a vzal si jeho dceru za ženu. Jaropolk (snad neúmyslně) zabil roku 977 bratra Olega, ale později musel uprchnout před nevlastním bratrem Vladimírem. Vladimír ho vyhnal a během vyjednávání Jaropolka zabili roku 980 Varjagové.

Vladimír I. Svjatoslavič Veliký byl Svjatoslavův levoboček a vládl v letech 980-1015. Během bratrských rozbrojů uprchl do Švédska, odkud se vrátil s armádou. Po zradě Jaropolkova družiníka se zmocnil vlády. V prvé řadě si znovu podřizoval území, která se v té době zbavila závislosti. Vladimír vyslal poselstva do okolních zemí, aby se seznámila s tamějšími náboženstvími. Po žádosti byzantského císaře o pomoc mu poslal svoji (potencionálně nebezpečnou gardu) a požádal o ruku jeho dcery. Další události jsou nejasné, ale nakonec Vladimír roku 988 pokřtil sebe i Kyjevský stát a oženil se s císařovou dcerou Annou. Po Vladimírovi vládl **Svjatopolk Vladimírovič**, řečený **Prokletý**, neboť moc získal po vraždě svých bratři Borise, Gleba a Svjatoslava. Vládl v letech 1015-1016 a 1018-1019.

---

954 Nový R.: Velká Morava na plátně dějin; Nakladatelství ONYX, 2004, viz www.onyxedition.com

955 Dnes obvyklé označení Kyjevská Rus zřejmě nebylo dobovým označením, proto jsem použil neutrální pojmenování.

956 Клёсов Анатолий: Рюрик был славянсково происхождения. Viz www.km.ru/v-rossii/2016/11/30/istoriya-rusi/789630-dnk-analiz-ryurika-tochka-postavlena

957 Nový R.: Velká Morava na plátně dějin; Nakladatelství ONYX, 2004, viz www.onyxedition.com

Další z Vladimírových synů **Jaroslav Vladimírovič** řečený **Moudrý** vládl v letech 1016-1018 a 1019-1054. Za něj dosáhl Kyjevský stát největšího rozkvětu. Ještě za života svého otce, když vládl jako údělné kníže v Novgorodu, vypověděl otci poslušnost, ten však zemřel ještě před trestnou výpravou. Jaroslav uzavřel řadu mírových smluv, nechal budovat město Kyjev a překládat knihy. Zlomil moc Pečeněhů. Za jeho vlády vznikl psaný zákon ‚Jaroslavova pravda'. Zemřel ve věku 76 let. Po jeho smrti v letech 1054-1093 vládl s krátkou přestávkou triumvirát Jaroslavových synů – **Izvjaslav**, **Svjatoslav** a **Vsevolod**. V zemi však sílily dynastické rozpory (nastávala feudální rozdrobenost) a přibývalo nájezdů kočovných kmenů z východu. Ty využívaly otevřených stepí a v zimě zamrzlých řek.

V roce 1093 se vlády ujal **Svjatopolk Izjaslavič**. Jeho vládu podporoval **Vladimír Vsevolodovič Monomach**, který po jeho smrti v roce 1113 (již jako šedesátiletý) nastoupil na trůn. Vladimír po smrti svého otce odmítl převzít vládu a přenechal kyjevský stolec staršímu bratranci. Je považován za velkého státníka, vojevůdce, spisovatele a myslitele. Po jeho smrti v roce 1125 nastoupil na trůn **Mstislav Vladimírovič** a za jeho vlády začíná rozpad Kyjevské Rusi. Na základě dohody s bratrem se jeho nástupcem stal roku 1132 jeho bratr, odvážný voják, ale slabý politik **Jaropolk Vladimírovič**. Tomu se však již nepodařilo dodržet další část dohody – prosadit za svého nástupce Mstislavova syna. V době jeho smrti, v roce 1139, Kyjevská Rus ztratila Polock, Novgorod a Černigov. Necelý měsíc vládl jeho bratr **Vjačeslav Vladimírovič.** Toho svrhl Svjatoslavův vnuk **Vsevolod Olegovič**, zručný politik Olegovské větve Rjurikovců. Vsevolod vládl do roku 1146 a vedl četné války. Ještě před smrtí za svého následníka určil bratra **Igora Olegoviče**, toho však nespokojení Kyjevané po dvou týdnech zajali a zavřeli do kláštera. O rok později (1147) byl klášter napaden, Igor zajat a v následujících šarvátkách byl zabit. Jako kyjevského knížete si lid vyžádal **Izjaslava Mstislaviče** (vládl 1146-1149). Vražda Igora však vyvolala další nepřátelství, mimo jiné v osobě následníka – dalšího syna Vladimíra Monomacha, zakladatele Moskvy a knížete rostovsko-suzdalského **Jurije Vladimiroviče Dolgorukého**. O kyjevský stolec se potom přetahoval s příbuznými a s přestávkami v něm vládl do své smrti v roce 1157. Během následujícího století se na kyjevském trůně vystřídaly čtyři desítky panovníků a těžiště moci se postupně přeneslo na sever.

Nová Rjurikovská říše[958]

Po smrti Jaroslava Moudrého se začínají osamostatňovat severní části říše. Údělná knížata získávají nezávislost a zatímco vliv Kyjeva v důsledku nájezdů kočovníků a bojů o moc mezi knížaty slábne, severní knížectví sílí. Budoucnost Rjurikovců představoval syn Vladimíra Monomacha Jurij Vladimirovič Dolgorukij, kníže Rostova a Suzdalu. Přízvisko Dolgorukij nesouviselo s dlouhýma rukama, ale s dalekým dosahem zájmů (česky ‚Jurij Dlouhoprstý'). To se týkalo hlavně období, kdy se po roce 1132 začal angažovat v Perejaslavli a v Kyjevě. Podle pověsti Jurij Dolgorukij založil Moskvu a další města a budoval jejich opevnění.

V roce 1230 Novgorodští vyzvali k vládě knížete **Jaroslava Vsevolodoviče**, vnuka Jurije Dolgorukého. Ten ale v Novgorodu ponechal své dva malé syny a odjel do války o Kyjev. Následně v roce 1232 papež Řehoř IX. vyhlásil křížové tažení proti finským pohanům a Rusům (aby Finy nepokřtili Novgorodští), ale Jaroslav Vsevolodovič na zasněžené pláni mezi pevností Dorpat a řekou Amovží roku 1234 Řád mečových rytířů porazil. V roce 1236 se Jaroslav stal knížetem kyjevským. Jeho syn **Alexandr Jaroslavič Něvskij** se stává knížetem Novgorodským. Roku 1240 bleskovým výpadem s ne zcela mobilizovaným vojskem porazil Švédy v ústí Něvy, ale v zimě 1240-1241 ho Novgorodští vyhnali. Tou dobou postupovaly na Novgorod vojska Řádu německých rytířů a město žádalo návrat knížete. Alexandr město opevnil, převzal iniciativu, dobyl křižáckou pevnost Koporje a s pomocí bratra a vladimiro-suzdalského vojska dobyl Pskov. 5. dubna 1242 na

958 Podobně jako výše, Moskevská Rus (asi lépe Moskevská Rasénie) zřejmě nebylo dobovým označením, proto jsem použil neutrální pojmenování.

břehu Čudského jezera, zřejmě v nepříliš velké bitvě, porazil vojska Řádu německých rytířů. Chán Batu tuto bitvu ocenil jako ochranu hranic říše a Alexandr podřídil Novgorod nábožensky tolerantním Mongolům. Alexandr Něvskij byl brzy po smrti kanonizován. (V roce 2008 se stal vítězem televizní ankety Jméno Ruska.)

Nejmladší Alexandrův syn **Daniil Alexandrovič** (žil v letech 1261-1303) se v roce 1277 ujal vlády jako první kníže miniaturního Moskevského knížectví (měl méně, než tisíc podaných). Účastnil se bojů svých bratrů o Vladimir a Novgorod, ale byl obezřetný a uchránil své knížectví válek. Byl považován za čestného, spravedlivého a milosrdného. Za rozumné vlády jeho a jeho syna **Jurije Daniiloviče** (žil v letech 1281-1325) rozloha a hospodářská síla Moskevského knížectví politikou mohutně rostla. V roce 1318 se Jurij stal také velikým knížetem Vladimirským. Oženil se se sestrou chána Uzbeka (brzy zemřela v zajetí u Tverského knížete Michaila Jaroslaviče). Po vyšetřování dostal Jurij právo zabít Michaila. Jeho syn Dmitrij Michajlovič se v roce 1321 podrobil Juriji Daniilovičovi a předal mu daň pro chána (2000 rublů). Jurij ovšem tuto daň chánovi neodevzdal, ale odebral se do Novgorodu a peníze investoval do obchodu. Rozzlobený chán předal Dmitriji Michajlovičovi Tverskému jarlyk velkoknížete (oprávnění vybírat daň pro chána). Zatím se Jurij Daniilovič stal knížetem Novgorodským, ale roku 1325 se vydal k chánovi, aby se sám dožadoval jarlyku velkoknížete. Tam se setkal s Dmitrijem Tverským, který ho v návalu hněvu zabil. (O rok později nechal chán Dmitrije popravit.) Na moskevský knížecí stolec nastoupil bratr Jurije, další schopný vládce a diplomat **Ivan I. Daniilovič,** zvaný **Kalita**[959] (1283-1340). Na začátku jeho vlády se do Moskvy přesunul metropolita ruské pravoslavné církve. Když v Tveru, po dohodě s Novgorodem, proběhlo povstání a byl zabit chánův vyslanec se svým doprovodem, dal chán velkoknížecí jarlyk Ivanovi I. a přidal mu 50 tisíc vojáků. Ivan I. potom za pomoci Suzdalského knížectví dobyl Tver a podrobil si Novgorod. Během své vlády dokázal s chánem vycházet a vyhnuly se mu nájezdy Mongolů. Za šest desetiletí se Moskva z malé osady proměnila na středisko mocného státu.

Ivanův nejstarší syn, **Semjon Ivanovič Hrdý** (žil v letech 1317-1353) se stal v roce 1340 knížetem Moskevským a velkoknížetem Vladimirským. Vládl společně s bratry a za jeho vlády došlo poprvé k bojům s Litvou. Semjon zemřel na mor a moskevským a vladimirským knížetem se stal Semjonův bratr **Ivan II. Ivanovič** (žil v letech 1326-1359). Litva v té době na úkor Moskevského knížectví dočasně rozšířila své panství. Ivanův syn, **Dmitrij Ivanovič Donskij** (žil v letech 1350-1389), se vlády ujal v devíti letech, proto mu chán jarlyk nepředal. Kníže ztratil i další území, ale regentská vláda získala zpět jarlyk i Vladimirské velkoknížectví. V té době také s pádem chána Berdi Bega Horda oslabila a Dmitrij dvakrát porazil nového chána Mamaje. Po vítězství Dmitrij Ivanovič přestal platit chánovi daně, ale již roku 1382 jej další chán Tochtamyš vypleněním Moskvy přesvědčil o obnovení tohoto bohulibého obyčeje. Roku 1386 si Dmitrij Ivanovič podřídil dosud samostatný Novgorod. Moskevské knížectví se za jeho vlády stalo střediskem sjednocení rasénských zemí. V Moskvě vládl za spoluúčasti svých bratří. **Vasilij Dmitrijevič** (žil v letech 1371-1425) se po vyplenění Moskvy v roce 1382 stal rukojmím chána. O čtyři roky později ze zajetí uprchl. Po smrti otce se stal knížetem Moskevským a velkoknížetem Vladimirským a pokračoval v politice svého otce – kolektivní vládě nad Moskvou, sjednocování Rasénie a konsolidace moci. Vasilij I. se již uvádí jako velkokníže Moskevský, ale ještě mu zůstává i titul velkoknížete Vladimirského.

Po jeho smrti se moskevským knížetem stal syn Vasilije, **Vasilij II. Vasilijevič Temný (Slepý)** (1405-1462). Během svatby Vasilije s Marií Jaroslavskou roku 1433 kdosi prohlásil, že zlatý pás Vasilije Jurjeviče, synovce Vasilije Vasiljeviče, je pás ukradený Dmitriji Donskému. Matka Vasilije Vasiljeviče, kněžna Sofie, pás mladíkovi strhla. Brzy poté začala válka mezi Vasilijem Vasiljevičem na jedné straně a jeho strýcem **Jurijem Dmitrijevičem** (žil v letech 1374-1434), v níž do roku 1453 pokračují jeho synové **Vasilij Jurjevič Kosý** a **Dmitrij Jurjevič Šemjaka**. Šemjaka byl

959Kalita – turkicky měšec na peníze, kapsa.

Vasilijem II. otráven poté, co Vasilije II. oslepil. Na moskevském knížecím stolci se v této době postupně několikrát vystřídali. Ještě připomeňme kněžnu Sofii (žila v letech 1371-1453). Ta roku 1451 velela obraně Moskvy před mongolským nájezdem. V té době jí bylo 80 let. Přes střídání panovníků ovšem po slepém Vasiliji II. zůstává Moskevské knížectví v dobrém stavu. Vasilij II. se již uvádí jen jako velkokníže Moskevské.

Ivan III. Vasiljevič Veliký (1440-1505) zahájil sjednocování rozdrobených knížectví. Zřejmě začal přebírat funkci hlavy slovansko-árjské říše (s dosavadním hlavním městem na místě dnešního Omska, jehož moc se rozpadala, rozvrácena byla okolo roku 1530). Moskvu učinil hlavním městem této říše. Dále snad zavedl název ‚Rusko' (Россия), sepsal zákoník, vystavěl dnešní cihlové zdi okolo moskevského Kremlu a reformoval stát. Mimo jiné zřejmě uzákonil ruské tradiční nakládání s půdou (rolníci půdu nevlastnili, ale užívali ji). Centralizoval vládu, nejstaršího Ivana jmenoval roku 1470 spoluvládcem a omezil moc mladších synů. Na jeho erbu se poprvé objevil dvojhlavý orel. Jeho myšlenky a postoje se staly ideovým základem novodobého Ruska. Titul jeho a jeho potomků zní: Velkokníže vší Rusi.

Protože syn Ivan zemřel ještě roku 1490, stal se nástupcem **Vasilij III. Ivanovič** (žil v letech 1479-1533). Vasilij III. pokračoval ve sjednocování ruských zemí (Pskov, Rjazaň, Smolensk). K němu se vztahuje proroctví *„Dva Římy padly, třetí stojí a čtvrtého již nebude*.“ Moskva se tak stala ‚třetím' Římem. Protože jeho první manželství bylo neplodné, dosáhl roku 1525 rozvodu a roku 1530 se mu konečně z dalšího manželství narodil syn Ivan a později Jurij. Vasilij brzy zemřel, pravděpodobně na rakovinu a ještě před smrtí sestavil pěstounský výbor, který měl chránit následníka.

Moskevská Tartárie

Vlády se jako regentka ujala manželka Vasilije III., **Jelena Vasiljevna Glinská** (1510-1538, vládla od roku 1533). Tato mladá žena pokračovala v politice Vasilije III. a sjednocovala rasénské (nyní již ruské) země pod moskevskou korunou. Provedla peněžní reformu – dala razit stříbrnou minci, na níž byl vyobrazen jezdec s kopím (kopějku), prosadila ji jako jednotnou měnu a stabilizovala tím jak finance státu, tak i hospodářství. Zemřela po asi ročním churavění, na pravděpodobně záměrnou otravu rtutí, jejímž strůjcem měl být některý z bojarů (podle ruské wikipédie to byl někdo z rodu Šujských), kteří neměli zájem na silné vládě[960].

Po její smrti se vláda rozpadla, nastala bída a šířila se povstání. Moskevské velknížectví bylo napadeno prakticky všemi sousedy. Za této situace byl v roce 1547 korunován **Ivan IV. Vasiljevič**, později řečený **Hrozný** (1530-1584).

Za zmínku stojí Ivanova přímo pohádková svatba. Byla rozeslána poselstva po celé zemi, aby se *„dorůstající dívky dostavily před následníka trůnu a pokud někdo takovou dívku zatají, snese se na něj hněv panovníka*“[961]. Výběr nejprve prováděli místní bojaři. (Byla to taková soutěž krásy s dalšími kritérii – ‚rodinná anamnéza' a počet dětí v příbuzenstvu, tedy předpokládaná plodnost nevěsty.) Vybrané kandidátky nakonec předstoupily před panovníka. Každá z nich dostala od careviče darem zlatem vyšívaný šátek. Carevič si za manželku vybral Anastázii Romanovnu, dceru bojara Romana Jurjeva, mladou dívku mimořádné povahy. Podobným způsobem si vybíral nevěsty i později. Součástí samozřejmě byly i intriky. Všechny Ivanovy nevěsty pocházely z bohatých rodin. Bojaři dokázali dostatečně upřednostnit svoje dcery.

Ivan IV. se zcela ztotožnil se státními zájmy. Reformoval správu říše, vybudoval úřednický aparát a ústřední úřady, modernizoval armádu, centralizoval moc a omezil práva šlechty. V roce 1549 svolal sněm (sobor), na němž byly zastoupeny všechny stavy ruské společnosti. Hned na prvním zasedání obvinil bojary z intrik a podmíněně jim odpustil, pokud se těchto praktik zřeknou. Potom

960 cs.wikipedia.org/wiki/Jelena_Glinská,
ru.wikipedia.org/wiki/Глинская,_Елена_Васильевна

961 Toto asi v Byzanci a v Rusku nebyla neobvyklá praxe, viz ru.wikipedia.org/wiki/Смотр_невест

vystoupil před své poddané a žádal je za odpuštění hříchů bojarů z doby své nedospělosti a za usmíření. Vydal zákoník, v němž dal právo kontrolovat úřednictvo zdola, ze strany lidem volených starostů. Svoji moc postavil nikoliv na moci aristokratů, ale na moci lidu. Jsou názory, že Ivan IV., jinak také dobrý hráč šachu, je i autorem ruského překladu bible.

Jeho dalším krokem bylo omezení ‚městničestva', tedy jmenování hodnostářů na základě postavení předků[962]. Za jeho vlády se kandidáti na státnické funkce hodnotili podle svých osobních zásluh. Omezil právo církve nabývat půdu. V podobě ‚prikazů' (úřadů) zřídil moderní a výkonný úřednický aparát, můžeme říci, že zavedl i řízený oběh dokumentů. Modernizoval vojsko, zajistil vybudování posádek i výrobu zbraní a nechal zřídit obranné linie tvořené terénními úpravami usnadňujícími obranu. Zavedl také pravidelné pohraniční vojsko. V roce 1556 je v Rusku doloženo první potrestání příjemce úplatku. Ivan IV. byl v tomto směru důsledný a zřejmě velká část z jím popravených bojarů a úřednictva (do 8000 lidí) jde na účet boje s úplatkářstvím. Následkem toho si můžeme přečíst stížnosti francouzského diplomata, že „*Moskovii nelze poznat – strach smrti změnil tuto zemi tak, že naši kupci teď neví, jak vést svoje obchody. Dokonce ani místní knížata neberou dárky, protože příjemce úplatků denně čtvrtí na náměstí.*"[963]

Ivan IV. se pokoušel podrobit si Kazaňský chanát. Ten se nakonec podrobil Ivanu IV. dobrovolně, dříve než došlo ke 3. tažení. Většina tatarské šlechty se však vzepřela a zahájila povstání. Ivan IV. Kazaň oblehl a dobyl. Někdy kolem roku 1555 se Ivanovi IV. podrobil Sibiřský chanát (asi se jednalo o celou skupinu států sibiřských dálav, o nichž dnes nic nevíme) s hlavním městem poblíž současného Tomska. Zřejmě šlo o dobrovolné podřízení se tomuto osvícenému a mimořádně schopnému panovníkovi.

Přibližně tou dobou odpor proti Ivanovi IV. vyústil v otravu jeho a jeho rodiny. Na jedné straně jeho centralizační snahy a boj s úplatkářstvím narážely na odpor bojarů, na druhé straně prozíravá a úspěšná politika vyvolávala zášť v zahraničí. V každém případě ostatky jeho, jeho rodiny a snad i dalších lidí z jeho okolí jsou přesyceny rtutí a arzénem. Jedinou výjimkou byla jeho třetí nevěsta, Marfa Sobakina, která začala postonávat prakticky poté, co si ji vybral za nevěstu a zemřela krátce po svatbě. V jejím případě se za příčinu úmrtí předpokládá nějaký rostlinný jed. Podobný byl osud jeho dětí, s výjimkou nejstaršího syna Dmitrije (zemřel již v kojeneckém věku). Druhorozený syn Ivan, narozený v roce 1554 zemřel ve věku 27 let, nikoliv rukou běsnícího otce, jak říkají legendy, nýbrž po nemoci. Po exhumaci v roce 1963 se i v jeho ostatcích zjistila vysoká koncentrace rtuti i arzénu[964], ale nikoliv nějaký vážný, či dokonce smrtelný úraz. Třetí dementní a nemocný syn Fjodor se manželům narodil v roce 1557 a dožil se 40 let. V roce 1560 zemřela Ivanova první manželka Anastázie, Ivan IV. se takřka zhroutil. Jak je to v této historii obvyklé, byla otrávena rtutí a arzénem a s ohledem na stav Fjodora, travič s tím musel začít ještě před jeho narozením. Ivan IV. z vraždy manželky otevřeně obvinil bojary.

Co se týče zavedení ‚opričniny' (viz Slovníček), nejednalo se o nic jiného, než o snahu potlačit mocichtivé bojary. Opričnina byla správním zřízením konkurenčním tradičnímu zřízení bojarskému a zahrnovala území v přímé správě Ivana IV. Opričné vojsko mělo pomoci Ivanovi IV. získat

962 Městničestvo bylo nikdy nekodifikovaným obyčejovým právem, který si prosadila šlechta. Na jeho základě vznikaly rozsáhlé spory o místo u carova stolu a později o státnické funkce. Ty vedly i k prohraným válkám, když jak samotní šlechtici, tak i car se namísto řešení podstatných úkolů věnovali těmto v jádru neřešitelným sporům.

963 politikus.ru/articles/94675-v-etom-godu-ispolnyaetsya-460-let-s-teh-por-kak-v-rossii-pones-nakazanie-pervyy-vzyatochnik.html

964 Rtuť má být pomalu a nenápadně působícím jedem, arzén naproti tomu působí rychle. Uvedené výzkumy zjistily obsah rtuti asi 30× a obsah arzénu 2-3× převyšující kritické hodnoty. To ukazuje na dlouhodobou otravu rtutí.

absolutní moc – či spíše institucionalizovat stát[965]. Tímto krokem se Ivan IV. pokusil ‚usměrnit' poněkud příliš arogantní elity společnosti a na nějaký čas byl zřejmě úspěšný.

Vyhlášení opričniny roku 1565 pravděpodobně předcházela otrava samotného Ivana IV. Car v té době výrazně zestárl a vzal tehdy již svoji druhou ženu, děti, státní poklad (zahrnující i jeho knihovnu) a odjel do pevnosti Alexandrovská svoboda. Rozhodl se důsledně oddělit kraje pod svojí správou (opričnina) od krajů v moci bojarů (bojarština). Někteří správci území ovšem přešli pod opričninu o své vůli (například kupecká rodina Stroganových).

Opričnina byla v roce 1572 zrušena. Přitom musíme odmítnout obvyklá tvrzení, že to byla nějaká terorizující síla. Osobně předpokládám, že se v jisté formě opričnina udržela, Ivana IV. fakticky přežila a stala se jeho politickým dědictvím. S tím potom dlouho bojovali Romanovci.

(Tvrzení, že Ivan IV. zabil ve vzteku svého syna, má být dílem papežského legáta Antonia Possevina. Tuto legendu rozšířil po neúspěchu své snahy podřídit ruskou pravoslavnou církev papeži a zatáhnout Ivana IV. do války s Tureckem. Tato pomluva vyhovovala Romanovcům, a tak se stala součástí ruské ‚historie'. Viz též známý Rěpinův obraz.)

Musíme konstatovat, že až dosud na moskevském trůně seděla celá řada vynikajících panovníků – Daniil Alexandrovič, Jurij Daiilovič, Ivan I. Daniilovič, Ivan III. Vasiljevič a Ivan IV. Vasiljevič. Zřejmě i to je příčinou zachování ‚ruského miru' do dnešních dnů.

(Pozorný čtenář si jistě všiml, že Ivanovi IV. věnuji podstatně více pozornosti, než jeho předchůdcům. Příčinou je poznatek, že obvyklé legendy o Ivanu IV. neodpovídají historickým skutečnostem a silně se podobají legendám o Stalinovi. Všiml jsem si i silných styčných bodů politiky těchto vládců. Ke všemu dalšímu zde máme řadu informací o veliké, ale v dějepise neuváděné říši, související s Ivanem IV. Jde o Velkou, nebo Moskevskou Tartárii[966]. Proto teď bez nějakého hlubšího studia uvedu hrubý obraz, k jakému jsem se dopracoval.)

Jsou informace, že Romanovci v zájmu legitimizace svojí vlády zkreslili dobu vlády Ivana IV. a dokonce do období jeho vlády skryli několik dalších panovníků. Snad se jedná mimo jiné o **Simeona Bekbulatoviče**[967] (zemřel roku 1616), potomka velkých chánů. Simeon se Ivanovi IV. podrobil a Ivan IV. ho na čas dokonce nechal korunovat carem (1575, vládl asi 11 měsíců). Simeon se asi po zavraždění Borise Godunova a jeho syna stal dědicem odkazu Ivana IV. a dal tak Moskevské Tartárii ještě asi dvě staletí. Tato říše se zřejmě rozprostírala mezi Volhou (Donem) a Kordillerami (!), zahrnovala tedy i západní pobřeží Severní Ameriky.

Velmi pravděpodobně Šujští, Romanovci a další bojaři, za pomoci (?) Anglie (poblíž dvora byl anglický agent, navíc Ivan IV. měl anglického lékaře) se ústřední vládě vzepřeli, a rozpoutali boje

---

965 V obecné rovině jde o to, že feudální stát zakládá hierarchii moci na příbuzenských a spojeneckých poutech původní družiny. Postupem času se potomci od sebe vzdalují, až převládnou zcela odstředivé tendence. Feudální stát se proto zcela přirozeně rozpadá na řadu drobných knížectví. (Příkladem je rozpad Francké říše, nebo čínské dynastie Čou.) Další možností je příchod silného a schopného vládce, který rozpad odvrátí a stát převede z ‚rodové' do ‚institucionální' podoby – vytvoří hierarchii moci, nezávislou na příbuzenských vztazích.
Typickým případem odvrácení rozkladu je právě Ivan IV. (Na druhé straně sjednocení Číny za dynastie Čchin především dílem krále Čenga a stejně tak sjednocení Německa především dílem Otto Bismarcka proběhlo teprve po delší době.)
Podobně jako v Rusku, v Českém království také došlo k odvrácení rozpadu státu. Klíčovou postavou přebudování Českého království i jeho ideologie je zřejmě Jan Žižka z Trocnova, což také vysvětluje jeho pověst, kterou nezničily ani masívní pomluvy (především německé) církve. Jeho vojenské úspěchy považuji spíše za vedlejší.

966 Není jasný ani název a ani další atributy státu.

967 ru.wikipedia.org/wiki/Симеон_Бекбулатович

o moc, známé dnes jako ‚velký nepokoj'. Nakonec došlo až k neformálnímu rozdělení říše. Romanovci uzurpovali vládu na severozápadě, jejich moc končila asi někde na Volze. Východní část říše zřejmě zůstala jako již uvedená Velká Tartárie.

Mezi vojevůdce Velké Tartárie zřejmě patří i Stěpan Razin (1630-1671), snad blízký příbuzný cara, kterým snad byl **Alexej Grigorijevič Čerkašenin** (asi zavražděn 1672 po obsazení tehdejšího hlavního města Velké Tartárie Astrachaně Romanovci. Stěpan Razin byl v roce 1671 vydán Romanovcům, a tím zřejmě začal rozklad Velké Tartárie. Dalším panovníkem Velké Tartárie mohl být i švédský král **Karel** XII. – tituloval se ‚Svecorum, Gothorum et Vandalorum rex' – tedy i slovanský král. S ním válčil Petr I. v takzvané Severní válce a Karla XII. porazil. Konec Velké Tartárie zřejmě představovalo to, čemu se dnes říká ‚Pugačovovo povstání', a řečený ‚**Jemeljan Pugačov**' (asi se nejedná o skutečné jméno, tento člověk byl za Romanovců naprosté tabu, žil snad 1742-1775) byl nejspíše jejím posledním významným panovníkem[968]. Samotná Velká Tartárie byla nejspíše konglomerátem skupiny států, v různé době s různou mírou nezávislosti.

Pád Velké Tartárie měl pravděpodobně několik příčin. Jednou asi byla poměrně velká nezávislost jednotlivých států Sibiře. Druhou (a zcela určitě podstatnější) bylo ochlazení Sibiře, k němuž v té době snad došlo a mělo v důsledku masívního odlesnění fatální důsledky na tyto společnosti. (V úvahu připadá výbuch islandské sopky Laki 8. 6. 1783, nebo dopad velkého meteoritu v prostoru mezi Čeljabinskem a Barnaulem okolo roku 1815. Tímto podotýkám, že nijak neuvažuji o souvisejících důsledcích!) Podle starých cestopisů byla na Sibiři řada vyspělých společností a podnebí tam nebylo nijak zlé. Žili tam lidé indoevropského typu (zřejmě se nejedná o omyl, protože v cestopisech se lidé mongolských společností zřetelně zobrazovali s mongoloidními rysy), dobře oblečení, ale pouze na severu do kožešin. Nakonec důležitou roli zřejmě sehrál G. A. Poťomkin, jehož dílo velmi výrazně navazovalo na snahy Ivana IV. On se pravděpodobně stal tou osobou, se kterou se lid Velké Tartárie byl ochoten ztotožnit. Ostatně své hlavní dílo – Novorusko – vytvořil na jihozápadním okraji původní Velké Tartárie.

Ačkoliv se jedná o nepříliš dávnou dobu a asi největší říši v dějinách lidstva, dnes o ní prakticky vůbec nic nevíme.

Velký nepokoj

Fjodor I. Ivanovič (žil v letech 1557-1598) byl třetím synem Ivana IV. Měl chatrné zdraví a neměl vlohy pro správu veliké říše. Vláda postupně přešla do rukou jeho rádce a švagra Borise Godunova. Jediná Fjodorova dcera zemřela v devíti měsících, a tak smrtí Fjodora I. Rjurikovci vymřeli. Formálně do volby nového cara vládla vdova po Fjodorovi, **Irina I. Fjodorovna** z rodu Godunovových (žila v letech ~1557-1603).

Boris Fjodorovič Godunov (žil v letech ~1552-1605) byl hodnostářem na dvoře Ivana IV. a svého švagra Fjodora I. (bratr manželky Fjodora I.) Byl to schopný politik a jeho vladařská kariéra začala dobře. Dařit se mu přestalo v letech 1601-1603. V roce 1601 po dlouhých deštích přišel časný mráz a špatná sklizeň se opakovala další dva roky. Ceny chleba se zvýšily stokrát. Boris dělal maximum pro záchranu situace, nechal rozdávat lidem peníze a otevřel sýpky, ale nestačilo to. Ve společnosti zavládlo přesvědčení, že car Boris není požehnaný Bohem a vypuklo velké povstání.

968 Uvádí se, že ‚Pugačov' byl na Uralu a Sibiři přijímán s carskými poctami všemi vrstvami společnosti, jeho vojsko bylo mohutně vyzbrojeno moderními zbraněmi a řádně zásobováno uralskými zbrojovkami. Podle Puškina jeho manželkou a respektovanou carevnou byla Ustinija Petrovna. Po porážce tento ‚řadový kozák' byl souzen v trůnním paláci v Moskvě, což také neodpovídá jeho údajnému postavení vůdce vzpoury. Lze proto předpokládat, že legenda o tom, že se prohlásil za Pjotra III. je pouze součást diskreditační kampaně Romanovců.

Pravděpodobně zhoršeného podnebí využila vysoka šlechta, především Romanovci[969] a začala intrikovat proti Borisovi. Napomohla tomu i smrt čtvrtého syna Ivana IV. Dmitrije Ivanoviče (nejspíše se zranil po záchvatu padoucnice při hře s bodákem) v době vlády Fjodora I. Objevil se člověk, který tvrdil, že je oním carevičem Dmitrijem a je právoplatným vládcem. Boris vojsko řečeného Lžidmitrije I. porazil, sám však brzy zemřel, asi na otravu. Na trůn nastoupil jeho syn, **Fjodor II. Borisovič** (1589-1605). Vládl pouhých 49 dní a poté byl skupinou bojarů pod vlivem Lžidmitrije I. zatčen a později i s matkou zardoušen. Fjodor II. byl silný, vzdělaný a schopný mladík, mimo jiné je autorem první známé mapy Ruska.

Lžidimitrij I. se stal carem jako **Dmitrij I. Ivanovič**. Jeho pravé jméno bylo Jurij Bogdanovič Otrepjov (žil v letech 1580-1606), byl to zchudlý šlechtic sloužící u Romanovců. Jurij odešel do Polska, kde před Zikmundem III. prohlásil, že je Dmitrijem, synem Ivana IV. Zikmund Jurije podpořil a Jurij byl v Moskvě roku 1605 korunován jako Dmitrij I. Jeho vláda byla docela rozumná a byl u lidu oblíbený, ovšem vsadil na Poláky ve vládě i ve své gardě a tím si znepřátelil bojary. Navíc si ostrými projevy na adresu církve znepřátelil duchovenstvo (v pravoslavném Rusku jeho zpovědníkem byl protestantský kněz). Vaz mu ovšem zlomily ženy. Bojaři (pod vedením Vasilije Šujského) ho nakonec zavraždili.

Následníkem se stal **Vasilij IV. Ivanovič Šujskij** (1552-1612), ze suzdalské větve Rjurikovců. Nebyl oblíbený, vládl v letech 1606-1610 a do jeho doby spadá i období vlády Lžidmitrije II., který v roce 1608 výrazně omezil jeho moc. Po porážce Vasilije IV. v bitvě u Klušina Zikmundem III. proběhlo v Moskvě povstání. Bojaři Vasilije IV. svrhli a později vydali do Polska, kde zemřel.

Na moskevský trůn poté na základě dohod mezi Zikmundem III. a moskevským poselstvem měl usednout Zikmundův syn Vladislav IV. Vasa (1595-1648). Jenomže Vladislav nepřijal pravoslaví, do Moskvy nepřijel, a proto korunován nebyl.

Romanovci

Roku 1613 po volbě Zemským soborem se ruským carem prohlásil vzdálený příbuzný posledního Rjurikovce Fjodora Ivanoviče **Michail Fjodorovič Romanov** (1596-1645, původní rodové jméno Zacharov). Michail nejspíše ovládl pouze severozápad Ivanovy říše a svoji moc stabilizoval za cenu územních ústupků Švédsku (ztráta přístupu k Baltu) a Polsku (Smolensk a okolí). Je otázkou, jestli v této době vládl i Moskvě, a jak dalece jej lze považovat za suveréna. Za jeho vlády se prováděla inventarizace půdy a reorganizace armády. Založil ‚Kancelář pro příjem žalob obyvatelstva na mocné lidi'. Jeho syn **Alexej Michajlovič** (1629-1676) byl prý zbožný, dobrosrdečný a citlivý člověk. Svými kroky zavedl strašné ruské nevolnictví s výraznými znaky otroctví, tvrdé tresty a pokusil se zvýšit příjem zavedením daně ze soli. Tím vyvolal hladomor a následně snad i povstání z let 1668-1671. Jenomže pod pojmem povstání se pravděpodobně skrývá válka proti Velké Tartárii. Během války velká část vojska Romanovců přešla na stranu S. Razina, proto Romanovci ztratili k ruským vojákům důvěru a najali žoldnéřské vojsko v Evropě (nepochází odtud český pojem ‚tramtárie'?). Razina nakonec vydali Romanovcům kozáci (nejspíše pro únavu z války). Po skončení války Romanovci pečlivě zničili všechny dokumenty o Razinovi a celé této válce a vypracovali vlastní popis událostí, který nechali veřejně po celé zemi opakovaně předčítat[970]. Po smrti Alexeje Romanova nastupuje na trůn vzdělaný, ale nemocný **Fjodor III. Alexejevič** (žil v letech 1661-1682). Provedl řadu reforem, mimo jiné definitivně zrušil městničestvo[971]. Ze-

969 Кантемиров П.: За что их прозвали Великими;
viz politikus.ru/articles/62942-za-chto-ih-prozvali-velikimi.html

970 Vojska S. Razina bojovala ‚za velkého panovníka proti moskevským bojarským zrádcům'. Tím panovníkem nebyl car Alexej, kterého považovali za nezákonného.
Viz www.youtube.com/watch?v=2z3TKWZ89mM ad.

971 Městničestvo se snad stalo prostředkem jistého usměrnění nároků šlechty během Velkého nepokoje. Na druhé straně rozbujelo do té míry, že se šlechtici na návštěvě hádali o místo u stolu hostitele a jejich

mřel bezdětný a po něm jako regentka Ivana V. vládla jeho sestra **Sofie Alexejevna** (žila v letech 1657-1704, vládla 1682-1689). Na trůn měl nastoupit Ivan V. Alexejevič (1666-1696), ale pro jeho slabost dostal přednost nedospělý Petr I. V roce 1682 byli bratři korunováni společně. Sofie uzavřela první dohodu s Čínou a tlačila na Osmanskou říši. Opět se zřejmě jednalo o válku proti Velké Tartárii. Tato žena však neměla velký prostor pro vládu a ve snaze zůstat u moci, rozsáhle intrikovala, opírajíc se především o elitní jednotky střeleckého vojska. Nakonec se jí podařilo přežít v klášteře.

V roce 1689 dosáhl **Pjotr I. Alexejevič** (žil v letech 1672-1725, přídomek **Veliký** si snad dal sám) sedmnácti let a formálně se ujal vlády. Značnou moc si však podržela jeho matka Natálie Kyrillovna Naryškina. Petr I. pokračoval v expanzi na jih (boje proti Velké Tartárii?) a na nějaký čas získal přístup v Černému moři. V roce 1697 se tajně jako řadový člen dvacetičlenné výpravy pod vedením A. Menšikova vydal do Evropy s cílem získat zkušenosti a odborníky pro modernizaci Ruska. Krátkodobá výprava se protáhla na dva roky. Pro podezření ze záměny cara se vzbouřily jednotky střelců a Petr I. vzpouru krvavě potlačil[972]. Po návratu se Pjotr I. nesetkal ani s rodinnými příslušníky, ani se známými a brzy se všech těchto lidí zbavil. Následovaly války se Švédskem[973] a vybojování Petrohradu. Ten se stal roku 1712 hlavním městem Ruska. V další válce proti Osmanské říši (Velké Tartárii?) ztratil přístup k Černému moři. Pjotr I. vládl velmi tvrdě a nekompromisně prosazoval své názory, aniž by respektoval situaci. V roce 7208 tradičního ruského (tzv. nového slovanského) kalendáře zavedl 1. 1. 1700 juliánský kalendář. Poté, co se mu z druhého manželství narodil syn Pjotr, přinutil prvorozeného Alexeje Petroviče vzdát se následnictví a pak jej za zradu nechal odsoudit k smrti (Alexej ale zemřel na následky mučení). Druhorozený syn však zemřel již roku 1719. Roku 1721 byl Pjotr I. prohlášen Imperátorem vší Rusi.

K jeho největším ‚úspěchům' lze počítat[974]: zákaz pěstování ruské nejobvyklejší a tradiční obilniny laskavce (amarantu), následkem čehož se přes územní anexi snížilo obyvatelstvo o (asi) 20 % (jak jinak, než hladem). Přeměnil nevolnictví na otroctví. Za jeho vlády došlo k rozšíření konzumace alkoholu, tabáku a dalších drog. Nakonec nelze pominout zavedení nové azbuky (cyrilice) namísto tradičního starého písma a pravděpodobně záměrné zničení starých ruských letopisů. Tím odtrhl Rusko od starého písemnictví a kultury. Samotné ruské dějiny nechal sepsat cizinci, neseznámenými se starými letopisy. Svojí církevní reformou zničil i tradiční duchovní vazby ruské (slovanské) společnosti. Pjotr I. velmi účinně zasáhl proti ruské a vlastně celé slovanské kultuře a zničil její minulost. Lze konstatovat, že jeho vláda asi byla ještě ničivější, než vláda Chruščova.

Za Pjotra I. v Rusku došlo v důsledku změn v písmu, zničení vztahů s církví a zotročení a zbídačení obyvatelstva k propadu všeobecné vzdělanosti. Zatímco do té doby rolníci a řemeslníci písmo znali, za Pjotra I. se na venkově jeho znalost vytratila a zůstala pouze vyšším společenským vrstvám. Tento propad překonali teprve bolševici.

---

manželky o místo v kostele. Podmínkou bylo mít mezi svými předky někoho postaveného výše, než koho měl mezi svými předky sok. Problém byl v tom, že neexistovala pravidla a každý samozřejmě někoho takového našel (nebo si i vymyslel). Viz ru.wikipedia.org/wiki/Местничество.

972 Petr I. po návratu z cest zavrhl svoji manželku. Vrátil se s jinou fyziognomii, zjevně dlouho léčený na nemoci, které dříve neměl (tropická horečka) a se zcela jinými znalosti (zjevná praxe s vedením námořních bitev a ztráta znalosti ruského písma), takže to již byl ‚Lžipetr'. Taktéž lze nalézt názory, že pravý Petr I. je pověstným mužem se železnou maskou, který se v roce 1698 objevil v Bastile. Povstání střelců měla vyvolat jeho sestra Sofie Alexejevna poté, co si uvědomila záměnu. Viz též stať Kukátko do jiného světa.

973 Viz výše uvedený titul Karla XII. Ostatně část ‚Severní války' se odehrávala na okraji Velké Tartárie. To vypadá, že ve skutečnosti zase šlo jen o pokračování války mezi Romanovci a Velkou Tartárií.

974 Красильников А.: Подмена Петра I – вымысел или исторический факт? viz km.ru/science-tech/2014/02/12/istoriya-rusi/732117-podmena-petra-i-vymysel-ili-istoricheskii-fakt

Doba intrik

Po Pjotrovi chyběl následník trůnu. Nejprve vládla jeho druhá žena (dcera polského sedláka s pozoruhodnou kariérou) **Kateřina I. Alexejevna** (žila v letech ~1683-1727, vládla od roku 1725). Moc přitom vykonával kníže Menšikov, její dřívější osvoboditel z nevolnictví (otroctví), a Nejvyšší tajná rada. V závěti svým nástupcem určila **Pjotra II. Alexejeviče** (1715-1730, ‚vládl' od roku 1727), syna umučeného Alexeje Petroviče. Ten byl jen hříčkou v rukou významných šlechticů. Jeho smrtí (zemřel na pravé neštovice) Romanovci v mužské linii vymřeli. Na trůn nastoupila **Anna Ivanovna** (1693-1740, vládla v letech 1730-1740), dcera Ivana V. Věnovala se pouze zábavě, vládl její favorit Ernest Jan Bühren, jako hrabě Biron (bironština). Po ní ‚vládl' jen několikaměsíční **Ivan VI. Antonovič** (1740-1764, ‚panovníkem' byl v letech 1740-1741). Jeho matkou a regentkou byla Alžběta Meklenburská, vnučka Ivana IV., která přijala pravoslaví a vládla jako **Anna Leopoldovna**. Po několika měsících je při dalším palácovém převratu na trůn dosazena odstrkovaná dcera Petra I. **Alžběta I. Petrovna** (žila v letech 1709-1762, vládla od roku 1741). Její nástup na trůn byl doprovázen amnestií odsouzenců k smrti, řadu záležitostí (jako přidělování úřadů) asi napravila, i když nad příbuzenstvem zavírala oči. Časem se ale státním záležitostem věnovala stále méně, zato rostl její zájem o šperky a garderóbu. Za svého nástupce již roku 1742 určila svého synovce Petra, kterého nechala přivézt do Petrohradu a roku 1744 ho oženila s jeho sestřenicí Žofií Frederikou z Anhalt-Zerbstu. Petr neprojevoval zájem ani o Rusko, ani o manželku, zatímco jeho žena přijala pravoslaví a Rusko podstatně lépe.

Dynastie Holstein-Gottorp-Romanov

Petr byl korunován jako **Pjotr III. Fjodorovič** (1728-1762). Vládl asi půl roku a během své krátké vlády prohloubil otroctví, takže ještě stihl četná povstání nevolníků. Uzavřením míru s Pruskem proti sobě popudil armádu. Především zbavil šlechtu povinností státní služby, a tím fakticky rozbil tradiční systém povinností v ruské společnosti. Vzniklo tak naprosto bezuzdné a nijak neodůvodnitelné vykořisťování ruského venkova a astronomické útraty pozemkové šlechty – poměšťiků za zbytečný luxus. Poměšťici se změnili na parazity.

Při palácovém převratu byl Pjotr III. zatčen a na trůně ho nahradila jeho manželka, podle pravoslavného křtu **Kateřina II. Alexejevna** řečená **Veliká** (žila v letech 1729-1796, vládla od roku 1762). Pjotr byl o měsíc později zavražděn. Kateřina, původním jménem Sofie Frederika Augusta, princezna Anhaltsko-Zerbstská, pocházela z poněmčených polabských Slovanů, a tak ji lze s jistou nadsázkou považovat za dalšího ‚Rjurika'. Za Kateřiny II. nastal rozkvět Ruska. Účastnila se dělení Polska, vybojovala Krym, pobřeží Černého moře a právo plavit se Bosporem a Dardanelami. Kateřina vedla velmi konzervativní politiku. Za její vlády došlo k porážce již zmíněného **Jemeljana Ivanoviče Pugačova**. Velký podíl na následném sjednocení Ruska měl milenec Kateřiny a možná i její morganatický manžel kníže Grigorij Alexandrovič Poťomkin. Poťomkin se v roce 1774 stal místokrálem a generálním gubernátorem Novorossijského kraje, později přejmenovaného na Jekatěrinoslavský kraj. Svojí konstruktivní činností získal na stranu Kateřiny lid zanikající Velké Tartárie.

Kateřina zemřela dříve, než prohlásila následníkem svého vnuka Alexandra Pavloviče. Na trůn nastoupil její syn **Pavel I. Petrovič** (1754-1801, vládl od roku 1796), a ten hned v den korunovace změnil pravidla následnictví a omezil možnosti žen nastoupit na trůn. Podezíravý Pavel I. zásadně dělal to, s čím by jeho matka nesouhlasila.

V roce 1801 byl zavražděn a na trůn nastupuje jeho syn a favorit Kateřiny II. **Alexandr I. Pavlovič** (1777-1825). Alexandr za pomoci Speranského zahájil reformy, jejichž cílem bylo zrušení nevolnictví, jeho rozlet zarazilo onemocnění tyfem. Kromě toho se silně angažoval v evropských záležitostech (napoleonské války a Svatá aliance). Potom starší z bratrů Konstantin Pavlovič pro morganatický sňatek odmítl převzít vládu a na trůn usedl mladší **Nikolaj I. Pavlovič** (1796-1855). Vládl od roku 1825, a pokračoval v reformách s cílem zrušit nevolnictví. Tento poměrně schopný

vládce vedl doma i v Evropě velmi konzervativní politiku. Když Francie a Velká Británie podpořily Turecko v rusko-turecké válce, ztratil možnost ovládnout Bospor a Dardanely. Ještě před uzavřením míru zemřel a na trůn nastoupil **Alexandr II. Nikolajevič** (1818-1881, vládl od roku 1855). Základním kamenem jeho politiky se staly liberální reformy a především zrušení nevolnictví. To však znamenalo pouze vydláždění přímé cesty k revoluci. V roce 1872 prodal Aljašku USA za 7,2 miliónu tehdejších USD. Příčinou byl krach výstavby telegrafu z Kalifornie na Aljašku a do Ruska (snaha Kalifornie začlenit se do Ruské říše!), mohlo ale jít i o závěrečné vypořádání po likvidaci Velké Tartárie[975]. Alexandr provedl řadu reforem, vytvořil místní vlády (zemstva), oddělil soudní moc od výkonné, ale zachoval tradiční samoděržaví. Jeho vláda (pod vlivem liberálů) byla doprovázena rozsáhlou korupcí. Podporoval průmyslový rozvoj země. Svojí vnitřní politikou rozpoutal boj mezi společenskými třídami a sám zemřel na následky atentátu členy organizace Svoboda lidu. Následníkem se stal namísto zemřelého staršího bratra **Alexandr III. Alexandrovič** (1845-1894, vládl od roku 1881), zvaný **Mírotvorec**. Původně byl připravovaný na vojenskou kariéru. Po starším bratrovi zdědil nejen korunu, ale i nevěstu, dánskou princeznu, v Rusku známou jako Marie Fjodorovna. Vynikal fyzickou silou a byl oblíbený. Napravil řadu liberálních kroků svého otce, a asi proto se v řadách inteligence udržuje pověst o jeho jednodušším intelektu. Ovšem ani on nedokázal napravit vztahy na venkově, a na teror opozice dokázal odpovědět zase jen terorem. Jeho nástupcem a posledním Imperátorem vší Rusi se stal v této knize mnohokrát připomínaný **Nikolaj II. Alexandrovič**, ještě v době své vlády zvaný **Krvavý** (1868 - ?1958, vládl v letech 1894-1917; důvodem přízviska ‚krvavý' se uvádí především tragédie na Chodynském poli během jeho korunovace[976] a ‚krvavá neděle' v roce 1905). Co se týká porevolučního osudu carské rodiny připomínám skutečnosti uvedené ve stati Vznešená rodina. Ty naznačují, že s velkou pravděpodobností nikdo z carské rodiny popraven nebyl.

Na wikipedii[977] se uvádí, že ortodoxní pravoslaví omezovalo možnosti sňatků, takže rod se stal prakticky německým. Vedle toho absence dalších států, v nichž by státním náboženstvím bylo pravoslaví a nedostatek mužských členů rodu, byl příčinou absence expanzívní dynastické politiky Romanovců a naopak poměrně úspěšné zahraniční politiky Ruska. To vše přesto, že mezi ruskými panovníky bylo dost neschopných a dokonce i duševně postižených panovníků, kteří přitom disponovali ohromnou mocí.

A další pokračování je na začátku této knihy…

Politická uskupení

Podle ruské tradice té doby se v této knize většinou nepojmenovávají přímo politické strany, ale spíše sdružení, či politické frakce.

Bund – Svaz židovských dělníků v Litvě, Polsku a Rusku – byl nejstarší politickou socialistickou stranou existující v Rusku od 90. let 19. století do 40. let 20. století. Běžně označovaní jako ‚bundovci'. Většina členů Bundu přešla kolem roku 1921 k bolševikům.

Ruská sociálnědemokratická dělnická strana (РСДРП, čs. zkratka RSDDS) – strana zastupující dělnictvo, původně zřejmě vycházela z Bundu. Od 2. sjezdu, na němž se Leninovi se spojenci podařilo přehlasovat další představitele strany, se dělí na bolševiky a menševiky. Problém byl v tom, že Lenin neprosadil svoji formulaci členství ve straně, ale následně získal většinu v ÚV

975 Viz мир-новостей.рф/amerika-zaberet-y-rossii-kyrily-tak-je-kak-prisvoila-aliasky/

976 ru.wikipedia.org/wiki/Давка_на_Ходынском_поле

977 cs.wikipedia.org/wiki/Dynastie_Holstein-Gottorp-Romanov

strany. Nakonec ztratil pozici v redakční radě a získal jen menšinu členské základny. Následnou situaci lze asi popsat jako oboustranné házení klacků pod nohy. V roce 1905 byla snaha rozpory překonat, definoval se minimální a maximální program, ale v roce 1912 nastal definitivní rozkol. Osobně se domnívám, že za ním stojí dvě záležitosti. Jednou bylo setkání Lenina s Gaponem (Gapon Lenina nasměroval na to, co asi lze označit jako hierarchie společenských preferencí). Druhou potom Leninovo opuštění (liberálního) marxizmu a příklon k tradičnímu – pospolnému – zřízení. V RSDDS bylo více frakcí, ale v hlavních otázkách se nakonec vždy rozdělili na bolševiky a menševiky (přesněji řešení pospolné vystupovalo proti řešení liberálnímu). K dalším frakcím například patřili: Trockého ‚pokrokoví menševici a umírnění bolševici' – pozdější ‚mezioblastní'. Filozoficky zaměření peredovci. Otzovisté – ti odmítali legální formy masové stranické práce – Lenin je charakterizoval jako „*bídnou karikaturu sebe sama, vytvořenou jejich nepřítelem*". Menševici si dlouho udržovali převahu, kterou ztratili až pro neschopnost Prozatímní vlády.

Bolševici se od menševiků odlišovali tím, že stáli za Leninem. Nutno ovšem přiznat, že díky Leninově ‚pevné a jisté ruce' bolševická frakce byla sice také revoluční, ale mezi ruskými revolučními uskupeními asi jediná, která se snažila o konstruktivní přístup a dokázala zachytit potřebu společnosti. Jednoznačnou výhodou byl Leninem nenápadně prosazený koncept tradičního společenského zřízení. Navíc v kritické chvíli Leninovi pomohla kapitulace Německa. Po Říjnové revoluci se bolševici rozdělili na tři proudy podle toho, jak chtěli řešit další vývoj. Pro převzetí moci z hlediska klasického marxizmu (Lenin se ho formálně nezřekl) vlastně neměli ideologickou oporu. Pospolné křídlo Lenina (a Stalina) prosazovalo ‚budování socializmu v jedné zemi' bez ohledu na to, že to odporuje proklamovaným revolučním ‚poučkám' (Leninovo řešení bylo vyloženě ‚nemarxistické', sám Lenin z tohoto učení zřejmě využil pouze tehdy velmi moderní metodologický aparát). Bucharin, reprezentující anarchisty, žádal obětovat Rusko a okamžitě rozšířit revoluci do Evropy, protože marxistické ‚poučky' říkají, že ‚socializmus nejprve zvítězí v nejvyspělejších zemích'. Trockij, reprezentující oportunisty (a zájmy velkých bankéřů), chtěl nejprve vyřešit občanskou a intervenční válku a jakmile se zklidní situace, zahájit (za cenu oběti Ruska) šíření světové revoluce (ta fakticky měla otevřít cestu zájmům bankéřů). Proto se v okamžiku ukončení války v Rusku zasadil o intervenci do Polska (Německa) a Íránu. V tom ho proti pospolnému křídlu podpořili anarchisté.

Menševici byli vlastně klasickou dělnickou aristokracií. Hledali postupy v souladu s marxistickou a liberální 2. Internacionálou. Ta se ukázala bezzubou i v Evropě. V Rusku se po Únorové revoluci fakticky chopili (společně s esery) moci, nedokázali však nikde nic. Měli čistě socialistický program a vedli čistě buržoazní politiku. Odkládali řešení vážných otázek (zemědělství) až na poválečnou dobu a pod silným vlivem Francie a Velké Británie chtěli ve válce pokračovat ‚do vítězného konce'. Po porážce kornilovského povstání se začali rozpadat. Velká část menševiků se začátkem 20. let připojila k bolševikům.

Strana socialistické-revoluce (‚**eseři**') – byla silná hlavně na venkově. Jejím základem byla především inteligence. Vznikla na základě narodnictví a žádala odstranění nejkřiklavějších důsledků zrušení nevolnictví. Zformovala se okolo roku 1900, orientovaná byla ‚doleva' a byla ovlivněná nacionalizmem a teroristickými sklony. Vůdci byli Savinkov a Azef. Strana měla silnou vojenskou organizaci. V Ústavodárném shromáždění byla nejsilnější stranou. Podle eserů se Rusko nebude řídit marxistickou teorií, ale narodnickou, postavenou na tradicích ruské moci (jejich program uskutečnili bolševici). Po Říjnové revoluci se rozpadla. Levý eseři zachovali věrnost programu a stali se spojenci bolševiků. Od bolševiků se odklonili v létě 1918 kvůli brestlitevskému míru. Mezitím se k bolševikům přidaly další frakce. Strana formálně hlásala vojenskou spolupráci se sovětskou mocí a politický odpor vůči bolševikům, ale ve válce podporovala opozici.

Strana lidových socialistů (‚**enesi**‘) – byla novonarodnickou stranou městské inteligence, založenou v roce 1905. Po červnovém převratu roku 1907 prakticky zmizela a obrodila se až v roce 1917, kdy podporovala Prozatímní vládu. V roce 1918 zmizela definitivně. Byla jedinou narodnikovskou organizací, která vylučovala teror a představovala ‚levé legální‘ narodniky.

Anarchisté – pocházeli zřejmě ze středních a vyšších vrstev společnosti. Asi polovinu hnutí tvořili židé[978]. K prvnímu vzepětí došlo po roce 1905, k druhému v roce 1917. Měli silný sklon k terorizování a vyvlastňování majetku. V podstatě to nebyla politická strana, ale jen řada víceméně nezávislých skupin, z nichž některé byly po Únorové revoluci bílé, jiné rudé, i když se označují vlastní barvou – černou.

Poale Sion (Dělníci Sionu, Židovská sociálnědemokratická dělnická strana[979]) – spolek vznikl v Jekatěrinoslavi v letech 1900 až 1901 na základě iniciativy židovských publicistů B. Borochova a Š. Dobina s cílem vytvořit židovský stát. Krátce nato vznikají další ve Varšavě, Vilně, Vitebsku, Odesse a dalších městech Ruska. Původně byla část uskupení marxistická a část narodnická. Na tomto základě v letech 1904 až 1906 vzniklo několik politických stran, jejichž osud a postavení není z pramenů zcela jasný. Vznikla také židovská sociálnědemokratická dělnická strana. Ta v roce 1917 zaujala pozici blízkou ‚levým‘ menševikům a podporovala Ústavodárné shromáždění. V roce 1919 se od ní oddělila pravicová skupina jako Poale Sion Ukrajiny a levicová skupina zformovala **Židovskou komunistickou stranu (ŽKS)**. ŽKS se později formálně vzdala sionistických myšlenek a v lednu 1923 byla úsilím Trockého, Kameněva a Zinovjeva kolektivně přijata do RKS(b).

Komunistická strana – když se evropští sociální demokraté vyjádřili proti diktatuře proletariátu a naopak podpořili účast svých zemí ve světové válce, postavil se Lenin za přejmenování RSDDS na komunistickou stranu. Ve skutečnosti se název měnil několikrát: v roce 1918 Ruská komunistická strana bolševiků RKS(b), roku 1925 Všesvazová komunistická strana bolševiků VKS(b) a v roce 1952 Komunistická strana Sovětského svazu KSSS.

Výšeuvedené strany a uskupení byly vlastně všechny revoluční. Nerevoluční strany existovaly také, ovšem ve vývoji po roce 1905 se nakonec všechny zkompromitovaly spoluprací s nedůvěryhodným carem a podporou poměšťků. Proto ztratily oporu a zanikly.

Okťabristé – **Svaz 17. října** – ‚pravoliberální‘ strana doby revoluce roku 1905, strana poměšťků a buržoazie. V roce 1917 zanikla. Vůdcem byl A. Gučkov.

Progresivisté – byli stranou obchodníků, průmyslníků a poměšťků, politicky mezi okťabristy a kadety. Vůdci byli statkář Jefremov a průmyslníci Konovalov a bratři Rjabušinští.

Kadeti – **Konstitučně demokratická strana** – tato ‚levoliberální‘ strana se formovala v roce 1904 banketovou kampaní. Strana se poté podílela na formování liberálních ústavních základů Ruské říše po roce 1905. V roce 1917 postupně propadla. Vůdcem strany byl P. N. Miljukov.

Černosotněnci – zřejmě konglomerát politických monarchistických, pravoslavných a asi i antisemitských konzervativních uskupení, který vystoupil proti revoluci roku 1905. Jméno pocházelo od jednotek, bojujících v době velkého nepokoje proti polské intervenci. Součástí byly mj. Monarchistická strana a Svaz ruského lidu. Toto uskupení stálo po revoluci v roce 1905 za řadou pogromů (především proti židům) a vedlo k polarizaci společnosti. Jejich činnost podporoval car.

Trudoviki (Skupina pracujících) – toto nebyla strana, ale skupina narodnických poslanců vzešlá z rolnictva (s podporou Všeruského rolnického svazu). Vznikla v 1. státní dumě. Tato skupina stavěla na ideových základech občiny. Zřejmě skutečné politické východisko sovětského zřízení. Představiteli byli Aladin, Anikin, Žilkin, Bogdarev, Šapošnikov a Onipko.

978 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

979 ru.wikipedia.org/wiki/Поалей_Цион

Dále v Rusku vznikla řada lokálních stran, jako:
Dašnaci – arménští nacionalisté.
Musavatisté – ázerbájdžánští nacionalisté.
Samostijnici – ukrajinští separatističtí socialisté.
Sociální federalisté – gruzínská levicová strana.

Politická duha občanské války a intervence

Bílí – protibolševická jednota, v prvé řadě elity carské éry, které svrhly monarchii. Ti se potom rychle rozutíkali a v dalším vývoji z nich vykrystalizovali ‚apolitičtí' důstojníci a interventi – kromě jiného československé legie (označovaní též jako ‚běločeši' – což nelze považovat za urážku, ale za pragmatické začlenění do politické duhy).

Rudí – bolševici a jejich spojenci (frakce eserů a anarchistů). Jak bolševici přišli k moci, absorbovali přímo do sebe lidi z jiných politických uskupení. Bolševici byli velmi pragmatičtí a na nějakou ideologickou čistotu si nehráli. U bolševiků se tak sešli lidé z vysokých carských úřadů i revolucionáři každým coulem. Vnucení ‚vlády jedné strany' je tak poněkud sporným pojmem, spíše se jedná o důsledek koncepce sovětského zřízení. Kromě toho až do roku 1941 se uvádí existence i dalších stran. Mezi menševiky patřil například Kirov a Vyšinskij. Trockij se sice stavěl mezi bolševiky a menševiky, ale spíše tíhl k menševikům. Bolševiky Trockij podpořil v létě 1917, když viděl, že Prozatímní vláda je neschopná. V té době se bolševici snažili v Petrohradě zajišťovat zásobování a získávali tak podporu lidí.

Tehdejší ruskou politickou ‚duhu' ještě tvořily tyto ‚barvy': **černí** – anarchisté (Machno&spol., Železňakov, vojáci, námořníci, část šlechty), **růžoví** – menševici a eseři, dělnická aristokracie a inteligence. Nakonec zde byli **zelení** – ozbrojení rolníci (především dezertéři z armády z jara 1917).

Slovníček

Bojar – původní ruský držitel půdy, feudál (zeměpán).

Bolševizmus (jako světonázor) – je Leninem a Stalinem zformulovaná ideologie pospolné společnosti. Takto bolševizmus hledí na společnost jako na celek se všemi svými členy a respektuje jejich společné i individuální zájmy. Bolševizmus dává maximální prostor pro osobní rozvoj jedinců a požaduje za to účast na společenské dělbě práce a ohled na ostatní členy společnosti, předky a potomky. Ke klíčovým vlastnostem patří spravedlnost, nevztahovačnost a kontext místa a času.

Brettonwoodský systém – dohoda z roku 1944, kterou vznikl globální finanční systém. Nahradil měny směnitelné za zlato, které po první světové válce nebyly obnoveny. Podstatou systému bylo navázání dolaru na zlato (1 trojská unce = 35 dolarů), zatímco ostatní měny se v pevných kurzech navázaly na dolar. Směňovat dolary a zlato mohly pouze státy. Touto dohodou se dolar stal univerzální celosvětovou rezervní měnou a výrazně se zvýšila jeho atraktivita[980].

BVO – Běloruský vojenský okruh.

Capok[981] – další označení **kulaků**.

980 cs.wikipedia.org/wiki/Brettonwoodský_systém

981 Ruština je velmi podobná češtině, podobné české slovo je ‚cap' (kozel, tvrďák). Setkal jsem se s ním na Moravě a na Slovensku, kde se užívá jako chlapácké oslovení. Zřejmě původní české označení kulaků.

Čeka, (**ČK** – ‚mimořádná komise') – politická policie revolučních let. Byla záležitostí všech tehdejších revolučních vlád a vlastně pod jiným názvem i vlád ‚nerevolučních'. Funkci čeky u Kolčaka plnila kontrarozvědka ČSV. Sovětská čeka je uvedena pod heslem **VČK**.

Čekista - příslušník **Čeky.**

Červoněc – původně označení zlatých mincí s červeným nádechem (pocházejícím od mědi?). V letech 1828 a 1845 byly raženy mince z 97 % platiny v hodnotě 3, 6, a 12 rublů, kterým se říkalo bílé červonce. Za Nikolaje II. se jako červonce označovaly červené deseti rublové bankovky a zlaté mince. V souvislosti s poválečnou inflací se legalizovaly předválečné zlaté deseti rublové mince a na 11. sjezdu RKS(b) v roce 1922 bylo přijato rozhodnutí zavést (drahými kovy a snadno likvidními zdroji podepřené) peníze, které byly pojmenovány ‚červoněc'. Červoněc obsahoval 7,74g zlata a spíše, než měna to byl cenný papír. V roce 1923 prakticky převládl nad rublem a v roce 1924 byl kotován na burze v New Yorku, později i na dalších burzách. Po měnové reformě toto označení zůstalo 10 rublové bankovce. H. Deterding, šéf společnosti Royal Dutch Shell, zavilý antikomunista a sponzor NSDAP[982] se snažil červoněc padělat. (Viz také **rubl** a životopis Brillianta G. J.)

Dělnicko-rolnická rudá armáda, **Rudá armáda**, **DRRA** – oficiální název a zkratka sovětského vojska. Od roku 1946 Sovětská armáda.

Desjatina – stará ruská plošná míra. Čtyři desjatiny byla výměra polností potřebných k uživení rodiny. Název vznikl z typického rozměru pole staré rjurikovské říše, které mělo rozměry 1 **hon** × 0,1 honu (~1,1ha). Nově se uvažuje jako čtverec o hraně desetiny versty (versta=1066,781 m), potom má výměru asi 1,138 hektaru. Často to zřejmě byla jednotka vyjadřující předpokládaný výnos a proto skutečná výměra závisela na kvalitě půdy.

Front – největší sovětská (a také ruská) bojující vojenská jednotka (v době míru to je okruh).

Fronta – válečná linie dotyku nepřátelských armád.

Generální tajemník – Běžnou denní agendu bolševického vedení na základě pokynů Politbyra vykonávala na sekretariátu skupina pěti tajemníků, z nichž jeden byl stanoven zodpovědným za výkon práce – generální tajemník. Kromě toho generální tajemník měl povinnost koordinovat činnost vysokých funkcionářů porovnáváním jejich pracovních diářů, které vedly sekretářky. Tato funkce tedy nebyla nijak mocensky atraktivní, s výjimkou toho, že její nositel ‚vládl' celému hejnu mladých a krásných žen – sboru sekretářek ÚV. Ostatně i Naděžda Alilujeva, Stalinova druhá žena, ke sboru sekretářek při ÚV patřila, byť jejich známost předcházela dobu, kdy J. Stalin vykonával tuto funkci. Stalin byl generálním tajemníkem v letech 1922-1934. Na Stalina se sekretářky obracely s řadou úkolů, které dostávaly od svých šéfů a s nimiž si nevěděly rady (mimo jiné i se zpracováním zpráv předkládaných ve vládě). Stalin, jako správný kavalír, jim tyto referáty zpracovával (asi společně s Molotovem), takže získával široký a podrobný přehled o činnosti vlády v různých rezortech. Situace prý byla natolik absurdní, že Stalin potom vlastně tyto zprávy obhajoval na zasedáních vlády, protože předkladatelé toho nebyli schopni. Při sestavování referátů se Stalin podrobně seznamoval s příslušnou záležitostí, což předkladatelé už většinou opomněli. Toto zřejmě stojí za přeměnou bezvýznamné technické funkce na první funkci ve státě.

Gildy – kupecké cechy. Pokud kupci měli kapitál nad 500 rublů, stávali se členy gild. Podle kapitálu se dělili do tří gild a podle toho platili daně. Zpočátku, za Kateřiny II. 1%, později za Alexandra I. 2,5% pro třetí gildu a 4% pro první a druhou gildu. Zajímavé je, že kapitál se nekontroloval, daně obchodníci platili pouze na základě vlastního svědomí. Ovšem příslušnost měla svoje výhody, například se na ně nevztahoval zákon o linii židovského osídlení. Viz stať Židovská otázka.

Georgijevský řád – nejvyšší vojenské vyznamenání Ruské říše. Byl zavedený za Kateřiny II.

982 ru.wikipedia.org/wiki/Червонец

GOELRO – Státní komise pro elektrifikaci Ruska a také název Leninova rozvojového plánu z roku 1920. Základem plánu byly starší práce. Plán byl rozpočítán na 10 až 15 let a v jeho rámci se mělo postavit 30 elektráren. Součástí plánu bylo také otevření Kuzněckého uhelného revíru a výstavba řady dalších průmyslových podniků, mezi jinými též Stalingradského traktorového závodu. Plán byl naplněn v roce 1931.

Gosplan – Státní plánovací komise – orgán pověřený v SSSR plánováním rozvoje hospodářské činnosti.

GPU – Státní politická správa RSFSR[983] – pokračovatel **VČK** již bez mimořádných pravomocí a předchůdce **OGPU** před vznikem SSSR (1922 až 1923).

Gubernie – vyšší územní celky Ruské říše spravované gubernátorem.

GULag, správně **Главное управление лагерей и мест заключения** – v češtině ‚Vězeňská správa'.

Hilsneriáda – proces s židem Leopoldem Hilsnerem, obviněným z vraždy Anežky Hrůzové, a protižidovské kampaně spojené s procesy. K vraždě došlo v březnu 1899 u Polné. Z vraždy byl obviněn nepříliš inteligentní mladík Leopold Hilsner. Další podezřelý – bratr Anežky a spolubydlící Hilsnera – vyšetřován nebyl. Na Hilsnerovu obhajobu vystoupil T. G. Masaryk a dosáhl zrušení hrdelního rozsudku. Zřejmě i z tohoto důvodu byl Masaryk dobře přijat za první světové války (v židovských kruzích) v USA.

Hladomor – stalo se zvykem pojem hladomor vysvětlovat jako záměrně vytvořený nedostatek potravin, kterého se údajně měl dopustit Stalin během kolektivizace. Myslím, že rozbor, provedený v této knize, nic takového nedokazuje. Proto také pojem hladomor používám i pro předchozí hladová období v době Ruské říše, pro dobu ‚defarmingu' v USA a vůbec pro všechny podobné pohromy.

Hon – stará délková míra. 1 hon = 160 sážní (= 341,27 m) Je to vzdálenost, po kterou lze bez odpočinku hnát pár volů při orbě; běžně to byla délka pole.

Inteligence – vrstva lidí zaštiťujících se většinou formálním dokladem o vzdělání a hlásících se na základě toho ke **společenským elitám**. Důraz na formální stránky vede k prosazování **liberalizmu** a potlačování přirozených mechanizmů života (**mravní zákon**), proto se vyznačuje hrubým chováním a snadnou manipulovatelností.

Institut Marxe – Engelse – Lenina (IMEL), ruská zkratka ИМЕЛ – vědecko-výzkumné zařízení při ÚV VKS(b). Později přejmenován na Institut marxizmu-leninizmu.

Jméno po otci – v Rusku je zvykem oslovovat jménem a jménem po otci (dnes u mužů obvykle s příponou -ič, -ovič a u žen s příponou -ovna). Jedná se vlastně o obyčej (možná i právní institut) tradiční společnosti – člověk se jménem po otci má minulost a tedy společenské postavení. Takovéto oslovení je v Rusku slušností.

Kolegium OGPU – orgán vybavený v době existence OGPU pravomocí udělovat tresty, po vzniku NKVD se přejmenoval na **Zvláštní poradní sbor NKVD** (při tomto hesle jsou uvedeny podrobnosti).

KOMUČ – protibolševická vláda v Povolží zformovaná z členů rozehnaného Ústavodárného shromáždění[984].

Kopné právo – právní institut pospolné společnosti. Vyjadřuje na jedné straně právo a na druhé straně i povinnost všech členů společnosti podílet se na rozhodování a vždy dospět ke všestranně přijatelnému řešení. Kopné právo zavazuje všechny ke kompromisům za účelem dosažení rozhodnutí, schopnosti konat a vylučuje opozici.

Kozáci – polovojenské zemědělské společnosti na hranicích ruské říše. Kozáci měli zvláštní výsady dané carem a byli povinováni vojenskou službou. (Jejich postavení se podobalo postavení Chodů.) Kozácké společnosti, na rozdíl od ostatních rolníků na ruském venkově, představovaly

983 ru.wikipedia.org/wiki/Государственное_политическое_управление

984 ru.wikipedia.org/wiki/Комитет_членов_Учредительного_собрания

významný prvek zemědělské velkovýroby. Kozáci měli vymezené oblasti, označované jako vojska: vojsko Záporožské, Donské, Orenburgské, Uralské a další.

KVO – Kyjevský vojenský okruh.

Kulak – (rusky pěst) označení bohatých sedláků, kteří ovládali liberalizující se ruský venkov. Většinou se uvádí jako bolševický termín, má však starší původ a opírala se o ně již Stolypinova reforma. Pojem kulak označoval sedláka, který ‚držel občinu ve své pěsti', tedy závislou na něm a označoval ‚člověka s tvrdými pěstmi'. Zdrojem jeho příjmů byla lichva. Silné pěsti pak byly důležitou vlastností pro schopnost získat půjčku zpět. Nezáleželo přitom na skutcích jako takových, ale na souvislostech, proto pojem kulak nebyl nikdy nijak přesně specifikován. Nejběžněji se jednalo o rolníka, který půjčoval osivo, tažná zvířata a inventář za podmínek, které měly povahu lichvy a vedly k trvalé závislosti. Zaměstnávání dalších rolníků, nebo pronajímání půdy ještě neznamenalo zařazení mezi kulaky (takoví byli označováni jako polopoměšťici). Obecně od Říjnové revoluce společnost vyvíjela na kulaky tlak, ale teprve v roce 1928 začala jejich tvrdá likvidace[985].

Liberalizmus – ideologie kapitalizmu založená na krajně vulgárním zjednodušení společenských vztahů. Základem se stala představa o jakési společenské verzi Newtonovy mechaniky, popisující společenské děje, aniž by si **inteligence** uvědomila, že Newtonova mechanika popisuje jen velmi malou část fyzikálních dějů. Veškeré společenské vztahy redukuje na obchod.

Limitrofy – meziválečné označení pobaltských států (Litva, Lotyšsko, Estonsko, Finsko a Polsko).

Machnovština – anarchistické rolnické hnutí v letech 1918 až 1921 na Ukrajině, vedené Nestorem Ivanovičem Machnem. Machno zpočátku vystupoval proti poměšťikům a buržoazii (1917), v září 1917 znárodnil půdu, v roce 1918 bojoval proti Němcům a ukrajinské vládě, roku 1919 bojoval proti Děnikinovi, potom pro slabé zásobení municí roztrhal smlouvu s **DRRA** a Trockij ho postavil mimo zákon. Potom Machno bojoval proti Děnikinovi i proti DRRA. 1. 9. 1919 vyhlásil Revoluční povstaleckou armádu Ukrajiny. Po pádu Děnikina bojoval společně s DRRA proti Wrangelovi. Nato se Machno odmítl podřídit rozkazu a bojoval proti DRRA. V roce 1921 utekl do Rumunska, pak přežíval v Polsku a ve Francii, kde roku 1934 na následky zranění a kostní tuberkulózy zemřel.

Marodér – z francouzského marauder – plenit, loupit, krást na poli – plenící voják. Podle Johna Reeda se v Rusku takto označovali i spekulanti[986].

MGB – Ministerstvo státní bezpečnosti.

Mir – území, na němž hospodařila občina (území ovládané společností).

Morganatický sňatek – nerovný sňatek člena panovnického rodu, který odebíral z něj narozeným dětem nástupnické právo.

Mravní zákon – základní regulátor chování živočichů. Základem je chovat se slušně (původ slova: mravnost = нравственость – odvozeno ze slova нравиться = líbit se). Jinými slovy ‚Chovej se k jiným tak, jak chceš, aby se oni chovali k Tobě'.

Nagan – lidové označení sedmiranného revolveru Nagant M1895 zbrojířů Émile a Léona Nagantových, zařazený do výzbroje ruské armády v roce 1895. Požadavek ‚zastavit na vzdálenost 50 kroků koně' vedl ke konstrukci uzavírající při výstřelu mezeru mezi bubínkem a hlavní, což zvyšuje přesnost střelby a úsťovou rychlost střel. Snad dodnes v Rusku ve výzbroji (dnes jen některé složky bezpečnostních sil).

Narodniki – ideové hnutí inteligence, které se ‚v důsledku pocitu ztráty svého kontaktu s lidovou moudrostí orientovalo na sblížení s lidem, nalezení svých kořenů a svého místa na tomto světě…' Cílem bylo vybudovat socializmus a vynechat přitom kapitalizmus. Považuje se za druhé revolučně-demokratické hnutí Ruska (první bylo šlechtické – děkabristé a třetí marxistické). Ideovým otcem je A. I. Gercen, příčinou bylo zrušení nevolnictví.

985 ru.wikipedia.org/wiki/Кулак_(крестьянин)

986 Reed J.: Deset dnů, které otřásly světem; Panorama; 1982

Nejvyšší sovět národního hospodářství (**NSNH**[987]) – ústřední orgán řízení národního hospodářství z let 1917 až 1932. Vznikl jako regulační a koordinační orgán vytvořený podle německého vzoru. Po zavržení ‚státního kapitalizmu' představoval mechanizmus řízení hospodářství a zajišťoval součinnost různých úrovních řízení. S centralizací řízení koncem 20. let zřejmě nastaly zmatky při koordinaci výstavby průmyslu[988]. Proto se přeměnil na několik lidových komisariátů, zaměřených na jednotlivé resorty hospodářství, a ty byly začleněny přímo do vlády.

Nepman – tento pojem označuje lidi, kteří v době **NEP** začali podnikat. Prakticky výhradně se jednalo o podnikání v obchodě a o spekulace.

Nová ekonomická politika (**NEP**) – Po skončení občanské války nastoupil Lenin pragmatický hospodářský kurz. NEP bylo formální označení této politiky, prováděné od roku 1921 do začátku kolektivizace.

NKVD, MVD – Lidový komisariát vnitra[989] (do roku 1946), Ministerstvo vnitra (od 1946).

Občanská společnost – praktická realizace **liberalizmu**; podmínkou jejího fungování je narušení základních principů liberalizmu.

Občina – základní vyšší organizační jednotka tradiční společnosti (obec). Zajišťovala dělbu hmotných statků potřebných pro výrobu, zřizovala společenské instituce (školy, zdravotnictví, bezpečnost), řešila spory, rozdělovala výnosy a platila daně a starala se o sirotky a staré. Občina rozdělovala půdu svým členům podle jejich schopností a ti na ni samostatně hospodařili. Výnos byl společný, stejně jako platby daní, obročí, nájmů a dalších plateb. Byla i společenským pojištěním.

Obročí – původně středověký institut církevního práva, který zajišťoval trvalé platby spojené s nemovitostmi a jejich užíváním ve prospěch církve za účelem zajištění ‚duchovní pastvy'. Časem se používal i jako způsob splácení dluhů. V souvislosti se zrušením nevolnictví v Rusku se tento termín používá pro vynucený výkup pozemků rolníky, který byl již dopředu časově omezen, byť přesahoval průměrnou délku života.

OGPU – Sjednocená státní politická správa při Radě lidových komisařů SSSR[990], pokračovatel **GPU** po vzniku SSSR (1923 až 1934) V roce 1934 začleněná do **NKVD**.

Ochranka – (přesně **Отделение по охранению общественной безопасности и порядка**) orgán departmentu policie Ministerstva vnitra Ruské říše, tajná policie.

Opričnina – zvláštní správní zřízení Ivana IV. konkurenční ke zřízení zemskému (bojarskému). Opričnina ovládala území, které vlastnil přímo panovník (Ivan IV.). Byla nástrojem centralizace moci a prosazení samoděržaví (samovlády) panovníka, či spíše institucionalizace státu. Hlavním mocenským nástrojem bylo opričné vojsko.

Petrohradský sovět dělnických a vojenských zástupců (**Petrosovět**) – kolektivní orgán revoluční moci vystupující jako nejvyšší mocenský orgán Ruska do svolání **Sjezdu sovětů**. Vzhledem k jeho velikosti výkon moci prováděl **Ústřední výkonný výbor**.

Podkulačník – pomocník **kulaka** na ‚špinavou práci'.

Politbyro – řídící orgán ÚV bolševické strany. Nejprve zřízen za účelem organizace ozbrojeného povstání v Říjnu 1917. V roce 1919 zřízen jako stálý poradní orgán na 8. sjezdu RKS(b). Neměl vnitřní strukturu, což se vysvětluje Leninovým názorem, že všichni lidé jsou si rovni a není potřeba vytvářet nějaké řídící orgány. Politbyru předsedal předseda **Sovětu lidových komisařů**, dalším závazným členem byl předseda **Ústředního výkonného výboru.**

987 ru.wikipedia.org/wiki/Высший_совет_народного_хозяйства

988 Rybas S.: Stalin – krev a sláva; Ottovo nakladatelství, Praha, 2015

989 ru.wikipedia.org/wiki/Народный_комиссариат_внутренних_дел_СССР

990 ru.wikipedia.org/wiki/ОГПУ_при_СНК_СССР

Politizolátor – věznice se zvláštním režimem pro politické vězně[991]. Vyznačovala se tím, že vězni měli podstatně větší náležitosti a asi i volnost, než ostatní, a v některých případech je zřejmě bylo možno považovat spíše za ‚nucená rekreační střediska'.

Poměščik – vlastník půdy – venkovský šlechtic, jenž po zrušení nevolnictví žil z výnosů výkupu půdy a pronájmu. Poměščici byli jednou z hlavních příčin ruských revolucí. Pro tuto specifičnost je v knize ponechán tento rusizmus.

Pozemková renta – zde se používá ve smyslu výnosnosti půdy v rámci kapitalistického zemědělského hospodářství[992].

Přepis jmen – v češtině se ruské ‚e' přepisuje jako ‚ě', nebo ‚e'. Ovšem v ruštině existuje i hláska ‚ë' (jo), kterou se stalo zvykem psát bez diakritiky. Následkem toho se vytratil i správný přepis. V této knize je použit přepis zohledňující zápis diakritiky a správnou výslovnost.

Rolnická strana práce – organizace, provádějící na území SSSR diverzní činnost. Byla založena vůdci eserů.

Revoluční vojenský sovět (RVS) **–** nejvyšší orgán kolektivního velení **DRRA** v letech 1918 až 1934. Mimo předsedy (lidový komisař vojenství a námořnictva), místopředsedy a vrchního velitele měl mezi dvěma a třinácti členy, které navrhoval ÚV VKS(b) a potvrzovala Rada lidových komisařů. Funkci vrchního velitele vykonávali I. I. Vacetis (v letech 1918 až 1919) a S. S. Kameněv (v letech 1919 až 1924; poté asi nebyli jmenováni). RVS byly zřizovány i na úrovni frontů a armád.

Rubl – ruská a sovětská peněžní jednotka. (Viz také **Červoněc**.)

Ruská sovětská federativní socialistická republika (**RSFSR**) – 7. 11. 1917 byla 2. sjezdem sovětů vyhlášena Ruská sovětská republika. Na 3. Sjezdu sovětů 18. 1. 1918 byla vyhlášena ‚Deklarace práv pracujícího a vykořisťovaného lidu' jejíž součástí bylo prohlášení Ruské sovětské republiky za federaci svobodných národů. 19. 7. 1918 byla přijata 5. Sjezdem sovětů ústava, která uzákonila nový oficiální název státu.

Ruský vševojskový svaz (RVVS) – také překládaný jako Ruský všeobecný svaz frontových bojovníků, ruská zkratka POBC. Bělogvardějská organizace zabývající se zpravodajskou činností proti SSSR.

Samoděržaví – absolutní samovláda. Panovník osobně symbolizuje stát a je nositelem veškeré jeho moci.

Senát – vysoký orgán státní moci Ruské říše, podřízený přímo panovníkovi. Měl výkonnou i zákonodárnou moc.

Schlieffenův plán – plán Alfreda von Schlieffena na rychlou porážku Francie s pomocí obchvatného úderu přes Belgii na Paříž a za současného ústupu v prostoru na jih od Metz. Tím se měla francouzská armáda vlákat do obklíčení. Plán se zřejmě stal základem německého tažení za první světové války. Ve skutečnosti nebyl v roce 1914 součástí manévru ústup na jižním úseku a nedošlo tak k vylákání francouzské armády z opevněných pozic. Toto a zároveň předčasný a překvapivý útok ne zcela připravené ruské armády generálů Rennenkamfa a Samsonova byly příčiny neúspěchu německé bleskové války.

Sjezd sovětů – 3. sjezdu sovětů v lednu 1918 prohlásil Sjezd sovětů za nejvyšší orgán sovětské moci. Byl volen ze členů místních sovětů. V textu knihy se popisují 1. až 4. sjezd sovětů, 5. byl potom svolán v červenci 1918 a přijal **Ústavu RSFSR**. 8. sjezd sovětů se sešel v prosinci 1920 a odsouhlasil plán **GOERLO** a vznik **Sovětu práce a obrany**. 9. sjezd sovětů z prosince 1921 zavedl **NEP**. 10. sjezd sovětů odsouhlasil vznik SSSR. Poslední 17. Sjezd sovětů se zabýval

991 ru.wikipedia.org/wiki/Политизолятор

992 Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I); Алгоритм, 2001

přípravou **Ústavy roku 1936**. Toto byly všeruské sjezdy sovětů[993], vedle toho bylo osm všesvazových Sjezdů sovětů, první v prosinci 1922, poslední v listopadu 1936[994].

Sovět lidových komisařů (**SLK**) – původně koordinační orgán, který měl dohlížet na činnost vysokých státních úřadů. Vzhledem ke stávce úředníků koncem roku 1917 se proměnil přímo na vládu sovětského Ruska a později SSSR. Toto byl název vlády do konce druhé světové války.

Sovět ministrů – název sovětské vlády po druhé světové válce.

Sovět práce a obrany (SPO) – původně **Sovět dělnické a rolnické obrany**, založený 1918. Mimořádný nejvyšší výkonný orgán sovětského Ruska v době občanské války a intervence, zabýval se koordinováním hospodářské obnovy v součinnosti s obrannými úkoly. Byl to ‚malý kabinet' ve složení předseda vlády, předseda NSNH a lidoví komisaři války, dopravy, zemědělství a výživy, práce, vnitra (GPU/OGPU/NKVD) a zástupce odborových svazů. Formálně to byla komise při **Sovětu lidových komisařů**. Byl zrušen v roce 1937.

Sověty – nový název tradičních orgánů moci. Viz **Volosti** a **Zemstva**.

Společenské elity – skupina lidí, kteří ve společnosti zaujímají vysoké postavení. Řadí se k nim i úředníci, kteří vytvářejí aparát moci a svévolně i další příslušníci ‚**inteligence**', kteří takto pouze vnucují svoje představy obvykle primitivního liberalizmu a vytvářejí nátlakové skupiny.

Společenské zřízení kapitalistické – je založené na liberální filozofii. Zakládá společnost nechráněnou mravním zákonem, když veškeré vztahy mezi členy redukuje na trh. Společnost se v zásadě nestará o své jednotlivé členy, kteří jsou dle liberální filozofie vždy zcela svéprávní a plnomocní a jsou zcela rovnocenní se členy ostatními. Základem společnosti je jedinec a jeho majetek, jehož hromadění je základním mechanizmem společenského vzestupu. Primárním účelem podnikání je osobní zisk. Nijak se při tom neohlíží na prostředí, proto vede k jeho devastaci. Důsledkem kapitalismu je ‚konzumní společnost'. Základním politickým krédem je populizmus. Výsledkem je rozklad rodiny, špatná demografická situace a rozvoj asociálních společenských proudů (fašizmus, ‚multikulturní společnost', institucionalizace sexuálních výstřelků a také různá militantní opoziční hnutí). Hromadění majetku některými členy bez odpovídajících povinností vede k trvalému vnitřnímu napětí a k stavu setrvalé skryté občanské války. Spravedlnost není kritériem legalizujícím moc, tu legalizují pouze silové orgány. Často se hlásí k ‚demokracii', která se však realizuje jako vláda kapitálu prostřednictvím samozvaných nemorálních elit.

Společenské zřízení pospolné – je založené na tradičních společenských vztazích a **mravním zákonu**, jak se na Zemi utvořily během existence života. Základem je pozitivní přístup k životu jako takovému, vnitřní vzájemná ochrana společnosti a podíl na společném díle dle schopnosti svých členů. Ve společnosti jsou silná pouta a povinnosti k předkům, potomkům i prostředí. Jedinec je nedílnou součástí společnosti (společnost má povahu superorganizmu). Společnost tak podvazuje chování jedinců a s ohledem na potomky nutí k ochraně zdrojů a omezuje rabování prostředí. Společnost je silně hierarchizovaná a její jednotliví členové získávají v rámci společenských jednotek (rodina, občina, podnik, oblast, stát) určitý díl práv, povinností a rozhodovacích pravomocí, v závislosti na svých schopnostech podílet se na společenském životě. Společenství nese odpovědnost za majetek, užívaný k dosažení cílů. Primárním účelem podnikání je uspokojování společenských potřeb. Společnost v zásadě nemá právo své členy zbavit ochrany, ale na druhé straně členové jsou povinni plnit své povinnosti a řídit se mravním zákonem. Vyobcování je nejvyšším trestem. Spravedlnost je základním kritériem ospravedlňujícím moc. Vertikálu moci vytváří zastupitelské sbory volené na nižší rovině – v občině vystupují zástupci rodin, ti ze svého středu volí zástupce do vyššího sboru a ten volí zástupce do sněmu. Sněm volí zplnomocněného vykonavatele státní moci. Všichni zvolení zástupci jsou povinni jednat

993 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Всероссийский_съезд_Советов

994 Viz ru.wikipedia.org/wiki/Съезд_Советов_СССР

v zájmu celého společenství, které zastupují[995]. Tímto způsobem se mimo jiné brání mocenskému vzestupu samozvaných a nemorálních elit a stabilizuje se společnost. Viz také **Kopné právo**.

Stavka – Za carského období Stan vrchního velení, za SSSR Stan vrchního velitele. Nejvyšší velitelský orgán Ruské říše i SSSR.

Svoboda lidu – revoluční organizace narodniků. Spolek městské inteligence, který se v zájmu prosazení svých představ o ‚spravedlivém venkově' uchýlil k teroru. Příčinou vzniku této extrémistické skupiny byla do nebe volající nenasytnost poměščiků a podvod zvaný ‚zrušení nevolnictví'. Přímou zodpovědnost měli mocní tehdejšího Ruska – Romanovci a samotní poměščici. Organizace vznikla v roce 1879 po rozkolu tajného společenství Půda a svoboda, zakladateli byli Alexandr Ivanovič Gercen a Nikolaj Gavrilovič Černyševskij.

Synergie – spolupráce, společné působení. Označuje situace, kdy výsledný účinek současně působících složek je větší než souhrn účinků jednotlivých složek. Někdy se symbolicky vyjadřuje jako „*1+1>2*"[996].

Šelf – pokračování pevniny pod mořskou hladinu do hloubky asi 200 m; pevninský práh.

Švadrona, eskadrona – jezdecká jednotka na úrovni roty.

Trojka – v sovětských dobách bylo zvykem k řešení naléhavých problémů ustavovat tříčlenné výbory nazývané trojky[997]. Takto se říkalo také mimořádným soudům, které nalezly uplatnění během občanské války, kolektivizace a během velké čistky. Byly tvořeny nejvyššími funkcionáři daného správního celku (za velké čistky ji tvořili náčelník NKVD, prokurátor a vedoucí stranický funkcionář) a v neliberální společnosti představovaly vysoce autoritativní orgán plně oprávněný vynášet rozsudky. Při své činnosti vycházely z vyšetřovacích materiálů NKVD a jednaly bez přítomnosti obžalovaného (toto je v podstatě dědictví Stolypinových vojensko-polních soudů). Zdánlivá svévole byla podvázána neformálními, ale účinnými opatřeními. Členové trojek za správnost rozsudků ručili svojí hlavou. Součástí procesu bylo také jednání neformální trojky, která sestavovala doporučení pro trojku oficiální. V zásadě lze velkou čistku hodnotit jako zneužití a kompromitaci tohoto institutu tradiční moci liberály.

Újezd – nižší správní jednotka ruské říše. Přibližně na úrovni okresu.

Ústava roku 1918 (Leninova) – přijatá 5. sjezdem sovětů v červenci 1918 jako ústava RSFSR[998]. Ústava zakotvila sovětské zřízení a diktaturu proletariátu. Nejvyšším orgánem státní moci se stal Sjezd sovětů volený z poslanců městských sovětů a gubernských sovětů (nepřímé volby). Sjezd sovětů potom volil zplnomocněný ÚVV, který až do dalšího Sjezdu sovětů vykonával zákonodárnou (a částečně i výkonnou) moc. Viz též ‚**Společenské zřízení pospolné**'. Podobně byly organizovány i nižší územně-správní celky. Volebního práva byli zbaveni lidé, kteří neměli příjmy z vlastní pracovní činnosti. V Ústavě byla zakotvena různá váha hlasů měst a venkova.

Ústava roku 1924 – byla přijatá 2. všesvazovým sjezdem sovětů v lednu 1924. Plně vycházela z **Ústavy roku 1918**. Skládala se z Deklarace vyhlášení SSSR (obsahující mimo jiné výzvu ke světové revoluci a začlenění nově vzniklých socialistických států do SSSR) a Smlouvy o vyhlášení SSSR. Její přijetí bylo podmínkou pro uznání SSSR dalšími státy. Smlouva o vyhlášení SSSR dávala subjektům svazu právo SSSR opustit.

Ústava roku 1936 (Stalinova) – tato ústava vedle dalších změn (především zrovnoprávnění všech občanů SSSR, zrušení vůdčího postavení bolševiků, zrušení výzvy ke světové revoluci atd.) znamenala také přechod od sovětu, jako tradičního mocenského orgánu s povahou organizačního střediska, k parlamentnímu pojetí s povahou diskuzní tribuny. Prezídium si však drželo rozšířené pravomoci podle vzoru ÚVV **Sjezdu sovětů** dle **Ústavy z roku 1924**. Na principech

995 Lhoták R.: Kopné právo a samospráva Slovanů jako inspirace pro dnešek viz www.slovanskakosile.cz/2016/11/13/kopne-pravo-a-samosprava-slovanu

996 cs.wikipedia.org/wiki/Synergie

997 Гурьев И.: Сказка о «тройке» (Е. Прудникова)+НКВД, viz egor-23.livejournal.com/335707.html

998 constitution.garant.ru/history/ussr-rsfsr/1918/

liberalizmu tato ústava rozdělila zákonodárnou, výkonnou a soudní moc. Volby do Nejvyššího sovětu byly rovné a přímé, Stalinovi se však nepodařilo prosadit volby alternativní.

Ústřední výkonný výbor (**ÚVV**) – ústřední mocenský orgán od doby Petrosovětu do roku 1936. Až do roku 1938 potom existoval ještě na úrovni svazových a autonomních republik. Měl funkce zákonodárné i výkonné moci. Uvádí se, že se toto řešení prosadilo v souvislosti s válečným stavem, kdy se vyžadovala vysoká operativnost a že s ohledem na jasně definovanou **Ústavu roku 1918**, sovětské orgány pracovaly velmi efektivně[999]. Spíše však výkonnost sovětských orgánů vyplývala z toho, že Lenin Ústavu sepsal s respektem k přirozenému pojetí organizace společnosti.

Válečný komunizmus – V současnosti se za válečný komunizmus považují pouze společenské experimenty z doby občanské války. Jeho cílem bylo bucharinovské ‚překování starého člověka'. Ale pod tento pojem spíše spadá celá organizace ruské společnosti válečného období, tj. zajištění základního zásobování a společenských služeb za extrémních podmínek naprostého vyčerpání společnosti dlouhou válkou a boji probíhajícími po celém území Ruska. Jeho součástí byly nejen rekvizice potravin, ale i distribuce zemědělských potřeb.

VČK – Celoruská mimořádná komise pro boj s kontrarevolucí a sabotáží při Radě lidových komisařů RSFSR[1000], viz také čeka. VČK existovala od roku 1917 a v roce 1921 se přeměnila na **GPU**. Byla vybavena mimořádnými pravomocemi.

Velká vlastenecká válka – část 2. světové války, válka mezi Německem a SSSR.

Velký nepokoj – období bojů ruských elit o moc (především snaha Romanovců uchvátit korunu), které vyústilo do všeobecné bídy a hladomoru na začátku 17. století. K tomu se připojila polská intervence a Lžidimitrijové. Celé toto období bylo dobou pustošivých válek, všeobecné bídy a asi i obdobím neúrod kvůli zhoršenému podnebí. V československé literatuře se také označuje jako Velký smutek.

Vojenský revoluční výbor (**VRV**)[1001] – první VRV byl orgánem Petrosovětu a vznikl v Petrohradu v srpnu 1917 z iniciativy předsedy Petrosovětu Trockého jako široká koalice. Účelem bylo potlačení Kornilovova povstání a podpora Prozatímní vlády. Podruhé se zformoval 22. října 1917 původně za účelem podpory Prozatímní vlády jako Výbor revoluční obrany Petrohradu proti blížícím se Němcům. Měl někde mezi 30 až 104 členy a předsedou se stal levý eser Lazimir. 24. října 1917 vzniklo byro ve složení Podvojskij, Antonov-Ovsejenko, Sadovskij (bolševici), Lazimir, Sucharkov (leví eseři). VRV již bez souhlasu Prozatímní vlády postupně vysílal své komisaře k vojenským oddílům a na důležitá místa v Petrohradě a okolí. V Petrohradu se stal dočasným nejvyšším mocenským orgánem, následně vznikaly na řadě míst další. VRV zanikaly s formováním nových státních institucí.

Volosti (волостной сход) – prastarý orgán obecní samosprávy. Zajišťovaly administrativní, soudní, fiskální a bezpečnostní funkce. V čele byl staršina, dalšími funkcionáři byli selští starostové, výběrčí daní, soudci a členové rady. Na 10 ‚dvorů' (statků) byl 1 mandát, volilo se na tři roky. Do kompetencí patřila správa občiny, výběr daní, zřizování škol, rozdělení vojenské povinnosti, péče o sirotky, invalidy a přestárlé. Od roku 1905 volosti zajišťovaly volby do Státní dumy[1002]. V roce 1905 během revoluce se staly jádrem venkovské moci a v roce 1917 základem sovětů[1003]. Domnívám se, že na tomto konceptu byla založena i samospráva v Československu před rokem 1989 (MNV). Viz též **Zemstva**.

---

999 ru.wikipedia.org/wiki/Всероссийский_центральный_исполнительный_комитет

1000ru.wikipedia.org/wiki/Всероссийская_чрезвычайная_комиссия_по_борьбе_с_контрреволюцией_и_саботажем_при_СНК_РСФСР

1001ru.wikipedia.org/wiki/Военно-революционные_комитеты

1002jurisprudence.academic.ru/1210/волостной_сход

1003Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация (том I, том II); Алгоритм, 2001

Všeruský rolnický svaz – rolnická organizace z let 1905-1907. Iniciátorem vzniku byly státní instituce a cílem původní iniciativy byla podpora rusko-japonské války. Rolníci se však postavili proti válce. Následně eseři zorganizovali sjezd rolnických zástupců s cílem podpořit protiválečné aktivity. Ten se konal 31.7.-1.8. 1905 v Moskvě a prohlásil se za ustavující sjezd Všeruského rolnického svazu. Na sjezdu bylo rozhodnuto o vzniku územních organizací, do čela organizace se postavil osmičlenný Hlavní výbor. Sjezd deklaroval požadavek znárodnění půdy a její bezplatné předání občinám, svolání ústavodárného shromáždění (voleného v rovných, přímých a tajných volbách), na volební právo žen a na povinnou bezplatnou nejméně pětiletou školní docházku. (Program se podobal programu eserů.) Další sjezd se konal v listopadu 1905 a postavil ještě radikálnější požadavky (vlastně se vzepřel státní moci). Další sjezdy již byly jen ilegální. Po svolání Státní dumy se svaz stal základnou poslanecké skupiny trudoviků. Po Únorové revoluci svaz obnovil činnost a s prosazením sovětského zřízení zanikl.[1004]

Vztahovačnost – psychické přisvojení si věcí a jevů, které s daným člověkem mají málo, nebo nic společného. Je to buď překroucení skutečnosti, nebo přisvojení.

Zákon Čajanova – zákon omezenosti funkce pobídek (viz hlava Ruské specifikum).

Zákon Milova – zákon důsledků časových omezení (viz hlava Ruské specifikum).

Zákon o linii židovského osídlení – zákon z doby Kateřiny II., vymezující území, v němž se mohli usídlit židé. Kromě jiného židům zakazoval pobyt v obou hlavních městech (Petrohrad i Moskva).

Zákon Parševa – zákon o váze omezujících činitelů (viz hlava Ruské specifikum).

Zemljanka – příbytek vyhloubený v zemi. Jediná část nacházející se nad terénem je střecha. Výhodou je tepelná ochrana a tepelná akumulace okolní zeminou. Zemljanku lze považovat za první formu zatepleného domu a v klimatických podmínkách Ruska představovala stavebně nenáročné a přitom poměrně komfortní bydlení.

Zemstva – volené orgány místní samosprávy zavedené v evropské části Ruské říše v roce 1864. Organizovaly se na úrovni újezdů a gubernií. Mezi jejich povinnosti patřilo zřizování škol, nemocnic, správa cest, zemědělská osvěta, rozvoj řemesel a zvyšování kvalifikace. Činnost zemstev podléhala dozoru gubernátorů a ministerstva vnitra. Právo volit zemstva měli vlastníci nemovitostí a občiny. Zemstva se scházela jednou ročně za předsednictví (šlechtou voleného) představitele šlechty, který zajišťoval spolupráci s dalšími orgány moci. Viz též **volosti** a **Společenské zřízení pospolné**.

Zlatá blokáda – sankce uvalené na SSSR vyspělými státy po prohře Trockého na 14. sjezdu VKS(b). Sankce byly zostřené po Trockého vyhoštění ze SSSR. V době těžké krize, když se velmi obtížně získávaly hospodářské zakázky, některé velké státy (USA, Velká Británie, Francie) odmítaly od SSSR přijímat zlato a suroviny jako platby za nákup investičních celků, o které měl SSSR zájem. Přitom přijímaly zlaté mince z carského období[1005]. Zlatá blokáda měla znemožnit rozvoj SSSR a mohla vést jenom k hladomoru. Jakmile k hladomoru došlo, byly sankce potichu staženy, aby z něj západní vlády nebyly obviňovány.

Zubatovština – systém ruských dělnických organizací pod kontrolou policie z počátku 20. století, zaměřených na ekonomické záležitosti. Zakladatel S. V. Zubatov byl náčelníkem moskevské Ochranky. Při rozkrývání revolučních organizací si všiml, že dělníci v těchto organizacích nechápou svoji vinu. Uvědomil si potenciál proletariátu v rukou revolucionářů a nesmyslnost represí, které proletariát naháněly do rukou revolucionářů. Podle něj státní moc je nutno postavit na stranu proletariátu a musí chránit potřeby prostých lidí (pro zajímavost viz Machiavelli – Vládce a Lao-c – Tao-te-ting, v češtině Cesty ctnosti). Získal souhlas moskevského generálního gubernátora velkoknížete Sergeje Alexandroviče. Zubatov prováděl osvětu mezi zatčenými

1004ru.wikipedia.org/wiki/Всероссийский_крестьянский_союз

1005Episode 10. Who Organised the Famine in the USSR in 1932-1933?; Oriental Review, 2012; viz orientalreview.org/2012/12/17/episodes-10-who-organised-famine-in-the-ussr-in-1932-1933/

a organizoval dělnická společenství, schválená státní mocí a podpořil vznik vzdělávacích kurzů pro dělníky. Angažoval monarchistu Tichomirova, a ten sepsal vzdělávací brožurky. V Moskvě paralyzoval sociální demokracii. Zubatovovým nástupcem se stal duchovní G. A. Gapon.

Zvláštní poradní sbor (předtím **Kolegium OGPU**) – orgán vybavený soudní pravomocí tvořený náměstky lidového komisaře NKVD, zplnomocněncem NKVD RSFSR, náčelníkem Hlavní správy milice a lidovým komisařem (ministrem) republiky, kde případ vznikl. Existoval v Ruské říši (stál běžně za mimosoudními tresty – vyhnanstvím) a v sovětské éře v letech 1922-1953. Měl pravomoc provádět zjednodušené soudní řízení a právo vynášet tresty vězení do 3 let a vyhnanství do 5 let. Za velké čistky měl pomocnou úlohu a vynášel tresty až 8 let. Výnosem ‚O prokurátorském dozoru a vedení vyšetřování' byla jeho činnost omezena na případy, kdy bylo nutno utajit proces. V době války měl právo vynášet hrdelní tresty, po ní trestal až do 25 let případy zrádců a kolaborantů – především banderovců. Zřejmě přes zákaz provádět tzv. hromadné operace byly případy hromadných rozsudků. Tento orgán odsoudil 360 921 lidí do vězení, do vnitřního vyhnanství 67 539 lidí, do zahraničního vyhnanství 3 970 lidí a během války 10 101 lidí k trestu smrti[1006].

Místopis

Azovsko-černomořský kraj – vznikl oddělením západní části od Severokavkazského kraje v roce 1934. V roce 1937 rozdělen na Rostovskou oblast a Krasnodarskou oblast.

Caricyn – město ležící v ústí řeky Carice vlévající se do Volhy. Pozdější Stalingrad, nynější Volgograd. V současné době zaznívají úvahy o opětovném přejmenování na Stalingrad. Vyšší územní celek se již opět nazývá Stalingradská oblast.

Dálněvýchodní republika – dočasný stát zahrnující Zabajkalí, Kamčatku a Čukotku zřízený rozhodnutím RKS(b) v roce 1920 s cílem vyhnout se válce s Japonskem. Koncem roku 1922 se sloučila s RSFSR.

Kalinin – sovětské jméno města Tver.

Kazakstán – vznikl v roce 1920 jako Kirgizská ASSR, součást RSFSR. Ta byla v roce 1926 přejmenovaná na Kazakskou ASSR. Od roku 1936 známa jako Kazachská SSR.

Kirgízie – Zformovala se v roce 1924 jako Kara-Kirgizský AO, součást RSFSR. V roce 1926 přejmenovaný na Kirgizskou ASSR a od roku 1936 Kirgizská SSR.

Kolchida – pobřeží Černého moře pod Kavkazem, dnešní Abcházie

Kovno – dnešní Kaunas, v době, kdy Vilno bylo součástí Polska, hlavní město Litvy.

Jekatěrinoslav – dnešní Dněpropetrovsk

Juzovka – později Stalino, dnešní Doněck. Město vzniklo v roce 1869 okolo hutě welšského inženýra Johna Hughese. Jméno je odvozeno od ruského fonetického přepisu jeho jména.

Moskevská Tartárie – dnes prakticky neznámá říše zahrnující státy, které se podřídily Ivanu IV.

Novorusko – oblast mezi Odessou a Volgogradem kolonizovaná knížetem Poťomkinem. Jádrem byla Jekatěrinoslavská gubernie.

Polesí – velký močál tvořící povodí řeky Pripjať, západního přítoku Dněpru. Tvoří hranici dnešní Ukrajiny a Běloruska.

Primorsko – tichomořský kraj Ruska.

Ruské černozemí – široký pás mezi Novoruskem a Povolžím, střediskem je Voroněž.

Reveľ – dnešní Tallin.

Severní kraj – sever evropské části Ruska, správní středisko Archangelsk. V roce 1936 rozdělena na Komi ASSR a Severní oblast.

1006ru.wikipedia.org/wiki/Особое_совещание_при_НКВД_СССР

Simbirsk – dnešní Uljanovsk.
Sverdlovsk – sovětské jméno města Jekatěrinburg.
Tatarstán – autonomní republika v Povolží s hlavním městem Kazaň.
Turkestán – Turkická země, dnešní Střední Asie. Toto pojmenování se užívalo asi do roku 1925. Potom se postupně rozčlenila na několik republik.
Tavrida – starořecký název Krymu.
Tiflis – dnešní Tbilisi, hlavní město Gruzie.
Velká Tartárie – viz Moskevská Tartárie. Říše zakreslovaná na mapách 16. až 18. století v prostoru mezi Volhou (Donem) a americkými Kordillerami
Vilno – dnešní Vilnius, hlavní město Litvy a Litevské sovětské socialistické republiky.
Zlatý kruh – skupina měst u Moskvy, stará řemeslná a obchodní střediska. Patří k nim: Ivanovo, Jaroslav, Kostroma, Pereslavľ-Zaleskij, Sergijev Posad, Suzdal, Velký Rostov a Vladimir.

Literatura

Uvádím jen část literatury, která mě přivedla k poznání, že historie postavila Stalina za obrovskou clonu lží. Je jen třeba pečlivě porovnávat informace. (I různé části jedné knihy – například Overy, nebo Tucker. K tomu podotýkám, že jsem sám zjistil, jak je obtížné udržet jednotné vyznění delšího textu.) Tento soupis literatury není zdaleka kompletní, neboť zpočátku jsem si nevedl žádné poznámky a některé záležitosti jsem nastudoval z knih, jejichž názvy a autory si již nevzpomínám. Velký problém představuje skutečnost, že řada děl o Stalinovi nejvíce ze všeho připomíná soupis pavlačových klepů a je silně zatížena předsudky. Rozumnější knihy o Stalinovi, konzistentní svým obsahem s logikou dějin a psychologií, se začaly objevovat teprve nedávno. Takové knihy jsem našel pouze ruské (zřejmě bude dobré upozornit na knihu Life and Terror in Stalins Russia Roberta W. Thurstona, tu jsem však na Internetu nenašel).

Na druhou stranu neschopnost zjistit některé staré prameny vlastně ani necítím jako nějakou slabinu, protože se na mě v průběhu studia snesla taková smršť pozoruhodných informací, že jsem dlouho nebyl schopen knihu ukončit. Dnes vím o dalších knihách, vhodných k pečlivému studiu, ale ty již ponechávám na nějaké příště, nebo někomu dalšímu.

Axell A.: Válka a Stalin očima sovětských generálů; Naše vojsko; 2005
Dvoreckij L., Fugate B. I.: Bouře na Dněpru; Jota, 2000
Friedman G.: Příštích sto let; Argo, Dokořán, 2010
Hájek F.: Katyňské důkazy, nakladatelství Spolek českých lékařů v Praze, 1946
Hughes M., Mann C.: Hitlerovo Německo, nakladatelství Columbus, 2002, ISBN 80-7249-123-7
Kaplický V.: Gornostaj, Naše vojsko, 1982, ISBN 28-042-82
Košelev A. D.: Velká vlastenecká katastrofa; Jota, 2008
Longworth P.: Dějiny impérií. Sláva a pád ruských říší; Beta-Dobrovský, 2008, ISBN 978-80-7306-334-4
Lucas J.: Válka na východní frontě 1941 – 1945, Naše vojsko, 2009, ISBN 978-80-206-1058-4
Medveděv R., Medveděv Ž.: Neznámý Stalin; Academia, 2003, ISBN 80-200-1084-X
Muška J., Janda M.: Rok 1917 neznámý; Svět sovětů, 1967
Overy R.: Rusové ve válce; Dobrovský-BETA, 2004
Payne R., Romanoff N.: Ivan Hrozný; Dobrovský, 2008
Pipes R.: Dějiny ruských revolucí; Jota, 1999
Sagan C., Druyan A.: Stíny zapomenutých předků; Eminent, 1998, ISBN 80-85876-91-4
Soukup J.: Quo vadis, Putine; Riopress, 2003, ISBN 80-86221-73-3

Ströbinger R.: Stalin stíná hlavy; Votobia, 1997, ISBN 80-7198-153-2
Svoboda L.: Z Buzuluku do Prahy; Mladá fronta, 1960 (vydalo také Naše vojsko ad.)
Radhakrišnan S., Skarnitzl R.: Bhágavadgíta; Nakladatelství ONYX, Praha, 2007
Richter, K.: Přes krvavé řeky; Nakladatelství Ostrov, 2003, ISBN 80-86289-25-7
Schubert K.: Dějiny Židů, Nakladatelství Svoboda, 2003, ISBN 80-205-1036-2
Spahr W.: Žukov – vzestup a pád velkého generála, JOTA, 1997, ISBN 80-7217-000-7
Švankmajer M.: Petr I. - Zrození impéria; Lidové noviny, 1999, ISBN 80-7106-301-0
Taubman W.: Chruščov. Člověk a jeho doba; BB Art, 2005, ISBN 80-7341-625-5
Taylor A. J. P.: Příčiny druhé světové války; Perfekt 2005, ISBN 80-8046-288-7
Tucker R. C. : Stalin jako revolucionář 1879-1929, 2003, ISBN 80-7341-170-9
Uris L.: Exodus, BB Art, 2006, ISBN 80-7341-931-9
Žďárský M.: Polsko-sovětská válka v československé a české historiografii (dipl. práce, MU Brno)
Žukov G.: Vzpomínky a úvahy, Naše vojsko, 2005, ISBN 80-206-0794-3
Берия Л. П.: К истории зарождения и оформления большевистских организаций в Закавказье.
Бурденко Н. Н.: Сообщение Специальной Комиссии по установлению и расследованию обстоятельств расстрела немецко-фашистскими захватчиками в Катынском лесу военнопленных польских офицеров. Правда, 26. 1. 1944
Земсков В. Н.: Сталин и народ. Почему не было восстания; Алгоритм, 2014, ISBN 978-5-4438-0677-8
Жуков Ю.: Гордиться, а не каяться! Правда о сталинской эпохе; ЛитРес 2011
Миронин С.: Как отравили Сталина. Судебно-медицинская экспертиза; Алгоритм, 2014, ISBN 978-5-4438-0755-3
Кара-Мурза С. Г.: Советская цивилизация; Od roku 2001 vydala postupně řada nakladatelství, (Алгоритм, Эксмо ad.) s různými ISBN (978-5-699-53033-5, 978-966-343-624-1, 978-5-699-30507-0). V elektronické podobě ke stažení z webu autora kara-murza.ru
Карпов В. В.: Генералиссимус; Вече, 2007, ISBN 978-5-9533-1849-4
Катасонов В.: Soubor přednášek ‚Загадка сталинской индустриализации‘; k nalezení na řadě webů na Internetu
Мартиросян А. Б.: Сговор диктаторов или мирная передышка?, Вече, Москва, 2009, ISBN 978-5-9533-4053-3
Мартиросян А. Б.: За кулисами мюнхенского сговора, Вече, Москва, 2008, ISBN 978-5-9533-3538-6
Мухин Ю. И.: За что убит Сталин, Эксмо, Яуза, Москва, 2005, ISBN 5-699-08096-1
Мухин Ю. И.: Катынский детектив, Москва, Светотон, 1995, ISBN 5-7419-001-9
Прудникова Е. А.: 1953. Роковой год советской истории, Яуза, Эксмо, 2008, ISBN 978-5-699-31711-0
Прудникова Е. А., Чигирин И.: Катынь. Ложь, ставшая историей, Москва, ОЛМА, 2011, ISBN 978-5-373-04272-7
Прудникова Е. А., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013, ISBN 978-5-373-05043-2

Mezi vyloženě problémové knihy patří:
Radzinskij E.: Stalin, Mladá fronta, 1998, ISBN 80-204-0702-2
Jakovlev A. N.: Rusko plné křížů. Od vpádu do pádu bolševiků., Doplněk, 2008, ISBN 978-807239-211-7

Radzinskij Stalina vyloženě démonizuje, v druhém případě se jaksi nedivím, že SSSR dopadl, jak dopadl, když ho vedli lidé, jako Jakovlev (vysoký funkcionář ÚV KSSS) – podle samotné této knihy slaboch a zbabělec, který zjevně neznal dějiny, přestože tvrdí, že dějepis studoval…

Při překladu a při sepisování svých poznámek jsem také často hledal a ověřoval na Internetu množství informací. K tomu jsem systematičtěji používal především následující zdroje: wikipedia.org (hlavně ruskou část), hrono.ru, istmat.ru, warheroes.ru, memo.ru, youtube.com, olser.cz, rubooks.org, royallib.com a kara-murza.ru.

Populační vývoj Ruska a SSSR a odhady počtu obětí doby

Máme-li posoudit počet obětí ‚bolševického teroru', je nutné podrobně probrat statistické údaje. Mnoho tvrzení týkajících se stalinských zločinů se totiž opírá o určitá čísla, na jejichž základě skutečně sovětská (stalinská) doba vypadá hrozivě. Argumenty ‚bolševikobijců' se opírají o graf typu vývoje obyvatelstva Ruska a SSSR ve 20. století[1007], z něhož skutečně vyplývá, že za bolševiků a konkrétně za Stalina bylo, zjednodušeně řečeno, hůře, než za cara:

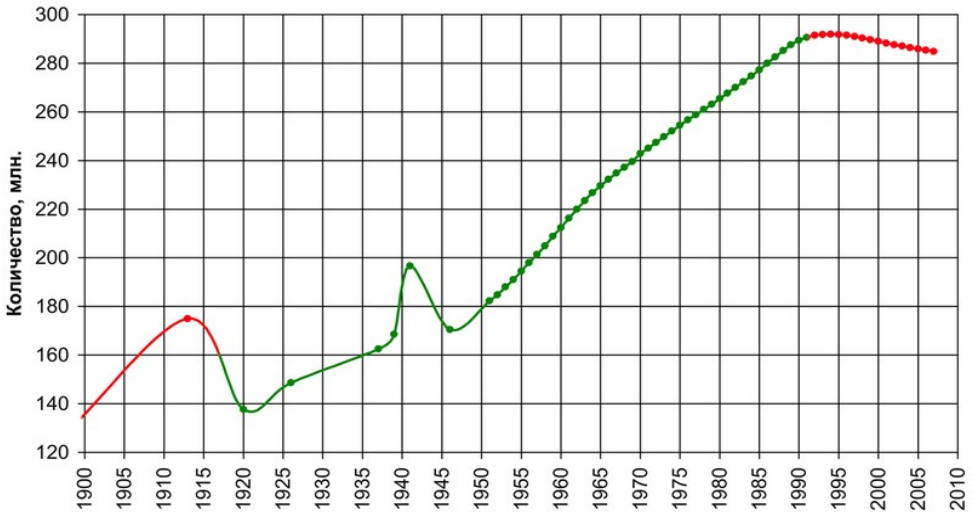

Obrázek 1: Vývoj počtu obyvatel Ruska a SSSR dle wikipédie.

Jde o to, že v tomto grafu je strmost křivky, tedy nárůst počtu obyvatel (ten by měl reprezentovat prosperitu společnosti) v imperiálním období větší, než v meziválečném období. To znamená, že bez ohledu na jakýkoliv hlad, byly životní podmínky v carském Rusku lepší, než v sovětské době. Při studiu těchto dat jsem ovšem získal dojem, že co autor, to vlastní statistické údaje. Rozptyl hodnot je přitom poměrně veliký, přičemž jsou napadány i údaje tehdejšího oficiálního Ústředního statistického výboru (dále jen ÚSV). (Mimoto ty nejvíce prosperující společnosti se většinou nevyznačují vysokým nárůstem obyvatelstva…)

K prvnímu sčítání obyvatelstva celého Ruska došlo k 28. 1. 1897. Tehdy Ruská říše měla mít 125,6 miliónu obyvatel (bez Finska), respektive po přepočtu na 1. 1. 1897 a odečtu pobaltských gubernií a Besarábie 116,2 miliónu obyvatel. Potom každoročně zpracovával statistické údaje

1007ru.wikipedia.org/wiki/Население_СССР

Ústřední statistický výbor. Podle něj počet obyvatel Ruské říše (bez Finska) měl v roce 1913 dosáhnout 174,1 miliónu obyvatel. Jeho údaje se však zpochybňují a většinou se počet obyvatel k roku 1914 uvádí 166,7 miliónu obyvatel. To je číslo vycházející z dat Hlavního lékařského inspektora MVD. Po opravách uvažujících pouze území meziválečného SSSR lze k 1. 1. 1914 počítat se 155,4 miliónech obyvatel. Meziroční růst obyvatelstva potom činí:

$$\sqrt[1914-1897]{\frac{N_{Rašin\,1914}}{N_{Rašin\,1897}}} = \sqrt[17]{\frac{155,4}{116,2}} = 1,0172;\ \text{meziroční přírůstek} = 1,72\%$$

kde $N_{Rašin}$ – počet obyvatel dle Rašina, $N_{ÚSV}$ – počet obyvatel dle ÚSV

Pro srovnání budeme současně počítat přírůstek obyvatelstva podle ÚSV. Potom přírůstek obyvatelstva Ruské říše (bez Finska, ale s Polskem, Pobaltím a Besarábií) činí (Rašinovy[1008] údaje použiji jako výchozí, protože jsou přepočítány k začátku roku a jsou podrobně rozebrány):

$$\sqrt[1914-1897]{\frac{N_{ÚSV\,1914}}{N_{Rašin\,1897}}} = \sqrt[17]{\frac{175,1}{126,4}} = 1,0194;\ \text{meziroční přírůstek} = 1,94\%$$

Jako důvod nižšího skutečného přírůstku Rašin uvádí neúplnou evidenci zemřelých. Kromě toho zřejmě statistika neúplně podchycuje stěhování obyvatelstva, především během kolonizace Sibiře před první světovou válkou. Jde o to, že na Sibiři se podchycovali noví příchozí, ale v evropské části Ruska se odcházející kolonisté ze statistik nevyškrtávali.

Na druhé straně Rusko bylo zemí dětských hrobů, viz tabulka 17.

na 1000 zemřelých připadalo:	**v letech 1867-1881**	**v letech 1908-1910**
děti do 1 roku	370	381
děti od 1 do 5 let	211	205
děti od 5 do 10 let	49	48
děti od 10 do 15 let	19	21
mládež od 15 do 20 let	20	20
dospělí od 20 do 35 let	66	
dospělí od 35 do 55 let	109	
dospělí od 55 do 80 let	143	
dospělí od 20 do 30 let		42
dospělí od 30 do 40 let		40
dospělí od 40 do 50 let		44
dospělí od 50 do 60 let		52
dospělí od 60 do 70 let		63
dospělí od 70 do 80 let		56
dospělí nad 80 let	13	28

Tabulka 17: Věková skladba zemřelých v Rusku[1009].

1008Рашин А.Г.: Население России за 100 лет (1811-1913 гг.); Госыдарственое статистическое издательство, Москва 1956, viz istmat.info/node/72

1009Уровень жизни в царской России, viz scisne.net/a-281, dle Рашин А.Г.: Население России за 100 лет

V zásadě lze asi říci, že taková situace bývala dříve běžná všude. Děsivé je ovšem to, že dětská úmrtnost se během této doby v Rusku dále zvýšila, zatímco evropské státy již dětskou úmrtnost snižovaly a prodlužovaly dobu dožití. Průměrná délka života se v Rusku na přelomu 19. a 20. století pohybovala pod 40 lety[1010]! K tomu na obrázku 2 uveďme graf kojenecké úmrtnosti[1011]:

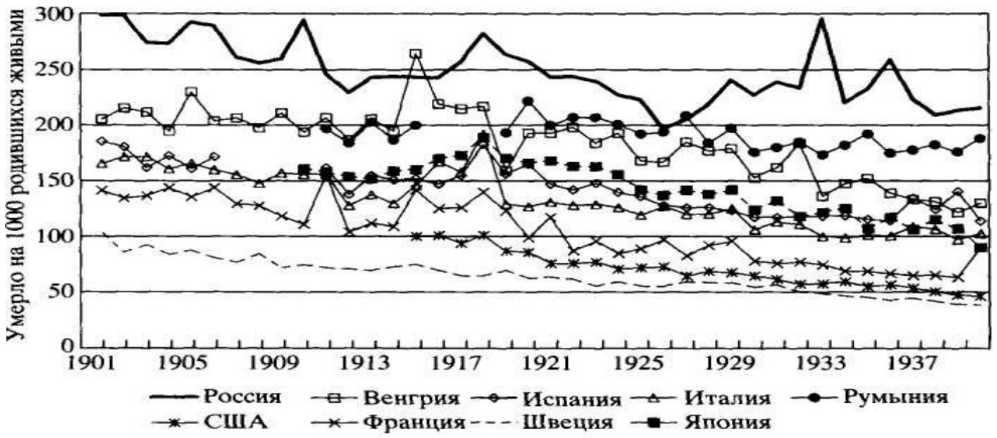

Obrázek 2: Kojenecká úmrtnost na začátku 20. století v různých zemích.

Co se týče ztrát první světové války, do výpočtu použiji celkem rozumné Prostovy údaje: 4 milióny zemřelých a asi 5 miliónů zraněných. Zranění (tedy invalidé) v následující době zmatků a v důsledku svých omezení pravděpodobně z velké části zemřeli a absence válečných invalidů za podmínky existence invalidů občanské války v poválečné době vysvětluje jakoby ztrátu vědomí první světové války v Rusku. Válečné ztráty Ruské říše pro potřeby tohoto výpočtu je ovšem nutné vztáhnout na všechno obyvatelstvo, tedy přibližně 170 miliónů lidí (včetně Finska). Na území meziválečného SSSR žilo jen 155,4 miliónu obyvatel, tedy 91 % obyvatelstva. Na území meziválečného SSSR lze tedy vztáhnout ztráty:

$$\textit{ztráty obyvatelstva}: 4\,\textit{mil.} \times 0{,}91 \approx 3{,}6\,\textit{mil.}$$

Stanovme nyní přírůstek obyvatelstva pro dobu první světové války. K tomu využiji údaje Bljuma a Zacharova a informace o průměrné délce života v Rusku na počátku 20. století[1012], která činila přibližně 40 let. Běžná roční úmrtnost tedy musela činit přibližně 2,5 % a populační vývoj uvádí tabulka 18:

(1811-1913 гг.); Москва 1956

1010ruxpert.ru/Статистика:Продолжительность_жизни_в_России

1011Кваша Е.А.: Младенческая смертность в России в XX веке; Социологические исследования, 2003, №6, str. 47-55; viz demoscope.ru/weekly/2003/0125/analit02.php

1012ruxpert.ru/Статистика:Продолжительность_жизни_в_России

rok	porodnost	porodnost vztažená k přírůstku obyvatelstva	hrubý přírůstek obyvatelstva
1914	100 %	4,95 %	2,45 %
1915	82 %	4,12 %	1,62 %
1916	67 %	3,35 %	0,85 %
1917	61 %	3,02 %	0,52 %

Tabulka 18: Odhad populačního vývoje v době 1. světové války (bez válečných ztrát)[1013].

Za konec tohoto období budeme pro jednoduchost uvažovat 1. 1. 1918 (Říjnová revoluce proběhla na konci října 1917 a brestlitevský mír byl uzavřen začátkem března 1918. To, že ruská vojska se od Únorové revoluce vyhýbala boji, nebudeme brát v úvahu) a k tomuto datu budeme také počítat odtržení Pobaltí, Besarábie a Severní Bukoviny.

V souvislostí s odtržením Pobaltí a Besarábie a Severní Bukoviny vycházím z údajů Rašina, podle kterých Vilenská, Kovenská, Kurljandská, Lifljanská a Estljandská gubernie (Pobaltí) měly menší přírůstek, než byl průměr celého Ruské říše, pouze Besarabská průměr vysoce překračovala. K roku 1897 uvedené gubernie měly 7,5 miliónu obyvatel a průměrný přírůstek obyvatelstva v těchto guberniích odhaduji na 0,5 % ročně. Pro válečné roky budu pro nedostatek přesnějších čísel počítat stejné přírůstky, jaké jsem uvažoval pro Rusko. Výsledný počet obyvatelstva v těchto guberniích k 1. 1. 1918 je zhruba 8,2 miliónů obyvatel.

Výsledek shrnuje tabulka 19:

datum	popis	výpočet/zdroj	výsledek	poznámka
1.1.1897	přepočet sčítání obyvatel k 1.1.		116,2 mil.	Ruská říše bez Polska a Finska
1.1.1914	korigovaný počet obyvatel k 1.1.	Rašin	155,4 mil.	
1.1.1915	meziroční nárůst	2,45 %	159,2 mil.	
1.1.1916	meziroční nárůst	1,62 %	161,8 mil.	
1.1.1917	meziroční nárůst	0,85 %	163,2 mil.	
1.1.1918	meziroční nárůst	0,52 %	164,0 mil.	
1.1.1918	ztracené území	-8,2 mil.	155,8 mil.	území meziválečného SSSR
1.1.1918	válečné ztráty	-3,6 mil.	152,2 mil.	

Tabulka 19:Obyvatelstvo Ruska do nástupu bolševiků.

Vývoj počtu obyvatel Sovětského Ruska a SSSR

Výchozí počet obyvatel bolševického Ruska tak vychází přibližně 152,2 miliónu obyvatel.

28. srpna 1920 se konalo sčítání obyvatel a zemědělských hospodářství[1014], to se však týkalo pouze oblastí, kde již neprobíhala válka. Toto sčítání nezahrnovalo Krym, Dálný východ, část Kavkazu a další blíže nespecifikovaná místa. Na wikipédii se uvádí počet obyvatel stanovených tímto sčítáním se zahrnutím oblastí, kde neprobíhalo sčítání – 136,8 miliónu. Za takových podmínek o tomto čísle ovšem nemohu mluvit jako o počtu obyvatelstva stanoveným sčítáním, ale jen odhadem.

Úplné sčítání obyvatelstva se uskutečnilo 1. 9. 1926 a stanovilo počet obyvatel SSSR na 147,0 miliónu[1015].

1013Блюм А., Захаров С.: Демографическая история СССР и России в зеркале поколений; Население и общество № 17 Февраль 1997;
viz www.infran.ru/vovenko/60years_ww2/demogr1.htm

1014ru.wikipedia.org/wiki/Переписи_населения_в_России

1015ru.wikipedia.org/wiki/Перепись_населения_СССР_(1926)

V roce 1937 proběhlo další sčítání obyvatelstva[1016], to však mělo řadu metodických nedostatků. Proto namísto korekcí bylo rozhodnuto provést sčítání zcela znovu. Toto sčítání se uskutečnilo 17. 1. 1939 a stanovilo počet obyvatel SSSR na 170,6 miliónu obyvatel.[1017]. K těmto dvěma sčítáním existuje řada protichůdných názorů, ale zhruba řečeno jsem získal dojem, že sčítání v roce 1939 proběhlo na základě kritiky metodiky sčítání roku 1937. Díky tomu bylo podstatně přesnější a posloužilo jako základ všech dalších sčítání obyvatelstva SSSR i Ruské federace[1018]. Neobstojí ani tvrzení, že ohlášený výsledek byl již několik dní dopředu objednán Stalinem, protože Stalin dopředu dostával předběžné výsledky, které pouze oznámil na tehdy probíhajícím sjezdu VKS(b).

Malá diskuze k jednotlivým sčítáním: Na Internetu lze najít mnoho zpochybnění sčítání z roku 1939, zatímco na ostatní sčítání zdaleka není tak rozsáhlá kritika (včetně sčítání z roku 1897), pokud vůbec nějaká je. Přitom pravděpodobně teprve sčítání z roku 1939 bylo provedeno dostatečně kvalitně a poskytlo dosti přesné údaje.

Pro zajímavost uvedu, že změna metodiky zahrnovala zkušenosti ze sčítání obyvatelstva v USA a využití tzv. kontrolních sčítacích listů. Na ně se zapisovali nerezidenti a následně se kontrolovaly oproti řádným sčítacím listům. Kontrolní listy stály za oním tolik kritizovaným navýšením počtu obyvatel. Kontrolních listů bylo 4,6 miliónu, z nich 1,1 miliónu bylo zapsáno a zbytek vyřazen. Tím se ovšem mělo podařit snížit chybu, která se pro toto sčítání uvažuje v rovině 1 %.

To jen tak mimochodem znamená rozptyl obyvatelstva ±1,7 mil. obyvatel! Je potom otázkou, jak přesná byla předchozí sčítání, především sčítání z roku 1920, pro které chyba musela být několikanásobně větší. Pro sčítání z let 1897 a 1926 můžeme předpokládat nedopočet zhruba tohoto počtu obyvatel, tedy chybu v rozsahu 2 % (i taková chyba by byla úspěchem) a pro rok 1920, kdy se jednalo pouze o odhad, uvažuji chybu ~5 %, tedy ±6,8 miliónu obyvatel. To ovšem znamená, že počet obyvatel Sovětského Ruska mohl v roce 1920 být v rozsahu 130-143,6 mil. obyvatel. Protože důvodem sčítání bylo stanovení počtu rolníků s ohledem na výběr daní a protože státní moc tehdy nebyla pevná a tedy schopná přimět rolníky uvést správné údaje, lze očekávat snahu počet obyvatel snižovat. Skutečnost proto bude spíše v horní polovině uvedeného pole. V každém případě toto sčítání ztrácí jakoukoliv vypovídací schopnost, s výjimkou stanovení mezí. Rozdíl mezi tímto polem a odhadnutým výchozím počtu obyvatel Sovětského Ruska uvádí rámcově ztrátu občanské a intervenční války.

Na základě sčítání obyvatelstva lze spočítat meziroční nárůst v letech 1926-1939 takto:

$$e^{\ln\left(\frac{N_{1939}}{N_{1926}}\right)\times\frac{365}{T_D}} = 1{,}0121;\ \text{meziroční přírůstek} = 1{,}21\%$$

kde N *– počet obyvatel dle sčítání,* T_D *– počet dnů mezi sčítáními* $\left(T_D = 4521\right)$

Přírůstek obyvatelstva byl v SSSR skutečně nižší, než v Ruské říši, to jsme ale neuvažovali o tom, že oproti předválečné době vlivem války byl menší počet obyvatelstva v plodném věku (do války rukují mladí muži, z nichž mnozí padli, nebo jako invalidé nebyli schopni založit rodiny) a že došlo k velkému přesunu obyvatelstva do měst při existenci rozdílu porodnosti ve městech a na venkově, viz tabulka 20:

1016ru.wikipedia.org/wiki/Перепись_населения_СССР_(1937)

1017ru.wikipedia.org/wiki/Перепись_населения_СССР_(1939)

1018Анатолий Башкин, Евгений Назаров: Была ли перепись 1939 г. сфальсифицирована?; viz statehistory.ru/4567/Byla-li-perepis-1939-g--sfalsifitsirovana-

Застенчивая перепись 1939 года; viz lost-kritik.livejournal.com/24545.html

Юрьевич П.: Демография при Сталине, антисоветские мифы или стоит ли доверять нашим академикам; viz forum.ixbt.com/topic.cgi?id=55:163

rok	městské obyvatelstvo	podíl městského obyvatelstva	počet dětí na 1 ženu			přírůstek obyvatelstva
			ve městech	na venkově	vážený průměr	
1913	28,5 mil.	22 %	~2,7	~3,7	~3,5	~1,7 %
1926	26,3 mil.	18 %[1019]	~2,0	~3,0	~2,8	~1,2 %
1939	56,1 mil.	33 %	~1,9	~3,2	~2,8	

Tabulka 20: Stěhování do měst a pokles natality v SSSR[1020].

U všech vyspělých společností dochází při stěhování do měst k takovýmto změnám a není žádný důvod předpokládat, že by v SSSR tomu mělo být jinak. Když ještě zprůmyslnění ohromně přetížilo bydlení ve městech, a tím ztížilo možnosti zakládání rodin.

Protože se mi nepovedlo najít údaje o přírůstcích obyvatelstva za roky 1918-1926, stanovil jsem je odhadem. Vycházím z toho, že sčítání obyvatelstva v roce 1920 ukazovalo na 137-143 miliónu obyvatel a z toho, že v letech 1920-1922 dobíhala občanská válka. Modelování ukázalo, že se přírůstek obyvatelstva během hladomoru a kolektivizace nesnížil, naopak ve 20. letech byl v mezích přibližně 0,6-1,3 %. To je v rozporu s běžně uváděnými tvrzeními[1021], viz tabulka 21.

datum	přírůstek relativně	obyvatelstvo	přírůstek relativně	obyvatelstvo
	na dolní mezi		na horní mezi	
1. 9. 1926		147,0 mil.		147,0 mil.
1. 1. 1926	0,6 %	146,4 mil.	1,3 %	145,7 mil.
1. 1. 1925	0,6 %	145,5 mil.	1,3 %	143,9 mil.
1. 1. 1924	0,6 %	144,7 mil.	1,3 %	142,0 mil.
1. 1. 1923	0,6 %	143,8 mil.	1,3 %	140,2 mil.
1. 1. 1922	0,6 %	143,0 mil.	1,3 %	138,4 mil.
1. 1. 1921	0 %	142,1 mil.	0 %	136,6 mil.
1. 1. 1920	0 %	142,1 mil.	0 %	136,6 mil.
1. 1. 1919	0 %	142,1 mil.	0 %	136,6 mil.
1. 1. 1918	0 %	142,1 mil.	0 %	136,6 mil.
dědictví Ruské říše		152,2 mil.		152,2 mil.
bílá emigrace[1022]		2,0 mil.		2,0 mil.
ztráty občanské a intervenční války		8,1 mil.		13,6 mil.

Tabulka 21: Odhad populačního vývoje v Rusku a SSSR do sčítání obyvatel v roce 1926.

1019 Podíl městského obyvatelstva se snížil, protože Polsko, Finsko a Pobaltí mělo vyšší podíl městského obyvatelstva, než Rusko.

1020 Блюм А., Захаров С.: Демографическая история СССР и России в зеркале поколений; Население и общество № 17 Февраль 1997;
viz www.infran.ru/vovenko/60years_ww2/demogr1.htm
městské obyvatelstvo viz ru.wikipedia.org/wiki/Население_СССР

1021 ru.wikipedia.org/wiki/Население_СССР

1022 А. И. Иванов: ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПОТЕРИ РОССИИ - СССР; Русское Возрождение, № 16. 1981 г. (IV), viz ricolor.org/arhiv/russkoe_vozrojdenie/1981/8/

Odhad ztrát obyvatelstva během kolektivizace a rozkulačování činil dle Prudnikové v USSR asi 1,5 mil. obyvatel a na ostatním území SSSR do 1 miliónu[1023], celkové ztráty tak mohly dosáhnout 2,5 miliónu obyvatel.

Odhad ztrát obyvatelstva během Ježovova teroru činí podle Muchina pod 0,2 miliónu obyvatel.

Ztráty SSSR za 2. světové války[1024] se podle wikipédie dělí na 8,7 miliónu vojáků a 13,7 miliónu civilistů (jedná se pouze o odhady), ty nelze zahrnout do ‚bolševického teroru' vůbec, protože byly vyvolány německou agresí. Část z nich ovšem padá na vrub lidí, kteří jsou podezřelí ze spolupráce s Německem (Pavlov, Mereckov), respektive s Trockým (Chruščov).

Do odhadu ztrát ‚chruščovovského' teroru zahrnuji domácí sovětské oběti, především leningradský případ a případy s ním spojené, povstání v Tbilisi v Krasnodaru (počet obětí se mi nepodařilo zjistit), Novočerkassku (několik desítek zastřelených a popravených) a protistalinský teror z let 1953-1956, jehož obětí mohlo být až několik tisíc osob. Celkem s ohromnou rezervou 50 000 lidí. Zahraniční oběti do ztrát obyvatelstva Ruska a SSSR neuvažuji.

Homo homini lupus[1025]

Výsledek analýz shrnuje tabulka 22.

událost	hlavní viníci	oběti celkem	oběti bolševiků	oběti vnitřních protisovětských sil
hladomory let 1891-1917	elity Ruské říše, poměščici, kulaci	6-12 mil.	0	0
Rusko-Japonská válka	elity Ruské říše, velcí bankéři	~0,03 mil.	0	0
1. světová válka	velmocenská politika, velcí bankéři	~3,6 mil. spíše více	0	0
občanská válka	domácí politická scéna (elity), interventi a nemoci	~8-13 mil.	< 1 mil.[1026]	~4-8 mil.
kolektivizace a rozkulačování	trockisté, ukrajinští nacionalisté a nemoci	<3 mil.	< 1 mil. [1027]	<2 mil.
‚velká čistka'	trockisté, Ježov, elity	<0,2 mil.	< 0,1 mil.	< 0,1 mil.
2. světová válka	Německo a jeho spojenci a podporovatelé (bankéři)	22,4 mil.	0	?[1028]
chruščovský teror	Chruščov, trockisté, elity	< 0,05 mil.	< 0,05 mil.	
celkem		~45-60 mil.	< 2 mil.	~6-13 mil.

Tabulka 22: Souhrn ztrát obyvatelstva Ruska a SSSR v období 1891 – 1980.

Bolševikům lze připsat na účet do asi 2 miliónů obětí, tedy pod 5% obětí té doby. V tom ovšem velkou část představuje trockistický teror a dopad zemědělské reformy, kterému se zřejmě nebylo možné vyhnout ani za jiných společenských podmínek, jiného společenského zřízení a jiného způ-

1023Прудникова Е. А., Чигирин И.: Мифология «голодомора»; ОЛМА, 2013

1024ru.wikipedia.org/wiki/Потери_в_Великой_Отечественной_войне

1025Člověk člověku vlkem. První toto rčení vyslovil Plautus, užíval jej i Thomas Hobbes.

1026Především Trockého revoluční teror a komunistické experimenty – opět především Trockého. Fakticky sem spadá i část hladomoru roku 1921.

1027Podíl stranických funkcionářů, především Skripnik, Kosior, Čubar ad., kteří buď přikryli špinavosti ukrajinských nacionalistů (fašistů), nebo přímo tímto způsobem konali.

1028Sem spadá velká část padlých Běloruského frontu v roce 1941 (Pavlov), část padlých u Kyjeva v roce 1941, charkovská operace v roce 1942 (Chruščov ad.) a možná i operace vedené Mereckovem.

sobu řešení zemědělské otázky. Působení bolševiků tak jsme nuceni za daných podmínek považovat za velmi dobré.

Všimněte si, že jenom hladové ztráty carské doby od roku 1891 jsou vyšší, než ‚oběti bolševiků' a to tehdy v Rusku nebyla občanská válka. Nebudu to dále rozebírat, jen případného zájemce odkáži na… vlastně takřka na kteroukoliv jen trochu rozumnou knihu o dějinách. Anebo například na knihu George Friedmana Příštích sto let. A upozorňuji, že autorem této knihy je člověk patřící k vládnoucím kruhům USA.

Většina bolševických obětí spadá na občanskou a intervenční válku. Domnívám se, že nebýt Československých legií, nezískali by bílí zlatý poklad a nemohli by financovat válku proti bolševikům. V takovém případě by válka skončila do zimy 1918/1919 a v následujícím období by bolševický aparát byl méně zatížen křiklouny a kovboji. To by znamenalo i jejich menší uplatňování během kolektivizace. Logicky by pak bylo i méně (i tak nevysokých) bolševických obětí.

Kolektivizace a rozkulačování asi představovaly minimum teroru nezbytného pro zvládnutí situace a jiné řešení by asi nevedlo k menšímu počtu obětí. V případě nové občanské války, nebo vyhánění rolníků z půdy by obětí mohlo být podstatně více, a vzhledem k Čajanovu, Milovovu a Parševovu zákonu, by vítězství kulaků znamenalo jen další kolo krvavého řešení.

Diskuze

Celý rozbor má několik kritických míst. První je nepochybně datová základna a omezený čas a prostředky, které jsem této práci mohl věnovat. Bylo velmi obtížné najít použitelné údaje, když o metodice jejich zpracování nevím nic. Na druhou stranu se domnívám, že výsledky jsou v zásadě správné a další zpřesnění nemohou představovat velké změny ve výsledných číslech. Výsledky jsou omezeny řadou pevných faktorů, a navíc jsem se snažil být v řadě předpokladů opatrný. Především se domnívám, že ruské válečné ztráty jsem podhodnotil (přesněji: použil jsem prameny, které pravděpodobně uvádějí ztráty nižší, než skutečné), tím jsem nadhodnotil ztráty z občanské a intervenční války, a tedy i vinu bolševiků.

Významných faktorem je otázka přesnosti sčítání obyvatel a metodika. Sčítání roku 1939 poskytlo asi celkem správné výsledky, zatímco ta předchozí budou mít podstatně menší přesnost. Zde mohou být skryté největší chyby.

Co se týče ztrát Ruska za první světové války, údaje uváděné ve wikipédii odporují dalším souvisejícím informacím.

Meziválečný populační vývoj je sčítáním roku 1926 rozdělen na dvě části, přičemž období s hladem pravděpodobně vykazovalo vyšší přírůstek obyvatelstva, než předchozí doba NEP. Po roce 1926 přírůstek obyvatelstva dosahuje poměrně vysokých hodnot, přes pokles porodnosti a hladomor. Nic na tom nemění ani zvýšení kojenecké úmrtnosti v době hladomoru.

Co se týče období do roku 1926, domnívám se, že zjištěné hodnoty růstu počtu obyvatel jsou optimistické, protože nepředpokládají růst obyvatelstva ještě po celý rok 1921 a celé území sovětského Ruska. To asi není pravda, protože na grafu kojenecké úmrtnosti (viz Obrázek 2) v roce 1920 je již zjevný pokles po válečném maximu. To nasvědčuje přírůstku obyvatelstva již v roce 1920 a znamená to, že v následujících letech přírůstek nejspíše nedosáhl předpokládaných hodnot.

Vývoj po roce 1926 představuje slušný růst a s ohledem na pokles porodnosti může znamenat jedině to, že vliv hladomoru nepřesáhl vliv hladomorů předválečného období. Je dobré si také všimnout, že plodnost ve městech poklesla pod dvě děti na ženu, tedy obyvatelstvo měst muselo být doplňované z venkova. Sice to není nic dobrého, ale není to neobvyklé.